CONSTANTIN CHIRIȚĂ

ÎNTÎLNIREA

ROMAN

CONSTANTIN CHIRIȚĂ

ÎNTÎLNIREA

Roman

●●

1959

EDITURA TINERETULUI

Coperta de *MAGDA ARDELEANU*

Timpul trecea greu. Cornelia nu putea să adoarmă. Noaptea primei mari fericiri era împărţită în *clipe* de uitare şi spaimă. Era o noapte dureroasă şi mai ales o noapte care se va termina. Va trebui să-i spună lui Lucian *multe*. Şi — credea ea — Lucian se va întrista şi fericirea se va risipi. Cornelia simţea că se dedublează. Mîngîierile ei deveniseră ciudate. Erau dure, aproape aspre, erau parcă străine, cu toată sinceritatea lor. Îl mîngîia voit pe Lucian, cu braţe străine. Îl mîngîia şi se gîndea că nu-i va putea face destăinuirea. Îi era teamă. Dar oricît de puţin i-ar spune, dacă i-ar anunţa numai schimbările de la redacţie şi hotărîrea ei (cum oare justificată ?) de a părăsi gazeta, Lucian se va întrista... Îi va cere, ca altădată, să n-o întrebe de ce vrea să facă ceva, îi va cere să accepte fără s-o întrebe, fără explicaţii, şi Lucian poate se va supune. Dar Lucian se va întrista. Îl va năpădi un nou val de tristeţe. Va fi foarte trist.

Cornelia cunoştea sentimentele lui Lucian pentru Mironescu. Ştia că Lucian îşi va face procese şi remuşcări, considerîndu-se el vinovat de schimbă-

rile din redacţie. Şi peste toate acestea Lucian va trebui să suporte şi hotărîrea ei.

Lucian era al ei... Dar nu va afla niciodată... nu trebuie să afle niciodată... Niciodată. De ce-i era teamă ? Oare îl cunoştea îndeajuns pe Lucian... Poate... Nu ! Nu-i va spune.

Se simţi din nou cuprinsă de spaimă, din nou lucidă, mîngîindu-l pe Lucian cu braţe străine. Pînă ce o cuprinse revolta şi, apropiindu-şi fruntea de fruntea lui Lucian, îi spuse cu o voce calmă, sacadată, ca a unui om care-şi rezumă în cîteva cuvinte ţelul :

— Lucian !... Sînt a ta... De cînd ne-am întîlnit prima dată. Orice gînd... orice gest... orice simţămînt îţi aparţine... De-atunci... Să nu mă-ntrebi...

Ochii Corneliei întîlniră fereastra. Lumina palidă a dimineţii o făcu să tresară... Ca-n povestea lui Tristan şi a Isoldei, i se părea că fericirea dragostei nu poate să aparţină decît nopţii. Era o copilărie. Dar era dimineaţă, şi dimineaţa cere parcă limpezime, claritate.

Lucian adormise. Seninătatea somnului său o cutremură pe Cornelia. O cutremură şi o învinse. Îşi desprinse liniştită capul de lîngă Lucian şi se cufundă cu ochii închişi în clipe de calm şi tăcere. Credea că nu se va gîndi la nimic. Revăzu însă fulgii de la începutul nopţii şi se gîndi la fulgi.

Ziua se apropia, pătrundea pe nesimţite în cameră. Lucian se trezi, dar nu îndrăzni să deschidă ochii. Mîinile lui le căutară pe ale Corneliei. În mîngîieri calme voi să-şi prelungească visul. Dar lumina îi răni ochii. Descoperi lîngă el chipul palid şi speriat al Corneliei. O privi lung, întrebător.

— Lucian, îndrăzni Cornelia, noaptea s-a terminat, au rămas numai fulgii, şi ei se topesc repede...

Ar fi vrut să-i spună altceva, să-l trezească brusc la realitate, dar nu izbuti. Înfăţişarea, privirile sale

senine, de copil care descoperise pînă atunci bucurii, îi îmbunară gîndurile. Și totuși nu mai putea amîna :

— Lucian !

Tonul ei era al unui pedagog care vrea să fie dintr-o dată sever. Lucian crezu că e un joc și se transformă într-un elev speriat, tremurînd și clipind din ochi.

— Promit că de azi înainte...

Dar se năpusti brusc asupra Corneliei și o îmbrățișă.

— Draga mea... Toată noaptea, mereu, am simțit că mai trebuie să vină ceva, că mai clocotește o bucurie undeva, dar era totul prea frumos pentru a încerca să descopăr fericirea *necunoscută*. I-am ocolit identitatea. Acum... de ce tremuri, Cornelia ?...

Și fără să-i aștepte răspunsul, Lucian o rostogoli pe pat, o înfășură în așternut, o făcu pachet și începu să-i sărute fața.

— Ești prizoniera mea și-ți ascult ordinele. Comandă !

Cornelia se strădui să-și ascundă lacrimile. Va trebui să tacă. Era atîta bucurie în toate manifestările lui Lucian ! Ar fi vrut și ea să se alăture fericirii sale, dar nu reușea.

— Comandă tu ! spuse ea învinsă.

— În primul rînd, somn ! Somn lung fără vise sau cu vise cenzurate de mine. Pe urmă, pe urmă... Comandă tu, Cornelia !... Ce va fi pe urmă ?...

— Ce va fi, Lucian ?...

— Ce va fi ?... Ne vom plimba prin pădure, ne vom ascunde într-o cabană și seara vom coborî în oraș... Poate ne vom război cu un viscol... Vreau să fie viscol, seara...

— Va fi, Lucian ! Va fi mai devreme, va începe poate dimineața, *acum chiar*.

— Nu ! Acum nu vreau viscol... Acum, Cornelia, fericirea cea nouă capătă identitate. Trebuie să alerg spre ea și nu vreau viscol. Aseară, în poarta parcului...

— Știu, Lucian, se retrase Cornelia. Știu... nu e nevoie acum de viscol...

— Bucuria e mai puternică decît regretul, Cornelia. Poate e nedrept... poate ar trebui să mă duc smerit și nenorocit... i-am făcut atîta rău... am fost atît de nedrept cu dînsul... Nu nedrept... nu găsesc cuvîntul... Dar peste toate, fericirea regăsirii...

— Uneori mi se pare că omul greșește și suferă pentru a simți fericirea. E o copilărie banală ceea ce-ți spun, Lucian. Oare sînt oameni care se autoflagelează conștient pentru a răsufla bucuroși pe urmă ?... Iartă-mă, Lucian, e absurd tot ceea ce-ți spun. Poate că acei care aleargă după Nirvana se chinuiesc atît de mult în viață, pentru ca moartea să le apară o supremă fericire...

— Vezi, Cornelia... Mai întîi trebuie să descoperim ce este adevărata fericire... Noi vrem să nu mai existe suferință... Am suferit și nu mai vrem să sufere și alții... Vrem ca oamenii să fie fericiți...

— Prea simplu, Lucian...

— Simplu ?... Nu, nu-i de loc simplu... Pentru că nu e vorba de a înlătura cauza suferinței proprii, ci cauza suferinței generale. Și e atît de complicat... Ideile sînt simple, Cornelia. Dar nu pot fi aruncate ca latul în jurul grumazului. Și nici ca un colac de salvare... Nu trebuie nici să forțăm individul, nici să-l lăsăm să naufragieze pentru a-l cuceri cu actul salvării.

— Te înțeleg... Oamenii trebuie să-și cucerească singuri fericirea. E un adevăr vechi.

— E poate adevărul inițial. Și cu toate acestea oamenii n-au reușit încă să-și cucerească fericirea... Pentru că nu toți au reușit să descopere adevărata fericire.

— Eu am descoperit-o, Lucian...

Cornelia prinse cu mîinile capul lui Lucian și-l trase încet către pieptul ei.

— Să fim copii, să fim mereu, mereu...

— Sîntem, Cornelia. De copilărie nu scăpăm niciodată sau poate nu vrem să scăpăm.

— Sînt obosită... mă ameţeşte somnul. Sînt totuşi un copil, dragul meu.

Lucian deveni dintr-o dată sever :

— Somn ! Pînă mă întorc. Voi controla din minut în minut.

Cornelia zîmbi :

— Dorm... şi visez... şi aş vrea să dorm mult, mult... şi tu să-mi alungi coşmarele... pentru că... se abat şi asupra copiilor.

Lucian sezisă tremurul ei. Îi întîlni privirile ameţite.

— Acum dormi ! Voi veghea...

Suflă încet peste ochii ei şi i-i acoperi cîteva clipe cu palmele. Cînd îşi retrase mîinile, descoperi chipul Corneliei cucerit de somn. Cuvintele care-i mişcau buzele, Lucian nu reuşi să le descifreze.

Alexandru Severin se spăla în fiecare dimineaţă afară. Gol pînă la brîu, îşi aşeza capul sub robinet şi lăsa apa rece să i se scurgă pe spate, pe braţe şi pe faţă. Ud încă, îşi proptea bine picioarele în pămînt şi făcea minute întregi exerciţii de gimnastică, aşa cum învăţase la armată cu zeci de ani în urmă. Braţele lui despicau aerul în cele mai ciudate direcţii, iar trupu-i uriaş se mişca suplu înainte, înapoi, la dreapta, la stînga. Nici iarna, Alexandru Severin nu-şi întrerupea programul. Oricît de mare să fi fost gerul, ieşea afară gol pînă la brîu, se spăla pe faţă, apoi îşi freca trupul minute întregi cu zăpadă. Îi plăcea răceala de gheaţă a zăpezii, îi plăcea să se înconjoare în nor de aburi, îi plăcea să-şi alunge frigul prin miş-

cările ritmice ale corpului și ale brațelor. În ciuda anilor, exercițiile de dimineață nu deveniseră automate. Ele constituiau un permanent mijloc de înviorare, producîndu-i o plăcere conștientă.

Poate că niciodată însă Alexandru Severin nu dorise mai mult zăpada și gerul ca în această zi. Cu toată grosimea întunericului, noaptea nu reușise să-i închidă ochii. Simina simțise fierbințeala trupului său și veghease alături de el, străduindu-se să nu facă nici o mișcare care să-i trădeze nesomnul. De cîteva ori îl văzuse sculîndu-se, așezîndu-se pe marginea patului, sprijinindu-și coatele pe genunchi și capul în palme. Îi auzea răsuflarea adîncă, simțea apropierea brațelor sale, și cînd palmele mari ale lui Alexandru îi prindeau capul ca-ntr-un căuș, schița o mișcare moale și nesigură ca a unui copil mîngîiat în somn. De-abia în zori, cînd Alexandru se dăduse jos din pat și ieșise în tindă, Simina îndrăznise să deschidă ochii și să-și găsească o poziție mai odihnitoare. Trupul îi era amețit, săgetat de dureri înțepătoare, totuși era fericită. Auzise ușa casei deschizîndu-se și înțelesese că bărbatul ei își începe ziua. Ea trebuia să fi fost de mult sculată... Ceva o îndemna însă să mai rămînă în pat... Simțise numai brațele reci, ude și trupul înghețat al lui Alexandru, simțise picurîndu-i pe față stropi de gheață, simțise puterea dulce a bărbatului ei.

Tîrziu se uitară unul la altul. Stăteau la masă, în bucătărie. Severin ridică privirile în tavan și rosti cu o voce îndepărtată :

— Vezi tu, Simina... și bucuriile vin cîteodată în stoluri... ca păsările care se satură de singurătate... Numai că omul a învățat în atîta amar de timp să primească mai lesne necazurile decît bucuriile... Prea multe bucurii îl doboară...

— Tu ești tare, Alexandre...

— Nu-i chiar așa... vezi tu... Iulieș are dreptate...

Inima asta e pusă la prea mari încercări... De... Știu eu... Poate că și *profesorul* are dreptate... *Fiece clipă moare pe inima noastră*... Nu, Simina, nu-i adevărat... fiece clipă *trăiește* pe inima noastră...

Simina își rezemase capul în mîini. Îl privea fără să clipească, pe Alexandru. Îi înregistra fiecare cuvînt, fiecare gest. Severin ghici starea Siminei și deveni dintr-o dată stîngaci.

— Eu... cum să-ți spun... fără tine... Dacă nu erai tu să mă susții... Știi, Simino... unele ierburi au nevoie, ca să răzbată sus... de sprijin... și cînd dau de el, se încolăcesc cu putere și răzbat... Cînd nu-l găsesc, ajung tîrîtoare pe pămînt... și le calcă oricine fără să le ia în seamă... Cînd eram copil și întîlneam asemenea ierburi... răscoleam pînă în adînc pădurile... Știi tu... odată am stat o zi întreagă în fața unei tufe de fluierătoare... Un firicel își căuta sprijin... L-am văzut sucindu-se și răsucindu-se... își arunca și-și învîrtea odgoanele. Mi-era milă de el... Voiam să-l ajut... N-a fost nevoie... Spre seară, un cîrcel cît o ață a atins creanga unui copac... Am văzut cum se încolăcește... Își găsise sprijinul... Dar cît s-a zbătut !... Știi tu că se cațără pînă în vîrful copacilor ?... Numai să bată vîntul și nu te mai saturi privind... Da... da...

Simina nu-și dezlipise ochii de la Alexandru Severin, deși fața i se înroșise ca bujorul. Vorbele lui o învăluiseră ca niște adieri calde. Îi așteptase vorbele. I le așteptase toată noaptea. Alexandru sosise tîrziu acasă, însoțit de Iulieș. Era trecut de miezul nopții. Alexandru o descoperise trează în camera lor și-i spusese blînd : „Culcă-te, Siminо... e tîrziu. Noi mai avem de vorbit". Nu-l întrebase nimic. I se uitase numai în ochi și-i ghicise bucuria. Cînd îl auzise pe Iulieș plecînd, inima începuse să-i bată cu putere. Dar Alexandru pătrunsese în cameră în vîrful picioarelor, temîndu-se să facă

cel mai mic zgomot. Se stăpînise să-l întrebe. Mai bine s-o creadă adormită. Vorbele pe care le aşteptase toată noaptea veniseră. Simina înţelegea îndărătul acestor vorbe reuşita lui Alexandru.

— Ai izbutit, Alexandre...

Severin plecă ochii în jos şi cînd întîlni privirile Siminei, spuse cu o voce înceată :

— Am izbutit, Simino... De-acu' să vedem ce-o fi... Ştii c-a nins tare azi-noapte... Trebuie să fac pîrtie...

Simina simulă o tresărire şi se sculă iute de la masă :

— Acuşi e vremea prînzului şi n-am făcut nimic. Şi s-ar putea să ne vină şi oaspeţi...

Înţelesese că Alexandru îşi căuta o scăpare şi se străduise să-l ajute, deşi ar fi dorit să stea ore întregi lîngă dînsul ascultîndu-l şi privindu-l.

Alexandru Severin ieşi cu lopata în curte. Stratul de zăpadă era gros. Aproape îi ajungea la genunchi. Despresură întîi casa de zăpadă. Apoi făcu o pîrtie lată pînă la poartă. Îşi croi apoi drum spre magazie. Lucra fără să se grăbească. O auzi pe Simina deschizînd ferestrele şi întoarse capul :

— Eu am cam terminat...

— Eu mai am...

Simina părăsise cadrul ferestrei. Alexandru Severin rămase totuşi cu ochii aţintiţi într-acolo. Simţi dintr-o dată că-l cuprinde un tremur. Auzise zgomotul porţii. Stătu nemişcat fără să-şi întoarcă privirea. Fulgii se răriseră. Erau mici şi obosiţi. Descoperi încă o dată că zăpada e adîncă şi grea, că gerul îşi subţiase puterea. Revăzu într-o amintire fugară ochii de cărbune ai unui om de zăpadă. Îşi coborî încet braţele în jos şi prinse în mîini un cocoloş de zăpadă. Bulgărele pe care-l frămîntau mîinile lui nu va fi tare. Va fi moale, pufos...

Lovitura nu-l atinse. Trecuse pe lîngă ceafa lui, împroşcîndu-i gîtul şi obrazul cu puf rece. Răsuflă

adînc, își roti trupul și brațul, țintind silueta din fața porții. Știa că va nimeri. Azvîrli cu ochii închiși. Cînd îi deschise, îl zări pe Lucian. Un Lucian nemișcat, de nerecunoscut. Bulgărele mare îi acoperise în întregime fața. Altădată această victorie l-ar fi obligat pe Lucian să ridice omul de zăpadă.

Simina urmărise scena de la fereastra din față.

— Alexandre ! se sperie dînsa.

Alexandru Severin își înfipse din nou mîna în zăpadă și, după ce-și frecă ochii cu bulgărele rece, răspunse șoptind :

— E Lucian, Simina... Copilul meu...

Lucian înainta încet pe pîrtia largă, deschisă de tatăl său.

Crenguța se refugiase în camera ei. Își trăsese fotoliul lîngă fereastră, lipindu-l cu speteaza de calorifer. Îngenuncheată în fotoliu, sprijinindu-se cu coatele de pervaz, privea strada. La început reușise să înregistreze plimbările în perechi sau în grupuri, joaca unor copii, graba unor persoane. Dar nu pentru multă vreme. Neliniștea puse din nou stăpînire pe dînsa. Privea absentă strada, cu gîndurile în altă parte. În casă domnea de dimineață tăcere neobișnuită. Îl găsise pe tatăl său în birou, obosit, îngîndurat. Deschisese încet ușa, țuguindu-și buzele ca de obicei și așteptînd gestul de dojană. Tatăl său însă nu schițase nici o mișcare. Nici măcar n-o întîmpinase cu privirile. Rămăsese mai departe cu fața acoperită de palme. Crezîndu-se neobservată, țîrîi încet ca un greier obosit, pentru a-și anunța prezența. În clipa aceea îl văzu pe tatăl său mișcîndu-se și simți în același timp brațele mamei sale apucînd-o de mijloc și trăgînd-o din cadrul ușii. Mama ei duse degetul la gură în semn de liniște, fără să-i dea altă explicație.

Crenguța își duse mîinile la piept, apăsînd cu putere în dreptul inimii. La urma urmei putea să plîngă de tristețe. Fiecare are durerile lui. Ea... Îi era rușine să recunoască. Îi era rușine să-și ducă pînă la capăt gîndul. Niciodată nu-l terminase. Cum îi licărea, simțea roșeață și fierbințeală în obraji și zvîrcoliri în piept. Putea să plîngă de durere și deznădejde. Îl văzuse pe Lucian cu Cornelia. Îi văzuse plimbîndu-se prin ninsoare. Lovise cu călcîiul în pămînt și se întorsese deznădăjduită acasă. Așadar nu era cea mai frumoasă... Nu era cea mai... Și de ce, de ce să sufere ? Toate colegele cochetează, rîd, se plimbă, nesuferitele...

Crenguța își îngropă fața în pernă cu îndîrjire și încăpățînare. Urechile percepură însă zbîrnîitul soneriei. Sări brusc ca împinsă de un resort. Alergă la ușă, dar nu deschise imediat. Așteptă cîteva clipe respirînd adînc ca pentru a-și alunga fiorii unei mari emoții. Cînd deschise în sfîrșit ușa, zări în fața sa o figură necunoscută. Un bărbat înalt, brunet, cu o față aspră, care o cerceta cu priviri uimite. Crenguța se fîstîci, se intimidă, se înroși. Voi să se retragă și să închidă ușa, dar o opri zîmbetul necunoscutului și mai ales mîna acestuia care-i cuprinse brațul.

— Pe cine căutați ? întrebă Crenguța, smucindu-și cu furie brațul.

Nistor luă o înfățișare voit ofensată și răspunse posac :

— Pe tovarășul Mironescu... dacă nu mă înșel, *tăticul* domniei voastre.

Accentuase cuvîntul cu intenția de a pune la punct sălbăticiunea din fața lui, dar nu-și putu opri pînă la urmă un zîmbet dojenitor :

— Va să zică dumneata ești fiica lui... Spune-i te rog că-l caută tovarășul Mihail Nistor.

Apariția Ioanei o scoase din încurcătură pe Crenguța.

— Poftiți, tovarășe Nistor... Crenguța! Anunță pe tăticu'!

Nistor pătrunse în vestibul, își dezbrăcă paltonul, își trecu degetele prin păr și păși în hol pe urmele gazdei. Mai avu timp s-o zărească pe Crenguța furișîndu-se într-o cameră. Mironescu îi ieși înainte. Nistor îi ghici oboseala și mai ales îi descoperi frămîntarea interioară. Intră în vorbă fără ocolișuri. Se scuză pentru vizita neașteptată, explicîndu-i însă că avea nevoie să cunoască măcar în linii mari situația gazetei, mai ales pe linia cadrelor, înainte de a fi prezentat redacției.

— Sînt lucruri care trebuiesc discutate între patru ochi, adăugă Nistor. Trebuie să știu pe ce oameni ne putem bizui, dacă e nevoie să reîmprospătăm redacția... Adică e neapărat necesar după cele întîmplate. Comitetul Regional mi-a cerut chiar acest lucru.

Siguranța din vocea lui Nistor parcă îl liniștise pe Mironescu. Toată frămîntarea acestuia își avea izvorul în teama că gazeta ar putea să sufere prin plecarea lui. Nu-l cunoștea pe Nistor decît foarte vag. Nu-l preocupau aptitudinile de gazetar ale noului redactor șef. Știa că acestea se pot însuși și dezvolta cu timpul. Îl preocupau calitățile de om și de conducător ale lui Nistor. Și prima impresie nu-l dezamăgi. Îi vorbi pe îndelete despre cadrele din redacție, străduindu-se să facă aprecieri cît mai obiective. Îl văzu pe Nistor notînd mereu într-un carnet și acest lucru nu-i displăcu. Fu întrerupt foarte rar. Nistor îi cerea uneori să repete unele aprecieri și unele date. Mironescu era bucuros că spusele sale sînt ascultate cu atenție și de cele mai multe ori notate. I se părea că, în felul acesta, părerile și certitudinile sale cu privire la capacitatea, cinstea și activitatea membrilor redac-

ţiei vor fi luate în seamă, că Nistor va continua într-un fel munca începută de dînsul.

— Vezi, tovarăşe Nistor — sublinie Mironescu — noi nu scoatem o simplă gazetă. Noi scoatem o gazetă de partid, şi pentru a realiza acest lucru la nivelul cerut trebuie să formăm *gazetari comunişti.* Şi gazetari şi comunişti. Calităţile acestea nu se pot despărţi. Pentru a pune preţ pe vorbele unui gazetar trebuie să ţi-l închipui ca pe un om de o integritate desăvîrşită.

Nistor nu-l asculta pe Mironescu. Îl privea, făcea notaţii mecanice în carnet, dar gîndurile sale gravitau în jurul altor probleme.

— Da, da... de o integritate desăvîrşită, repetă Nistor ca un ecou.

Deschise din nou carnetul pentru a nota. Mironescu îl privi pentru prima dată mirat. Asemenea lucruri n-aveau nevoie să fie notate în carnet. Nistor sezisă mirarea lui Mironescu sau mai degrabă intui ,o vagă primejdie.

— ...De o integritate desăvîrşită, repetă din nou Nistor pentru a cîştiga timp. Într-adevăr... *d e s ă v î r ş i t ă.*

Nu reţinuse din tot ceea ce-i spusese Mironescu decît această ultimă frază. Nu ştia dacă ea se referea la ceva sau la cineva. Se uită la Mihail Mironescu şi rosti numele aceluia care-l preocupa de la sosirea sa :

— Şi Lucian Severin ?

Întrebarea neaşteptată îl surprinse pe Mironescu. Nu cumva Nistor...

— Lucian Severin ?... E unul din... e unul din oamenii noştri de bază... E un comunist. Greşelile sale... fără îndoială...

Nistor înregistră teama lui Mironescu şi consideră că e momentul să atace :

— Greșeli prea mari... pentru a fi considerate simple greșeli... Cred că dumneata greșești considerîndu-le astfel... E mult mai grav...

În alte împrejurări, Mironescu ar fi reacționat prompt și tăios. Avea încredere în cinstea lui Lucian și pătrunsese rădăcina lipsurilor sale. Atacul neașteptat al lui Nistor, problemele pe care și le pusese el însuși cu privire la Lucian, dorința sa de a duce pînă la capăt procesul de maturizare a acestuia îl determinară să ia însă altă atitudine.

— Lucian Severin mă preocupă și pe mine în mare măsură. Cinstea lui nu poate fi pusă la îndoială. Uneori însă e prea sentimental. Din această cauză, mai bine zis, în asemenea momente... de aici izvorăsc slăbiciunile sale.

Nistor nota în carnet de astă dată cu toată luciditatea.

— Înțeleg... Dușmanii pot să folosească această slăbiciune a lui... dacă nu cumva e o slăbiciune prefăcută... Astăzi...

Privirile înfricoșătoare ale lui Mironescu îl întrerupseră pe Nistor.

— Eu nu înțeleg, se înfurie Mironescu. Vrei să spui că Lucian e un... un...

Nistor nu dădu însă înapoi. Ghicise cuvîntul pe care Mironescu n-avea putere să-l rostească.

— E greu să spui *da* sau *nu*. Dar după toate e mai greu să spui *nu*...

Uimirea nu-i dădu posibilitate lui Mironescu să raționeze rece și sigur. Spuse ce-i veni în minte, pe apucate, la întîmplare :

— Bine, dar tatăl lui...

— Tatăl lui ? zîmbi Nistor. L-a batjocorit în văzul și auzul întregii fabrici. A pus la cale un articol care a stîrnit indignarea tuturor muncitorilor.

Acuzaţiile lui Nistor îl liniştiră pe Mironescu. Dacă de aici venea neîncrederea lui Nistor în Lucian, totul se va lămuri repede.

— Povestea articolului s-a limpezit în redacţie... Gorga a recunoscut...

Nistor sări hopul cu preţul unei mari sforţări, întrerupîndu-l fără motiv pe Mironescu :

— Dar nu e numai articolul acesta... Sînt şi articolele acelea duşmănoase... şi vorbele care circulă în oraş pe socoteala lui cu privire la anumite relaţii cu studentele... Mi se pare că din cauza lui... Nu iese fum din senin... E o murdărie fără seamăn să te culci cu elevele... pentru... pentru... Înseamnă pur şi simplu şantaj... viol.

Văzîndu-l pe Mironescu zîmbind, se opri şi descoperi că ar fi trebuit să se oprească mai de mult sau cel puţin să-şi fi stăpînit furia. Înainte de a-i da răgaz lui Mironescu să intervină, voi să schimbe atmosfera :

— Crede-mă, tovarăşe Mironescu, sînt şi eu încă tînăr... înţeleg un bărbat... chiar în afara căsătoriei, dar abuzurile de situaţii... acestea compromit... compromit partidul... Omul de pe stradă... citeşte mai rar un articol greşit... dar cum aude fapte imorale, cum pleacă urechea...

Mironescu interveni de astă dată vehement :

— Tovarăşe Nistor ! Mă crezi capabil de complicitate la o faptă imorală, josnică ? Te rog să răspunzi, pentru a putea continua discuţia !

Nistor nu înţelegea unde vrea să ajungă Mironescu. Reuşise doar să se stăpînească. Tonul vocii sale fusese cît se poate de firesc, fără accente de furie, doar cu o uşoară nuanţă de indignare. Simţi însă că trebuie să-i răspundă lui Mironescu.

— Nu e cazul să pui asemenea întrebări... Despre cinstea dumitale...

— Atunci pot să te asigur şi pot să-ţi dau mărturie cuvîntul meu de comunist că moralitatea lui

Lucian Severin e în afară de orice dubiu. Nu știu de unde și cine a scornit povestea cu studentele... Adevărul e altul... Lucian mi l-a destăinuit cu gura lui... Dragostea lui pentru Cornelia Cernat poartă în ea tot ce poate fi mai curat...

Nistor se simți zdrobit de lovitură. Capul îi vîjîia. Gîtlejul i se uscase. Sîngele parcă i se scursese din vine. Făcu un efort supraomenesc pentru a se stăpîni. Simulă o grimasă de durere și-și duse mîna la piept :

— Poate ai un pahar de apă rece... Nu... Numai apă...

Cînd Mironescu reveni cu paharul, Nistor, deși palid, reuși să îngîne o scuză :

— Inima... Încep s-o simt... După o noapte, două de nesomn se răzbună... Odată m-a prins în biroul lui Pîrvan... Noroc de Ferenți, că m-a susținut. M-am mai liniștit...Asta-i soarta noastră. Ardem repede... ne consumăm repede... pentru că ni-i flacăra prea mare. Revoluția are nevoie de flăcări mari... Nu știu unde am citit... Sau mi se pare într-un film... Da... da...

Trebuia să plece. Să iasă în stradă, să se închidă undeva, să se refugieze într-o pădure, într-o văgăună și să înceapă să urle. Să urle și pentru zilele cînd va trebui să zîmbească, punîndu-și în aplicare planul. Va lovi fără cruțare. Înzecit. Însutit.

Mironescu se uita la el contrariat. Îl văzu ridicîndu-se de pe scaun și pregătindu-se de plecare. Dar tocmai în clipa aceea pătrunsese pe ușa biroului Iulieș.

Apariția lui Iulieș avu asupra lui Nistor efectul pe care-l are ivirea unui adversar puternic pe ring. Nu-și mai putea permite slăbiciuni. Trebuia să stea permanent în gardă, să seziseze fiecare lovitură și s-o eschiveze înainte de a porni. Mai întîi se hotărî să nu plece. Mironescu ar fi putut să-i relateze discuția, să ajungă la criza de inimă și să

redea poate amănuntul cu Ferenți... ceea ce ar fi însemnat, cine știe... Nistor rîse de propriile-i idei, întinzînd mîna lui Iulieș. Se gîndise mai dinainte la o eventuală întîlnire cu acesta și-și pregătise punct cu punct discuția. Totul era s-o pornească și s-o conducă pe neobservate el.

— Iată-te vesel și gazetar ! îi răspunse Iulieș la strîngerea de mînă. Nu credeam că te vei despărți atît de ușor de uzină. Deși...

Discuția despre uzină îi convenea de minune lui Nistor. De aceea nu-l lăsă pe Iulieș să înceapă altă idee :

— Ușor în orice caz nu mi-a fost... Atîția ani în uzină... Atîția prieteni... Nu mi-aș fi închipuit vreodată că mă voi despărți... Dar, de... sarcinile.

Iulieș avu impresia că Nistor vorbește despre un act care se pecetluise definitiv și mai de mult. *„Ușor nu mi-a fost"*... Totuși noua sarcină îi fusese încredințată doar cu douăsprezece ore în urmă... Cu jumătate de ceas înainte de începerea ședinței, primul-secretar al Comitetului Regional îi ceruse părerea despre Nistor, adăugînd că îl va încadra în activul secției economice. Iulieș chibzui cîteva clipe. Poate greșea. Poate că dubiile lui erau de natură subiectivă. Procedase la fel și cînd îi răspunsese primului-secretar. Chibzuise mai întîi, apoi amintindu-și de ciocnirea cu Nistor și voind să-și alunge din minte gîndul că ar putea fi nedrept, îl recomandase drept un om cinstit. Adăugase, într-adevăr, că orice om se poate înșela asupra altuia... Cînd se despărțise Nistor de uzină ?... Articolele lui publicate în gazetă păreau tocmai că demonstrează un atașament deosebit față de uzină. Cînd a avut timp să se obișnuiască oare cu gîndul despărțirii ? Dacă...

— Nistore ! începu brusc Iulieș. Tu ce gînduri ai în viață ?... Ce-ți propui tu să faci ?

Întrebarea neașteptată îl zăpăci pe Nistor. Prima sa reacție fu aceea de a se apăra... Cu ce drept îi punea Iulieș asemenea întrebare? În ce calitate? Și mai ales cu ce scop? Se prefăcu mirat.

— Nu înțeleg... și mi se pare că nu e cazul și nici locul să ne punem asemenea întrebări. Ce-ai spune dacă eu...

— Ți-aș fi răspuns... dacă aș fi avut un răspuns.

— Nu văd motivul...

— Voiam *de mult* să te întreb... de cînd *făceai* parte din organizația noastră...

— Dacă ții cu orice preț... numai că eu îmi închipui că din alte motive... Dumneata, tovarășe Iulieș... de cîte ori avem vreo discuție... cauți să complici lucrurile... Aș vrea să-ți dau un sfat... dar să nu crezi cumva că fac asta în noua mea calitate de membru în biroul Comitetului Regional... ci ca un simplu tovarăș... Ferește-te să semeni în oameni neîncrederea, îndoiala, uneori teama... Cred că mă înțelegi... Cînd omul simte că partidul are încredere în el, altfel muncește, altfel...

Iulies îl ascultase uimit pe Nistor. Reproșul pe care i-l făcuse acesta era singurul repros pe care nu l-ar fi așteptat niciodată în viața lui. Orice i se putea imputa, numai acest lucru nu... Uimirea lui nu venea însă de aici... De ce Nistor crezuse că e suspectat, spionat, pîndit?... Oare purtarea lui față de Nistor îl îndreptățea pe acesta să facă o asemenea remarcă?

Mironescu se hotărî să rupă tăcerea:

— Cînd am discutat despre Lucian Severin, ai pornit chiar dumneata de la o anumită neîncredere.

— E cu totul altceva, se grăbi Nistor să răspundă. E altceva cînd discuți cu omul respectiv și altceva cînd discuți despre el. Tocmai pentru a nu greși în aprecieri e bine să-ți descarci toate îndoielile...

— Cam ciudată teorie — interveni Iulieș. Adică, de...

— Nu văd nici o ciudăţenie, tovarăşe Iulieş — se grăbi din nou Nistor, observînd ezitarea lui Iulieş şi considerînd că e bine să îndrume discuţia spre problemele gazetei. Cînd nu cunoşti un om prea bine, pentru a-ţi forma o părere dreaptă asupra lui, cred că ai datoria să ceri părerile altora... care-l cunosc... În afară de Gorga, eu nu cunosc pe nimeni în redacţie... Am considerat că e datoria mea să cer aprecierile tovarăşului Mironescu... Vreau să imprim gazetei un spirit nou şi vreau să ştiu pe ce oameni mă pot baza... Vreau să tratăm mai larg în gazetă problemele de producţie şi problemele vieţii de partid... Chiar voiam să te rog să pregăteşti un articol... despre rolul organizaţiei de bază în conducerea întrecerii... Experienţa aceasta nu trebuie pierdută...

— De ce nu scrii tu ?...

— Eu ?... se prefăcu Nistor mirat, deşi se aşteptase la această întrebare. Nu pot să scriu eu din o sută de motive. Şi în primul rînd pentru că m-aş simţi prost să mă laud...

— Vrei să te laud eu ?...

Nistor aştepta şi această întrebare. Răspunsul său îl făcu pe Iulieş să tresară :

— Oricum eşti mai în măsură. Şi ar fi şi o mică răzbunare. N-o să ai ce face şi va trebui să mă lauzi. În ciuda...

— Eşti prea vesel, Nistore...

— Sînt vesel, crede-mă, vesel ca un om care vrea să se bată şi să învingă. Cînd partidul îţi recunoaşte un merit... nu vreau să crezi cine ştie ce... Cînd partidul îţi dă mîna cu încredere, ai de ce să te bucuri... Şi dacă vrei să-ţi răspund cinstit la întrebarea pe care mi-ai pus-o cînd ai sosit...

— Nu mai e nevoie... Ştiu ce vrei să spui...

Deşi era nemulţumit că Iulieş nu-l lăsase să termine, Nistor adăugă cu vocea unui om care consimte cît se poate de firesc la ceva :

— La drept vorbind mi-am închipuit...

Plecarea lui Nistor lăsă în birou liniștea care urmează unei lovituri de teatru.

— Mihaile — se destăinui Iulieș — m-am străduit să nu scap nici un cuvînt, să reţin tot ce-a spus. De cîte ori am vorbit cu el, am rămas cu o părere ciudată... mai precis cu îndoieli...

— Nu te înţeleg, Iulieș... Ce vrei să spui ?... Nu mi s-a părut nimic ciudat... E drept că eu îl cunosc foarte puţin... din cele ce spun oamenii despre dînsul și din articolele scrise... Iar acestea, știi și tu, uneori mai intervenim și noi în ele... Nu în idei, ci în stil... în clarificarea și întărirea ideilor...

— Nu știu ce să mai cred, reluă Iulieș de parcă nici nu auzise cuvintele lui Mironescu. Poate că la urma urmei are dreptate. Mă leg de el ca boala de om sănătos. Îi pun la îndoială spusele și gîndurile. Poate chiar că-i semăn neîncredere, sau ce spunea el... Dar e ceva, e ceva la el care mă face să-l privesc astfel... Ceva care-și are izvorul... Cum să-ţi spun... Întotdeauna cînd vorbesc cu el am impresia că asist la o lecţie... Și lecţiile, știi bine, Mihaile, se pregătesc dinainte. De aici vine toată teama mea...

Mironescu părea că se gîndește, părea că-și scormonește memoria :

— Hm... Curios... La ședinţă... cînd l-am auzit vorbind, am avut și eu impresia că recită... Totuși nu-mi vine să cred... Era atît de convins... sau părea atît de convins...

— Tu ai încercat vreodată să prinzi o zvîrlugă cu mîna ?... Știi ce ţi se întîmplă... ţi se strecoară printre degete și cînd crezi c-ai pus mîna pe ea... ţuști... îţi scapă. Și mereu așa...

— Ce vrei să spui ?... Înseamnă că pornești de la o anumită premiză... Deci ceea ce-ţi spunea el cu privire la neîncredere are un temei... Un om care se simte suspectat... pe nedrept, poate...

— Spune, spune! îl îndemnă Iulieș. Ce face un om care se simte suspectat pe nedrept? Poate că am greșit și-l suspectez pe nedrept... Tu ce-ai face?...

— Eu?...

— Dacă cineva ți-ar da a înțelege că nu ești cinstit, sincer...

— Mi s-a întîmplat odată, dar era altceva. Mi se încredințase o sarcină primejdioasă. Și am citit parcă neîncredere în unele priviri.

— Ți s-a părut că ești suspectat?

— Nu, Iulieș... Dar neîncrederea aceea era mai gravă... Am discutat în celula de partid... Eram cinci tovarăși în total... Eu am cerut să se discute cazul. Cred c-am spus ce-a spus și Nistor... Că eu nu pot să trăiesc fără încrederea partidului. Eu cred în partid... cer partidului acelasi lucru. Ca să-mi pot da viața pentru partid, trebuie să simt că partidul îmi *prețuiește* viața. Poate că si aventurierii și ratații sînt în stare de sacrificii. Trebuie însă un lucru care dă sacrificiului valoarea reală: conștiința deplină a actului. Nu vreau să lupt pentru monumente, ci pentru că eu consider lupta pe care o duc drept o necesitate a vieții mele. Nu pot să trăiesc altfel.

Emotionat, Iulieș întrerupse emoția celuilalt:

— Și tu spui c-ai vorbit ca Nistor, c-ai spus aceleași cuvinte ca el... Nu-i vorba de cuvinte, Mihaile... e vorba de... de tot, în afară de cuvinte... deși, dracu' să le ia, doar totul se spune prin cuvinte... Nu trebuie nu știu ce filozofie... Vezi... Eu... Mereu am simțit că Nistor se apără, Mihaile... L-am văzut mereu apărîndu-se și speriindu-se de vorbele mele... De ce si cînd se sperie un om?... Chiar dacă i-aș vorbi despre îndoieli... Are dreptul să se sperie?... Tu te-ai sperie?... Nu trebuie să-mi răspunzi. Mi-am dat seama... De-aici s-a născut o anumită îndoială... Știu eu?... Poate, de,

poate greșesc... Mi-a fost mereu teamă să nu greșesc în părerile mele despre el... Astăzi însă iar mi-a dat de gîndit...

— De fapt ce ți-a venit să-l întrebi, așa, tamnesam ?

Iulieș se înroși puțin înainte de a răspunde :

— Ca să fiu cinstit, i-am pus întrebarea într-un mod, de, cam viclean. Am vrut să văd cum reacționează... pentru că am știut că n-o să răspundă...

— Nici eu nu am putut înțelege de ce nu ți-a răspuns de la început.

— Mihaile ! Eu am avut simțămîntul, cum i-am auzit primele cuvinte, că Nistor s-a despărțit mai de mult de fabrică... Deși a aflat despre noua lui sarcină numai cu treisprezece ore în urmă.

— Iulie ! Să nu te iei după un zîmbet sau după o vorbă scăpată la întîmplare.

— De asta mi-a fost și mie frică și de aceea i-am pus întrebarea. Iar acum aproape sînt convins, Mihaile, că s-a despărțit mai de mult de fabrică... Eu cred că e cu neputință ca în numai treisprezece ore un om să ajungă atît de departe, încît să se simtă jignit de o întrebare pusă de fostul organizator de partid... Nu i-a mai rămas nici o urmă de... de... cum să spun... de respect... de disciplină... Mă înțelegi ?... De spirit tovărășesc... Eu am trecut prin asemenea situații... Si tu... Primele zile într-o nouă sarcină sînt de fapt ultimele zile ale celei vechi.

— Întocmai ! acceptă cu un zîmbet trist Mironescu. Cu tristeți, cu îndoieli, cu îndemnuri, cu încercarea de a te convinge că vei izbuti... Ce mai... zile de mari frămîntări... poate de aceea nu se uită... Cred că într-un fel ai dreptate... S-a despărțit mai dinainte...

— Și în loc să răspundă, iar a început să se apere, după ce mai întîi s-a simțit jignit de în-

trebare... De ce, Mihaile ?... De ce se apără ?... E conștiincios, e muncitor, e priceput, e ambițios, e hotărît... Dacă ar fi un laș sau un nepriceput, nici nu mi-aș bate capul cu el... Spune-mi ! Un om ca el, cînd se simte cuprins de teamă ?... Numai cînd ascunde ceva !... Ei, asta mă preocupă : ce ascunde ?

— Poate are ceva în trecut...

— Nu ! N-are nimic. Lucrează din tinerețe în fabrică... Îl cunosc toți... Prea mari păcate pînă la șaptesprezece ani nu putea să aibă...

— Cine știe în ce mediu o fi trăit ?...

— La țară... Nici n-a avut tată... S-a agățat de o rudă mai de doamne-ajută, la țară... Ce poate s-ascundă ?... Un singur lucru !... Nesinceritate... Necinste...

— Spui lucruri prea grave, Iulieș... Nu uita că e totuși vorba de un comunist...

— Știu, Mihaile. Știu. Vorbesc cu tine cum aș vorbi cu conștiința mea. Pur și simplu mă sfătuiesc, mă întreb, mă destăinui.

— Nu înțeleg despre ce fel de necinste este vorba ? Despre ce fel de nesinceritate ? Din moment ce muncește, e priceput... Unde e necinstea ?...

— Ei vezi ?... Față de partid !

Mironescu tresări. Îl privi pe Iulieș, aproape cu spaimă :

— Adică ?...

— Ce ne spunea tovarășul Faur... Sînt membri de partid care-și confundă viața cu lupta partidului — comuniștii... Sînt alții care-și strecoară viața în lupta partidului — carieriștii. Primii vor fi purtătorii steagului partidului, din ceilalți se vor naște trădătorii, deviaționiștii, fracționiștii.

— Iulieș ! Cîteva păreri nu-ți pot da dreptul să tragi asemenea concluzii...

— Știu... și mă feresc.

— Dar îți implică datoria de a ajunge la o concluzie.

— Știu, Mihaile. Altul poate s-ar da la o parte. Să se intereseze de-acum înainte biroul regional, Comitetul Central... dar eu... uite, n-aș putea să dorm nu numai la gîndul că partidul ar putea acorda încredere unuia care nu merită, dar că eu, fie numai în sinea mea, am putut să pun la îndoială cinstea unui comunist... Ce să fac ?

— În cazurile astea nu ai nimic de făcut... Știu eu ?... Poate să aștepți...

— Uite, acum cînd mă gîndesc la articolele pe care le-a publicat, la activitatea lui în lipsa directorului, la acțiunea lui de sprijinire a raționalizării, toate mi se par trepte lucrate cu multă migală și răbdare pentru a putea înainta sigur în sus...

— Sau, Iulieș, dovezi ale devotamentului și interesului său...

— Întocmai... Vezi, Mihaile ? Sîntem ca o trupă în marș. Batem pasul cadențat și apăsat. Îl batem toți la fel. Dar cine face asta pentru galoane și cine o face pentru cauză ?... De multe ori mi-i ciudă că sufletul omului nu se află în ochi, sau undeva unde să se poată vedea. Să fie ca o culoare. Să descoperi dintr-o privire cinstea sau necinstea omului.

— Ar fi același lucru. Tot am lupta pentru cinste...

— Am ști cel puțin cu cine. Concret, fără dibuiri.

— Știm și-acum, Iulieș. Ne cunoaștem bine dușmanii.

— Ai și tu dreptate. La urma urmei și carierismul e tot o trăsătură a moralei burgheze... Dar tu cum de-ai putut fi indus în eroare ?

De fapt, Iulieș pentru aceasta venise. Aflase concluzia ședinței de la Comitetul Regional și venise la Mironescu ca la un prieten și tovarăș vechi.

Mironescu se întristă dintr-o dată :

— Am discutat și cu Ioana. La început am considerat nedreaptă hotărîrea Comitetului Regional. Poate prea severă... Îmi vine foarte greu să mă despart de redacție, deși am fost anunțat mai de mult. Nu numai obișnuința, dar și frumusețea muncii. Înțelegi... În mijlocul tuturor evenimentelor... acționînd direct, concret, eficace... Alături de atîția oameni pe care... cu care... care mi-s dragi.

— Nu e ceva nou, Mihaile. Cînd pui suflet unde muncești...

— Știu... Nu mi se întîmplă prima dată. Întotdeauna m-am despărțit greu. Numai că e pentru prima dată cînd provoc *eu* despărțirea...

— Și în celelalte cazuri tot *tu* ai provocat-o.

Mironescu înțelese că Iulieș va fi ca întotdeauna necruțător. De un asemenea om avea însă nevoie în aceste clipe. De cineva care să-i spulbere urma de îndoială care-i mai rămăsese cu privire la hotărîrea Comitetului Regional.

— Da... Cum s-ar spune în limbaj gazetăresc, trebuie să revin asupra afirmației. Pentru prima dată provoc o despărțire din *vina* mea. Într-o măsură și eu sînt vinovat... și cred că pedeapsa cea mai mare, pentru mine, va fi durerea acestei despărțiri.

— Parc-ai fi o femeie. Crezi că de tînguiri ai nevoie ? Cum ai permis să-și bage coada în gazetă tîlharul ăla ?

— Explicații pot să-ți dau... În timpul lipsei mele. Și în plus...

— Explicații găsim ușor. Dar nu trebuie să-ți spun eu că acel comandant care se gîndește că soarta bătăliei îl interesează doar atît timp cît trăiește el nu merită să fie comandant. Trebuie întotdeauna să se gîndească și la ce va fi în cazul cînd el n-ar mai fi... Eu cred că și la asta s-a gîn-

dit Comitetul Regional cînd a luat hotărîrea. Chiar dacă ai fi fost în spital, iartă-mă, Mihaile, chiar dacă ai fi dispărut, apariţia unui asemenea articol... n-ar fi însemnat de loc un lucru de laudă la adresa ta şi a felului cum ai muncit... Un articol ca acela scris de Gorga, deşi poate mai grav, cu urmări mai grave, mai poate scăpa... Scris de un om din redacţie, care pînă atunci n-a greşit... mă rog...

— E adevărat ce spui. Nu-ţi declar aceasta formal. Ştiu unde-am greşit. I-am arătat în oarecare măsură şi lui Nistor... Vezi, Iulieş, uneori uiţi că eşti permanent în revoluţie şi mai aţipeşti puţin. Priveşti în jur, oamenii cinstiţi, de încredere. Sau mai bine să-ţi spun concret...

Mironescu nu-şi turnă cenuşă în cap. Îi explică lui Iulieş situaţia din redacţie, vorbindu-i mai ales despre Lucian, despre relaţiile acestuia cu Vaşani şi despre discuţiile pe care le-a avut cu Lucian referitoare la Vaşani. Iulieş îl ascultă cu atenţie, fără să-l întrerupă. Chiar după ce termină Mironescu, Iulieş mai chibzui cîteva clipe pînă să deschidă gura.

— Va să zică asta-i povestea... După cum mi l-ai descris pe Lucian, mă mir că n-a venit la tine pentru a-şi recunoaşte vina.

— Fii sigur că ar fi făcut-o sincer...

— Păi aici e răul, Mihaile. Şi de aici pleacă şi vina ta.

— Ştiu... Trebuia să fiu în anumite momente mai ferm cu Lucian. Aici am greşit.

— Şi ai văzut unde-ai ajuns ?... Poate c-ar fi fost mai greu pentru tine să-l zgudui la prima greşeală... şi mie îmi trec uneori prin cap gînduri din acestea... dar dacă ai fi făcut-o, nu mai luam parte la cele ce s-au întîmplat... Pe el nu l-ai ajutat în nici un caz cu atitudinea ta... Şi era la mintea cocoşului, Mihaile... Chiar dacă te-ai convins că e cinstit.

Trebuia să te gîndești că oamenii cu asemenea slăbiciuni sînt cei spre care țintesc dușmanii... Dacă-l trezeai atunci, lovindu-l chiar, îl scuteai de multe... Nu trebuia să eziți... Tot din dragoste ai fi făcut-o.

— E ușor de spus, Iulieș.

— Da, recunoscu Iulieș. E ușor de spus. Mai ales e ușor să analizezi greșelile altuia.

— Nu, nu-i vorba de asta... Oamenii nu pot fi băgați în calapoade... De unde pot eu ști că n-ar fi fost mai rău dacă procedam cum spui tu ?...

— Stai, stai ! Mai rău nu putea să fie, Mihaile. Poate pentru Lucian. Dar tu nu la el trebuia să te gîndești atunci. Tu trebuia să te gîndești la partid. Și pentru partid nu putea să fie rău...

— Iulieș ! Poate că locul lui Lucian în partid va fi cîndva foarte bine simțit... Poate că va deveni... Nu putem să trecem prea ușor peste oameni. La urma urmei partidul nu e o idee, ci e conștiința și acțiunea unor oameni... ca mine, ca tine, ca Lucian...

— Cu alte cuvinte, tu nu ești încă sigur c-ai greșit. Recunoaște ! Mă refer la relațiile tale cu Lucian...

— Vezi, Iulieș. Uneori sînt încă în cumpănă. Știu că am comis o greșeală. Dar... încerc să mă pun în situația unui medic care are în fața sa un bolnav. Oare nu trebuie el să aleagă momentul cel mai favorabil pentru intervenție ?... Prea devreme ar putea să înspăimînte bolnavul...

— Știi ce ai demonstrat tu pînă acum ? Că ai o anumită slăbiciune pentru Lucian...

— Poate...

— Și că te-ai purtat cu el cum te-ai purtat pentru a-i întîrzia lovitura și durerea... Mihaile, medicul cînd taie știe că bolnavul suferă. Dar ca să-l facă bine trebuie să taie. Și taie fără să-i tremure mîna. Tu ai procedat ca un tată slab de înger, care

nu-și duce copilul la doctor de teamă să nu sufere, puișorul... Pentru ca mai tîrziu să-i jelească bețe-șugul... Nu crezi că există în toate acestea o vină adevărată ?...

— Judecînd astfel...

— Și judecînd altfel ?...

Amîndoi auziră țîrîitul soneriei.

— Mult m-aș mira să nu fie Lucian al tău — spuse Iulieș.

Era într-adevăr Lucian. Părea frămîntat. Aflase vestea de la Gorga. Se întîlnise cu acesta în oraș după ce se despărțise de tatăl său. La început nu voise să creadă. Dar cînd îl văzuse pe Gorga abătut, nu mai stătuse pe gînduri. Voia să vorbească neapărat cu Mironescu. De aceea vederea lui Iulieș îi produse un sentiment neplăcut.

— Iertați-mă, tovarășe Mironescu, că am venit... cam inopinat... Dar țin foarte mult să discut cu dumneavoastră.

— Chiar te așteptam, răspunse Iulieș în locul lui Mironescu, spre a-i da a înțelege că discuția va avea loc în trei. S-ar putea spune că ai cam întîrziat...

— Într-adevăr, recunoscu Lucian. Dar... am aflat abia acum zece minute.

Iulieș, deși pusese o notă de răutate în remarca sa, se simți parcă dezarmat cînd auzi tonul firesc al lui Lucian.

— Cum de s-a putut întîmpla ? izbucni dintr-o dată Lucian.

— Despre hotărîrea Comitetului Regional nu e cazul să discutăm — spuse Mironescu. O consider dreaptă și motivată.

— Sînteți întru totul convins, tovarășe Mironescu ?

Cel care răspunse la întrebarea lui Lucian fu însă Iulieș :

— Adică... Ar fi fost mai motivată după ce-ar mai fi apărut în gazetă încă două-trei articole de-ale lui Vașani?... Dar nu te speria, se mai găsesc redactori șefi... precum și tălhari de teapa lui Vașani...

Lucian își întoarse privirile spre Iulieș, continuîndu-i gîndul:

— ...Și redactori ca mine... S-ar putea... Deși în ceea ce mă privește vă asigur că povestea nu se va mai repeta... E un capitol încheiat...

— Păcat că s-a încheiat după... perseveră Iulieș. Dacă s-a încheiat...

— Și de ce credeți că nu?... Vă închipuiți că dacă i-aș fi văzut articolul...

— Ce să-mi închipui? se înfurie Iulieș. Ai creat sau nu condițiile ca să apară un asemenea articol?... După ce compromiți ziarul, e ușor să-ți iei angajamente.

Mironescu crezu că e cazul să intervină.

— Principalul e că ne-am trezit, Iulieș. Apariția articolului ne-a deschis ochii. Ne arată că mai avem de înfruntat multe primejdii.

— Și cine a spus pînă acum că s-au terminat primejdiile? Cînd a spus partidul asta? Voi credeți că partidul scoate lozinci ca să-i învețe pe oameni caligrafie?... Îmi închipui că *unii* intelectuali strîmbă din nas cînd întîlnesc la tot pasul lozinci. Sînt prea clare, prea directe... Ei au nevoie de lucruri încîlcite, complicate... Tovarășe Lucian! Dacă ai fi înțeles că lozincile nu-s bucăți de hîrtie scrise la întîmplare, ci săgeți care arată permanent direcția spre care trebuie să ne îndreptăm, ai fi întîlnit pe una din ele și cîteva cuvinte cu vigilența... Lozincile sînt niște santinele... Asta-i!

— Vă înțeleg, tovarășe Iulieș. Nu vreau să vă înfățișez procesul meu. Nu pentru asta am venit aici. N-am venit să mă plîng... Dacă s-ar fi întîm-

plat cu cîtva timp în urmă toate astea, mi-aș fi dat demisia... Am venit să vă spun că știu acum, foarte bine care mi-i locul și rostul.

Mironescu văzu în fața ochilor un Lucian puternic, matur, așa cum îl cunoscuse în situații grele.

Nici Iulieș nu mai perseveră în atitudinea sa. Fusese o atitudine forțată. Voia să vadă cum va reacționa Lucian. Și surprinderea lui se schimbă în bucurie. Într-o bucurie adîncă, interioară.

— Dacă vrei să te bați... mormăi el. Din partea mea... numai să ai putere.

Lucian pricepu la ce fel de putere se gîndea Iulieș.

— Credeți că-mi va lipsi puterea ?

— Va să zică ești hotărît ! descoperi la rîndul său Iulieș. Puterea de a face ceva piere, dragul meu, numai cînd piere dorința de a avea putere. Cel puțin lucrul acesta l-am învățat și eu în viață...

Nicolae Iuşcă se uită la ceas. Pînă la începerea schimbului mai erau patruzeci şi cinci de minute. „Mai e vreme", bodogăni el. În cămăruţă era cald şi duhnea a tutun. Paznicii de noapte fumaseră ca să le treacă timpul. Deschise geamul şi privi afară. Toată curtea uzinei era acoperită de zăpadă. „Azi avem muncă voluntară". Îşi răsuci o ţigară groasă, cît degetul, şi începu să fumeze. Ţigara nu se potrivea de loc cu felul său de a fuma. Bătrînul portar fuma ca un boier. Ţinea ţigara între arătător şi mijlociu, de abia o prindea în buze şi-i scutura des scrumul, lovind-o uşor cu arătătorul. Cînd termina de fumat, nu stîlcea chiştocul. Îl arunca în scrumieră, după ce cu o scurtă şi sigură mişcare a unghiei decapita jarul de restul chiştocului. Toate acestea erau cunoscute în întreaga uzină. Muncitorii făcuseră la început haz pe socoteala sa. Cînd vreunul avea treabă la poartă, primul său gest era acela de a-i oferi o ţigară lui moş Culaie. După ce descoperi de unde izvorăşte generozitatea fumătorilor, bătrînul primi în continuare ţigări pe care însă nu le mai

fuma. Le depozita într-un sertar, și cînd cineva era în lipsă de țigări, alerga la moș Culaie. Cu timpul, schimbul de țigări dintre portar și muncitori deveni un obicei. Despre felul lui de a fuma se vorbea mai rar. Numai cei noi-veniți în uzină, cînd erau prinși aruncînd scrumul și mucurile la întîmplare, erau trimiși la „moș Culaie" pentru a învăța cum trebuie să fumeze.

Bătrînul portar uitase de unde învățase să fumeze astfel. Își scormonea des memoria, dar întotdeauna ajungea la un punct întunecat, peste care nu mai putea trece. „Trebuie să fi fost un copchil ca să-și fi bătut cineva joc de mine".

Gerul umpluse încăperea. Nicolae Iușcă se uită încă o dată la ceas. „Treizeci de minute... Azi oare cine-o fi primul ?..." Închise geamul. Lumina zilei încă nu izgonise de tot întunericul. Își trase scaunul lîngă fereastră și se așeză în poziția sa „de judecător", cum spuneau muncitorii. Stătea drept în fața ferestrei, fără să se sprijine în coate, cu brațele din cînd în cînd încrucișate, alteori atingînd cu vîrfurile degetelor pervazul. În această poziție, privea fiecare om care pășea pragul uzinei. Nu-i scăpa nimeni. Bătrînul își făcuse o ocupație din a privi oamenii. În numeroșii săi ani de slujbă la poartă izbutise să cunoască starea oamenilor de la distanță. Știa mai bine decît oricine cînd e cineva bucuros sau supărat, obosit sau nerăbdător, dacă va lucra bine sau rău în ziua respectivă. Uneori mergea cu observația mai departe. Descoperea nuanțe în starea unor oameni și, pentru a-și confirma presupunerile, la ieșirea din schimb se interesa cu o dibăcie bătrînească de respectivul muncitor sau inginer. Și greșea foarte rar. Un zîmbet, un gest, un cuvînt, oricît de neînsemnate, deveneau pentru Nicolae Iușcă sursă de presupuneri și preocupări.

Primul pătrunse pe poartă Marin Sîngurel.

— Noroc, moș Culaie... Astăzi e ger, nu glumă.

„Îhî — gîndi moșul în sinea lui, edificat. Are frămîntări. Are griji... Nu-i în toate apele lui. Altminteri nu mi-ar fi vorbit despre ger. A vrut să spună ca de obicei cîteva cuvinte, și-a spus ce i-a trecut mai întîi prin cap... Altminteri m-ar fi întrebat ceva... Dacă e primul sau dacă nu m-a adormit gerul... Îl știu eu... Cred că nici nu și-a dat seama că a ajuns la fabrică"...

Severin și Iulieș trecură împreună prin fața lui Iușcă, salutîndu-l cu capul. Portarul rămase surprins, uimit. Niciunul nu scosese vreo vorbă. Nici Iulieș. Asta era nemaipomenit! De bună-seamă că nici între ei n-au schimbat o vorbuliță, tot drumul. Și ăștia au griji! Dac-ar fi fost ceva rău... Nu, nu... Atunci și Iulieș și Severin s-ar fi străduit să-i spună cîteva cuvinte... „Ce mai faci, nea Culaie?... Mai merge?... Tot ca un judecător?"... Îi știe el... Amîndoi se feresc, cînd sînt neliniștiți, să nu se observe neliniștea lor în jur. În privința asta se aseamănă. Și-atunci mai schimbă cîte-o vorbă... Iulieș spune chiar cîte ceva glumeț... „Vas' că nu-s neliniștiți... Dar tot au ei ceva... Și nu un lucru mic... Asta-i culmea! Dacă m-aș lua după ei, ar însemna că azi se va petrece ceva în uzină... Te pomenești că intră Severin în partid!... Asta-i! Pun mîna în foc!" Moșul își frecă bucuros palmele și se pomeni strigîndu-i lui Răduca:

— Bun noroc!... Și mai rîzi puțintel și matale, că pe gerul ăsta...

Răduca zîmbi într-adevăr și-i făcu un semn cu mîna, lui Iușcă. Acesta însă nu era mulțumit.

„Na, că pe ăsta l-am pierdut... pentru că l-am stîrnit eu. Dar la el nu-i greu... El e ca întotdeauna: serios, îndărătnic, dîrz. Pesemne că era serios dacă i-am spus să rîdă... Așa din senin nu cred că mi s-a năzărit mie în cap... Vas' că Severin intră în

partid !... Ehei ! Ce-o să fie în fabrică !... În Severin partidul are umăr zdravăn, nu glumă... Ehei !..."

Iorgu Tonciu duse două degete la șapcă și-i făcu cu ochiul portarului.

„Ăsta iar și-a petrecut noaptea la vreo ibovnică... Dar nu prea l-am prins întîrziind. Ce l-aș mai freca eu... O să-i cer lui Iulieș să mă lase și pe mine la ședință... Cine-l cunoaște mai bine ca mine în uzină pe nea Sandu ?..."

Costinaș îi întinse o țigară lui Iușcă și-i suflă un șuvoi de aer cald prin fereastra deschisă.

— Celălalt a venit ?...

Portarul răspunse scurt, din deget, ca un judecător, iar gestul său solemn îl făcu pe Costinaș să pufnească în rîs.

„Unul ca ăsta mi-aș fi dorit eu fecior, mînca-l-ar moșu'."

Pe Domnica o salută el întîi. Domnica și Pîrvan erau singurii oameni cărora Iușcă nu le aștepta salutul. Domnica răspunse foarte atentă :

— Bună dimineața, tovarășe Culaie.

„Săraca fată ! o compătimi portarul. Ce-o fi cu ea ?... De cîteva zile pare speriată și chinuită. Îmi răspunde cu atîta nerăbdare, de parcă și-ar descărca un năduf... Mă mir că alții n-o observă. Poate ar fi nimerit să-i spun lui Iulieș... Tot trebuie să vorbesc deseară cu el... Să-l întreb cînd are loc ședința... Că de dat voie îmi dă sigur..."

— 'Neața, moș Culaie ! Celălalt a venit ?

Iușcă încuviință serios din cap. Valer îl amenință cu degetul și alergă spre hală.

„Dacă-l vrei de fecior pe unul, e musai să-l ai și pe celălalt. Parc-ar fi gemeni... Dar mie tot Costinaș mi se pare mai... mai..."

Ferenți îl salută ca de obicei.

— Îmbătrînim, nea Culaie... Ca mîine ne întîlnim pe o bancă în grădina publică...

„Și tot îți mai scapără ochii după fetișcane, hoțomanule", îi răspunse în sinea lui Iușcă, în timp ce figura lui exprima însă cu totul altceva. Era expresia unui om care îi dă îndurerat dreptate altuia.

Sbîrcea Ștefan salută cu mîna la șapcă, fără să se uite la portar. Acesta privi însă în urma lui și-l văzu aruncînd chiștocul în zăpadă, la cîțiva metri de poartă. Iușcă dădu din cap. Dar nu a supărare. De cînd îl știa pe Sbîrcea în fabrică, acesta, în fiecare zi, își termina țigara în același loc. De ani de zile își arunca mucurile la cîțiva metri de poartă. „Trebuie să-i pun un vas acolo. Ia te uită! zîmbi Iușcă la neașteptata descoperire. Cum de nu m-am gîndit la asta pînă acum?... Cum se desprimăvărează, aranjez acolo o scrumieră... Ăsta are obiceiuri de care nu se lasă cu una, cu două... Simte pămîntul sub picioare... cred că știe fiecare piatră pe care o calcă... E omul care nu merge niciodată la întîmplare... Dacă n-oi fi eu cumva prea migălos... S-o fi obișnuit omul... de..."

— Noroc, noroc bun, moș Culaie...

Iușcă nu-și ridică privirile. Era Căciulă. Îi cunoștea tremurul vocii, îi ghicea spaima care-l cuprindea cînd trecea prin fața porții. Bătrînului îi era scîrbă de Căciulă. Nu mai avea putere să-l privească în ochi. Știa că furase. Știa că nu mai fură. Dar pentru el un hoț, un om care fură i se părea jivina cea mai scîrboasă din lume. „Un hoț e aproape un ucigaș — gîndea el. De la hoție la crimă nu-i decît un pas". După ce-l prinsese pe Căciulă, Iușcă se gîndise de mai multe ori să-l întrebe pe Nistor ce s-a întîmplat. De cîteva ori chiar încercase, pe ocolite. Dar Nistor se ferise, tot pe ocolite, să-i răspundă. Într-o seară totuși portarul îl întrebă deschis: „Căciulă e hoțul, tovarășe director?" Nistor păru că șovăie. „Lucrul cel mai de seamă e că nu se mai fură, nea Culaie". Portarul nu acceptase: „Omul care a furat..." Nis-

tor șovăise din nou : „Uite ce-i, nea Culaie. Dacă-l prinzi vreodată cu ceva străin la el... să știi că el e hoțul... și că vom pune pe socoteala lui tot ce s-a furat în hală“... Portarul nu mai găsise însă nimic străin la Căciulă. Nici nu mai era nevoie să-l caute. L-ar fi prins numai cercetîndu-i privirile. Cu toate acestea, Nicolae Iușcă nu se putea dezbăra de scîrba pe care o avea pentru Căciulă. Știa că nu mai fură, dar vederea lui îi stîrnea greață bătrînului.

Portarul se uită la ceas. Mai erau zece minute pînă la începerea lucrului. Pe poarta uzinei muncitorii nu mai pătrundeau cîte unul. Intrau în grupuri, se repezeau spre fișele de pontaj, spre ceasurile de pontaj și alergau grăbiți spre secții. Șuvoiul de oameni parcă-l îneca pe Nicolae Iușcă. Deși identifica fiecare figură, imaginile fugare nu-i mai dădeau timpul să descopere ce se ascunde în oameni.

Mai rămăseseră șase minute pînă la sunetul sirenei. Iușcă se ridică în picioare și plecă solemn capul. Pîrvan trecu prin fața sa scoțîndu-și pălăria și înclinîndu-se la rîndul său. Saluturile mute dintre cei doi se statorniciseră de multă vreme. Portarul știa că la ora fixă poate să salute cu ochii închiși. Inginerul era ca întotdeauna elegant, ras proaspăt și cu masca aceea de nepătruns. Era singurul om din uzină pe care portarul nu-l descifrase. Poate că acest lucru îl făcea pe Iușcă să se gîndească la el cu respect și interes... „Va să zică azi... Ehei, nea Sandule“.

Severin și Iulieș nu schimbaseră nici un cuvînt tot drumul. De abia cînd pătrunseră în hală și își dădură seama că sînt singuri, Severin se adresă ca un copil lui Iulieș :

— Ferește-mă, Iulieș... Nu știu ce-i, dar... Zgomotul mă înspăimîntă... Să mai lăsăm să treacă o

zi, două... Pîn-atunci... Cine știe ?... Dacă mașina...?

Iulieș știa că sosise cel mai greu moment pentru Severin. Dar nu aceasta îl preocupa cel mai mult. Chiar dacă nu va vorbi el, în cîteva ceasuri oamenii vor observa. Acest moment îl preocupa pe Iulieș. Ce vor spune oamenii ?... Ce se va întîmpla în secție ?... Putea el să aștepte cu mîinile în sîn acel moment ?... Nu voia să-și închipuie că vor fi muncitori care vor privi cu ochi răi minunea lui Severin... Își legase atît de mult nădejdile de această mașină, vedea în ea și în acțiunea lui Severin atîta semnificație, încît nu putea să creadă că vor fi în secție muncitori care nu se vor entuziasma. Severin sărise peste etape și ani... Vor sări și ceilalți muncitori ? Nu concret... dar cu gîndul măcar... Căută să treacă în revistă oamenii din hală... Nu-i trebui mult timp ca să descopere adevărul.

Alexandru Severin aștepta un răspuns de la Iulieș. Își coborî privirile spre el și-l văzu dintr-o dată tresărind. Îl ghici în prada unor neliniști. Îl părăsi și se îndreptă fără zgomot spre mașina sa. Iulieș rămase nemișcat în mijlocul halei. Tăcerea mașinilor i se părea apăsătoare. Auzi un zgomot departe. Un bîzîit ciudat pe care-l auzise prima dată cu două zile înainte. Fusese exact în același loc. Dar cît de diferite erau stările. Răsuflă adînc și dădu încet din cap. N-avea voie să fie liniștit. Bucuria va rămîne, știa, îi va rămîne în suflet și o va purta cu el. Îl aștepta însă o nouă încercare. S-ar putea să fie și oameni nemulțumiți, mînioși, care vor vedea în mașina lui Severin un rău. Nici pînă acum Severin nu fusese privit cu ochi buni de unii muncitori înapoiați. Unii îl invidiau pe ascuns, unii chiar pe față, numai pentru simplul fapt că Severin cîștigă mai bine decît ei. Aceștia descoperiseră instinctiv primejdia pe care-o reprezenta Severin. Severin lucra fără să obosească. Cu

Răduca era altceva. Cîștiga bine și el, dar îl vedeau cu ochii lor cum asudă la mașină. Pe cînd Severin...

În hală începuseră să pătrundă primii muncitori. Iulieș porni agale spre mașina lui Severin. Va face apel la comuniști. Vor fi și printre ei, sigur, unii care nu vor înțelege... Îi va face să înțeleagă. Sprijinirea acțiunii lui Severin va deveni principala sarcină a organizației de partid. În timpul pauzei de prînz se va sfătui cu Răduca, cu Costinaș, cu Valer, cu... Domnica... Oare ea cum va privi... Își opri gîndul... O văzu pe Domnica intrînd în hală. Se strecură printre mașini cu aceleași mișcări suple, răspunzînd atentă la salutul muncitorilor. Zgomotele puseseră stăpînire pe hală. Răduca dăduse primul drumul strungului... Adică nu Răduca, Alexandru Severin.

— Ce-i cu tine? îl întrebă Severin pe Iulieș, cînd acesta se opri în fața lui. Dintr-o dată te-ai abătut...

— Grijile, Alexandre... Ei... ce să-i faci... Dacă și tu îmi ceri să te feresc... Tu te-ai gîndit la ce-o să spună oamenii?

— Păi de-aici îmi vine toată teama... Mă gîndesc la cei care-o să țopăie în jurul meu... Eu, Iulieș, n-am jucat niciodată la horă... Prea mare tărăboi... Ce-o să fac în mijlocul lor?...

— Ție de ăștia ți-e teamă, Alexandre?... Ciudat om... Nu te-ai gîndit că alții...

— Ba m-am gîndit... Pînă la urmă o să-și vadă de treaba lor... Ce am eu cu ei?... Eu nu mă amestec în treburile lor...

— Totuși, să știi Alexandre, că din toată uzina asta tu ești omul care te-ai amestecat cel mai mult în treburile lor... Tu ai uitat că trăiești în mijlocul oamenilor... sau știu eu ce-i cu tine?... O să vezi cu ochii tăi. Și dacă-ți spun să te ții tare...

Severin se strădui să-și alunge o spaimă nelămurită:

— Spune, Iulieș, cînd... cînd o să... o să ne...

— Foarte curînd, Alexandre... Poate chiar mîine sau poimîine... Acum te grăbești tu...

— Nu... dar știi... Adică da... Prevăd c-o să fie greu... Am știut mai de mult... Și-am fost hotărît ca atunci cînd voi izbuti... E mare lucru, Iulieș, să știi că ai în jur oameni... cum să-ți spun... dintr-o familie cu tine... Am mare nevoie de partid, Iulieș...

— Și partidul are nevoie de tine, Alexandre...

— Adică nu nevoie, încercă să se scuze Severin. Nu nevoie... ba tot nevoie, Iulieș...

Alexandru Severin își pironi ochii în tavan. Ferenți îl salută pe Iulieș și trecu pe lîngă Severin fără să-l ia în seamă. Îl văzuse la fel ca întotdeauna, cu mîinile în buzunare, absent la tot ce se petrece în hală.

Iulieș îl părăsi pe Severin. Costinaș, Răduca, Valer, Domnica sosiseră toți. Se grăbi să-i convoace la o scurtă consfătuire în timpul pauzei de prînz. Cînd părăsi hala pentru a se duce la direcție, se întîlni în vestiar cu Pîrvan.

— Bună dimineața, domnule Iulieș! îl salută acesta.

— Bună dimineața, tovarășe inginer... Azi...

Iulieș își mușcă limba. Ar fi fost o prostie să-l anunțe el pe Pîrvan. Acesta, văzîndu-i stinghereala, adăugă salvator:

— ...E ger mare, domnule Iulieș.

Pîrvan se uită demonstrativ la ceas și-l părăsi politicos pe Iulieș. Acesta se întoarse însă în hală, spre a-l urmări cu privirea pe inginer. Pîrvan pășea încet, poate mai încet ca de obicei. De aceea oprirea sa în mijlocul halei, deși neobișnuită, părea cît se poate de firească. Își reluă apoi și mai încet mersul, trecu prin fața mașinii lui Căciulă, prin

fața mașinii lui Severin și se opri în fața biroului. Se întoarse însă cu fața spre hală, căutînd ceva cu privirile. Iulieș îl văzu pe Ferenți alergînd printre mașini și gîndi că inginerul îl căuta pe Ferenți. Apoi părăsi hala, refăcînd în minte drumul și mersul inginerului.

Cînd Ferenți pătrunse în încăpere, îl găsi pe Pîrvan la birou cu capul în palme.

— Ai făcut inspecția de dimineață ? întrebă inginerul fără să-și ridice privirile.

— Am făcut-o, domnule inginer.

— Și ?...

Ferenți era mirat. Și de atitudinea inginerului, și de întrebările pe care i le pusese. Iar îl apucase ceva ?...

— Totul e în ordine, domnule inginer.

De-abia atunci Pîrvan își îndreptă privirile spre Ferenți. Maistrul se înfricoșă. Inginerul îl privea aspru și ironic în același timp.

— Bine, domnule Ferenți. Îmi vei aduce situațiile la sfîrșitul schimbului. Și nu vreau să fiu deranjat sub nici un motiv.

Ferenți așteptă ca inginerul să se cufunde din nou în socoteli. Spre surprinderea sa îl văzu reluîndu-și atitudinea în care-l găsise. Și-i auzi din nou vocea :

— Sub nici un motiv, domnule Ferenți !

Maistrul șef părăsi biroul ca o umbră. Inginerul era din nou în toane. Voi să agațe cartonul deasupra ușii, dar nu mai fu nevoie. Îl auzi pe Pîrvan încuind ușa.

— Ce-o fi cu el ?... Cînd îl apucă...

Dar nu mai avu timp de reflecții. Văzu că strungul lui Sbîrcea se oprise și alergă într-acolo.

Deși la început stingherit, Iulieș se încălzi cu timpul și relată directorului povestea lui Severin, străduindu-se să nu omită nici un amănunt. Preocupat să înfățișeze totul cît mai limpede și mai

adevărat, nu se gîndi nici o clipă să-l studieze pe Sîngurel. Fața acestuia exprimase ca o oglindă toate simțămintele care-l cuprinseseră. Numai cînd termină de povestit, Iulieș se uită mai atent la tovarășul din fața sa. Sîngurel încremenise. Îl privea pe Iulieș cu o privire pe care acesta nu i-o cunoștea.

— Și după toate acestea — izbucni dînsul — tu mă mai consideri director... și tovarăș... Eu, pe tine, să-ți spun drept... Ce s-a întîmplat, tovarășă ?...

În birou pătrunsese Aura Pricop :

— Vă caută de la...

— Nu sînt aici !... Poate să mă caute și dumnezeu din cer.

Așteptă să iasă secretara, apoi continuă și mai furios :

— Sînteți, adică tu, tu ești un... un... Tocmai tu ? Poftim ! De la cine nu te aștepți... Îți dai tu seama, Iulieș, ce s-a petrecut în uzina noastră ? !... Mă, mă... nelegiuitule...

— În sfîrșit, ai spus și tu o vorbă ca lumea.

— Că ești un nelegiuit ?...

— Tot la asta te gîndești ?... Dacă Severin ar fi simțit... și Severin ar fi simțit... că nu i-am păstrat taina... Mai bine să fim oameni serioși... Situația e asta : Severin a construit o mașină automată... Și a cerut să fie primit în partid... Am uitat să-ți spun...

Sîngurel se plimba prin cameră, agitat, nervos, emoționat.

— Și eu ce să fac ?... Stai !... Stai... Va să zică două... două... Aș vrea să spun „victorii", dar nu știu cum sună... Of... Va să zică... Severin a cerut să fie primit în partid... Și a construit o mașină automată... Adică întîi a construit mașina... și pe urmă a cerut să fie primit în partid... Și după

toate am făcut școală un an de zile!... Ca să mă bîlbîi și să simt că-mi stă inima... Ce să fac?... Stai... Uf...

Sîngurel se pomeni în dreptul ușii. Puse mîna pe clanță și deschise brusc ușa:

— Cine m-a căutat, tovarășă Pricop?... Azi am... În nici un caz... Mîine la opt... Nu-s aici.. De la ziar... Așa!... Acum e limpede... Adică nu-i de loc limpede... Ce-or fi vrut ăștia de la ziar?... Poate că era Nistor!... Psst... Și-aveam nevoie de el...

Iulieș nu interveni. Îl lăsă pe Sîngurel să-și consume emoția și nervozitatea. Frămîntarea directorului parcă îl bucura. Dac-ar fi fost Nistor în locul lui!... Lui Sîngurel, nici cînd auzise că fusese căutat de la ziar, nu-i trecuse prin cap gîndul „reclamei".

— Iartă-mă, Iulieș, dar vestea m-a zăpăcit. Nu știu cum vezi tu totul... Dar eu... luni de zile am citit și am auzit vorbindu-se despre tehnică, despre automatizare... Mi-i capul plin. Să-ți spun drept m-am gîndit, acolo, la școală, și la uzina noastră. Chiar am vorbit odată despre perspectivele noastre... Mi-am închipuit muncitori în halate curate, învîrtindu-se ca niște ingineri printre mașini... Dar...

— Înțeleg, Marine. Te-ai gîndit că o să fii bătrîn...

— Nu, nu-i numai asta, se înroși Sîngurel. Uneori... Știi că mi-a trecut prin cap să facem ceva asemănător în uzină? M-am gîndit și la Severin... Dar, de... eram la școală... mai aveam și timp liber... și atunci ți se năzar multe... Să nu crezi că mi-e ciudă că n-am avut nici un rol... Nu, nu! Poate numai oleacă... o fărîmă de ciudă... dar e prea mare bucuria, ca să n-o înghită... Ei, și acum să chibzuim... Mașina lui Severin... N-o să fie ușor, Iulieș...

— De aceea am venit la tine... Mi-am dat și eu seama. Pînă să ajungă o praștie, ar putea să fie o piedică... A venit prea repede, pe neașteptate...

— O să avem de furcă, Iulieș. Știi tu ?... Mașina asta nu e o simplă mașină... Uite că-ți vorbesc ca la școală... e glasul unei noi conștiințe... e o revoluție, Iulieș. Nu numai tehnică, ci... ci din toate punctele de vedere... Ce-or să zică muncitorii ?... Cum se vor apropia de ea ?... Cînd se vor apropia de ea ?... Cine se va...

— Tocmai de aceea nu putem sta în așteptare. Vom începe cu comuniștii... Cu cei mai buni dintre ei... Mă gîndesc să transformăm problema aceasta într-o problemă a disciplinei de partid... Nu puteam lăsa nimic la întîmplare... I-am chemat aici, la tine, pe Răduca, pe Domnica, pe Valer și pe Costinaș. Sînt cei mai ridicați...

— Foarte bine ! Dar pe Severin ?...

— Ai dreptate... Trebuie să-l chemăm și pe el... Poate că-i chiar mai bine să ne vadă pe toți în jurul său... Las-că-l facem noi să se uite mai des în ochii oamenilor...

— Să ne grăbim, Iulieș. Acuși începe pauza.

Sîngurel deschise ușa, îl lăsă pe Iulieș să plece, apoi îi repetă secretarei dispoziția :

— Amîni totul pe mîine, sau în orice caz pe mai tîrziu.

Rămas singur în birou, Sîngurel începu să-și frece mîinile de bucurie. Se pomeni apoi cu receptorul telefonului în mînă. Îl puse însă repede la loc, întrebîndu-se cui voise să-i telefoneze. Pesemne nevestii. Își strîngea pumnii. Îi venea să țopăie. Fulgerat parcă de un gînd, deveni brusc serios și nemișcat. Nu va fi ușor. Nu va fi de loc ușor... Cine știe ce-ar putea să iasă ?...

Sîngurel își aștepta nerăbdător tovarășii.

Silviu Căciulă stătea parcă pe ghimpi. Nu mai avea putere să aștepte. Mașina îi lucra mai mult în gol. Își trăsese șapca pe frunte și-l pîndea pe Severin. Își ferea ochii cu cozorocul, deși Severin nu-și îndreptase nici o clipă privirile spre dînsul. El era singurul din hală care observase nemișcarea uriașului. Și cu toate acestea mașina lui funcționa fără întrerupere. Își săltase de cîteva ori capul și descoperise șirurile de piese. Nu-i venea să-și creadă ochilor. Pe masa lui Severin se aflau cantități imense de piese. Parcă izvorau din pămînt. Niciodată pînă atunci nu văzuse pe masa vreunui strungar atîtea piese. Nici la terminarea schimbului. Nici la Valer sau la Costinaș în zilele lor de record... Oare o să le poată ține minte urangutanul ?... Chiar pe toate ?... Cu neputință !.. Dar cînd dracu' le scoate ? Nici nu pune mîna pe mașină. Din cînd în cînd aranjează piesele brute în șiruri la celălalt capăt al mașinii... Ce-o fi născocit la strung ?... Dacă nu le ține minte numărul, poate să-l fi pus și pe dracu' în strung... Dar dacă...

Iulieș se apropie de Severin. Căciulă se concentră dintr-o dată asupra mașinii. Băgă o piesă în strung, potrivi cuțitele și dădu drumul mașinii. Exact în clipa aceea sună semnalul de pauză. Căciulă se uită pe sub cozoroc și-l văzu pe Iulieș plecînd împreună cu Severin. Își roti ochii prin hală. O dată cu Iulieș mai părăsiră hala Răduca, Valer, Costinaș și Domnica... Tocmai cei care trebuiau. Își frecă mulțumit mîinile, așteptă cîteva clipe și se furișă cu mișcări prudente spre strungul lui Alexandru Severin. Nu-și dezlipi nici o clipă ochii de la vrafurile de piese. Erau sute acolo. Cu neputință să le țină minte numărul urangutanul.

De-abia cînd ajunse în fața mașinii observă că aceasta merge. Auzi un țăcănit și văzu două brațe metalice scoțînd piesa din strung și împingînd-o

spre masa-depozit. În același timp zări la celălalt capăt alte două brațe, apucînd ca niște mîini o piesă brută și transportînd-o spre strung. Rămase cu gura căscată. Mașina mergea singură, se încărca și se descărca singură. Încremeni acolo privind minunea din fața lui. După ce operația se repetă de cîteva ori, Căciulă se retrase cîțiva pași înapoi și își roti privirile năucite prin hală... Mașina lui Severin mergea ca un ceasornic. Urangutanul n-avea nevoie să țină minte numărul pieselor...

Căciulă se pomeni urlînd ca un nebun :

— Veniți, mă ! Veniți să vedeți ce-a făcut urangutanu' !

Muncitorii alergară spre strungul lui Severin. Numai Căciulă se strecură prin hală pentru a-și aduna piesele. Nimeni nu-l luă în seamă. Putea să care piese cu sacul. Ochii tuturor erau ațintiți asupra mașinii. În toată hala nu se auzea decît bîzîitul strungului lui Alexandru Severin.

Muncitorii priveau încremeniți și amuțiți. Ca într-o fotografie. Numai privirile li se mișcau de la un capăt la altul al mașinii. Păreau fascinați. Formau cu toții un semicerc în jurul strungului.

Un țăcănit scurt. Apoi mișcarea brațelor metalice... Alt țăcănit... Altă piesă...

Se pomeniră dintr-o dată că se uită unii la alții cu priviri buimace. Căciulă revenise în mijlocul lor. El rupse tăcerea. Ceilalți n-ar fi îndrăznit.

— Ați văzut, mă, urangutanul...

— Ce urangutan, mă chiștocule ! Nu ți-i rușine ? !

— Am zis și eu așa...

— Să nu mai zici... că...

— Ce crezi că mi-i frică ?...

— Taci, mă ! N-auzi ? Te-a chemat cineva la vorbă ?

Căciulă se retrase. De ciudă mai făcu o raită prin hală.

Ceilalţi rămaseră în jurul maşinii.

— Mare minune!

— Nici cu două ajutoare n-ar merge mai bine...

— Aţi văzut cum prinde piesa? Parc-ar fi mîna unui om...

— Cum de i-a trecut prin minte?...

— Asta-i acum... Ce nu-i trece omului prin minte! Dar cum de-a făcut-o?!...

— Tace şi face...

— I-a băgat pe toţi în buzunar... Ca să vezi, mă...

— Şi cînd te uiţi la el, crezi că nu-i bun decît la încărcat vapoare...

— Mare minune!

— Mare... mare de tot...

— Aţi văzut?... Toată minunea stă în păpuşa mobilă...

— Ce tot vorbeşti? Ia uită-te la cele două braţe care apucă...

— Şi la celelalte două...

— Şi la păpuşa fixă...

— Înăuntru ce-o fi meşterit? Pun rămăşag c-a schimbat conul!

— Numai conul? Şi comenzile... Şi...

— Măi, măi... Să nu-ţi vină să crezi ochilor... Dacă ne-ar fi spus cineva...

— Eu am auzit... am şi văzut una... În uzinele moderne.

— Dar cine le-a făcut?...

— Ei, na... Cum cine?... Oamenii... specialiştii...

— Dar pe asta cine-a făcut-o?

— Cine-a făcut-o?...

— Cum de-a făcut-o?...

— Cînd a făcut-o?

— L-o fi ajutat Pîrvan... Ia spune tu, Ferenţi!

Ferenţi, uimit ca toţi ceilalţi, se bîlbîi:

— Ce să-l ajute?... Cînd i-a cerut timp pentru revizie, mai că nu l-a dat afară din birou...

— Vas' că singur...
— Nu se poate... Pun capul sub tăietor...
— Păi dacă gîndești așa... nici n-ai ce să pierzi... Parcă nu știi cîte-a mai făcut el la strung...
— Asta-i prea, prea...
— O să se-audă în toată ţara !
— În toată ţara !...
— Dac-ai fi făcut-o tu în locul lui...
— Sau tu...
— Și-o să cîștige ! Mamă, mamă...
Urmară cîteva clipe de tăcere. Muncitorii se uitară din nou unii la alţii, dar cu alte priviri :
— Și noi... Noi ce facem ?
— Da, mă... Poftim strung !... Fără strungar...
— Ești un pîrlit, asta ești ! S-a dus...
— Asta face norme, mă, nu ca noi... Să vezi de-acu' înainte...
— Dac-o fi numai asta...
— Ce i-o fi venit lui nea Sandu ? Că pînă acum nu s-a băgat în treburile noastre...
— Părea om de omenie...
— Ce i-o fi venit ? Așa dintr-o dată să ne nimicească...
— Staţi, că nu-i chiar așa !
— Dar cum e ? Ce te bagi tu ?... Tu ești maistru, îţi convine. Dar noi...
— O fi vrut iar să-și bată joc de noi.
— A vrut, n-a vrut, ne-a făcut-o !
— Și-ncă cum !
— Ca să-l pomenească și copiii...
— Mă oameni buni, tehnica...
— Ce tehnică ?...
— Ce l-a apucat ?... Mama ei de mașină !... Parcă mi-a prins braţele mele în ea...
— Mă, mașina asta parcă-i un mormînt.
— Pentru slăbănogi...
— Și tu îi ţii parte lui, Ferenţi ? Mă, urangutanul s-a răzbunat pe noi...

— De ce să se răzbune?... Ţi-ai pierdut minţile?... Dacă omul poate...

Ferenţi înţelese că atmosfera se înfierbîntă. În clipa aceea îşi aminti că uitase de Pîrvan. Alergă într-un suflet spre biroul inginerului şi începu să bată sălbatic în uşă. Pîrvan deschise uşa şi scoase capul afară. Ferenţi nu-i mai dădu timp să-l apostrofeze:

— Veniţi iute, domnule inginer! Să vedeţi ce-a făcut Severin... Să...

Pîrvan prinse mîna lui Ferenţi, care gesticula:

— Domnule Ferenţi! Îţi atrag atenţia pentru ultima dată!... Ţi-am spus că nu vreau să fiu deranjat!...

— Dar... Severin...

— Şi după toate mai pretinzi că eşti maistru principal!...

Fără să mai adauge vreun cuvînt, Pîrvan îi închise uşa în nas. Se aşeză apoi la birou pentru a încremeni în aceeaşi poziţie.

Alexandru Severin simţi la început o anumită stinghereală. Nu ştia cum să se ferească de privirile celorlalţi. Era în biroul lui Sîngurel. Se discuta despre el, despre maşina lui, despre atitudinea comuniştilor din secţie. Simţea privirile tuturor aţintite asupra lui. Ar fi vrut să fie undeva singur, într-o pădure, să fie primăvară, sfîrşitul primăverii. Să se trîntească în iarbă şi să stea aşa ore întregi. Acolo poate ar fi uitat totul. Încet, încet l-ar fi prins cîntecele pădurii... Cum ştie să cînte pădurea! E un cîntec al foşnetelor, al frunzelor, al păsărilor, al gîngăniilor.

Cînd simţi că e gata să fie năpădit de amintiri, Severin coborî privirile din tavan. Prima figură pe care o văzu fu aceea a lui Costinaş. Tînărul strungar parcă fierbea. Simţindu-se privit, se uită la Severin şi aproape fără să-şi dea seama îi făcu

cu ochiul. O clipire strengărească, ca un semn de bucurie, de admirație și complicitate. Severin revăzu parcă figura lui Lucian. Era exact gestul pe care l-ar fi făcut băiatul său. Deveni dintr-o dată cît se poate de treaz și de atent. Și pentru prima dată nu mai evită priviri străine.

Simțămintele pe care le încercă Severin îi erau cu totul noi și necunoscute. Era în mijlocul unor oameni care-i trimiteau căldură și prietenie, care-și făceau o preocupare din munca lui. Ce s-ar fi făcut el fără acești oameni? Dar nu-i simțise dintotdeauna lîngă el?... Oare ar fi putut el, fără dînșii, fără conștiința că ei există și-l vor sprijini să-și ducă planul la îndeplinire? Undeva, în spatele acțiunii sale, era o siguranță, o siguranță care-i dădea încrederea și liniștea. Ei alcătuiau acea siguranță.

Îl auzea pe Iulieș vorbind despre revoluția tehnică, despre o nouă conștiință muncitorească, despre o nouă morală. Se înfricoșă cînd își dădu seama de prețuirea pe care i-o acorda Iulieș. Cuvintele acestuia i se înfipseră în minte.

— Eu nu vreau să-mi ascund mîndria... adică nu pot. Alexandru e un comunist. Noi întotdeauna ne-am dat mîna ca doi comuniști... Nu e de loc mai puțin comunist ca oricare dintre noi. În seara cînd am văzut prima dată mașina mergînd... Parcă a trecut o veșnicie de atunci!... Măi Alexandre, dac-ai ști cîte am simțit eu atunci!... Nu numai cu mașina, dar așteptam mereu să începi tu... Și tu mă așteptai pe mine... Și ne gîndeam amîndoi la același lucru... Adică... a cerut să fie primit în partid... Ca să ne fie bucuria deplină... La drept vorbind, ca să-mi fie bucuria deplină... Da-i totuna... Dac-ar fi să-i auzim autobiografia... toată autobiografia lui e în mașina asta... Și păsările, și pădurile, și amintirile, și... și totul. Asta-i!

Costinaș tocmai se pregătea să spună ceva, cînd din anticameră se auziră zgomote. Ușa se deschise cu violență și Ferenți pătrunse înăuntru cu toată împotrivirea secretarei.

— E cam bucluc în secție...

Singurel sări de pe scaun :

— Ce s-a întîmplat ?

— Toți stau în jurul mașinii. Grozav lucru, nea Alexandre !... La început s-au minunat... Acum, nu prea-s în apele lor... Sînt unii mai ai dracului... Da' ce-au holbat și ei ochii. Ca la o minune... Cum de-ai făcut-o, nea Alexandre ?... Fără să spui... Nu știu ce-o să iasă...

— Și Pîrvan ? întrebă Iulieș.

— El s-a închis de dimineață în birou. Nu știu ce i s-a întîmplat. Cînd m-am dus să-i spun despre mașină, m-a dat afară, nici n-a vrut să discute, parcă, parcă... Nu știu ce-o fi cu el ?... Stă de dimineață la birou cu capul în mîini... Parcă i-a murit cineva... Pesemne... Nu știu dacă n-o să iasă mare bucluc în secție...

— Eu, tovarășe Iulieș, mă duc... Eu... ce să spun ?... Mă duc s-o văd... Dacă... Poate mai facem una împreună, nea Alexandre...

Răspunsul lui Severin îi surprinse pe toți și mai ales pe Costinaș, care își rostise dorința ca un regret :

— O să facem, Costinaș... Chiar la tine m-am gîndit.

Ca să-și ascundă emoția, Costinaș o zbughi pe ușă, cu Valer pe urmele lui. Domnica îi strînse bărbătește mîna lui Severin în loc de orice altceva. Răduca întrebă încet :

— Ai schimbat păpușile ?...

Severin n-auzi însă întrebarea lui Răduca. Dar nici acesta n-o mai repetă. Părăsi tăcut biroul.

— Hai, Alexandre ! îl îndemnă Iulieș pe Severin.

Și porniră împreună cu Sîngurel spre hală.

Muncitorii erau adunați în același loc. Stăteau acolo și-și schimbau în continuare părerile. Numai Răduca își reluase lucrul la strungul său după ce aruncase o privire asupra mașinii lui Severin.

Văzînd mașina, Costinaș începu să țopăie ca un copil.

— Tu ce te bucuri, mă ?

— Unde vezi că mă bucur ? Îmi pare rău...

— Aha !...

— Îmi pare rău că n-am făcut-o eu. Dar m-a încredințat nea Alexandru...

— Strașnic lucru ! exclamă Domnica.

— A dat în orbul găinilor ! o apostrofă Tonciu.

— Păstrează-ți vorbele pentru femeiuștile tale !

— I-auzi cucoana ! Poate ți s-a făcut dor de urangutan !

Domnica se îndreptă cumplită spre Căciulă.

— Ce, fă, crezi că mi-i frică ? Las-că știu eu...

— Nu ți-i rușine, mă hahaleră ! sări Valer. Ieși afară !

— Lasă, mă, omul în pace ! Ce vrei ?... E furios și el...

— Are și de ce...

Căciulă o evită pe Domnica. Se duse la mașină înjurîndu-se că nu i-a luat mai multe piese.

— Sigur că are... Vouă vă convine... după ce-ați stricat mașinile... Vreți, pesemne, să vă apucați iar de stricat.

Dintr-o dată se făcu liniște. Îl văzură toți pe Severin și lîngă el pe Iulieș și pe Sîngurel.

— Au amuțit, mama lor... șopti Silviu Căciulă.

Toate privirile se ațintiră asupra lui Severin. Uriașul nu le evita. Ochii lui mari, albaștri, cuprindeau în ei blîndețe și sfială. Iulieș descoperi însă în noianul de priviri toată atmosfera care plutea în hală : uimire, admirație, frică, invidie.

— Să ne trăiești, nea Alexandre ! se auzi o voce.

— Să ne trăiești !...

— Să trăiești și pentru noi, mormăi un altul. Că noi...

Acesta fu parcă semnalul.

— Ce nu ți-ai căutat altă uzină ?... Sînt mii în țara asta...

— Ți-am făcut noi ceva ? Eu, unul, te-am prețuit mereu. Atunci cînd cu articolul...

— În loc să fiți mîndri că tocmai în uzina noastră...

— Mîndru să fii tu și frate-tău. Eu am copii, mă. Și sînt strungar.

Valer făcu o greșeală :

— Ăi fi tu strungar, dar muncitor nu ești !

— Sigur că da... Strungarii trebuiesc scoși din rîndurile muncitorilor.

— Nu vedeți că are mutră de cioclu ?... Mai bine ar cără sicrie cu spinarea lui...

— Las-că ne cară și fără sicriu.

— Mai bine săpai o groapă în loc să faci mașina.

— Mai uitați-vă și-n sus, nu numai în pămînt. Cu mașina asta...

— Îi ții parte fiindcă te-a scăpat de la moarte... El te-a scăpat, el o să te ducă...

— La o moarte ca asta mă duc alergînd... Nu vă dați seama că înmormîntăm ce-a mai rămas în noi de la animale...

— Avea dreptate Căciulă...

— Nici chiar așa... O fi ea cum o fi, dar cinstea ei e cinste...

— Atunci ce se bagă...

— Da' ce vrei să fac ? Să te las să împroști în neștire neghiobii ?

— Măi, da' colțoasă mai e ! Ți-am spus eu că dacă intri la sfadă cu ea...

— Dacă vă jeluiți ca niște muieri ! Mă mir cum nu vă crapă obrazul... Omul deschide o cale nouă, și voi tot spre rugină trageți...

— Asta-i prea, prea... Ai fi tu femeie, dar nici nu conta prea mult pe asta... Noi mai știm să și suduim...

— Poftim ! Suduie ! Crezi c-ai face-o din curaj ?... Din frică ! Asta-i ! Vi-i frică să nu vă înnoiți... Vi-i frică să ieșiți din mîl... De ce n-aveți curajul să recunoașteți ?...

— Stați ! îndrăzni Severin. De ce vă... de ce... Voi credeți... Uite... Eu...

— Se bîlbîie... ha, ha... Ca omul care încearcă să se ascundă...

— Gata ! strigă Severin de se cutremură întreaga hală. E adevărat... M-am ascuns... Mi-a fost teamă de voi... Mi-a fost teamă c-o să mă scormoniți... și c-o să-mi găsiți meteahna... La ce bun ? Toți spun că li-e dragă lumea... Și ? Folosește la ceva ?... Eu am făcut mașina... De asta am făcut-o... Iulieș știe... M-am gîndit la toți. Și la tine, și la tine, și la dumneata... V-am văzut lucrînd la ea... Credeți că mi-e teamă să recunosc ?... Am și plîns de bucurie cînd v-am văzut lucrînd. Dacă nu mă gîndeam la voi, muream fără s-o fac... La urma urmei de ce să nu vă fi spus ?... V-am spus... Ca să știți... Și... treaba voastră.

— Hai la lucru !

— Hai !

Oamenii se duseră tăcuți la mașini. Pe mulți vorbele lui Severin îi emoționaseră. Iulieș simți acest lucru. Știa că în sufletele lor se dă o luptă. Sau mai degrabă că a început să se dea lupta. Știa că lupta va dura... Oamenii vor povesti acasă... Zile întregi vor fi mereu în frămîntare... în nehotărîre... Aveau nevoie... era nevoie..

— Tovarăși ! strigă el. La sfîrșitul schimbului ținem ședință de partid. Ședință deschisă.

Muncitorii îl înconjurară cu privirile. Apoi se apucară tăcuți de lucru. Tăceau. Nu-și aruncau nici măcar priviri. Era prea mare clocot în sufletele lor.

Auzind vocea lui Iulieș, Pîrvan deschise ușa. Iulieș nu intră însă în birou. Îl anunță pe inginer din pragul ușii :

— Avem o ședință de partid deschisă la terminarea schimbului.

— Voi căuta să vin, domnule Iulieș.

Iulieș nu mai zăbovi. Descoperise frămîntarea inginerului și consideră că e mai bine să-l lase singur. Pîrvan încuie din nou ușa și se așeză la birou. Parcă trăsese o cortină între el și restul fabricii. Și cu toate acestea, de dimineață, de cînd sosise în uzină, se gîndea fără întrerupere la ceea ce se întîmplase în hală. Auzul său înregistrase, de la primii pași, o anumită ciudățenie în zgomotul din hală. Încetinise pasul, își încordase auzul și sezisase punctul care provoca ciudățenia. În sectorul în care lucra Severin se întîmplase ceva. O mașină nu funcționa cum trebuie. Ghicise repede că e vorba de mașina lui Severin. Își ațintise ochii asupra ei de cînd se oprise în mijlocul halei. Înainte de a ajunge în dreptul ei crezuse că dezleagă misterul. Severin își transformase mașina !... După cîțiva pași își schimbase concluzia. Severin își transformase radical mașina ! Iar cînd ajunsese în dreptul strungului stabilise concluzia definitivă. Severin construise pe scheletul vechi o nouă mașină. O mașină în întregime automată !

Pîrvan trebui să apeleze la toată energia și stăpînirea sa pentru a-și putea continua drumul. Presimțea lucruri cumplite și avea nevoie de o analiză lucidă, crudă. Crezuse întîi că e vorba de un complot. Dar cînd își dădu seama că Ferenți nu știe nimic își îndepărtă gîndul. Severin își con-

struise aşadar singur maşina. În complicitate morală cu Iulieş. Zărise braţele metalice de la strungul lui Severin. Erau o copie îndrăzneaţă şi îmbunătăţită a braţelor de metal din cartea pe care i-o împrumutase lui Iulieş. Erau mai degrabă o combinaţie. Severin studiase deci şi alte manuale. Fragmentele inferioare ale braţelor erau concepute după schema unui specialist sovietic înfăţişată într-o lucrare recentă. Studiase deci şi acea lucrare. Întreaga maşină era o strălucită combinaţie tehnică. Pîrvan îşi imagină pînă la ultimul amănunt piesele din interiorul strungului. Cele cîteva clipe de observare a funcţionării maşinii îi fuseseră prea destule.

— O ingeniozitate fenomenală pentru un om ca dînsul ! se pomeni spunînd. De necrezut ! Absolut de necrezut !

Recapitulă încă o dată toate datele... Manualul. Manualul trata numai problema braţelor. Deci Severin ajunsese de mult la concepţia maşinii. Revăzu schema păpuşii fixe. Era aidoma cu schema găsită de el într-un manual din 1942. Cînd îşi reaminti data se înfioră. Severin se gîndea de mai bine de zece ani la construcţia maşinii ! Era sigur. Dacă maşina ar fi fost de o concepţie mai nouă, Severin ar fi copiat schema unei maşini automate moderne. În felul în care o realizase el, maşina, de o originalitate extraordinară, era compusă din piese şi scheme care indicau, fiecare, o etapă de căutare şi găsire. Pîrvan ar fi putut să-i indice evoluţia maşinii în fiecare an. Peste zece ani de zile !... Revizia... Severin îşi începuse revizia maşinii la o dată precisă. Revizia generală. Pîrvan îşi imagină cu precizie piesele pe care le confecţionase Severin pînă atunci. Dezlegă imediat şi enigma scăderii randamentului lui Severin într-o anumită perioadă... În acea perioadă îşi confecţio-

nase piesele... Iar în timpul reviziei generale își montase de fapt mașina.

Inginerul nu-și făcu remușcări pentru că-l apostrofase pe Ferenți. Maistru principal! Și să nu-l observe pe Severin! Și mai ales să nu-i observe mașina! Credea că-i aduce o noutate!

Pîrvan calculă repede în gînd și fixă coeficientul de productivitate a mașinii. Era uluitor. Combinația mașinii lui Severin i se părea ideală. Strungarul eliminase orice piedică în calea productivității mașinii. Era una din mașinile de mare randament. Îi calculă apoi ceilalți indici și descoperi de asemenea dovezi ale ingeniozității lui Severin. Consum redus, uzură redusă. Era o mașină economică și sigură.

Cînd Iulieș îi anunță ședința, Pîrvan își închipui că se va discuta despre mașina lui Severin. Pînă la începerea ședinței va avea toate datele tehnice gata. Calculul său va fi fără greș. Inginerul mai descoperi un amănunt. Mașina putea fi adaptată la un complex de operații... Poate că Severin nu se gîndise la acest lucru. În ea se găseau toate elementele unui mic agregat industrial de mare productivitate. Noile calcule îi răpiră mult timp. Cînd se uită la ceas, înțelese că ședința începuse. Nu era obisnuit cu întîrzierile. Nici nu auzise sirena. Se văzu nevoit să recunoască puterea de fascinație a mașinii.

Pîrvan nu se duse direct la ședință. Se abătu întîi pe la mașina lui Severin. Voia să-și confirme rezultatele. Se despărți de mașină cu un sentiment de mulțumire. Nu greșise. Calculele i se dovediseră cît se poate de exacte. În înfățișarea aceea de mașină veche se ascundea o minune a tehnicii... „Un corp superb — gîndi Pîrvan — îmbrăcat în haine demodate". Și-o imagină pe Orhideea într-o pelerină veche, decolorată, roasă. Îl cuprinse un rîs nervos. Dar cînd pătrunse în sala de ședințe

și-l văzu pe Severin ferindu-se de privirea sa, simți în tot corpul un șoc electric... Constructorul mașinii era în fața lui. Un uriaș cu forță supraomenească, timid, cu priviri blînde, senine. Constructorul mașinii...

Pîrvan nu reuși să se concentreze. Gîndul îi era mereu la mașină. Îl auzi pe Iulieș vorbind despre capacitatea proletariatului dezrobit, despre un zbor spre înalt, despre îndrăzneala comunistă, dar toate acestea erau înregistrate în mod mecanic de memoria sa. O combinație strălucită, ideală !... Îl văzu pe Costinaș aproape plîngînd de bucurie, îl auzi vorbind despre viitor, despre comuniști și despre Severin... O ingeniozitate fenomenală !... O auzi pe Domnica, îl văzu pe Valer, pe Sînqurel, și-i reveniră în minte rezultatele calculelor sale cu privire la indicii tehnici ai mașinii. Mai luară și alții cuvîntul. Pîrvan se miră doar că Răduca nu scosese nici o vorbă. Îl descoperi tăcut în mijlocul sălii. Oamenii tăceau și ascultau. Niciunul nu discuta cu altul. Tăceau și ascultau.

— Mai vrea să ia cineva cuvîntul ?

Întrebarea parcă venea din depărtări. Pîrvan se îndreptă spre masa prezidiului fără să răspundă la întrebare prin cuvinte. Vorbi exact trei minute. Înfățișă pe scurt, fără nici o introducere, detaliile tehnice ale mașinii și coeficienții științifici. Nu făcu nici o altă remarcă.

În sală se lăsase o tăcere mormîntală. Pîrvan își ațintì privirile asupra lui Severin :

— Domnule Severin, îmi scot pălăria și mă înclin în fața dumitale... Bună ziua !

După care părăsi sala fără să lase în urma lui nici un zgomot.

Nistor era înfuriat. Reușise să scape de uzină, de muncitori, de Iulieș. Izbutise, în decursul unei singure ședințe, nu numai să pătrundă în Comitetul Regional, ci în conducerea comitetului. Nu devenise simplu activist, cum își propusese el pentru început, ci un conducător. Cu o funcție care-i ridica dintr-o dată prestigiul și făcea să-i crească stima în ochii cetățenilor. Putea să fie mîndru. Cîți dintre membrii Biroului Regional erau cunoscuți de cetățeni? Secretarii și... poate încă unul sau doi. El, însă, ca redactor șef al ziarului, devenea dintr-o dată cunoscut. Dar nu numai atît. Ziarul era într-adevăr o armă, o armă de temut. Ca redactor șef al ziarului va fi nu numai respectat, ci și temut. Un singur pas, bine calculat și pregătit, îl transformase într-o personalitate, într-un conducător. Ca șef al secției industriale, cum sperase el să ajungă, i s-ar fi deschis drumurile într-o singură direcție: economică. Poate și pe linia conducerii de partid. Ar fi reușit el să se scoată în evidență. Cu ajutorul ziarului însă avea deschise în față toate drumurile.

Putea să provoace o discuție în orice domeniu, la urma urmei putea să nască din capul lui o problemă care să pară conducerii partidului importantă și va fi imediat remarcat. Atît îi trebuia. Să fie remarcat sus, pe linie de partid. Va mai deschide o discuție și încă una... Bănuia ce se va întîmpla. Cînd se va ivi un gol undeva într-o muncă de răspundere, cineva va rosti numele său. Trecutul său era curat. Și va fi numit. Nu-i trecea nici o clipă prin cap gîndul de a deveni gazetar. Numai un om slab putea să gîndească astfel. Cu un asemenea mijloc la îndemînă să te mulțumești să ajungi un gazetar! Era ridicol... chiar un gazetar mare, cunoscut... Tot un *oarecare* ar fi însemnat... El își va face din ziar o scară. O scară solidă, sigură. Pentru că fiecare treaptă o va zidi cu mîna lui. Nu se va grăbi. Avea răbdare. Sau mai bine zis îi pătrunsese bine în cap cît de important este să ai răbdare. Se grăbise o singură dată. Cu acțiunea lui Răduca. Și era gata s-o pățească. Scăpase ca prin minune... Ba nu! Scăpase pentru că luase totuși măsuri de prevedere. Poate îl ajutase și norocul. Surprinsese discuția dintre Valer și Costinaș și intervenise destul de abil... Nu lăsase nimic la întîmplare. Nu va trebui să lase nici de acum înainte!

Nistor era totuși înfuriat. Era înfuriat pentru că simțea o anumită teamă izvorînd în el. Sau mai bine zis, renăscîndu-i o veche teamă. Nu putea să-și izgonească din minte convorbirea cu Iulieș și mai ales întrebarea pe care acesta i-o pusese. De ce-i pusese acea întrebare?... Ce urmărise Iulieș? Întrebarea n-avea nici în clin, nici în mînecă cu restul discuției. Era neașteptată și nechemată... Oare simțise ceva Iulieș?... Oare avea vreo bănuială?... Se trădase vreodată față de el?... Căută să-și amintească în trecut... Niciodată nu-i făcuse lui Iulieș vreo mărturisire... Întotdeauna se ferise

de el. Descoperise de mult că Iulieș poate deveni singura piedică în realizarea planurilor sale... De aceea se ferise mereu de el și-și pregătise fiecare discuție cu dînsul.

Nistor tresări. Se ridică de pe scaun și se duse la geam. Afară fulguia. Își lipi fruntea de geam. Răceala sticlei îi făcea bine... parcă-i cristaliza gîndurile... Poate că aceasta fusese greșeala sa. Se ferise prea mult de Iulieș, și acesta observase... Orice întrebare a lui Iulieș îi dăduse întotdeauna teama că poate fi o cursă. Și se apărase de fiecare dată... Aceasta fusese greșeala sa...

Lui Nistor i se făcu teamă. Iulieș era omul care-și ducea orice gînd pînă la capăt. Nu se oprea niciodată la jumătatea drumului. Cînd îi încolțea o idee în cap... Scăpase de uzină, de muncitori, de atîtea griji. Dar nu scăpase de Iulieș... Dacă bătrînul are vreo bănuială?... Nistor îl cunoștea bine. Știa că chiar dacă ar fi murit, Iulieș tot n-ar fi avut liniște pînă nu s-ar fi lămurit asupra lui... Era înfricoșător totul. Parcă îl cuprindea o paralizie. Dar n-avea voie să se ascundă după pavăza unor gînduri calde. Trebuie să aibă curajul de a recunoaște deschis totul. Nu era vorba de viața altcuiva, ci de viața lui... Simți că-l cuprinde îndîrjirea. Așa i se întîmpla cînd întrezărea o primejdie. Va trebui să treacă și acest hop! Și îl va trece! Pentru că era singurul pe care-l mai avea în față... Poate că părea caraghios. El, *cineva*, să se înspăimînte de acest organizator de partid! El care mîine... Era sigur că mulți din cei care se rostogoliseră de la mijlocul scărilor ignoraseră tocmai asemenea amănunte. Cu el nu se va întîmpla acest lucru. El va da toată importanța micii buturugi...

Mai întîi va trebui să-și verifice presupunerile, să pătrundă gîndurile și intențiile lui Iulieș. Era sigur că după plecarea sa Iulieș discutase cu Miro-

nescu despre dînsul. Erau prieteni vechi. Pesemne că-și destăinuiseră unul altuia necazurile. Iulieș vorbise despre dînsul. Și dacă Iulieș avea vreo bănuială, precis că i-o înfățișase lui Mironescu. Trebuia să afle prin Mironescu părerea lui Iulieș despre dînsul ! Aceasta era singura cale. Va trebui să-l descoasă pe Mironescu. Și pe urmă... Pe urmă va căuta să-i schimbe lui Iulieș părerea. Dacă nu va reuși, îl va distruge !

Gîndul acesta îi încleștă pumnii. Încă nu știa cum va proceda. Era însă convins de necesitatea actului. Nu va putea nimeni să-l oprească.

În cameră era cald. Nistor deschise geamul. În zare se profilau munții albi, împroșcați cu pete vinete. Gîndul distrugerii îi adusese în minte cea-laltă durere... Lucian i-o furase pe Cornelia ! El era vinovatul. Dacă n-ar fi apărut el, Cornelia i-ar fi rămas. I-o furase !... Fusese a lui, fusese primul ei bărbat, dar ăla o pîndise și o înhățase. Ăla era singurul vinovat. Nu mai putea să-i rostească numele. Îl cuprindea scîrba și furia... Ăla, ăla era singurul vinovat. Ea n-avea nici o vină...

Nistor luă un pumn de zăpadă, cu care-și acoperi fața. Firișoare reci, de gheață, i se prelingeau pe gît, pe umeri, pe piept. Nici nu le simțea... Cornelia n-avea poate nici o vină... Nu ! N-avea nici o vină... Cît de alinătoare i-ar fi fost ! Și cîtă nevoie avea de dînsa. Mai ales acum... Dar nu numai nevoie... Să fi știut că o găsește seara acasă, că ar putea s-o privească, și dacă ea l-ar fi mîngîiat... Un singur deget să-și fi trecut pe fruntea lui, sau numai să-i fi auzit răsuflarea... nu l-ar mai fi putut opri nimic în lume... Sau numai s-o știe a lui, fără s-o atingă, fără s-o privească... Să stea undeva în altă parte... dar să fie a lui... Avea și el dreptul la fericire... Nu ! Nu putea fără ea. O va readuce ! O va chema din nou !... Azi nu mai este un oarecare... Îi va da toată gazeta pe mîna ei... Îm-

preună... Ce i-ar mai putea opri ?... Cornelia îl va înțelege... Va trebui să-l înțeleagă... Îi va spune cum îl privește lumea, cît respect are în jurul său, cîtă putere și voință are în pieptul său.

Ajunsese puternic. Ajunsese temut. Avea nevoie de Cornelia. Avea nevoie de ea ca de aer. Fără ea, fără gîndul că va fi cîndva a lui, s-ar sufoca. O va chema din nou ! Îi va spune totul. O va convinge. Avea și el dreptul la fericire !... Cornelia va veni ! Va trebui să vină !... Dacă nu va veni, îl va distruge pe ăla. Și pînă la urmă tot va veni !

Nistor închise geamul. Parcă se mai calmase. Sosise timpul să plece la redacție. Va fi prezentat redacției. Va lua munca în primire. Întîi va vorbi cu Mironescu... Nu trebuie să lase nimic la întîmplare. Ciotul mic din fața lui trebuie înlăturat... Apoi va sta de vorbă cu Cornelia...

Coriolan Turturică se plimba nervos prin birou. Nu era în apele sale. După tot ce se întîmplase mai primise și scrisoarea prin care Cornelia își anunța demisia. O citise de trei ori. O citise cu strădania omului care vrea să găsească un indiciu. Scrisoarea era totuși foarte simplă. Pentru a se putea dedica studiilor, Cornelia Cernat se vedea nevoită să-și înainteze demisia. Coriolan Turturică nu era mulțumit de această explicație. Ar fi vrut să stea de vorbă cu Cornelia și să afle adevăratul motiv al demisiei. Tînăra se îndrăgostise prea mult de gazetărie pentru ca să renunțe dintr-o dată la ea. Povestea cu studiile i se părea copilăroasă. Altul era motivul...

Bătrînul secretar de redacție se obișnuise într-atît cu Cornelia, cu prezența ei în redacție, că nu se putea împăca de loc cu gîndul despărțirii. Dacă ar vorbi cu Cornelia, poate ar convinge-o să rămînă în continuare în redacție. Schimbarea redactorului șef nu putea s-o îndemne la un ase-

meneă gest. Dacă măcar ar fi venit ea cu scrisoarea... Dar se pomenise cu plicul pe birou, căzut parcă din tavan.

Frămîntat de gînduri, uitase să mai tragă din lulea. Și i se întîmpla extrem de rar să i se stingă luleaua, deși anunța lucrul acesta de cel puțin zece ori pe zi. Își aprinse din nou pipa și de la primul fum înțelese că poate afla imediat motivul demisiei. Lucian trebuia să știe. În mod sigur el fusese acela care pusese plicul pe masă. Telefonă după Lucian, îl găsi și-l rugă să vină în biroul său.

— Bravo ! îl întîmpină Coriolan. Să nu-mi spui un cuvînt... fuf... Îmi pui plicul pe masă... fuf... atunci cînd eu nu sînt în birou... fuf... și o ștergi... fuf... Bravo !

— Iartă-mă, nea Coriolan. Trebuia să termin un articol...

— Aha... păi mai întîi termină-l... fuf... și pe urmă te rog să-mi faci o vizită... fuf...

— L-am terminat. Și pînă la începerea ședinței... Mi se pare că nu mai avem timp.

— Lasă să ne cheme... fuf... Nu sînt chiar atît de grăbiți... fuf... Ia spune, Lucian, de ce s-au grăbit să-l schimbe pe șeful ?...

Coriolan se duse la ușă, o deschise și privi pe coridor. Nu era nimeni.

— Să nu ne-audă cineva... fuf... Știi, eu nu vreau să mă bag... Treaba lor... fuf... Eu îmi fac meseria mea de patruzeci de ani... fuf... dar om mai cumsecade ca șeful n-am întîlnit... fuf. Și, slavă domnului, de șefi n-am dus niciodată lipsă... fuf... fuf... fuf...

— E o hotărîre a Comitetului Regional !... O *hotărîre,* nea Coriolan.

Coriolan nu mai insistă, dar nu se putu reține și-l întrebă pe Lucian :

— Și șeful ?... El unde-o să lucreze... fuf...

— Va hotărî Comitetul Regional. De fapt e o hotărîre mai veche. Dinainte de ședință, dinainte de a apărea articolul.

Coriolan înțelese după răspunsurile reci ale lui Lucian că nici acesta nu e în apele lui. Îl privi mai atent și-l văzu tras la față și îngîndurat.

— Aș fi vrut să te întreb ceva... fuf... îndrăzni totuși bătrînul. Dar dacă n-ai vreme... fuf... sau dacă n-ai chef... fuf... să lăsăm pe altădată... Cînd omul are alte gînduri... fuf...

— Spune, nea Coriolan ! Pînă ne cheamă...

— Tu trebuie să știi, Lucian... fuf... fuf... fuf... ce e cu Cornelia... fuf... Eu nu înțeleg de ce-și dă demisia... fuf... Bătrînii sînt curioși... fuf... și eu la Cornelia țiu mult... fuf... fuf... fuf... și dacă ea n-a venit... poate-mi spui tu... fuf... de ce pleacă ?... Tu trebuie să știi... fuf... fuf... fuf...

Lucian nu știa ce să-i răspundă lui Turturică. Pentru că nici față de el Cornelia nu-și motivase demisia. Îl anunțase simplu și văzînd uimirea lui îl rugase să n-o întrebe de ce demisionează. Lucian nu consimțise la început. Insistase să-i destăinuiască adevărata cauză. Îi ceruse Corneliei să renunțe la jocuri copilărești în asemenea situații. Cornelia se posomorîse. Venise apoi în fața lui și-i spusese :

„Iartă-mă, Lucian. N-am știut c-ai renunțat la jocuri... deși nu e vorba de un joc sau de o copilărie. E ultima dată cînd te mai rog să nu mă întrebi ceva și să-mi primești fără împotrivire hotărîrile. Te rog să accepți... pentru a nu mă obliga să nu-ți răspund..."

Lucian acceptase. Ghicise din vorbele ei că nu va răspunde și voise să evite o situație penibilă.

„Și te mai rog ceva, Lucian... Să nu te mai gîndești la acest lucru... și să nu-ți faci o preocupare din el... Și dacă da... vreau să-ți destăinui o dorință... Știi, eu am certitudinea că în viață mi se

va împlini o singură dorință... Una singură din atîtea care mă îmbogățesc... Una singură, Lucian... Am optat de mult pentru ea... Astăzi vreau să ți-o mărturisesc..."

Coriolan Turturică îl văzu pe Lucian închizînd ochii și oprindu-și răsuflarea :

— Nu știu nici eu, nea Coriolan... Nu știu... Nici nu vreau să știu... Dar... știu că ne iubești pe amîndoi... Și Cornelia știe...

Coriolan se feri cu un gest copilăresc. Lucian coborî privirile în jos și șopti :

— Ne căsătorim...

Bătrînul se înecă în fumul pipei. Începu să tușească și să-și șteargă ochii. Altă felicitare nu-i adresă lui Lucian.

Cînd Gorga îi anunță să vină la ședință, îi găsi pe amîndoi tăcuți și îngînduraţi.

— Începe, nea Coriolan ! Au sosit amîndoi. Au și intrat în sală...

În mica sală de festivități a redacției era adunat tot personalul gazetei. Oamenii așteptau curioși evenimentul. Voiau să-l vadă pe Nistor și mai ales voiau să-l vadă pe Mironescu. Spre surprinderea tuturor, evenimentul nu avu nici un caracter festiv. O simplă predare și preluare de muncă. Mironescu îl prezentă redacției pe Mihail Nistor, adăugînd cîteva cuvinte despre viața și activitatea sa. Nistor însăși îl rugase să nu insiste asupra lui. În încheiere, Mironescu făcu apel la întreaga redacție să-și facă pe deplin datoria și să nu precupețească nici un efort în îndeplinirea sarcinilor date de partid. Nici Nistor nu spuse prea multe cuvinte. Declară doar că-și dă seama de greutatea noii sarcini, dar cu ajutorul întregii redacții e convins că va face față. Aceasta cu atît mai mult cu cît găsește o redacție bine pregătită și organizată, rod al muncii fără preget a fostului redactor șef,

căruia partidul îi propusese mai de mult o altă sarcină de răspundere.

Ultimele cuvinte ale lui Nistor schimbară atmosfera ședinței. Recunoașterea meritelor lui Mironescu în fața întregii redacții, în momentul plecării sale, stîrniră bucurie în ședință. Cînd totul părea terminat, cei adunați avură surpriza să-l vadă pe Coriolan ridicîndu-se și pregătindu-se să vorbească. Erau surprinși toți, pentru că bătrînul secretar de redacție se ferea ca dracul de tămîie să vorbească despre altceva în ședință decît despre planul gazetei și despre situația materialelor.

— Eu... ca... fuf... cel mai bătrîn de aici... fuf... simt datoria... fuf... adică... fuf... îi mulțumesc tovarășului Mironescu... fuf... din toată inima... pentru... fuf... pentru... pentru că n-am întîlnit în cei patruzeci de ani de muncă la ziar un om care să merite mai multă stimă și mai multă dragoste... fuf... fuf... fuf...

Oamenii îi mulțumiră cu privirile, dar Coriolan, preocupat să-și aprindă luleaua care se stinsese a doua oară în acea dimineață, ceea ce era un lucru cu totul și cu totul neobișnuit, nu-i observă.

Auzindu-l pe Coriolan, Gorga, care-l cunoștea cel mai bine din redacție pe noul redactor șef, se crezu obligat să declare în numele tuturor că redacția își va face datoria răspunzînd fără șovăială acțiunilor partidului. Îi ură bun venit lui Nistor și-l asigură de sprijinul redacției în noua sarcină pe care i-o încredințase partidul.

Ședința se terminase. Oamenii se îndreptară în tăcere spre birouri.

Imediat după terminarea ședinței, Nistor îl rugă pe Mironescu să mai zăbovească puțin la dînsul pentru a-i mai da unele lămuriri și explicații cu privire la munca redacției. Îl văzuse pe Mironescu

emoţionat şi se gîndi că era momentul cel mai bun pentru a-l descoase.

Mironescu acceptă bucuros. Simţea şi el nevoia să-şi mai prelungească, măcar cu o jumătate de oră, prezenţa în redacţie. Parcă nu-i venea să coboare imediat scările, pe care cine ştie dacă le va mai urca vreodată în calitate de gazetar. Un timp, cît de scurt, petrecut în redacţie, va avea darul să-l liniştească. Era sigur de aceasta. Se aşeză în fotoliul în care îşi invita de obicei vizitatorii şi pentru a-şi ascunde emoţia îşi aprinse o ţigară.

Nistor nu se aşeză la birou. Simulase că vrea să se aşeze, aşteptînd ca Mironescu să-i înregistreze gestul. Prefăcîndu-se jenat, luă loc pe fotoliul din faţa lui Mironescu.

— Nici n-am intrat bine în redacţie — începu să i se destăinuie Nistor lui Mironescu — şi simt cum mă cuprinde teama.

— Aşa-i de cîte ori începi un lucru nou... Am trecut deseori prin asemenea momente... Deşi cele de despărţire sînt şi mai grele.

— Adevărat — oftă Nistor, care de-abia aşteptase ca Mironescu să vorbească despre despărţire — sînt mult mai grele... Dar poate şi noi sîntem nişte sentimentali, încercă să se răzvrătească Nistor. Ultimul drum... M-am dus cu ochii închişi, departe, în fundul curţii... Şi mi s-a părut ciudat, cînd am deschis ochii, că nu mai văd în faţa mea acelaşi loc... Mă ascundeam acolo, în vremea uceniciei... Mi-era ruşine să mă vadă ceilalţi mîncînd pîine goală... Parcă era vina mea... Am revăzut toate locurile vechi... A fost greu...

Mironescu aproape că-şi uitase propria emoţie. Poate că Iulieş greşise cu privire la Nistor. Poate că Iulieş se purtase în aşa fel cu Nistor, încît acesta se îndepărtase de el, crezîndu-se suspectat. Îi venea greu să accepte aceste gînduri. Ştia cîtă grijă are Iulieş faţă de oameni. Dar pentru un om

sensibil, un gest, fie el și neînsemnat, poate impresiona într-un fel sau altul.

— N-am crezut niciodată că mă voi despărți de uzină — continuă Nistor. Mă obișnuisem cu uzina. Mă simțeam mai bine decît acasă... O vedeam cu ochii mei cum crește, și cînd mă gîndeam uneori că și umărul meu... De ce să mă ascund? Eram mîndru.

— Totuși nu-ți puteai închipui că vei rămîne toată viața director — interveni Mironescu, spre a repeta sub o altă formă întrebarea lui Iulieș.

Nistor părea că se codește. De fapt aici voise să ajungă. Să-l audă pe Mironescu vorbind cu gîndurile lui Iulieș. Va face în așa fel, încît acesta să-și depene gîndurile pînă la capăt.

— Știu... M-am gîndit la asta... M-am gîndit mult. Voiam să-mi găsesc un rost în uzină... Funcția de director... Cînd am fost trimis la școala specială de șase luni, în București... cînd m-am ciocnit prima dată de problemele tehnicii... atunci mi s-a năzărit ideea... Și nu știu dacă n-o să mă întorc la ea... De-abia am așteptat revenirea directorului... Îmi pusesem în gînd să mă fac inginer...

Se opri singur uimit de curajul cu care vorbise. Nu-i trecuse niciodată prin cap gîndul să se facă inginer. Dar își pregătise acest răspuns pentru Iulieș.

— Aș fi încercat mai de mult, dar mi-a fost teamă. Ceva m-a ținut mereu locului... Nici n-am avut curajul să-i mărturisesc lui... tovarășului Iulieș...

— De ce nu i-ai spus?

— Și-ar fi închipuit poate că n-o să fiu în stare... Și el nu-i omul care să se ascundă...

Mironescu zîmbi:

— Ciudate păreri!... Te înșeli, tovarășe Nistor... Iulieș crede, dimpotrivă, că ai ambiție și hotărîre în realizarea gîndurilor dumitale... Că nimeni nu-ți

poate clinti o hotărîre... Principalul e scopul ambiției, al hotărîrii. Pentru că sînt unii care nu se gîndesc decît la parvenirea lor. Și aceștia folosesc totul pentru dînșii... Unii izbutesc să se strecoare și în partid și-și fac mendrele la adăpostul partidului...

— Mă gîndesc dacă avem și la noi în redacție asemenea elemente, devie brusc discuția Nistor.

De fapt nu-l mai interesa nimic. Aflase totul. Iulieș îl simțise. Trebuia să facă totul pentru a-i spulbera lui Iulieș bănuiala. Își va face un plan de bătaie în această direcție... Dacă va fi nevoie, într-o ședință a Comitetului Regional la care va participa și Iulieș va da a înțelege că vrea să se întoarcă în uzină fără să-l intereseze funcția.

Mironescu chibzui cîtva timp pînă să răspundă la întrebare :

— Carieriști în redacție ?... E foarte dificil să califici astfel un om... E o răspundere, tovarășe Nistor.

— Mi-am închipuit că poate...

— Anumite manifestări de acest gen s-au ivit... Poate la Ilie Cosmuș... Dar dacă ne gîndim că e vorba de cinstea unui om... Nu putem trage ușor concluzia... În cazurile acestea trebuie atenție și așteptare... Și bineînțeles vigilență.

Nistor avu impresia că aceleași cuvinte se spuseseră și cu privire la el. Nu se ajunsese la o concluzie. Iulieș formulase numai o părere... Atenție, așteptare, vigilență !... Era în gardă. Dar de astă dată se va apăra fără să dea a înțelege că se apără.

— Ai dreptate, tovarășe Mironescu... E foarte greu să-ți iei o asemenea răspundere... Dar nici nu poți fugi de o altă răspundere... de răspunderea față de partid de a demasca asemenea elemente !

Mironescu tresări. Se uită la Nistor de parcă atunci l-ar fi văzut pentru prima dată. Omul din

fața lui ori era un actor de geniu, ori un comunist profund cinstit. În altă categorie nu-l putea încadra. Cu acest dubiu părăsi Mironescu redacția, după ce răspunse la cîteva întrebări de natură strict profesională pe care i le pusese Nistor.

Coriolan Turturică îi prezentă lui Nistor lista membrilor redacției pe care acesta i-o ceruse. Nistor depuse lista într-un sertar al biroului fără să-și arunce ochii pe ea.

— Mulțumesc, tovarășe Turturică. După părerea dumitale cine e responsabil de apariția articolului cu pricina ? Articolul lui Vașani...

Secretarul de redacție evită să răspundă. Era în curs o anchetă a organizației de bază din redacție.

— Încă nu s-a ajuns la o concluzie sigură... fuf... E o anchetă... fuf...

— Dar dumneata ce crezi ? Nu se poate să nu-ți fi făcut o părere...

— Eu... fuf... Eu... fuf... Articolul a fost predat de secția culturală... fuf... fuf... fuf...

— Cine e șeful secției culturale ?

— Era plecat în delegație... fuf... se feri Coriolan.

— Am întrebat cine e șeful secției culturale, tovarășe secretar de redacție !

— Lucian Severin... fuf...

— Te rog să-l trimiți la mine. Imediat !

Coriolan ajunsese la ușă cînd Nistor îl opri cu o altă întrebare, crezînd că o va descoperi pe Cornelia.

— Și adjunctul lui cine e ?

Secretarul de redacție se întoarse și veni spre biroul lui Nistor.

— Adjunctul lui... fuf... El a dat drumul materialului... fuf... El l-a adus la secretariat... fuf... Cosmuș... fuf... fuf... fuf...

— Ilie Cosmuș ?

— Îl cunoașteți ?... fuf... Ilie Cosmuș...

— Te rog să mi-l trimiți mai întîi pe el !

— Imediat, tovarășe redactor șef... fuf... fuf... fuf...

Coriolan părăsi încăperea cu pași sprinteni.

Din clipa cînd Cosmuș pătrunse pe ușă, Nistor înțelese cu ce fel de om are de a face. Cosmuș rămăsese cu mîna pe clanță, înspăimîntat, neștiind ce să facă. Pentru a-și definitiva părerea, Nistor mai făcu o încercare cu el. Îl chemă în fața lui fără să-l poftească însă să ia loc pe fotoliu. Cosmuș rămase în picioare, cu brațele atîrnîndu-i fără vlagă de-a lungul trupului.

— Dumneata ai dat drumul articolului ?

Cosmuș își adăugă un nou val de paloare pe față.

— Eu... eu — bîigui el — eu am spus... Vasani mi-a spus că l-a văzut tovarășul Lusian... Eu, eu am văzut pe articol semnătura lui Lusian... a tovarășului Lusian... Poate că...

— Ai citit sau nu materialul ?

— Eu.. stisi... dacă-l siteste seful... noi nu mai sitim... Am crezut...

— Ce-ai crezut ? Asta-i răspunderea dumitale de redactor ?... Ai văzut sau nu semnătura... pe articol ?

— Da !

— Să dai imediat o declarație !

— Am dat... am dat pentru anchetă...

— Era semnătura lui... ?

— Pot să zur... Se, n-o cunosc ?... Numai dacă n-o fi imitat-o Vasani... Stisi, ăla s-a dat bine pe lîngă Lusian și suze banii redacsiei pe nimic... Stisi dumneavoastră cît cîstiga el pe lună cu resenziile și notele lui ?... O sumedenie de bani... Salariul meu e un fleac... Eu i-am spus mereu lui Lusian că Vasani nu e sinstit...

— Ai declarat asta la anchetă ?...

— Nu, stisi...

— De ce ?...

— Stisi... Nu erau martori... I-am spus între patru ochi... Si dacă neagă n-o să mă creadă pe mine... Dumneavoastră pot să vă spun... dar vă rog...

Nistor era pe deplin edificat asupra omului din faţa lui. Îi indică scurt cu mîna să se aşeze în fotoliu. Era o zdreanţă care voia să parvină, un mincinos, un laş, cu gîndul numai la bani. Avea nevoie însă de oameni care să-l ştie de frică şi să-l asculte. Din Cosmuş putea să-şi facă preş la picioare.

— Dumneata te pricepi la articole ?...

— Eu ?... Lucrez în redacsie de sinsi ani... Am scris un articol despre expozisia elevilor din scolile medii metalurzise care-a luat nota zese... Dar am fost sancsionat de tovarăsul Mironescu si n-am mai primit acord...

— Eşti în stare să conduci secţia culturală, sau trebuie să aducem pe altcineva din afară ?...

Cosmuş sări în picioare :

— Tovarăse redactor sef ! Vă zur... Se, credesi că numai Lusian poate... Să vedesi se-o să fac. Dacă nu fac din ea secsie fruntase pe redacsie... Mă angazez solemn în fasa dumneavoastră...

— Bine ! Voi discuta la Comitetul Regional... Deocamdată să revenim la... redactor. Îţi interzic însă să scoţi vreun cuvînt cu privire la cele discutate aici ! Bagă de seamă ! E secret de partid !

— Stiu... înseleg... N-avesi nisi o grizăă, tovarăse redactor sef...

— El susţine că n-a semnat, că n-a citit articolul. Dovedeşte asta cu martori. În ziua cînd Vaşani a adus articolul, a plecat cu Mironescu la ţară. Pe cine să cred ?...

— Eu, tovarăse redactor sef, am văzut semnă-

tura lui... Stiu eu dacă nu Vasani... În orise caz, Vasani mi-a spus cu gura lui că a scris articolul după indicasiile lui Lusian... că l-au discutat o noapte întreagă... Mi se pare că a spus că l-a si sitit. Nu stiu sigur.

— Comitetul Regional cere să limpezim imediat cazul. Să aflăm adevăratul vinovat.

— Poate că Vasani... Dacă a imitat semnătura ?... Sau dacă Lusian i-a sitit articolul ?... Vasani scrie direct la masină... Poate că...

— Unde-i Vașani ?

— Nu vrea să răspundă... Dar cred că e acasă...

— Du-te la Vașani și cere-i o declarație în legătură cu articolul ! Bagă de seamă însă că de această declarație depinde soarta dumitale... și a *redactorului*...

— Mă duc imediat, tovarăse redactor sef. În zumătate de oră vă aduc declarasia.

— Stai o clipă !... Pe tovarășa Cornelia Cernat o cunoști ?

— Pe Cornelia ?... N-o cunosc bine... dar...

— Poți să spui !

— E cam curvulisă... Stisi... e metresa lui Lusian... Toată ziua se...

Nistor nu se mai putu stăpîni :

— Ieși afară !

Cosmuș rămase cu gura căscată. Frica îl paralizează. De-abia reuși să bîlbîie :

— Si... si... Să mai aduc declarasia ?...

— Fără ea nici să nu mai vii la redacție, se calmă Nistor.

Cosmuș părăsi biroul înfricoșat. Dar cînd ajunse în anticameră, își îndreptă statura și se uită la secretară de sus. Peste jumătate de oră va avea în buzunar hîrtia care-l va numi șef de secție.

Cosmuș goni cu atîta îndîrjire prin zăpadă, încît cu tot gerul își simți spatele asudat. Ajuns la

locuința lui Vașani sună nervos de cîteva ori. În deschizătura ușii apăru însă o figură necunoscută, care-l măsură din cap pînă în picioare.

— Pe cine cauți dumneata ? întrebă Muscel.

— Pe Dan Vasani. Nu stă aisi ?

— Ba da ! Dar nu știu dacă-i acasă. Cine-l caută ?

— Cosmus... Ilie Cosmus de la ziar... Spunesi-i că-i foarte important.

Muscel închise ușa, dar reveni după cîteva clipe:

— Nu-i acasă ! Bună ziua !

— Stasi, vă rog ! se opuse Cosmuș. Stasi o clipă !

Muscel trînti însă ușa cu putere.

Cosmuș nu se dădu bătut. Sună din nou, precipitat, de cîteva ori. Ușa însă nu se deschise. Sună din nou, prelung, aproape un minut... Muscel apăru înfuriat în deschizătura ușii :

— Ești nebun, domnule ?... Ăi fi dumneata de la ziar, dar te bag în mă-ta ! Ce tulburi liniștea cetățenilor ?

— Ascultă, domnule, se indignă Cosmuș la rîndul său. Dacă mai scosi o insultă te dau în zudecată. Se crezi dumneata ?...

— Cred că ești un moron, și dacă nu știi ce înseamnă cuvîntul, ți-l traduc eu. Un cretin puțin avansat.

— Bine ! O să vezi dumneata... Nisi nu stii cu sine ai de-a fase... O să vezi... Eu te-am rugat să-mi spui unde-i Dan Vasani...

— E în parc, cu Maria Tereza. În fața statuii lui Gribouille... Bună ziua...

Ajuns în stradă și văzîndu-l pe Muscel rîzînd, Cosmuș îi aruncă din mers :

— Află, domnule, că te bag si eu în măiculisa mamei tale... Boule !

La colțul străzii însă se opri. Nu știa ce să facă. Nu știa încotro s-o apuce. Poate că Vașani o fi

în parc... Îl întîlnise deseori plimbîndu-se. Neavînd altceva de făcut, Cosmuș cutreieră parcul în căutarea lui Vașani. În tot parcul nu întîlni însă decît o singură ființă. Pe Balasan. Mergea alene prin zăpada pînă la genunchi, privindu-și parcă vîrfurile pantofilor. Cosmuș se apropie de el, îl salută, își luă inima în dinți și-l întrebă :

— Domnule profesor, scuzasi-mă, dumneavoastră îl cunoastesi pe Dan Vasani ? Mi se pare că v-a fost student...

Balasan se uită surprins la Cosmuș :

— Cine ești dumneata ?...

— Seful secsiei culturale a ziarului rezional... Ilie Cosmus...

— Cum ai putut să publici, domnule, o asemenea porcărie !?... Hm... Ascunde-ți, domnule, figura. Pune-ți o mască... Ți se vede toată inteligența și tot caracterul...

Cosmuș rămase cu picioarele desfăcute, înfipte în zăpadă, ca o sperietoare :

— Crusiulisa măiculisi mamei tale, înjură dînsul pe șoptite, cînd Balasan nu-l mai putea auzi. Ia uită-te sine si-a găsit să mă insulte ! Las-că-si arăt eu !

Și se îndreptă din nou, alergînd, spre locuința lui Vașani cu gîndul să spargă ușa dacă va fi nevoie. Dar cînd ajunse în fața ușii, îl cuprinse frica. Urcă scările cu teamă, sună rapid de cîteva ori, apoi coborî în goană, oprindu-se în stradă. Văzu ușa deschizîndu-se și zări capul lui Vașani. Acesta, observîndu-l la rîndul său pe Cosmuș, închise ușa cu atîta grabă, încît era să-și prindă vîrful nasului.

Cosmuș făcu apel la tot curajul său și urcă încă o dată scările. Sună din nou. Apăru Muscel. Nu-l mai lăsă să-și termine înjurătura :

— E vorba de o colaborare urgentă...

— Ţi-am spus eu! se auzi vocea lui Vaşani. Dă-i drumul!

Îl găsi pe Vaşani tolănit într-un fotoliu şi fumînd din pipă:

— De ce n-ai spus asta de la început?

Cosmuş încă se uita cu teamă la Muscel. Dacă şi-au pus amîndoi în gînd să-l bată?

— Te pomeneşti că ţi-e frică de slăbănogul ăsta? rîse Vaşani. Ăsta nici nu ştie să închidă pumnul. În toată viaţa lui numai a luat palme, fără să dea una îndărăt... Ai găsit statuia lui Gribouille?... Ha, ha, ha.

— Desi erai acasă?...se trezi Cosmuş.

— Dar unde voiai să fiu?... Nu ţi-am pierdut nici un cuvînt, nici înjurătura de la urmă pentru care meriţi toate felicitările... Ha, ha, ha... A rămas, boul, cu gura căscată aproape un minut. Ia zi-i. Dar zi-i repede, că mă grăbesc... Ce colaborare vrei?

— Stii... de fapt nu-i vorba de colaborare...

— Atunci ce cauţi aici?...

— Stai, nu te grăbi... Pe urmă posi să colaborezi cît vrei... Aranzăm noi... M-am si gîndit pe drum... Putem să fasem treabă bună amîndoi...

— Ţi-am spus că n-am timp. Vrei chiar să te dau afară?... Ce tot spui poveşti?...

— Zău că nu-s povesti... Să-mi dai o declarasie că Lusian si-a văzut articolul... că si-a dat indicasii si si l-a sitit...

Vaşani sări din fotoliu şi se opri în faţa lui Cosmuş:

— Eşti nebun?...

— De se?... Nu mi-ai spus tu că Lusian si-a dat indicasii si-ai discutat o noapte întreagă cu el despre articol?... Poate că si l-a sitit... Stii, se fase o anchetă si vrea să-l dărîme... Pe mine m-au numit seful secsiei culturale în locul lui. Pe cuvîntul meu...

— Atunci se schimbă socoteala, domnule Cosmuș.

— Stii... pe urmă fasem împreună materialele culturale... dar nu se mai prind din aselea... Si eu nu vreau să-mi pierd scaunul... Scrii cum spun eu...

Vașani își frecă mîinile. Era într-o criză cumplită. Se gîndise chiar să se angajeze undeva cu orar fix.

— Nici o grijă, nene Cosmuș. Nu-mi mai risc eu pîinea de astă dată. Facem totul ca la carte.

— Și principiile tale ? interveni Muscel.

— N-am principii din principiu — zîmbi Vașani.

— E cu barbă, mă. Și ești ultima lepădătură... Mai rău decît ăsta...

— Te rog, domnule... se înfipse Cosmuș.

— Nu-ți fie teamă, nene Cosmuș. Ăsta nu scoate nici un cuvînt. Eu îi dau de mîncare. E un ratat care-și dă aere de cinic. E mai sigur decît mine... Ce trebuie să scriu ?

— Păi scrie și tu că Lusian si-a dat indicasii... spune c-ai discutat cu el o noapte întreagă... si că si-a văzut articolul în prima formă...

— La mașină ?...

— Păi tu nu scrii direct la masină ?...

— Nu, mă, declarația s-o scriu la mașină ?...

— Nu, nu. S-o scrii cu mîna si să semnezi dessifrabil... Dar să știi că în gazetă nu posi să semnezi... Trebuie să găsim un pseudonim...

— Găsim noi... Dan Vasiliu... Unele le poți semna tu. Numai să nu mă tragi pe sfoară... la plată...

— Cum îsi închipui ?... Hai, scrie !

Vașani se așează la masă și scrise declarația, repetînd cuvintele lui Cosmuș. Semnă citeț, adăugă data și introduse hîrtia într-un plic :

— Bagă de seamă, nene Cosmuș. Noi am fost doi... Dacă nu-ți respecți promisiunea...

— Esti nebun ?... Cum să n-o respect ?... Se, crezi că eu n-am nevoie de tine ?... Acu' trebuie

să fug. Mă așteaptă noul redactor sef cu declarasia... Mamă, se-am întîrziat... Dar e groszav. Groszav !

Nistor îl aștepta într-adevăr nerăbdător pe Cosmuș. Avea nevoie de declarația lui Vașani, deși Comitetul Regional hotărîse sancțiunea care urma să i se aplice lui Lucian și știa că-i va fi aproape cu neputință să influențeze hotărîrea comitetului. Declarația aceea îl punea pe Lucian la cheremul său. Cu ajutorul ei va putea să demonstreze, cînd va crede el că-i momentul potrivit, sau va încerca să demonstreze că Lucian nu e vinovat numai de lipsă de vigilență și de proastă organizare a muncii. Ci de o atitudine mult mai gravă. Conștientă. Cu declarația în buzunar va vorbi altfel cu Lucian, îl va putea lovi fără nici o teamă. Și după ce-l va înfricoșa, o va chema pe dînsa...

Cosmuș intră în birou gîfîind. Era leoarcă de sudoare. Îi întinse plicul lui Nistor și așteptă. Acesta desfăcu plicul, citi declarația și dădu semnificativ din cap :

— Va să zică problema s-a lămurit... Îmi închipuiam eu !... Bine ! Începînd de mîine răspunzi de activitatea secției culturale... Eu însă nu admit porcării în ziar. La prima greșeală te scot din redacție și te pun în discuția organizației ! Să-ți intre bine în cap !

Cosmuș simți din plin tonul superior, jignitor și disprețuitor al lui Nistor. Mironescu se purta altfel cu dînsul. Dar era în schimb șef de secție și membru în colegiul de redacție. Își va tipări cărți de vizită...

— Trimite-l la mine pe... Imediat !

— Pe tovarășul Lusian Severin ?

— Imediat !

Cosmuș ieși. Nistor rămase cîteva clipe singur... Îl va îngenunchea de la început. Nu risca nimic.

La orice plîngere a lui va scoate din buzunar declarația. Oricine, chiar Iulieș, în fața unei asemenea declarații nu-i va infirma purtarea și-i va da dreptate.

Lucian pătrunse calm în birou. Nistor îl invită cu o mișcare a capului. Lucian se opri în fața biroului, așteptînd ca Nistor să-i întindă mîna. Nistor nu făcu însă nici un gest.

— M-ați chemat?... se hotărî Lucian să spargă tăcerea.

— Avem de discutat lucruri grave. Extrem de grave.

Lucian se așeză liniștit în fotoliu. Gestul său îl enervă pe Nistor. Ar fi vrut să-l aibă tot timpul în fața sa drept și nemișcat.

— S-ar părea totuși că nu ești conștient de situația în care te afli.

— Nu înțeleg ce vreți să spuneți! se miră Lucian. Vă rog să explicați...

— Explicații aștept eu de la dumneata!

— În ce problemă? Dacă vă referiți la articol, sînteți, cred, informat că are loc o anchetă de partid... Cînd se vor stabili concluziile...

— Concluziile sînt stabilite și te indică pe dumneata ca vinovat conștient.

Lucian simți în toată comportarea lui Nistor față de dînsul o atitudine preconcepută:

— Tovarășe redactor șef, unui comunist nu-i este permis să manifeste atitudini preconcepute, nefondate pe fapte și să se joace cu termenii.

Nistor își pierdu cumpătul:

— După ce-ai compromis gazeta, mai ai și îndrăzneala să insulți. Nu-ți dai seama unde te afli, în ce situație te afli?

— Eu, da!

Calmul lui Lucian contribui la revenirea lui Nistor. Acesta reuși să se stăpînească. Nu renunță însă la tonul său autoritar de acuzator. Declarația

voia s-o păstreze ca pe o lovitură decisivă. Nu sosise încă momentul să facă uz de ea, deşi atitudinea lui Lucian îi micşora posibilităţile de atac.

— Din cauza dumitale, un comunist vechi, cinstit, cu merite în partid...

— Ştiu, tovarăşe redactor şef — îl întrerupse Lucian — şi acesta e lucrul pe care-l regret cel mai mult...

— Cu alte cuvinte recunoşti...

— Nu mi-am negat niciodată vina mea reală, dar mîrşăvii nu voi admite. De aceea vă rog să renunţaţi la părerea dumneavoastră preconcepută... Ar putea avea repercusiuni în munca... redacţiei...

— Ai putea să-mi explici ?

— Mă refer la colaborarea cu dumneavoastră, sau mai precis la o eventuală atmosferă de neîncredere care s-ar putea crea...

— Deci, dumneata — se înfurie Nistor — îmi dai a înţelege că nu mă vei sprijini ! Apreciez într-adevăr sinceritatea dumitale.

— Vă rog ! îl opri Lucian vehement. Nu trageţi concluzii pripite şi daţi mai multă atenţie vorbelor care vi se spun. Sau poate le daţi voit altă interpretare...

— Consider aceasta o insultă gravă.

Lucian nu se mai îndoi. Omul din faţa sa urmărea un anumit lucru. În nici un caz acela de a-şi cunoaşte redactorii şi colaboratorii, indiferent de greşelile lor. Un conducător nou, chiar cu păreri preconcepute, nu ar fi procedat cum proceda Mihail Nistor. Omul din faţa sa acţiona sub alt impuls. Poate din rea intenţie. Dacă la început nu-i acceptase, din instinct, tonul acuzator, acum nu i-l accepta din convingere.

— Nu mai gravă decît cele aruncate de dumneavoastră la prima întîlnire cu unul din principalii dumneavoastră colaboratori. Aş fi ţinut foarte mult să se fi desfăşurat în altă atmosferă...

— Dumneata crezi că după cele săvîrşite mai poţi merita încrederea cuiva?...

Lucian simţi pentru prima dată că nu va putea răspunde. O asemenea afirmaţie nu se putea face gratuit! Dacă ar fi fost o insultă sau o jignire...

— Nu înţeleg..., rosti el nedumerit. Comitetul Regional...

— Comitetul Regional a hotărît sancţionarea dumitale. Ţi-o transmit eu!... Eşti scos din munca de redactor şef adjunct... Eşti scos din munca de şef al secţiei culturale... Vei fi trimis corespondent al gazetei în uzina „Drapelul roşu"... Sancţiunea de partid se va hotărî după terminarea anchetei... Iar eu, personal, cred că sancţiunile sînt prea uşoare...

Lucian nu voi să dea crezare spuselor lui Nistor. Nu putea să le dea crezare.

— Vă rog să-mi repetaţi sancţiunile!

— Exact cele pe care le-am anunţat...

Nistor făcu o pauză. Se temea să nu rişte. Hotărîrea Comitetului Regional vorbea despre retrogradarea temporară a lui Lucian şi despre necesitatea de a lua în acest timp contact direct cu viaţa şi activitatea muncitorilor.

— Deocamdată — se hotărî în sfîrşit Nistor. Cu caracter temporar.

— E un amănunt foarte important, tovarăşe redactor şef.

— *Deocamdată* — repetă cu alt ton redactorul şef. Pînă vom dovedi necinstea dumitale.

— Vă anunţ că vă voi trage la răspundere în prima şedinţă de partid. Nu aţi fost trimis aici ca să vă insultaţi colaboratorii... Cred că sarcina care vi s-a încredinţat e peste puterile şi capacitatea dumneavoastră şi încercaţi să vă ascundeţi în spatele unei acţiuni rău intenţionate şi răsunătoare.

Se ridică și Nistor de la birou :

— Ești un dușman strecurat în partid ! Un... un...

— Opriți-vă energia pentru lucruri mai utile, tovarășe redactor șef. Nu mă mai puteți impresiona. Cel mult adînciți penibilul situației în care vă aflați. Numai ura sau neputința îl pot aduce pe cineva în această stare.

Răspunsurile sigure și demne ale lui Lucian îl loveau de fiecare dată pe Nistor. Acesta așteptase ca Lucian să-și piardă măcar o dată cumpătul, pentru a-i da lovitura decisivă. Lucian îl obliga să rămînă la locul său, să nu depășească o anumită limită. Ar fi vrut să-i sară în spate sau să-l lovească fără contenire peste față, peste ochi, să-și izbească pumnii în pieptul lui. Își dădea seama că trecerea timpului va atenua efectul loviturii. Poate ar fi trebuit să înceapă prin citirea declarației. Aici greșise ! În loc să-i slăbească rezistența, i-o întărise. Lovitura însă rămînea !

— Ești un dușman ! Și partidul va afla ! Poftim ! Citește !

Îi întinse lui Lucian plicul cu declarația lui Vașani. Lucian citi, întîi uimit, apoi din ce în ce mai calm. I-o înapoie lui Nistor, care îl privea zăpăcit.

— Iertați-mă, tovarășe redactor șef. Dar nici în acest caz nu pot înțelege... Deși... ar constitui o explicație... Cum puteți pune preț pe declarația unui escroc, unui șarlatan ?...

Lucian reușise, după părerea lui, să-și explice într-o anumită măsură furia și indignarea redactorului șef. Totuși numai un om cu păreri preconcepute putea da dintr-o dată și definitiv crezare unei asemenea declarații. Dar și această explicație era prea slabă.

— Deci dumneata nu recunoști... dumneata crezi...

Mai mult nu reuși să formuleze.

— E atît de limpede — se liniști Lucian. Un om care a scris un articol cu atîtea insinuări dușmănoase, mascate cu intenție, e capabil să dea o sută de asemenea declarații, nu una. Articolul acela mi-a arătat de ce e în stare un asemenea om... E un netrebnic, tovarășe redactor șef.

Nistor mai făcu un efort spre a nu se da bătut :

— Voi cere părerea Comitetului Regional.

— O aștept cu toată încrederea. Vă salut.

Nistor nici nu avu putere să răspundă. Oare fusese învins ?... Nu se poate !... Ăla e un dobitoc. Cum de nu-l impresionase declarația scrisă ?... Dimpotrivă îi demonstrase parcă foarte clar că nimeni nu va lua în considerație o asemenea declarație... Dar atunci cînd va mai avea o abatere, atunci cînd va mai greși ? Atunci declarația nu va mai putea fi pusă la îndoială. O va folosi atunci. Adică atunci cînd va voi el. Ăla va greși. Va greși. Sigur. Și grav... Corneliei îi va arăta însă declarația. I-l va zugrăvi pe Lucian în cele mai negre culori. Îi va spune că la Comitetul Regional e privit ca un dușman și suspectat pas cu pas. Îi va spune toate acestea ca o confidență... Și apoi îi va propune din nou.

Se așează la birou și sună secretara.

— Cheam-o, te rog, pe tovarășa Cornelia Cernat !

— N-am văzut-o azi în redacție — se scuză secretara.

— Te rog s-o cauți... și te rog să-l anunți pe tovarășul Gorga, bineînțeles după tovarășa Cornelia Cernat.

Secretara părăsi biroul. Nistor se simți cuprins de tremur. Cînd văzu clanța mișcîndu-se, își înfipse degetele în pulpe ca niște gheare. În locul Corneliei pătrunse însă Coriolan Turturică cu un plic în mînă.

— Tovarășa Cornelia... fuf... n-a venit... fuf... și nu mai vine... fuf... Și-a înaintat cererea de demisie... fuf... Poftiți...

— Demisia ?... holbă ochii Nistor. Nu se poate !

— Nici eu n-am vrut să cred... fuf... Știți, se căsătorește... fuf... fuf... fuf...

— Cu cine ? întrebă Nistor, paralizat, fără să miște buzele.

Dar nu mai reuși să audă răspunsul. Și nici n-avea nevoie de răspunsul cuiva.

Lucian îi istorisi Corneliei în toate amănuntele convorbirea lui cu Nistor. Încă înainte de a începe relatarea, Cornelia îi ceru să stingă lumina. Îl ascultă ghemuită la pieptul său, din cînd în cînd cuprinsă de tremur.

— Nu-l pot înțelege, Cornelia. Nu găsesc nici o explicație plauzibilă pentru purtarea sa. Orice om cu mintea normală, dacă n-ar fi rîs, ar fi trebuit să privească declarația lui Vașani cu o anumită îndoială.

Cornelia îndreptă discuția spre Vașani :

— Nu mi-a inspirat niciodată încrederea acest Vașani... Nu știu cum de n-ai descoperit mai devreme falsitatea lui ?

— Nu mi-am pus niciodată problema cinstei sale, Cornelia. Căutam să-mi explic gesturile sale de farseur pe baza unei logici oarecare... La cinstea lui nu m-am gîndit... Poate, văzîndu-l că simulează frapant cinismul, mi-am închipuit uneori că încearcă astfel să-și ascundă o infirmitate. Știu eu ?... Neputința de a scrie, de a iubi, de a crede... Deseori l-am considerat maladiv, sperînd că a mai rămas totuși în el ceva recuperabil... Credeam că îl voi trage în sus, antrenîndu-l într-o muncă de concepție... Știi... Mă gîndeam că dacă îi prind degetul voi reuși să-i trag toată mîna. I-am acordat o anumită încredere... de-aici pleacă toată

vina mea, așa cum aș fi acordat fiecărui om, cu ochii închiși... Cultura și inteligența lui...

— Cultura lui e o cultură de paradă, Lucian, iar inteligența nu ai avut cum să i-o verifici... Sînt sigură, Lucian, că se pregătește cu o seară înainte într-un anumit domeniu, citește o anumită carte, iar a doua zi abate pe nesimțite, dar intenționat discuțiile spre o problemă care-i este încă vie în minte. Ca un copil care recită toată ziua poezia pe care a învățat-o dimineața la școală... E un ticălos, Lucian. Nu știu cum ai reacționat cînd i-ai citit declarația... ?

— Nu mă gîndeam la el. De cînd i-am descoperit articolul m-am lămurit definitiv asupra lui Vașani. Mă gîndeam la Nistor. Ce l-a făcut pe el să dea crezare declarației lui Vașani, înainte de a mă cunoaște, înainte de a sta de vorbă cu mine... Chiar dacă ar fi plecat de la o premiză. Nici un necomunist nu poate să procedeze astfel. Nu găsesc explicația, Cornelia...

Lucian o simți pe Cornelia ghemuindu-se și mai tare într-însul.

— Este o explicație, Lucian...

Cornelia își dădea seama că trece prin momentul decisiv al vieții sale. Pe buzele ei stăteau gata să izbucnească vorbele care i-ar fi adus poate liniștea. Oare Lucian i-ar fi acceptat trecutul ? Ar rămîne ea aceeași pentru dînsul ?... Poate că Lucian nici n-ar lăsa-o să vorbească. Poate ar lua-o în brațe și i-ar spune că nu există decît o Cornelie. Cea din brațele lui... Nu izbuti însă să se hotărască. Îi va spune mai tîrziu... Dar îi va spune ?... Cuvintele îi erau pe buze... Își lipi buzele de fruntea lui Lucian și tăcu... Tăcu și el.

— Poți să aprinzi lumina, Lucian, spuse ea într-un tîrziu.

Nu-i făcuse destăinuirea. Va avea oare vreodată curajul să-i spună? Se pomeni că-l întreabă pe Lucian fără voia ei:

— Nu ţi se pare ciudat să scrii despre uzină?... Nu ţi se pare o cădere?

— Cornelia! Crede-mă că sînt absolut sincer... Nu ştiu dacă trebuie să subliniez acest lucru. Cu tine şi cu toţi am fost întotdeauna sincer, chiar atunci cînd am greşit... Doresc uzina ca o necesitate... Chiar mi-i teamă. Pentru că de mult timp nu i-am mai călcat pragul. Ştiu că voi întîlni lucruri noi. Va trebui să le simt, să le văd, să le înţeleg. Eu i-am cerut lui Mironescu...

— Să nu-ţi fie teamă, Lucian! Spune nu!

— Nu! rîse Lucian. E o datorie, Cornelia. M-am gîndit mult în ultimul timp. Lîncezeala prin birouri a celor care scriu are ca rezultat imaginarea unor lumi ireale, ciudate... Riscă să devină un fel de fabricanţi de mănuşi care-şi distribuie marfa la întîmplare. Nu-i interesează mîinile. Îi interesează numai mănuşile.

— Exagerezi, Lucian.

— Poate că exagerez, Cornelia... Un adevăr există în ceea ce spun. Există pentru că l-am trăit eu.

— Te vei întîlni în fiecare zi cu tatăl tău — descoperi Cornelia.

Lucian parcă îşi aminti ceva:

— Trebuie să mergem la el, Cornelia... Tot îţi mai este teamă?

— Nnnnnuuuu! se hotărî Cornelia. Dar mai întîi hai să ne plimbăm. Haidem în parc! E atît de mare zăpada! Dacă vrei, ne batem cu zăpadă... Parcul e pustiu la ora asta. Nu ne va vedea nimeni...

— Şi dacă ne-ar vedea?...

— Ne-ar lua drept îndrăgostiţi, Lucian...

— Aha! Bine...

— Şi noi... ai uitat?... Nu mi se va împlini decît o singură dorinţă în viaţă... Şi cît de multe am! Mă împresoară ca nişte stoluri... Haidem!

În parc întîlniră un singur om. Privea nemişcat stelele. Cînd trecură pe lîngă el, îl auziră parcă murmurînd ceva:

„... est mort
hier soir
à Paris...“ [1]

— Balasan!... şopti înfiorată Cornelia. E profesorul Balasan.

— Îl cunosc, Cornelia...

Începură să fugă prin zăpadă. Primul se împiedică Lucian. Cornelia îl imită prefăcută. Se sculară amîndoi plini de zăpadă. Lucian încercă să facă un bulgăre. Dar o zări pe Cornelia întorcînd capul. O imită. Silueta lui Balasan, nemişcată, era înfricoşător lungită de umbra nopţii. Renunţară să se mai bată cu zăpadă... Se întoarseră tîrziu acasă. La capătul străzii, Cornelia îl zărise pe Nistor. Nu fu surprinsă. Ştia că-l va întîlni.

— Lucian! Mîine voi trece pe la redacţie... să-mi iau rămas bun.

Scopul vizitei sale era însă altul.

---

[1] A murit ieri seară la Paris.

Pîrvan se oprea în gîndurile sale la un anumit punct. Raţionamentul său nu mergea mai departe. Se opunea să meargă mai departe. Pîrvan n-avea curajul să depăşească acea limită. Îi era teamă de o prăbuşire. În pîcla pe care o crea conştient dincolo de limita la care ajungea raţionamentul său, Pîrvan întrevedea, senzitiv, lucruri care-l zguduiau. Nu voia să facă pasul. Dar ceea ce-l speria cel mai mult era cvasicertitudinea că-l va face.

Primul şoc îl simţise în timpul descoperirii furtului, în perioada cînd căutase cauza neregularităţilor din producţia secţiei. Îşi aminti cîtă repulsie şi ură, cît dezgust simţise cînd descoperise hoţul... Acum, hoţul nici nu-l mai interesa. Îl aruncase în lumea lucrurilor ordinare, fără importanţă. Zilele acelea îi relevaseră două mari adevăruri. Se opusese şi atunci, mai mult instinctiv, să şi le însuşească. Se mulţumise să le recunoască într-un mod formal, consemnativ. În primul rînd

descoperise că producția secției, a uzinei, cu toate amănuntele ei tehnice, se poate transforma într-un domeniu științific de cel mai mare interes. Fiecare x putea deveni, în urma unor analize și cercetări minuțioase, o cunoscută. Însă cunoscuta unei ecuații utile, eficace, nu speculative. Aflînd numai cît ulei se pierde la o mașină prin mișcarea greșită a unui muncitor, acea pierdere putea fi evitată. X-uri, necunoscute de această categorie, existau la infinit în producție. Putea să încerce rezolvări de ecuații cu zeci și sute de necunoscute. Un domeniu admirabil de cercetare științifică — se văzu nevoit Pîrvan să recunoască. Admirabil, pentru că nu e gratuit și speculativ, ci de o eficiență superconcretă prin natura sa utilă...

Poate că unii colegi de universitate ar fi rîs de gîndurile și descoperirile sale. Ei nu cunoșteau însă uzina. Și-o imaginau ca o aliniere de mașini, fiecare avînd o tăbliță pe care trecuseră principiile fizico-tehnice de funcționare și coeficienții științifici. Credeau că totul se rezumă la aceasta. Pîrvan o cunoscuse. Poate că din acest punct de vedere retragerea sa în uzină fusese o necesitate. În orice caz un mare cîștig. Pîrvan știa că toate datele mașinilor sînt ipoteze, mașina însăși o ipoteză. Ceea ce făcea din mașină o realitate, din datele științifice certitudini, era muncitorul. Fără el, mașina nu exista. Alături de el, mașina devenea mai mult decît o unitate tehnică încadrată în limite științifice precise.

De aici pornea cel de al doilea adevăr pe care-l remarcase Pîrvan în zilele și nopțile sale de calcule chinuitoare. Ceea ce descoperise el atunci era o verificare a acestui adevăr. O verificare precisă. Oamenii transformau mașinile în unelte de producție. Și în această acțiune continuau procesul de concepere științifică a mașinii, chiar dacă nu făceau acest lucru conștient. Rutina, iscusința, priceperea, curajul, toate interveneau în această

acțiune de îmbunătățire a mașinii, așa cum defectele din pregătirea muncitorilor puteau să ducă la reducerea puterii tehnice a mașinii. Toate inovațiile, de la cele mai mici, mai neînsemnate, care se prezentau, poate, sub forma unor simple acoperitoare de protecție, pînă la cele făcute de Severin însemnau la un loc o acțiune tehnică. Și prin aceasta, în mod obiectiv, o acțiune științifică de concepție, de creație.

Pîrvan recunoscuse în sinea lui că toată această acțiune se datorește întrecerii. Comparase zeci de perioade, în cifre exacte, pe amănunte tehnice exacte. Dacă în zilele de muncă obișnuită ale anilor trecuți mașina avea rolul unei unelte industriale limitate, în perioadele de întrecere mașinile se inovau cu regularitate. Aproape fiecare perioadă putea să aibă o componență tehnico-științifică. Din noianul de inovații care se făceau într-o perioadă, Pîrvan ar fi putut adăuga pe tăbliță cu schema tehnică și datele științifice ale mașinii cel puțin un element, la o putere egală cu a celorlalte. Se gîndea unde s-ar fi putut ajunge dacă perioadele de întrecere, în afară de obiectivele economice și tehnice, ar fi fost direcționate și de anumite obiective științifice... Dar pentru acest lucru trebuia studiată fiecare mașină în parte, începînd cu puterea ei inițială și continuînd cu evoluția, etajată, a acelei puteri. Trebuia găsit, pe baza cercetărilor, domeniul probabil al evoluției tehnice pe o etapă dată. Întrecerea, pe care el o considerase multă vreme o problemă formală, își dovedise puterea și mai ales *necesitatea*. Acesta era adevărul. Adică, al doilea adevăr.

Al doilea șoc fusese însă zguduitor. Pentru a-și ușura raționamentul, Pîrvan eliminase *identitatea* persoanei respective... Pusese în locul lui Severin un anonim. *Un simplu muncitor concepuse, elaborase și construise o mașină automată care func-*

ţiona. De factorul *simplu muncitor* Pîrvan avea nevoie. Maşinile automate erau o realitate mai de multă vreme. În acest caz, însă, maşina fusese creată de un muncitor. Era o creaţie, o descoperire, o invenţie. Era combinaţia reuşită, în sensul de realizată, a o serie de elemente cunoscute, aşa cum fiecare invenţie cumulează într-un chip original şi ingenios elemente cunoscute. Muncitorul respectiv îşi realizase invenţia sa extraordinară într-un mod cît se poate de original, care dovedea fără nici un dubiu proprietatea ideii şi creaţiei sale.

Nu lipsa studiilor de specialitate în cazul respectiv îl uimea pe Pîrvan. Inginerului nu-i trebui mult timp ca să-şi dea seama din înfăţişarea maşinii, din alcătuirea ei, de pregătirea tehnică riguroasă, solidă, a inventatorului. Nu se vedea mîna unui diletant, a unui copil care modelează după ochi, din lut, avionul pe care-l zăreşte în văzduh. Descoperise sub îmbrăcămintea veche a maşinii ani de zile de studii, de căutare şi pregătire. Descoperise în angrenajul maşinii cunoaşterea şi rezolvarea pe baza calculelor personale ale inventatorului a unor probleme tehnice complicate. Muncitorul avea deci o pregătire tehnică superioară.

Făcînd abstracţie de maşină, dar extrăgînd din ea elementele necesare, Pîrvan îşi imaginä un tehnician capabil, bine pregătit, cu studii superioare, cu specializare în străinătate, cu o diplomă merituoasă... Făcînd abstracţie de maşină... Pîrvan voia să elimine orice posibilitate de diletantism din portretul intelectual al inventatorului... În ţară se găseau însă sute, mii de asemenea ingineri care se asemănau portretului inventatorului... Nu aici se afla dezlegarea problemei pe care şi-o punea Pîrvan. Extraordinarul se afla în ideea de a construi, în ideea construcţiei propriu-zise şi în realizarea ideii. Aceşti trei factori depăşeau posibili-

tăţile omului obişnuit. Ele ţineau de altă categorie. De categoria oamenilor înzestraţi cu trăsături deosebite. Pîrvan vedea în inventator formula clasică: geniul înseamnă perfecţiunea tehnică plus *încă ceva*. Inventatorul poseda acel încă ceva. Şi dacă readucea şi celălalt element, că toată pregătirea ştiinţifică şi-o făcuse singur, cu străduania omului care începe de la alfabet (Pîrvan nici nu bănuia cît de aproape e de adevăr), de la descoperirea cifrelor şi a valorii lor şi ajunge la rezolvarea fără greş a unor probleme superioare, atunci merita cu prisosinţă atributul pe care i-l dădea.

„Îmi scot pălăria şi mă înclin în faţa dumitale".

Aici însă raţionamentul lui Pîrvan se oprea. Repunea la loc identitatea muncitorului, îl denumea Alexandru Severin, îşi scotea pălăria şi se înclina în faţa lui. Era convins că nu greşise cu nimic, că raţionase cu elementele celei mai stricte logice. Ştia însă că nu terminase, că trebuia să treacă mai departe cu raţionamentul. Şi se opunea. Se opunea cu îndîrjirea omului care se teme că nu va rezista. Se opunea cu îndîrjire pentru a nu-i lipsi mai tîrziu justificarea. Încercase, dar nu-l ajutase rezistenţa. Făcuse acest pact cu sine însuşi. Îşi refăcea mereu raţionamentul, pentru a nu găsi vreo lacună, oprindu-se la limita stabilită de dînsul. Dincolo de limita fixată era o pîclă groasă care ascundea, pesemne, lucruri foarte albe şi limpezi. De aceea îi era teamă lui Pîrvan. De acele limpezimi cu puterea lor de a provoca prăbuşiri şi catastrofe.

Pîrvan stătea în fotoliu, picior peste picior. Privirile sale fixaseră un punct pe care însă nu-l înregistrau. Se gîndea la *înfăţişarea* vieţii sale. Dacă ar fi putut-o desemna în linii, ar fi fost o schemă cu formă precisă, alcătuită din linii drepte trase sigur şi riguros cu rigla. Nu avea zigzaguri, nu avea curbe, nu avea linii tremurate, nesigure. Fiecare act al vieţii sale fusese un act conştient,

gîndit și realizat în spiritul unei acțiuni impuse. Pîrvan nu cochetase cu viața și nu lăsase viața să cocheteze cu dînsul. Făcuse fiecare pas în spiritul conștiinței și responsabilității față de sine însuși. Lui Pîrvan îi era teamă că va trebui să adauge schemei o linie frîntă, indicînd o coborîre. Adică o prăbușire.

Pîrvan se ridică din fotoliu. Încremenise acolo cîteva ore. De cînd sosise de la uzină. Nu mai putea rezista. Nu se mai putea împotrivi. Pîcla se rarefia, marele adevăr se contura în culorile sale dureros de clare. Înspăimîntător de clare. Trebuia să treacă limita. Și să facă acest act cu toată răspunderea pe care o avea față de viața sa. Cu aceeași răspundere cu care-și comandase vieții. Altminteri ar fi însemnat să abdice pentru prima dată de la principiile sale. Să se azvîrle în afara responsabilității. În afara conștiinței. În afara vieții. Înțelegea că-și va trăi actul major al vieții, cu cele două *unice* alternative. Va avea tăria să-și dea examenul și să recunoască.

Adevărul era simplu — începu să mediteze Pîrvan. Exista o conștiință generală a lumii. O conștiință umană. O conștiință care realiza armonia și contopea tot ceea ce părea strident într-o sferă perfectă. Oamenii o descoperiseră. La descoperirea ei se născuse de fapt lumea ca realitate conștientă. Viața omului, dincolo de necesitatea existenței și a perpetuării sau poate în cadrul acestei necesități, devenea un act conștient. Omul nu se mai putea asemăna acelor creații ale naturii care apar, durează și dispar în afară de voința și conștiința lor. Viața omului devenea un act conștient, și aceasta îi implica o nouă răspundere, adevărata și singura răspundere în sfera conștiinței generale a lumii. Omul era o parte definită și indisolubilă a acestei conștiințe. Ca parte definită și indisolubilă trebuia să răspundă pentru ea. Viața omului trebuia

să se manifeste, să se consume în armonia acestei sfere. Conștiința generală a lumii fusese descoperită. Omul trebuia s-o păstreze. Aceasta era prima lui datorie ca parte indisolubilă a sferei.

Noțiunea de armonie născuse în capul lui Pîrvan toată expresia activității umane, de la doctorul care ridică în brațe noul născut, de la secerătorul care leagă snopii, pînă la... Alexandru Severin. Dar pentru ca toate aceste activități să se contopească armonic era necesar ca fiecare reprezentant al lor să se pătrundă de actul conștient pe care-l reprezintă viața sa, de răspunderea pe care o are față de conștiința generală... În lume, în lumea în care trăise el pînă nu de mult nu era armonie. Pîrvan știa bine acest lucru. În lume erau convulsii, alcătuiri nedrepte, inconștiență și conștiința menținerii inconștienței. Erau straturi dimensionate strîmb, sinuozități, înălțimi și goluri. Pîrvan se străduia să-și ducă mai departe raționamentul său. Cineva descoperise necesitatea conștiinței generale umane și posibilitatea realizării armoniei pe baza transformării vieții omului într-un act conștient. Și se pornise în marș către acest țel. Totul la un loc se numea *socialism*.

Pîrvan se plimba prin cameră fără întrerupere. Urma greul. Urma să-și confrunte viața cu rezultatul clar al raționamentului său. Urma să-și verifice fiecare linie de pe schema vieții sale și mai ales să adauge o linie. Linia ultimilor ani...

Pretextul amînării acestei confruntări i se ivi pe neașteptate. Auzi apelul telefonului și respiră ușurat, copilărește. La capătul celălalt al firului era Orhideea. Îl întreba dacă nu putea fi al cincilea partener la o partidă de bridge perfectată peste o oră. Acceptă fără să se gîndească. După ce așeză receptorul în furcă, o regăsi pe Orhideea. O regăsi tocmai din cauza retragerii sale. Uitase de dînsa. Ea se retrăsese fără să lase să se observe nimic.

Nici un sentiment. Își făcuse doar datoria de parteneră de bridge. Îl anunțase, după ce partida fusese perfectată. Orhideea îi demonstra deci, cu toată delicatețea, că lucrurile se întorseseră la normal. Pîrvan era însă prea frămîntat de alte probleme pentru a reflecta mai îndelung asupra ultimei întîmplări. Avea nevoie de o amînare. Și se dăruise primului pretext care-i apăruse în cale.

Hurmuzaki nu se așteptase la vizita lui Pîrvan. Acesta își surprinsese prietenul într-o stare de excitație și exaltare neobișnuită. Terminase tocmai de însăilat pe geam un șir de hexagoane benzenice și le privea țopăind prin cameră ca un popîndău. Cînd îl văzu pe Pîrvan în cadrul ușii, rămase ca trăsnit.

— Tu, Eugen ?... Nnnuu te-am văzut... nu te-am văzut...

— Ce-i cu tine ? se hotărî să-l scoată din încurcătură Pîrvan.

— Am, am terminat, Eugen. Am expediat referatele... Am... am muncit ca un nebun... Sute de pagini... Și de-abia după ce le-am expediat... am, am descoperit o nouă combinație senzațională... O vezi ?... Tot pe bază etilenică... Cum au putut să treacă pe lîngă ea fără s-o descopere... ?

— Așa cum ai trecut și tu.

— Da... da. Vezi... nu m-am gîndit la asta... Eram s-o pierd și eu... Am sezisat-o luni după-masă... pe vremea asta... Și nu m-am lăsat pînă n-am dus-o la bun sfîrșit...

— Șaptezeci și două de ore !

— Șaptezeci și două de ore ! se miră la rîndul său Hurmuzaki. Cum ?! Azi e joi ?... Azi... azi... avem partidă de bridge... Dacă nu veneai tu... Am întîrziat... Iartă-mă, Eugen.

Hurmuzaki aproape fugi din cameră. Pîrvan descoperi în volumele și caietele de pe masă, um-

plute de formule pe sute de pagini, febrilitatea unei activități neobișnuite. Cunoscuse și el asemenea momente în viață. Ultimul avusese loc după o pauză lungă, prea lungă, cu cîtva timp în urmă, cînd descoperise cele două adevăruri : valoarea întrecerii și uzina — domeniu științific... Îl invidia în sinea lui pe Emanuel... Nimic nu se putea asemăna cu perioadele de cercetări științifice. Concentrarea, excitația nervoasă, puterea raționamentului, satisfacția fiecărei cifre descoperite, depășirea înceată și sigură a obstacolelor și mai ales gîndul care nu dispare nici o clipă că din însumarea aceea de elemente chimice combinate în ființa umană se nasc forțe și energii capabile să transforme lumea.

Hurmuzaki se întoarse ras proaspăt, îmbrăcat în costum de seară. Nimeni n-ar fi bănuit că omulețul acela, cu înfățișarea unui comerciant speriat că nu-i vin clienți, dar prea timid ca să-i cheme, lucrase trei zile și trei nopți fără întrerupere pentru a le spune oamenilor că două combinații etilenice înnodate ingenios vor elibera o sumedenie de bolnavi de chinuri și deznădejdi. Pîrvan trăi un sentiment de respect pentru modestia acestuia care mergea aproape pînă la inconștiență.

— Ce gînduri i-ai mai închinat vieții, Emanuel ? îl întrebă dintr-o dată Pîrvan.

— Eu ?... Acum vreau să mă odihnesc... Sînt ca un burete... Stors... Uscat... De cinci luni de zile lucrez... Dacă ți-aș arăta cîtă hîrtie am mîzgălit...

— Am văzut...

— Nu ! nu-i totul... Uite, aici în sertar.

Hurmuzaki trase un sertar al biroului. Era plin de caiete format dosar. Mai trase unul și-ncă unul...

— Treizeci de caiete, Eugen... Trei mii de pagini... Le-am concentrat în trei sute cincizeci de pagini... la care mai adaug încă vreo douăzeci...

Descoperirea pe care-am cristalizat-o azi... Știi, n-am întîrziat niciodată...

Pîrvan se uită la ceas. Era șapte fără cinci minute.

— Să ne grăbim, Emanuel. Poate găsim o mașină.

Se înnoptase de-a binelea. Zăpada se învîrtoșase pe străzi. Mașini nu circulau. Numai camioane. Găsiră în schimb o sanie. Se grăbiră amîndoi să urce într-însa.

— Ți-amintești, Eugen ?... Pe vremea studenției, la București, era mijlocul nostru preferat de plimbare... Îi obligam pe birjari să scoată zurgălăii. Balasan se plîngea de aritmia lor. Ne spunea poezii și se jura că-l va desființa pe Croce. Tu...

— Eu ?... căută să-și amintească Pîrvan. E prea departe, Emanuel. Nici nu pot ajunge pînă acolo.

— Tu spuneai că vei construi o uzină fără oameni... Eu știu... Rîdeam mereu de tine... Balasan adăuga : „Fără oameni, fără mașini, fără ziduri. Iar eu voi scrie o carte fără titlu, fără litere, fără pagini"... Ce ciudat !... Tu știi că el scrie o asemenea carte ? A mai terminat un volum...

— O uzină fără oameni ! se înfioră Pîrvan.

— Da !... Te gîndeai de pe-atunci la teza ta de doctorat. Mașina viitorului...

— A rămas în teză, Emanuel. Știi cînd s-a importat prima mașină automată ?... La zece ani după teza mea... Cu cît alai ! Bogdan începuse să urle pe coridoarele politehnicii că e o mîrșăvie... Aflase despre teza mea... Mi se pare c-au vrut să-l aresteze...

— Da... Am amenințat amîndoi cu demisia... Și bătrînul Bărbulescu... Și Calistrat... Cum a aflat Bogdan despre teza ta de doctorat ?...

— Am ajuns ! se auzi vocea birjarului.

Întîrziaseră zece minute.

Toporaș îi mustră pe ce doi, pentru întîrziere, cu asprimea și seriozitatea cu care-și mustra pe

vremuri studenţii pentru orice manifestare de indisciplină.

— Bridge-ul e un joc colectiv, sălbaticilor. Şi-mi pare rău că e. C-aş avea dorinţa să vă dau afară. După ce mai întîi v-aş rupe urechile. Hai, trageţi pentru primul rober !

Furia lui Toporaş crescu însă peste măsură cînd descoperi că trase din pachetul de cărţi tocmai doiul de treflă.

— Asta-i culmea ! aţi măsluit cărţile, derbedeilor. Tocmai pe mine, care-am venit primul, să mă eliminaţi din joc ?... De ce l-ai chemat, fă Micleasco, pe încrezutul ăsta de Pîrvan ?...

— Vă cedez locul meu, domnule profesor, se oferi Hurmuzaki.

— Locul tău ? He, he, he, he, he. Auziţi-l ! Poate vrei să-ţi cad întîi în genunchi... Locul tău e pe cîmp, în mijlocul unei harbuzării, în calitate de sperietoare. Spre bucuria ciorilor, care te-ar accepta pentru că numai de tine pe lumea asta nu li-i frică... He, he, he, he...

Rîsul lui Toporaş nu era cel obişnuit. Era un rîs nervos, mai degrabă de supărare sau de neliniște. Întreaga atmosferă era neobişnuită. Cu excepţia lui Hurmuzaki, singurul care era cel din totdeauna, ceilalţi se simţeau stînjeniţi, apăsaţi, abătuţi. Justiţia îmbrăcase în mod evident o toaletă de natură să-i anihileze farmecele. Balasan părea absent şi de cîte ori se uita la cineva parcă-l vedea atunci pentru prima dată.

Primul rober nu avu darul să schimbe atmosfera. Pîrvan nu reuşise să se concentreze. Balasan făcuse cîteva greşeli grosolane, iar Justiţia, în strădania de a nu i se observa nervozitatea, studia prea mult timp cărţile, provocînd întîrzieri. O dată cu intrarea lui Toporaş în joc parcă şi cărţile se potriveau mai bine. Cîştigînd prima manşă în urma unei recontrări care-i aducea în plus un trie, bătrînul entomolog îşi reveni de-a binelea.

— He, he, he, he, he, he, he ! Gata ! Vă distrug ! Am avut nevoie de prima victorie. V-aș lăsa în pielea goală dacă am juca pe bani... Ah ! Ah ! Micleasco ! De ce nu jucăm pe bani ?

Justiția simulă un zîmbet. Pîrvan, care ieșise din joc, tresări cînd sezisă insinuarea lui Toporaș. Ghicise de multă vreme perfecțiunea feminină a Orhideei. Se simți cuprins de un anumit regret, care nu izvora însă din neîntîlnirea concretă cu femeia, ci din teama că o pierduse pentru totdeauna. Căută multă vreme privirile Orhideei. Ea se feri mereu și numai cînd își dădu seama că gestul ei ar putea fi interpretat de Pîrvan ca o slăbiciune îl privi la rîndul ei. Se trezi spunîndu-i fără să ia în considerație prezența celorlalți :

— Sînt bătrînă, Eugen. Mi-i frică !

Ceilalți, preocupați de joc, nu dădură vreo atenție specială spuselor ei. Le considerară drept continuarea unei convorbiri pe care n-o auziseră. Hurmuzaki era adversarul lui Toporaș, și jocul se îndîrjise. La încheierea turului, singurii cîștigători erau aceștia doi. Ceilalți pierdeau.

— He, he, he, he, he, he ! Te-am distrus, Pîrvan, te-am distrus, mă. Genial să fii și nu mai poți recupera. He, he ! Toarnă, Micleasco, un pahar, ca să închin pentru mine și să vărs olecuță pentru mortăciunile ăstea. He, he, he ! Ai memorat, mă, partidele ?

Balasan ciocni, dar nu sorbi nici o înghițitură de coniac.

— Nu, domnule profesor ! Nu le-am memorat !

— Și mai îndrăznești să răspunzi ? se înfurie Toporaș. Auziți-l ! Ți-i ciudă c-ai pierdut ?

— Nu, domnule profesor. M-am obișnuit. Pierd întotdeauna. Am pierdut întotdeauna. Toți pierdem ! Și dumneavoastră, și x, și y, și z. Sîntem toți niște mortăciuni. Vărsați pentru moartea noastră ! Eu vărs tot paharul.

Balasan luă de pe masă paharul cu coniac, se duse la fereastră și aruncă departe în zăpadă conținutul paharului. Ceilalți îl priviră perplecși.

— Nu, domnilor, nu-s nebun. *Eu* nu-s nebun. Sînt prea lucid. Am atins acel grad de luciditate care-l cuprinde pe om o dată în viață. De obicei în agonie, cînd din fericire nu mai poate spune nimic.

— He,he, he, he, he, he, he, he ! În sfîrșit, începi să recunoști ! Ești în agonie prelungită, Balasan. Ești în agonie întîrziată. De ce n-ai, mă, curajul să ieși din sicriu și să deschizi ochii ? Te-ai băgat singur în mormînt, ca șarlatanii aceia din iarmaroace, pentru a-i ului pe cei slabi de înger. Ai devenit, mă, un obiect de înșelătorie al farsorilor și nici măcar nu-ți ceri diurna... Nu protesta, Balasan. Niciodată n-ai avut rușinea să recunoști.

Balasan nu schițase vreun gest de protest, ci mai degrabă un zîmbet superior de nepăsare. Se așezase pe fotoliu. Își încrucișase brațele și-l privea pe Toporaș.

— Sînteți ca întotdeauna terestru și pus pe batjocură. Nu mă supăr, domnule profesor. Vă înțeleg. Gîngăniile trăiesc pe pămînt. Le-ați căutat și v-ați mînjit de pămînt. Ați rămas mînjit și vă curățați împroșcînd mînjeala asupra noastră.

— Dacă n-ai fi nebun, Balasan, ți-aș spune că te-am recunoscut printre cele mai scîrboase gîngănii. Păcat că le-am dat nume celor pe care le-am descoperit. Una din ele ar fi putut fi botezată cu numele tău. Trăiește într-o regiune sălbatecă din Celebes. Femela naște pentru a se hrăni. Se hrănește numai cu proprii săi pui. Își ucide masculul în timpul împreunării și-l depozitează ca rezervă de hrană. De aceea sînt atît de rare. E un nonsens biologic. Un circuit stupid. Dacă măcar și-ar păstra masculul pentru a-și asigura hrana prin naștere... Ai fi ajuns celebru, Balasan. Numele tău ar fi fost

rostit pînă în vecii vecilor. Cea mai absurdă creaţie din univers!... He, he, he, he, he, he!

— Sau cea mai logică, domnule profesor. Eu văd în această sinucidere crudă împlinirea unei logici supreme. Logica inexistenţii. Mă preocupă de mult timp. De zile întregi.

— He, he, he, he! Vrei să spui inexistenţa logicii, şi dacă n-o spui, o demonstrezi.

— La urma urmei aş fi fericit să-mi dau viaţa acelui gîndac. Să n-am nici o răspundere faţă de nimeni şi mai ales să nu am conştiinţa existenţii.

— He, he, he, he, he! Nu mai trebuie, Balasan. Trocul e inutil. Eşti de mult timp în situaţia gîndacilor. Trăieşti fără să ştii pentru ce. Singura deosebire e că ocupi mai mult spaţiu în univers. Poate şi aceea că uneori îţi dai seama de rolul pe care ţi l-ai ales în această lume. Acela de a îngrăşa necroforii şi prin ei pămîntul acesta care menţine viaţa.

— Ştiu, domnule profesor. Cunosc teoria circuitului. Dar eu sînt un om care ştie jumătate din literatura lumii pe dinafară. Sînt un om pe care-l hipnotizează curcubeul, care pipăie culorile, care *gîndeşte* plăcerea actului sexual, care întrevede în stele alte lumi. Sînt un om care simte în melodie note şi-n note melodie, care a format din sunete litere şi din litere cuvinte, care şi-a încadrat vorbirea în reguli şi a împărţit infinitul în cifre pentru a demonstra fără greş teoria cuantelor şi a o cînta pe Beatrice. Sînt un om care a pătruns noţiunea *infinitului*. De ce să mor, domnule profesor? Dacă totul e infinit şi eu ştiu că totul e infinit şi sînt singurul care ştiu că totul e infinit, de ce să mor?

Cele spuse de Balasan şi mai ales tonul cu care acesta le rostise atrase atenţia celorlalţi.

— He, he, he! Eşti absurd, Balasan. Eşti absurd ca întotdeauna.

Hurmuzaki, la rîndul său, reuși să-și învingă emoția :

— Sîntem muritori, Balasan... E o lege a existenții... Sîntem... tocmai pentru a menține infinitul... elementele primordiale... care combină viața... și... și asigură infinitul...

Pîrvan îl ascultă atent pe Balasan. Nici nu luă în seamă dispariția Orhideei. Capul i se umplu din nou de gînduri. I se adresă lui Balasan cu gravitate :

— Trăim o singură viață, Balasan, cel puțin trăim o singură viață cu conștiința existenței noastre ca indivizi, ca personalități distincte. Trebuie s-o trăim și cu conștiința răspunderii.

— De ce ? îl întrerupse Balasan. De ce ? Ca să mi se ridice o statuie de marmoră, de granit sau de bronz ? Ca să fiu trecut în istorie drept un om de seamă ? Ca să plîngă îndrăgostiții citindu-mi opera sau să-mi invidieze X inteligența și talentul ? Ei, și ! Eu nu voi ști nimic din toate astea. N-am, în acest caz, dreptul să chem toată omenirea la miting și să-i urlu în față :

„Je ne rend plus au jour qu'un regard étranger
Je pense, sur la bord doré de l'univers,
A ce goût de périr qui prend la Pythonisse
En qui mugit l'espoir que le monde finisse." [1]

Nu e totul absurd ?... Aș da un decret omenirii prin care aș cere tuturor, pretutindeni și întotdeauna, să se salute astfel : „Vei muri !" „Și tu vei muri !" Nu moartea e singura certitudine a omului ? Singura certitudine. Acceptați această certitudine ! Gîndiți-vă la ea ! Da, domnule profe-

---

[1] Nu mai dăruiesc zilelor decît o privire rătăcită și pe marginea aurită a universului, gîndesc la dorința de moarte a Pithonissei în care clocotește nădejdea că lumea va pieri.

sor. Noi nu trăim. Noi murim. Ceea ce ni se pare viaţă e un drum spre moarte. Fiecare clipă a vieţii noastre înseamnă un pas spre moarte. Murim în fiece clipă cîte puţin. Şi e trist că tocmai atunci cînd ajungi aproape de moarte descoperi ideea nesfîrşitului... a infinitului. De ce să nu urlu ?... Eu voi muri ! Eu mor ! Iar carbonul, heliul, oxigenul, manganul, sulful trăiesc la infinit în atomii lor... De ce să-mi dau viaţa pentru sulf, domnule profesor ? Să mi-o dau pentru cucerirea planetei, pentru salvarea unui semen, dar nu pentru carbură de calciu sau bioxid de siliciu. De ce nu e altă regulă în lume ?... Fiecare om să moară atunci cînd vrea să creeze o altă fiinţă, sau o idee... Nu e stupid ? Eu, Balasan, să mă transform în sulf, Hurmuzaki în hidrogen şi să combinăm împreună cu alţii în hidrogen sulfurat... Să deviu a nu ştiu cîta parte dintr-un tractor... sau o placă lucioasă dintr-un W.C. public... *Eu* care pot recita Iliada în şase limbi şi ştiu cum prefera să iubească fiecare scriitor al Franţei... Nu e absurd ?... Nu înseamnă totul o batjocură, o farsă a infinitului, a nonexistenţii ?... Răspundeţi, domnule profesor !... Nu sîntem şi noi nişte gîngănii ? Numai că pe noi nici o forţă superioară nouă nu ne culege. Ne-am asumat noi acest rol. Ne uităm unii la alţii şi ne ţintuim într-un insectar imaginar, aplicîndu-ne cîte o etichetă : idiot, frumos, şarlatan, inamic, lacom, impotent, şchiop, nebărbierit, necrofor... Şi în fond sîntem nişte mortăciuni. Singura evoluţie în noi e cea a putrezirii. Putrezim *încet* tot dintr-un spirit de farsă. Pentru ca într-un anumit stadiu să descoperim că putrezim şi să ne amplificăm desperările... Unii au descoperit acel *non omnis moriar* şi s-au străduit să-şi înalţe monumente cu propriile mîini. Nu reneg monumentele. Ele mi-au dat iluzia vieţii şi a frumuseţii de a trăi. Înşelăciunea e plăcută, e asemeni vinului. Te ameţeşte şi te pulverizează.

Pe mine însă m-au îmbătat. M-au transformat în pergament, în hîrtie, pană și tipar. Am urcat în aceste monumente prin toți porii lor. Cînd le spuneam studenților terținele lui Dante, credeam că eu le-am scris sau că s-au scris pentru mine... Au fost vinul cu care m-am îmbătat. Pînă n-am avut ce mai bea. Pînă m-am trezit și am descoperit toată deșărtăciunea lumii. Și Horațiu, și Dante, și Goethe și-ar fi vîndut operele lor oricărui muritor pentru încă o viață... Murim de tot ! Acesta-i adevărul. Murim definitiv... Da ! Vom muri ! Eu am început antrenamentul. Vreau ca moartea să mă prindă pregătit... Să pot închide ochii liniștit, spunînd : Gata ! Nu simt nici o durere, nici un regret, nici o bucurie.

„Le ciel est mort. — Vers toi, j'accours ! donne,
o matière
L'oubli de l'Idéal cruel et du Péché..."

Siliciul nu va ști nimic. Oamenii vor face sticlă din el. Și din sticlă, poate, lentile și oglinzi cu care vor cerceta universul. Voi fi poate mai aproape de stele, dar nu voi ști nimic. Voi scăpa de un nou miraj. Nu simțiți cum murim ? Eu simt. Încă o clipă, încă una, încă una... Priviți pendula !... Murim cu fiecare clipă... În curînd voi începe să număr. Nu vă speriați. Voi număra în gînd. Îmi voi dedica tot restul vieții acestei numărători. Și-n loc de cifre voi rosti cuvîntul, certitudinea. Nu *unu, doi, trei, patru, cinci, șase.* Ci *mor, mor, mor, mor, mor, mor...* Valoarea cifrelor dispare în infinit... Nonexistența n-are nevoie de valori...

Dacă ceilalți îl urmăriseră pe Balasan la început cu uimire, apoi cu compătimire și dezgust, din cînd în cînd poate înfiorați de unele fraze, Toporaș în schimb îi ascultase discursul uluit. Încercase de cîteva ori să se opună, dar vehemența

din vocea lui Balasan și privirile acestuia ca niște săgeți îl opriseră. Așteptase să termine.

— Toarnă-mi, Micleasco! se răzvrăti Toporaș. Eu simt că trăiesc. Trăiesc, mă! Trăiesc, trăiesc, trăiesc, trăiesc, trăiesc, trăiesc! Trăiesc! Și simt gustul băuturii și zăresc sub adăpostul acestei rochii de aur pulpe și coapse și sîni care-mi cheamă palmele. Toarnă, Micleasco!

Justiția își schimbase toaleta. Își îmbrăcase acea rochie aurie care-l impresionase pe Pîrvan. Sorbi și ea cu nesaț din pahar o dată cu Toporaș. Îl privi apoi pe Pîrvan și-i șopti:

— Sînt tînără, Eugen... Mi-i fricã.

Vocea ei dezvăluia însă o altă fricã. Teama femeii care cheamă. Teama că nu-i va fi auzită chemarea.

— Ești un cioclu, Balasan! explodă Toporaș. Un asasin... Și-ai fost, mă, singurul om pe care l-am invidiat în viața mea. M-ai înspăimîntat de cînd te-am întîlnit prima dată. Academicienii își scoteau pălăria în fața mea, și tu, un simplu student, mă făceai să tremur. M-a înspăimîntat conținutul cutiei tale craniene. Aș fi pariat cu oricine pe organizarea materiei tale cenușii. Am crezut că torța inteligenții tale nu se va stinge în vecii vecilor... Și tocmai tu, mă, să cînți prohodul lumii? Tocmai tu, mă, să ajungi concern de sicrie?... În loc să sufli peste ochii lumii aer răcoros, care să-i învioreze puterile, ți-ai transformat viața, menirea vieții, într-un discurs funebru... Ce ai, mă, cu copiii din leagăn, cu mamele care în bucuria alăptatului nici nu se mai feresc să-și ascundă minunea sînilor? Totul e moarte?... Totul e viață, mă!... Totul colcăie de viață... Eu știu poate mai bine decît oricine pe lumea asta... Totul trăiește în milioane, în miliarde, într-un infinit de forme. E legea infinitului, mă. Acesta-i infinitul! Acest infinit de forme de viață. Toată lumea e un clocot

biologic. Toată lumea se consumă pentru a regenera la infinit viața. E o dăruire generală, definitivă. E cea mai nobilă dăruire. Culminînd prin ființa umană care simte, trăiește și consimte conștient dăruirea în slujba infinitului și a eternității... Știi tu, mă, care-i adevărul care m-a cucerit cel mai mult din ideologia comunistă?... Ceea ce spunea Engels și Lenin despre gîndire și conștiință. Amîndouă sînt produse ale creierului, și creierul, care e în ultimă instanță un produs al naturii, nu poate, mă, să contrazică natura, ci să-i corespundă. Și tu... tu în loc să vezi sensul dezvoltării lumii, să înțelegi ce înseamnă viața, evoluția vieții, tu, mă... Ești un nonsen biologic, un accident... Uită-te, mă, în jur, uită-te la soare! Arde, se consumă pentru viața planetelor, pentru regula eternă a existenții...

— Sînteți limitat, domnule profesor — îl întrerupse brusc Balasan. Înțeleg acum cauza erorii dumneavoastră. Ca toți biologii, zeificați soarele. El e autorul vieții!... Farsă, domnule profesor!

„Soleil, soleil!... Faute éclatante!
Toi qui masques la mort, Soleil".

Da, domnule profesor, soarele nu arată decît că universul

„n' est qu'un défaut
Dans la pureté du Non-Être!"

Depășiți limita! Spargeți farsa! Nu zăriți printre cioburi *marele adevăr*... Nu vă agățați de funia minciunii. Tot veți muri!

— Voi muri, mă! Voi muri binecuvîntînd viața. Voi muri urlînd: Trăiți! Trăiți din plin! Iubiți! Nădăjduiți! Urcați! Îți voi ura și ție să trăiești, monstrule, dacă voi muri înaintea ta... Nu m-am gîndit niciodată la moarte. M-am gîndit numai la

viață. De aceea am făcut ceva pe lumea asta. Puțin, neînsemnat, dar tot am făcut. Nu-mi trebuie identitate după moarte. Poate că peste zece ani nimeni nu-și va aminti de mine. Voi îngroșa, poate, doar stratul de pămînt în care s-au transformat anonimii. Poate că în vreun manual de biologie se vor strecura cîteva rînduri despre mine... Nu neg că aș fi mai fericit dacă aș ști că voi exista într-un capitol întreg... Dar nu acesta e lucrul cel mai important. Știu că am trăit demn, slujind viața. N-am trădat viața ca tine sau ca alții... Sînt milioane de oameni în lumea asta, zeci de milioane, mă, la picioarele cărora ar trebui să îngenunchezi. Anonimi. Trăiesc demn și slujesc viața. Fac haine, nasturi, ghete, pîine, mașini, tipăresc cărți, pavează străzi, învață copiii să scrie, aprind lumini în parcuri, fac sănii, cratițe, locuințe, țigări. Nu-i cunosc. Dar mă închin în fața lor. Și-ar trebui să facem asta la fiecare pas. Ei slujesc viața cu puterea lor. Cu demnitate... Și tu ?... Tot ce-i pe tine, tot ce-i în tine, mă, fiecare fir de păr, fiecare por, fiecare celulă se datorește lor. Crezi că te-ai născut și ai crescut din nimic ? Încă înainte de-a ieși în lume, prin cei care te-au zămislit, ai fost dăruit acestei solidarități, acestui colectiv uman. Fiecare pas al tău, de la primul pe care l-ai făcut pe podea pînă la cel care te-a urcat la catedrele Sorbonei, ți-a fost susținut de aceste milioane de anonimi. Ai crescut pe spinarea lor. Și cîți din ei n-au știut, poate, că te poartă în spinare ?... Dar te-au ținut cu gîndul că-ți vei aminti odată și vei veni în mijlocul lor... Și tu, în loc să le săruți picioarele, vrei să-i înspăimînți. Le cînți nechemat prohodul. Mă, omul nu trăiește, nu poate trăi singur. Chiar dacă ar vrea, i-ar fi cu neputință. Numai cînd ar renunța la a fi om. Mersul, vorbirea, gîndirea, sentimentul, toate și le însușește la modul de ființă umană numai trăind colectiv.

Ajunge om pentru că în jurul său colectivitatea își face datoria față de viață. El are datoria să se alăture colectivității. Altminteri e un parazit. Ia fără să dea. Tu ești mai rău. Tu ai luat de la ei totul și le pregătești în schimb spaima, groaza, deznădejdea...

— La urma urmei — se retrase Balasan — nici nu mă interesează. Eu îmi vorbesc mie însumi. Dacă oamenilor le place să trăiască fără conștiința morții, din partea mea au toată libertatea. Tragedia mă privește numai pe mine. *Știu că voi muri.* Știu că nu voi mai auzi cîntecul Isoldei, deși va răsuna în continuare, știu că vor mai apare o mie de cărți care pentru mine nu vor însemna decît hîrtie albă, sau poate stuful din care se face hîrtia, știu că se va călători fără mine în Marte și mai tîrziu în cortegiul Alfei din Centaur, știu că se va sărbători o mie de ani de la nașterea lui Dante și prezența mea, în cel mai bun caz, va fi în cupele care se vor închina în memoria geniului său, știu că se vor plimba pe străzi femei frumoase ale căror gambe nu le voi admira niciodată, știu că se va aclama un nou geniu al poeziei și eu nu-i voi cunoaște nici un vers... Știu că voi muri. Voi muri de tot ! Nu mă simt cu nimic mai prejos decît Shakespeare sau Einstein. Infinitul, nonexistența ne înghite pe toți, deopotrivă, anulînd orice identitate. Viața e o iluzie. Din păcate am descoperit acest lucru după ce am crezut în ea...

Balasan vorbise ca un om obosit. Făcuse parcă o confesiune. Vocea își scăzuse repede puterea, ajungînd la șoapte. Pîrvan fu singurul care sezisă marea tragedie a lui Balasan. Tocmai pentru că în el izvorîse conștiința răspunderii și acțiunii în viață găsind ecou. În timp ce Toporaș și Orhideea pregăteau returul, el se apropie de Balasan și-l întrebă în șoaptă, ca un confident :

— Balasan ! Oare nu vorbești despre moarte cu spaima omului care nu lasă nimic în urmă ?

Balasan se ridică alene din fotoliu. Evită privirile lui Pîrvan. Îi răspunse tot în șoapte :

— Nu știu, Eugen... Dar mă cuprinde disperarea la gîndul că voi muri...

Ultimele cuvinte ale lui Balasan avură darul să-l îndîrjească pe Pîrvan, să-i redeschidă procesul pe care-l amînase cu intenție lucidă. În fond, atitudinea sa în ultimii ani, raportată la capacitatea, energia și puterea sa, însemna o abandonare de la principiile majore ale vieții. Obiectiv privind. Subiectiv găsea destule explicații. Dar Pîrvan nu era omul explicațiilor subiective. Fusese ca un automat care cere unor mîini străine să-i apese butoanele pentru a acționa. Evitase contactul cu conștiința. Își găsise un refugiu rațional, plecînd de la o premiză falsă. Se îngrădise în limitele unui act biologic primar. Trăia pentru a muri. Nu făcuse altceva decît să-și aștepte moartea. Nu avusese curajul să-și refacă raționamentul din teama că-și va dovedi falsitatea premizei. În loc să vadă, să se străduiască să vadă, își ascunsese capul în nisip ca struțul. Șocul pe care i-l dăduse Severin fusese însă zguduitor. Și aceasta pentru că nu avusese curajul să privească în jur. Evoluția ar fi fost treptată, fără șocuri puternice. Ar fi fost o evoluție normală...

Pîrvan intră în joc. O avea parteneră pe Orhideea. O privi absent, licită mecanic și se adînci din nou în gînduri... Nu uzina era adevărata descoperire. Adevărata descoperire o constituiau oamenii. Muncitorii. Dar nu numai în raportul lor cu uneltele. Și chiar în acest raport. Se gîndi la Severin, la Răduca, la Costinaș, la Valer, la Domnica. Ce erau aceștia ?... Mai întîi conștiințe. Oameni care aveau conștiința vieții și a datoriei lor sociale, care își confundau viața cu datoria lor socială. Cum remarcase Toporaș. Numai că acest proces era *conștient*. De astă dată.

— Trei pici, Eugen, repetă Orhideea.

— Patru, răspunse dînsul după ce aruncă o privire asupra cărţilor.

Justiţia îşi etală cărţile. Pîrvan văzu posibilitatea unui şlem. Vina era a lui. Se străduí să joace în aşa fel, încît să facă numai patru pici fără să i se observe puterea cărţii. Reuşi.

...Oamenii aceştia aveau conştiinţa unei cauze: de aici venea toată puterea lor. Dădeau totul fără să fie obligaţi. Cine obliga pe Domnica, pe Costinaş, pe Răduca?... Cîştigul?... Îi apăru în faţa ochilor chipul lui Costinaş şi apoi cel al lui Valer. Surîzători, senini, entuziaşti, cu acel neastîmpăr interior revărsat în mişcări... Nu! Oamenii aceştia nu erau sclavii banului... Era o descărcare de putere şi bucurie în faptele lor... Oare cum ar fi arătat cu cincisprezece ani în urmă?... Aceasta era întrebarea cea mare. Trebuia să şi-o pună. Avea răspunsul. Vizitase atunci uzina. Văzuse muncitori. Nu! Nu văzuse muncitori. Văzuse sclavi.

— Poţi să te etalezi, Eugen.

Pîrvan îşi aranjă cărţile pe masă. Nici nu ştia ce se licitase... Dar Iulieş? Acest om care se zbătea pentru fiecare lucru, care se interesa de fiecare om ca de feciorul său?... Aflase că-i murise fiul fără să-l vadă... Cine-l îndemna? Cine-i comanda dragostea, credinţa, entuziasmul? Acestea nu erau vorbe. Pe Iulieş îl urmărise, la început cu curiozitatea de a cunoaşte un comunist. Apoi cu uimirea care te cuprinde cînd simţi în preajmă o valoare... Calităţile lui Iulieş erau sigure ca elementele unei probleme. Nu erau păreri, ipoteze. Cine i le comanda?... Cine-l obliga pe acest om, la o vîrstă cînd ar fi putut să se retragă liniştit într-un birou, să se emoţioneze pentru fiecare plus şi să se frămînte pentru cel mai mic minus? El îi dăduse încrederea lui Severin. El. Era sigur...

— Tu dai cărţile, Pîrvan, auzi vocea lui Toporaş. Şi mai repede. Parc-ai fi pe cale să te îneci...

Severin ! !... Uriaşul Severin... Întruchiparea forţei... Tocmai el care n-ar fi avut în viaţă nevoie de creier. Ar fi putut să trăiască în circuri... Avusese ocazia să-i admire în cîteva rînduri puterea. Era fenomenală. Ridica într-o mînă greutăţi care ar fi încovoiat doi oameni. Tocmai el !... El era inventatorul maşinii automate ! O crease cu gîndul şi cu mîinile lui de la ecuaţii algebrice pînă la şlefuirea roţilor dinţate... Alături de aceşti oameni, de asemenea oameni, de asemenea conştiinţe, el... Exact cum spusese Iulieş — tresări Pîrvan. Exact cum îi spusese cu mult timp în urmă... *„Aş fi foarte fericit să demisionaţi... din starea aceasta. V-aţi îmbrăcat în ea ca într-o pelerină. Nu vreau să vă jignesc. Vreau să fiu cinstit. Sînteţi responsabil faţă de pelerină, tovarăşe inginer. Şi, s-o ia dracu, dacă nu-i veche şi urîtă şi împrumutată..."*

Da ! În uzină descoperise conştiinţa şi puterea ! Acesta era adevărul ! Şi pelerina...

— Am anunţat patru sans atout, Eugen ! auzi ca din depărtare vocea Orhideei. Patru sans atout... Tu ai deschis...

— Da ! izbucni Pîrvan. Cinci fără de atu ! Şapte fără de atu ! Zece fără de atu ! Cent sans atout ! O mie fără de atu ! Totul ! Cu sau fără atu !

Ceilalţi puseră cărţile pe masă şi-l priviră uluiţi. Numai Balasan, afară din joc, nu auzea nimic. Era pradă propriilor gînduri.

— He, he ! rîse Toporaş speriat. Şi tu ? Ţi-a venit şi ţie rîndul ?... Aţi înnebunit toţi ?

Pîrvan uită la început să se scuze :

— Nu, domnule profesor. M-am trezit... Vă rog să mă iertaţi... V-am stricat jocul... Totul a fost un joc. Un joc stupid. O fugă de adevăr. Un paliativ intelectualist. O ecuaţie pe care n-am vrut s-o rezolv. Am rezolvat-o ! Am transformat ele-

mentele în cunoscute. Spune-mi, Hurmuzaki, hexagonul după care-ţi construieşti formulele tale nu e, la urma urmei, o linie frîntă, o multiplă frîntă? Şi nu formează el un întreg?

Hurmuzaki răspunse foarte calm:

— E o convenţie, Eugen... Depinde de... Cum vrei s-o iei... Dacă...

— He, he, he, he! Nu vezi că-şi bate joc de tine, mă Hurmuzaki... S-a molipsit de la Balasan. Dar să ştii, mă Pîrvan, că a doua oară nu mai ascult teoria morţii. Vă dau la amîndoi dreptate strîngîndu-vă de gît...

— Nu, domnule profesor. Nu teoria morţii o voi face. Teoria vieţii... Mi s-a întins o mînă. M-am ferit s-o strîng. Pentru că m-am ferit s-o văd. Am deschis ochii. Am văzut-o! E o mînă mare, puternică, o mînă care strînge cinstit, din inimă. Voi strînge această mînă! Iertaţi-mă. Totul e prea complicat... şi prea dureros pentru a vă face repede să mă înţelegeţi... Mi-am propus să trec demn prin viaţă. Şi nu vreau să renunţ la acest comandament.

Era tîrziu. Toţi înţeleseră din spusele lui Pîrvan că se retrage. Nimeni însă nu-l opri. Era o atmosferă neobişnuită în încăpere. Fiecare era sub prada unor gînduri proprii. Justiţia îşi pierduse dorinţa de viaţă care-o asaltase un timp. Ea nu-l ascultase pe Balasan. Îl privise pe Eugen gîndindu-se departe şi aproape. Gîndurile o duceau din nou spre depărtări. Izbucnirea neaşteptată a lui Eugen rupsese parcă ultima speranţă. Nici Toporaş nu mai avea putere să se opună. Pe faţa lui se putea citi pentru prima dată bătrîneţea. Hurmuzaki, uimit, nu înţelegea parcă ce se petrece.

Justiţia îl conduse pe Pîrvan. Nu-l privi. Spuse un „la revedere" trist şi voi să se întoarcă. Se simţi însă înlănţuită cu putere, închise ochii şi îşi

zdrobi cu violență pieptul într-o îmbrățișare pe care o aștepta de douăzeci de ani.

De-abia cînd ajunse în stradă Pîrvan încercă să-și adune gîndurile. Se uită mai întîi la ceas. Era trei dimineața. Porni pe trotuar, alene, fără țintă... Își părăsise prietenii fără să dea nici o explicație. Nici nu l-ar fi putut înțelege. Procesul era prea complicat. Și era prea intim. Cercul de bridge nu mai exista. Cel puțin pentru dînsul. Își aminti de convorbirea pe care o avusese mai de mult cu Hurmuzaki referitoare la cercul de bridge. Dacă cineva i-ar fi spus atunci că el va fi cel care va părăsi, primul, cercul, ar fi rîs sau l-ar fi privit pe acel cineva ca pe un năuc. Și totuși se întîmplase ! Cercul de bridge fusese un colac de salvare, aruncat cu intenție, în scopul de a nu se zbate pentru a ajunge la un liman.

Pîrvan se gîndi la Balasan și își simți sufletul zguduit. Pentru că descoperea în tragedia prietenului său propria sa tragedie... dacă n-ar fi făcut pasul... Balasan își încheiase viața. Își luase orice nădejde de la viață. Marele cuceritor își sfărîmase geniul în îndîrjirea sa de a și-l apăra, de a și-l feri, de a și-l purifica. Ajunsese un *„am fost"*. Ajunsese un trecut. Groaznic ! Evoluția sa spre catastrofă fusese atît de rapidă, încît nu mai putea fi împiedicată. Balasan nu voise să deschidă ochii, nu făcuse nici un efort de adaptare. Se închisese într-o temniță în care nu pătrundea soarele, ajungînd pînă la urmă să renege existența luminii. Toată groaza și desperarea lui Balasan în fața morții își avea izvorul în conștiința că nu mai poate lăsa nimic în urmă, că istoria îl va înghiți ca pe un X, ca pe un anonim. Pîrvan știa că toată teoria pe care o azvîrlise Balasan în cercul de bridge era o încercare de autohipnoză. Balasan se autosuqestiona, făcea ultima încercare de a crede în ceva

și încerca să creadă în nimic. Pentru că simțea în urma sa un înfricoșător nimic. Nu lăsase nimic în urmă. Totul era adunat în capul său. Balasan simțise probabil că nu mai are putere să reverse. La început nu voise să reverse. Își făcuse o disciplină din a sta izolat și a nu da nimic semenilor. Tenacitatea cu care-și impusese disciplina se transformase cu timpul în obișnuință. Din geniu retras, izolat, devenise un sălbatic în mijlocul unei lumi civilizate...

Străzile erau goale. Se stîrnise un vînt puternic. Pîrvan nici măcar nu-și ridică gulerul paltonului. Pășea drept prin zăpadă, cu mîinile la spate, păstrîndu-și ținuta sa obișnuită. Mergea înainte. Nu se abătuse pe strada care l-ar fi dus acasă... Tragedia lui Balasan ar fi putut să însemne propria sa tragedie... Simți o anumită ușurare strecurîndu-se în el... Dar nu avea dreptul să fie senin! Erau cîțiva ani de zile cărora trebuia să le dea socoteală. Erau anii în care-și îmbrăcase pelerina. Își trimisese în viață, în acei ani, un robot, un automat, căruia-i comanda de la distanță mișcările. Cum făcea Severin cu mașina lui... Un robot. El se retrăsese în trecut. Erau ani la mijloc. Ani întregi. Transformați în zile, în ore...

Pîrvan se opri fulgerat de un gînd. Descoperindu-se însă singur, în mijlocul străzii, își reluă mersul. Totuși nici timpul, în concepția ființei umane, nu poate fi considerat ca un lucru absolut. Un bărbat ajunge mai repede decît un copil la capătul unui drum pe care pășesc amîndoi. Era un lucru elementar. Mișcarea, acțiunea dă valoare timpului. Această lege poate fi aplicată și în conduita umană și de fapt ea era aplicată chiar în uzină. Timpul începea să devină o problemă personală a fiecărui muncitor. Convențiile calendaristice erau sfărîmate prin acțiuni... Anii lui puteau încă să fie salvați de la nimicire. Dacă va încărca

anii viitori... Știa că nu va fi o simplă problemă de matematică. Știa că va trebui să refacă, să recupereze lucruri care nu pot fi măsurate în unități precise... N-avea deci nevoie să se mai tînguie nimănui, nici sie însuși, n-avea nevoie să se autoflageleze, să-și mai facă mustrări și procese de conștiință. Va acționa, va acționa imediat...

Pîrvan încă nu voia să recunoască față de sine însuși că voința aceea de a recupera putea fi foarte lesne denumită *entuziasm*. Voia să o treacă tot în rîndurile manifestărilor conștiente... Se simțea într-adevăr usurat. Făcuse pasul! Îl făcuse pînă la capăt. Pentru dînsul raționamentul însemna totul. Ființa sa se supunea întocmai concluziilor trase. Acțiunea era întotdeauna rezultatul unui proces scurt sau îndelung, în timp. Nu acționase niciodată orbește. Cu o singură excepție... Golul va fi însă umplut!

Despovărat de gîndurile care-l apăsaseră pînă atunci, Pîrvan trecu mai departe... Lăsase într-adins la urmă ultima întîmplare... Știa că se petrecuse ceva neobișnuit și că avea datoria să analizeze... Faptul era acesta: o îmbrățișase pe Orhideea. Într-un impuls de moment. Gestul său implica răspundere și pentru el, și pentru ea. După douăzeci de ani, în situația lui și a ei, îmbrățișarea nu mai putea fi (considerată? interpretată?) o joacă, un amuzament. Și el se purtase ca un copil... Nu ca un copil, ci ca un neghiob, ca un bădăran, ca un animal... Aceasta îl enerva cel mai mult. Orhideea putea să se simtă jignită de gestul său. Niciodată nu-și închipuise că va proceda altfel cu dînsa. Să se repeadă pur și simplu asupra ei... Îl cuprindea un regret amar pentru ceea ce făcuse sau mai bine zis pentru ceea ce nu făcuse. Avea datoria de onoare să-i ceară mai întîi scuze Orhideei și pe urmă să discute cu dînsa totul.

Pîrvan se uită la ceas. Era patru. Gestul său fusese prea grosolan pentru a mai întîrzia scuzele. Se întoarse din drum și porni către locuința Orhideei. Trecînd prin dreptul casei lui Hurmuzaki, își ridică privirile spre fereastră. În biroul lui Emanuel era lumină. Se zărea chiar silueta acestuia la geam. Cîteva clipe, apoi dispăru... Emanuel revenise la hexagoanele benzenice... Degeaba îl ironiza mereu Toporaș. Hurmuzaki nu se despărțise nici o clipă de hidrocarburile sale, de preocupările sale, de cercetările sale. Își instalase laboratorul în cap, lucra de zece ori mai greu, dar lucra...

Frigul se întețise. Viscolul șfichiuia cu putere fața lui Pîrvan. Acesta parcă pășea pe culoarele unui teatru. Mergea drept, fără să se ferească, cu mîinile la spate. Mergea însă cu pași mai repezi. Pentru că de astă dată avea o țintă.

Sună la ușă scurt, după obiceiul său. Va apare Orhideea în prag, își va cere scuze și va pleca. Va fi scurt, pentru ca Orhideea să nu se înfrigureze. Justiția apăru într-adevăr în prag și fără să facă cel mai mic gest de surpriză îl privi pe Pîrvan. Se dădu la o parte, spre a-i face loc să intre. Pîrvan ezită. Orhideea era îmbrăcată în aceeași rochie aurie. Invitația ei era firească. Considera că i se face o vizită obișnuită. Ezitarea lui Pîrvan fu atît de scurtă, că aproape nici el n-o percepu. Își dezbrăcă paltonul, își scoase pălăria și mănușile și pătrunse după Justiția în salon. Se așezară fiecare pe un fotoliu.

— Iartă-mă, Eugen, se scuză pe neașteptate Justiția. Spectrul morții e de vină... M-a înspăimîntat atît de mult Balasan, încît mi-am văzut mai mulți ani în spate decît în față...

Pîrvan se ridică în picioare. Se ridică și Justiția.

— M-am hotărît, Eugen, continuă Justiția. E irevocabil. Voi pleca!

Pîrvan înaintă spre dînsa:

— Am venit să-mi cer scuze, Orhideea. Să-mi cer scuze pentru că...

Îi apucă brațele. O trase spre dînsul. Îi înconjură mijlocul și o apropie de piept.

— ...Pentru că... Pentru ce, Orhideea ?... Pentru că te-am îmbrățișat... sau pentru că vreau să te îmbrățișez ?...

— Ai rămas același tînăr, Eugen, îi șopti Justiția.

— Am rămas așa cum m-ai lăsat tu, Orhideea.

O luă în brațe și traversă încet camera... Candelabrul își revărsa lumina în încăperea goală.

Nicolae Iuşcă auzi scîrţîitul porţii. Se uită la ceas. Era şase şi un sfert. Cine o fi astăzi primul ? Sîngurel ? Iulieş... Surprinderea lui fu atît de mare, încît rămase cîteva clipe înţepenit pe scaun. Cînd se ridică în picioare şi înclină capul, nu mai apucă să vadă decît spatele lui Pîrvan şi mîna acestuia coborînd din dreptul pălăriei... Pîrvan ? ! ! Ce caută la ora asta în uzină ? Pîrvan trecea prin faţa sa întotdeauna cu şase minute înainte de sunetul sirenei. Dacă ceasul din încăpere arăta şapte fără şapte minute sau şapte fără cinci minute, Iuşcă ştia că nu inginerul este în avans sau în întîrziere, ci ceasul... Hotărît lucru ! În uzină se întîmplase ceva !... Nu era vorba numai de intrarea lui Severin în partid... Apariţia lui Pîrvan la o asemenea oră nu putea fi legată de acest fapt... Se întîmplase altceva... Şi-i părea rău portarului că nu-i văzuse figura lui Pîrvan. Poate ar fi descoperit pe figura acestuia răspunsul... Auzi din nou scîrţîitul porţii... Altul... Porta-

rul îl identifică și, contrar obiceiului său, deschise gemuleţul și-și scoase capul prin deschizătură :

— Bună dimineaţa, tovarășe Iulieș ! Nu mai poţi întîrzia olecuţă ?...

Iulieș pătrunse în încăperea portarului. Acesta deslușI pe figura lui nesomn și preocupare. Încercă să-l ia pe departe :

— Ger mare astăzi, tovarășe Iulieș...

— Zi-i, moș Culaie, zi-i ! Nu m-ai chemat dumneata ca să-mi vorbești despre ger...

— Apoi că nu... Alta-i... Voiam, de... Nu-i așa că intră Severin în partid ?...

Iulieș zîmbi. Dădu complice din cap și îi răspunse :

— Ai nas de ogar, moș Culaie. Cum ai simţit ?...

— Ai spus chiar matale... Am mirosit și eu... Și te-aș ruga să mă chemi și pe mine la ședinţă. Vreau să spun și eu cîteva vorbe despre nea Alexandru... Că-l cunosc de cînd a intrat în uzină... Ani mulţi...

— O să te chemăm, moș Culaie... dacă ţii atît de mult...

— Ţiu... pentru că eu... de... am așteptat să-l văd pe Severin în partid... Știi matale, tovarășe Iulieș, cît de bucuros sînt eu că Severin intră în partid ?...

— Știu, moș Culaie. Știu... Zi-i mai departe...

— Apăi ai și matale un nas !... Pare-se că s-a întîmplat ceva prin hală... Am văzut eu după chipul oamenilor. Ceva tare...

— S-a întîmplat, moș Culaie. S-a întîmplat un lucru de seamă... O să auzi la ședinţă, la primirea lui Severin în partid.

— Aha ! Vas' că nu mai e multă vreme...

Iulieș îl părăsi pe Nicolae Iușcă și se îndreptă spre hală. Era tare frămîntat. Se așteptase ca unii muncitori, cei înapoiaţi, să nu privească mașina lui Severin cu ochi buni. De aceea îi mobilizase pe

comuniști, de aceea organizase ședința de la sfîrșitul lucrului. Costinaș, Valer, Domnica și alții susținuseră cu tot sufletul acțiunea lui Severin. De asemeni Pîrvan, prin cele cîteva cuvinte pe care le spusese la ședință, impusese oamenilor dacă nu respect pentru Severin, cel puțin interes și atenție. Iulieș însă nu voia să se înșele. În sufletul unor muncitori existau încă îndoieli. Tăcerea lor la ședință era cea mai bună mărturie. Acest lucru îl preocupa pe dînsul. Cum ajunseseră aceștia la îndoieli ?... Aceasta era întrebarea. Cine le alimenta îndoielile ? De ce se refugiau în tăcere ?... Lupta îi apărea mult mai grea și mai complicată decît crezuse la început.

Iulieș se opri în mijlocul halei. Spectacolul pe care-l vedea îl țintui locului. În hală se afla un singur om. Inginerul Pîrvan. Era la mașina lui Severin. Dăduse drumul strungului. Stătea în fața mașinii cu mîinile la spate. O urmărea cum funcționează.

— Bună dimineața, tovarășe inginer, îl salută Iulieș.

Pîrvan se întoarse și-i răspunse lui Iulieș fără să trădeze nici un gest de surpriză :

— Bună dimineața !

Pîrvan era îmbrăcat în costum de seară, de o eleganță sobră. Își ridicase puțin manșetele, pentru a lăsa parcă să se vadă strălucirea butonilor de aur. Nu numai îmbrăcămintea sa era neobișnuită. Iulieș îl văzu pentru prima dată pe inginer neras. Se apropie de Pîrvan și priviră un timp împreună mașina în plină funcțiune.

— Am știut de ieri c-ați observat mașina — rupse tăcerea Iulieș. De cînd v-ați oprit în mijlocul halei și v-ați încetinit mersul.

— Nimic nu-ți scapă, domnule Iulieș, îl gratulă Pîrvan cu un ton cît se poate de firesc. M-am mirat un timp că nu vii să-mi aduci vestea... Nu gă-

seam explicația... Cred că într-o anumită măsură e și opera dumitale...

— Nu ! se apără vehement Iulieș. E numai a lui Severin ! A lucrat-o singur de la început pînă la sfîrșit. Schemă cu schemă, piesă cu piesă...

Pîrvan nu era de acord cu răspunsul lui Iulieș.

— Atunci de ce n-a construit-o cu zece ani în urmă, sau... de ce nu s-a gîndit la ea mai înainte...

Iulieș îl privi surprins pe Pîrvan. Reușise oare inginerul să vadă în mașina lui Severin mai mult decît o invenție ?...

— Vreți, poate, să spuneți, că actul lui Severin nu s-ar fi putut realiza decît...

— Întocmai, domnule Iulieș, îl întrerupse Pîrvan. Ce vedem noi aici nu e o simplă mașină, nu e o simplă invenție, deși valoarea științifică a creației e excepțională. E mult mai mult, domnule Iulieș. În fața noastră se află expresia unei revoluții umane. Alexandru Severin este un om care-și trăiește viața conștient, care luptă pentru o armonie... Scuză-mă, te rog... e inutil să-ți vorbesc astfel. Repet, cu alte cuvinte, cele ce mi-ai spus dumneata în mai multe rînduri... Dar aveam datoria să-ți spun aceste cuvinte nu ca o repetiție, ci ca o convingere proprie... Altceva nu interesează. Eu nu obișnuiesc să mă spovedesc. Mărturisirile dese duc la nesinceritate.

— Vă înțeleg, tovarășe inginer. Eu totuși vă voi face o mărturisire. Am fost convins că *odată* ne vom întîlni. Împreună cu Severin...

— Știu... domnule Iulieș. Încrederea dumitale în această întîlnire e lucrul care, poate, m-a impresionat cel mai mult.

— Am crezut în dumneavoastră, în cinstea dumneavoastră...

— Tocmai din această cauză... E rîndul să-ți fac și eu o mărturisire... A fost, poate, factorul esențial... Eu sînt obișnuit să-mi găsesc certitudini,

Dumneata ai reprezentat una din certitudini. A doua a fost Severin...

— A treia și cea mai importantă — completă Iulieș — e conștiința răspunderii pe care o aveți în viață, tovarășe inginer.

Pîrvan tresări. Nu izbuti să-și ascundă întrebările din priviri.

— Dacă nu m-aș fi gîndit la asta — continuă Iulieș — nu m-aș fi gîndit niciodată la întîlnire. Am știut că nu veți da înapoi. Nu sînteți omul care să faceți înțelegeri necinstite cu viața... Și adevărul e că avem nevoie de dumneavoastră, tovarășe inginer.

— E o lege a reciprocității — rosti apăsat Pîrvan. Scuză-mă... tovarășe Iulieș...

Pîrvan se îndreptă cu pași mari și iuți spre ușa halei. Era ceasul șase și jumătate. Trebuia să se grăbească spre a nu reveni în uzină cu întîrziere. Se va bărbieri în prima frizerie pe care o va întîlni în cale.

Iulieș îl găsi pe Sîngurel în birou. Se trînti într-un fotoliu și răsuflă adînc de cîteva ori.

— Tot sînt bune la ceva și fotoliile ăstea. Parcă te mai liniștesc puțin... Ia spune, Marine, ce-i mai important ?... Mașina lui Severin... Întîlnirea lui Pîrvan cu noi...

— Ce-i cu Pîrvan ? întrebă mirat Sîngurel.

— Pîrvan ?... Cu cinci minute în urmă mi-a spus că are nevoie de partid !

— Pîrvan ! sări Sîngurel de pe scaun. A spus el cuvintele astea ?...

Iulieș îi relată lui Sîngurel convorbirea pe care-o avusese cu Pîrvan. În plus îi adăugă o serie de amănunte din confruntările pe care le avusese mai de mult cu inginerul. Îi aminti și de cuvintele spuse de Bogdan cînd acesta vizitase uzina : *„Nu știu de cine trebuie să vă ocupați mai întîi. De*

Pîrvan sau de Severin. Dar dacă se întîlnesc sare uzina în aer. Şi nu numai uzina...“

— Eu m-am gîndit că-i mai bine să ne ocupăm de Severin. Am ştiut că Severin va fi braţul care-l va smuci pe Pîrvan... Ştii cum m-am uitat după inginer cînd a intrat ieri dimineaţă în hală ? Vorba lui Iuşcă, lui moş Culaie... Ca un ogar. Am ştiut c-a descoperit maşina. Şi cînd l-am mai auzit şi pe Ferenţi că s-a încuiat în birou... ! Ce clocot trebuie să fi fost în sufletul lui ?!... Acum, gata ! Numai să nu sară uzina în aer, Marine, să nu sară din altă pricină... Venisem să mă liniştesc puţin... Cînd l-am auzit pe Pîrvan vorbindu-mi m-a încolţit bucuria... Acum iar mă prinde grija. Într-o bună zi o să-mi iau concediu o săptămînă şi o să mă duc undeva, oriunde, să mă bucur în linişte, să nu mă mai bată nici o grijă... Să-mi amintesc bucuriile una cîte una... Aici n-am vreme. Orice bucurie aduce o grijă... La urma urmei poate că de-aceea şi simt bucuriile... Dacă n-am simţi frigul, n-am simţi nici căldura... Tu ce te uiţi aşa ?

Sîngurel nu se eschivă de la răspuns :

— Crede-mă, Iulieş, uneori îmi vine greu să te înţeleg... Adică... De unde ai tu atîta putere... atîta tinereţe ? Unde vezi că-i vîrtejul mai mare acolo te bagi. Şi cînd nu-s vîrtejuri, te apuci să le scorneşti tu. Iar cînd totul s-a liniştit, te dai la o parte, ca să nu te vadă nimeni.

— Nu-i chiar aşa... Acum, de pildă, am venit să mă şi laud puţin... Am şi eu din cînd în cînd nevoie să mă mai laud... Cui să-i spun ?... Acasă, ştii şi tu... În fabrică... de... nu prea merge... Odată o să-ţi spun mai multe... Acum, fiindcă nu-s în concediu de bucurie, să privim lucrurile serios în faţă... În hală e frămîntare, Marine. Oamenii tac. Încă nu găsesc izvorul... E ceva, e cineva care alimentează starea lor de îndoială...

— N-o fi vreun dușman ?

— M-am gîndit și la asta, Marine. E greu să-mi închipui așa ceva. Îi cunosc pe oameni... deși... vezi tu, în sufletul lor nu poți spune niciodată c-ai pătruns de-ajuns... Mă gîndesc să nu fie altceva... Dar ce ? Ce ?... Azi va trebui să forțez lucrurile... Pentru că n-avem timp de pierdut, tovarășe director.

— Încetul cu încetul poate că oamenii o să se obișnuiască.

— Vremea nu așteaptă, Marine. Asta-i păcatul cel mare.

— Dacă simți atîta grabă, înseamnă că ai tu anumite planuri cu mașina, Iulieș.

— Credeam că tu ai plănuit ceva. Eu... voiam numai să te ajut. Să-ți pregătesc drumul, tovarășe director.

Sîngurel îl amenință cu degetul pe Iulieș :

— Las-că te știu eu. Cînd începi să dai vina pe cineva... pe un altul... înseamnă că ai ticluit totul... că nu ți-a scăpat nimic.

Iulieș îl întrerupse și îi vorbi cît se poate de serios.

— Să nu te culci pe gîndurile acestea, Marine. Răspunderea ta e a ta. E adevărat că uneori ne mai amestecăm treburile. Nici nu s-ar putea...

— Nu, Iulieș — se împotrivi Sîngurel. Nu caut să mă ascund. Ție pot să-ți spun. De cînd am aflat despre mașina lui Severin mă gîndesc fără contenire la un lucru... Ce-ar fi să încercăm o linie automată în hală ?... Adineauri, cînd mi-ai vorbit despre Pîrvan, parcă am văzut-o gata... Îți dai seama ce-ar fi ?

— Ca să vezi de ce-i arde moșneagului, zîmbi Iulieș. Va să zică te-ai și gîndit ! Și-a trebuit să-ți scot gîndul cu cleștele... De aceea trebuie să ne grăbim, Marine. O mașină mai merge. Dar dacă vrem să facem o linie automată, trebuie s-avem

toată uzina cu trup și suflet alături de noi. Și mai întîi hala mare. Avem nevoie de entuziasm, Marine, și entuziasmul nu se comandă. Dar nici nu apare din senin. Asta-i !

Înainte de a da drumul mașinii, Sbîrcea se abătu pe la Tonciu.

— Poate ai o bucată de vidia, Iorgule. Mîine ți-o dau înapoi.

Tonciu îl știa pe Sbîrcea om de cuvînt. Scoase din buzunar un vîrf de metal și i-l întinse.

— Vezi că nici eu nu prea am.

Sbîrcea nu-l auzi însă pe Tonciu. Își îndreptase atenția spre mașina lui Severin.

— Na, mă ! repetă Tonciu. Te-a cîștigat și pe tine, Severin ? Ce tot te zgîiești ?

— Mă întreb și eu ce-o să însemne pentru noi mașina aia ? Dacă nu s-ar lega de norme... Mîine ți-o dau înapoi. Am uitat s-aduc...

— Mai stai puțin — îl reținu Tonciu — că nu te-alungă lupii.

— Mai știi — se codi Sbîrcea. De-acum înainte orice clipă pierdută poate să ne coste... Dacă noi nu sîntem în stare să facem mașini, o să ajungem noi mașini.

— Mama lui de urangutan !

Sbîrcea îl privi parcă mirat :

— De ce-l înjuri ? Ce vină are el ?... Dacă i-a trecut prin cap omului...

— Nu cumva îi ții partea ? O să te văd eu mai tîrziu ce-o să spui.

— Poate că ai și tu dreptate, Iorgule. Dar ce poți să faci ? S-a întîmplat, gata ! Trebuie să ne obișnuim. Numai să nu fie mai rău. Să nu se facă mașini din astea în toată hala... Atunci să vezi.

— Ce-o să facem atunci ?... Să ne spînzurăm... Mama lui ! Dacă nu făcea el mașina... Eu, mă...

Tonciu însă își opri gîndurile. Sbîrcea voia să-l descoasă :

— Tu, ce ? Ce vrei să faci ?... Scandal ? Grevă ? Crezi că mai e ca pe timpuri ?... Mai bine liniștește-te, băiete, să n-o pățești.

— Tu știi, mă, că mie nu mi-i frică.

— S-a dus cu curajul tău, Iorgule. Nu mai folosește chiar dacă l-ai mai avea. De ce să nu recunoaștem ? Ni-i frică la toți. Și ție !

— Mie nu, mă ! O să vezi tu. Mama lui !

— Ce să văd ? Parcă poți să faci ceva ?... Mîine ți-aduc de-acasă o bucată de vidia. Să trăiești !

Sbîrcea știa că Tonciu e semeț și trufaș. Și-l pusese pe jar. Dădu drumul strungului și se uită în hală. Lucrul începuse. Comuniștii lucrau de zor. Sarcina lor principală era producția. Sbîrcea își opri privirile asupra lui Ioachim. Un om tăcut, muncitor destoinic, dar care nu vedea mai departe decît mașina lui. Îl văzuse rar înfuriindu-se. Însă de cîte ori se înfuria ajungea la violență.

Ioachim își potrivise cuțitele și dăduse drumul strungului. Deodată auzi lîngă el o voce :

— Nea Ioachime, poate ai o bucățică de vidia. Mîine ți-o înapoiez.

— N-am, mă. Îmi trebuie și mie. Cere-i lui Răduca !

— Poate că are Severin ?

— Du-te și cere-i ! El dă. Știu că dă. Mi-a împrumutat și mie de cîteva ori.

— Eu nu mă prea am bine cu el. Eu... am scăpat cîteva vorbe...

— Parcă eu n-am scăpat ?... Dar nu ține el seama de asta.

Ioachim se aprindea greu. Sbîrcea știa acest lucru.

— Tonciu e tare înfuriat. Zice că din cauza mașinii lui Severin or să se fixeze alte norme...

— Ce, mă ? Ce norme ?

— Cică asta n-ar fi nimic. Dar se vor instala în toată uzina mașini de astea... Eu cred însă că-s scorniri de-ale lui Tonciu.

— Și noi ce să facem?... Să rămînem pe drumuri?

— Las-că-s destule uzine în țară, nea Ioachime. Nu murim noi de foame.

— Ție ți-o fi convenind. N-ai nevastă, n-ai copii. Dar eu, eu de ce să mă duc în altă parte? Ce, am greșit eu cu ceva? Nu-mi știu meseria?...

— Poate că ai și dumneata dreptate, nea Ioachime. Dar ce poți să faci? S-a întîmplat, gata!

— Ce i-o fi venit ăluia să facă mașina? Pîn-acum, de, s-a purtat ca omul...

— Parcă el are vreo vină?... I-a venit omului în cap. Dacă-ți venea dumitale, poate că el era acela care ți-ar fi sărit în gît.

— Stai oleacă, nene, că nu s-a terminat. Că pot și eu să-i sar în gît. Eu, de felul meu, îs liniștit. Dar cînd nu-mi dă pace cineva, închid ochii și dau.

— N-ai dreptate, nea Ioachime. Ce ai cu omul? Dacă s-ar fi gîndit la dumneata...

— Păi de ce nu s-a gîndit, grijania și praznicul lui!

— De ce-l înjuri de pomană? Poate te mai aude cineva și-i spune...

— Mă Sbîrcea, lasă-mă în plata Domnului, că acuși îți dau cu ceva în cap... Ce tot îi ții partea?...

Sbîrcea îl privi pe Ioachim. Știa că-l lasă în clocot. N-o să reziste mult timp și o să explodeze. Se înapoie la strung și-și reluă lucrul. Așteptase de multă vreme un asemenea moment. Nu-l interesa ce se va întîmpla. Orice, dar trebuia să se întîmple ceva. Oamenii erau neliniștiți. Nu trebuiau decît doi sau trei care să-i ațîțe. Poate că-i va găsi pînă la urmă.

Ferenți rămase surprins cînd îl văzu pe Pîrvan îmbrăcat ca pentru festivitate. Întreaga sa înfățiș-

șare i se părea neobișnuită. Inginerul era vesel. Privirile își pierduseră severitatea, trăsăturile feței nu-i mai erau încruntate, pînă și gesturile sale erau mai tinerești. Încurajat de noua schimbare, maistrul încercă să facă o glumă :

— Arătați ca un îndrăgostit, tovarășe inginer.

Dintr-o dată chipul lui Pîrvan se întunecă. Privirile îi redeveniră severe :

— Domnule Ferenți ! Dumneata ai în această secție calitatea de maistru principal, nu de bufon.

— Iertați-mă... am crezut...

— Nu mă refer la remarca dumitale inoportună, ci la felul cum îți îndeplinești sarcina. M-ai dezamăgit, domnule Ferenți. Am pus mai mult preț pe capacitatea dumitale.

— Nu vă înțeleg, tovarășe inginer, poate...

Ferenți se opri. Nici nu-i trecea prin cap la ce putea să se gîndească Pîrvan.

— Cînd ai descoperit mașina, domnule Ferenți ?... îl întrebă brusc inginerul.

— Ieri la prînz, răspunse Ferenți fără să înțeleagă ce urmărește Pîrvan prin întrebarea sa.

— Și pînă atunci ? În timpul cît a construit-o n-ai observat nimic ? Nu te-a interesat ?

— Știți, tovarășe inginer, Severin era cu mașina în revizie. Nu m-am amestecat. Lui nu-i place să i se bage nimeni în treabă ; și posibilitățile lui... cine nu i le cunoaște ?

— Dumneata, domnule Ferenți... Nu i le-ai cunoscut... Nici eu...

Acel „nici eu" începu să-l rîcîie pe Pîrvan. N-avea nici un rost să-i facă asemenea declarații maistrului principal. Își încruntă și mai mult figura :

— Ai studiat mașina, domnule Ferenți ?

— Da, tovarășe inginer... Adică... M-am uitat la ea mai pe îndelete...

— Te rog să mi-o descrii !

Era un ton imperativ.

Ferenţi începu să-i facă, metodic, descrierea maşinii. Îi înfăţişă diversele-i combinaţii, îşi expuse părerea cu privire la contribuţia lui Severin, îi vorbi despre randamentul maşinii în cifre aproximative. Parcă spunea o lecţie.

— Ai comis totuşi cîteva erori, domnule Ferenţi, interveni Pîrvan după ce acesta termină. Mecanismul de funcţionare a braţelor e o triplă combinaţie, o îmbinare a trei sisteme diferite unul de altul. De asemeni conul Norton reprezintă particularităţi importante. Inventatorul schimbă radical ordinea unor mijloace de transmisie a vitezelor şi a mişcărilor strungului. Şi-n domeniul exterior... Dar nu acesta e lucrul cel mai important. Nu mi-ai vorbit nimic despre inventator !

— M-aţi întrebat despre maşină, îi replică Ferenţi.

— Consideră că ţi-am pus acum întrebarea.

Pîrvan ştia că pune o întrebare inutilă. Voia mai degrabă să-şi astîmpere setea lui de a auzi cuvinte mari despre Severin. Şi mai urmărea să-i dea impresia lui Ferenţi că nu e mulţumit de ceea ce-i spusese cu privire la maşină. Inginerul nu se aşteptase ca Ferenţi să pătrundă într-un timp atît de scurt tainele maşinii lui Severin.

— Răspunde, domnule Ferenţi !

— Îmi vine foarte greu, tovarăşe inginer. Cum să vă spun ?... Ce-a făcut el e ca o revoluţie... Mie încă nu-mi vine să cred... Parc-ar fi un vrăjitor... Cum aţi spus dumneavoastră : îmi scot pălăria...

— Bine, domnule Ferenţi. Începînd de astăzi îţi revine următoarea sarcină suplimentară... Fiecare ne vom asuma sarcini suplimentare, nu numai dumneata... Vei întocmi un grafic pe ore, apoi pe minute, cu privire la funcţionarea maşinii. În toate domeniile. Productivitate, consumuri specifice etc. Pe fiecare piesă în parte. Eu am calculat, dar avînd

în vedere că în fața noastră se află o creație științifică de cea mai mare valoare, trebuie să verificăm totul în practica producției. Vom avea nevoie de date pentru a întocmi fișa științifică a invenției. Nu pentru premiu. Pentru alt scop mai important. Vom denumi mașina A.S.1. Cifra 1. Pentru că s-ar mai putea să fie și altele.

— Voi încerca, tovarășe inginer.

— Nu „vei încerca". Nu avem nevoie de încercări, ci de fapte... Știu... E o sarcină care-ți va răpi timp. Îți poți lua unul sau două ajutoare.

— Unul îmi ajunge — răsuflă ușurat Ferenți. Mă gîndeam că dacă trebuie să mă preocup atît de... cu atîta atenție de mașină, nu voi putea să mai supraveghez secția.

— Aceasta va fi sarcina mea suplimentară — îl anunță sec Pîrvan. Pe cine vrei să-l iei ajutor?

Ferenți se gîndi că în asemenea condiții nu mai are nevoie de ajutor.

— Dacă vă ocupați dumneavoastră de secție... în acest caz...

— Domnule Ferenți, nu m-ai înțeles. Cel puțin de un ajutor este nevoie. Un muncitor capabil, care să pătrundă o dată cu dumneata tainele mașinii A.S.1.

— Daaa! descoperi Ferenți. Atunci... Pe Costinaș!

— Costinaș... reflectă Pîrvan. Da!... Dar trebuie cerută și părerea inventatorului.

— Și-a dat-o, tovarășe inginer.

— Bine, domnule Ferenți... Trimite-l, te rog, la mine pe Silviu Căciulă.

Înainte de a părăsi biroul, Ferenți îi aruncă o privire pe furiș lui Pîrvan. Inginerul părea din nou vesel. Dar cînd întoarse capul din prag, îi zări în colțurile buzelor o grimasă de scîrbă.

Silviu Căciulă se opri lîngă ușă. Era galben și tremura ca varga. Avea teamă de Pîrvan. Acesta îi porunci scurt :

— Înaintează !

Căciulă mai făcu cîțiva pași, dar nu avu curajul să se apropie de birou. Pîrvan scoase dintr-un sertar al biroului un caiet. Nici nu-l privi pe Căciulă cînd îi vorbi :

— Aici se află toate hoțiile făptuite de...

Se opri. Nu știa cum să-i spună. Buzele nu voiau să rostească cuvîntul „dumneata". Iar „tu", Pîrvan nu obișnuia să-l întrebuințeze decît între prieteni.

— Eu, eu ? Tovarășe inginer... Eu... eu... nu fur... Sînt un om cinstit... N-am furat niciodată... Nici o sculă... nici o...

— Nu-i vorba de scule. De piesele pe care le furi...

— V-au amăgit, tovarășe inginer, se apără Căciulă. N-am furat nimic, de la nimeni... Știu eu, urangutanul m-a pîrît... Nu-i adevărat...

— Taci ! Netreb...

— Nu fur ! Nu fur !

— Taci ! rosti Pîrvan cu o voce înceată, care-l îngrozi pe Căciulă. Nu te-a pîrît nimeni. Te-am descoperit eu. Știu fiecare piesă pe care ai furat-o. Și ziua, și ora, și de la cine ai furat-o ! Ieri ai furat șase piese N 53 de la Domnica Doroftei, patru piese K 45 de la Costinaș, 3 piese S 141 de la Valer, 5 piese O 29 de la Răduca... Pînă acum, furai cîte trei piese de la Domnica și cîte șase de la Răduca. De ieri ți-ai schimbat tactica.

Căciulă înlemni cînd auzi vorbele lui Pîrvan. Știa că nu mai poate tăgădui. Se rugă ca un desperat de Pîrvan :

— Iertați-mă, tovarășe inginer. Eu n-am vrut... Ei... Ei mă obligă... Mă bat și mă pun la cale... Tîrfa... ea și el...

— Taci ! porunci Pîrvan cu vocea aceea care îngrozea. Dacă ar afla muncitorii, te-ar sfîșia. Nu cei de la care ai furat. Ceilalți. De azi înainte nu vei mai fura nici o piesă ! Nici cu gîndul ! Te dau pe mîna muncitorilor !

— Nu mai fur, tovarășe inginer. Nu mai fur... Dar să nu mă spuneți... Mă omoară... mă fac bucăți... Nu mai fur... Să-mi sară ochii... Să nu mă spuneți...

— Ieși afară !...

Căciulă nici nu-i auzi cuvintele. I le ghici după mișcarea buzelor. Se retrase spre ușă fără să-i întoarcă spatele lui Pîrvan. Cînd ieși din birou, i se păru că scapă din iad.

Lucian pătrunsese în uzină cînd sirena anunța pauza de prînz. Nu găsise pe nimeni la direcție. I se spusese că Sîngurel e în hala mare. Acolo lucra tatăl său. Se îndreptă într-acolo. Dar de-abia pătrunse în hală și spectacolul pe care-l văzu îl înmărmuri.

Un singur om lucra în toată hala. Răduca. Era singurul care nu-și părăsise strungul. Ceilalți se strînseseră din nou în fața masinii lui Alexandru Severin. Formau un grup compact în fața mașinii. Un timp, nimeni nu rosti vreun cuvînt. Priveau. Se uitau din nou ca la o minune. Mașina îi hipnotiza.

Sbîrcea se furișă în spatele lui Tonciu. Șopti ca pentru sine, fără să-și trădeze vocea :

— Ce ne trebuie nouă mașina asta ? Noi sîntem strungari !

— Ce ne trebuie nouă mașina asta ? rosti cu voce tare Tonciu. Noi sîntem strungari !

— Adică, de ce ? murmură un altul din apropierea lui Tonciu.

— Și de ce să nu ne trebuiască ? interveni Valer din alt capăt al grupului.

— Taci, mă, ucigașule ! se auzi o voce.

— N-o lua chiar așa, că n-a ucis pe nimeni.

— Mai are timp !

— Dezmeticiți-vă, oameni buni ! se auzi vocea Domnicăi. Parcă s-a aciuat diavolul în urechile voastre. Judecați ! Mașina asta nu ne poate face decît bine. Ar trebui să-i mulțumim tovarășului Severin.

— La urma urmei, asta importă : e bine sau rău pentru noi ?

— Numai un orb ar putea spune că-i rău.

— Știu eu ? de...

— Depinde ce se întîmplă cu noi...

— Asta-i !

— Dreptu-i că-i frumoasă. Ca o mireasă, mă. Și isteață !...

— Ia uită-te cum mișcă brațul !

— O fi... Dar noi ?...

— Noi o să învățăm să lucrăm la ea — spuse Valer cu voce tare.

— Păi ce mai trebuie dacă merge singură ?...

— Tot trebuie s-o stăpînească cineva. Și acela trebuie să-i cunoască toate rosturile...

— Aha ! Vas' că iar bătaie de cap... Parcă nu ne-ar ajunge strungurile...

— Și ce, ți-i frică să mai înveți ? se auzi vocea unui muncitor bătrîn. Pe mine mai că mă trage inima... Ce zici, nea Alexandre ? Mă iei ucenic ?...

— Mă, Carp ! Om bătrîn, ai dat în mintea copchiilor...

— Cum să nu, moș Costache, răspunse Severin.

— Ați văzut ! scăpără Domnica de bucurie. Ați văzut dacă-i muncitor adevărat ! ? Și tu, Tonciule ! Mai mare rușinea !

— Fleanduro !

— Mă, măgarule ! Asta ți-i deșteptăciunea ? Are dreptate Domnica ! Să ne faci o demonstrație, nea Alexandre. Eu, unul, viu !

— Și eu !
— Și eu !
Sbîrcea ajunsese în spatele lui Ioachim.
— Se duc de bunăvoie la abator...
— Duceți-vă, mă, de bunăvoie la abator. Mama voastră !
— Care ești, mă ?
— Eu ! Eu nu m-ascund !
— Ioachim, bre ! A dat strechea-n tine ? Nu ți-i rușine să-njuri ?
— Nu !... Ia să spună directorul ! Unde-i ? Să spună ce-o să fie cu noi.
Tocmai atunci ieșiră din biroul lui Pîrvan, Sîngurel, Iulieș și inginerul.
— Să vină directorul și să spună !
— Să vină aici în fața noastră !
— Să vină !
— Să vină !
— Spune, tovarășe director ! Ce-o să fie cu noi ?
Sîngurel ajunsese în fața grupului :
— Ce vreți ? Ce-o să fie cu voi ?... Ce are asta cu mașina ?... Voi sînteți muncitori, mașina-i mașină. Dac-o să lucreze fiecare la o mașină din asta, sigur, atunci se schimbă povestea.
— Și normele ?... întrebă Ioachim. Să răspunzi aici în fața noastră ! Nu te da la o parte.
Ioachim înaintă spre director. Era congestionat la față. În mînă ținea o cheie universală, uriașă. Se opri la cîțiva pași de Sîngurel.
— Spune aici în fața noastră.
— Să spună ! se auzi o voce îngroșată.
— Să nu se dea în lături !
Era un glas pițigăiat de astă dată.
Sîngurel întinse mîna în semn că vrea liniște.
— Nu se dă nimeni în lături, tovarăși. Putem să discutăm asta oricînd, la orice ședință.

— Acum !

— Acum !

— Și-acum ! răspunse Sîngurel. Dar mai întîi vreau să vă spun un lucru. Nu m-am făcut eu director în uzină. Voi m-ați propus.

Sbîrcea crezu că-i momentul să intervină. Își prefăcu din nou vocea :

— Nu noi. Comuniștii !

— Cine-i ăla, mă ! Să te văd la față ! Dacă l-au propus comuniștii, înseamnă că noi l-am propus.

— Care ești ăla, mă nemernicule ! Nu ți-i rușine ? Cum îndrăznești să ne desparți de comuniști ? Asta-i toată puterea noastră !

— Zi-i, tovarășe director. Te-ascultăm...

— Voi m-ați propus — repetă Sîngurel. Față de voi nu mă ascund. Am fost și eu muncitor. Aici în uzină am crescut. Eu de voi nu m-am despărțit și n-o să mă despart niciodată. De aceea n-o să vin în fața voastră cu ascunzișuri. Vă vorbesc ca un comunist. Cum să vă spun ?... Nu vreau să folosesc vorbe zornăitoare... Am făcut revoluție. Muncim pentru a construi o viață nouă. Știti cu toții ce înțelegem prin această viață nouă : socialismul... Cum să vă spun ?... Să zicem c-am vrea să zidim o clădire uriașă, frumoasă, mîndră, înzestrată cu tot ce are nevoie omul... în care oamenii să se adăpostească și să trăiască o viață liberă și bogată. Voi credeți c-am putea să facem această clădire numai cu cazmaua, cu lopata, cu ciocanul și cu brațele ?... Să zicem că am avea și materiale, și dorință, și hotărîre...

— Nu prea merge — zise cineva. Ar trebui să lucrăm sute de ani și să murim cu miile ca la piramide. Alea erau morminte și pentru stăpîni, și pentru sclavi.

— Sigur că nu ! Dacă vrem ceva mîndru, atunci...

— Atunci ? interveni Iulieș. Spune ! De ce te codești ?...

— Păi de... adică... înțeleg eu ce vrea să spună tovarășul director... Numai că uneori mai uităm și noi... de... dacă stai și te gîndești...

— Noi cînd i-am alungat pe capitaliști nu ne-am gîndit numai că alungăm tîlharii, dar ne-am gîndit că vom munci mai bine decît ei. Nu ne spuneam unii altora la demonstrații că numai să rupem lanțurile cu care ne-au înconjurat și pe urmă o să duduie țara de putere ?... Și o să le arătăm noi cum știu să lucreze muncitorii liberi !

— Și ce, mă Valer, nu le-am arătat ?... N-ar fi făcut ei în douăzeci de ani cît am făcut noi în uzina noastră pînă acum. Numai un mincinos ar putea să spună că nu...

— Sigur c-am făcut ! Aici nu-ncape vorbă !

— Și vom mai face ! Că de-abia acum ne îmboldește mai mult puterea și curajul.

— Dar nu cu cazmaua, nu cu ciocanul și cu lopata...

— Are dreptate Domnica !... Dacă nu aveam mașini mai bune, dacă nu mecanizam transportul în hală...

— Dacă nu ne îngrijeam mașinile...

— Dacă nu le măream productivitatea...

— Numai că tu ți-ai cam dat poalele peste cap, măi Costinaș... Vezi, cu productivitatea...

— Asta-i ! se agită Valer. Ce spune Lenin : Ca să învingem capitalismul, trebuie să lucrăm cu o productivitate a muncii mai mare...

Un muncitor tînăr îl întrerupse :

— Lenin spune așa : „Productivitatea muncii este la urma urmei factorul cel mai de seamă, factorul esențial în victoria noii orînduiri sociale !"

— Adică — sublinie Iulieș — socialismul nu poate fi construit decît cu o tehnică modernă, cu mașini moderne, cu muncitori moderni, cu mun-

citori pregătiți, instruiți, curajoși, cu muncitori tehnicieni !

— Asta-i ! sublinie Sîngurel. Automatizarea va ridica standardul de viață al nostru, al tuturor. Ne va ajuta să construim mai devreme socialismul.

— Cum spunea tovarășul director cu palatul... Sigur că da !... Cu cazmaua nu poți construi palate. Cu cazmaua sapi gropi...

— Morminte !

— Păi nu tu ziceai că nea Alexandru e un cioclu care ne bagă în mormînt ?...

— Da' tu de ce nu l-ai ascultat cînd ți-a dat a înțelege că o să strici mașina ?... De ce n-ai făcut ca el ?...

— O să fac !

— Și eu o să fac !

— Ca să vezi !... În loc să ne repezim la el și să-i furăm toate mașinăriile... noi ca niște muieri de mahala... zău, nea Alexandre, doar ai greșit și dumneata în viață...

— Am greșit și eu, răspunse Alexandru Severin Am greșit... De... ar fi trebuit să vă spun mai de mult... Dacă v-aș fi spus... Nu știu de ce m-am ascuns... adică știu... dar...

— Acum dac-ai făcut-o, gata ! E un lucru grozav, nea Alexandre... Iaca ți-o spun deschis... Dumneata ai făcut mașina asta pentru socialism !

— Să ne trăiască nea Alexandru !

— N-o să ne fie ușor... dar înapoi nu ne dăm... Ne-am săturat de colibe și cazmale. Avem putere pentru lucruri mari.

— Avem ! Și nu numai putere. Avem și suflet pentru lucruri mari.

— Așa-i ! Are dreptate Valer. Nea Alexandru ne-a arătat ce-o să fie cu noi...

— Cam așa...

— Chiar așa !

— Ți-a ajuns, Ioachime ?

Sbîrcea strecură provocarea :

— Să-i fie rușine ! O făcea pe grozavul ! Acum să-l văd ! Huo !

Ioachim se îngălbeni. Rușinea și furia îl făcură să-și piardă orice urmă de stăpînire.

— Vas' că tot se schimbă ceva, mai bîigui el pentru a-și găsi un motiv. Făcu un pas înainte cu pumnul încleștat pe cheia universală.

Iulieș îi ieși în întîmpinare. Cunoștea meteahna lui Ioachim. Îl apucă de braț și i se uită adînc în ochi :

— Ioachim !

Privirea liniștită a lui Iulieș și calmul vocii sale îl treziră pe Ioachim. Se uită năucit în jur și scăpă cheia din mînă. Iulieș se aplecă, ridică cheia și i-o înmînă.

— Stai liniștit, că n-am terminat.

În clipa aceea se produse neprevăzutul. Silviu Căciulă, profitînd de momentul de încordare, se strecurase după o mașină și pusese mîna pe o roată dințată, grea. Se dădu un pas îndărăt, ținti capul lui Pîrvan și azvîrli cu toată puterea, furișîndu-se apoi imediat, pe aplecate, în spatele oamenilor.

Pîrvan nu mai avu timpul să se ferească. Urmărea scena dintre Iulieș și Ioachim. Severin văzuse în schimb obiectul din clipa cînd pornise de după strung. Întinse fulgerător brațul și prinse roata în aer la cîțiva centimetri de capul lui Pîrvan. Lovitura fusese atît de puternică, încît cu toată atenuarea șocului pe care o încercase Severin, zimții îi pătrunseseră adînc în carne. Aruncă roata undeva, departe și-și duse mîna la spate pentru a nu i se vedea sîngele pe care-l simțea izvorîndu-i cald în palmă.

Pîrvan nici nu clipi. Se întoarse spre Severin și-i spuse cu o voce calmă :

— Mulțumesc, tovarășe Severin.

Paloarea feței însă nu și-o putu ascunde.

Muncitorii priviseră totul uluiți. Iulieș îl lăsă pe Ioachim și dintr-un salt se urcă pe masa cu materiale a lui Severin:

— Cine-a azvîrlit?... Cine-i nemernicul?... Închideți toți ochii! Îi închid și eu... Mai aruncă o dată, nelegiuitule! Nu mă feresc. Aruncă!... Nu pe el sînt înfuriat... Nu de el mi-i rușine. Mi-i rușine de voi! Palavragiți ca niște muieri. Îi ascultați șoaptele și urlați cu cuvintele lui. Iată unde vrea să vă aducă! La crimă!... Cîți ani ai așteptat, nelegiuitule, ca să ridici mîna?... Ați văzut?... Voi i-ați dat prilejul. Asta aștepta. Să găsească momentul potrivit. V-a simțit slabi... Nu în tovarășul inginer a azvîrlit. În noi. În noi toți. În puterea noastră. De aceea o să punem mîna pe el. Nici în fundul pămîntului nu scapă. El e unul singur...

— Nu va scăpa!

— A dat în noi!

— Rușine!

— Nu e muncitor! E un nelegiuit!

— N-avem nimic cu el!

— Numai ură! Și-o să ne-o simtă!

Sbîrcea se simțea încolțit, înspăimîntat. Se uită spre Căciulă. Fusese singurul care-l văzuse pe acesta azvîrlind. Căciulă îi simți privirea. Știa că Sbîrcea îl văzuse.

Pîrvan auzi primul sunetul sirenei. Își aruncă privirile roată asupra mulțimii și rosti scurt:

— Toată lumea la lucru!

În întreaga hală, o singură mașină lucra. Cea a lui Răduca. Iulieș făcuse descoperirea cînd se ridicase pe masa lui Severin.

Iulieș și Sîngurel îl însoțiseră pe Pîrvan în birou. Aproape imediat pătrunse înăuntru și Lucian.

— Pentru primul contact cu fabrica — îl întîmpină Iulieș — n-a fost clipa cea mai potrivită.

Îl prezentă apoi pe Lucian celorlalți. Sîngurel se adresă lui Pîrvan :

— E foarte trist, tovarășe inginer, că tocmai acum... Pesemne că a vrut să arunce în Severin...

— Nu, Marine... Cînd o piatră vine exact în capul tău, n-a fost trimisă altuia... Și e lucrul care-mi dă cel mai mult de gîndit. Dacă m-ar fi țintit pe mine, sau pe tine, sau pe Alexandru, totul era limpede... Aici nu înțeleg... De ce tocmai în tovarășul inginer ?

— Poate că a vrut pur și simplu să lovească pe cineva — reluă Sîngurel. Și-a ales ținta cea mai bună. Cea mai descoperită...

— S-ar putea și asta...

— Dumneavoastră credeți că cineva a incitat spiritele ? întrebă Pîrvan.

— Asta sigur ! răspunse Iulieș. E un dușman în mijlocul nostru.

— Și dacă cineva a profitat de acțiunea lui spre a-și pune în aplicare un plan personal ? întrebă din nou Pîrvan, care se gîndea la Silviu Căciulă.

— S-ar putea și asta — răspunse Iulieș. M-am gîndit de la început la asta, dar nu văd cine ar putea să vă fie dușman în secție. N-ați avut cu nimeni nimic...

— Nu se știe — spuse Pîrvan, încă în dubiu din cauza gravității acuzației.

— Poate ați avut conflict cu vreun muncitor, cu vreun... că muncitor nu-l putem numi, sugeră directorul.

În clipa aceea pătrunse pe ușă Silviu Căciulă. Se opri galben în fața lui Pîrvan :

— L-am văzut, tovarășe inginer. L-am văzut cu ochii mei... L-am văzut cînd a aruncat. Se ascunsese după un strung... Vă sînt recunoscător... L-am văzut... Sbîrcea !...

Sîngurel și Iulieș rămaseră uimiți. Voiră să-l reție pe Căciulă, dar auziră vocea înceată și poruncitoare a lui Pîrvan :

— Ieși afară !

— Tovarășe inginer ! i se adresă Sîngurel după ce Silviu Căciulă părăsi camera.

Dar Pîrvan nu-l lăsă să continue :

— Pungașii îmi produc dezgust, domnule director. Nu pot sta de vorbă cu ei. Silviu Căciulă e un hoț ordinar. O canalie ! Poftiți !

Pîrvan scoase din sertarul biroului un caiet pe coperta căruia se afla trecută formula N 1. Îi încunoștiință apoi pe cei prezenți, printr-o relatare foarte concisă și completă, asupra cercetărilor sale și descoperirii furturilor. Vorbi și despre felul cum își organiza hoțiile N 1.

— N 1 e Silviu Căciulă, încheie Pîrvan. Am vrut să-l iert. Azi-dimineață am vorbit cu dînsul. I-am spus să nu mai fure. Cred că n-ar mai fi furat. Dar după cele petrecute m-am răzgîndit. Asemenea oameni fără conștiință, fără cinste sînt cei mai ușor de manevrat. Între el și cel care a aruncat sau a aținat spiritele nu e nici o deosebire. Numai, vă rog, să nu afle muncitorii. L-ar călca în picioare...

— El e criminalul, Iulieș ! nu se mai putu stăpîni Sîngurel. Ar trebui să-l dăm pe mîna muncitorilor... A profitat de moment și a vrut să înlăture primejdia.

— Și eu cred că el a azvîrlit... sublinie Iulieș, dar cu asta n-am terminat. Cine a aținat spiritele ?... Pe Căciulă nu-l ia nimeni în seamă. El acționează ca un animal, ca o brută, nu e în stare... și nici nu văd ce interes ar fi avut... Altcineva a acționat... cineva mai iscusit... Cineva căruia i se pune preț pe vorbe... Cine ?

— Mă întreb ce are Căciulă cu Sbîrcea ? spuse Sîngurel. De ce l-a ales tocmai pe el ?..

— S-ar putea — interveni Pîrvan — ca Sbîrcea să-l fi zărit aruncînd... E numai o ipoteză... Şi ca să se pună la adăpost... Aceasta ar fi o logică...

— Într-adevăr ! încuviinţă Iulieş. Dar de ce tace Sbîrcea ?... De ce nu l-a demascat pe loc ?... Nu cred, tovarăşe inginer. Căciulă a spus primul nume care i-a trecut prin minte, sau poate are o răfuială personală cu Sbîrcea.

— Cred că trebuie să anunţăm imediat miliţia, Iulieş. În privinţa lui Căciulă sîntem lămuriţi.

Sîngurel părăsi biroul. Iulieş se întoarse spre Lucian :

— Cine crede că drumurile sînt netezi şi lucrurile sînt simple, e un nou-născut, tovarăşe redactor. Vezi dumneata, în hala asta sîntem un grup de oameni care ne cunoaştem unii pe alţii ca într-o familie... Adevăru-i că numai credem că ne cunoaştem... Dar pînă la urmă tot răzbatem. Cu cît ne strîngem mai aproape unul de altul, cu atît e mai greu să pătrundă străinii în mijlocul nostru... Ai văzut maşina ?... Avem multe lucruri bune în uzină, dacă duşmanul simte arsuri... Cred că-i timpul să vorbim despre maşină... Ce spuneţi, tovarăşe inginer ?

— Dacă doreşte tovarăşul redactor, îi pot face o relatare amănunţită... De scris, puteţi să scrieţi pe toate paginile ziarului. E o mîndrie pentru întreaga ţară... Eu nu obişnuiesc să arunc vorbe în vînt.

— Tovarăşe profesor — îndrăzni Lucian — aş avea o propunere, poate neaşteptată. Am fi foarte bucuroşi dacă aţi semna dumneavoastră articolul despre maşina...

Propunerea îl surprinse pe Pîrvan :

— Articolele sînt sarcina ziariştilor. Eu pot să vă pun la dispoziţie toate datele.

— Eu, din nefericire, nu pot scrie. Aş vrea, dar...

— Nu vă înțeleg...

Iulieș găsi că e cazul să intervină :

— E cam greu. Dumnealui e fiul inventatorului, al lui Alexandru...

Pîrvan luă imediat o atitudine mai binevoitoare față de Lucian. Deveni chiar convențional :

— Sînt încîntat că vă cunosc... Creația tatălui dumneavoastră... într-un fel... a constituit un moment important în viața mea... Dar nu despre asta era vorba... Voiam să vă dau cîteva detalii...

— Eu totuși persist în propunerea mea. Sînteți persoana cea mai competentă.

Pîrvan încă ezita. Iulieș observă ezitarea lui și interveni :

— Ar fi de mare folos, tovarășe inginer... Și pentru Alexandru ar însemna...

— Cînd aveți nevoie de articol ?

— Cît mai repede... În numărul de mîine nu mai poate să apară... În orice caz vă mulțumesc...

— Încă nu-mi mulțumiți. S-ar putea să nu vă placă. Eu n-am fost obișnuit să scriu articole. Studii, cursuri... Mîine dimineață la șapte fără cinci minute.

— Încă o dată vă mulțumesc, tovarășe inginer — spuse Lucian înainte de a pleca.

Iulieș rămase singur cu Pîrvan.

— Vă mulțumesc și eu, tovarășe inginer.

Pîrvan se simțea jenat. Încercă să schimbe subiectul discuției :

— Întîmplarea de astăzi a avut un efect salutar asupra oamenilor.

— Să nu ne grăbim, tovarășe inginer. Mai avem un hop mare... Mai avem o piedică... Mult mai grea de trecut. Pînă atunci nu vom avea liniște în secție cu mașina lui Severin.

— Te referi la necesitatea descoperirii celui care...

— Nu la asta... Deși acest lucru ne va da de furcă... Cine poate fi ? Se va feri de-acum înainte să scoată capul pentru o vreme. Asta e sigur. Dar îl vom dibui... Piedica, hopul cel mare e în altă parte... Îndoiala și tăcerea oamenilor își au alt izvor.

— Neîncrederea în mașină ?

Iulieș parcă nici nu-l auzi pe Pîrvan.

— Să vă spun drept, tovarășe inginer, nu m-am așteptat... E o mare durere pentru noi... Pentru că e vorba de un om cinstit, de un comunist... Uitați-vă în hală, tovarășe inginer. Toate privirile se îndreaptă spre Răduca. Și Răduca tace. De două zile tace și lucrează... Răduca stă la o parte. S-a întîmplat cu dînsul ceva la care nu s-a așteptat nimeni. Poate nici el.

Pîrvan îi dădu dreptate lui Iulieș :

— M-a surprins că nu a luat cuvîntul la ședință... Uimitor ! Răduca e un om extrem de meticulos și de tenace. E unul dintre acei care nu poate fi îndoit.

— De aceea va fi greu, tovarășe inginer. Pentru că va trebui îndoit. Poate chiar zguduit. Noi nu putem da înapoi... Nu m-am așteptat !

— Și pentru mine e uimitor... Deși, dacă i-aș analiza științific felul cum muncește... Foarte curios !... Nu, nu văd cum s-ar fi putut intui... Răduca e totuși un tehnician de calibru. Mașina lui Severin ar fi trebuit să-l entuziasmeze.

— Da... dar în plus... și în primul rînd, Răduca e om. Din fericire, un om cinstit. Dar asta nu înseamnă că sarcina noastră va fi ușoară... Dimpotrivă...

— Mi se pare că dumnealui...

— Da, tovarășe inginer, e membru în biroul organizației. Muncitorii văd în el și o conștiință. Asta n-o pricepe Răduca... Știu eu ?...

Se auziră bătăi în uşă. Pîrvan deschise. Era Sbîrcea. Iulieş trebui să se forţeze din răsputeri pentru a nu se trăda. Sbîrcea îi aduse la cunoştinţă printr-o singură frază că îl văzuse pe Căciulă aruncînd în Pîrvan. Chibzuise mult pînă luase hotărîrea. Ajunsese la concluzia că dă două lovituri dintr-o dată. Mai întîi, toţi vor considera duşmanul demascat, în al doilea rînd îşi va dovedi devotamentul.

Iulieş se strădui ca întrebarea lui să pară cît mai firească :

— Cum de-ai lăsat să treacă atîta timp ?

— De, cu treburile... Pîn-am găsit o clipă de răgaz...

Se străduise şi el să răspundă cu o voce firească.

— Am găsit de cuviinţă că trebuie să-mi fac datoria de muncitor — spuse el ca o încheiere, după care părăsi biroul.

Apariţia şi mărturisirea lui Sbîrcea avură asupra lui Iulieş un efect neaşteptat. Pîrvan îl văzu aşezîndu-se la birou şi ascunzîndu-şi faţa în palme.

Lucian nu se duse direct la redacţie. Avea nevoie de liniște, de singurătate. Își îndreptă pașii spre locul său preferat de refugiu, strada Teilor. Pe această stradă, care despărţea ca un semicerc orașul de dealurile cu vii din jur, Lucian hoinărise deseori în copilăria și tinereţea sa.

Cele petrecute la uzină îl zguduiseră pe Lucian. Uzina îi demonstrase încă o dată marele adevăr. Comunismul nu se poate realiza pe baza unei simple adeziuni raţionale și sentimentale. Comunismul fără lupta pentru comunism nu este altceva decît o utopie. Iar lupta fără ostași vii nu este luptă. Nici nu poate fi concepută. Comunismul are nevoie de luptători, nu de oameni care să aplaude de la distanţă sau să încurajeze cu fluturări de mîini. Nimeni nu-l obliga să intre în luptă. Dar în momentul cînd făcea acest pas urma să se încadreze ca orice ostaș în toată disciplina cerută de luptă. Viaţa îi cere aceasta... Era totuși simplu. Credea într-un singur mare adevăr. În

comunism. Trebuia să devină un militant activ pentru triumful adevărului. În afara luptei era în afara adevărului.

Se gîndi la Vașani, la relațiile sale cu Vașani. Și Mironescu, și Cornelia îl sezisaseră pe Vașani. Dacă la Cornelia aceasta avusese loc pe baze intuitive, la Mironescu însă pe baza unui spirit conștient de clasă. Acest lucru îi lipsise un timp lui Lucian. Era limpede că Vașani exploatase cu iscusință, cu abilitate, această slăbiciune a sa... Cum putuse crede el în inteligența și în cultura lui Vașani ?... Cornelia avea dreptate. Vașani combina totul ca un escroc, ca un șarlatan de bîlci. Era sigur că lucrase cu plan. Căutase să-l uimească, să-l fascineze la primele întîlniri, tocmai prin sustragerea sa de la orice convenții, prin negarea valorilor și adevărurilor, prin adoptarea unei măști de cinic incurabil. Această atitudine îi dădea posibilitatea să nu aibă nici o consecvență, nici o conduită, nici un crez. Prin urmare îl ferea de descoperirea golurilor sale înspăimîntătoare, de aprofundarea ideilor. La fiecare idee năștea divagații absurde, colorate. Vașani era în fond o nulitate. Cinismul său impus voia tocmai să ascundă acest lucru. Izbutise însă să uimească, să stîrnească interes în jurul său, să simuleze drama unui intelectual de valoare, care așteaptă nepăsător naufragiul și care chiar în mijlocul valurilor nu se încumetă să strige ajutor. După ce mai întîi atrăsese atenția asupra sa. Și ultimul act, acela de a nu striga ajutor, era tot un mijloc de a atrage atenția asupra lui. Voia să demonstreze prin aceasta o calitate umană superioară. Lucian fusese acela care, înspăimîntat de drama sa, crezînd în drama sa, îi întinsese amîndouă mîinile spre a-l salva. Crezuse în cinstea omenească și fără nici un discernămînt îl trecuse și pe Vașani în rîndurile oamenilor cinstiți. Se străduise să-l salveze și nu

observase în strădania sa cît de solid ancorat de țărm este naufragiatul.

Lucian nu era trist. Era mai degrabă înfuriat. Nu pe Vașani, ci pe propria sa persoană. Fusese indus în eroare de o canalie lipsită de orice scrupule. Declarația semnată de Vașani (îi recunoscuse scrisul și semnătura), deși nu mai constituia o surpriză pentru dînsul, era o fărădelege pe care nu mulți oameni erau capabili s-o facă... Dan Vașani !... Era numai unul din cei care otrăveau viața. Mai existau desigur și alții. Mai existau. Profitau de slăbiciunile oamenilor... mai ales de cinstea lor.

Lucian se îndreptă în cele din urmă spre redacție... Știa că va trebui poate să lovească. Aceasta însă pentru ca odată oamenii să se poată privi în ochi cu încredere și să nu se mai ferească unii de alții.

Coriolan Turturică ridică din umeri în semn de neputință :

— Dragă Cornelia, eu mi-am epuizat argumentele... fuf... Înțeleg că nu-i vorba... fuf... de o hotărîre care pornește din... fuf... fuf... fuf... din raționament, ci din inimă... fuf... N-am cum să te conving... fuf... Pot să-ți spun că eu îți întrevedeam o carieră frumoasă... fuf... și n-am întîlnit prea multe persoane... fuf... cărora să le spun aceste vorbe... fuf... Îmi pare foarte rău... fuf... Parcă aș asista la refuzul propriului meu copil... fuf... fuf... fuf... Nu mă îndoiesc însă... fuf... că tu nu ești omul care să dai curs primului gînd ce-ți trece prin minte... fuf... Și nici nu vreau să mă bag în tainele tale... fuf...

Întristarea vădită a lui Coriolan o mîhni pe Cornelia :

— Tovarășe Coriolan, îți mulțumesc din suflet pentru vorbele pe care mi le-ai spus. Și te rog să

mă crezi că-mi pare rău că ne despărțim... Nu știu dacă pot să te liniștesc cu vorbe. Aș ține foarte mult. Fii convins că pasul pe care-l fac e necesar, imperios necesar. Există o justificare solidă, dar din nefericire îmi aparține în exclusivitate. Dacă va fi nevoie, însă, voi putea colabora.

— Eu în tine cred, dragă Cornelia... fuf... Nu mai insist. Gata. Consideră că nici nu te-am întrebat... fuf... că nici n-am discutat...

— Chiar te-aș ruga...

— Nici o grijă... fuf... Dar mă gîndesc la tovarășul Mironescu... fuf... El te prețuia foarte mult... fuf... Și el, știu eu că-și plimbă încă sufletul prin redacție... fuf... fuf... fuf... că-i bate încă inima de grija gazetei... fuf... El va fi foarte mîhnit de plecarea ta... fuf... Te considera un om de bază, de nădejde... fuf... ca toți ceilalți... fuf... cu excepția lui Cosmuș... fuf... poate... fuf... Zic și eu poate pentru că licheaua asta... fuf... nu crede în nimic...

Cornelia se mai însenină cînd auzi vorbele lui Coriolan :

— M-am întîlnit cu tovarășul Mironescu, adică am fost la el. I-am zărit și fata. Crenguța o cheamă. S-a înroșit cînd m-a văzut și s-a ferit de mine. Să o fi văzut cum s-a încruntat... Foarte drăgălașă și sfioasă ca o căprioară... Nici tovarășul Mironescu n-a vrut să mă creadă la început, adică n-a vrut să audă despre hotărîrea mea. Numai cînd a aflat că... mă căsătoresc a acceptat. Însă cu condiția să colaborez.

— În cazul acesta... fuf... nici nu mai era nevoie să discutăm atîta... fuf... Dacă vei colabora... fuf... Eu țin foarte mult la tovarășul Mironescu, Cornelia... fuf... M-am gîndit să-mi dau și eu demisia... fuf... Numai că vezi tu, dragă Cornelia... fuf... nu pot să las gazeta asta așa ușor... fuf... Văd eu că încă e nevoie de mine... fuf... nu la treburi importante... fuf... la chestiuni gazetărești. Dar vezi tu,

nici fără aceasta nu poate să se scoată un ziar... fuf... Cineva trebuie să le știe... fuf... și altul deocamdată nu-i... Deci...

Zbîrnîitul telefonului îl întrerupse pe Coriolan. Ridică receptorul și aproape imediat răspunse :

— Da !... Numaidecît... Da... Da... fuf... Te așteaptă tovarășul Nistor, Cornelia... fuf... A terminat cu delegația... fuf... Și te roagă să-l scuzi pentru așteptare... fuf...

Cornelia nu mai avu nevoie să deschidă ușa. Cînd să pună mîna pe clanță, aceasta se mișcă scurt. Pe ușă pătrunse Cosmuș. Se uită distant la Cornelia, așteptînd să fie salutat. Și cum lucrul acesta nu se întîmplă, i se adresă sever :

— Tovarăsa ! Ai absentat nemotivat. Vom discuta la sedinsă purtarea dumitale nedisiplinată. Si te asigur că vom lua măsuri drastise. Să nu crezi că-si mai merze. Scurt !

— Poate ar fi mai bine să se discute, nu în ședință, impolitețea dumitale, îi răspunse Cornelia. Deși îmi închipui că ar fi în zadar, tovarășe fost viitor șef de secție...

Cosmuș se uită în urma Corneliei cu un aer amenințător. Își întoarse apoi privirile spre Coriolan :

— Las-că-i arăt eu... curvulisei. Se crede ea ?... Îi arăt eu... O să-i ser retrogradarea cu două clase si tăierea acordului... Nu se zoacă cu mine...

— Ți-a zis-o, nene Cosmuș, ți-a zis-o... fuf... fuf... fuf...

— Si dumneata, te rog să-si vezi de lungul nasului ! Ai dat materialele la cules ?

— Le-am dat la citit tovarășului Nistor... fuf...

— Da se, semnătura mea nu-i valabilă ? Tovarăse Coriolan !... Eu sînt sef si dacă nu-mi respecsi semnătura... înseamnă că... înseamnă că... las-că... Dumneata stii că voi fi numit redactor sef adzunct ?... Astepsi poate confirmarea ?...

— Dacă ţii cu orice preţ... fuf... pot să te anunţ că au venit confirmările de la regiune... fuf... În posturile de adjuncţi au fost numiţi tovarăşii... fuf... fuf... fuf... Stoian şi Paraschiv... I-a propus tovarăşul Mironescu... fuf...

— Si eu ? sări Cosmuş. Eu nu-s pe postul lui Lusian ?... El nu era adzunct ?...

— Deocamdată s-a acceptat să-i ţii locul... fuf... temporar... fuf... cred că vreo două, trei săptămîni... fuf... Poate chiar mai puţin... fuf...

— Dumneata îsi basi zoc de mine ? Tovarăsul redactor sef mi-a declarat personal...

— Se poate... fuf... dar ştii că hotărîrile le ia regiunea... fuf... şi tovarăşul Mironescu e încă membru în Comitetul Regional... fuf... E supleant în birou... fuf... ca tovarăşul Nistor... fuf... Noroc, Lucian ! Cum a fost ?...

Lucian intrase în birou de cîteva clipe. Auzise numai sfîrşitul vorbelor lui Coriolan.

— Noroc !... Tovarăşul Nistor e în birou ?

— Acum cîteva minute a intrat Cornelia la el... fuf... Cum a fost ?...

— Am obţinut un articol de la inginerul Pîrvan...

Coriolan sări în sus de la birou :

— De la profesorul Pîrvan ?... fuf... Păi tu ştii, Lucian, cine-i profesorul Pîrvan ?... fuf... O somitate... Unul din cei mai mari specialişti din ţară... fuf... O bombă ! O bombă atomică... fuf... fuf... fuf... Cred că-i primul articol pe care-l scrie în viaţa lui... fuf... Toate gazetele la care am lucrat... fuf... şi-au fost destule... fuf... i-au cerut colaborări... fuf... Nici n-a vrut să audă... fuf... Ne spunea fără ocol... fuf... ziarele sînt pentru minciuni şi fraude... fuf... pentru politicieni şi escroci... fuf... Adresaţi-vă ministerelor, penitenciarelor şi bîlciurilor... fuf... Pe cinstea mea, Lucian, că spunea aşa... fuf... Am auzit eu cu urechile mele de cîteva ori... fuf... E o bombă, Lucian ! Patru co-

loane în pagina întîi !... fuf... Dacă nu ni-l reproduce și capitala... fuf... Dar despre ce scrie ?...

— Tovarăse Lusian — interveni Cosmuș — ai de dat cîteva materiale culturale în plan. Eu nu pot să renunș la ele... Îsi dau răgaz patruzesi si opt de ore... Si eu nu voi permite să strecori porcării !

Și Lucian, și Coriolan rămaseră stupefiați auzind cuvintele lui Cosmuș. Acesta însă nici nu clipi din ochi. I se părea că are în mînă declarația lui Vașani.

— Să nu crezi că glumesc, continuă el. E cît se poate de grav. Eu acsiuni dusmănoase nu înzit ! Scurt ! Si să te conformi pînă în patruzesi si opt de ore !

Palid și tremurînd de mînie, Lucian înaintă spre Cosmuș :

— Ieși afară !

— Se ? nu si-i rusine ?... Te...

Lucian îl apucă de ureche și-l purtă spre ușă. Cosmuș, cu gîtul lungit și ochii holbați, nu făcu nici o mișcare de rezistență. Doar cînd ajunse în pragul ușii, întoarse capul și spuse furios :

— La reziune mă duc. Imediat ! Boule ! Ai vrut să mă usizi ! Îl pun martor pe...

Coriolan îl întrerupse :

— Sînt martor că ai insultat... fuf... Pe cinstea mea !... Mă duc singur la redactorul șef...

— La tovarăsul redactor sef... Las-că-i spun eu... O să vedesi voi ! Sîntesi complisi amîndoi ?... Vi-i siudă că m-au pus sef pe mine !... Eu n-am azuns prin protecsii ca domnu' Lusian...

Dar văzîndu-l pe Lucian înaintînd spre ușă, plecă fără să mai scoată un cuvînt.

— Ți-am spus eu, Lucian ?... fuf... N-ai vrut să mă crezi... fuf... Ăsta-i și lichea, și canalie în același timp... fuf... Auzi ?... Avea pretenția să fie numit adjunct... fuf... Știi pe cine-a confirmat Comitetul Regional ?... fuf... Pe Stoian și pe Paraschiv...

fuf... În sfîrșit au divorțat unul de altul... fuf... Sînt amîndoi pricepuți și cinstiți... fuf... Mie mi-a mai venit inima la loc cînd am auzit hotărîrea comitetului... fuf... Dă-l dracului, nu te mai gîndi la el... fuf...

Lucian reuși să-și revină :

— Nu știu cum de m-am putut stăpîni, nea Coriolan. Îmi ardeau palmele și mi le atrăgeau obrajii lui ca un magnet...

— Bună idee să-l apuci de ureche !... fuf... Grozavă !... fuf... Ha, ha, ha. Parcă-l văd plîngîndu-se lui Nistor... fuf... „Tovarăse redactor sef... a vrut să mă usidă... fuf... M-a apucat de urese si m-a dus asa pînă la usă... fuf... Nisi nu mai aud de uresea stîngă"... fuf. Dar cînd o să-l dea ăla afară... fuf... să vezi cum o să audă... fuf... Cel puțin l-ai strîns bine ?... fuf... Își lungise gîtul ca o girafă... ha, ha... fuf... fuf... fuf...

Veselia lui Coriolan îi readuse lui Lucian buna dispoziție :

— Știi ce s-a întîmplat la uzină, nea Coriolan ?... Adică știi despre ce scrie Pîrvan ?... Cît aș fi vrut să scriu eu acest articol !...

Lucian se apucă să-i istorisească lui Coriolan ceea ce se întîmplase în uzină.

Cornelia mai trebui să aștepte cîteva minute pînă o primi Nistor. Acesta, deși era singur, deși ardea de nerăbdare s-o vadă, avu tăria s-o facă să aștepte. Îi era necesar acest răgaz și pentru a o impresiona pe dînsa, mai ales cînd va vedea că e singur în birou, și pentru a se gîndi la felul cum trebuie să se poarte cu ea. Așteptase întîlnirea cu dînsa, dar nu se așteptase ca această întîlnire să fie provocată de ea. Îl prinsese nepregătit. Nu știa ce atitudine trebuie să ia. Poate că era mai bine să fie violent. Sau poate era mai bine să fie calm și prietenos. Convorbirea trebuia să ducă la o

concluzie precisă. Trebuia să impună o singură concluzie, dar nu știa care sînt căile cele mai bune spre acea concluzie. O învinsese prin duritate și hotărîre. A doua oară însă metoda aceasta dăduse greș... Cornelia aștepta de zece minute. Îl cuprinse dintr-o dată teama că s-ar putea răzgîndi așteptînd prea mult. Sună secretara :

— Poftește-o, te rog, pe tovarășa Cernat !

Își sprijini apoi fruntea în palmă și începu să studieze preocupat un dosar. Nu-și înălță capul cînd o auzi pe Cornelia pătrunzînd în încăpere. Îi spuse fără s-o privească :

— Ia loc, Cornelia... Numai o secundă, te rog...

Continuă să răsfoiască dosarul cîteva clipe. Simțindu-se privit de Cornelia, se prefăcu că notează ceva pe un carnet. Încremeni un timp cu creionul în mînă. Apoi, ca și cum ar fi luat o hotărîre bruscă, sublinie decis de cîteva ori pe carnet și închise dosarul. Părea absorbit. Își apăsă sprîncenele cu palma, își frecă ochii cu gesturi aspre și se uită apoi la Cornelia.

— Iartă-mă, dar am atîtea pe cap... Totul e nou, totul e... complicat... fiecare cuvînt înseamnă o răspundere... Și în plus atîtea probleme... delicate... cu colectivul redacțional... Nu știu cum o s-o scot la capăt... Dacă aș fi avut măcar un om de bază, sigur... experimentat...

Fără să-și dea seama, Cornelia intră în subiectul discuției :

— Sînt în redacție asemenea oameni... Stoian, Paraschiv, Gorga... Lu... Severin...

Nistor își fixă privirile asupra Corneliei. Se reținu însă. Nu era momentul. Crezu că e mai bine s-o atragă în frămîntările sale, să-i încredințeze ca unui prieten apropiat preocupările, chiar cele intime. Aceasta era atmosfera pe care trebuia s-o creeze. De intimitate, de prieteni care-și trec necazurile și care-și cer sfaturi. Să pară totul con-

tinuarea unor relaţii întrerupte brusc dintr-o cauză exterioară.

— Ştiu, Cornelia... Poate că ai dreptate... De multe ori, însă, omul e altul decît cel pe care-l crezi, sau pe care ţi-l... închipui studiindu-i dosarul... În afară de Gorga nu cunosc pe nimeni altcineva în redacţie... Poate greşesc... dar ceva mă reţine să-mi deschid dintr-o dată sufletul... Adică... nu ştiu cum să-ţi spun... Nu poţi acorda de la început încredere totală unui om... Dacă ar fi fost vorba despre tine... Eu nu pot să înţeleg ce te-a determinat să-ţi dai demisia... Aş fi avut... aş avea mare nevoie de tine... Te rog foarte mult să te răzgîndeşti...

Nistor vorbise ca un om abătut, frămîntat, din gura căruia nu pot ieşi decît destăinuiri sincere. Vocea îi era caldă, prietenoasă, cu accente triste.

Cornelia se simţi oarecum mişcată :

— Îmi pare rău... dar hotărîrea e definitivă. Sînt la mijloc o serie întreagă de motive... dar n-are nici un rost să le discutăm... Am venit pentru altceva...

Nistor bănuia pentru ce venise Cornelia. Probabil că-i povestise Lucian despre felul cum se purtase cu dînsul. Socoti însă că nu ea trebuia să deschidă acest subiect. De aceea nu luă în seamă ultimele cuvinte ale Corneliei, mai ales că furişîndu-se în intimităţile ei sau arătînd că e interesat de intimităţile ei păstra atmosfera pe care se străduise s-o creeze la început.

— Nu vreau să-ţi fac nu ştiu ce teorii, Cornelia... Ştii că nu-mi place să folosesc vorbe mari. Pentru că ştiu că nu ele conving... Dacă te rog să te răzgîndeşti... fii sigură că o fac din tot sufletul şi cu toată nădejdea... Motive serioase...

— Ţi-am spus că n-are nici un rost să le discutăm... Poate cu altă ocazie...

Altă ocazie... Deci Cornelia se gîndea că se va mai întîlni cu dînsul... Poate că în sufletul ei se schimbase ceva. Poate că relatarea lui Lucian, în loc s-o solidarizeze cu acesta, o înfricoșase... Își închipuia, poate, că declarația lui Vașani va însemna o lovitură ucigătoare pentru ăla... Poate că își dăduse seama de puterea lui, de realitatea acestei puteri... Va încerca blînd ca și pînă acum.

— De mult voiam să te rog... să mă ierți... pentru multe...

— Să nu mai reluăm discuția, interveni brusc Cornelia.

Nistor nu dezarmă. Continuă cu același ton :

— Te rog să mă asculți, Cornelia... Poate din cauza aceasta s-au întîmplat atîtea lucruri neplăcute... Pentru că nu m-ai ascultat, nu m-ai lăsat să-ți vorbesc pînă la capăt...

— Am hotărît de mult...

— N-am hotărît nimic ! spuse Nistor cu un ton mai ferm. Adică am hotărît... tu ai propus... să mai așteptăm... Eu am rămas *încă* la această înțelegere...

Cornelia simțea cum i se strecoară în suflet neliniștea. Primirea lui Nistor o dezarmase. Voise să dea ea tonul discuției, să fie categorică, să atace de la început. Nistor reușise să-i destrame gîndul inițial. Se așteptase ca dînsul să se refere la trecut. Se pomeni vorbind cu tonul lui, intim, prietenos, care putea să nască impresia unui regret :

— Te rog, ...mi se pare totul limpede. E un trecut. Orice amintire nu poate să renască decît durere, și în mine, și în tine, cred. Sîntem prea maturi și prea responsabili ca să nu reușim să evităm suferințele inutile.

— Eu am rămas încă la acea înțelegere, Cornelia, repetă Nistor apăsînd pe fiecare cuvînt.

O privi din nou fix, forțînd-o prin tăcerea sa să nu se abată de la discuție și să dea un răspuns clar.

Cornelia îi înfruntă privirea. Era decisă. Își schimbă dintr-o dată atitudinea :

— Am făcut prea mult încercînd să uit totul. E timpul...

— De ce-ai vrut să uiți ? se repezi Nistor, dar își cîștigă repede autocontrolul. De ce-ai încercat să uiți ? Nu era vorba numai de tine... Era și alt om la mijloc. Cînd e vorba de soarta unui om, nu se încearcă... nu se îndîrjește cineva să uite...

Se forțase să pună durere și mustrare în vorbele sale. Cornelia nu se lăsă influențată.

— Dar celălalt nu e om ?... N-a fost om ?... De ce ai trecut atunci și pe urmă peste acest lucru ?... Nu e mai bine să închidem această discuție ?... Pentru asta am venit la tine !... Să-ți spun că totul a fost un trecut. Urît. E singurul lucru de care mă îngrozesc în viața mea ! Îți place atît de mult să auzi asemenea cuvinte ?... Mie nu-mi place să le spun !

— Cornelia !

Nistor se ridică în picioare. Înconjură biroul și se opri lîngă Cornelia. Aceasta nu făcu nici o mișcare de apărare. Îl înfrunta numai cu privirile.

— Ești obligată să mă asculți ! continuă Nistor poruncitor.

Se ridică și Cornelia în picioare :

— Fără comenzi, tovarășe Nistor ! E jignitor pentru tine, nu pentru mine.

— Să nu mă iei cu „tovarășe" — se pierdu Nistor.

— În sfîrșit îți dezvălui adevărata față. Știam că nu vei rezista mult timp.

— Ce vrei să spui ? se miră Nistor.

— Că ai rămas același, același... Nici nu găsesc cuvîntul...

— Ai venit să mă batjocorești ?...

— Nu să te batjocoresc, ci să te pun la punct! Să-ţi atrag atenţia! Să-ţi spun fără ocol că eşti incorect, necinstit!

Acestea erau cuvintele cu care Cornelia se hotărîse să înceapă discuţia. Nistor se înfurie prea tare. Singurul lucru pe care-l reuşi fu acela de a se stăpîni să nu ţipe. Vorbi aproape în şoaptă, accentuîndu-şi însă schimonoseala feţei:

— Nu-ţi dai seama cu cine vorbeşti?... Îmi vine să-ţi trag palme... să te azvîrl pe uşă afară. Nerușinato! Îţi dai aere pentru că... pentru că te...

Voi să spună o expresie urîtă. Îl îngheţă însă intervenţia bruscă şi mai ales tăria cu care Cornelia interveni:

— Taci!

Nistor se îngălbeni. Se repezi spre uşă pentru a opri parcă intrarea cuiva. Nu se aşteptase la o asemenea scenă. Cîteva secunde nu scoase nici o vorbă şi nu făcu nici o mişcare. Nu ştia ce atitudine să ia. Ar fi vrut să se repeadă asupra Corneliei. Se stăpîni. Nu ea era vinovată. Ăla era! Fostul ei profesor şi fostul ei şef. O cîştigase cu posturile lui, cu funcţiile lui.

Cornelia îl privea încremenită, cu faţa roşie ca focul.

— De ce nu-ţi dai seama? explodă Nistor tot pe şoptite. De ce nu înţelegi că voi fi din ce în ce mai puternic? Că voi ajunge ce vreau? Că nimic nu mă poate opri?

— Mă dezgusti cînd te aud vorbind... Nu te gîndeşti decît la...

— Taci!... aproape se scuză Nistor auzind cum creşte tonul Corneliei. Taci!... Ce-ai găsit la ăla? Ce nu-ţi pot da eu?... N-ai spus tu să aşteptăm?... De ce te-ai lăsat ademenită?...

— Nu înţeleg cum mai ai curajul să vorbeşti? Ce-am găsit la el?... Tot ceea ce n-ai tu. Şi tu n-ai nimic!

Nistor își dădu seama că va fi învins. Mai făcu o încercare :

— Cornelia ! Odată ai venit tu și m-ai rugat... M-ai rugat să așteptăm... Să mai așteptăm... Nu știu dacă ai fost cinstită sau nu atunci... Dar mi-ai spus vorbele acestea... Acum te rog eu. Mai așteaptă, Cornelia... Timpul nu fuge... Am și eu dreptul să te rog o dată să mai aștepți.

— Nu mai are nici un sens — refuză Cornelia Hotărîrea mea e luată. Odată pentru totdeauna !

Lui Nistor i se părea că i se rupe inima în piept. Nu-și închipuise că femeia din fața lui pe care o îndoise cu brațele sale putea să aibă atîta putere asupra lui. Simțea că va înnebuni. Avea nevoie de gheață, să se tăvălească gol printre bucăți ascuțite de gheață, să simtă durere și frig, ger.

— Cornelia... te rog... nu !... să nu te căsătorești !... Nu !

Era strigătul unui animal deznădăjduit. Cornelia simți repulsie și milă.

— De ce nu înțelegi ?... De ce nu gîndești ?... Fiecare om are libertatea de a-și realiza dorințele.

— Știu ! se repezi Nistor. Tocmai de aceea.. fiecare... și eu...

Cornelia ar fi vrut să-i spună că el nu e om. Se reținu.

— Liniștește-te ! Încearcă să raționezi. Mila produce dezgust.

Lovitura fu atît de puternică, încît Nistor se trezi. Cerșea milă. Și căpăta dezgust. Îl cuprinse peste toate dezgustul față de sine însuși.

— Nu voi mai cerși ! Voi lua ! Chiar dacă ar trebui...

— Nu vei lua nimic ! Să-ți intre bine în cap !... Am venit să-ți recomand că e mai bine să te ocupi de treburile tale.

— Situația *ăluia* face parte din treburile mele, descoperi brusc Nistor și simți că a găsit un nou

teren de discuție. Nu vreau să te jignesc, Cornelia. Îți recomand și eu un lucru...

La urma urmei — gîndi Nistor în sinea lui — Cornelia n-are de unde să știe care-i adevărul cu declarația lui Vașani. El nu-l cunoștea pe ăla. Știa doar că era autorul principal al unei mari greșeli. Putea deci să dea crezare declarației, fără să pară preconceputã atitudinea sa.

— Mai așteaptă, Cornelia... Există cîteva dovezi, cîteva acte foarte grave... Eu, personal, încep să mă îndoiesc de cinstea lui... Și tu dacă ai fi în locul meu...

— Nu te preface ! Știi tot atît de bine ca mine că e un om cinstit. Vina lui nu și-o neagă. Purtarea ta față de dînsul nu putea avea ca rezultat decît să-i nască uimire și suspiciune. Mai bine gîndește-te la folosul pe care l-ar putea avea ziarul.

Nistor nu reținu nimic altceva. Un singur lucru îi spusese Cornelia fără să vrea să i-l spună. Acela că Lucian nu știa nimic despre legăturile care fuseseră între ei. Făcu marea încercare :

— Nu știu, Cornelia... Mă voi gîndi... În orice caz voi discuta cu el, pentru a nu-și închipui că-l persecut din *alte* motive.

— Ce vrei să discuți ?, întrebă înfricoșată Cornelia.

Era deci pe drumul cel bun. Încă un pas :

— Îi voi spune pe față că atitudinea mea nu se datorește *celor* petrecute între *noi*... Gîndește-te și tu... dacă n-ar fi declarația...

Ultima frază o rostise special pentru a da impresia că nu vrea să insiste asupra lucrurilor pe care le va discuta cu Lucian. Să nu i se pară ei că spusese totul ca o amenințare. Aceasta pentru a afla dacă într-adevăr punctul slab al Corneliei îl constituia tăcerea sa față de Lucian. Nu mai avea

nevoie de nici o confirmare. Paloarea mortală de pe fața Corneliei era cel mai sigur răspuns.

— Nu vei discuta cu el despre ceea ce s-a petrecut între noi ! se strădui Cornelia să fie calmă și aproape amenințătoare.

— De ce ?... Vom discuta ca doi oameni... Poate va însemna și un prilej să ne cunoaștem mai bine.

— Nu vei spune ! Nu ! Te rog...

Aici voise Nistor să ajungă. Era limpede. O avea în puterea lui. Învinsese. Devenise el stăpînul situației. Cornelia nu-i spusese nimic ăluia. Dacă i-ar spune acum, ar fi prea tîrziu. Asta era ! Ar pierde totul. Deci nu-i va spune. Singurul om de la care ăla putea să afle era el. Îi venea să rîdă de ușurința cu care biruise. Biruise pentru că sperase. Biruise pentru că avusese răbdare pînă la urmă. Acum îl ruga ea. Dar nu era o rugăminte obișnuită, convențională. Era un strigăt de deznădejde.

— Te-am rugat ceva, Cornelia... Să mai aștepți...

Cornelia își înfipse unghiile în carne și-și mușcă buzele pînă la sînge.

— Bine... Voi mai aștepta... Bună ziua !...

Ieși din cameră năucită și înspăimîntată. Avea nevoie de timp să se reculeagă. Se duse direct la fereastra anticamerei și-și lipi fruntea de geam. Nistor păși imediat în urma ei și invită printr-un gest scurt secretara în biroul său, pentru a nu-i lăsa timp să observe starea Corneliei.

Cornelia răsuflă adînc de cîteva ori. Prin minte îi trecea un singur gînd. Nistor totuși nu-i va vorbi lui Lucian. Nu-i va vorbi deoarece știa că nu numai ea va pierde, ci și el... Căzuse sclavă propriei sale greșeli... Se convingea tot mai mult că nu-l înțelesese pe Lucian. N-ar fi trebuit să se ferească de el... Întîrziase prea mult... Prea mult...

Lucian n-o zări la început pe Cornelia. Dar cînd, surprins că nu găsește pe nimeni, făcu ocolul încă-

perii cu privirile, o descoperi lipită de fereastră. Înaintă încet spre dînsa, se opri în spatele ei şi cu un gest brusc îi acoperi ochii. Cornelia tresări speriată. Dar cînd ghici palmele lui Lucian, se lăsă încet pe spate şi vorbi fără să se întoarcă :

— Cît de tare m-am speriat !...

În clipa aceea se deschise uşa biroului. Era Nistor. Lucian îşi retrase mîinile cu un gest de vinovăţie. Întoarse şi Cornelia capul. Lucian era însă prea preocupat să găsească vorbele de scuză pentru a mai avea timp să observe paloarea Corneliei.

— Scuzaţi-mă, tovarăşe redactor şef... Trebuie să discut ceva urgent cu dumneavoastră...

Nistor îşi înfrînă furia pentru moment :

— Da... Se şi vede... Poftim !... Aştept *răspunsul* dumitale, tovarăşă Cernat... Numai te-aş ruga să nu întîrzii prea mult...

Cornelia sezisă ameninţarea din vocea prefăcut calmă a lui Nistor. Părăsi grabnic biroul fără să se mai uite înapoi. Ar fi descoperit pe faţa lui Nistor o grimasă de ură şi triumf. Nistor îl urmă pe Lucian în birou cu senzaţia că va sări în spatele lui. Într-o clipă ar putea să-l distrugă. Să-i spună numai cîteva cuvinte. L-ar preface într-o zdreanţă. Ar putea să calce cu picioarele peste el. N-ar mai rămîne nimic din omul demn şi mîndru pe care încearcă să-l întruchipeze... Din păcate însă nu va putea face acest lucru. Ar fi pierdut-o definitiv pe Cornelia. *Definitiv*. Cît timp va păstra taina mai rămînea o şansă... Iar dacă dînsa nu se va decide, nu va fi nici a ăluia. La urma urmei, el avea mai mari şanse decît ăla... Nu voia să pară însă că rămîne nepăsător.

— Gestul dumitale — spuse el autoritar — nu e de natură să... E profund imoral şi... scîrbos...

Dacă la început Lucian încercase un sentiment de jenă, cînd auzi ultimele cuvinte ale lui Nistor se simţi cuprins de indignare :

— Tovarăşe redactor şef ! Iar plecaţi de la idei preconcepute ! Sînt uimit de pripeala cu care dati drumul vorbelor...

— Cu ce drept îţi permiţi... ?

— Cu acelaşi drept pe care vi-l asumaţi dumneavoastră cînd faceţi observaţii. Numai că dumneavoastră le transformaţi în jigniri şi în insulte. Înainte de a ajunge aici era de datoria dumneavoastră, dacă gestul meu vi s-a părut imoral, să mă întrebaţi despre relaţiile mele cu tovarăşa Cernat. Vă asigur că procedînd astfel, jignirile ar fi fost inutile.

— Te ascunzi în dosul vorbelor... Relaţii... Poate că eşti căsătorit cu... tovarăşa Cernat ?...

— Nu cred că e un moment prielnic pentru a discuta probleme intime. Tonul dumneavoastră nu încurajează în nici un caz o discuţie de acest gen.

— Te asigur că te ascunzi îndărătul vorbelor...

— Scuzaţi ! Asigurarea aceasta n-o pot face decît eu. Vreţi să spuneţi : *„sper"*...

Nistor îl privi de sus pe Lucian. În faţa lui acesta era un simplu şoarece. Va continua să se joace cu el. Încă nu-şi va înfige colţii... Prăpăditul !...

— Voi limpezi şi această problemă... Deocamdată vreau să subliniez că nu am prea mult timp.

— Nu eu încerc să vi-l răpesc...

— Tovarăşe Severin... Eşti în biroul redactorului şef...

— Într-adevăr ! nu se putu stăpîni Lucian. În *biroul* redactorului şef.

Nistor nu pătrunse sensul pe care-l dădu Lucian vorbelor sale. Intui doar că au fost spuse cu un anumit scop zeflemitor. Pentru a se răzbuna, întrebă scurt, poruncitor :

— Pentru ce ai venit ?

Lucian trecu peste tonul întrebării. Era inutil să mai continue înfruntarea cu Nistor. Îşi dădea seama că acesta refuză orice logică. Nu că e lipsit

de logică. Era rău intenționat. Era răuvoitor cu dînsul. În asemenea condiții...

— E vorba de uzină...

— Ai discutat cu șeful secției industriale... sau cu adjunctul pentru aceste probleme... cu tovarășul Stoian ?

— Nu. Mi se pare un lucru foarte important.

— Nu crezi că prin această atitudine îți disprețuiești foștii colegi... că-ți dezvălui ranchiuna... pentru că ți-au luat postul ?... Încă o latură negativă a caracterului dumitale... Iar, la drept vorbind, o nesupunere față de hotărîrea Comitetului Regional...

— Tovarășe redactor șef — întrebă Lucian cu un calm care-l scoase pe Nistor din sărite — dumneavoastră sînteți conștient de fiecare vorbă pe care o rostiți ?... Ca să știu dacă sînteți responsabil sau nu...

Nistor nu se mai putu abține :

— Ieși afară ! Tică...

Țîrîitul telefonului avu darul să oprească la momentul oportun o ciocnire violentă. Nistor ridică receptorul. La celălalt capăt al firului era primul-secretar al Comitetului Regional. Îi cerea redactorului șef să se ocupe personal și urgent de marele eveniment petrecut în uzină. Cînd puse receptorul în furcă, primul lucru pe care-l simți fu un sentiment de ușurare... Cînd auzise despre ce e vorba, se străduise să spună numai „da" la telefon, pentru a nu trăda conținutul convorbirii. Ăla nu putuse deci să audă nici un cuvînt din cele spuse de primul-secretar... Severin devenea un erou !... Numele lui... Înțelegea mai bine decît oricine ce înseamnă invenția lui Severin... Urangutanul dăduse lovitura !... În fața lui se afla feciorul urangutanului... Trebuia să fie prudent... Știa că sus, sus de tot, asemenea isprăvi sînt îmbrățișate cu o bucurie fără margini... Urangutanul

va avea putere... Iar el nu mai avea nevoie de încă un ciot în drumul său... La urma urmei, ăla tot un şoarece rămîne. Orice gest pe care el l-ar face tot un joc al pisicii se cheamă...

— Te rog să mă ierţi... Eram foarte nervos din cauza unor probleme grave... Mi s-a telefonat chiar acum de la regiune că s-au limpezit... Acum fiind mai liniştit...

Nistor încercă la urmă o invitaţie. După ce se scuzase, după ce lămurise conţinutul convorbirii, după ce explicase izvorul supărării şi al furiei sale, după ce nu insistase asupra scuzei pentru a nu-i da prea mare prilej de satisfacţie ăluia

Pe Lucian nu-l interesa însă decît scuza. Nu ştiuse cum să iasă din situaţia în care-l adusese Nistor. Îşi pierduse pentru prima dată controlul şi ar fi fost în stare să facă cine ştie ce. Îşi alungă gîndurile negre din minte şi primi scuza ca un colac de salvare. Deşi în sinea lui simţea nevoia de a îndoi pînă la pămînt trufia celui din faţă.

— În orice caz, tovarăşe redactor şef, ar fi cazul să vă detaşaţi de ideile preconcepute sau măcar de sentimentele proprii, pricinuite de alte cauze, într-o discuţie exterioară acestor cauze... Spun aceasta pentru că nu e prima dată... Şi de-abia v-aţi instalat în redacţie...

Nistor trecu peste critica făcută. Se strădui să fie convenţional sau mai bine zis indescifrabil :

— Mulţumesc... În sfîrşit, fiindcă ne-am calmat... cred că şi dumneata... te-ai liniştit... să trecem la problemele redacţionale. Despre ce e vorba ?...

Lucian făcu o expunere cît se poate de scurtă şi de substanţială asupra evenimentelor din uzină Nu era în stare să-şi dea frîu liber entuziasmului. În schimb, Nistor, pe măsură ce-l auzea, simulă uimire, bucurie, neastîmpăr. În acest fel avea şi ocazia de a-l face pe ăla să uite ciocnirea şi insultele, să nu-şi facă o preocupare din felul cum se

purtase. Cine știe, ar fi putut ajunge la regiune, reclamîndu-l, și ar mai fi dat acolo peste conținutul convorbirii telefonice. Se gîndi într-un timp că poate ar fi nimerit ca la sfîrșitul expunerii ăluia să se prefacă atît de fericit, încît să sară în sus și să-i strîngă mîna. Era tot un joc al pisicii și l-ar fi dat gata... Dar cînd își imagină că mîinile acelea umblaseră poate pe coapsele Corneliei, pe trupul ei, pe fața ei... *Poate?*... Îl văzuse cu ochii lui îmbrățișînd-o cu puțină vreme înainte... Iar creștea ura în sufletul său. Punea din ce în ce stăpînire pe dînsul. Se potrivi că tocmai în acele clipe Lucian vorbi despre colaborarea lui Pîrvan. Nistor îl întrerupse dintr-o dată :

— Totul e minunat !... Totuși nu te-ai orientat bine... E o minune ce se petrece în uzină !... Am știut eu de mult că... Severin... e un... un erou... un tehnician desăvîrșit... I-am spus și ministrului cînd ne-a vizitat uzina... Și ca să fiu cinstit... l-am ajutat și eu pe ascuns... Mi s-au adus reclamații că fură și ascunde piese... tocmai în momentul cînd în secție oamenii se plîngeau de furturi... Am bănuit însă că pregătește ceva... ceva mare... Și n-am greșit... *O să sară uzina în aer... și nu numai uzina...* Se opri scuturat parcă de o veste neplăcută. Tonul lui deveni serios : totuși nu te-ai orientat bine !... În problema articolului... E un eveniment prea mare pentru a ne putea permite colaborarea lui Pîrvan...

— Tocmai din această cauză cred că e foarte bine ! replică Lucian. Pîrvan e, înainte de toate...

— Un burghez cu atitudini dușmănoase ! îl întrerupse tăios Nistor. Acesta e în primul rînd domnul Pîrvan !... N-aș vrea să mă *acuzi* din nou, dar... preferințele... și simpatiile... dumitale pentru indivizi din această categorie sînt cel puțin... dubioase... De ce nu te-ai gîndit la altceva, de ce nu te-ai gîndit, de pildă...

— Tovarăşe redactor şef !... Inginerul Pîrvan e înainte de toate o capacitate ştiinţifică, un savant cu renume în materie.

— Îl cunosc mai bine decît dumneata. Ştiu mai bine cine e... Un...

— Tovarăşe redactor şef ! Profesorul Pîrvan n-a scris în viaţa lui un articol. El nu e omul care să-şi calce în picioare propriile lui convingeri. Eu cred, mai degrabă, că s-a petrecut cu dînsul un proces hotărîtor... Dar în afară de aceasta... e omul care poate vorbi cu o competenţă deplină despre maşina lui Alexandru Severin şi a cărui voce va fi apreciată şi peste hotare... Fiţi sigur că profesorul Pîrvan n-ar scrie dacă n-ar fi convins despre importanţa invenţiei... Ar fi ultimul care ar face acest lucru... Eu consider, dimpotrivă, ca un succes pentru...

— Cu alte cuvinte — îl întrerupse Nistor — începi să-ţi înalţi laude... Ciudat... Aşa ai procedat şi cu articolul domnului Vaşani ?... Dumneata ţii cu îndîrjire partea...

— Vă rog încă o dată să vă gîndiţi înainte de a vorbi !

— Eu îl cunosc pe Pîrvan !... Vrei să te lauzi că l-ai... atras ! E un...

— Nu eu am fost cel care l-a determinat să scrie. Eu numai i-am propus. De fapt cel care a avut contribuţia hotărîtoare în a-l convinge a fost tovarăşul Iulieş. Laudele şi meritele i se cuvin deci dînsului.

Nistor caută la repezeală o soluţie. Ştia că dacă Iulieş îl îndemnase pe Pîrvan să scrie, totul era limpede, totul era în regulă şi nu exista nici un pericol. Mai mult. Opoziţia sa ar fi fost nu numai zadarnică, dar de natură să-l îndîrjească pe Iulieş... Dimpotrivă, putea să-i folosească această nouă împrejurare... Se va sfătui cu Iulieş, şi cu acest prilej va reuşi, poate, să-i strecoare în suflet îndoieli

cu privire la părerea pe care și-a făcut-o despre el... Va arăta în același timp că nu s-a despărțit de uzină, că nu-și uită fostul organizator de partid...

— Voi vorbi și eu cu Iulieș... Poate că într-adevăr... e un lucru bun... Mă voi sfătui chiar astă-seară cu dînsul.

Lucian înțelese că nu mai are ce discuta cu Nistor. Părăsi biroul după ce rosti un „bună ziua" formal. Nistor îi răspunse de astă dată.

Cornelia se abătuse pentru un timp în biroul lui Coriolan. Neliniștea și nerăbdarea o goniseră însă repede de acolo. Coriolan îi observase nervozitatea și paloarea, dar nu se încumetase s-o întrebe ce-i cu dînsa. Ieșind de cîteva ori cu treburi prin redacție, o zărise pe coridor în așteptare.

Cornelia îl aștepta pe Lucian. Era sigură că Nistor nu-i va spune nimic. Dar nu aceasta o preocupa cel mai mult. Ce-i va spune ea lui Lucian ? Ce-i va spune ?... Trebuia să mai aștepte, să nu se grăbească, să amîne căsătoria... Și totuși era unica dorință pe care ar fi vrut să și-o împlinească... N-ar mai fi cerut nimic de la viață. N-ar mai fi cerut nimic. Ar fi vrut să-și contopească, să-și reverse toate puterile și toate bucuriile, totul în acest cămin. Ce simplu era totul ! Ce simplu ar fi fost totul ! Nu crezuse niciodată că va descoperi în ideea căsătoriei atîta posibilitate de fericire... Ce-i va spune lui Lucian ?... Cît va trebui să aștepte ?... Oare timpul îi va ierta trădarea ?...

Cînd îl văzu pe Lucian ieșind din birou, Cornelia aproape alergă în întîmpinarea lui. Fără să se mai gîndească, se strînse la pieptul lui, șoptindu-i :

— Să fugim repede, Lucian. Să fim numai noi singuri, oriunde.

Tras de brațul ei, coborîră amîndoi în goană scările și nu-și opriră fuga mult timp.

— Spune-mi ce ţi s-a mai întîmplat? îl întrebă gîfîind pe Lucian. Iar v-aţi certat?

Lucian îi povesti în detalii cele petrecute în biroul lui Nistor. Cornelia răsuflă uşurată cînd auzi că Nistor îşi ceruse scuze, dar se întristă imediat ce auzi concluzia lui Lucian.

— Cred că m-am lămurit definitiv, draga mea. Ideile preconcepute au la dînsul o expresie neobişnuită. E atît de redus, încît le transformă în convingeri definitive şi se supune orbeşte. Dacă ai şti cu cîtă vehemenţă a încercat să se opună colaborării lui Pîrvan... N-am crezut că există asemenea indivizi... Ştii ce gînduri îmi trec prin cap, Cornelia?

— Spune-mi-le, Lucian! Spune-mi-le!

— Vreau să scriu, Cornelia. Vreau să scriu despre toate acestea şi mai ales despre cele pe care le presimt că le voi mai întîlni. Vreau să înregistrez totul, să pipăi fiecare om şi fiecare fapt. Să-mi revărs asupra lor toată ura şi toată dragostea. Pentru că vreau să le arăt oamenilor adevărurile... Oamenii au nevoie de mine. Cred mai mult, Cornelia. Că nu pot să trăiască fără mine, fără mesajul meu. Sînt atît de îndîrjit, încît nu se poate să nu izbutesc... Vom fi amîndoi... Îţi voi citi fiecare pagină... Şi tu nu-mi vei spune nimic... Voi înţelege din tăcerea ta... Dacă ai şti ce putere, ce credinţă, ce siguranţă simt în mine!... Fiecare zi începe să devină o zi nouă. Şi beau totul cu o conştiinţă turbată. Voi izbuti, Cornelia!

— Vei izbuti, Lucian!

Mergeau braţ la braţ. Parcă şi mersul lui Lucian se schimbase. Călca apăsat. Cornelia îl imită. Avea impresia că sînt doi ostaşi care se ambiţionează să ajungă coloana plecată înaintea lor.

— Uite-l pe Pîrvan, Cornelia!

De după un colţ de stradă apăruse Pîrvan împreună cu Toporaş. Cînd ajunseră în faţa lor, Lu-

cian salută plecîndu-și capul. Pîrvan își scoase pălăria și se înclină la rîndul său. Toporaș răspunse cu o mișcare abia perceptibilă.

— Cornelia — întrebă Lucian după ce trecuseră cei doi — bătrînul de lîngă Pîrvan nu-i entomologul Serafim Toporaș ?... L-am întîlnit de cîteva ori.

— El e, Lucian... Dar e complet schimbat... E de nerecunoscut...

— A îmbătrînit dintr-o dată... Cînd l-am văzut ultima oară era viguros ca un flăcău.

Își întoarseră amîndoi privirile. Zăriră siluetele celor doi. Pîrvan pășea drept, sigur, cu mîinile la spate. Toporaș, gîrbovit, făcea parcă un efort ca să țină pasul cu inginerul.

— E bătrîn, Lucian. Are, mi se pare, optzeci și trei de ani. Și așa se ține destul de bine... Unde vrei să mergem ?... Mi se pare că ai o țintă...

— Am ! O surpriză. Pentru toți. Și pentru mine. Și pentru ceilalți. Cînd l-am văzut pe Pîrvan, mi-am adus aminte... Mi-ai spus că nu-ți mai este frică...

Cornelia înțelese că Lucian vrea s-o prezinte tatălui său.

— Nu, nu-mi este frică... Dar... Nu vrei să mai amînăm...

— Nu, Cornelia ! Sînt decis ! Azi mergem ! Acum !

Nu la amînarea vizitei se gîndea Cornelia. Îi veni greu să-și sfîrșească fraza :

— Nu, Lucian... Mă gîndeam dacă n-ar fi bine să mai amînăm un timp... căsătoria...

Lucian se opri locului. Căută să deosebească prin întunericul care se lăsase figura Corneliei.

— Iar îți trec prin cap gînduri bizare ?... Bine ! De azi începînd nu ne mai căsătorim de loc ! Decret definitiv !

Cornelia se rezemă de umărul lui.

— Am glumit, Lucian.

Lucian îi descoperi lacrimi strălucindu-i în ochi.

Îi prinse capul în mîini și-l aduse încet spre dînsul :

— Ce s-a întîmplat, Cornelia ?... Nu, n-ai glumit !... De ce plîngi ?...

— Mi-i frică... Ceva nelămurit... Dar sînt o proastă... Sînt o proastă !... Îmi voi realiza unica dorință. Mi-o voi realiza !

— Draga mea...

— Știi ceva, Lucian ?... Îți poruncesc !... Mă vei asculta !... Îmi trece prin minte un gînd. Hai să ne căsătorim, dar să nu spunem la nimeni... Numai tatălui tău... Poate nici lui... Să ne ducem undeva... Poate la Crîng... și să ne căsătorim acolo, fără să știe nimeni... Măcar un timp...

— De ce ?... Nu te înțeleg...

— Nici eu nu știu de ce... Poate ca să ne creadă lumea doi îndrăgostiți pe care nu-i interesează convențiile... Poate dintr-un spirit de aventură... Poate din timiditate... De teamă că se vor uita oamenii cu alți ochi la noi... Noutatea aceasta prea bruscă...

— Ești un copil, Cornelia...

— Vreau să fii și tu copil, Lucian... Haide să facem așa... Dacă nu vrei, îți presar zăpadă pe gît și-mi mușc degetele... începînd cu inelarul...

— În cazul acesta... Dacă-ți face ție plăcere... Dar mult timp nu vom putea ascunde, Cornelia... Sînt atîtea amănunte care ne-ar putea trăda...

— Pînă la *primăvară* reușim noi... Cu timpul vom căpăta și iscusință și le vom da și altora lecții...

— Accept !... Numai să nu te trădezi mai repede...

— Știi ceva, Lucian ?... Tu tot nu ți-ai luat concediu... Ți-l ceri acum ! Și ne mutăm pentru o lună la Crîng... Acolo e atîta liniște... Poți să începi să scrii. Eu mă pregătesc pentru examene... adică nici nu mai trebuie... știu... Uite, vezi ?... Îți fac

și eu o destăinuire. Vreau să scriu și eu ceva. Vom scrie împreună. Tu la o masă, eu la alta... și cînd sîntem în impas, ne furăm personajele... Dar dacă eroina mea se îndrăgostește de eroul tău ?.. Ce ne facem ?...

Lucian se înveselise. I se părea că dezleagă taina retragerii Corneliei de la ziar.

— De cînd ți-a venit gîndul să scrii ?... Nu cumva de aceea ai fugit de la redacție ?...

— Acum nu vreau să-ți răspund... Răspunde tu întîi !

— Imediat nu se va putea, Cornelia... Voi avea încă mult de lucru la uzină... Cel puțin o săptămînă. Tu știi ce s-a întîmplat în uzină... Iar plîngi ?...

Cornelia se oprise. Își apăsa ochii. Dar lacrimile îi izvorau multe și fierbinți. Se stăpînise pînă ce Lucian acceptase. Dar mai mult nu rezistase.

— Dacă plîngi de bucurie, să știi că-ți frec fața cu zăpadă... Pentru că am ajuns, Cornelia...

Lucian se aplecă și-și umplu palmele cu zăpadă...

— Sînt gata, Lucian, șopti Cornelia printre sughițuri.

— Aha ! Atunci nu te iert. Să plîngi puțin și de durere.

Îi frecă obrajii și ochii cu zăpadă, apoi o trase după el sub un felinar :

— Să te văd ! Deschide ochii !... Parcă ai plîns toată ziua...

— Și tu ?... Tu mergi așa ?... Numai eu... Stai drept și închide ochii !

Cornelia își făcu un bulgăre pe care-l strivi de fruntea lui Lucian. Acesta nici nu clipi. Se aplecă după cîteva secunde parcă pentru a face și el un bulgăre. Dar în loc de aceasta lovi cu o mișcare scurtă a brațului gambele Corneliei în spate, sus lîngă genunchi, provocîndu-i o prăbușire instantanee. O prinse însă în brațe, o ridică pe umăr

ca pe o cobiliță și astfel intră în curtea tatălui său.

Alexandru Severin privise toată scena de la geam. De la dînsul învățase Lucian lovitura.

Simina îi privi la început speriată pe cei doi musafiri. Se pomenise dintr-o dată cu ei în casă fără ca Alexandru să-i fi spus ceva. Își lipi palmele de obrajii înroșiți și nu fu în stare să scoată nici o vorbă. Alexandru o apucă blînd de umeri:

-- Nu-ți fie teamă, Simino. Sînt copiii noștri...

Simina se simți și mai intimidată auzind vorbele pe care Alexandru le rostise chiar în fața oaspeților. Făcu ochii mari, ca un copil care nu mai înțelege nimic, și se destăinui lui Severin cu voce tare:

— Dar... eu... ce să fac?... Așa pe neașteptate... De ce nu mi-ai spus nimic?...

Naivitatea neprefăcută a Siminei, vorbele și gesturile ei copilăroase o cuceriseră pe Cornelia, o înseninaseră. Se uită drept în ochii ei și descoperi atîta blîndețe și bunătate, că nu se putu reține și-i apucă brațul spunîndu-i cu toată căldura:

— Cît de frumoasă și tînără ești!... Și te rog să-mi spui de la început pe nume... Cornelia... Presimt că te voi iubi foarte mult.

Cuvintele Corneliei avură un efect neașteptat asupra Siminei. Spaima i se risipi, deveni mai îndrăzneață, pe față îi apăru un zîmbet.

— Nu știu de ce m-am speriat?... Mi-a fost frică, pesemne, de oameni străini... Dar dumneata nu-mi ești străină... Să vii des pe la noi... Dimineața sînt singură... Pot să te învăț o mulțime de lucruri... gospodărie... La altele nu mă pricep... Uneori mai cînt... dar încet, ca să nu mă audă nimeni... Altceva?... Alexandru m-a învățat să prețuiesc liniștea... Știi cum îți înfloresc atunci gîndurile?... Unul cîte unul...

Tot ce-i spunea Simina avea atîta farmec! Cornelia simţi nevoia să o îmbrăţişeze, să o mîngîie. O prinse încet de umeri, dar Simina fu aceea care făcu gestul.

— Şi... tu... parcă eşti un copil... Acum îmi vine să rîd că m-am speriat...

Cei care se simţeau stingheriţi erau bărbaţii. Nici nu îndrăzneau să se uite unul la altul.

— L-am întîlnit pe Pîrvan... se trezi Lucian vorbind, dar simţi imediat convenţionalul vorbelor sale.

— Haidem la mine, Lucian — spuse Alexandru cu îndrăzneală. Eu ştiu... Ele au acum nevoie de linişte... şi-au spus tot... dintr-o răsuflare... Noi am tăcut înainte...

Lucian se supuse vorbelor tatălui său. Îl urmă tăcut în încăperea care-i slujea de birou. Se aşeză pe pat.

Alexandru voi să aducă un scaun în faţa patului, dar se răzgîndi. Era vesel şi-l cuprinse dintr-o dată rîsul. Se prefăcu că-l atacă pe Lucian cu degetul sub coşul pieptului, şi acesta, pentru a se feri, se rostogoli pe pat. Gestul părea o înţelegere. În cîteva clipe amîndoi se lungiră pe pat, rezemîndu-şi capetele de perete. Nu folosiseră niciodată perne.

Lucian încercă să deschidă gura, dar tatăl său îl opri :

— Nu, Lucian. Mai întîi vreau să mă mîndresc cu Simina... Să lăsăm celelalte... Ca să înţelegi că nu jelesc şi nu mă căiesc după anii dinainte.. Trăiesc, Lucian... Îmi trăiesc fiece clipă... Aveam acest drept, Lucian... Ca orişice om... Ai văzut cîtă spaimă copilărească era în ochii ei?... Îmi umple totul, Lucian... E ca un vînt care trece prin toată pădurea... care nu lasă nici o frunză necuprinsă... şi scoate de pretutindeni cîntece încete, că amuţesc de minune toate păsările... Asta-i tot,

Lucian... Cînd îngînă cîte un cîntec, nici nu mai pot să răsuflu... Ea nici nu știe că o ascult... N-o să-i spun... De cîte ori mă rugam de păsări să mai cînte, fugeau... Pîn-am descoperit că le gonește rugămintea mea... Cîntau atîta timp cît se știau singure...

Lucian îl ascultase pe tatăl său ca întotdeauna emoționat. Ca întotdeauna în trecut... Tatăl său îl adusese pe nesimțite înapoi. Astupase un gol adînc și negru. Despărțirea trecută pierise. Stăteau împreună ca întotdeauna lungiți pe pat, destăinuindu-se și lăsîndu-se cuceriți de liniște.

Tăcură mult timp. Cînd Alexandru își căută feciorul cu privirile, îl văzu înseninat.

— Aș vrea să mă laud și eu... Dar... ai vorbit și pentru mine...

— Da, Lucian... E ca un lăstar care-și caută sprijin... ca un copil însetat, ucis de arșiță... care cînd întîlnește un izvor e în stare să se cufunde cu totul în el... Uită să mai bea, de bucurie că l-a întîlnit... A găsit în Simina izvorul... Undeva în sufletul ei e arșiță, Lucian...

Lucian nu pătrunse tîlcul adînc al celor spuse de tatăl său. Le consideră doar ca o explicație a gestului Corneliei care se apropiase dintr-o dată și cu toată sinceritatea de Simina. Alexandru ghici gîndurile lui Lucian. Se feri să spună mai mult. Îi era teamă ca Lucian să nu creadă cumva că nu primise totul din partea Corneliei. Poate că starea Corneliei avea și altă pricină. Sufletul omului e atît de încîlcit și prin aceasta atît de deosebit. Pentru a nu-i da lui Lucian răgazul să mediteze prea mult, schimbă alene subiectul discuției.

— Era să spun că m-a doborît în sfîrșit liniștea... Dar nu-i așa... Liniștea ține puțin... E ca valurile unui pîrîu... Saltă și coboară... Liniștea și frămîn-

tarea... Care saltă și care coboară? ... Valul e și una și alta... Nu se poate despărți...

— Totuși ți-ai înfăptuit gîndul, înțelese Lucian.

— Omul nu are astîmpăr, Lucian. Nu se mulțumește niciodată. Asta-i toată nădejdea lumii... De aceea n-o să fie niciodată amurg pe pămînt...

— Știu, tată. Aceasta e legea progresului. Azi mai mult decît ieri, mîine mai mult decît azi. Totul e o scară, o coloană fără sfîrșit... Cu cît se înalță, cu atît i se îndepărtează sfîrșitul... Te-a luat în stăpînirea lui alt gînd?

— Vezi, Lucian... Am făcut mașina... Merge... În clipa cînd am văzut-o că merge, am știut că mă despart de ea... Cum să-ți spun? Nu o despărțire de tot... că doar e a mea, eu am făcut-o, eu lucrez la ea... O despărțire... cum se întîmplă cu păsările care-și văd puii zburînd... Cînd îi văd zburînd, știu că se vor despărți de ei... E și jale... și bucurie... Puii zboară... Asta înseamnă totul... Se uită unul la altul, poate cu jale mai întîi, apoi se înveselesc... Puii zboară... și se gîndesc să mai zboare și alți pui...

— Cu alte cuvinte nu te oprești...

— Nu... Am vorbit și cu Iulieș... Ne-am potrivit gînd la gînd. Deocamdată sînt numai gînduri... Dar toate se nasc din gînduri... Am vorbit și cu el... Trebuia mai întîi să le arăt celorlalți mașina. Să se obișnuiască bine cu ea... Pe urmă... poate chiar în același timp să facem planurile altor mașini... El spune că Pîrvan va intra în horă... Dacă intră inginerul, Lucian, hora nu se mai oprește... O să se zguduie pămîntul... Vrem să facem o întreagă linie de mașini ca ale mele... Să intre la un capăt o bucată de oțel fără nici o formă și să iasă la celălalt capăt piesa gata. Să alunece din mașină în mașină... Nu m-aș mai sătura privind! Și poate că mai tîrziu... Ei, dar nu-i bine să-ți încarci capul cu prea multe gînduri... Pe urmă ajungi prea de-

parte... Începi să tremuri ca în fața unor minuni... Amețești și încremenești, Lucian... Eu cred că și din cauza asta ajung unii oameni la prostire... Mai bine să te supui cîte unui gînd, și după ce-l înfăptuiești, altul... și așa mereu... Din cînd în cînd poți să te uiți și în urmă, ca să-ți dai mai bine seama unde-ai ajuns... Asta-i !

Lucian știa că în vorbele acelea domoale, cumpătate, clocotește pasiunea, dorința, puterea, nerăbdarea de a porni iarăși, de a începe altceva.

— Și eu am gînduri mari... Adică am deocamdată un gînd mare... Vreau să scriu... Despre fabrică, despre tine, despre Pîrvan, despre Iulieș... despre Căciulă... despre... despre viața pe care o trăim...

Alexandru îl privi pe Lucian cu ochi mari.

— Despre noi ?... Adică să... să le spui oamenilor ce simțim noi ?... Hm... Despre noi... Dar noi simțim prea multe, Lucian... Noi trăim prea vîrtos fiece clipă... Noi ducem greul, Lucian... Noi venim în uzină cu toată viața noastră... Tu crezi că nu știm asta ?... Vezi, Lucian... Toți ochii slăvesc florile... se lasă minunați de culori... Sînt frumoase, Lucian... Dar eu... eu cînd mă uitam la flori, îmi venea să plîng de nedreptate... Eram un copil... Alergam după flori... le culegeam... mă jucam cu ele și noaptea le puneam lîngă mine în colibă... A doua zi le găseam veștede... moarte... Pîn-am aflat că toată minunea florilor izvorăște de la rădăcină... Am smuls rădăcini și le-am privit... și-am văzut în ele toată minunea... În firișoarele acelea urîte, subțiri, pline de pămînt... Cine-a mîngîiat cu cîntece rădăcinile ?... Nu-i nedrept, Lucian ?... Noi alcătuim rădăcina, Lucian... Și noi știm asta... Dar unii se feresc să-și bage degetele în pămînt și să scormonească pentru a găsi și privi rădăcina... Li-i teamă că se mînjesc... Poate că nu-s frumoase rădăcinile... Dar cîtă minune e în

ele... De-acolo se nasc culorile și miresmele, și puterea... Din firișoarele acelea urîte, subțiri și pline de pămînt...

Încăperea intră din nou pentru un timp în domnia liniștii.

În cealaltă cameră, Simina și Cornelia pregăteau masa. Erau vesele amîndouă. Tăcuseră și ele mult timp. Dar mai multă vreme vorbiseră. În șoaptă, ferindu-se să fie auzite de bărbați. Pentru că vorbeau pe rînd despre dînșii.

— Hai să ne lăsăm cozi ! propuse dintr-o dată Simina. Și să le lăsăm să ne alunece peste umeri, adică... mai bine una pe piept, și una pe spate.

Pe Cornelia o pufni rîsul.

— Ce ți-a venit așa dintr-o dată ?

— Vreau să ne asemănăm în ceva ! Dacă avem amîndouă cozi... și dacă le purtăm așa... cum am spus.

Cornelia rîse cu și mai mare poftă. Și Simina se speriase de propriile-i vorbe. Ce putea să-i treacă prin cap ? Simțea însă atîta dragoste pentru fata de lîngă ea !

— Dacă nu vrei...

— Cum să nu vreau ! se dezvinovăți Cornelia. Ne lăsăm cozi ! Deși nu ni se aseamănă culoarea părului...

— Păi tocmai de aceea...

— Știi ce tînără ești, Simina !... Iar cu cozi...

— Să-ți spun drept, Cornelia, lîngă tine mă simt mai tînără, mai altfel... Să veniți mai des pe la noi... Poate că tot o să găsești cîte ceva la mine.

Cornelia nu mai rîdea. O privi o clipă pe Simina, apoi își duse mîna la piept.

— Dacă te-aș fi cunoscut mai înainte !... Ești atît de caldă...

Simina se înroși.

— Hai să-i chemăm !... Du-te tu, Cornelia !... Ca să nu mai zăbovească Alexandru.

Cornelia clipi ștrengărește din ochi și înaintă cu pași sprinteni spre ușă.

Alexandru și Lucian erau la birou. Cercetau împreună niște schițe. Cornelia rămase cîteva clipe în prag. Alexandru folosea termeni franțuzești. Uimirea ei i se păru însă prea mică față de celelalte prin care trecuse.

— Vă poftim la masă!

Cornelia simțea pentru prima oară minunea căminului.

Iulieș convocase la comitetul de partid cîțiva comuniști pentru a se sfătui cu dînșii. Chemase patru oameni în total: pe Costinaș, pe Domnica, pe Valer și pe Constant. Crezînd că e vorba de o ședință de birou, Răduca venise după terminarea schimbului în biroul lui Iulieș și-l întrebase simplu:

— Avem ședință de birou, tovarășe Iulieș?

— Nu! îi răspunse acesta. Ne întîlnim cîțiva comuniști ca să ne sfătuim asupra mașinii lui Severin.

Răduca nu mai insistase. Voise să spună ceva, dar tăcerea lui Iulieș nu-l încurajase. Se retrăsese tăcut, și Iulieș îl ghicise în prada unor frămîntări grele.

Iulieș sosise înaintea celorlalți. Costinaș îl găsi la fereastra deschisă privind parcă jocul fulgilor. Cînd se adunară toți, Iulieș dădu a înțelege de la bun început că nu e vorba de ceva oficial:

— Mă bate gîndul că v-am chemat degeaba... Poate era mai bine să vă las să chibzuiți... Știu

eu ?... De ceva nou totuși este vorba... Am vrut să mă sfătuiesc și cu voi.

Vorbi despre planul lui Sîngurel de a se realiza în secție o linie automată.

— Poate v-a trecut și vouă prin minte. Severin, ce mai, și-a vîndut sufletul acestui gînd. L-am urmărit eu. Și mai cred că în scurt timp ni se va alătura și inginerul Pîrvan. N-am vrut să-l stîrnesc eu. E mai bine să se hotărască singur... Greul vine însă de-abia acum. Mai întîi trebuie să pregătim cîțiva muncitori care să poată conduce la un moment dat linia automată... Pentru asta v-am chemat. Să ne sfătuim asupra lor... E un lucru mare și parcă am mai mult curaj cînd știu că și voi... adică, e bine să luăm o hotărîre comună, ce mai...

— Adică să facem propuneri ? întrebă Valer

— Eu mă propun pe mine ! spuse Costinaș.

— Dacă Domnica mă propune pe mine, atunci eu o propun pe ea, se amestecă Valer.

— Sînt de acord, încuviință Domnica.

— Am și eu o propunere, dacă se poate, interveni Constant. Pe Răduca...

Iulieș nu scoase nici un cuvînt. De abia în clipa aceea remarcară ceilalți lipsa lui Răduca și își amintiră de absența lui la evenimentele prin care trecuse secția. Ghicindu-le gîndurile, Iulieș crezu că e momentul să ridice problema :

— Da !... Asta-i rana noastră cea mai mare... Purtarea lui Răduca. El e izvorul îndoielii și tăcerii din hală... Cu mîinile în sîn nu mai putem sta !

— Tocmai Răduca ! se miră Costinaș.

— Oare din ce cauză ? întrebă Valer. Așa dintr-o dată ! Să fie la mijloc...

— Ce să fie la mijloc ? îl întrerupse Domnica. I s-o fi întîmplat ceva... cine știe ce necaz...

— Răduca nu-și ascunde necazurile, sau, cel

puţin, nu şi le-a ascuns pînă acum faţă de noi.

— Atunci să discutăm în birou cu dînsul, tovarăşe Iulieş, propuse Constant.

— Mai întîi să ne lămurim noi. Răduca nu-i un copil. Trebuia să-şi dea seama de asta. Se ştie că prin atitudinea lui se desparte singur de noi.

— Şi dacă-l întărîtăm şi mai mult ? întrebă Domnica. Dacă se îndîrjeşte şi se înstrăinează...

— Atunci — apăsă Iulieş — ajungem mai dinainte la deznodămîntul la care oricum am fi ajuns !

— Eu nu-s de acord — insistă Domnica. Omul are nevoie de îndemnuri şi de sfaturi. Uneori e în cumpănă... Dacă e lăsat singur...

— Ştiu, Domnica. Dar are nevoie să şi fiarbă uneori în propria lui zeamă. Ca să descopere că el singur şi-a pus foc. S-ajungă pîn' la clocot... Atunci ori sare afară din oală, ori rămîne acolo la fiert.

— Cum poţi spune că şi-a dat foc cu propriile lui mîini ?... Eşti nedrept ! Dacă i-a dat cineva foc lui Răduca, apoi acest cineva e Severin !... Ce, mie nu mi-a dat foc ?... Numai că...

— Acest „numai că" e totul ! se înfipse Valer. Şi mie mi-a pus jăratec sub picioare. De aceea ţi-am cerut să mă propui ucenicul lui.

— Bine, bine — acceptă Domnica — şi ce-o să facem ? Să-l lăsăm să ardă ? S-ajungă scrum ?

— Asta nu ! rîse Costinaş. Trebuie frecat cu gheaţă, ca să se trezească.

— Eu totuşi cred că n-am făcut bine nechemîndu-l, se încăpăţînă Domnica. E cinstit, e...

— E... Ce e ? E comunist, vrei să spui ? întrebă Iulieş. Răduca n-a fost sincer de tot ! S-a ascuns. N-a vrut să-şi arate gîndul adevărat faţă de maşina lui Alexandru.

— Ba eu cred că tocmai a fost sincer. În loc să se prefacă...

Iulieș deveni sever :

— E cineva între noi care se preface ?... Răduca a simțit altfel decît noi... Bine... Adică nu-i bine, dar pentru asta nimeni nu-i arată ștreangul în fața ochilor. Cînd e vorba de un simțămînt la mijloc, nu te repezi cu ghioaga... Cine știe ce vîrtej o fi stîrnit mașina în sufletul lui !? O să aflăm noi. Dar mai e un lucru, adică două. Răduca a văzut din prima clipă ce poziție are partidul... adică *noi*. Asta în primul rînd. Într-un fel sau altul n-a fost lăsat singur. Atitudinea partidului înseamnă chiar mai mult decît un sfat și un îndemn... Nu-i așa, Domnica ?...

— Știu că n-ai terminat, se feri Domnica să răspundă.

— Asta-i grav. Că n-am terminat. Că mai este ceva... Răduca știe prea bine ce reprezintă în secție. Știe că oamenii au ochii ațintiți asupra lui. Și cu toate acestea a continuat să rămînă în același loc. Și Răduca mai știe că oamenii văd în el un membru al biroului... Ce-a făcut el ? A venit la ședințele noastre, și de birou, și de organizație, a tăcut și s-a întors înapoi în groapa lui cu noroi !

Ultimele cuvinte, Iulieș le spuse răstit.

— Poate că nu era convins... Cerem prea mult unui om ca peste noapte...

— Nu peste noapte, Domnica. Imediat. Cînd vezi un om înecîndu-se, nu mai stai să te gîndești dacă apa-i caldă sau rece. Știi să înoți, te-arunci în apă... Au făcut asta și oameni care nu știau să înoate, îndemnați numai de gîndul salvării. Cu atît mai mult ai datoria cînd ți-ai prins de piept insigna de salvator. Fiindcă cei de pe mal se uită mai întîi să vadă ce faci tu. Și dacă tu încremenești cu mîinile la spate... Îmi pare nespus de rău, mă doare inima cînd spun, dar trebuie s-o fac... Și Răduca e vinovat pentru ceea ce s-a petrecut în hală... Fără mîna lui Alexandru... Gîndiți-vă mai

bine la ce s-ar fi putut întîmpla cu inginerul Pîrvan... Ştiţi voi ce mi-a spus inginerul Pîrvan cu cîteva ore înainte de accident?... Mi-a spus fără ocolişuri că are nevoie de partid... Ştiu... şi noi sîntem vinovaţi... Dar vina noastră e de altă natură... Răduca însă a arătat că mai întîi trebuie să vadă dacă apa e rece sau caldă şi pe urmă să sară... Dacă-i convine. Cu alte cuvinte ţine mai mult la dînsul... Şi nu la dînsul... La slăbiciunile din el... La ce e rău în el... Aici nu-i vorba de „las-că se îndreaptă omul, uităm noi cu vremea". Un comunist primeşte o dată cu titlul şi răspunderea de comunist. Ştiu, sînt clipe cînd te-ncumeţi să treci mai uşor peste greşeli. Poate că din pricina asta ne-am obişnuit să închidem uneori ochii... Să-i deschidem! Pentru că... aţi văzut ce se poate întîmpla!... De aceea nu l-am chemat pe Răduca... Nici după ce nelegiuitul şi-a ridicat mîna, Răduca nu s-a trezit... Sau n-a avut curajul să recunoască... L-am văzut... Noi simţeam cum ni se rup inimile, cum ne plesneşte ruşinea şi ura... şi el lucra liniştit la strung... Nu, Domnica, nu-i vorba de toane sau de îndoieli... E vorba de răspundere!

Faţa Domnicăi se făcuse roşie ca para focului. Iulieş vorbise parcă numai pentru ea.

— E adevărat — recunoscu Domnica. Îmi dau seama că ai dreptate. Dar, credeţi-mă, sînt uimită... Niciodată nu l-am văzut şovăind... sau făcînd cine ştie ce greşeli... Nu, nu sînt uimită... sînt îndurerată... Dar eu cred în cinstea lui...

— Şi eu cred, Domnica... Fiecare din noi crede... Tu ai spus bine... Şi eu tot durere simt... Nu altceva... Tocmai pentru că e un om cinstit... Şi un suflet dîrz... Dar nu-l putem scuti de zguduiri... Adică e nevoie să-l zguduim... Cine ne-ar auzi, ar crede că sîntem nişte oameni răi... pentru că sîntem cruzi şi cu cei pe care-i preţuim... Orice mamă e crudă cînd îşi apără puii. Se răsteşte la ei, îi

lovește, pentru că-i vrea puternici și sănătoși... și veseli...

— Și criminalul? se răsti Valer. E în mijlocul nostru...

— Fiecare lucru la timpul său — îl potoli Iulieș. Dacă oamenii fac zid, își va simți mîinile legate. Dar pentru ca să facă zid... Mă voi ocupa eu de Răduca... Voi o să aveți de furcă destul cu mașina... E grabă... adică dacă s-a aprins un foc ca acesta nu trebuie să-l lăsăm să se stingă, ci să-i mărim flacăra... Și fiindcă-i tîrziu...

Iulieș mai rămase în birou. Dar nu singur. Împreună cu el rămase și Domnica.

— Am vrut să-ți spun că ești rău, începu Domnica. Am crezut că te ferești să pătrunzi mai adînc în sufletul omului, că te iei numai după... faptele lui... Cîți oameni nu făptuiesc ceva... fără să-și dea seama!... Întotdeauna mi-a fost frică să judec pe cineva... Dar știu că nu ești rău... Cînd l-ai judecat atît de aspru pe Răduca, te-ai gîndit la alții... Și eu m-am gîndit... De aceea te-am înțeles.

— E greu, Domnico. E greu să judeci. Înainte de a judeca pe altul, mă judec întotdeauna pe mine... Dar cînd mă gîndesc că noi, ăștia, ne zbatem, ne frămîntăm, de multe ori ne batem pentru fericirea oamenilor, capăt curaj și încredere...

— Și eu te-am contrazis mereu...

— Ca să-ți spun drept, Domnica, simțeam nevoia să mi se opună cineva, de teamă să nu greșesc. Ca să-mi risipesc îndoielile... Tu crezi că eu nu m-am smuls din ghearele slăbiciunilor omenești cînd l-am judecat pe Răduca?... Și crezi că mi-a fost ușor... E vorba de un om cinstit, de un comunist, de un prieten, de un tovarăș pe care l-am simțit de atîtea ori alături... Tu n-ai făcut decît să mă ajuți, opunîndu-te. Mi-a fost mai ușor să mă bat cu îndoielile tale decît cu ale mele... Ar trebui să-ți mulțumesc.

— Şi eu ţie.

— Vezi de ce spuneam noi în ilegalitate că doi sau trei comunişti formează o celulă de partid ?... Fiecare are nevoie de celălalt. De aceea viaţa de partid nu poate fi dusă altfel decît în colectiv. Ce uşor am ajunge altfel la anarhie.

— Oamenii nu pot trăi singuri... Ştii ce greu e, Iulieş ?...

— Ştiu, Domnica.

— Nu ştii... Dacă ai şti... ar însemna că simţi singurătatea... Dar tu n-o simţi... Tu îţi găseşti întotdeauna un însoţitor, un tovarăş... Un gînd, o dorinţă... Trăieşti împreună cu ele, te culci cu ele, te scoli cu ele... De multe ori poate că nici nu dormi din cauza lor... Eu, Iulieş, îmi găsesc şi eu destule, dar singurătatea mi le întunecă mereu.

— De ce spui că nu ştiu ?... Te înţeleg, Domnica... N-am fost mereu singur ca să pot spune că m-am obişnuit cu singurătatea... Am avut copil, am avut şi nevastă...

— Eu, Iulieş, simt de multe ori nevoia să schimb cu cineva o vorbă... Nu o vorbă oarecare... din cele pe care le poţi arunca vîntului... Orice om îşi are cele multe ale lui... care nu se pot spune în gura mare... nici măcar secretarului de partid.

— Ai ceva pe suflet, Domnica ? tresări Iulieş.

— Multe... Nu pe suflet... În suflet... E cam tîrziu...

Iulieş încercă s-o reţină. Simţea că are nevoie s-o mai vadă.

— Dacă îţi pot fi de folos cu vreun sfat...

— Nu, Iulieş. Mi-e teamă să nu-ţi fac griji din grijile mele. Îţi ajung cîte ai.

— Stai, Domnica ! Mai stai cîteva clipe. O să mergem împreună.

Erau amîndoi singuri... Dar nu era numai atît... Aveau amîndoi nevoie unul de altul.

— E noapte... Nici nu te pot lăsa singură...

Domnica rîse :

— Cu asta m-am obișnuit, Iulieș... Dacă nu ai alte treburi...

— Altele ?... Mi se pare că au fost prea multe... Atît de multe, încît mi-au mai rămas... Sînt și eu un singuratic, Domnica, și poate dintre acei care urăsc cel mai mult singurătatea... Ne-am întîlnit amîndoi pe același drum... dar dacă ar fi numai atît...

Domnica ar fi vrut să audă mai mult, să-i audă gîndul pînă la capăt. Iulieș însă nu se grăbi. Avea destul timp pe drum. Știa că nu se va feri să-i spună. Și apoi pe drum era și întuneric. Numai gîndul acesta îi înțepă obrajii.

În poartă însă îl opri vocea lui Nicolae Iușcă :

— Vai de mine, tovarășe Iulieș... Bine că v-am găsit... Vă caută tovarășul Nistor... Acum cîteva minute a sosit și spunea că-i urgent.

— Du-te, Iulieș, îl îndemnă Domnica. Cine știe despre ce-o mai fi vorba !... Poate ne-om mai întîlni la vreo ședință.

Era și o notă de supărare, de ciudă în vocea ei.

Iulieș îl găsi pe Nistor în biroul lui Sîngurel. Nistor îi ieși vesel în întîmpinare cu mîna întinsă :

— De-abia am plecat din uzină și ați și început. Dacă n-aș ști că am și eu o contribuție la ceea ce se întîmplă, mai că mi-ar părea rău. Și așa inima mă trage încă aici.

— Credeam că ești supărat, îl întrerupse Iulieș.

— Supărat ? se miră Nistor. De ce să fiu supărat ?... Dumneata crezi că bucuriile uzinei... Dumneata crezi... Nu te înțeleg, tovarășe Iulieș. Vrei să-ți spun la tot pasul că mi-i dragă uzina, că aici am crescut, că pînă la urmă tot aici aș vrea să mă întorc ?... Cum să fiu supărat ?... Chiar dacă s-ar fi întîmplat totul în altă uzină... Atît de rău încă n-am ajuns...

Iulieș îl lăsase anume pe Nistor să vorbească pînă la capăt. Era curios să vadă ce-o să spună, să vadă dacă o să se apere ca întotdeauna. Altul în locul lui Nistor poate c-ar fi rîs de întrebare sau ar fi căutat să vadă la ce anume se referea întrebarea.

— Nu m-am gîndit la asta, se hotărî Iulieș. Prea repede te aprinzi, Nistore. Parcă ți-ar fi teamă de ceva. Ca peștele care a descoperit taina undiței și se ferește de fiece gînganie.

Nistor crezu de cuviință că e mai bine să se prefacă mirat decît să se arate jignit, cum ar fi fost normal :

— Pune-te și dumneata în locul meu. Eu vin ca să trăim împreună o bucurie, și dumneata... prima vorbă pe care o scoți... Cînd am auzit ce minune s-a petrecut în uzină...

— Ai auzit cam tîrziu, îl domoli Iulieș.

— N-aveam de unde să știu... Sînt încărcat pînă peste cap cu sarcini... și toate noi. Cînd mi-a istorisit... redactorul... primul gînd a fost să vin aici.

— De la el ai aflat ? întrebă Iulieș. Credeam că te-ai întîlnit cu cineva din uzină... sau ți-o fi spus altcineva...

— De fapt ar trebui să fiu puțintel supărat, descoperi în sfîrșit Nistor răspunsul la întrebarea lui Iulieș. Măcar atîta lucru aș fi meritat și eu. Să mă fi anunțat și pe mine. Mai ales că dumneata, tovarășe Iulieș, te-ai gîndit că o să mă supăr... nu-i tovărășesc...

Iulieș zîmbi.

— Nu la asta m-am gîndit cînd te-am întrebat dacă nu cumva ești supărat... Deși, olecuță de dreptate ai. Am fost și noi încărcați de treburi și am uitat...

Nistor simți din nou neliniște. Iulieș îi pusese deci întrebarea cu alt scop sau din alt motiv. Își ascunse neliniștea sub masca supărării :

— Ca să fiu sincer, cînd... redactorul m-a anunţat, primul lucru pe care l-am simţit a fost supărarea. Pentru că nu m-aţi făcut imediat părtaşul bucuriei pe care o trăiţi aici în uzina în care m-am zbătut atîţia ani. Dar mi-a trecut repede... Victoria m-a încălzit... nu ştiu însă dacă n-o să mă cuprindă din nou.

— Astea-s copilării, Nistore — interveni Sîngurel. Ia mai lăsaţi-le la o parte. Fabrica duduie şi noi ne gîndim cu care batistă să ne ştergem la nas... Tu ai fost ocupat, noi am fost daţi peste cap... adică nu chiar daţi peste cap... dar, în sfîrşit, înecaţi pînă peste cap în griji... Să nu crezi, Nistore, că numai bucurie ne-a adus maşina...

— Ştiu, se îngîndură Nistor. Şi, dacă vreţi să mă credeţi, şi de asta am venit. Eu îmi închipui că ziarul ar putea să fie de mare folos... Iar pe mine, nu ştiu, dar mă face să mă simt parcă tot în uzină, în mijlocul vostru.

— Ţi-a povestit băiatul lui Severin? întrebă Iulieş. Va să zică de la el ai aflat...

— Da... Mi s-a părut foarte gravă situaţia. De aceea, cum am terminat cu treburile, am şi alergat încoace. Eram sigur c-o să vă găsesc în uzină. Nici n-am mai telefonat.

— Va să zică nu te-ai despărţit cu totul de noi... Dacă te-a-ndemnat inima să vii încoace, e bine, Nistor. E foarte bine!

Iulieş apăsă pe ultimele cuvinte, apoi se uită fix în ochii lui Nistor, aşteptînd un răspuns.

Nistor crezu că-i momentul să-şi strecoare planul. Îşi rezemă capul de speteaza fotoliului fără să-şi întoarcă privirile de la Iulieş, şi parcă întunecat de o tristeţe adîncă începu să vorbească:

— Dacă m-am despărţit... Cînd veneam spre uzină m-a năpădit dintr-o dată o tristeţe adîncă... Şi parcă nu numai tristeţe... Mi-a trecut prin cap gîndul că poate am părăsit uzina cu voia mea...

Nu că aș fi vrut eu... Întotdeauna lucrurile noi m-au înfricoșat... și poate că trebuia să mă opun... În loc să accept noua muncă, dimpotrivă, ar fi trebuit... Nu vreau, tovarășe Iulieș, să iei vorbele mele ca... știu eu... să crezi cumva că noua muncă m-a înspăimîntat într-atîta, încît mă bate gîndul să dezertez... Știu că mi-ar veni mai ușor în uzină... Uneori cînd citesc un articol mai greu și caut să-i pătrund înțelesurile mă opresc din citit și mă gîndesc că printre mașini mă descurcam mult mai lesne... Dar parcă te-aud pe dumneata spunînd la ședință : „De aceea ești comunist, ca să înfrunți greutăți, nu să te bălăcești în apă călduță"... Știu că nici în uzină nu-i ușor... adică nu mi-ar fi fost ușor dacă aș fi dat curs gîndului meu vechi... Cînd am auzit însă despre mașina lui Severin... cînd mi-am dat seama că aș fi putut... Asta mă doare... Atunci cînd tovarășii din conducerea regiunii mi-au propus noua muncă, atunci ar fi trebuit să mă hotărăsc !... Nu m-ar mai fi încercat îndoieli, supărări, tristeți... Am acceptat prea ușor... M-am gîndit că e o sarcină de partid... Că poate e nevoie de mine la ziar... Și în acest caz dorințele personale trec pe planul doi... Acum trebuie să mă prind cu trup și suflet de noua muncă... Nu eu, dar orice comunist are datoria să procedeze așa...

Nistor făcuse pauze mari. De cîte ori ajungea la momentul cînd știa că i se așteaptă destăinuirea gîndului, se oprea, ca și cum n-ar fi avut curajul s-o facă. De fapt voia să-l încerce pe Iulieș. Dacă Mironescu vorbise cu dînsul, Iulieș se va da în vileag.

Iulieș îl ascultase pe Nistor, și deși ar fi vrut să-l întrerupă de mai multe ori, se abținu. Doar după ce Nistor sfîrși, adăugă cu voce înceată :

— Gîndul tău a fost deci acela de a te face inginer...

Și Sîngurel și Nistor tresăriră.

— Nu te-am auzit niciodată, Nistore! se miră directorul.

— Nici eu... Adică... Dacă aș fi auzit mai înainte... Lasă, Nistore, nu te întreba cum am aflat... Un activist de partid trebuie să știe multe... poate chiar mai multe...

Nistor încercă să se împotrivească:

— Am vorbit numai cu cîțiva oameni...

— E mare păcat că n-am fost și eu printre aceia...

— Nu e vina mea, tovarășe Iulieș. Te rog să mă crezi că nu e vina mea... Poate că dumneata...

Nistor nu sfîrși fraza. Iulieș nu-l mai privi pe Nistor. Își cuprinse fruntea în palme.

— E mare păcat... Dar e bine...

Nistor descoperi în vorbele puține ale lui Iulieș adeziunea la victoria sa... Învinsese. Iulieș îl crezuse, îi părea rău că nu aflase înainte despre gîndul său, pentru a-l ajuta să i se îndeplinească... Victoria era însă consfințită de acel „dar e bine". Iulieș îl contrazisese cinstit. Credea în cinstea lui. Îi dădea încuviințarea pentru noua muncă. Considera că păcatul acela însemna la urma urmei un bine, un cîștig pentru partid. De aceea pesemne nu-și făcea mustrări, precum avea obiceiul... Ciotul fusese îndepărtat cu grijă din calea lui. Drumul era deschis. Mai era însă un ciot. Pe acela îl va sfărîma mai ușor. Nu-l va îndepărta. Îl va sfărîma... Cornelia va veni lîngă dînsul! Nu mai era o nădejde. Era o convingere.

Sîngurel fu acela care rupse tăcerea:

— De uzină totuși n-ai voie să te desparți, Nistore. Să nu forțezi inima dacă te îndeamnă încoace. Așa cum ai făcut azi. Poate că odată o să fii mai departe de noi și, cine știe, mai sus. Să nu uiți uzina...

Iulieș ridică privirile spre Nistor. Acesta se prefăcu că nu le vede:

— Uzina ?... Parcă-i casa mea veche în care mi-a rămas familia... Nici dacă aș fi trimis cu munca în alt capăt al țării, în cine știe ce sat uitat de lume, nu m-aș despărți de uzină... Aș mai scrie, m-aș mai uita prin ziare... Dar mai bine să văd cu ce vă pot fi de folos... pentru că mi-am pus în gînd să-mi fac și eu o sarcină principală din problema voastră. Dacă e nevoie, tot ziarul, adică cele mai bune forțe ale noastre, că mai avem destule sarcini și spațiul e prea mic...

Dăduse ultima lovitură. Iulieș nu mai avea de ce să se îndoiască. Dacă nici nu rîvnea la situații mari.

— Tot e bine că avem oameni de-ai noștri pe cîte undeva, rîse Sîngurel.

— Peste tot sînt oameni de-ai noștri, Marine. Și dacă în unele locuri nu-s, cu timpul vor fi.

Nistor căută să-și arate priceperea de organizator :

— Eu cred c-ar trebui să telefonăm și presei centrale. Putem anunța vestea prin redacție. Și la radio, și la film. E un lucru mare, tovarășe Sîngurel. E o lovitură ! Cu asta se poate mîndri întreaga țară. O să scriem în gazeta noastră zilnic. Nu trebuie să întîrziem... Vă spun drept că mi-i frică să nu citesc în vreun ziar că a construit altcineva mașina înaintea lui... Severin.

— Mai întîi e vorba de articolul lui Pîrvan, îl întrerupse Iulieș.

— Crezi că e atît de important ? întrebă mai mult într-o doară Nistor. Cînd mi-a spus... redactorul despre colaborarea lui Pîrvan, nu prea am privit-o la început cu ochi buni.

— Nu e important, Nistore, nici măcar foarte important. E absolut necesar. Și pentru uzină, și pentru Pîrvan, și pentru cine vrei și cine nu vrei. Nici nu mai trebuie să discutăm. De altfel, e și părerea biroului regional...

— Atunci se schimbă povestea... Mi-a fost teamă să nu facem vreo greșeală... De, cine se frige cu ciorbă, suflă și în iaurt... După articolul acela...

— Da' ce, tu ai crezut că Pîrvan e un oarecare? întrebă Sîngurel. Ai avut doar destul timp să-l cunoști. Pîrvan, dacă a acceptat să scrie, n-o face împotriva inimii.

— E adevărat, aprobă Nistor. Vom publica imediat articolul. La loc de frunte. Sînt sigur că va fi reprodus și în presa centrală... Și după articolul lui... N-ar fi oare mai bine să facem un plan pe o perioadă scurtă, deocamdată?... Nu de alta... dar producția ziarului o constituie articolele... și dacă nu planificăm din timp cutare sau cutare articol... ca și la uzină. Nu poți să scoți la repezeală nu știu ce categorie de piese dacă n-ai planificat-o din timp.

Cei trei întocmiră un plan pe o săptămînă, în care intrau cîteva articole, știri zilnice, interviuri cu muncitorii și tehnicienii uzinei și cu oamenii din afara uzinei, cîteva fotografii... și, dacă va fi cazul, reproducerea unor scrisori și telegrame venite din alte uzine sau din diferite instituții.

— De-abia acum îmi dau seama ce vîrtej se va stîrni în jurul mașinii — mărturisi Sîngurel. S-o păzim, Iulieș, ca pe ochii din cap.

Iulieș nu prea era în apele lui. Se mulțumi doar să dea din cap. Numai cînd plecă Nistor îi spuse acestuia cîteva vorbe, fără să pară că le dă importanță:

— Te-am întrebat, atunci la început, dacă nu cumva ești supărat, pentru că mașina s-a făcut totuși în timpul tău, în timp ce erai tu director, și nu ți-am destăinuit nimic... Ți-ai închipuit și tu că nu se poate face peste noapte... Știi că am vorbit odată despre Severin... Tu erai cam înfuriat. Atunci își făcea piesele.

— Am cam mirosit eu ceva... Va să zică tot a fost vorba de un complot... N-am știut că ești un om cu ascunzișuri, tovarășe Iulieș...

— Uneori trebuie, n-ai ce face...

— Eu vă urez totuși din toată inima succes, spuse Nistor înainte de a se despărți. De asta-i nevoie acum. Supărările și mîhnirile le-om risipi noi cu alte prilejuri.

Nistor era de-a dreptul bucuros. Scăpase de Iulieș. Ultima frază a acestuia era ca o scuză. Se simțise dator să explice de ce pusese întrebarea, pentru ca nu cumva să fie altfel interpretată... Pe Cornelia o va grăbi cu răspunsul. Nu trebuie să-i lase prea mult timp de gîndire. Asta urmărise ea. Să cîștige timp. Timpul nu înseamnă numai uitare, înseamnă și acțiune. O va forța să răspundă. O avea în mîinile lui. În sfîrșit, o avea în mîinile lui... În sfîrșit, drumul îi era liber...

Sîngurel era prea vesel ca să nu observe starea lui Iulieș.

— Pari cam abătut, Iulieș. Mai lasă și tu la o parte necazurile. Parc-ai vedea numai neguri...

Cuvintele directorului nu avură darul să aducă buna dispoziție pe fața lui Iulieș.

— Nu-i bine nici să te ardă prea tare soarele... Dar nu-i vorba de asta. S-au adunat prea multe, Marine. Prea multe. Și toate-s importante... Dacă ar fi să ne gîndim numai la Pîrvan...

— Păi, după cîte spui tu, Pîrvan a făcut pasul. Și dacă l-a făcut...

— Asta-i ! Dacă l-a făcut nu se mai oprește. Merge pînă la capăt !

— Și asta nu-i bine pentru noi ? întrebă Sîngurel. Tu parcă ai da a înțelege că nu-i bine.

— Nu zic că nu-i bine... Dimpotrivă. Dar să nu ne pomenim cu vreo surpriză... Ia gîndește-te puțin... Pîrvan nu-i un inginer oarecare. Meseria

lui adevărată e cea de profesor... Tu crezi că nu se gîndește de pe acum la ea?... Sau că n-o s-ajungă să se limpezească?... La Pîrvan, totul e gîndul, judecata. Cînd și-a limpezit gîndurile, gata! El nu-i ca fetele acelea care spun „nu", ca să le mai chemi o dată. El dă sau nu dă dreptate, pe față, direct și cu capul sus. Pîrvan n-o să se mai oprească din mers.

Sîngurel deveni dintr-o dată gînditor:

— Tu crezi, Iulieș, c-o să părăsească uzina? C-o să ne lase?...

— Adevărul, Marine, e că de Pîrvan se simte mai mare nevoie în altă parte. Și dacă Pîrvan știe asta, merge singur acolo... dacă nu va fi chemat mai înainte.

— Și cu linia ce-o să facem?... Fără el... Eu mă gîndeam și mai departe. La automatizarea întregii secții... și asta n-o putem face fără... oameni ca Pîrvan.

Iulieș dete alene din cap:

— Și eu m-am gîndit, Marine. Și la linie, și la secție, și la puterea lui Severin... Și la cazul cînd Pîrvan nu va mai fi în uzină...

Sîngurel descoperi gîndul lui Iulieș:

— Severin ar fi unul... alături de Pîrvan o să pătrundă repede tainele automatizării... Ce-ar fi să-i alăturăm și un inginer tînăr, capabil?... Dacă pornește de la început cu Pîrvan... cine știe?... Poate mai devreme sau mai tîrziu va reuși să-i țină locul... Ce crezi de Constant?...

— La el m-am gîndit și eu... Îl urmăresc mai de mult... Cap are... Are și suflet... Și am simțit eu că Pîrvan îl prețuiește... O să încercăm... Deocamdată trebuie să-l așteptăm pe Pîrvan, să-l auzim ce spune... Și dac-ar fi numai asta...

— Mai e ceva cu Pîrvan? întrebă surprins Sîngurel.

— Nu, Marine. Mă gîndeam la altceva... Mai sînt și altele... Răduca... Și altele... Tu trebuie să iei serios în mînă problema secției.

— La asta m-am gîndit și eu, Iulieș... Acum, dacă s-au limpezit toate...

— Vezi că nu prea s-au limpezit... Și dacă există un secret, Marine, secretul e acesta : să nu te lași pe seama întîmplării. Să nu te prindă nimic nepregătit... Atunci nu te mai poate da nimic peste cap... adică nu te mai poate da ușor peste cap... Vînătorul care-și încalță cizme nu se mai teme de șerpi, chiar vipere să fie. Altfel îi descoperă după ce-l mușcă, și atunci e rău. Pînă se ocupă să-și vindece rana, șarpele fuge... Asta-i !

Sîngurel înțelese că Iulieș se gîndește la altceva. Nu încercă să-l descoasă :

— O să mă străduiesc să fac față, Iulieș. O să fii și tu acolo, și ceilalți.

— Da, da, spuse Iulieș cu gîndurile în altă parte. Nu tu îmi faci griji... Eu mai am ceva de vorbit cu Mironescu. N-am apucat să terminăm discuția la Comitetul Regional.

— Du-te, Iulieș !... Nu voi întîrzia nici eu prea mult...

Iulieș părăsi biroul. Cînd trecu prin fața porții îi făcu un semn cu mîna lui Iușcă și acesta înțelese că secretarului nu-i arde de vorbă. Pe drum încercă să-și limpezească gîndurile. Era ceva care-l împungea ca un cui, care nu-i dădea pace. Atitudinea lui Sbîrcea. Acesta îl văzuse pe Căciulă aruncînd în Pîrvan. Căciulă nu recunoscuse încă la miliție că azvîrlise în Pîrvan. Și va nega probabil tot timpul. Nu-l mai văzuse nimeni altcineva decît Sbîrcea. Căciulă știa asta și se apăra acuzîndu-l pe Sbîrcea. Totul ar fi fost clar dacă Sbîrcea ar fi tăcut. Nimeni nu l-ar fi putut bănui pe Sbîrcea capabil de un asemenea gest. Îi lipsea motivul. Nu avusese nici o ciocnire cu Pîrvan. Dimpotrivă,

inginerul îl trecea în categoria muncitorilor serioși. Acuzația lui Căciulă ar fi fost dovedită necinstită, așa cum era în realitate, și socotită ca o răzbunare a lui Căciulă... Sbîrcea însă venise la sfîrșitul schimbului acuzîndu-l la rîndul său pe Căciulă... Acest lucru îl intriga cel mai mult pe Iulieș. Dacă Sbîrcea îl văzuse pe Căciulă, ceea ce era în afară de orice îndoială, de ce nu l-a demascat pe loc, de ce n-a sărit asupra lui să-l oprească ? Sau poate că-l văzuse doar în clipa cînd arunca, dar și atunci ar fi trebuit să sară asupra lui și să-l aducă în fața muncitorilor. Aceasta ar fi fost reacția firească a oricărui om cinstit.

Iulieș deveni și mai îngîndurat... Îl întrebase pe Sbîrcea de ce întîrziase, crezînd că acesta îi va da singurul răspuns posibil : de teama ca nu cumva muncitorii să-l sfîșie pe Căciulă. Și probabil că așa s-ar fi întîmplat. Cine ar fi putut domoli furia muncitorilor în acele clipe ! În loc de acest răspuns, Sbîrcea motivase că fusese prins de treburi. Nici nu-i trecuse prin cap că întrebarea urmărea ca Sbîrcea să-și justifice tăcerea de la început, din primele clipe ale atentatului. Aceasta voise Iulieș să afle. Sbîrcea îi răspunse însă altceva... Să fi aprobat oare Sbîrcea la început gestul lui Căciulă ? I se părea cu neputință ! Atunci de ce l-a demascat cu întîrziere ? Putea să tacă. Nimeni nu știa că-l văzuse pe Căciulă aruncînd... Să fi aflat că Silviu Căciulă îl acuzase ? N-avea de unde. Și chiar dacă ar fi aflat s-ar fi comportat altfel. S-ar fi dus la Silviu Căciulă, l-ar fi luat de gît și l-ar fi adus în birou. Era prea gravă acuzația ca să procedeze altfel, ca să se apere acuzîndu-l la rîndul său pe Căciulă. Nu ! Hotărît că Sbîrcea nu aflase despre acuzația lui Căciulă. Dar atunci ce anume îi determinase gestul întîrziat ? O simplă bănuială, nu. Să fi privit cu nepăsare gestul lui Căciulă, la început, și apoi să-l fi chinuit remuș-

cările ? Să fi învins conştiinţa lui de muncitor ?... Poate... Deşi faţă de un criminal nu trebuie neapărat o conştiinţă muncitorească pentru a-l demasca. Era datoria oricărui om cinstit... Sbîrcea spusese un adevăr. Dar şi un neadevăr. Arătase că nelegiuitul e Silviu Căciulă. Era fără îndoială adevărat... Dar scuzîndu-şi întîrzierea şi mai ales tăcerea din momentul atentatului prin faptul că fusese prins de treburi, minţise. Alături de un adevăr cu consecinţe atît de grave, o minciună, oricît de mică, gratuită chiar, lipsită de consecinţe, devenea dintr-o dată foarte gravă şi putea să pună la îndoială întreg adevărul. Sbîrcea procedase ca un om care susţine că a văzut făptaşul, pentru a adăuga pe urmă că în clipele cînd se comisese fapta se legase la ochi... De ce se legase la ochi ?... Şi mai ales de ce îşi smulsese dintr-o dată legătura de pe ochi ?... Ce-l determinase să procedeze astfel ?... Cînd orice om, ştiindu-l că fusese legat la ochi, ca toţi ceilalţi, nu i-ar fi putut aduce nici o acuzaţie.

Orice concluzie pe care încerca s-o tragă Iulieş părea gravă pentru Sbîrcea... Dacă demascarea sa întîrziată fusese rezultatul unui proces de remuşcări, de frămîntări, învingînd pînă la urmă cinstea dintr-însul, datoria de om, însemna că Sbîrcea nu era un om cu totul cinstit. Nu făcuse ceea ce ar fi făcut orice om cinstit în prima clipă... Dacă fusese oprit dintr-un sentiment de milă pentru Căciulă, din teama că acesta ar fi putut fi călcat în picioare, atunci de ce nu spusese pe şleau acest lucru ? Nimeni nu l-ar fi mustrat. Oricine l-ar fi înţeles... La urma urmei şi Pîrvan procedase astfel faţă de furturile lui Căciulă şi declarase deschis acest lucru... Deci alta era cauza întîrzierii, iar scuza lui Sbîrcea nu era cea adevărată... Şi în acest caz, şi această concluzie ducea la îndoieli cu privire la cinstea lui Sbîrcea...

Iulieș descoperi dintr-o dată că se află pe strada principală. Depășise chiar sediul Comitetului Regional. Se întoarse înapoi cu pași înceți și se hotărî să și-l scoată din gînduri pe Sbîrcea pentru un timp. Avea nevoie de limpezime, de liniște, pentru a putea discuta cu Mironescu un caz care i se părea cu mult mai grav. Numai amintindu-și simți că-l trec fiori.

Mironescu era în birou. Îl ghici pe Iulieș preocupat și parcă pentru a-l însenina îi spuse că fusese chemat de primul-secretar, care-i vorbise despre noua lui sarcină.

— E vorba să mi se încredințeze răspunderea presei pe regiune, Iulieș. Trebuie să mai apară două gazete raionale, cîteva de uzină... Se vorbește și despre o revistă literară. Bine că sînt obișnuit cu deplasări rapide, Iulieș... În ilegalitate am trecut odată, numai într-o săptămînă, prin trei meserii: plasator de teatru, comisionar și taxator de tramvai...

— Nu-i același lucru, Mihaile... acum cînd ți se dă o sarcină...

— Știu, Iulieș — îl întrerupse Mironescu — știu, e altceva.

Iulieș se înfundă obosit într-un fotoliu.

— Pregătește-te, Mihaile... așează-te și tu... Am mare nevoie de tine... O să mă forțez pe cît pot ca să nu-mi ies din fire...

Mironescu făcu ochii mari. Observînd însă seriozitatea și încruntarea de pe figura lui Iulieș, se supuse dorinței acestuia fără să scoată nici un cuvînt. Se așeză într-un fotoliu în fața lui Iulieș și luă atitudinea unui om care e gata să asculte cu atenție.

Iulieș făcu mari eforturi pentru a nu omite nici un amănunt din convorbirea pe care o avusese mai înainte cu Nistor și pe care i-o relata din fir în păr lui Mironescu. Repetă voit de cîteva ori

unele fraze rostite de Nistor, apăsînd asupra fiecărui cuvînt.

Mironescu nu pricepu însă ce urmărește Iulieș. Se străduí să fie atent, să înregistreze totul, să nu se piardă în raționamente de moment, spre a nu scăpa nimic din ce-i spunea Iulieș. De abia după ce acesta termină începu să mediteze.

În încăpere se lăsase o tăcere gravă. Iulieș se uita fără să clipească la Mironescu, dar acesta, cu fața în mîini, nu-i observă privirile. Se cufundase în gînduri, căutînd să seziseze noutățile din cele spuse de tovarășul său. După introducerea pe care o făcuse la început Iulieș și după aerul serios și încruntat al acestuia se așteptase să audă lucruri într-adevăr grave. În sfîrșit coborî palmele în jos și înfruntă privirea prietenului său :

— Iulieș !... Știu unde am rămas în trecut cu părerea noastră despre Nistor. Îți cunosc îndoielile și bănuielile tale. Știu că acționezi dintr-un sentiment profund de cinste și de răspundere față de partid... Totuși n-aș vrea să greșesc... Din tot ce mi-ai relatat, dacă e ceva care dă de gîndit, se află în purtarea lui Nistor de la sfîrșit... Cînd el arăta cum trebuie folosit prilejul, cum trebuie popularizată mașina... adică... Tu-ți închipui, pe baza acestei dezvăluiri inconștiente a lui Nistor, că procedînd cu atîta luciditate și siguranță în trecut, el n-a urmărit de fapt popularizarea mișcării lui Răduca, ci o autopopularizare. De aceea a scris personal trei articole, de aceea a cerut să se trimită ziariști în uzină... S-ar putea, Iulieș. Dar să nu ajungi cu ușurință la concluzia aceasta. Să nu pleci de la idei preconcepute...

— Noi, Mihaile, judecăm întotdeauna pe fapte concrete, îl întrerupse Iulieș.

— Știu... am încercat numai să-ți atrag atenția. Să te feresc de exagerări... Dacă l-ai considera pe Nistor sincer, cinstit, cum ai interpreta toate ac-

ţiunile lui ?... Ca o trambulină care să-l ridice în sus, sau ca dovezi ale devotamentului său, ca acţiuni gîndite ale unui conducător ?

— Asta-i, Mihaile ! Ai pus punctul pe i... Îţi mulţumesc. Am judecat şi eu ca tine şi am ajuns la aceeaşi întrebare. Deci n-am greşit. Mi-ai luat o piatră de pe inimă.

Iulieş, deşi abătut în continuare, răsuflă parcă uşurat. Mironescu părea surprins.

— Dar la concluzia că nu e sincer.... mi se pare că nu e bine să ajungem imediat.

— Bine, Mihaile, îţi mulţumesc încă o dată din toată inima... Îi mulţumesc mai ales partidului că ne-a învăţat să nu luăm hotărîri de unul singur... Adică nu hotărîri. Că hotărîrile le ia partidul. Dar să obişnuim să ne sfătuim în comun asupra oricăror probleme... N-am vrut să-ţi spun dinainte... Am vrut să văd dacă simţi şi tu nevoia de a întreba... Dacă vei ajunge cu judecata pe drumul meu. Nu ştiu ce crezi tu despre sinceritate şi nesinceritate, despre cinste şi necinste. Deşi nu-mi închipui că ne deosebim prea mult... Dacă tu ai fi bolnav, şi eu aş veni la tine cu medicamente, spunîndu-ţi că m-a trimis inima încoace... Şi pe urmă ai afla că am fost obligat, nu ştiu de cine, să te vizitez şi să-ţi aduc leacuri, ce-ai spune ?

— Nu te înţeleg, Iulieş...

— Încearcă să răspunzi la ce te-am întrebat, fără să te gîndeşti că-i vorba de mine sau de altcineva. Ce-ai spune tu ?

— E un lucru urît, Iulieş. Necinstit. Să dai pe seama inimii o obligaţie impusă de cineva... E o înşelătorie, care, fără îndoială, urmăreşte un scop.

— Ce scop ar putea să urmărească ?

— Ştiu eu ?... Poate acela de a se crea merite în ochii respectivului... Şi nu oarecari merite. Ci merite omeneşti.

— Da, ai dreptate, Mihaile. Dar poate că și de rușine că n-a făcut-o din proprie inițiativă. Ceea ce nu-i așa de grav.

— Eu am vrut să-ți spun și asta. Dar vezi tu, un om care se rușinează la gîndul că în loc să vină singur a fost trimis, are și curajul să-ți declare deschis aceasta. Bineînțeles, dacă e cinstit. Rușinea, Iulieș, îi prinde de obicei pe oamenii cinstiți. Cei necinstiți nu prea simt rușinea. Poate în asta stă toată puterea lor.

Iulieș răsuflă încă o dată a ușurare. Își frecă de cîteva ori ochii, rămase o clipă nemișcat, apoi rosti cu vocea domoală :

— Mihaile... Eram în biroul primului-secretar cînd acesta a vorbit la telefon cu Nistor. Am auzit tot ce i-a spus. Am auzit cînd l-a înștiințat pe Nistor că gazeta trebuie să-și facă sarcină principală din susținerea acțiunii lui Severin. I-a repetat de cîteva ori... Și cînd tovarășul Zaharia s-a repezit la mine să mă... să-mi strîngă mîna, mi-a spus rîzînd : „Auzi ?! a fost atîta vreme director în uzină și a trebuit să afle de la mine despre mașină. Da' voi de ce nu l-ați anunțat ?“ Asta-i !

Mironescu încercă să se reculeagă. Își aminti fragmente din convorbirea relatată de Iulieș. Îi reveneau în minte întrebările repetate pe care Iulieș i le pusese lui Nistor. Cine l-a înștiințat despre mașină ?... Ce motiv l-a îndemnat să vină în uzină ?... Iulieș știa deci că minte... Dar prin întrebările sale repetate îi dădea posibilitatea lui Nistor să revină asupra minciunii, dacă mințise din motive copilărești.

Iulieș parcă-i ghici gîndurile :

— Da, Mihaile. L-am întrebat anume. Oricui i-ar fi dat de bănuit întrebările, s-ar fi înroșit și pînă la urmă ar fi mărturisit... Mai sînt oameni care mint cu ușurință, știu eu, ca să-ți facă o plăcere, ca să nu-ți aducă o neplăcere, care nici nu-și

dau poate seama că mint... După fiecare întrebare eu îi ceream, îl obligam să răspundă... Cine se încăpăţînează într-o minciună, Mihaile? Cel care a venit cu ea în asemenea măsură pregătit, încît în capul lui şi-a transformat-o în adevăr!... Nu fără să-şi dea seama. Ci silindu-se să creadă în ea! E nevoie să te mai întreb ce fel de om e acesta?... Pot eu să mă mai îndoiesc asupra necinstei lui?... Nu te îndeamnă această descoperire să-i priveşti cu alţi ochi viaţa şi faptele lui?...

Mironescu era atît de impresionat de tonul şi de spusele lui Iulieş, de întreaga concluzie care se desprindea din discuţia lor, încît evită să răspundă pe loc. Se străduia să găsească erori, să observe dacă nu cumva analizează cu superficialitate anumite aspecte ale cazului.

— Poate că minciuna lui e un accident, Iulieş!

Dar îşi dădu imediat seama de netemeinicia îndoielii. Dacă ar fi fost un accident, insistenţele lui Iulieş l-ar fi determinat pe Nistor să revină asupra minciunii.

— Asta am crezut, adică am sperat şi eu la început. De aceea l-am întrebat mereu... Nu, Mihaile! Deşi mi-i teamă să nu greşesc... Dar am convingerea că omul acesta e atît de obişnuit să... să ascundă adevărul, încît are tăria să-i facă pe alţii să nu se îndoiască nici o clipă de spusele lui... Mama lui de netrebnic!... Ăştia ajung pînă la urmă să lovească în modul cel mai mişelesc în partid... Pentru că se învelesc şi pe faţă şi pe spate cu steagul partidului, căruia noi i-am dăruit tot sîngele şi toată cinstea noastră.

— E foarte grav, Iulieş, foarte grav. Îmi tremură carnea pe mine. Uită-te şi tu! Nu mai sînt în stare să-mi stăpînesc mîinile... Mi-au sfărîmat în închisoare unghie cu unghie, şi cînd mă întrebau cine-s şi unde-s tovarăşii, nu mi se clintea un deget... Şi totuşi...

Iulieș pricepu ce vrea să spună Mironescu.

— Te înțeleg... Te gîndești că ceea ce am descoperit pînă acum cu privire la Nistor e încă prea puțin. Că nu poate convinge pe nimeni...

— De convins, Iulieș, se poate convinge. Cinstea ta n-o pune nimeni la îndoială...

— Nu cu cinstea mea vreau să conving. Mi s-ar părea un abuz. Nu! Vreau să conving cu fapte... Mihaile, tot ce am făcut, am făcut cu gîndul că trebuie să apăr partidul de o mare primejdie... Tot greul a fost ca să mă conving eu că nu împroșc cu noroi cinstea unui om. Asta mi-a zguduit mereu sufletul. Asta mi-a încremenit hotărîrea. Dar dacă m-am convins, Mihaile, nu mă mai poate opri nimic. Nici moartea. Nu pot să mor știind că partidul e amenințat de o asemenea primejdie... Cu voința și cu tăria lui în necinste, Nistor ar putea să ajungă departe... Ei, pot eu să mor știind lucrul acesta?... Nu, Mihaile, chiar de-ar fi să-i refac viața pas cu pas, să-i repet eu viața lui clipă cu clipă și tot nu mă dau înapoi.

— Fii sigur că și eu aș fi făcut la fel, Iulieș. Și dacă ai nevoie de mine... Trebuie să-i înfățișăm comisiei controlului de partid cazul lui Nistor, lămurit pînă în cele mai mici amănunte... Și mai ales fapte, Iulieș. Ai dreptate.

— Știi cum l-am văzut în fața ochilor?... Mai ales după ce mi-a repetat povestea că avusese de gînd să se facă inginer... L-am văzut gol, gol. L-am văzut pe dinăuntru... Totuși mă mai îndoiam... Nădăjduiam... Nu-i simplu, Mihail, să descoperi că într-un om pe care-l credeai comunist se ascunde un nelegiuit. Te doare inima pentru orice om... Nădăjduiam că mă înșel... Și tocmai atunci a intervenit Marin. I-a cerut să nu se despartă niciodată de uzină. Să n-o uite. Chiar dac-o să ajungă sus... M-am uitat la el. De-abia îi așteptam vorbele... Poate că n-o să se ferească,

ziceam în gîndul meu. Şi s-a apărat ca întotdeauna, crezînd că ne-a dat gata... Ca orice arivist înfricoşat că i se pot descoperi gîndurile... Ştii ce i-a răspuns lui Marin ?...

Mironescu îşi aminti ;

— Ştiu. Mi-ai spus şi n-am uitat. „Nici dacă aş fi trimis cu munca în alt colţ al ţării, în cine ştie ce sat uitat de lume, nu m-aş despărţi de uzină..."

— De aceea ţi-am repetat de cîteva ori vorbele lui. Auzi ? În cine ştie ce sat uitat de lume ? De ce, Mihaile ?... De teamă că i s-ar putea ghici gîndurile ?... De ce să se ducă în nu ştiu ce sat uitat de lume şi să nu se întoarcă în fabrică ? Să se facă inginer precum dorea ?... De ce într-un sat uitat de lume ?... Ca să arate că nu se gîndeşte la funcţii mari ?... Ca să ne închidă ochii ?... Asta a urmărit tot timpul. Să-mi închidă ochii. Şi cînd te gîndeşti că ar fi putut să ne scape !... Vezi, Mihaile, dintr-o întîmplare. Pentru că s-a întîmplat să fiu în biroul primului-secretar...

— O întîmplare, Iulieş... Nu ştiu cine a spus, dar bine a spus : întîmplarea nu vine la oamenii nepregătiţi...

— Asta-i şi credinţa mea. Să nu te prindă nimic nepregătit... Să te aştepţi în orice moment la orice. Asta înţelege partidul prin vigilenţă... Mai ţii minte ce ne spunea tovarăşul Faur cu vînătorul şi cizmele ?... Ştii ce mă înspăimîntă pe mine, Mihaile ?... Cîte fărădelegi o fi săvîrşit omul ăsta, fără ca noi să le cunoaştem ? !...

Mironescu dădu gînditor din cap :

— Şi cîte o mai fi pe cale să săvîrşească ?...

— Asta-i, Mihaile. Tu în locul meu ai mai putea să dormi ?

Era tîrziu. Aproape de miezul nopţii. Pîrvan îi terminase de citit lui Toporaş articolul. Bătrînul

entomolog încercă să se ridice de pe pat. Pîrvan părăsi fotoliul pentru a-l ajuta.

— He, he, he! Stai acolo, Pîrvan, în picioare, ca să nu mă mai aplec! Ce, crezi că m-au părăsit chiar de tot puterile? Ca să vezi, cucuvaia!

Porni cu pași greoi spre inginer. Îl apucă de umeri și-l îmbrățișă ca pe un copil. Pîrvan nu-și putu ascunde emoția, spre fericirea lui Toporaș. Lumina puternică făcea să se distingă valul de roșeață care colora fața lui Pîrvan.

— He, he! Te-ai emoționat, Pîrvan. Așa de tare, că m-ai molipsit și pe mine. Eu cel puțin sînt bătrîn și mai am o scuză. Dar tu... Înțeleg, dacă te-ar fi cuprins Micleasca în brațe...

Toporaș reuși să ajungă cu mari eforturi înapoi în pat. Se lungi, își rezemă capul pe un maldăr de perne și-i spuse lui Pîrvan pe un ton poruncitor să stea jos.

— Așa! Sau mai bine vino aici pe pat, lîngă mine... Așa. Vreau să te văd... He, he, he! Auzi? Să încerce să mă emoționeze și pe mine!

Cu toate strădaniile sale de a-și alunga emoția, Toporaș nu reuși să-și acopere strălucirea prea caldă a ochilor. Pîrvan plecă privirile.

— Uită-te la mine, Pîrvan! Nu fugi! Ce crezi că mi-i rușine să plîng?... Crezi că numai o dată în viața mea am plîns?... Auzi, încrezutul! Ai vrea tu... Lasă, lasă... azi nu vreau să te jignesc. He, he, he! De ce să te jignesc?... Voi vă închipuiți, pesemne, că nu-s bun la altceva. Numai să contrazic, să mustrez, să jignesc și să rîd... Din cauza voastră, derbedeilor... Voi m-ați adus în situația asta... Mai cu seamă călăul acela care și-a ales meseria de călău crezînd că, la urma urmelor, asta-i menirea tuturor imitatorilor lui Napoleon... că pînă la urmă toți ajung călăi... He, he, he...

— Domnule profesor — interveni cu politeţe Pîrvan — groaza golului pe care-l lasă în urmă...

— Ce, ce ?... Îi iei apărarea ?... Dar tu de ce-ai scris, mă, spovedania asta... Ca să mă dai pe mine gata ? Pentru asta ?... Tu de ce urli acolo că fiecare om poate deveni un plus în univers ? Că trăim în mijlocul unei lumi care colcăie de genii dacă sfărîmăm zidurile închisorilor convenţionale ?... Tu de ce spui că poporul ăsta, care mi-i drag, mă... n-o s-ajungeţi voi niciodată la asemenea simţiri... de ce spui c-a-nceput să se uite la stele şi încearcă să le cucerească ?...

— Domnule profesor...

— Ce ?... Vrei să te aperi acum pe tine ?... Să te dai în lături ?... Nu vorbele, mă, nu vorbele contează. Sensul lor... şi tu faci filozofie în articol... He, he, he... Faci politică, Pîrvan !... Şi-o faci bine... Pentru că ai dat peste adevărata politică... Sine ira et studio !... He, he, he... N-o să faci niciodată în viaţă politică !... He, he, he !... Ai ajuns politician, Pîrvan !... Şi pentru asta te-am îmbrăţişat, mă, nu pentru studiul tău de mecanică... Pentru c-ai ajuns politician... Nu nega !... Nu te ascunde !... Mă, poate că n-ai ştiut... Omul începe să facă politică atunci cînd începe să se bată pentru convingerile sale !... Măgarii şi-au bătut tot timpul joc de convingeri şi-au luat din politică numai bătaia... Bătaia cu orice mijloace pentru a strînge bani şi a ajunge miniştri... Comuniştii au făcut din politică un mijloc de transformare a societăţii, a vieţii, a omului, un drum spre soare, mă Pîrvan.

— Da, domnule profesor ! Există o conştiinţă a lumii pe care au descoperit-o...

— He, he, he... Auzi cine-mi dă mie lecţii !... He, he, he... Cum nu ţi-i ruşine, mă ?... După ce-ai zăcut atîta, începi să-i înveţi pe doctori...

— Credeți că doctorii chiar nu au nimic de învățat de la bolnavi?... La urma urmei, toată știința se întemeiază pe cercetarea bolnavilor.

— Auzi?... E adevărat, mă!... Vezi că tot mă obligi să te jignesc și n-am vrut... Tu n-ai fost bolnav, mă... sau în cel mai bun caz ai fost un bolnav închipuit... Pînă la urmă un mic escroc...

Pîrvan deveni palid. Nici nu mai avu putere să protesteze. Toporaș îi ghici starea și pentru prima oară de cînd vorbea cu el simți nevoia să se scuze:

— Un bolnav închipuit... Asta da! Dar pînă la urmă tot ai aruncat, mă, cămașa murdară și ai îmbrăcat rufe curate, cum spunea Lenin. Nu te supăra, Pîrvan...

— Iertați-mă, domnule profesor... Am fost bolnav închipuit...

— Nu-mi trebuiesc alte mărturisiri. Mi-a ajuns articolul... Crezi că eu n-am descifrat într-însul toată drama ta?... Nu, nu-s încă miop, Pîrvan, și luciditatea n-o să mă părăsească pînă în clipa morții. Am înțeles mai bine decît oricine... Și pentru asta te-am îmbrățișat... Pentru c-ai avut curajul să-ți refaci viața... E un lucru mare, Pîrvan... cea mai mare încercare prin care poate trece un om... Nu pot să-l asemăn decît cu salturile în biologie... Din stadiu inferior o ființă se proiectează în stadiu superior... cu alte calități, cu alte valori... Îți mulțumesc, Pîrvan...

— Și eu trebuie să vă mulțumesc. Luciditatea dumneavoastră și pasiunea cu care...

— He, he, he! Iar încerci să mă duci!... Vrei să-mi oferi satisfacții gratuite?... Nu se prinde Pîrvan. Crezi că nu te cunosc?... Nu știu eu ce se ascunde în tine?... Dacă te-ar bate cineva la cap o viață întreagă, cerîndu-ți să spui numai o singură dată că mîna are cinci degete, tu n-ai face-o dacă n-ai cerceta fiecare deget în parte și n-ai număra

de un milion de ori... Știu eu ce marfă ești tu... Capul ăsta al tău nu se întoarce niciodată degeaba... Tu știi să-ți comanzi, Pîrvan. Și știi să comanzi bine... Ai întîrziat oleacă... dar ai tu vreme și ai putere ca să recuperezi timpul pierdut... Și pentru asta te-am îmbrățișat... Ți-ai găsit în sfîrșit rostul, Pîrvan. De abia acum ai dreptul să ții capul sus... Stai, stai !... mai stai puțin... Mă cam înțeapă și bucuriile, dar rezist, rezist... Spune-mi cum arată inventatorul ?... Alexandru Severin... Nu ?...

Pîrvan îi făcu portretul lui Severin. În linii precise, fără nici o exagerare.

— He, he, he ! Va să zică un uriaș... o forță... Asta-i armonia, mă !... Auzi, ce-a putut să-i treacă prin cap uriașului ? !... Un om de jos... Și eu m-am ridicat de jos, Pîrvan. Bătrînii au lucrat cu sapa. Și eu am lucrat. Au visat să mă facă învățat. He, he, he !... Și am ajuns căutător de gîndaci. Cel mai competent savant în materie de arahnide... Iar ăsta a ajuns inventator !... Singur... Să-ți spun eu ceva, Pîrvan : în țara noastră trăiesc multe genii... Și nu se mai pierd, Pîrvan, nu se mai pierd... Ca să vezi... La urma urmei te-am îmbrățișat pentru Severin... Să-i spui uriașului că vreau să-l cunosc... Oricînd poate să mă viziteze... Deși ar trebui să-l vizitez eu... Așa s-ar cădea... Dar... nu mă simt bine, Pîrvan... Mă lasă puterile... Asta ți-o spun ție, între patru ochi... Știu că n-o să mă trădezi... Du-te, Pîrvan !... Du-te ! Iar încep să mă emoționez.

Pîrvan se înclină adînc în fața lui Toporaș.

— Aha ! zise bătrînul. Îți strălucesc și ție ochii ?... Te-am prins !... He, he, he... Las-că nu spun la nimeni... Nu te trădez... Sîntem chit... Știam eu că n-o să fiu niciodată datornic. Noapte bună, Pîrvan !

Toporaș rămase singur. De abia cînd îl văzuse pe Pîrvan plecînd, se lăsă pradă oboselii. Se răs-

turnă pe pat. Își dădu seama că i se îngreunează respirația, că-l înțeapă inima.

— Am îmbătrînit, copii, spuse cu voce înceată pentru dînsul. Și dac-ar fi numai atît... Ce i-a venit ăluia să vorbească în fața mea despre moarte ?... Ucigașul !... Mi-o fi simțit zilele clătinîndu-se ?...

Gîndurile i se încîlciră. Căzu într-un somn agitat, într-un somn bolnav, încărcat de coșmaruri. Lampa de noapte îi rămase aprinsă la căpătîi...

...Era într-o junglă. Un indigen mergea înaintea lui. Ca să-l ferească de primejdii, îl îmbrăcase în haine coloniale și-l obligase să încalțe cizme lungi de cauciuc. Mergeau amîndoi prin mlaștini, se strecurau printre liane, călcau reptile care-și arătau amenințătoare limbile... Înaintau cu greutate. După doi, trei pași se opreau, pentru a-și aduna puterile. Era cald. Sudoarea curgea rîuri pe dînșii. Cînd simțeau o șuviță de aer rece pe spate sau pe gît, știau că li s-a cuibărit un șarpe. Mergeau așa încolăciți de șerpi, gîtuiți de strînsoarea lor. Indigenul se opri dintr-o dată locului, scoase un țipăt înfricoșător și fugi înapoi. Se uită după dînsul, dar roiul de șerpi care-l încolăcise îl transformă brusc într-o stană de piatră. Încetul cu încetul se transforma și el în piatră. Întîi labele picioarelor, apoi gambele, genunchii, pulpele, trunchiul. Devenise piatră. Numai gîtul și capul îi rămăseseră nepietrificate. Era de piatră și totuși vedea și simțea totul. Vedea totul. Din desișuri înaintau umbre. Umbrele erau niște monștri combinații din cele mai hidoase vietăți ale pămîntului. Nu putea să le înregistreze formele. Doar un haos de trăsături oribile, hidoase, o încîlceală amenințătoare, alcătuită din fragmente de vietăți. Nu se putea feri din calea lor. Monștrii îl cucereau bucată cu bucată. Îl cucereau. Ca niște împunsături de ace pe spații imense. Simțea

fiecare împunsătură. Îi pătrundea în carne și începea să se răsucească iute ca un sfredel. Simțea fiecare înțepătură, fiecare sfredel. Și erau milioane. Miliarde. Fără număr. Și totuși cu număr, pentru că simțea fiecare înțepătură în parte. Nu erau dureroase. Erau mai degrabă scîrboase. Uleioase, vîscoase... Monștrii se scurgeau în el... Și el devenea din ce în ce mai imens. Capul, palmele erau mari ca niște continente. Devenise un glob. O sferă. Trupul lui era despărțit, dislocat în bucăți mari de forme ciudate. Se diviza. Și totuși fiecare parte era legată de el, pentru că simțea sfredele pretutindeni... Devenise o sferă. Un glob. Bucățile din trupul său se transformaseră în continente. Devenise Terra cu toate mările, continentele, insulele și oceanele ei. Fusese transformat în planetă. Și monștrii pătrundeau mereu într-însul. Ei îi arătau prin sfredelele lor pe care le simțea pretutindeni că planeta era ființa lui, trupul lui dislocat și împrăștiat peste tot. Nu-și regăsea nici o parte a corpului. Numai senzația că e peste tot. Monștrii continuau să sfredelească. Deveneau niște spirale care-l străpungeau fără încetare. Simțea durerea în toate continentele, mările, oceanele și insulele sale. Nici un repaus, nici un loc nestrăbătut de monștri. Se zvîrcoli cu ultimele puteri. Atunci se produse o lumină orbitoare undeva pe cerul negru. Văzu într-o străfulgerare un cap hidos, capul lui Balasan. Apoi întuneric. Apoi o mînă slobozind un fulger. Era cataclismul. Dislocarea atomilor. Lanțul ciclic de explozii. Încercă să se ridice, să se apere cu brațele, dar nu mai auzi decît bubuitura... Și ultimul gînd... Unde-i conștiința lumii ?...

Cînd deschise ochii, Toporaș fu orbit de un fulger luminos. Se apără cu pleoapele. Auzi vocea Mariei :

— Domnule profesor !... Domnule profesor !... Ce s-a întîmplat ?

Vocea avea accese de groază. Toporaș se trezi, gîfîind, cu o durere cumplită în interiorul pieptului. Inima parcă-i zgîria pieptul. Încercă să miște mîna. Durerea i se accentuă. Simțea că-i va plesni inima.

— Domnule profesor !... începu să plîngă Maria.

Toporaș încercă să-și concentreze gîndurile. Era singurul lucru care nu-i provoca dureri... Visase... Un vis groaznic... Sfîrșitul atomic... În ultimul său gest doborîse lampa de noapte... Aceasta fusese bubuitura pe care o auzise distinct... Și inima ?... Visul, prin sfîrșitul lui, se combinase cu un atac de cord... Inima... Își pierdea inima... Și dacă-și pierduse inima... Văzu privirile Mariei deasupra lui. Zgomotul căderii o sculase din somn... Plîngea deznădăjduită, cu hohote... Hohotele ei îl cutremurau... Încă n-avea curajul să vorbească. Îi era teamă că i se va opri inima de tot. Începu să clipească din ochi, pentru a o face pe Maria să priceapă că nu murise.

Maria amuți dintr-o dată. Își duse palmele pe față și rămase un timp încremenită. Apoi începu să se retragă încet, rămînînd cu fața la profesor.

Toporaș începu să vorbească alene străduindu-se să nu facă eforturi. Vorbea în șoaptă, silabisind :

— Liniștește-te... Taci... Nu-i nimic... Cît e ceasul ?...

Nu putea vedea pendula. Și nu voia să se miște de groaza durerii. Maria se uită la pendulă și-i răspunse tot în șoaptă ;

— Trei, domnule profesor... Trei și cinci minute.

— Du-te la telefon... Așa... Ridică receptorul... Stai, stai puțin... să-mi amintesc... doi, nouă, opt, doi... Formează numărul...

Bătrîna se conformă întocmai.

— Sună ?... He, he... De ce să nu sune ?... Răspunde ?...

Maria dădu afirmativ din cap.

— Spune ! Domnule profesor Dinu... Din partea profesorului Serafim Toporaș... A suferit un atac de cord... La trei precis... Poate și un minut... două. Așa... spune-i că-l rog să mă scuze... dar...

Maria puse telefonul în furcă :

— A închis, domnule profesor...

— Ce-a spus ?

— A făcut numai : „Aaaa"...

— Bine... Du-te... Mai întîi descuie ușa... la intrare...

— Domnule profesor, începu să plîngă bătrîna.

— Du-te... Nu... Iar încep să... mă... emoționez...

Răduca se despărţise de prima lui nevastă cu cîţiva ani în urmă, pentru a se recăsători. Cam în aceeaşi perioadă cînd se recăsătorise şi Alexandru Severin. Numai că în cazul lui Răduca lucrurile se petrecuseră pe dos. El nu se gîndise să se despartă de prima nevastă, nici nu-i trecuse prin cap acest gînd. Fusese invitat, ca fruntaş în muncă, la o serbare de sfîrşit de an la o şcoală din cartier. Fusese primit cu multă căldură şi de corpul didactic, şi de elevi. Le vorbise elevilor despre eforturile pe care le fac muncitorii pentru a îmbogăţi patria. Le vorbise din inimă şi îi cucerise. Pe vremea aceea, Răduca era cunoscut în oraş. La fiecare demonstraţie, portretul său era purtat de muncitorii uzinei ca al unuia din fruntaşii de seamă ai fabricii, iar ziarele vorbeau des despre faptele sale în producţie. După serbare fusese invitat la o mică reuniune a corpului didactic. Cu acest prilej o întîlni pe Olimpia. La început n-o luă în seamă. Profesoara se apropie încet de dînsul, reuşi să intre în vorbă cu el şi

să-i atragă atenţia. Olimpiei îi plăcuse Răduca. Figura lui bărbătească, dură, puterea pe care o emanau gesturile sale, seriozitatea şi felul său plăcut de a vorbi o atrăseseră spre dînsul. Aflase că e căsătorit chiar în discuţia cu dînsul, dar acest lucru n-o opri. Ceea ce o atrăgea cel mai mult spre Răduca era altceva. Omul plăcîndu-i în totul, trecînd prin examenul ei de femeie, îi oferea în plus un lucru pe care-l căuta de mult Olimpia: asigurarea situaţiei ei în corpul didactic.

Olimpia nu corespundea sarcinilor cerute de şcoala medie. Pregătirea şi cultura ei erau sub nivelul cerut şi ea ştia aceasta. Fusese avertizată mai de mult că va fi repartizată la o şcoală elementară. Reuşise totuşi să-şi prelungească şederea la şcoala medie anunţînd direcţia şi inspectoratul că se pregăteşte pentru noi examene. Cum lucrul acesta nu se întîmplase, i se adusese la cunoştinţă că începînd cu viitorul an şcolar va fi încadrată ca învăţătoare la şcoala elementară numărul 3 din oraş. Dar la serbarea de an şcolar îl întîlni pe Răduca. După ce îl trecuse prin primul examen îşi puse în gînd să-l cucerească. Îşi închipuia că nu-i va fi greu. Era încă tînără, iar ca femeie, deşi nu se întorceau privirile după dînsa, avea un farmec al ei. Era întotdeauna elegantă, de o eleganţă sobră, ştia să-şi scoată în relief calităţile fizice, mai ales mersul, un mers uşor, legănat, care chema privirile spre coapsele-i puternice şi arcuite. Avea permanent conştiinţa farmecului pe care îl degaja. De aceea îsi închipuia că nu-i va fi greu să-l atragă pe Răduca.

În timpul reuniunii, Olimpia reuşise să-l izoleze pe Răduca de ceilalţi, să-l sechestreze, să-i zîmbească rar şi cu artă. Răduca se zăpăcise la început. De-abia reuşea să scoată cîte o vorbă la întrebările ei. Încetul cu încetul, ea reuşi să infiltreze

în Răduca conștiința valorii sale în general, dar mai ales să-l facă să se simtă un bărbat bine, căutat de femei. În timpul dansurilor se lipise de cîteva ori de el, măgulindu-l cu vorbe despre puterea brațelor sale. Nu se sfii să-i spună că și-ar fi dorit un bărbat ca dînsul în cămin. Răduca își închipuise că glumește. Dar simțind-o cum se lipește nervos și tremurînd de dînsul după ce rostise vorbele acelea, se oprise din dans, rugînd-o să iasă puțin la aer. Olimpia nu se lăsă invitată a doua oară, și spre a-i mări încrederea în puterea și valoarea sa, ea fu aceea care se zvîrlise în brațele sale cînd ieșiră pentru cîteva minute în grădină. Răduca îi încercuise mijlocul. În capul său era un adevărat vîrtej. Nici nu mai știa pe ce lume este. Cea mai frumoasă și mai elegantă dintre profesoare se afla în brațele sale, după ce-i declarase că l-ar fi vrut de bărbat.

Cînd ajunsese acasă, nici nu îndrăznise să se uite la nevastă-sa. Se simțea vinovat, rușinat. Îi revenea însă în minte imaginea Olimpiei. Tînără, elegantă, ispititoare era atît de deosebită de ființa aceea mică și tăcută, care răsufla obosită în pat. Căminul nu-i producea bucurie lui Răduca. Lucreția își dedicase viața gospodăriei. N-o interesa nimic altceva decît curățenia și masa. Nu aveau copii. Nici nu puteau să aibă. Poate dacă ar fi avut un copil căminul s-ar mai fi înveselit. Dar nu era numai atît... Răduca simțea parcă remușcări... Își duse însă pînă la capăt gîndul. Lucreția părea stingheră față de el. Se purta cu el supus. Nu-l mai chema. Pe cînd Olimpia... Olimpia îi stîrnise puterea, *dorința*. Dorul, necesitatea parcă a unui cămin vesel, cu copii... Olimpia îi deschidea o nouă lume...

Răduca începuse să se simtă stînjenit față de Lucreția. Începuse să se ferească de ea, să-i fie rușine să iasă cu dînsa în lume de teamă ca să nu-l

întîlnească Olimpia. Exact ceea ce urmărise aceasta. Lucrurile poate s-ar fi oprit aici dacă într-o după-amiază Olimpia nu i-ar fi făcut o vizită acasă împreună cu cîţiva elevi, un fel de vizită program. Răduca se simţise atît de ruşinat, încît se scuzase în faţa musafirilor că are ore suplimentare la uzină. Voia ca oaspeţii să plece cît mai repede, pentru ca Olimpia să n-o întîlnească pe nevastă-sa dusă după treburi în oraş. Această vizită se petrecuse cam la o săptămînă după serbare. Răduca discutase imediat cu nevasta lui. Îi spusese pe faţă că nu mai poate trăi cu dînsa şi că trebuie să se despartă. Nici nu se mai gîndea la Olimpia. Lucreţia îl cunoştea prea bine pe Răduca. Îi cunoştea dîrzenia şi hotărîrea. Nu se împotrivise. Acceptase tăcută, gîndindu-se numai că-şi irosise atîţia ani de viaţă lîngă dînsul. La proces luă însă o atitudine demnă, declarînd că fiecare îşi stăpîneşte propria viaţă şi are libertatea de a-şi alege drumul său. Atitudinea neaşteptată a Lucreţiei îl descumpănise pe Răduca. Îşi dădea seama că în Lucreţia se ascundea un suflet mare. Dar cînd îşi amintise de cele ce se întîmplaseră cu o lună înainte în grădina şcolii, simţise iar cum îi fierbe pieptul. Pasul fusese făcut.

Olimpia nu se interesase de cele ce se întîmplau în familia lui Răduca. Ea venea în fiecare după-amiază la şcoală, fără să fie nevoie, se plimba ore întregi prin grădină, aşteptîndu-l. Ştia că într-o zi va veni. Ar fi putut să jure. De cîte ori şi-l amintea, încerca să-i exagereze calităţile, pentru a se convinge că e bărbatul pe care şi l-ar fi dorit. În afară de aceasta, cînd îi revenea în minte scena din grădină o prindea un tremur nervos. Răduca o chema ca bărbat cum n-o chemase nimeni pînă atunci. Şi-i era teamă ca pînă la urmă să nu fie ea cea subjugată.

Răduca, într-adevăr, poposise într-o zi la școală. O găsise și-i spusese simplu că a divorțat. Ea nu făcuse nici un gest. Întrebase doar foarte calmă, ca și cum și-ar fi anunțat un drept :

— Cînd ne căsătorim ?...

Căsătoria avusese loc cu o lună înainte de începerea anului școlar. Olimpia invitase toate profesoarele, directoarea și inspectorii de la sfat. La sugestia ei, Răduca îl invitase pe secretarul sfatului, cu care era prieten, pe directorul uzinei și alte cîteva personalități. În timpul petrecerii, Olimpia strecurase inspectorilor cîteva cuvinte cu privire la amînarea examenelor, promițînd solemn că nu-și va lăsa studiile neterminate. Voia să dea inspectoratului o justificare pentru revocarea deciziei. Ceea ce se întîmplase după cîteva zile.

Olimpia nu-și făcea nici o remușcare. Reușise să se convingă că nu făcuse altceva decît să-și cucerească fericirea, știind că oricine avea acest drept. Își respecta căminul, se apropiase de Răduca și sufletește, și chiar începuse să se pregătească pentru examene, deși îi lipsea ambiția să meargă pînă la capăt. Bărbatul ei era un om cunoscut și stimat în tot orașul. Mai avea în plus satisfacția vîlvei produse în oraș cu prilejul căsătoriei lor. Ea credea în viitorul lui Răduca și mai ales în viitorul ei alături de dînsul. Se abținuse însă cu toată energia să se amestece în treburile sale din uzină. El știa mai bine ce trebuie să facă și-l lăsa să hotărască singur. Nu era nerăbdătoare. Aștepta momentul cînd va fi nevoie să-l împingă din spate. Olimpiei i se păru că momentul sosise în clipa cînd bărbatul ei pornise acțiunea de raționalizare. Toate ziarele din țară vorbeau despre dînsul, numele său devenise cel al unui erou. Atunci intervenise dînsa pentru prima dată, sugerîndu-i că poate ar fi bine să se uite mai departe decît la mașina lui. În plus îi

adăugase că oameni ca el merită, primii, să fie numiți directori sau ridicați în cine știe ce munci de răspundere. Și viitorul ei s-ar schimba. Ar fi numită sigur directoare. Opoziția vehementă și hotărîtă a lui Răduca o speriase pe Olimpia. „Mie îmi ajunge ceea ce sînt, spusese el. Nu-mi trebuiesc funcții înalte. Eu de mașină nu mă despart. Numai dacă mă va obliga partidul". Toată nădejdea Olimpiei rămase în gîndul că, făcîndu-se atîta vîlvă în jurul soțului ei, partidul îi va încredința lui Răduca o muncă de răspundere. Încetul cu încetul se liniștise, ajungînd la concluzia că e mult mai bine ca bărbatul ei să rămînă în continuare la atitudinea pe care o avusese pînă atunci. Se vorbea mai des de el, se vorbea atît de des, încît saltul său în sus va fi și mai uimitor. Nădejdea ca Răduca să-și schimbe munca nu dispăruse nici o clipă din sufletul Olimpiei. Cumpăra toate ziarele, căuta știri și articole care vorbeau despre dînsul și alcătuia dosare voluminoase. Bărbatul ei era un erou. Va ajunge sus. Și o dată cu el și dînsa.

Și tocmai cînd Olimpia întrezărea apropierea marelui moment, Răduca sosise acasă îngîndurat, aducînd vestea invenției lui Severin. Pentru prima dată în căsnicia ei Olimpia își pierduse cumpătul. Și ceea ce era mai grav era că și Răduca se afla într-o stare neobișnuită. Era plin de frămîntări și îndoieli. Îi trebuia un sprijin, îi trebuia un om care să-l ajute să cumpănească uman, căruia să-i poată destăinui frămîntările sale cele mai intime.

Cînd văzuse mașina lui Severin, după uimirea și admirația care-i zguduiseră sufletul, Răduca simțise o inferioritate dureroasă. Îi apăruseră deodată ideea că tot ceea ce făcuse el în uzină nu însemna nimic față de invenția extraordinară a lui Severin. Că el nu era nimic altceva decît un muncitor conștiincios, pe cînd Severin — o adevărată capaci-

tate tehnică. Nu-l cuprinsese nici o clipă invidia. Admirația pentru mașina lui Severin era prea mare ca să i se poată strecura în suflet și invidie. Tot ceea ce-i infiltrase Olimpia în anii lor de căsnicie se prăbușea dintr-o dată. Era un om fără valoare, un simplu muncitor, ambițios și dîrz. Adevărata valoare a uzinei, a muncitorimii, o reprezenta Severin. Crezuse orbește în puterea lui, în valoarea lui, pentru ca să descopere dintr-o dată că nu era nimic de capul lui. Devenise abătut, chinuit, frămîntat și mai ales își pierduse încrederea într-însul.

Îi spusese Olimpiei totul, din prima zi. Nu-și ascunsese nici un sentiment, nici un gînd. Avea încredere în puterea de judecată a nevestei lui ; ea doar fusese aceea care-l încurajase mereu. Avea din nou nevoie de încurajarea ei. Mai hotărîtă, mai sigură. Pentru că simțea că undeva în gîndurile sale se strecuraseră idei greșite.

Olimpia însă își pierduse dintr-o dată cumpătul. În loc să raționeze lucid, se lăsase stăpînită de primele simțăminte. Văzîndu-și visul dintr-o dată sfîrșit, se lăsase năpădită de invidie, de ură, de dezolare. Își închipuia totul pierdut. Mai mult. Începea să creadă că gestul de a se căsători cu Răduca fusese o greșeală a vieții sale. I se părea că relațiile dintre dînșii se reduceau, în cazul ei, la simplu erotism. Se descărcase în fața bărbatului ei cu atîta furie, încît acesta se înspăimîntase. Mai ales atunci cînd îi spusese că i se pare o greșeală căsătoria cu dînsul, Răduca avusese senzația unei căderi din înalt. Dacă nici în ochii femeii lui nu însemna nimic, atunci cu adevărat era un oarecare. Se prăvălise ca o zdreanță pe pat.

Olimpia se și gîndea la despărțire. Ivirea acestui gînd o mai dezmeticise puțin. Deși își vedea bărbatul cu care se mîndrise atît prăbușit pe pat, parcă fără nici o vlagă și nici o ambiție, simțise că

nu va putea suferi despărțirea. Se legase de el, se apropiase de el, găsise în el tocmai ceea ce îi lipsea ei. Gîndul despărțirii îi descoperise că relațiile dintre ei înseamnă mai mult decît o fericită întîlnire erotică. Ținea la el, îl avea în suflet. Nu va putea suferi despărțirea. Îl iubea. Începuse să-l iubească... Se apropiase de el, îi luase capul în mîini, apoi se lipise de el, mîngîindu-l. Dar cînd îi revenise în minte ceea ce se întîmplase în uzină, sărise în sus ca electrizată.

— Tu n-ai nici o vină, începuse să țipe ea. El e de vină. Sînt sigură c-a făcut mașina ca să-ți dea ție în cap, ca să te dea pe tine la fund, ca să arate că el e cel mai priceput dintre toți, ca să ajungă el în locul tău. Tu de ce nu te-ai gîndit s-o faci, tu parcă n-ai fi putut ?...

Răduca profitase de pauza pe care o făcuse nevastă-sa și încercase să i se împotrivească :

— Nu-i o mașină oarecare, Olimpia... E o...

— Ce e ? Ce e ? țipase ea. Nu vezi cum ți-a legat ochii ?... Ce, tu n-ai fi putut să faci ?... Tu ?... Toți au scris despre tine, nu despre el. I-a fost probabil ciudă și-a vrut să se răzbune... Tu ești un naiv. Crezi în cinstea fiecărui om... Ce, vrei să-ți dau exemple din cărți ?... Să-ți spun cîte lucruri s-au înfăptuit în lumea asta din răzbunare ?...

— Nu înțeleg ce ai cu el ?... Nici nu-l cunoști... Nici nu știi ce a făcut...

— Ba știu ! Te-a doborît pe tine. Asta a făcut ! Nu mașină ! Ți-a săpat ție groapa ! Asta a făcut ! I-a fost ciudă pesemne că toți te salută pe stradă și că ai o nevastă intelectuală... nu o tîrfă ca a lui, despre care s-a scris și în ziar... A vrut să se răzbune !... Nu înțeleg cum poți să fii atît de orb ! ?... Să iei totul drept o idee venită din senin... Nimic, nimic nu se face fără sentiment. A simțit și el ceva cînd a făcut mașina. A simțit invidia. Și ambiția. Și satisfacția răzbunării.

— Nu se poate, Olimpia !

— Nu se poate ?... Dar ce, ai fi vrut să urle la tot pasul că se răzbună pe tine ?... Cînd cineva se răzbună, îţi zîmbeşte în faţă, ca să nu simţi, să nici nu-ţi treacă prin cap vreo bănuială... şi tu mai vrei să-i iei apărarea ?... După ce te duce de nas ca pe-un copil ?... Nici elevii mei n-ar fi atît de naivi. Tu eşti prea cinstit, asta-i nenorocirea. Nu era mai bine să te fi dus la partid şi să ceri să-ţi dea o muncă de răspundere ?... Acum ce-o să faci ?... N-o să se vorbească decît despre dînsul... Pe tine te vor uita toţi... Şi eu... eu care m-am sacrificat, care am crezut în tine... Eu... Să vezi cum o să înceapă să se lege iar de mine... Iar vor începe să curgă reclamaţii de la sfrijitele acelea pe care le-am invitat la nuntă... şi asta numai din cauza lui... Doamne, doamne... Ce-a trebuit asta ?...

Olimpia începuse să plîngă la închipuirea celor ce se vor întîmpla. Scena aceasta îi golise capul lui Răduca. Nu se gîndea decît la nevastă-sa şi la ruşinea lui. Uitase orice altceva. Nu izbutiseră să adoarmă. Stăteau în pat, depărtaţi unul de altul. Din cînd în cînd, ea şoptea cu voce tremurată :

— Ce-a avut cu tine ?... Ce i-ai făcut ?... De ce te-a doborît ?...

Din tot ce-i spusese Olimpia, Răduca nu reţinuse decît faptul că fusese doborît. Atît. Acest lucru era izvorul tuturor durerilor care-l încercau. Spre zori, Olimpia se aruncase la pieptul lui şi începuse să-l îmbrăţişeze. Se gîndise iar la despărţire şi înţelese că n-ar fi putut-o suporta.

La fabrică, Răduca era stăpînit de acelaşi simţămînt. Că fusese doborît, că nu mai însemna nimic în uzină. Ură faţă de Severin nu putea să simtă. Şi nici invidie. Severin era un om. Niciodată nu-l simţise altfel. Era un om cu suflet mare. Dar ceea ce nu-şi închipuise că Severin posedă,

era capacitatea sa tehnică la nivelul pe care o arătase, prin creaţia sa. Răduca era pur şi simplu uluit. Se simţea un nimic pe lîngă Severin. Cel mai umil muncitor. Îşi închisese toate chinurile într-însul. Lucra la strung din obişnuinţă, în ritmul său obişnuit.

Atentatul îl zguduise însă teribil. Se trezise dintr-o dată şi se simţise cuprins de o ruşine fără margini. Pe măsură ce se scurgea timpul, în locul ruşinii urca în el sentimentul vinii şi al răspunderii. Cînd observase că Iulieş cheamă la o consfătuire pe unii din membrii organizaţiei de bază simţise un şoc atît de puternic, încît fusese pe cale să explodeze. Gîndurile sale însă nu erau limpezi. Tăcerea lui Iulieş îi dăduse parcă a înţelege acest lucru. Nu spusese nimic. Era prea grav totul pentru a da drum fără noimă tuturor gîndurilor care-i treceau prin minte. Trebuia întîi să se limpezească.

Cum pătrunsese în casă, Olimpia înţelesese că se petrecuse o schimbare adîncă în el. Văzuse în faţa ei acelaşi om dîrz, hotărît, plin de voinţă, pe care-l cunoscuse prima dată. Ştia că nu i se va putea împotrivi. Răduca nu-i făcuse nici un reproş direct, nici o mustrare. Vorbise numai despre dînsul. La început spusese tot ce-i trecea prin cap. Îi vorbise aproape toată noaptea. Ea nu scosese nici un cuvînt. Nu se mai gîndea la nimic altceva. Era bărbatul ei. Ştia că nu poate trăi fără dînsul. Şi mai ştia că dacă-şi recîştigă puterea şi încrederea, drumul lui nu va rămîne închis. Ea nu înţelegea din ceea ce-i spunea dînsul decît că e hotărît să-şi recucerească valoarea. Nu înţelegea cum. Simţea numai pornirea şi hotărîrea din vocea sa. El fusese de astă dată acela care o chema spre dînsul.

Dimineaţa, muncitorii îl urmăriră surprinşi pe Răduca. Nu se duse la strung, ci de-a dreptul în

biroul lui Iulieș. Aflase de la poartă că Iulieș sosise înaintea lui.

— Te așteptam, Răduca, îl întîmpină Iulieș. Te așteptam mai de mult.

— N-am simțit nici o clipă nici ură, nici invidie — începu fără nici o introducere Răduca. Nu trebuie să-ți dau cuvîntul meu de comunist pentru aceasta.

— Te cred, îi răspunse calm Iulieș.

— Ceva mult mai grav, Iulieș. Mult mai grav. Mi-am pierdut încrederea în mine. Am ajuns să-mi închipui că nu-s altceva decît o zdreanță. Un nimic.

— Nu asta-i grav, Răduca. Adică nu asta-i totul.

— Știu... Am crezut prea mult în mine. Nu atît cît îi trebuie omului ca să se înalțe. Dincolo de cît îi trebuie. M-am cocoțat atît de sus în ochii mei, încît nu mi-a fost greu să mă prăbușesc. Am fost și nesincer... N-am vrut să arăt... adică m-am prefăcut modest... Tocmai ca să dau lecții de superioritate. Mi-am închipuit că sînt totul... De aceea cînd am dat cu ochii de mașină mi s-a părut că sînt un nimic și m-a cuprins deznădejdea... Nu știu dacă mă înțelegi... M-am gîndit numai la mine, tot timpul... Ți-am explicat de ce... Nu m-am mai uitat în jur... Mi s-a părut că tot ceea ce s-a întîmplat mă distruge pe mine, mă desființează pe mine... Era vorba numai de mine... Am vrut să știi cum am putut să ajung aici... Numai la mine, numai la mine... Nu știu cum se cheamă asta în limbaj partinic...

— Lipsa conștiinței de partid... Situarea persoanei tale mai presus de orice...

— La aceeași concluzie am ajuns și eu, Iulieș. Lipsa conștiinței partinice...

— Urmată de lipsa de răspundere partinică.

— Da... Lipsa de răspundere... Am pierdut o dată cu conștiința de partid și conștiința mea de om.

— Așa se întîmplă întotdeauna, Răduca. Nu se poate una fără alta. Conștiința partidului e conștiința oamenilor. Gradul cel mai înalt de conștiință omenească. Dacă o pierzi... pierzi și simțul de răspundere, și simțul demnității omenești...

— Cum s-a petrecut cu mine... Am ajuns o cîrpă.

— Nu o cîrpă, Răduca. Zdrențele nu au putere. În cel mai bun caz le culeg babele de pe stradă... și fac din ele țolice sau știu eu ce... Zdreanță ajunge un oarecare... Dar cînd un conducător își bagă capul în pămînt și nu mai vede nimic, se transformă dintr-o dată în semnal, în suport pentru dușmani. Îi cheamă la atac. Și nu numai atît. Le dă speranță în victorie. Îi împinge din spate.

Răduca plecă ochii în jos. I se încrețise carnea pe el. Tremura. Ajunsese la aceeași concluzie și dînsul. Nădăjduise că poate exagerează. Dar știa dinainte că nu.

— Știu, Iulieș. Asta mă doare. Am dat drum liber... am împins de la spate... Sub ochii mei s-a petrecut totul... Am ajuns să trădez... Dacă nu s-ar fi întîmplat. Nu spun asta ca să-mi micșorez vina... Mă doare că am descoperit... că am verificat acest adevăr... eu... prin mine... Dacă mi-ar fi fost întipărit în minte, aș fi uitat de mine, de acest păcătos din mine... m-aș fi gîndit mai întîi la datorie... la răspunderea mea de om și de comunist... Nu mi-i teamă că n-o să mă pot îndrepta, Iulieș... Nu! Dacă am venit la tine, am venit...

— Ai venit în calitate de comunist, Răduca.

Răduca simți emoția înțepîndu-i ochii.

— Mă doare, Iulieș, că voi avea această pată în conștiința mea... Nu durere... ciudă... mînie... Dacă aș fi fost treaz... Dacă nu m-aș fi îmbătat cu orgoliu și... aș fi putut ține capul sus, fără rușine, toată viața... Nu, nu... O să-l țiu și de-acum înainte!... O să merit să-l țin... Dar față de mine, față de

partid, l-am coborît o dată... Și puteam să nu-l cobor. Asta n-o pot uita... E rău... Iulieș, cînd te trezesc asemenea lovituri...

— Întotdeauna la aceeași concluzie ajungem, Răduca, de cîte ori greșim. Că puteam să nu greșim. Dacă ascultam cu atenție cuvîntul partidului. Dacă deschideam ochii și-n loc să vedem în hotărîri și în rezoluții simple vorbe, pătrundeam înțelesul acelor vorbe. Totul e gîndit acolo, Răduca. Fiecare cuvînt e pus la locul lui și izvorăște dintr-o experiență verificată mereu de fapte și iar de fapte... Să știi, Răduca, dacă vei întîlni într-un document de partid o frază despre întărirea conștiinței partinice, care înseamnă răspundere, vigilență, nesituarea persoanei tale deasupra intereselor partidului, în fraza aceasta va fi cuprins și cazul tău... Așa se întîmplă cu fiecare cuvînt al partidului... Nu e scos din senin, ci din cele mai concrete și mai reale fapte...

Răduca încuviință plecînd capul. Se uită apoi în ochii lui Iulieș și spuse fără nici un ifos :

— Sînt gata să apar în fața organizației, Iulieș.

— Vom discuta mai întîi în birou, Răduca... Eu te-am așteptat... Poate am greșit și eu. Într-un timp mă cuprinseseră mari îndoieli... Știu eu ? Poate din cauza... celor ce s-au petrecut și a atitudinii tale... M-am gîndit că va trebui să fii zguduit... Eu... Mi-ai dat mare curaj, Răduca, prin felul cum ți-ai analizat atitudinea... Mi-ai întărit încrederea într-o perioadă cînd am mare nevoie de încredere... Mi-ai arătat că un comunist adevărat chiar și cînd greșește rămîne tot un comunist. Tu nu te-ai jucat cu vorbele... Tu n-ai spus aici vorbe... Tu ți-ai deschis sufletul. Asta se simte, Răduca... Îmi închipui c-a fost mult mai greu pentru tine să te zgudui singur, decît s-aștepți s-o facă alții...

— M-a îndîrjit hotărîrea de a-mi înălța capul, Iulieș. De cîte ori îmi simțeam inima crăpînd de

durere, simțeam și cum urca în mine un val de putere, de hotărîre.

— De aceea ești comunist, Răduca, de aceea meriți să fii comunist! Ți se va cere mult, în curînd, dar nu-mi mai este teamă.

Răduca părăsi biroul lui Iulieș, emoționat. Toți muncitorii din hală îl urmăreau cu privirile. Îl văzură oprindu-se în fața lui Severin și dînd mîna cu acesta. După cîteva minute ajunse la mașina lui. Întîrziase cu pornirea lucrului pentru prima dată de cînd era în uzină. Deodată răsună ca o explozie în întreaga hală vocea lui Valer:

— Răduca trece la mașina lui Severin!

Și deși auziseră toți, vorbele lui Valer făcură înconjurul halei, trecînd din gură în gură.

Dacă ar fi fost Iușcă de serviciu la poartă în acea dimineață și-ar fi dat imediat seama că s-a întîmplat ceva cu Sbîrcea. Muncitorul nu mai era același dintotdeauna. Sbîrcea nu mai azvîrli capătul țigării în locul cunoscut. De abia își aprinsese țigara și după felul cum fuma părea nervos și agitat. Își pierduse acea siguranță care îi sărise în ochi lui Nicolae Iușcă.

Sbîrcea trăise o noapte de nesomn. Era atît de frămîntat, încît nici nu încercase să adoarmă. Descoperise greșeala și nu știa cum s-o repare. Îi venea să-și dea cu pumnii în cap, să urle, să spargă pereții. În loc să prindă doi iepuri dintr-o dată, cum își închipuise el, căzuse pînă la urmă în capcana întinsă iepurilor. Se dusese singur în capcană și-și vîrîse piciorul fără să-l silească nimeni. Nu trebuia să-l caute pe Iulieș, nu trebuia să-i spună acestuia că-l văzuse pe Căciulă aruncînd. De ciudă își mușcă pumnii. Cum de nu chibzuise că procedînd astfel, primul gînd care ar fi răsărit în capul unui om era acesta: de ce nu-l demascase imediat pe Căciulă? De ce așteptase să

treacă atîta timp?... Iulieș doar îl întrebase... Dar el nu ghicise imediat tîlcul întrebării și răspunsese ca prostul că fusese ocupat, că fusese prins de treburi. Cum să nu nască îndoieli?... Cum să nu dea de gîndit purtarea lui?... Dacă l-ar fi demascat pe Căciulă imediat... Pierduse marele moment... Stima, recunoștința și încrederea muncitorilor într-însul ar fi crescut într-atîta, încît n-ar mai fi avut de ce să se teamă. Singura lui scăpare era ca Silviu Căciulă să fie considerat dușmanul despre care vorbise Iulieș. Dar și în acest caz, denunțul său întîrziat putea fi categorisit ca forțat de împrejurări. Mai ales că auzise în oraș, spre seară, din gura unor muncitori, cum că Silviu Căciulă îl acuză pe el de atentat. Își săpase singur groapa. Dacă vor începe cercetări, dacă se va merge pe urmele trecutului său, atunci totul era pierdut. După ce reușise atît de bine să scape de orice bănuieli.

Sbîrcea avusese un atelier mecanic la Brașov. Un atelier în care lucrau vreo zece muncitori. Înainte de război reușise să-și mărească atelierul, cumpărînd, cu ajutorul unor administratori de la A.S.T.R.A. și I.A.R. cîteva mașini bune pe un preț de nimic. Mașinile erau considerate degradate și le cumpărase cu prețul fierului vechi. În timpul legionarilor, speculase situația: se înscrisese în mișcare, atrăgînd după el cîțiva ucenici și înființînd un așa-zis corp muncitoresc legionar. Vorbea la adunări în numele muncitorilor, lua zilnic legătură cu conducerea mișcării legionare din oraș, depănîndu-i în față planul de a înființa o fabrică în care să lucreze numai legionari. Unul și unul. I se încredințase pentru început o mică întreprindere de reparații auto care fusese proprietatea unui industriaș evreu. Cu ajutorul aceluiași administratori vînduse mașinile din atelierul său celor două fabrici la un preț înzecit și cu suma de bani

realizată cumpărase întreprinderea pe numele lui. Nu lucrau decît vreo cincizeci de muncitori și ucenici în întreprindere, dar tot se chema că e proprietarul unei fabrici. Comandase o firmă mare, pe care ceruse să se scrie: *„Fabrica Romînul, întreprindere de reparații auto"*. Adăugase S. A., așa cum văzuse pe toate firmele, și numele său, Sbarcea Ștefan. După rebeliune se desolidarizase de mișcarea legionară pentru a nu-i fi pusă cumva în dubiu proprietatea fabricii, iar un an mai tîrziu, la începutul războiului, comandase o nouă firmă: *„Fabrica Romînul și Germanul, întreprindere de reparații auto. S.A. Sbarcea Ștefan."*

Războiul îi prilejuise afaceri bune. Lucra mai ales la reparațiile mașinilor germane de război și nemții plăteau fără să numere banii. Îi fabricau doar cu mașini proprii. Totul s-ar fi oprit aici dacă Sbîrcea n-ar fi dat întîmplător de firele unei celule comuniste în fabrica sa. Întreprinderea lui Sbîrcea, prin persoana patronului și prin relațiile acestuia cu nemții, era mult mai puțin suspectată decît alte fabrici. Partidul organizase aici o puternică celulă comunistă, care desfășura o activitate intensă în întreg orașul. Sbîrcea dibuise printr-o întîmplare cîțiva comuniști, îi urmărise și descoperise că aceștia se adună de cîteva ori pe săptămînă într-o anumită încăpere de pe lîngă atelierul mare. Imediat transformase camera vecină într-un depozit de materiale, în care n-avea voie să pătrundă decît dînsul. Dacă observa că se adună acolo cîțiva oameni, se furișa și el în depozit, încercînd să audă ce vorbesc. Scopul său era să-i cunoască pe toți comuniștii și simpatizanții din întreprindere, ca să dea o mare lovitură. Zidul care despărțea cele două camere era prea gros pentru a putea auzi ceva. Sbîrcea comandase unui zidar să spargă peretele pentru a amenaja o firidă. În două zile treaba fusese terminată. Firida, mascată cu placaj,

îi putea da posibilitate să audă ce se vorbește dincolo. Spre uimirea lui, în săptămîna care urmă nu mai avusese loc nici o adunare în camera vecină. Mai mult, cîțiva muncitori din cei pe care-i trecuse în rîndurile comuniștilor părăsiseră fără nici un motiv întreprinderea. Sbîrcea își închipuise că zidarul care-i amenajase firida era comunist și-și înștiințase tovarășii. De aceea acționase imediat. Chemase Siguranța în întreprindere, indicînd agenților pe cei cinci comuniști siguri care mai rămăseseră în fabrică. Aceștia fuseseră imediat arestați, judecați si condamnați.

Spre sfîrșitul războiului, Sbîrcea primise o lovitură ucigătoare. La un bombardament american căzuseră asupra fabricii sale trei bombe mari, care transformaseră totul în ruină. Rămăsese întreagă numai firma. Se dusese la comandatura germană pentru a căpăta un ajutor, dar ofițerii de acolo îi puseseră în vedere ca într-un termen de zece zile să achite comandaturii costul celor aproape o sută de mașini militare germane care fuseseră distruse o dată cu fabrica sa. Vorbeau de o asigurare mutuală și amenințau cu deportarea. Sbîrcea acceptase, dar imediat ce scăpase de nemți își încărcase averea în ultimul camion care-i mai rămăsese și luase direcția Rîșnov, unde se ascunsese pînă la sfîrșitul războiului.

După eliberare, Sbîrcea evitase să mai treacă prin Brașov și încercase să-și șteargă urma. Auzise că e căutat de comuniști. Cu banii rămași reușise să cumpere un atelier mecanic în Cluj. Cîțiva ani treburile îi merseseră bine. N-avea de ce să se plîngă. Atelierul nu-i fusese naționalizat, iar cu muncitorii căuta să se poarte bine. Din nenorocire pentru dînsul, într-o zi se pomenise cu un camion remorcat, adus pentru reparație. Și descoperise, alături de șofer, pe unul din comuniștii care-i părăsiseră întreprinderea înainte de a chema Siguranța.

Dar și acesta îl văzuse. Trăsese însă cu urechea și-l auzise pe străin întrebînd maistrul dacă nu cumva proprietarul atelierului e unul Sbarcea Ștefan. Cînd maistrul încuviințase, îl auzise pe străin țipînd :

— Voi știți cine-i acest Sbarcea ?.. Un criminal ! Un bandit !...

Nu avusese nevoie de mai mult. Sărise pe geam, afară în curte, după ce goli mai întîi casa de bani, se dusese direct la gară și de acolo la Satu-Mare. Pentru că trenul de Satu-Mare se aflase în gară cînd ajunsese el. Se angajase strungar la fabrica Unio, devenise Sbîrcea la preschimbarea buletinului de identitate, gîndindu-se că singurul lucru pe care-l avea de făcut e acela de a aștepta. Și cînd va sosi momentul, se va răzbuna cu vîrf și îndesat. Pentru aceasta însă trebuia să trăiască. Părăsise și Satu-Mare, stabilindu-se pentru un timp la Oradea. Apoi se angajase pentru cîteva luni la Cugir. Cînd considerase că nu i se mai poate da de urmă, părăsise Cugirul cu hotărîrea de a-și găsi un loc unde să se stabilească definitiv, sau, cum spera el, pînă la căderea regimului. Astfel ajunsese Sbîrcea la uzina „Drapelul Roșu", reușind în cîțiva ani să fie trecut în categoria muncitorilor serioși, conștiincioși, fruntași. Se ferea să se bage în discuții, era cît se poate de disciplinat, ducea o viață retrasă și nu căuta să atragă nimănui atenția asupra persoanei sale. Aștepta răbdător să se schimbe timpurile.

Cînd văzuse mașina lui Severin, Sbîrcea simțise că începe o etapă nouă în viața sa. Nu mai putea sta în inactivitate. Dacă unii întăreau regimul, el avea datoria să lovească în regim. Nu direct, ci pe ascuns. Regimul lovise în el fără milă. Va lovi și el. Era singura posibilitate de a se răzbuna și mai ales de a reduce așteptarea. Poate că și alții în alte locuri vor proceda ca el... Mai erau oameni în si-

tuația lui. În mintea sa înfloreau planuri noi. Cine știe ce acțiune putea să declanșeze el!... Micile sabotaje se adunau unul cîte unul, se transformau într-o acțiune de amploare... Mai întîi își propusese să atîțe oamenii împotriva mașinii lui Severin. O vorbă strecurată cuiva la momentul potrivit însemna mai mult decît un discurs. Își începuse acțiunea cu grijă, spre a nu fi mirosit de muncitori. Și tocmai cînd totul i se părea că merge bine apăruse Căciulă...

Îl înjură în gînd pe Căciulă, îl înjură cu și mai multă ură, căindu-se că nu-l demascase imediat. L-ar fi ucis muncitorii... Sbîrcea tresări... La acest lucru nu se gîndise. Își găsise în sfîrșit scuza!... Sări din pat, se bărbieri, se spălă cu apă rece pînă la brîu, își băgă capul sub robinet. Îi plăcea răceala apei pe ceafă. Era salvat. Mai mult. În minte i se aprinse un nou gînd. Îl va pune cu răbdare în aplicare. Ajunse în hală o dată cu Răduca. Voi să se ducă direct la Iulieș, dar văzîndu-l pe Răduca intrînd la acesta, dădu drumul strungului, iscodind cu ochii hala. Cînd auzi vocea lui Valer anunțînd noutatea, se hotărî. Se duse întins spre biroul lui Iulieș. Îl găsi pe acesta la masă, îngîndurat.

— Bună dimineața, tovarășe Iulieș.

— Noroc, Sbîrcea... Ce vînt te-a împins încoace?

Sbîrcea se străduí să pară înfuriat:

— Mama lui de bandit!... Am auzit că încearcă să mă arate drept criminal pe mine... Să-l judecăm aici în uzină, tovarășe Iulieș... Criminalul!... Nelegiuitul!... Îmi pare rău că m-a apucat mila... Mi-a fost teamă c-o să-l calce în picioare muncitorii... Si el... De aceea-i bine să nu-ți fie niciodată milă de șerpi... chiar dacă nu te mușcă.

— Vrei să spui că dacă l-ar fi nimerit pe tovarășul inginer...

— Atunci nu mai șovăiam, tovarășe Iulieș... M-a apucat însă dintr-o dată mila... Știu în ce hal

trăiește nenorocitul... Și nu mi-a fost ușor să mă învinq...

— De ce n-ai spus de la început asta, Sbîrcea ?... Doar te-am întrebat.

Sbîrcea se prefăcu că-și pleacă privirile în jos :

— Mi-a fost rușine, tovarășe Iulieș... M-am frămîntat mult timp. Îmi trecea prin minte să mă duc la bandit și să-i spun că dacă nu-și bagă mințile în cap... Dar parcă auzeam și vorbele dumitale cum că e un dușman printre noi... Pînă la urmă a învins datoria în mine... Vezi, tovarășe Iulieș... Eu de felul meu sînt milos... Nu pot să văd oameni suferind... Mă apucă rău la inimă. Și numai cînd mă gîndeam la ce-o să se întîmple cu Căciulă... Mereu îmi venea în fața ochilor trupul lui sfrijit și nenorocit... Dar parcă-l vedeam și pe tovarășul inginer Pîrvan... și auzeam și vorbele dumitale... N-am mai putut rezista...

Iulieș nu mai insistă. Își aținti privirile asupra lui Sbîrcea, dar acesta scuturat parcă de chinuri se uita în altă parte.

— Zău... că și acum mi-i milă de el, nelegiuitul...

— Bine, Sbîrcea. Du-te la lucru...

— Ar mai fi ceva, tovarășe Iulieș... M-am gîndit din prima zi. Eu ca meseriaș nu mă las bătut de oricine. Și cînd am văzut mașina lui Severin m-a cuprins o mare dorință... De aceea îl înțeleg pe Răduca. Aș vrea să mă pregătesc și eu la mașina lui nea Alexandru...

Iulieș văzu parcă aprinzîndu-se o flacără în ochii lui Sbîrcea.

— Nu-i rău, Sbîrcea. O să vorbesc cu tovarășul inginer.

Sbîrcea părăsi biroul lui Iulieș cu un sentiment de ușurare. N-avea de ce să-l mai bănuiască Iulieș. Îi strecurase acestuia că nu-i trecuse mila față de Căciulă. De ce să nu-l creadă ?... Mai ales după ce-i spusese că vrea să lucreze la mașina lui Seve-

rîn. Era al doilea, după Răduca. Sbîrcea se opri în faţa lui Severin, îl salută şi-i privi maşina. Funcţiona ca un ceasornic. Era o adevărată minune. Severin îl va introduce în tainele ei. Ştia că orice lucru are un punct slab. I-l va indica Severin singur. Va ascunde acolo un cocoloş de metal anume făcut ca numai la cîteva minute de la pornire maşina să fie distrusă.

— Mare minune, nea Alexandre ! De-abia aştept s-o pipăi bucată cu bucată cu mîinile mele.

Sbîrcea se întoarse apoi la strung şi începu să lucreze de zor.

Pîrvan ajunsese în faţa porţii uzinei ca de obicei cu şase minute înainte de începerea schimbului. Îl întîlnise pe Lucian şi-i înmînase articolul. Se scuzase că nu are timp să întîrzie şi se îndreptase spre hală. După ce termină turul obişnuit prin hală, se opri cîteva secunde la maşina lui Alexandru Severin. Ştia că aceste opriri îi vor intra în obicei. Vorbele pe care i le adresă lui Severin nu mai erau de astă dată convenţionale.

— Te-aş ruga, domnule Severin, să-ţi faci timp liber în jurul prînzului. Am nevoie de dumneata.

Severin crezu că inginerul vrea să discute cu dînsul despre maşină :

— Cînd vreţi, tovarăşe inginer. Dacă-i vorba despre maşină...

— Nu, nu-i vorba despre maşină... E o problemă de altă natură... Îţi voi explica după şedinţă.

Pătrunse apoi în birou, îl salută scurt pe Ferenţi, îşi aşează pălăria şi paltonul în cuier şi se îndreptă spre uşă. Înainte de a părăsi încăperea se adresă lui Ferenţi :

— Domnule Ferenţi, te rog să te ocupi dumneata, astăzi, de secţie. Eu voi avea alte treburi.

Pîrvan traversă curtea uzinei cu paşi obosiţi şi intră în clădirea administraţiei. Urcă încet scă-

rile, pătrunse în anticamera directorului și o rugă pe Aura Pricop să-l anunțe lui Sîngurel.

Directorul îi ieși în întîmpinare, bucuros, dar observîndu-i paloarea încercă să-și ascundă zîmbetul.

— Chiar aveam nevoie de dumneata, tovarășe inginer.

Pîrvan reuși să se stăpînească. Vorbi calm, sigur, ca întotdeauna :

— Domnule director, poate vă stingheresc, dar o împrejurare neprevăzută mă obligă să-mi modific planurile. Am datoria să fac o expunere asupra situației secției mele în urma invenției lui Alexandru Severin. Consider că e o problemă extrem de importantă. Am vrut să analizez totul în liniște. V-aș ruga să convocați conducerea uzinei, pe Alexandru Severin și pe Radu Răduca. Favoarea pe care v-o cer este aceea de a convoca ședința în cursul acestei dimineți. Dacă se poate cît mai grabnic. Vă rog să credeți că nu este un abuz.

Sîngurel, plăcut surprins de cererea inginerului, se grăbi să-l liniștească :

— Sînt chiar foarte mulțumit, tovarășe inginer. Cred că într-o oră putem începe.

— Vă mulțumesc, tovarășe director, și vă rămîn îndatorat.

Ajuns în biroul său, Pîrvan profită de faptul că era singur și se așeză încet pe un scaun...

Fusese trezit la ora trei și șapte minute de profesorul Dinu. Ajunsese în același timp cu acesta la locuința lui Toporaș. Cîteva minute mai tîrziu sosiseră pe rînd mașina din care coborîse cardiologul Vești și mașina salvării. Toporaș îi recunoscuse și încercase să rîdă :

— He, he, he ! V-ați speriat ?...

Vești îl amenințase sever, ducînd degetul la buze. Toporaș tăcuse. După un examen sumar,

infirmierii îl așezaseră cu grijă pe Toporaș pe targă și-l transportaseră în mașină. Rămași singuri, Dinu îl întrebase din ochi pe profesorul Veșcan. Acesta făcuse un efort pentru a răspunde:

— Infarct miocardic combinat cu...

— Șanse? întrebase profesorul Dinu, deși știa dinainte că întrebarea sa era inutilă.

— Nu! Voi încerca totul, Dinule... Am întîrziat pentru că mi-am trimis asistenții la clinică... vom face totul. Dar... vîrsta... E o minune că a rămas în viață... Mergeți și voi?

Se urcaseră tustrei în mașină. Șoferul, bănuind gravitatea cazului, accelerase la maximum viteza.

Îmbrăcat în halat alb, Pîrvan urmărise împreună cu Dinu toate eforturile pe care le făceau medicii spre a prelungi viața lui Toporaș. La ora șapte fără un sfert, Pîrvan îi făcuse semn profesorului Veșcan, și cînd acesta ajunsese lîngă el, îl întrebase cu o mișcare a capului. Profesorul îi răspunse tot printr-o mișcare a capului. Era un *nu* definitiv, care-l zguduise pe Pîrvan. Înainte de a părăsi clinica telefonase lui Hurmuzaki, lui Balasan și Orhideei. Apoi se urcase într-o mașină care-l adusese la fabrică.

Durerea îl măcină pe Pîrvan. Nu-și putea închipui că omul acela vesel, sănătos, plin de viață, ar putea să nu mai fie. Simpatia pe care-o simțise la început pentru Toporaș se transformase cu timpul în venerație. Și-l aminti pe Toporaș în cele trei ore pe care le petrecuse la căpătîiul lui. Înconjurat de medici, de aparate, nu făcea nici o mișcare, nu scotea nici un sunet. Doar ochii lui alergau de la un chip la altul, schimbîndu-și de fiecare dată expresia: nepăsare, uimire, întrebare, teamă, înseninare. Mai ales înseninare. Toată figura lui exprima această stare. Din cînd în cînd

doar, trăsăturile feței sale schițau un zîmbet de regret.

Pîrvan văzu clanța ușii mișcîndu-se și se ridică fără grabă în picioare. Era Ferenți.

— Sînteți invitat la ședință, tovarășe inginer.

— Mulțumesc, tovarășe Ferenți, răspunse încet Pîrvan. Te voi pune și pe dumneata la curent cu prima ocazie.

În biroul lui Sîngurel era adunată întreaga conducere a uzinei. Pîrvan se așează pe un scaun liber în fața lui Iulieș și Severin. Simți nevoia să-și sprijine coatele de masă, dar își îndepărtă gîndul. Cînd directorul anunță obiectul ședinței și-i dădu cuvîntul, se ridică în picioare și începu să vorbească sigur, fără poticneli și șovăieli. Se lăsase o tăcere adîncă în încăpere.

Pîrvan descrise mai întîi mașina lui Severin cu toate caracteristicile ei. Știa că nu mai era nevoie. Dar fiecare amănunt tehnic al mașinii fu analizat în parte și mai ales apreciat în sensul adaptării lui la alte mașini din secție. Astfel Pîrvan numi o serie de tipuri de mașini care puteau fi transformate, modificate radical, automatizate și reunite pe o singură linie de producție automată. Pîrvan enumeră tipurile de piese care puteau fi confecționate, prelucrate în toate amănuntele lor pe linia încă imaginară. Delimită apoi perioadele de timp necesare pentru adaptarea mașinilor, fixînd norme precise pînă la minut pentru fiecare piesă trebuincioasă mașinilor. Expunerea sa tehnică dură exact două ore, precum își propusese Pîrvan. După ce termină de înfățișat planul în toate amănuntele lui, inginerul își îndreptă printr-un gest brusc ținuta și continuă.

— Ne aflăm, fără exagerare, în fața unei revoluții tehnice. Planul pe care vi l-am înfățișat este urmarea firească a apariției în secția noastră a mașinii AS 1. Promotorul acestui plan, inițiatorul

lui, este colegul meu Alexandru Severin. Capacitatea sa excepţională şi viziunea sa tehnică temerară stau la baza acestei revoluţii. Pentru mine a fost o datorie să aleg această cale, să mă integrez în acţiunea domniei sale. Intrăm astfel într-o nouă perioadă a tehnicii. Automatizarea combinată cu telemecanica, cu electronica şi în alt stadiu cu modificarea şi înlocuirea actualei energii va însemna, iertaţi-mă, o perioadă de mare progres în tehnică. Sub acest aspect atrag atenţia colegului meu să-şi extindă studiul asupra noilor fenomene ivite în tehnică, insistînd în special asupra elementelor de feromagnetică, electrotermică, asupra elementelor electronice şi ionice. Dumnealui înţelege prea bine la ce mă refer. Fără stăpînirea în fond a acestor elemente şi principii nu putem năzui la realizarea unei automatizări generale, care depăşeşte capitolul tehnică, devenind capitol ştiinţă... Ceea ce încercăm noi să înfăptuim acum va constitui un pas pe drumul amintit. Încercarea noastră de a crea o linie automată din iniţiativă şi cu mijloace proprii se va numi un exerciţiu tehnic şi un examen al capacităţii noastre. Perspectiva spre care tindem este aceea de a transforma uzina noastră într-o uzină automată constructoare de maşini automate. Un laborator ştiinţific... Sarcina noastră principală ar fi în această etapă realizarea liniei automate. În acest sens, rog conducerea uzinei să încredinţeze această sarcină autorului expunerii şi promotorului acţiunii.... Vă mulţumesc pentru atenţia cu care m-aţi ascultat.

Sîngurel îi aruncă o privire fugară lui Iulieş, după care anunţă scurt, ca o hotărîre:

— Expunerea tovarăşului inginer Pîrvan constituie în întregime punctul de vedere al direcţiei şi al organizaţiei de partid. Am vrut să vă aduc de la început acest lucru la cunoştinţă... Aveţi cuvîntul.

Pîrvan își înclină capul în semn de mulțumire în direcția lui Iulieș și în direcția lui Sîngurel.

Cei care luară cuvîntul apreciară din capul locului planul lui Pîrvan drept rezultatul unui studiu amănunțit, riguros și fără lacune. Își manifestară bucuria, fără rezerve, pentru perspectiva care se deschidea uzinei și încrederea în reușita planului. Fiecare se angajă să sprijine acțiunea pornită în secția numărul 1, considerînd că le revine datoria de a începe neîntîrziat perfecționarea cunoștințelor tehnice și abordarea noilor domenii ale științei tehnice.

Iulieș, ca întotdeauna la asemenea ședințe, vorbi foarte puțin. Arătă că acțiunea din secția principală a uzinei înnobilează întreaga uzină, dar că adevărata mîndrie o poți simți numai atunci cînd ești părtaș direct la acțiunea care stîrnește mîndria. După ce asigură direcția uzinei de sprijinul total al organizației de partid, Iulieș zise în încheiere :

— Așa cum spunea tovarășul inginer, ne aflăm la începutul unui drum al cărui capăt ajunge departe, atît de departe că poate pe unii îi emoționează. Nu e destul să avem numai picioare bune. Trebuie să fim și tari. Trebuie să fim și hotărîți. Trebuie să fim și vigilenți. Cine se uită la soare fără să ducă mîna streașină la ochi, nu vede nimic. Dar nici s-o lipim prea tare de ochi că atunci ne năpădește bezna. Să vedem drept înainte. Și mai e ceva. Ca să nu ne surprindă ploaia, ninsoarea sau arșița, trebuie să ne gîndim mereu la ele și să avem cele trebuincioase la noi. Adică tărie, hotărîre, vigilență... Că pe un drum atît de lung și de greu n-o să avem întotdeauna cer senin deasupra noastră.

Sîngurel înfățișă o listă cuprinzînd muncitorii care se oferiseră singuri să lucreze alături de Severin. În capul listei se aflau numele lui Costinaș,

Valer, Domnica. Iulieș adăugă după o ezitare și numele lui Sbîrcea.

Pîrvan se ridică din nou în picioare :

— N-am nimic împotriva strungarului Sbîrcea Ștefan. E un muncitor bun. Inutil să adaug că ceilalți muncitori sînt bine aleși. Eu nu mă conduc după considerente personale. Costinaș și Valer au dovedit, după accident, o răspundere tehnică deosebită. Iar asupra capacității lor tehnice nu este cazul să insist. Pot doar să menționez că în decurs de cîțiva ani au făcut progrese neobișnuite în profesiunea lor... Una din cele mai importante probleme este însă aceea a raționalizatorului nostru fruntaș Radu Răduca, pe care am ținut special să-l invit la această ședință. Tovarășul Răduca trebuie să facă deocamdată, pentru o perioadă limitată, un sacrificiu. Poate că-i va veni greu, dar acțiunea dumnealui... fără acțiunea dumnealui, acțiunea noastră nu poate fi concepută. Îi vom încredința poate o sarcină foarte grea. Tovarășul Răduca trebuie să acționeze pentru realizarea echilibrului în producție. Transformările pe care le vom face în secție nu trebuie să creeze un gol în producție. Secția va produce conform planului ei. Pentru aceasta trebuie extinsă la maximum posibil mișcarea de raționalizare. Fiecare muncitor să producă spre limita puterii mașinii cum face tovarășul Răduca. În acest scop, dumnealui trebuie să extindă sub toate formele — consfătuiri de producție, instructaje, predarea unui curs special, intervenție directă la mașini etc. — acțiunea de raționalizare. Gîndindu-ne, domnule Răduca, și la viitor, cînd în întreaga uzină vor începe transformări radicale. Acțiunea dumitale devine indispensabilă în uzină. Eu o consider drept o acțiune nobilă, știind că înseamnă un sacrificiu personal... În acest sens propun direcției înființarea unui post special de dispecer șef, care să fie încredințat to-

varăşului Radu Răduca. Ca să nu ne surprindă viscole sau arşiţe neprevăzute... Vă rog să mă iertaţi pentru durata prea lungă a intervenţiei mele.

Iulieş se gîndise la rolul care trebuia să-i revină lui Răduca în secţie. Fără să fi ajuns la postul pe care îl propunea Pîrvan, ştia că Răduca va trebui să facă eforturi mari pentru a extinde mişcarea de raţionalizare. Într-un fel îi amintise aceasta la sfîrşitul convorbirii pe care o avusese cu Răduca dis-de-dimineaţă în biroul lui. Îi convenea însă de minune că ideea pornea de la Pîrvan. Inginerul demonstra astfel preţuirea de care se bucură Răduca în secţie, împingîndu-l cu alte cuvinte puternic din spate şi redîndu-i încrederea în propriile forţe. Răduca îl căută cu privirile pe Iulieş, iar acesta îi răspunse printr-un zîmbet încruntat, care-i dădu a înţelege că deşi va fi grea sarcina nu se îndoieşte că o va duce la capăt.

Sîngurel făcu un semn cu mîna, cerînd tăcere şi atenţie :

— Eu, cel puţin... şi organizatorul nostru, considerăm propunerea tovarăşului inginer ca binevenită şi... făcînd parte din plan... Deci ca fiind punctul de vedere al conducerii uzinei. Poate tovarăşul Răduca...

Răduca se ridică în picioare.

— Cred că voi izbuti ! spuse el. Sînt sigur că voi izbuti ! După care se aşează la loc, grăbindu-se să-şi plece faţa în jos şi să-şi ascundă mîinile care-i tremurau.

Fu rîndul lui Severin să intervină :

— Eu... dumneavoastră spuneţi... că am făcut... o maşină... o minune... Eu... ştiţi... nu e o maşină... Eu... acolo e toată viaţa mea... Nu viaţa... Nu... Acolo sînt... acolo e... o bucurie a mea... un gînd al meu... Nu un gînd... fiindcă vine de aici... de la inimă... Ştiţi... ca un cîntec... Pasărea tremură toată cînd cîntă... De aceea cîntă frumos... Ştiu, tovarăşe

inginer... Mai sînt multe... Ogorul nu-i înverzit peste tot... Mai sînt mlaștini... mai sînt rîpi... De departe seamănă cu niște pete negre... Eu... să știți că le ar pe toate... le semăn și le înverzesc... M-am gîndit la un distribuitor... cu fascicol radial... Nu prea-mi plac cuvintele astea tehnice... dar o să vi-l zugrăvesc eu... o să vi-l fac pe hîrtie... Eu... Îți mulțumesc, Răduca... Să știi că și eu am fost comunist cînd am gîndit și am făcut mașina... Și să știți că mi-a plăcut întotdeauna să bat drumuri grele...

Severin își proiectase privirile în sus tot timpul cît vorbise. După ce termină și le coborî. Multă vreme nu îndrăzni să le ridice. Tăcerea, care se lăsase pe nesimțite după ce el terminase de vorbit, fu spartă de vocea lui Sîngurel :

— Mai e un lucru, tovarășe inginer. Noi ne-am gîndit că ar fi bine și pentru acțiunea noastră și mai tîrziu pentru uzină să vă alăturăm pe unul din tinerii noștri ingineri... Ne-am gîndit la dumneavoastră ca profesor, ne-am gîndit cît de repede și cît de sigur ar putea crește lîngă dumneavoastră...

— Cu alte cuvinte, un asistent, descoperi Pîrvan.

— Noi am spune, mai modești, un ucenic. Si am propune...

Iulieș îl întrerupse brusc pe director :

— Poate vă gîndiți dumneavoastră la cineva, tovarășe inginer.

Pîrvan reflectă cîteva clipe. Nu avu nevoie să se uite la cei de față. Descoperise de mult puterea fiecărui inginer din uzină. Se hotărî repede :

— Dacă v-ați gîndit la un inginer tînăr... Eu mi-aș îndrepta atenția spre inginerul Vladimir Constant. Mi se pare că e și familiarizat cu caracteristicile secției noastre... Am și colaborat de cîteva ori împreună. L-am urmărit. Corespunde. L-aș accepta cu plăcere asistent... Îi rog pe ceilalți

colegi să mă scuze. Există întotdeauna o serie de considerente la orice selecţie de care nu răspunde decît acel care face selecţia.

Sîngurel anunţă terminarea şedinţei. Îl opri pe Iulieş cu un gest scurt, neobservat de nimeni, şi după ce se goli încăperea tăbărî asupra lui :

— Stai să răsuflu şi eu... Cîteodată şedinţele mă obligă, nu ştiu de ce, să caut alte cuvinte... mai... mai pretenţioase... Numai Severin rămîne acelaşi... Şi tu pe la sfîrşit... că la început faci ca mine... Stai ! N-am terminat... Ştii ce-mi trece prin gînd ? Să ciocnim un pahar... şi-o să ciocnim, Iulieş... ca să mă trezesc din amorţeala asta... Să nu mă îmbăt... Tu tot la concediu de bucurie te gîndeşti ?...

Iulieş se aşează liniştit într-un fotoliu. Îşi căută cea mai comodă poziţie.

— Vrei cu orice chip să mă molipseşti. Degeaba, Marine. Bolnavului de tifos nu i-i frică de alt bolnav de tifos şi nici n-are nevoie de el... Adică... dacă tot nu li-i frică unul de altul... Ca să vezi... Se adună oameni serioşi aici în şedinţă pentru a ne înveseli pe noi, doi moşnegi... Nu, nu te speria... Cine spune despre el că-i bătrîn să ştii că nu-i adevărat... Cînd o să strige că-i tînăr, atunci poţi să te uiţi la el mai cu îndoială... Ştii de ce spun unii că-s bătrîni ?... De teamă să nu-i asalteze tinereţea şi să-i pună la încercări prea grele... Ai dreptate, Marine !... Să ciocnim un pahar de vin... La urma urmei de ce să nu ne înveselim şi noi ?

Sîngurel observă că Iulieş se întunecă dintr-o dată.

— Iar începi ?... Cu tine nu poate să stea liniştit omul nici o clipă.

— Linişte... Liniştea, Marine, se adună pe cîmp... Dar nici acolo... Că mai bate din cînd în cînd vîntul. Ia să văd dacă te mai ţine braţul. Faci o încercare ?...

Cînd Aura Pricop pătrunse în încăpere, îi văzu pe cei doi încercîndu-şi puterea braţelor la birou.

Și fiindcă n-o observaseră, reveni în anticameră, înștiințînd pe șeful planificării că directorul e ocupat :

— Are de rezolvat o problemă importantă cu tovarășul Iulieș Livede.

După terminarea ședinței, Pîrvan îl opri în anticameră pe Alexandru Severin. Acesta își aminti de rugămintea inginerului și-i dădu a înțelege că-i stă la dispoziție.

— E vorba de o vizită, tovarășe Severin. Un bătrîn muribund ar dori să te cunoască.

Severin rămase uimit. Încercă să spună ceva. dar se bîlbîi :

— Un bătrîn ?... Pe moarte ?... Dar...

— I-am povestit profesorului Serafim Toporaș despre dumneata. Cînd i-am povestit, era încă sănătos. M-a rugat să-i fac cunoștință cu dumneata. Desi ar fi dorit să te viziteze el.

Severin auzise de profesorul Toporaș. Toată lumea îl privea ca pe o curiozitate a naturii, iar orașul se mîndrea cu numele lui. Vestea îl impresionă pe uriaș.

— E... e... s-a îmbolnăvit domnu' Toporaș ?... Îl știu... Am citit... El a străbătut toată lumea... Am ținut nespus de mult să-l cunosc... Cîte trebuie să știe !...

— A știut... Acum... Dacă nu esti liber...

— Ba cum să nu ! protestă Severin. Cu toate că... aș fi vrut... aș fi vrut să-l văd altfel... Cum să nu merg ?... Profesorul Toporaș...

Porniră amîndoi împreună spre clinică. Tot timpul drumului rămaseră tăcuti, fiecare gîndindu-se altfel la bătrînul căruia-i făceau prima și ultima vizită.

În salonul care dădea spre rezerva lui Toporaș, Pîrvan își găsi adunați prietenii : Orhideea, Hurmuzaki, Balasan, Dinu. Pîrvan se interesă fără

vorbe despre starea bătrînului și primi un răspuns mut, fără speranță. Apoi îl prezentă pe Severin celorlalți, în șoaptă :

— Domnul Alexandru Severin.

Ultimul cu care Severin dădu mîna fu Balasan. Acesta se uită la el ca la o arătare :

— Dumneata te numești Alexandru Severin ?... Dar cine ești dumneata ?...

Severin nu știa ce să răspundă. Îl căută cu privirile pe Pîrvan care, observînd scena, interveni :

— Domnul Alexandru Severin, Balasan... Dumnealui e... un om de știință.

— Fără să știe limba franceză ?... Îi dau lecții de cîtva timp.

Fu rîndul lui Pîrvan să se uite uimit la Severin.

— E cel mai extraordinar element pe care l-am întîlnit în viața mea — continuă Balasan.

Hurmuzaki, Orhideea și Dinu se apropiară curioși de grupul celor trei. În clipa aceea, din rezerva lui Toporaș ieși profesorul Veșcan. Amuțiră toți. Profesorul Veșcan se opri în mijlocul salonului :

— Întrucît, în curînd, timpul nu va mai avea valoare decît pentru noi... puteți să-i îndepliniți dorința. Vă așteaptă... Întreabă dacă Pîrvan l-a adus pe Alexandru Severin.

Profesorul Veșcan descoperi de-abia atunci figura străină din salon :

— Dumneata ești domnul Alexandru Severin ?... Nu ne-am întîlnit pînă acum... dar doream să-ți fac cunoștința. Domnul profesor mi-a vorbit cu mari laude despre dumneata...

— Dar... nu mă cunoaște...

— Te cunoaște foarte bine... Mi-a vorbit și despre statura dumitale, și despre ochii dumitale, și despre obiceiul pe care-l ai de a privi mereu în tavan. Te prețuiește foarte mult. Sînt încîntat că te-am cunoscut.

Severin se uită zăpăcit la Pîrvan. Acesta însă nici nu clipi din ochi.

Profesorul Dinu intrase primul la Toporaș. Cînd își făcu apariția în salon, nimeni nu-l întrebă nimic. Nici el nu scoase vreun cuvînt. Părăsi grăbit salonul, ascunzîndu-și fața. Era rîndul Justiției.

Toporaș o ghici după felul cum deschise ușa. Stătea lungit în pat, nemișcat. Figura lui avea imprimat parcă preludiul actului care urma. Era senină, palidă, toate trăsăturile aspre dispăruseră. Ochii i se liniștiseră, clipeau rar și erau senini ca ai unui copil.

Sora se retrăsese în anticameră.

Justiția nu izbuti să facă vreun pas.

— He, he, he... Te-ai înspăimîntat, Micleasco ?... Ți-i frică de mine ?... Acum e prea tîrziu... Vino, Justiția !... Nu-i așa că-ți spun prima dată pe numele de botez ?... Azi nu vreau să jignesc pe nimeni... Așa... Parcă ai fi o mîngîiere... O adiere... Cîtă nevoie aș fi avut de tine la tropice !... Toporaș coborî vocea : N-am voie să mă mișc... Parcă ar mai folosi la ceva mișcările mele... Am întîrziat... totuși e devreme... Cu cîteva zile în urmă... credeam că e devreme... E tîrziu, Justiția... Spune ceva... Dar să nu spui ca toți : „domnule profesor“ ... Spune ceva !...

Justiția n-avea putere să miște buzele. Făcu mari eforturi :

— ...Îl iubesc pe Eugen...

— He, he, he... Credeai că n-am simțit... Totuși îți mulțumesc, Justiția... Dragostea... Știi... Feciorul unui mare naturalist... se plîngea că numai în limba lui... cuvîntul care înseamnă dragoste... are o rimă stupidă... spunea că *love*... rimează cu mănuși... stupid, nu ?... În celelalte limbi... rimele se apropie de sensul cuvîntului... spunea el... *amore*... cuore...

dolore... Herz... Schmerz...sau Liebe... Triebe... Coeur... douleur... El nu ştia limba noastră... Ce-ar mai fi rîs... La noi singura rimă... pacoste... Dragoste... pacoste... Mai e una... staroste... dar tot stupidă, Justiţia... Iubeşte !...Eugen e o conştiinţă... Sînt mîndru de el... Dar oare tu îl iubeşti într-adevăr pe Pîrvan ?...

Toporaş rămase cîteva clipe îngîndurat. Apoi clătină încet capul în semn de negare.

Justiţia nu mai rosti nici un cuvînt. Devenise palidă. Părăsi camera în vîrful picioarelor.

Intră Hurmuzaki. Era speriat, înspăimîntat.

— Domnule profesor...

— Şi tu ?... Tu nu trebuie să-mi spui nimic... Tu trebuie să mă asculţi... Nu te speria... Nu-ţi mai dau sfaturi... Pe tine te-am mustrat cel mai mult... Şi te-am jignit... Ssst... Acum încerci să protestezi ?... Nu... Vreau să mă ierţi, Emanuel... Nu !... Să nu-mi spui domnule profesor... Să-mi spui că m-ai iertat... sau dacă nu poţi... dă din cap... Aşa... Vreau să vorbesc mult... sînt ultimele vorbe... Voi mai aveţi timp... Dar eu ?... Dacă nu vă spun totul, acum... Tu eşti ca un burduf... Îl umpli cu aer şi ies cîntece... chiar dacă aerul e cu fum, e cu otravă... tu tot scoţi cîntece... Hidrocarburile tale, Emanuel... sînt ca nişte note pe un portativ... Să le aranjezi bine... Să cînte frumos... Să cînte pentru toţi... Şi să nu întîrzii, Emanuel...

— Nu !... Nu mai întîrzi... De fapt cred că nici n-am întîrziat... Am... am descoperit cîteva combinaţii senzaţionale... Tot pe bază...

— De ce mă obligi să te jignesc ?... Să nu fii prozaic, Emanuel... Sînt cîntece... În Maui am dat peste un trib care cînta fiecare obiect... fiecare fiinţă... fiecare lucru... Indigenii cîntau... Cînd îi întrebai ce e aceasta... îţi răspundeau cîntînd... Ciudat.... Numai cînd vorbeau separat despre obiect îi cîntau numele... altminteri vorbeau la fel ca

noi... fără să cînte... Ciudat... Dar nu în Maui... în altă insulă... tot în Hawai... I-am uitat numele... Cîte ciudăţenii am întîlnit !... Şi tu ai fost o ciudăţenie... Nu te supăra, Emanuel... Toţi oamenii sînt ciudaţi... Sora se uită la mine... Vorbesc prea mult... Un minut mai devreme... sau mai tîrziu... Nici o secundă n-are valoare fără acţiune... Toată acţiunea mea stă în vorbă... Tu poţi să faci cîntece... Eu ?... Vă chinuiesc aici... lîngă mine... Mi-ai vorbit odată despre molecula de albumină... Dac-o realizezi, dă-i numele meu... Mi-a trecut un gînd prin minte... O prostie... Du-te şi tu, Emanuel !...

Hurmuzaki părea şi mai speriat. Nu avea curajul să se desprindă de patul lui Toporaş.

— Să-ţi scrii cursurile, Emanuel... Să nu încerci niciodată să vorbeşti liber... Şi să citeşti clar şi tare... Nu de alta... dar dacă-ţi confundă... studenţii o cifră sau o literă... într-o formulă... poate să iasă cine ştie ce descoperire... senzaţională... He, he, he... Du-te... şi cînd bei un pahar de coniac... să nu te mai gîndeşti la compoziţia lui chimică... să-l sorbi încet... să-l laşi să cînte... Gata, Emanuel !...

După plecarea lui Hurmuzaki, sora se apropie rugătoare de patul lui Toporaş :

— Domnule profesor, vă rog...

— He, he, he... Dacă aş şti că voi mai trăi măcar o zi... Nu, nu mor înainte de unu... Cît e ceasul, soră ?...

— Douăsprezece şi douăzeci de minute...

— Mai am destul... Deşi nu prea mult... Nu vezi că nu sînt trist ?... Du-te la fereastră !...

Pîrvan intră împreună cu Severin.

— Dumneata eşti ?... Îţi mulţumesc, Pîrvan... Aş fi vrut să vin eu la dumneata... Dar am aflat prea tîrziu... Poate e şi vina mea... Nu mi-a trecut prin cap să vizitez şi uzina... Păcat... Eu te-aş fi

descoperit repede... Spune-mi ceva despre viața dumitale... orice...

Seninătatea lui Toporaș îl liniști pe Severin. Uriașul își răscoli amintirile, dar parcă nu găsi nimic.

— Ce să vă spun?... Sînt atîtea!... Și nimic de seamă... Eram mic... Rămîneam peste noapte singur la o harbuzărie... Parcă aveam eu putere să păzesc!... Scoteam chiote seara ca să arăt că e cineva acolo... În zori mă duceam lîngă o salcie... De acolo priveam răsăritul. În fiecare dimineață... Voiam să văd dacă se aseamănă vreodată un răsărit cu altul... De aceea mă duceam în același loc. Întotdeauna era altfel... Alte culori, altfel zugrăvite pe cer... Băieții din jur mă pîndeau și furau harbuzi.. Dar mi-era teamă să-mi dezlipesc ochii de pe cer... Dacă mereu era altfel... Nu puteam să mai văd a doua oară... Numai o singură dată... Și culorile... Niciodată nu răneau privirile... și erau atît de deosebite unele de altele... Nu știu cum se potriveau... Izvorau una din alta... Îmi tremurau ochii... Într-o zi m-a gonit stăpînul... Spunea că vînd pe ascuns harbuji... Am mai venit la salcie de cîteva ori... A aruncat cu furca după mine... Credea că viu la furat... Pe urmă?... Am trecut prin lume... Am cutreierat mult pădurile... Și acum... am făcut o mașină... știți... Nici o clipă a omului nu se aseamănă cu alta... Ca zorile...

Toporaș se uita drept în ochii lui Severin:

— Eu nu pot să mișc mîinile... Ba aș putea, dar nu vreau să simt dureri... Prinde-mi, dumneata, mîinile... Amîndouă... Să nu strîngi tare...

Severin cuprinse în palmele lui mari mîinile lui Toporaș. Mai mult le înconjură.

— Cu tine am vorbit, Pîrvan... Am vorbit mult.. Nu-mi place să repet... Cînd repeți ceva prea des înseamnă că ești sărac... Și nici nu vreau să te încrezi prea tare... Altceva n-am ce să-ți spun... Și

amurgul e frumos... E calm... e liniștit... e unic... Mai ales cînd cerul e senin... Atunci poate că e tot atît de frumos ca aurora... Va fi un amurg liniștit, Pîrvan... un amurg senin... Poate chiar frumos... Cred totuși că n-am azvîrlit la întîmplare culorile... Le-am păstrat... E cam tîrziu, Pîrvan... încep să se stingă culorile... Numai întunericul șterge culorile... le dizolvă în beznă... He, he, he... Ce-ar spune oare Emanuel ?... El face culori din gudron de huilă... Din întuneric... Dar n-o să imite niciodată amurgul sau aurora... Da, da... E cam tîrziu...

Severin și Pîrvan îl părăsiră pe Toporaș... Bătrînul se înnegură la față. Îl auzi pe Balasan intrînd.

— Eu îmi țin promisiunile, Balasan... Îți urez să trăiești ani mulți... Nu ca să-ți repet promisiunea... Cu speranța că vei trăi cu adevărat... Nu spui nimic, Balasan ?...

Balasan nu răspunse. Încremenise la căpătîiul lui Toporaș, cu capul plecat. Bărbia îi atingea pieptul. Brațele îi atîrnau inerte de-a lungul trupului.

— Și cu tine am vorbit... Niciodată nu ți-am rămas dator... Am mers pe două drumuri paralele, Balasan... Eu cu fața... tu cu spatele... Mereu împreună, mereu împotrivă... Tu n-ai întors niciodată capul, ca să vezi unde mergi... Eu mi-am văzut mereu ținta... Tu mereu cu spatele spre țintă... Fără să vezi pe unde treci... Călcînd totul în picioare... și fără să ai această conștiință... Nu spui nimic, Balasan ?...

Balasan tăcea în continuare, încremenit în aceeași poziție.

— Balasan !... Timpul e îngăduitor... I-am spus și lui Pîrvan... Timpul uită de multe ori trădările... Pentru că e infinit și are de unde să dăruiască... Numai nemișcarea îl rănește... Timpul există dintotdeauna, o dată cu mișcarea... E o lege, Balasan... separat nu pot exista...

— Fiecare secundă moare pe inima noastră — murmură Balasan, fără să-și ridice capul.

— Eu nu pot să cred, Balasan... Trebuie să te întorci cu fața... Sînt prea liniștit în aceste clipe... Sînt pentru că totuși cred... Și pentru asta...

Balasan nu scoase nici un cuvînt.

— Uită-te la mine, Balasan... Ne despărțim... Nu vreau să aud vorbe... Vreau să-ți văd privirile!...

Balasan nu înălță capul. Rămase nemișcat ca o statuie.

Toporaș simți stropi calzi curgîndu-i pe mîini. Își resfiră încet degetele. Stropii nu conteneau.

— Te înțeleg, Balasan... îți urez ani mulți... Mai bine să nu știu nimic... Și totuși... dacă fiecare om ar simți că trebuie să răspundă pentru întreaga planetă...

Sora se apropie de patul lui Toporaș după plecarea lui Balasan.

— Am terminat, soră... Am rămas noi doi... Să ne facem datoria pînă la capăt... Cît e ceasul?...

— Unu și patru minute, domnule profesor...

— He, he, he... Ți-am spus eu?... Mai am o curiozitate, soră... să știu ora exactă cînd voi muri...

— Liniștiți-vă, domnule profesor...

— Cum?... cum?... Eu să mă liniștesc?... He, he, he... Eu sînt liniștit... Poate te gîndești la dumneata... Nici nu știu dacă ești măritată...

— Am doi copii, domnule profesor...

— Auzi! Și să nu-mi spui!... Cît aș vrea să mîngîi acum un copil!... Au cîrlionți?... He, he, he... Cum se gudură pe lîngă cei mari... Și aceștia, ca proștii, le numără în fiecare zi... degetele de la picioare și de la mîini... Da, da... știu eu... Am numărat și eu... Cît e ceasul?...

— Unu și zece minute...

. . . . . .

— E tîrziu... He, he, he... La urma urmei am fost un om bun... Puțin cam excentric... și cam neastîm-

părat... Am alergat toată viața după gîngănii, prin toată lumea... Ce poate să-i treacă unui om serios prin cap ! Dar tot trebuia s-o facă cineva... Fiecare are un rost...

. . . . . .

— Știi ceva, soră... Sînt un moșneag... Nimeni nu știe... Mi-am redus vîrsta cu trei ani... asta de mult... cu un sfert de secol în urmă... De-abia acum se va afla... He, he, he... Uitasem... și mi-a venit deodată în minte... Cum de mi-am amintit ?... Cît e ceasul ?...

— Unu și douăzeci și două de minute.

. . . . . .

— În Sumatra... în junglă... am întîlnit un indigen care scotea măselele... cu degetele... He, he, he... Prindea măseaua cu vîrful degetelor și gata... În Noua Zeelandă... am dat într-o zi peste niște copii... Nu în Noua Zeelandă... Mai sus... Mult mai sus, spre ecuator... Aruncau sulițe... greutăți... săreau... Făceau toate acestea cu mișcările celor mai... celor mai renumiți campioni de la noi... De ce nu i-am filmat ?... Nu erau filme pe vremea aceea...

. . . . . .

— Soro !... Știi cît mi-am iubit eu țara asta ?... Ce păcat !... Nimeni nu poate ști...

. . . . . .

— S-a întunecat ?...

. . . . . .

— Am vrut ceva... nu mai știu ce-am vrut... Spune-mi... te rog... Noapte bună... He, he... !

Sora înțelese că nu mai are timp să rostească „noapte bună".

— Unu și cincizeci de minute, domnule profesor...

Uzina intrase într-o perioadă de mare freamăt. Atitudinea lui Răduca risipise ultimele îndoieli în secţie. Iar articolul lui Pîrvan, deşi fusese citit de fiecare muncitor în parte, sumedenie de glasuri ceruseră ca la sfîrşitul schimbului, în chiar ziua apariţiei, să fie citit de către autor. Toţi voiau să audă cuvintele din însăşi gura lui Pîrvan. Aveau nevoie de mîndrie, de laudă, şi acestea se simţeau mai intens dacă vorbele veneau din altă gură. În timpul lecturii, muncitorii se uitau unii la alţii, se făleau cu privirile, îşi făceau cu ochiul arătînd spre Pîrvan, dîndu-şi a înţelege că reprezintă şi ei ceva în lume. „Ai văzut — şoptea cîte unul — l-am făcut pînă şi pe profesor să-şi iasă din fire... Mai ştim şi noi cîte ceva... Nu sîntem buni numai la tras". Era exact ceea ce spunea profesorul Pîrvan, ceea ce spunea în prima parte a articolului. Dar muncitorii voiau să audă vorbele din gura lui. Erau mîndri, şi fiecare începea să se gîndească mai curajos sau mai timid că şi capul lui ar putea să scornească ceva.

Pîrvan părăsise biroul. Era mereu în mijlocul muncitorilor, cerceta împreună cu Severin fiecare mașină în parte și umplea oră de oră filele carnetelor cu însemnări, cu scheme și cifre. Pășea tot drept, cu capul sus, cu priviri stăpînitoare, dar nimeni nu-i mai simțea acel aer distant și acea rezervă cu care se obișnuiseră muncitorii de ani de zile. Severin își proiecta în continuare ochii în tavan, părea absent la ceea ce se petrece în hală, dar nu era om care să nu știe că uriașul nici măcar nu visează, ci culege gînduri îndrăznețe, pe care le concretizează în cifre, în formule, în scheme, în piese, în mașini, în minuni. Se făleau toți cu el, și cînd erau în apropiere îi zîmbeau strengărește: „Ai făcut-o, nea Alexandre!... Și nici nu-i de mirare. Cu puterea dumitale nu puteai să faci jucării..."

În hală începuseră să circule zvonuri cu privire la puterea lui Alexandru Severin. Unii dădeau a înțelege că Pîrvan îl cunoștea pe Severin mai de mult, dar că se certaseră rău cu vreo cincisprezece ani în urmă, cînd, profesorul vizitînd uzina în care lucra uriașul, acesta îl corectase de cîteva ori și-i dăduse niște lecții de mecanică profesorului că toți rămăseseră cu gura căscată. „Și nu fleacuri... cică era vorba despre atomi, despre funcționarea mașinilor cu energie atomică. Pîrvan era îmbrăcat în haine verzui și purta monoclu pe vremea aceea. Și cînd l-a auzit pe nea Alexandru, i-a căzut monoclu de s-a făcut țăndări. De atunci nu mai poartă monoclu". Și discuțiile continuau înainte, pe șoptite, întrerupîndu-se numai cînd se întîmpla să treacă Severin pe lîngă ei. Uriașul putea să audă astfel de vorbe dacă ar fi tras cu urechea: „Va s' că așa, Anghele... ea îți făcea cu ochiul și tu te gîndeai la pingele... He, he, he... Ia scoate o țigară, că și tu fumezi tot Mărășești". Și după ce Severin se în-

depărta, zîmbeau toți ca niște complici : „Iar l-am dus !... Să nu se pună el cu șiretenia noastră... O fi el cum o fi, dar șiret ca noi nu-i..."

Fiecare zi aducea ceva nou. Uzina era invadată de ziariști și fotografi. Articolele răsăreau pe coloane întregi pe prima pagină a ziarelor. Cînd muncitorii descopereau cîte un reporter mai timid și mai încurcat, îl atrăgeau în alt colț al halei prezentîndu-i un alt Alexandru Severin. „Nea Alexandre, uite c-a venit un tovarăș de la ziar". Anghel, Pîrpală sau Tonciu, care jucau rolul lui Severin, se repezeau asupra reporterului, lăsîndu-l cu gura căscată : „Eu sînt un om mare, tovarășe. Eu sînt mai mare decît Edison. Dumneata ar trebui să m-asculți în poziție de drepți și cu mîna la chipiu și să-ți botezi toți copiii cu numele meu. Notează în carnet ! Mă numesc... Anghel Simion, de meserie isteț". Și veselia dura ore întregi. Oamenii munceau veseli, munceau din inimă, fiecare gîndindu-se că poate și capul său e în stare să scornească ceva. „Uite, mă Iorgule ! Dacă scobești puțin mai așa cuțitul, nu se mai încîlcește șpanul. Ce zici ?".

După cîteva zile iesiseră alte zvonuri în secție. Cum că Iulies de fapt îl îndemnase pe Severin să facă mașina. Se dusese la el într-o seară și-i spusese că dacă s-ar lua cineva după statura lui ar crede că face mașini, nu niște răhățele de piese. Severin se înfuriase și-l amenințase că-i va arăta el lui Iulies. „Siret nea Iulieș ! Ce, te pui cu el ?! A vrut să-l aducă la ambiție pe nea Alexandru". Altul însă intervenea prompt : „Taci din gură, mă, că nu-i așa... E adevărat că s-a dus Iulieș la Severin, îndemnîndu-l să facă un lucru mare. Știa că nea Alexandru vrea să intre în partid". Iar cînd vreunul căuta să se împotrivească, îndată săreau ceilalți : „Adică tu vrei să spui că fără Iulieș făcea Severin mașina ?... Ia gîndește-te oleacă ! Iulieș

nu-i secretarul nostru?... Nu înseamnă că-i partidul? Ia, ia spune?". Potrivnicul dădea înapoi: „Nu zic că Iulieș nu l-a îndemnat și nu l-a încurajat... Dar..." Și iar săreau asupra lui: „Ce, dar! Tu ești ca ăla care zice: „E bun calul, moșule... dar... calul e bun, moșule".

Nu ținuse mult nici perioada felicitărilor și telegramelor. E adevărat că sosiseră felicitări din tot felul de uzine, întreprinderi, instituții, precum și telegrame de la o sumedenie de persoane. Muncitorii se obișnuiseră cu ele. Cu toate acestea, în fiecare zi se duceau, în timpul pauzei de prînz, în fața gazetei de perete spre a vedea cine-a mai trimis. „Tot a tovarășului ministru Bogdan rămîne cea mai bună"... „Las-că și a lui Farkaș și a lui Vasiliu"... Cîte unul făcea ochii mari: „Dar ălora din Sipot ce le-a venit să ne telegrafieze?... Eu am fost pe acolo cu un an în urmă. Au și ei un atelier cu vreo patruzeci de oameni...". „Și de ce să nu trimită telegramă?... Ce-are a face că-s puțini?... Dacă li se pare lor că-i lucru mare... înseamnă că-s oameni deștepți, nu ca tine..."

Farkaș și Vasiliu sosiseră în aceeași zi la uzină. Veniseră îmbrăcați ca de sărbătoare... „Mă, ăștia-s cei mai buni strungari din țară", se soptea în hală. „Vezi, Vasiliu și-a pus și steaua de Erou al Muncii Socialiste". Pășeau amîndoi prin sală semeți, urmăriți de privirile tuturor. Muncitorii se așteptau să-i vadă cum se uită cu gura căscată la mașină. Ei însă dădură mîna cu Severin și începură să cerceteze mașina în toate încheieturile ei. „Ăștia parc-ar fi la abator și-ar vrea să cumpere mîrțoage". „Taci, mă, mai bine uită-te!". „Păi nu mă uit?"... Primul își scoase haina Farkaș. O aruncă pe masa-depozit a lui Severin și se pregăti să dea drumul mașinii. Schimbase mai întîi reperul. Mașina mergea ca un ceasornic. Singurul gest pe care-l făcu Farcaș fu acela de-a-și îmbrăca haina.

Putea să lucreze la mașina lui Severin în costum de bal. Muncitorii îi văzură pe amîndoi dînd din nou mîna cu Severin și angajîndu-se cu el într-o discuție care se termină doar la sunetul sirenei. În cadrul mitingului care se organiză imediat, vorbiră amîndoi, întîi Vasiliu, apoi Farkaș, dar spuseră cu alte cuvinte aproape același lucru. Adică își exprimaseră mulțumirea, bucuria și mîndria pentru fapta lui Severin. „N-au avut curajul să spună că nea Alexandru i-a întrecut", șopti unul. „Tu de ce nu te gîndești înainte de a vorbi ?... Nea Alexandru nu e muncitor... E..." dar negăsind cuvîntul care să exprime ce gîndea el despre Severin, improviză cu mîna niște mișcări curioase, care indicau pesemne ceva foarte mare.

Intervenția lui Răduca găsi drumul deschis. Dacă pînă atunci mulți fugeau de cursuri, de consfătuiri tehnice, de astă dată veneau regulat și în număr mereu sporit. Răduca avea nevoie pentru început să le dezvăluie cîteva lucruri de bază, fără de care raționalizarea, ca metodă permanentă de muncă, nu putea fi concepută. De aceea începu prin organizarea cîtorva expuneri tehnice după terminarea schimbului. Răduca nu uita să adauge de fiecare dată că mișcarea de raționalizare în afară de faptul că este o metodă avansată de muncă, o metodă care unește interesul muncitorului cu interesul întreprinderii, devine însă în perioada prin care trecea uzina o condiție indispensabilă în realizarea primei linii automate din țară. Cursanții lui Răduca descopereau astfel că devin, prin aplicarea metodei, părtași la marele eveniment pe care-l trăia uzina. Și dîrzenia lor creștea mereu. Răduca știa însă că lecțiile cele mai bune sînt lecțiile practice, la fața locului, la mașină. Se oprea la mașina fiecărui muncitor și pentru început nu se preocupa decît de o singură mișcare, de o singură operație. Arăta, de pildă, că piesa poate fi băgată sau scoasă

mult mai ușor în și din mașină. Printr-un procedeu diferit decît cel pe care-l obișnuiește muncitorul respectiv. Cu un cîștig de zece secunde. Nu se grăbea. Înainta încet și sigur, străduindu-se să găsească la fiecare muncitor cauza care producea cei mai mulți timpi morți. Intervenea direct, cu soluția, uneori numai cu ideea soluției. Răduca descoperi cu prilejul acțiunii sale o sumedenie de noi amănunte în problema raționalizării, pe care le înregistra meticulos, gîndindu-se la o lucrare tehnică. Căpătase din nou încredere în forțele sale. O găsea acasă pe Olimpia voioasă și parcă... mai tînără și mai veselă ca înainte. Îl iubea pentru totul și pentru faptul că făcea parte din conducerea uzinei.

Costinaș și Valer se aflau din nou în întrecere. Iarăși se spunea în secție că au ajuns frați gemeni. Erau la fel de veseli și de harnici amîndoi. Și erau la fel de grăbiți ca înainte. Numai că de astă dată învățau. Principii de electrotehnică și electrotermică, de feromagnetică și telecomunicație. Fără să coboare nivelul cursurilor, Pîrvan preda lecțiile de bază cu răbdare. Și era uimit de tragerea de inimă a elevilor lui, de stăruința cu care învățau, de foamea lor de cunoștințe. Parcă nu avusese niciodată în cariera sa asemenea elevi sîrguincioși. Și dacă la unele capitole îi venea greu să explice, pentru a fi înțeles apela la Alexandru Severin, care prin cîteva linii și prin cîteva cuvinte făcea să se pătrundă miezul problemei. Și Severin învăța o dată cu ceilalți. Mai bine zis își repeta lecțiile pe care le descoperise singur, cîndva, cînd fiecare cuvînt reprezenta pentru el o sumă de litere și nimic altceva. Lecțiile practice cădeau aproape cu exclusivitate în sarcina lui Severin. Vorbea greoi, nu arunca decît idei, dar le însoțea imediat prin aplicații la mașina sa. Încetul cu încetul, unul

cîte unul, dispăreau vălurile care transformaseră mașina lui Severin într-o taină, într-o minune.

Unul din ucenicii cei mai destoinici, mai ales la lecțiile practice, era Sbîrcea. Se interesa de fiecare piesă în parte, punea mereu întrebări, căutînd să pătrundă principiile tehnice ale mașinii. Iușcă îi observase starea de neliniște care-l cuprinsese cîteva zile. Apoi îl simți revenind la starea lui dinainte. Era din nou același om sigur, cumpătat, care știe ce vrea. „I s-a întîmplat, pesemne, ceva" — gîndise în sinea lui portarul. Și cînd într-o dimineață schimbase cîteva cuvinte cu Iulieș, Iușcă îl întrebase dacă i se întîmplase ceva lui Sbîrcea. Iar cînd îi citise nedumerirea pe față, îi adăugase lui Iulieș observațiile sale. Iulieș îi mulțumise, parcă din senin, dar mai avusese timp să-l vadă înnegurîndu-se... Sbîrcea învăța alături de ceilalți, învăța cu sîrguință și-l descosea cu fiecare prilej pe Alexandru Severin. Nu-i fu greu să afle că toată puterea mașinii stă într-o cutie mică de comandă, în care mecanisme ingenioase, încîlcite ca niște intestine, sincronizează turațiile strungului cu toate celelalte mișcări auxiliare. De acolo pornea toată minunea mașinii lui Severin. Acolo erau înghesuite toate principiile științifice ale automatizării, și miile de zile în care Severin descoperise în cuvinte noțiuni tehnice și în noțiuni tehnice legi științifice. Sbîrcea își imagina un cocoloș de metal dur, cu ghimpi ascuțiți pe întreaga suprafață, un fel de ciuline de oțel care strecurat acolo ar transforma mașina în fier vechi și pe Severin într-o mortăciune... Și pe ceilalți. Pe toți. Se vor retrage ca niște fiare hăituite în vizuini. Cu un singur glonte, cu o singură împușcătură.

Cînd inginerul Constant se alătură secției, grupul cutezătorilor își întări forțele. Nu mai era mult pînă la începerea perioadei de construcție, de adaptare a mașinilor. Pîrvan, care avusese o serie

de discuții anterioare cu Constant, aprecie pregătirea științifică a tînărului inginer, mai mult decît corespunzătoare și-l transformă într-un asistent cu răspunderi precise. Sectorul său principal de activitate era cel al construcției propriu-zise. Alexandru Severin răspundea de adaptarea mașinilor, iar tînărul inginer de unificarea lor pe linie în vederea transmiterii directe a pieselor în operațiile tehnice. Sarcina aceasta îl lega permanent de lucrările lui Pîrvan, care elabora și construia în scheme și principii postul de telecomandă și telecontrol. Constant era încrezător, era optimist. Își pregătea aspirantura printr-o lucrare despre automatică și telecomunicație.

Hala se transformase într-un furnicar organizat, în care fiecare își avea sarcina sa precisă și simțea răspunderea generală. Și avea conștiința acțiunii sale. Lucian, în vizitele sale dese în uzină, își consemnase impresiile pe carnet sau în memorie, descoperind multe realități din viața uzinei. Atmosfera generală părea că uniformizează oamenii în gîndurile și sentimentele lor, părea că echilibrează și uniformizează nivelul acțiunilor lor, dar îi era de ajuns să se uite la un singur om pentru a înțelege că dincolo de salopeta care-l asemuia cu ceilalți, simțămintele și gîndurile în adîncul lor sînt deosebite, sînt unice. Acele trăsături care-l fac pe om unic trebuia să le descopere pentru a cunoaște cu adevărat omul.

Iulieș și Sîngurel ciocniseră pahare și sorbiseră încet vinul auriu pentru a-și umple gura cu gustul lui și a-și întîrzia amețeala. Adevărata amețeală îl cuprinsese pe Iulieș într-o seară cînd se îndemnă s-o însoțească pe Domnica pe drumul spre casă. Pășeau amîndoi încet, fără să se grăbească, schimbau din cînd în cînd cîte-o vorbă. Era prea mare liniștea ca să nu fi fost provocată la amîndoi de neliniște. Fără să spună ea vreun cuvînt, fără ca

el să spună vreun cuvînt, urcară împreună scările spre etajul la care locuia Domnica. Nu se scuză pentru neorînduiala din cameră, pentru că nu era dezordine, și cuvinte de prisos i se părea că rostise prea multe. Se așezară, el pe un scaun, ea pe pat. Vorbiră tot despre singurătate la început. De astă dată vorbi însă Iulieș mai mult. Îi vorbea despre singurătate, dar imaginile care îi treceau prin fața ochilor erau mai ales cele care-o înfățișau pe Domnica strecurîndu-se felină printre mașini, de abia atingînd pămîntul. Își simțea mîinile și brațele puternice, îl doborîse de opt ori la rînd pe Sîngurel...

Cînd ajunse a doua zi dimineață la uzină, Iulieș zîmbi atît de tinerește lui Nicolae Iușcă, încît acesta avu curajul să-l cheme pentru cîteva clipe în ghereta lui. Portarul se interesă cu șiretenie despre evenimentele din secție, întrebă despre unul, despre altul, pînă ajunse cu întrebările la Sbîrcea. După ce-i vorbi despre Sbîrcea, Iușcă îl văzu pe Iulieș înnegurîndu-se la față. Portarul încercă să-l iscodească, dar în loc de altceva primi ca răspuns niște mulțumiri la care nu se aștepta. Îl întrebă cînd va fi primit Severin în partid, și auzind că chiar în cursul aceleiași zile, Iușcă se înveseli. Iulieș îl înveseli și mai mult și mai ales îl emoționă pe Iușcă atunci cînd îi aduse la cunoștință că va lua parte la ședință.

Adunarea organizației de partid a uzinei fusese convocată cu scopul de a se discuta primirea lui Alexandru Severin în rîndurile candidaților de partid. Iulieș anunțase Comitetul Regional și primul-secretar își exprimase dorința de a lua parte la ședință.

Alexandru Severin nu-i spusese nimic Siminei. Aceasta îi observase neliniștea, îi simțise în timpul nopții frămîntarea, îi primise mîngîierile dese și

așteptase o dată cu dînsul dimineața. Nici cînd îl văzuse pe Alexandru îmbrăcîndu-și un costum nou, de culoare închisă, neobișnuit pentru o zi de lucru în uzină, nu-l întrebă nimic. Știa că lui Alexandru îi place să se îmbrace bine și bănui că poate are treburi în oraș, înainte sau după lucru.

Se sculaseră mai devreme ca de obicei. Alexandru mai avea timp să zăbovească.

— Simina — spuse el — azi o să mă întorc tîrziu... tîrziu de tot... o să fie noapte.

— Dacă ai treburi...

Severin dădu din cap :

— Am treburi... Mai tîrziu... am lecție... Dar înainte... Adică după lucru... Știi, azi se hotărăște primirea mea în partid...

Simina înțelese totul. Se uită la el fără să clipească. Se sculă apoi de pe scaun și se opri în fața lui. Severin parcă descoperi atunci cît de înaltă și de frumoasă e Simina.

— Da, Simina... Azi... După-masă... Parcă mi-i teamă... Eu știu că mă duc unde-i locul meu... Știu că nu mă cațăr spre soare agățîndu-mă de tulpină străină... Dar... o să fie atîta lume... și-or să se uite toți la mine... Parcă nu m-ar cunoaște... Eu m-am ferit și în zile de sărbătoare de oameni... Asta-i firea mea... Poate că nu-i bine...

— Dacă-i așa obiceiul, Alexandre... Poate că oamenii vor să te simtă în mijlocul lor, să te vadă... să știe dacă-ți pare bine...

— Dacă știu eu și dacă știi tu... Tu știi tot, nu-i așa ?

— Știu, Alexandre... Cum să nu știu dacă simt la fel ca tine ?... Eu am crezut, az' noapte, că iar îți mai trece prin cap vreo minune... Și m-am lipit de tine ca să știi că sînt mereu lîngă tine... Eu cred în toate gîndurile tale... Știu că-s numai gînduri bune.

Severin se scutură parcă de un gînd care nu-i dădea pace :

— Și de ce să-mi fie teamă ?... Ne adunăm mai mulți... Să știi că n-o să-mi feresc privirile, Simina ! Și-o să le spun în față... Fără sfială...

Simina își agață mîinile de umerii lui :

— Tu cînd vrei, știi să fii tare.

— O să fiu, Simino !...

Dar cînd ajunse în stradă, Simina îl zări în atitudinea lui cea obișnuită. Dîndu-și parcă seama de acest lucru, Severin își îndreptă spatele, își scoase mîinile din buzunare și-și continuă drumul cu pași apăsați.

Începînd cu Iușcă, fiecare om pe care-l întîlni Severin sezisă schimbarea din atitudinea acestuia. Rezistă toată ziua în îndîrjirea sa. Iulieș zîmbi cînd îl văzu cu cîtă siguranță pășește spre sala mare de festivități a uzinei. Intră, nu mult timp după el, și-l observă imediat. Era cu un cap mai înalt decît toți. Se așezase pe un scaun chiar în mijlocul sălii. El era cel care căuta voit privirile din jurul său. Numai seninul ochilor săi mari nu și-l putea preface.

Iulieș deschise ședința imediat după sosirea primului-secretar al Comitetului Regional. Anunță ordinea de zi, adăugă că nu lipsește nici un membru de partid din organizația de bază și după cîteva clipe de tăcere își începu expunerea din cadrul primului punct al ordinei de zi : „Primirea tovarășului Alexandru Severin în rîndurile candidaților de partid".

Deși pentru toți cei prezenți nimic din ceea ce spunea Iulieș Livede despre Alexandru Severin nu era nou, toți îl ascultară cu atenție. Viața lui Severin, munca lui, comportarea lui, dovezi ale cinstei și spiritului său tovărășesc, dovezi ale conștiinței sale patriotice.

După ce Iulieș termină, din sală se puseră cîteva întrebări fără importanță. O singură întrebare avu darul să dea semnalul unui moment de neliniște :

— De ce n-a cerut pînă acum să intre în partid ?

Întrebarea venea dintr-un colț al sălii și era pusă cu un ton cam aspru. Urmară alte întrebări tot fără importanță. O altă întrebare avu din nou darul să stîrnească neliniște :

— Ce are să ne spună cu privire la căsătoria lui... prima și a doua ?...

Mihail Mironescu, care era în prezidiul adunării alături de Zaharia, i se adresă acestuia în șoaptă. Primul-secretar ascultă atent, dar după ce Mironescu sfîrși, făcu un semn de negare cu o mișcare a capului.

Nimeni nu mai puse întrebări. Iulieș iscodi cu privirile prezidiul și cum nu observă vreo solicitare își aținti ochii spre mijlocul sălii.

— Îl invităm pe tovarășul Alexandru Severin să vină aci lîngă noi pentru a... pentru a răspunde la întrebările care i s-au pus... Poftim, tovarășe Alexandru !

Alexandru Severin porni cu pași hotărîți spre masa prezidiului. Se strădui chiar să-i zîmbească lui Iulieș și să se uite în ochii primului-secretar. Dar cînd se întoarse cu fața spre sală simți că-l părăsesc puterile. Toate privirile erau ațintite asupra lui. Nu mai avea putere. Eforturile făcute pînă atunci îl osteniseră mai mult decît zece zile de muncă necurmată. Își ridică încet capul în sus și-și pironi privirile în tavan.

Iulieș se simți năpădit de bucurie cînd îl văzu pe Severin reîntorcîndu-se, fără voia lui, la vechea sa atitudine. Mulți din sală, observîndu-i însă schimbarea, fură cuprinși de mirare.

Severin se gîndise să spună cîteva cuvinte : „Eu am simțit ca un comunist întotdeauna... Iulieș m-a ajutat să fac pasul așa cum m-a susținut să fac

mașină... Eu nu cred c-am întîrziat... Am bătut la ușa partidului cînd am crezut c-o să fiu primit cu încredere... Cu prima nevastă nu m-am înțeles... Cea de a doua... este cea pe care am dorit-o din totdeauna..." I se năruí însă totul, nu-și mai aminti nici un cuvînt, uită întrebările. Știa că e în fața tuturor comuniștilor din secție. Își aminti doar cuvintele lui Iulieș că nu lipsește nici un membru de partid din organizația de bază... Erau toți acolo și-i așteptau cuvintele... Ce să le spună?... Viața lui?... Despre viața lui vorbise Iulieș... Tot ce era de seamă în viața lui era cunoscut. Nu se ascunsese de nimeni... Erau altele în viața lui pe care nu i le cunoșteau oamenii... Dar acelea erau lucruri mărunte și erau toate ale lui,.. Își aminti despre ceea ce-i vorbise lui Toporaș... Nimicuri... Erau numai ale lui... Oricine putea să rîdă de ele...

Cînd simți că tăcerea îl apăsă ca o lespede, începu să vorbească, fără să-și coboare privirile, fără să știe ce anume va spune:

— Eu... tot ce-i în lume am pipăit cu mîinile mele... Cărțile s-au deschis tîrziu în fața mea... după ce am prins de coarne un taur turbat și l-am îngenuncheat... De aceea tot ce-am întîlnit în lume mi s-a părut o minune și am vrut să văd de unde izvorăște minunea... Întîi m-a minunat roata... Nu știu cîți ani aveam... Dar pesemne că eram de-o șchioapă... Am văzut roți la poarta lui Dănilă... Știu că l-am întrebat cum de i-a venit în minte să facă roți... El a rîs... Mi-a arătat niște scule și mîinile lui... Dar eu nu asta l-am întrebat... Cum i-a trecut prin minte?... N-au fost întîi sculele... Meșterul n-a știut ce să-mi spună... Am priceput numai că el nu s-a gîndit la roată... Că numai o face... Și atunci am încercat să mă gîndesc eu. Stăteam pe cîmp, singur, mă uitam în jur și căutam să văd cum mi s-ar năzări gîndul să fac o roată... Am aflat taina într-o zi pe deal... Rostogoleam bul-

gări și pietre la vale... Vedeam că bulgării rotunzi merg mai repede și mai departe... Ceilalți se poticnesc... M-am dus pe șosea și-am căutat pietre... Am ales numai pietre rotunde... Se dădeau de-a dura și parcă alunecau... Am făcut apoi bulgări rotunzi de pămînt, i-am unit între ei cu bețe și am văzut că se mișcă mai ușor... Poate că primele roți au fost așa ca niște bulgări rotunzi... Poate că oamenii le-au făcut din pămînt sau din pietre... Pe urmă n-a mai fost greu... Greul a fost pînă și-au dat seama că un lucru rotund se mișcă mai ușor... Și cînd au ajuns la roată, toate minunile lumii le aveau în mîini... Am început să împreunez tot felul de roți, ca să se poată mișca mai ușor și să poată trage mai mult... Cîte nu mi-au trecut prin minte !... Cînd am ajuns odată la o grădinărie și-am văzut roata mișcată de apă, i-am spus grădinarului că și eu am făcut una la fel... De fapt n-o făcusem cu mîinile, dar în capul meu se ivise... Și cînd m-am dus la moară prima dată și am văzut curelele unind roți, sporind mișcarea și născînd putere, mi-am adus aminte că și eu făcusem în capul meu lucruri asemănătoare... Motorul nu l-am priceput atunci... Mai tîrziu... Dar și motorul are la temélia lui tot roata... Pe urmă... După ce am trîntit în apă un flăcău care a vrut să mă bată de pomană... ca să se fălească unor fete... și oamenii au început să se sperie de mine... pe urmă am descoperit zborul... Mă uitam toată ziua la păsări să văd de ce pot zbura... Pe ele nu le ridica vîntul în sus cum ne ridica nouă zmeele... Ele mișcau din aripi și zburau... Dar de ce mișcînd aripile puteau să zboare ?... Gîndul mi-a venit tot uitîndu-mă la pasărea aceea care se urcă în văzduh și bate cu atîta iscusință din aripi ca să stea pe loc, în același loc... Mi-am adus aminte că și în apă e la fel... Dacă miști din mîini și din picioare, nu ajungi la fund... Înseamnă că și în văzduh, unde-s păsările, este ceva pe

care-l alungă cu aripile lor pentru a pluti... Ca în apă... Mi-am închipuit că un lucru mare, mare de tot, țesut dintr-un borangic subțire ar putea pluti în aer, cum plutește puful de păpădie... Și dacă ar fi mare de tot, s-ar putea agăța un om de el... Dar asta nu înseamnă că zboară... Păsările zburau unde voiau ele, cît de repede voiau... Mă gîndeam să-și facă omul aripi ca să zboare... Pe atunci n-auzisem de Icar... Dar cu ce să le miște ?... Puterea lui nu i-ar fi ajuns... Ar fi trebuit să aibă niște brațe uriașe ca să poată mișca atît de repede niște aripi atît de mari, încît să poată pluti în aer... Dar cu timpul am uitat de zbor... Tot urmărind păsările, le-am îndrăgit nespus graiul... Mă fermecau și mă chemau după ele prin păduri... Nu m-am mai uitat cum zboară... Le ascultam cîntecele... Pînă le-am cunoscut pe toate... cu toate obiceiurile lor... Sînt unele care se adună în stoluri... Se răsfiră într-un copac și încep să cînte... Toate odată, una cîte una... Parcă se înțeleg între ele... Și cînd le atacă vreun hultan, dacă se sperie și fug, una tot cade pradă... Dacă se reped toate spre el, fuge hultanul... Chiar dacă are una în gheare, pînă la urmă tot îi dă drumul... Că nu-l lasă păsările celelalte în pace... De cîte ori n-am văzut !... În asta stă puterea lor... Cum spunem noi... în unire... De aceea nu iubesc vulturii... Nici nu pricep de ce îi prețuiește lumea, de ce îi laudă... Sînt răi... mișei... haini... atacă pe nevăzute... Nu muncesc ca alte păsări pentru hrană... Nu-s harnici... Cuiburile lor sînt urîte și murdare... și se mai hrănesc și cu stîrvuri... sînt urîți... N-au nici culori... Nici nu știu să cînte... Niște namile crude... Și lumea îi ia model... Nu că n-ar avea un rost... Tot ce-i pe lume are un rost... Am priceput asta de copil... Păsările se hrănesc cu tot felul de gîngănii... Dacă n-ar fi păsări, gîngăniile ar strica totul, semănături, livezi... Dar dacă n-ar fi gîngănii, ar strica păsările semănăturile și livezile... ca să

se hrănească, să trăiască... Totul are un rost... Orice vietate... Orice fir de iarbă... De aceea cred că minunea cea mai mare de pe pămînt e omul... Mă gîndeam întotdeauna cît de bine e să fii om... să-ţi dai seama de toate... să pricepi orice lucru... să pătrunzi orice taină... să ştii că trăieşti... Numai omul ştie că trăieşte... Numai el cunoaşte lumea... A dat nume stelelor, păsărilor, copacilor. Le-a aflat tuturor rosturile... şi a îndreptat totul spre folosul lui... De aceea mult timp n-am putut pricepe de ce e nedreptate în lume... Vedeam şi eu stelele ca oricine... mă minunam şi eu ca alţii cînd auzeam cîntece... ştiam şi eu să alerg, să înot, să vorbesc... cunoşteam şi eu pomii şi florile... simţeam şi eu teama, bucuria, durerea... puteam să deosebesc ce e dulce şi ce e acru... frigul şi căldura... şi cu toate acestea eu rătăceam desculţ, mă culcam iarna în fîn prin poduri... dacă m-aş fi îmbolnăvit, cine ştie dacă aş mai fi trăit... Eu n-aveam nici o vină, eram ca toţi ceilalţi... Ştiam că trăiesc... Dar unii se foloseau de toate... porunceau, stăpîneau... Erau stăpîni... Nu puteam să pricep... Mi-am dat seama mult mai tîrziu... Pentru că erau asemeni hultanilor... băgaseră spaima în păsări, şi ele în loc să sară împreună asupra lor şi să-i alunge, se împrăştiau care încotro... Poate că de aceea îi urăsc pe hultani şi tot neamul lor, că atunci cînd am vrut să-mi dumiresc nedreptatea, i-am asemuit pe stăpîni cu dînşii şi am rămas toată viaţa cu ura împotriva lor... Altfel am iubit oamenii... Cînd vedeam cîte un copil plîngînd, îi găseam ceva să-l îmbunez... Îi prindeam un fluture... îi culegeam o floare... îi suflam încet prin păr... De aceea nici n-am bătut pe nimeni... O dată doar m-au atacat şapte inşi, noaptea pe o punte îngustă... au sărit cu furcile la mine... trei în faţă şi patru în spate... M-am ferit să nu mă atingă primul... Colţii furcii mi-au trecut pe lîngă ureche... Izbise din

față... Dar n-am dat întîi în el... L-am pălit întîi pe cel care se aștepta cel mai puțin... Pe cel din spatele meu. Tocmai cînd ridica furca... și l-am pălit tare... a căzut în apă ca un bolovan... Cînd au văzut ceilalți, au rămas nedumeriți o clipă... Asta am vrut eu... Pînă să se trezească, am mai azvîrlit doi în apă... Al patrulea a sărit singur, de frică... Ceilalți au luat-o la goană... Dar pe unul tot l-am ajuns și l-am prăvălit... Doi mi-au scăpat, din păcate... Altminteri n-am sărit la bătaie... și nici n-am suduit... Ba mi se pare o dată... Eu... i-am spus și lui Iulieș mai demult... mi-i drag să văd cum pleacă și cum vin cocorii... Plecarea și venirea lor înseamnă același lucru... Pleacă și vin ca să trăiască... Se orînduiesc în șiruri și pornesc la drum greu și lung... Niciunul nu se abate din șir... sau dacă se abate nu mai ajunge la capătul drumului... De unul singur nu poate răzbi... și întotdeauna în fruntea șirului se află unul mai bătrîn și mai încercat, care-i conduce...

Severin tăcu dintr-o dată. Parcă atunci își dădu seama că se află în sală în fața unei mulțimi care-l ascultă. Își aminti de abia atunci ce voise să spună. Își trecu privirile roată asupra mulțimii și rosti cu o voce pe care nu și-o recunoștea :

— Eu am simțit ca un comunist întotdeauna... Iulieș m-a ajutat să fac pasul, așa cum m-a susținut să fac mașina... Eu nu cred că am întîrziat... Am bătut la ușa partidului cînd am crezut c-o să fiu primit cu încredere... Cu prima nevastă nu m-am înțeles... Cea de a doua...

Cînd ajunse aici, Severin făcu o pauză scurtă, apoi continuă cu altă voce :

— Cea de-a doua... se numește Simina... O cunoaște Iulieș și Costinaș... O întruchipează întocmai numele... De cîte ori m-am gîndit zilele acestea la viața mea, eu am descoperit că sînt comunist de multă vreme... Asta cred eu... dar poate

că alții... M-am gîndit întotdeauna cît de bine e să fii om... Dar ca să fii comunist... Eu, după mine, spun că-i tot o minune... Asta-i!

Severin se întoarse la locul său în mijlocul sălii. După tăcere urmară murmure, apoi exclamații șoptite.

Iulieș ceru liniște cu mîna:

— Cine se înscrie la cuvînt?

Se înscriseră atît de mulți, încît prezidiul fu nevoit să limiteze durata intervențiilor. Costinaș, Domnica, Sîngurel, Răduca și mulți alții susținură cu căldură candidatura lui Alexandru Severin. Cînd intervențiile începură să se asemene în cuvinte și conținut, Iulieș consideră că e cazul să se închidă lista și să se treacă la vot. Din fundul sălii se auzi însă vocea lui Nicolae Iușcă:

— Eu nu-s de acord!... Eu am de spus ceva! Eu vreau să spun *altceva!*

Primul-secretar îi făcu semn să înainteze, în timp ce întreaga sală îl urmărea uimită pe bătrînul portar. Acesta se opri în dreptul mesei prezidiului și se întoarse cu fața spre sală:

— Dumneavoastră ați vorbit de cîte toate. Dar nimeni n-a spus asta... Tovarășul Alexandru n-a lipsit niciodată de la lucru! Eu știu asta! Și pot să vă spun că dînsul și tovarășul inginer Pîrvan sînt singurii din uzină care n-au întîrziat și n-au lipsit niciodată. Și tovarășul Iulieș, dar el e dator. Asta am vrut să spun!

Țanțoș și roș la față, Nicolae Iușcă se îndreptă spre locul său însoțit de aplauzele întregii săli. Cînd trecu prin dreptul lui Severin, îi făcu un semn cu ochiul în sens de: „Ai văzut cum i-am tăiat pe toți!" Se așeză apoi liniștit pe scaun și începu și el să aplaude cu putere.

Candidatura lui Severin fu acceptată în unanimitate. Cînd Iulieș anunță acest lucru, în sală

izbucniră ropote de aplauze. Severin redevenise cel dintotdeauna. Privea fără încetare tavanul.

Ședința luă sfîrșit la începutul nopții.

Severin plecă împreună cu Costinaș. La poartă îi ieși în întîmpinare Nicolae Iușcă :

— Ce zici, nea Alexandre ?... Niciunuia nu i-a trecut prin cap... Fiecare... că ești bun, că meriți, că ești devotat, dar eu am fost singurul care am dovedit. Nu stau eu degeaba aici la poartă.

— Dacă nu luai cuvîntul dumneata — glumi Costinaș — cine știe ce s-ar mai fi întîmplat.

Iușcă însă consideră vorbele lui Costinaș o jignire și se înfurie :

— Tu știi de cîte ori ai lipsit ?... Numai atunci cînd cu accidentul...

Amintindu-și însă durerea pe care o trăise. se mai potoli :

— De ce te bagi în treburile mele ?... Știi doar că eu te-am apărat întotdeauna.

— Iartă-l, moș Culaie — interveni Severin — a cîntat și el odată mai răgușit... Eu îți mulțumesc din inimă, moș Culaie.

Severin îi strînse cu putere mîna portarului. Acesta se gîndea că o doua zi toată uzina va repeta ce a spus el despre Severin. „Numai să nu uite să vorbească despre aplauze, gîndi în sinea lui Nicolae Iușcă. Eu singur am fost aplaudat... Pentru că eu am dovedit tot ce-au spus ceilalți !"

Cînd îl văzu pe Iulieș apropiindu-se de poartă, Iușcă nu voi să piardă prilejul :

— Mergi spre casă, tovarășe Iulieș ?...

Iulieș nu răspunse direct. Domnica plecase înainte și-ar fi vrut să treacă pe la dînsa.

— Spre centru... mai am niște treburi.

— Același drum am și eu... Dacă nu-ți este împotrivă, tovarășe Iulieș...

— Haidem ! Că s-a lăsat un ger...

— Ai și dumneata ceva pe suflet dacă vorbești de ger... Știu eu să miros oamenii... Pe nea Alexandru l-am mirosit din prima zi, de cînd a păşit pe poarta uzinei... Cînd mi-a spus tovarăşul Nistor să-l iscodesc, să văd dacă nu cumva fură, știi dumneata, tovarăşe Iulieş, c-am fost hotărît să-mi cer pensia ?

Iulieş fu surprins de vorbele portarului :

— Cînd ţi-a cerut tovarăşul Nistor asta ?

— Apoi... după ce l-am prins pe Căciulă cu lucruri de furat... După ce l-am dus pe Căciulă la tovarăşul Nistor... cam de cînd...

Dar nu mai avu vreme să termine. Iulieş îl opri în mijlocul drumului :

— Ce tot vorbeşti, moş Culaie ? !... Spune mai limpede !

— Păi, dumneata nu ştii ?... Că doar tovarăşul Nistor mi-a cerut să-l controlez pe Căciulă.

Nicolae Iuşcă îi povesti lui Iulieş tot ce i se întîmplase cu Căciulă.

Balasan îl primi pentru prima dată pe Severin în camera sa de lucru. Cînd se pomeni în mijlocul atîtor rafturi de cărţi, Severin se fîstîci. Nici n-avea pe unde să se mişte. Căută cu privirile un loc mai liber. Balasan îi indică un scaun în mijlocul camerei, lîngă o masă încărcată cu cărţi. Severin se supuse ca un elev.

— Da, domnule Severin ! E ultima noastră lecţie. Şi pentru dumneata. Poate şi pentru mine.

Severin nu dădu prea mare atenţie spuselor lui Balasan. Ochii săi cercetau fără întrerupere rafturile de cărţi, încercînd să deosebească titluri şi autori. Întrebă copilăreşte :

— Le-aţi citit pe toate, domnule profesor ?

— Nu le-am citit, domnule Severin. Le-am sorbit filă cu filă. Le-am sorbit cu atîta dragoste, încît de mult timp nu mai am nevoie de ele. Fie-

care pagină s-a întipărit definitiv pe memoria mea. Au devenit inutile. Ca nutriția de *ieri* a omului transformată în sînge și carne. O singură dată au avut valoare. Atunci cînd le-am citit. Acum nu sînt decît niște hîrtii care atrag praful. Poate că astfel se întîlnesc din nou cu cei care și-au lăsat numele pe coperți. *Sunt verba et voces, praetereaque nihil.* Des mots, des paroles, et rien de plus !...

— Des mots, des paroles et... par consequence... le tout, le grand tout... replică Severin.

Balasan îl privi contrariat pe Severin. Acesta continuă fără să se intimideze :

— Eu știu ce înseamnă lipsa cărților, domnule profesor. Fără ele ești ca un orb care și-a pus în gînd să străbată lumea... Se împiedică de fiecare piatră, cade în fiecare groapă... așteaptă la orice pas o primejdie... Aproape tot ce-i în jurul lui e necunoscut... Cărțile fac din tot trupul omului numai ochi... Nu toate... Cărțile adevărate...

Balasan zîmbi îngăduitor :

— Dumneata ești anormal, domnule Severin. La fiecare lecție ai încercat să dai la rîndul dumitale lecții. N-ai vrut să rămîi dator. Nici nu-mi datorezi nimic. Ai transformat lecțiile mele în confruntări. Eu ți-am predat de fiecare dată cîte o oră sau două, iar dumneata prin cîteva cuvinte ți-ai predat lecția proprie. Nu-mi datorezi nimic ! Ne-am încercat amîndoi puterile. Eu am reușit. Am reușit, din nefericire pentru dumneata, prea repede. Nu mai am ce să te învăț. Iar dumneata nu mai poți să mă înveți, nu mai ai cînd să mă înveți... Dimineață te-am cunoscut eu... Domnule Severin, îți voi dicta.

Balasan degajă masa de cărți și puse în fața lui Severin cîteva coli de hîrtie. Înainte de a începe, se plimbă cîteva minute prin cameră. Ocolea mecanic teancurile de cărți, strecurîndu-se sigur, parcă printr-un labirint bine cunoscut. Se opri

brusc în fața elevului său. Privea însă în altă parte. O privire fixă, stranie, străbătînd adîncimi.

— Scrie, domnule Severin! Poți să fixezi și un titlu. Nu e original. E dintr-o poezie a unui om fără identitate ca mine, ca Leibniz, ca Shakespeare din care s-a inspirat: *„Être où ne pas être!* Où, domnule Severin. Accent grave. *Être où ne pas Être... c'est peut être aussi la question...* Scrie, domnule Severin!

Balasan își reluă mersul prin cameră. Vocea sa era parcă a unui actor care-și recita monologul:

— ...eroul n-are nume. Nu-i folosește la nimic. Identitatea e nulă, e fără valoare în domnia infinitului. Tatăl său era plutonier major de administrație. Mama sa era foarte frumoasă. Atît de frumoasă, încît copilul era numai al ei. Începuse primul război mondial. În casă era petrecere. Se comenta la un mod ridicol, agramat și subiectiv, discursul unui politician. Fiecare susținea o altă inepție... Era dezgustător, domnule Severin... Copilul a țipat. Nu înțelegea nimic. Știa numai că discursul era altul decît cel care se comenta acolo. Îl citise din joacă. Îl mai citise o dată pentru că întîlnise multe cuvinte pe care nu le cunoștea. Copilul a țipat că nu-i adevărat. Se repezise cu pumnii asupra tuturor. Și a început să recite discursul de la primele cuvinte pînă la ultimele. L-au obligat să-l mai spună o dată. Cineva a luat ziarul și l-a urmărit cuvînt cu cuvînt. În noaptea aceea tatăl a descoperit că fiul lui poate deveni sublocotenent. L-a dat la școală, mai departe. La liceul militar nu l-au primit pentru că era copil de plutonier. L-au trimis la un liceu obișnuit. A terminat liceul în șase ani. Ultimele patru clase le-a dat în doi ani. Trebuia să meargă pe străzi cu ochii în pămînt. Avea nenorocirea să rețină, să memoreze orice vedea. Nu putea să uite că văzuse într-un pom cinci vrăbii pe două ramuri, sau textul unui

afiș pe care-și arunca ochii. Părinții nu mai voiau să-l facă ofițer, se gîndeau să-l facă avocat. L-au trimis mai departe la școală. Bani nu i-au dat. L-au trimis la București cu o pereche de bocanci cazoni, cu cîteva cămăși și izmene cazone, cu un costum de haine făcut de un soldat din două mantale cazone vechi. Tot ce tatăl său cîștiga și fura era adunat într-o ladă păzită de trei lacăte mari. Cheia fiecărui lacăt se afla în alt loc și nimeni nu știa unde se află cheile decît tatăl său. Visul plutonierului major era să-și vadă feciorul avocat și să-și deschidă o cîrciumă la o răscruce de drumuri în apropierea orașului. Descoperise demult locul acela. Căruțele se opreau acolo. Bărbații își puneau încălțări în picioare, femeile își îmbrăcau fuste curate deasupra țoalelor rupte, copiii își spălau fața în gîrla care se scurgea liniștită, paralel cu drumul spre oraș. Iar la întoarcere, seara, se opreau din nou căruțele, bărbații își scoteau încălțările, femeile își dezbrăcau fustele, iar copiii se bălăceau în acest timp în apă... Plutonierul se ducea o dată pe lună acolo la răscruce să vadă dacă nu cumva descoperise altcineva vadul. Strîngea ban cu ban. Voia să facă totul dintr-o dată. Să cumpere locul, să înalțe clădirea, să-și umple pivnițele cu băutură și curtea cu păsări, să împrejmuie totul cu gard înalt și sîrmă ghimpată. Socotea fiecare țăruș, fiecare cărămidă, fiecare sticlă. Știa că fiecare ban pe care-l ascunde în ladă însemna o parte din visul lui... Vedea hanul întotdeauna pînă la ultimul ban strecurat în ladă. Îl văzuse fără acoperiș, fără hornuri, fără sticlă la ferestre, fără clanțe la uși, fără dușumea, fără tejghea, fără scaune, fără pahare, fără solnițe, fără covrigi, fără grajduri, fără fîntînă, fără hambare, fără cotețe... Ajunsese cu socotelile la pivnițe și la orătănii cînd își trimisese feciorul să învețe la București pentru a ajunge avocat. Îi scosese

trei izmene și trei cămăși din cufăr, înainte de a pleca, pentru a mai adăuga cîteva păsări în curtea hanului. Știa că în cel mult doi ani curtea hanului va fi plină de oameni. Înspăimîntat de luminile Capitalei, copilul se izolase în cămăruța unui portar. Ținea locul portarului. Dormea și învăța acolo... Dar nu mai era copil, domnule Severin. Era un tînăr înalt, cu păr negru, bogat, cu ochi care străpungeau zidurile și mai ales înzestrat cu acel dar de a reține orice, fără eforturi, și de a pătrunde în adîncul lucrurilor cu puterea cu care pătrund razele Roentgen în trupul omului. Își uimise repede profesorii, își uimea colegii, fascina ca un vrăjitor femeile. Dar era îmbrăcat într-un costum gros, cusut de un soldat căruia i se promisese permisie ; își spăla în fiecare seară perechea de ciorapi și mergea pe jos, întotdeauna. Și în fiecare zi trebuia să țină locul portarului beat, care-l înjura mereu și rîdea de el ca de un vagabond, pentru a avea unde să doarmă și să învețe. Și pentru că nu puteau în alt fel să se răzbune pe el, colegii lui, înzestrați din naștere cu rîsete și bani, îl invitau uneori, seara, la chefuri, în restaurante elegante, îl amețeau și pe urmă descopereau în ochii femeilor petele de pe hainele lui și gulerul scurt al cămășii cazone. Rîdeau cu hohote și-l punea să recite cînturi întregi din Odiseea. Tînărul îi disprețuia superior și-și umplea buzunarele cu felii de pîine, pentru a mai putea rezista cîteva zile... Acasă, tatăl său strecura pe furiș, seara, monezi și bancnote în lada păzită de cele trei lacăte... Tînărul fără nume era înscris la patru facultăți și voia să le termine pe toate în doi ani. Și pentru că voia să le termine cu cele mai înalte elogii, trebuia să cunoască tot. Fericirea și nefericirea lui era că după o singură lectură, fiecare carte devenea inutilă. Și cu toată voința sa a început să se clatine. A fost descoperit umplîndu-și

buzunarele cu pîine, a fost descoperit în ghereta portarului, i s-au descoperit găurile din talpă, pentru că într-o zi intrîndu-i un cui în picior lăsase în urma lui pete de sînge pe coridoarele facultăţii. Şi se rîdea atît de mult de dînsul, încît n-a mai putut rămîne nepăsător. S-a ruşinat. În loc să recunoască pe adevăraţii vinovaţi, s-a recunoscut el vinovat. Aceasta a fost nenorocirea lui. În loc să urască, a început să invidieze, în loc să se bată, a început să dorească, în loc să dispreţuiască, a început să simtă umilinţa. N-a înţeles că toate acestea îl duceau în rîndurile celor ce considerau un subiect de rîs sărăcia sau infirmitatea unui semen. A vrut să fie egalul lor. A vrut, mai ales, să cheme o femeie la el, s-o dezbrace şi pe urmă să-i arunce un pumn de bancnote în faţă. Era femeia care-l urmărea şi-l batjocorea întotdeauna. Care îşi arăta noblețea şi superioritatea rasei făcînd dese vizite în blocul în care el ţinea locul portarului şi-i arunca de fiecare dată la plecare o monedă măruntă. Îi batjocorea calicia... Je préfère le mot *indigence,* domnule Severin... Din cauza ei a dispreţuit mai tîrziu toate femeile... Şi într-o zi a descoperit trambulina care putea să-l salte în rîndurile acelei lumi. Şi-a făcut planul meticulos... Ştia că părinţii lui lipsesc o singură noapte pe an de acasă. În noaptea Sfîntului Dumitru. Se duceau la patronul unui unchi zidar, singurul care cunoştea visul plutonierului. Adăugau, de fiecare dată, un nou acaret hanului pe baza sumei realizate pînă în aceea zi... Tînărul a studiat mersul trenurilor. Trenul care-l ducea oprea cu jumătate de oră înainte de miezul nopţii în oraş. După două ore şi jumătate poposea un alt tren în gară venind din direcţie contrară. Îi conveneau trenurile. Era întuneric. S-a împrumutat cu bani de la un profesor care-l simpatiza. Şi-a cumpărat bilet dus şi întors pentru a nu fi recunoscut în gara oraşului natal.

Trebuia să ocolească gara. S-a urcat în tren în ziua Sfîntului Dumitru. Toţi credeau că rătăceşte prin parcuri ca în fiecare zi de sărbătoare. Cu un kilometru înainte de a intra trenul în gară a sărit în noapte. Îşi alesese locul unde trebuia să sară pentru a nu i se întîmpla vreun accident. După o îngrămădire de copaci era un loc neted, acoperit cu iarbă înaltă şi deasă. Sări cînd trenul ajunse acolo. Dacă ar fi făcut înainte o recunoaştere, nu i s-ar fi întîmplat nimic. Se săpaseră însă nişte şanţuri pe acea porţiune pentru scurgerea apei după deszăpezire. Nimeri într-un şanţ. A auzit un trosnet scurt şi în acea clipă o durere groaznică i-a anunţat fracturarea piciorului stîng. Nu s-a dus la spital. Întîi s-a tîrît în patru labe pentru a-şi economisi forţele. Apoi cu ajutorul unei crengi rupte dintr-un copac s-a furişat şontîc pe uliţele cele mai întunecate ale oraşului. A intrat în curte. Cîinii l-au recunoscut şi n-au lătrat. S-au gudurat pe lîngă el. Ştia unde lăsa tatăl său cheia de la intrare cînd pleca de-acasă. Niciodată nu lua cheia cu el. Spunea că mai uşor se fură sau se pierde din buzunar. O ascundea sub un bolovan după o magazie. A deschis uşa şi a intrat în casă. Îl durea prea tare piciorul. Nu mai avea timp să se gîndească la altceva. Trebuia să se grăbească spre a mai putea prinde trenul de ora două. A pătruns în camera în care se afla lada. S-a aşezat pe un scaun. Durerea îi zdruncina nervii. A izbutit totuşi să se învingă. Trebuia ca în cel mai scurt timp să găsească cele trei chei. Ştia că fiecare e ascunsă în altă parte. N-a căutat nici o clipă. A stat pe scaun, nemişcat, gîndindu-se. A reuşit să se transpună în pielea tatălui său. A închis ochii, cu toată inutilitatea gestului, şi a reflectat jumătate de oră. Cînd s-a ridicat de pe scaun nu mai avea nici o îndoială. După cîteva secunde, cheile erau în mîinile lui. Una fusese ascunsă în maşinăria unei pendule, alta în

trupul unei statuete de gips, care avea capul lipit, cumpărată cîndva de la un iarmaroc, ultima într-o vază care nu se mișca niciodată de pe dulap și în care se odihneau mereu aceleași flori artificiale. A descuiat lada. Banii se aflau sub un maldăr de cămăși și haine vechi uzate, într-o țoșcă. Erau aproape numai hîrtii. N-a luat totul. A scos din țoșcă o mînă de bancnote și toate monezile. Le-a împrăștiat pe fundul lăzii. A încuiat lacătele și a pus cheile la loc. A lipit capul statuetei cu gumarabic. A făcut totul pe întuneric, fără nici un zgomot. Știa unde se află fiecare obiect. Bănuia că tatăl său, în afară de lacăte are semne la ladă care să-i arate dacă cineva a umblat acolo. Se gîndise dinainte la acest lucru. Dar nu mai avea timp de pierdut. A ieșit din casă, a încuiat ușa și a pus cheia la loc. Cîinii l-au însoțit veseli pînă la poartă. S-a îndreptat spre gară pe ulițele cele mai dosnice, a ocolit clădirea qării, a ieșit pe cîmp, a traversat linia ferată și s-a apropiat din nou de gară. Trenul sosea. S-a cățărat în tren în ultimul vagon. Era gol și era întuneric. S-a întins pe o bancă și de-abia atunci a început să simtă durerea groaznică a piciorului. A suferit fără să crîcnească. În zori a ajuns în Capitală. S-a dus direct la gheretă. A scos cîteva bancnote, a introdus apoi țoșca în cufăr și cu cufărul în mînă s-a îndreptat spre locuința profesorului care-i împrumutase bani cu o săptămînă înainte. I-a deschis chiar profesorul. I-a înmînat banii și l-a rugat să-i adăpostească geamantanul pe perioada cît va sta în spital. Profesorul n-a înțeles. I-a explicat că și-a rupt piciorul și a fost nevoit să rămînă toată noaptea într-un parc. Profesorul n-a vrut să-i primească banii. I-a adăugat că poate să aștepte. Și-a lăsat cufărul în locuința profesorului. Știa că nu va umbla nimeni. S-a dus apoi la primul spital și s-a internat. Avea bani... Întîrziase însă prea mult.

Fractura nu mai putea fi vindecată total. Doctorii nu i-au ascuns acest lucru. Le-a promis bani, dar au rîs de el. Era un biet student zdrenţăros, şi n-aveau nevoie de bani de la dînsul. Groaznicele dureri, toate durerile l-au făcut să cadă în stare de delir. N-a ştiut cînd a fost dus şi adus de pe masa de operaţie. Doctorii i-au spus că timp de două ore cît s-au ocupat de dînsul a recitat în toscană, fără întrerupere, din Infernul lui Dante. Tatăl său l-a găsit în spital. Îi telegrafiase înainte de a se interna, de la un oficiu de lîngă spital. Părul îi albise complet. Faţa i se zbîrcise. Mîinile îi tremurau. A venit la patul său, l-a sărutat, s-a aşezat lîngă dînsul şi i-a şoptit: „M-au prădat! Maică-ta a vrut să-şi pună capăt zilelor. Eu am tăiat funia. A venit apoi telegrama ta. Din cauza voastră nu m-am aruncat înaintea trenului... Nu ştiu cine. Nu mă mai ajută capul. Cîinii sînt teferi, cheile la locul lor, au mai rămas şi bani... Poate că nici n-am strîns mai mult... Poate că mi s-a năzărit... Dacă n-ar lipsi ţoşca, aş crede că-s năuc... Bani n-am să-ţi dau... să te descurci singur. Am ajuns un prăpădit". Începuse să plîngă la căpătîiul lui, ca un copil, întrebînd mereu printre înghiţituri: „Cine?... Cine?..." L-a părăsit repede. A aflat pe urmă de la mama lui că venise la spital anume pentru a vedea dacă e bolnav. Şi că s-a interesat mai întîi la doctor de starea lui. L-a bănuit la început pe el. Pe urmă a fost singurul om pe care nu l-a mai bănuit. Plutonierul a fost arestat peste un an. Se ducea la fiecare cunoscut, la fiecare rudă, acuzîndu-i pe toţi de tîlhărie. L-au arestat de-abia după ce a lovit pe cîţiva cu ciomagul în moalele capului. Ştia că nu va descoperi hoţul. Şi-şi pusese în gînd să-şi schilodească fiecare cunoscut, convins că numai aşa va putea lovi în tîlhar. L-au dus apoi la un spital de boli nervoase, dar după cîteva luni i-au dat drumul. Tînărul s-a

luptat cu remuşcările ; a considerat infirmitatea care-i rămînea drept cea mai mare pedeapsă pentru fapta sa. A ieşit din spital şi a închiriat o cameră modestă. A numărat banii şi s-a înspăimîntat. Suma era enormă. A intrat în lume pe nesimţite. Şi-a lepădat mai întîi bocancii cu găuri şi fără tocuri, apoi cămăşile, apoi hainele. A pătruns pe nesimţite în lume, devenind un om obişnuit. După un an a început să se răzbune. Era elegant, organiza chefuri, azvîrlea bani, dezbrăca femei... Pe femeia aceea n-a reuşit s-o dezbrace. L-a privit mereu cu dispreţ. A încercat s-o posede cu nerușinare, invitînd-o cu cele mai directe vorbe în timpul unui chef. A scuipat în direcţia lui. A încercat s-o aibă pentru bani. I-a azvîrlit un teanc de bancnote în faţă. Ea i-a replicat aruncîndu-i în obraz o monedă măruntă... S-a împrietenit cu doi studenţi eminenţi, care l-au scuturat şi l-au trezit. S-a dus împreună cu ei la Paris. În cîţiva ani a devenit celebru. Nici infirmitatea nu i se mai remarca. Stăpînea cursurile ca un dirijor. Se înspăimînta de propriul său geniu. Era un stăpîn... Tatăl său se ducea în fiecare zi, încovoiat, sprijinindu-se în cîrjă, la o răspîntie de drumuri pentru a plînge. Tot oraşul se obişnuise cu nebunia lui. Rămăsese singur. Rătăcea pe străzi, ciocănind cu bastonul în pămînt şi întrebînd la fiecare ciocănitură : „Cine ?" Feciorul său îl uitase. La moartea mamei lui a trimis o telegramă de condoleanţe : „Sînt foarte îndurerat. Sufăr alături de tine. A fost o mamă bună". Tatăl său nici n-a citit telegrama. Se întreba mereu : „Cine ?" Urmînd sicriul, lumea îl auzise şoptind : „Poate că dînsa"... În aceeaşi zi, la Paris, femeia venise să i se ofere. I-a spus că a venit pentru aceasta. A lăsat-o să se dezbrace şi după ce s-a întins pe pat a salutat-o cu capul şi a părăsit-o. Intrase în lumea care-l dispreţuise. Şi nici pînă astăzi nu poate să răspundă cine l-a urcat

acolo. Geniul sau crima?... C'est tout, monsieur Severin! Vous êtes libre.

Severin nu scăpase nici un cuvînt. Se ridică de la masă și-i întinse colile scrise lui Balasan. Apoi părăsi încăperea, grăbindu-se pentru prima dată. Adăugase la sfîrșitul lucrării, cu litere mari, apăsate: *„C'est horrible!"*

Balasan zări fraza lui Severin. Luă creionul de pe masă și scrise în continuarea frazei adăugate: *„Mais c'est la verité"*. Se plimbă apoi mult timp cu foile în mînă. Era singurul lucru care rămînea scris de la dînsul. Și nici acesta nu era scris de mîna lui.

Secretara lui Nistor văzu apărînd în încăpere un omuleţ cu ochelari, îmbrăcat în haine negre, cu pălărie tare, învîrtind în mînă un baston cu cap argintat. Fără să spună un cuvînt, ciudatul oaspete străbătu încăperea cu paşi săltăreţi, cu aerul omului care merge în modul cel mai firesc la ţintă. Secretara reuşi să-l oprească în clipa cînd omuleţul pusese mîna pe clanţă :

— Vă rog... Pe cine căutaţi dumneavoastră ?

— Scuzaţi, prea stimată tovarăşă... O ! prea frumoasă duduie. Nu lucrează aici tovarăşul Nistor ?

— Da, dar e ocupat.

— Ha ! ha ! Atunci pot să intru la el. Îmi permiteţi vă rog.

— V-am spus că e ocupat. Luaţi loc. Pe cine să anunţ ?

Înainte de a se aşeza pe scaunul care-i fusese indicat, omuleţul îşi îndreptă ţinuta şi rosti cu un zîmbet superior :

— Ziaristul Ion Vrabiciu ! Cred c-aţi auzit de mine.

Secretara pătrunse în biroul lui Nistor şi reveni peste cîteva clipe :

— Vă rog să mai aşteptaţi. Are de rezolvat cîteva probleme urgente.

— Aţi spus că-l caută ziaristul Ion Vrabiciu ? Poate aţi greşit numele.

— V-a rugat să aşteptaţi.

Vrabiciu se aşează la loc. Lovi cu degetele nişte clape imaginare, îşi mişcă într-un fel ciudat capul, de parcă ar fi prins o melodie uitată, apoi întrebă brusc secretara :

— Ce posturi libere aveţi în redacţie ?... Posturi mai importante.

Secretara îl privi uluită.

— Aha ! Înţeleg, continuă Vrabiciu. Discreţie. Vă felicit. Mie însă puteţi să-mi spuneţi fără teamă. Cine seamănă vînt culege furtună ! Ha, ha !... Văd că nici nu vi se mişcă buzişoarele... Calul de dar nu se caută la dinţi... Luată direct de la Napoleon.

— Nu vă supăraţi, trebuie să întocmesc nişte formulare.

— Ooo ! Cu mare plăcere. Îmi permiteţi să-mi scot paltonul şi vă ajut imediat.

— Nu vă supăraţi, tovarăşe Vrabiciu, dar sînt obişnuită să lucrez singură. Şi sînt foarte urgente...

— Nu vă mai deranjez... Scuzaţi. Eu scriu numai după miezul nopţii şi numai cînd e lună plină... Ştiţi, cine sapă groapa altuia cade singur într-însa... Fără ţigări...

Văzînd că secretara nu-l ascultă, Vrabiciu fluieră cîteva clipe, apoi se adînci în meditaţii... Cu o săptămînă înainte îşi convocase legăturile, într-un mod cît se poate de misterios, şi anunţase dizolvarea asociaţiei de misiţi. Îşi achitase datoriile pînă la ultimul ban, oprindu-şi cu aceeaşi precizie dividendele. Numai după ce făcu acest lucru crezuse că e cazul să dea explicaţii :

— Stimaţi prieteni, am primit o foarte importantă ofertă de serviciu. Atît de importantă, încît e mai bine pentru dumneavoastră să uitaţi că m-aţi cunoscut. Tot ce pot să adaug e că nu veţi suferi nici o consecinţă. Cu condiţia să uitaţi că m-aţi cunoscut... Pentru mai mare siguranţă vă păstrez actele şi chitanţele... Cred că aţi înţeles totul.

Colaboratorii părăsiseră încăperea lui Vrabiciu uluiţi şi înspăimîntaţi. Începeau să-şi amintească şi să privească cu alţi ochi fiecare gest al său. De teamă, nici nu îndrăzniseră să comenteze între dînşii. Unul singur dintre ei, pe care îl pusese Vrabiciu la cale, le şoptise cînd ajunseră în stradă :

— Să zicem mersi c-am scăpat de puşcărie... Ăsta-i spaima hoţilor. Sute de hoţi a băgat în puşcărie în cariera lui de...

Ceilalţi nu-l mai ascultaseră. Pornise fiecare pe drumul cel mai scurt spre casă, uitîndu-se la fiecare zece metri înapoi. Numai cînd ajunseseră acasă îşi dăduseră seama că în graba lor uitaseră plicurile cu bani pe masa lui Vrabiciu. Dar niciunul nu se gîndise să se mai ducă înapoi şi să-şi ia plicul.

Vrabiciu nu se grăbise. Stătea toată ziua acasă, tresărind la fiecare ţîrîit al soneriei. Aştepta pe cineva. Bănuind că aşteptarea nu va fi scurtă, se hotărîse să folosească timpul. Se apucase să citească dintr-o carte veche, fără coperţi, singura pe care o avea în casă : un dicţionar de proverbe. Învăţa ca elevii. Citea proverbele de pe cîte o pagină cu voce tare, de cîteva ori, şi încerca apoi să repete cu ochii închişi. Ca să nu greşească, deschidea din cînd în cînd pe furiş ochii şi astfel reuşea întotdeauna să ştie. După cîteva zile se plictisise. I se părea că a învăţat toată cartea pe dinafară şi altceva nu mai avea ce să facă. Începuse să iasă, seara, la plimbare pe stradă. Zărind într-o zi pe

unul din foştii lui colaboratori şi simţind că din nevoia de bani individul e pe cale să-l acosteze, luase un aer cît se poate de misterios. Cînd se uitase în direcţia în care-şi zărise colaboratorul mai avusese timp să-l vadă cotind în goană pe altă stradă. Ştia că peste jumătate de oră vestea va ajunge şi la ceilalţi, producînd o spaimă cumplită. Putea deci să se plimbe în liniște pe stradă. După o astfel de plimbare descoperise în vestibul un plic albastru introdus pe sub uşă. Îl deschisese oarecum emoţionat. Era într-adevăr de la Nistor. Îi cerea să-l caute la ziar.

Vrabiciu avusese tăria să mai reziste o zi. Nu voia să-i dea impresia lui Nistor că n-are nici un căpătîi şi că e foarte uşor de atras. Aşteptase atîta timp, mai putea să aştepte o zi. În sfîrşit începea să i se realizeze şi lui marele plan. Numai că, date fiind împrejurările, pretenţiile sale crescuseră. Nu mai voia postul de administrator, ci un post în redacţie. Un post care să-i aducă un salariu bun, fără să-i dea bătaie de cap. Din practica de la ziarele vechi ştia că existau oameni care chemau ziariştii şi le spuneau să scrie cutare sau cutare lucru. Secretarii de redacţie. Un post de acesta îi trebuia şi lui. Să transmită ceea ce voia Nistor. Indicaţii putea să dea şi el. Cînd îl vor auzi cîte proverbe ştie, o să-i dea gata pe toţi.

— Frate, frate, dar brînza-i cu parale — se pomeni Vrabiciu vorbind.

Se uită la secretară. Aceasta era cufundată în hîrtii şi nu-i dădea nici o atenţie. Se gîndi că poate ar fi bine să mai amîne cu o zi întrevederea. Ar fi o lovitură pentru Nistor. Gîndul nu ţinu prea mult. Cu totul întîmplător îi apăruse în minte un alt proverb: „Nu lăsa lucrul de azi pe mîine" Înţelese că proverbul se potrivea situaţiei lui şi conchise că e mai bine să aştepte. Auzi zbîrnîitul înfundat al unei sonerii şi se ridică imediat în pi-

cioare. Era sigur pentru el. Secretara îl invită într-adevăr în biroul redactorului șef.

Nistor îl primi destul de rece. Avea nevoie de dînsul, dar îi era greu să-l încadreze în redacție. I se atrase atenția de la regiune că noile angajări în redacție se vor face direct, pe răspunderea redactorului șef, și-i era teamă ca nu cumva Vrabiciu să fie recunoscut de cineva și demascat. Nistor avea însă nevoie în redacție de un om de încredere, care să-l poată informa asupra celor ce se petrec și asupra celor ce se spun cu privire la dînsul, pentru a ști cum să se apere. Măcar pentru o perioadă de timp. Va putea să întîrzie un timp culegerea datelor despre Vrabiciu și trimiterea lor la regiune. Dacă va vedea că situația e primejduită, va reuși să-l convingă pe Vrabiciu să se retragă singur. Dar pînă atunci va putea afla prin intermediul lui o seamă de lucruri.

— Nu prea ești vesel, domnule redactor șef, îl înțepă Vrabiciu.

— N-am nevoie de impresiile tale — îl domoli Nistor. Stai jos.

Vrabiciu însă nu se așeză. Se consideră jignit. După ce trimisese după el (deci avea nevoie de el), își permitea să se poarte astfel. Lungi gîtul, luă un aer ofensat și se prefăcu că vrea să plece. Ajungînd pînă aproape de ușă și neauzind nici un semnal de oprire din partea lui Nistor, se opri singur și se întoarse iscoditor. Nistor se uită la el ca la un năuc :

— Ești tîmpit !... Vrei să faci pe nebunul cu mine ?... O să pleci de-aici cînd o să te dau eu afară...

De astă dată, Vrabiciu nu se mai opuse. Nu i se prinsese. Nistor era stăpîn pe el. Și cum își speriase singur proprii săi colaboratori și oameni de încredere, n-avea ce face și trebuia să-l asculte pe

Nistor. Se așează ca un mielușel în fotoliu, fără să uite însă să adauge :

— Cînd am și eu nevoie de cel care are nevoie de mine, mă supun. Fără abuz. După ce-ți frîngi carul, mulți îți arată drumul !

Nistor îi spuse pe șleau care-i situația cu angajarea lui. Vrabiciu nu voi să audă mai mult.

— Nu mă bag ! Unde n-am siguranță, nu mă bag. Ori încredere definitivă, ori nu ! Dacă nu mai apuc să dau lovitura ?... Măcar să am o pensie asigurată. Nu mă bag ! Fală goală, traistă ușoară !

— Iar o faci pe nebunul ?... Și ce tot bolborosești ?...

— M-am pregătit pentru ziar, răspunse Vrabiciu. Am învățat o carte întreagă de proverbe... Ca să vezi că nu am stat cu mîinile în buzunar.

Nistor înțelese că Vrabiciu se gîndise insistent să obțină un post.

— Ești un dobitoc, idiotule. Dacă ți-ai pus în gînd să vii aici, nu te mai preface. Mai bine ascultă ce ai de făcut. În primul rînd să nu arăți că n-ai ce face. Să stai toată ziua lîngă Coriolan și să cauți să înveți cît poți și cît mai repede.

— Eu să învăț ?... încercă să se opună din obișnuință Vrabiciu.

— Ți-am spus să asculți. Să vorbești numai cînd ești întrebat. N-am prea mult timp de pierdut cu tine. Să-ți lași bastonul acasă. Și ochelarii. Să nu cumva să povestești vreodată despre tine. O să ne sfătuim amîndoi... Auzi ?...

Vrabiciu trebuia să accepte. Îndrăzni totuși să întrebe :

— Oare n-ar fi mai bine la administrație ?...

Nistor nu-i luă întrebarea în serios. Îl puse la curent cu sarcinile care îi reveneau în redacție.

— Nu vreau să mă lucreze nimeni pe la spate. Înțelegi ? Ochii pe ăla. Cum îl miroși cu ceva, cum

vii aici... Eu o să-ţi fac de cîteva ori scandal, ca să nu se simtă...

Nistor trimise apoi după Coriolan. Cînd acesta sosi în birou, îl recomandă pe Vrabiciu.

— Tovarăşul Ion Vrabiciu. Ne-a fost recomandat ca un tovarăş cu experienţă. Spune că s-ar pricepe la treburi de secretariat... Tovarăşe Vrabiciu, eu nu pot hotărî fără o verificare a cunoştinţelor profesionale. Chiar dacă te-a recomandat regiunea. Vreau să-ţi spun pe şleau de la început.

Coriolan zîmbi :

— Prea mari secrete nu-s... fuf... Şi chiar dac-a mai uitat... fuf... Numai că... sînt unele lucruri pe care le-ar face mai lesne... fuf... un tînăr... E şi alergătură...

— Nici o grijă, se înfipse Vrabiciu. Ştiu să alerg şi să rezist, chiar dacă nu mai par tînăr.

Părăsiră împreună biroul. În drum spre secretariat, Vrabiciu nu voi să piardă ocazia :

— Eşti foarte simpatic şi cumsecade, tovarăşe Coriolan. Sînt sigur că ne vom înţelege foarte bine... Ştii şi dumneata : beleaua lui Costache o trage Iordache.

Gorga năvăli în biroul lui Cosmuş :

— Unde-i, mă, Lucian ?

Cosmuş nici nu se obosi să-şi ridice capul. Citea în continuare „Contemporanul".

— Ce, mă — continuă Gorga — ai ajuns atît de sus că nici nu mai poţi auzi ? Sau ţi-ai pus vată în urechi ?

— Am de lucru... si te rog să mă lasi în pace... Nisi nu stii să spui „bună ziua"... Iesi afară !

Gorga rămase o clipă năucit. Îşi reveni însă imediat. Se apropie de Cosmuş, îi smulse ziarul din faţă şi lovi puternic cu pumnul în masă.

Cosmuş se sperie. Sări în sus de pe scaun şi se retrase spre perete, ca în faţa unei primejdii.

— Se vrei ? Se vrei ?... Cum îsi permisi... Se, crezi că îsi mai merze ca înainte ?... Tu stii ?...

Gorga mai lovi o dată cu pumnul în masă. Mai tare. Cosmuș tresări.

— Te-ai speriat, tovarășe șef de secție ?... Tovarășe fost viitor adjunct... Să mai lovesc o dată ?... Poate treci prin perete și ajungi în biroul unui adjunct... Tot un mucos ai rămas, mă...

Cosmuș parcă se mai liniștise. Îndrăzni chiar să spună cu un ton amenințător :

— Bine, domnule Gorga !... Bine !... O să pun în discusia coleziului de redacsie purtarea dumitale... Să stii altădată cum trebuie să te porsi cu un sef de secsie si membru în coleziu.

— Iar ai prins curaj ? se oțărî Gorga, ridicînd din nou pumnul.

În loc să se mai sperie, Cosmuș se apropie de birou și ridică receptorul din furcă. Formă un număr :

— Tovarășă secretară ! Tovarășul redactor sef e în birou ?... Bine ! Mulsumesc... Vin eu personal... O să vezi dumneata, domnule Bisă Gorga !

— Nici nu știi să te prefaci, măi ! Ai lipit tu receptorul de ureche ca să nu aud, dar am văzut dinainte că ai format un număr aiurea. Păcat că n-ai și înjurat ! Poate aveai din nou norocul să dai peste directorul institutului... Ha, ha, ha !... Aș fi cerut colegiului să te repartizeze în secția industrială...

— O să ser eu să te repartizeze pe tine în secsia mea ! descoperi Cosmuș răzbunarea. Pe sinstea mea ! O să te frec cum l-am frecat pe selălalt.

— Ai cam întîrziat, nene Cosmuș. Dar după ce ți se termină provizoratul, te aduc la mine în secție. Ca să înveți puțină gazetărie.

— De se ? De se ?... se sperie Cosmuș. Vrei s-o fasi pe groszavul cu mine... Aha...

— Nu încerca să te încurajezi că e în zadar. Vin acum de la regiune, de la tovarășul Mironescu. Înaintea mea a fost chemat Lucian acolo. L-a felicitat și tovarășul Zaharia pentru felul cum s-a ocupat de acțiunea din uzină. Azi și-ar fi reluat postul în primire dacă n-ar fi cerut să plece mai întîi în concediu...

Cosmuș se îngălbeni. Poate că nu era adevărat.

— Vrei să mă dusi... las-că stiu eu... Pînă se ancheta nu-si spune cuvîntul, nu mai pupă domnul Lusian sefie... Si stiu eu că la anchetă s-au descoperit lucruri grave... Nu scapă domn' Lusian.

— O să te cer la mine în secție și dacă nu facem într-un an de zile gazetar din tine... Ce resort să-ți dau ?..,

— Dar se esti tu ? întrebă Cosmuș în loc să răspundă.

— Eu ? Sînt șeful secției, nene Cosmuș. Începînd de astăzi. Ei, te-ai hotărît ?

Cosmuș rămase cu gura căscată. Se uita la Gorga ca la un om de pe altă lume :

— Si de se n-ai spus de la înseput ?... Eu... tu stii ?... Eu... Pe sinstea ta ?...

Gorga pufni în rîs. Un rîs dispreţuitor.

— Se, mă Bisă... Parcă n-ai sti de glumă... Am glumit si eu de necaz... Aseară iar a făcut mama o criză... Tu nu cunosti un doctor mai bun ?... Ăla care a venit aseară zisea că nu mai sînt speranse. Spune si tu ! Se să fac ?... Săraca !... Tu doar ai inimă bună, stiu eu...

Cosmuș se străduia să îmbrace o mască jalnică, plîngătoare. Gorga întoarse capul și făcu un gest de silă cu mîna.

De-abia părăsi Gorga biroul, și Cosmuș se și repezi la telefon.

— Măiculisa mamii tale de pungas !... Las-că te aranzez eu. Dacă nu scot si împotriva ta o declarasie să-mi zisi mie „cusu" !

Formă numărul direct al lui Nistor. Receptorul îi tremura în mînă :

— Scuzasi, vă rog, tovarăse redactor sef, am vrut să vă întreb dacă nu cumva e la dumneavoastră seful secsiei economise... tovarăsul Paraschiv... Scuzasi, vă rog... N-am stiut... Sine e ?...

Cosmuș însă n-avu curajul să spună cine e la telefon. Crezu că e mai bine să așeze receptorul în furcă. Gorga îi spusese adevărul. Fusese numit șeful secției economice. Devenise livid la față... Ce putea să mai facă... Zbîrnîitul telefonului nu-i dădu vreme de gîndit. Ridică receptorul, dar îl îndepărtă imediat de la ureche. Nistor urla cu atîta putere, că se auzea în toată camera :

„...Da' ce crezi dumneata, că sîntem la bîlci ?... Nu ți-i rușine ?!... Probabil că dumneata ești persoana care-mi dă mereu telefon și mă înjură !... Voi pune imediat problema dumitale în colegiul de redacție... După ce ai intrat în complicitate cu un tîlhar și ați combinat declarații false... Mîine dimineață să te prezinți la mine !... La prima oră !... Și să nu-ți mai prefaci vocea !

— Stisi — bîigui Cosmuș — mi se pare c-a murit mama... Am lăsat-o dimineasă în agonie...

Zgomotul receptorului trîntit furios la celălalt capăt îl încremeni pe Cosmuș. Se strădui să pună receptorul la loc fără să facă nici un zgomot. Rămase într-o stare de prosteală... Telefonul sună din nou... Cosmuș se retrase de la birou, tremurînd, cu ochii țintă la telefon. Era înspăimîntat. Dacă era tot Nistor ?... Cu groaza morții se apropie de telefon.

Era Dan Vașani. Îl ruga să coboare imediat și să intre în cofetăria „Crinul alb", de unde-i telefona. Cosmuș se bîlbîi, încercînd să se ascundă sub scuza unor sarcini urgente. Dar înjurătura amenințătoare și șoptită a lui Vașani îl îngheță. Răspunse sugrumat :

— Viu în sinsi minute!... Bine!... În trei minute...

Dan Vașani îl aștepta pe Cosmuș la o masă în cofetărie. Avea în fața sa un pahar umplut jumătate cu ceai, jumătate cu lapte și o tavă mare de cristal plină cu fursecuri. Se sculă în picioare la apariția lui Cosmuș și-l invită la masă cu un gest cît se poate de prietenos:

— Servește-te, nene Cosmuș! Ia loc! Ce ți s-a întîmplat de ești atît de livid?

— Stii... mama... E în agonie...

— Lasă, nu-i nimic — îl consolă Vașani. Am întîlnit-o adineauri pe stradă și m-a tapat de douăzeci și cinci de lei. Spunea că ești bolnav și n-are cu ce să-ți cumpere medicamente. Așa că vei plăti tu consumația. Nu pot să vă întrețin pe amîndoi. Îmi ajungi tu.

— N-am nici un leu la mine...

— Fără! Oricum vei pleca după mine din cofetărie... așa că...

— N-am decît douăzesi si doi de lei...

— În regulă! Dar nu pentru asta te-am chemat.

Cosmuș sperase, cînd îl auzise la început pe Vașani, că scopul chemării acestuia e restituirea banilor. De-aceea îl cuprinse din nou un tremur nervos.

— Nene Cosmuș, trebuie să spargem dugheana. Am găsit altă combinație. Mai plăcută și mai liniștită.

Deși în sinea lui simțea o mare ușurare, Cosmuș se gîndi că nu-i rău să se prefacă mîhnit:

— Dacă nu mai vrei tu... Mie, să-si spun sinstit, îmi pare rău...

— Te cred și eu! Auzi ce noutate!... Ai umor, Cosmuș... ha, ha, ha... Să mor eu dacă n-ai... Te-am făcut celebru cu cele două articole, ai mai băgat și bani în buzunar... Ar trebui să plîngi, mă...

— De se o iei si tu așa ?... Se-ai fi vrut să-si spun ?... Stii tu se nenorosiri mi s-au întîmplat de dimineasă ?... Iar o să mi se taie acordul... Si...

— Ha, ha, ha !... Rar am întîlnit un asemenea exemplar de cretin !... Un adevărat caz patologic. Voi face odată o comunicare despre tine la academie... Vrei să-mi șterpelești două sute de lei ?... Ha, ha, ha.

Cosmuș nu se gîndise însă la acest lucru. Rămase și el uluit cînd descoperi.

— Aaaa ! Sele două articole !... Eu stiu... Poate c-o să fiu sancsionat însepînd de azi...

— Uite ce-i, nene Cosmuș. Vreau să mă angajez ca ghid la Oficiul de turism. Liniște, plimbare, străini, Chesterfield, Martel, caviar, discuții epatante... Exact ceea ce am urmărit eu întotdeauna. Îmi fac niște relații pe cinste. Poate mă căsătoresc cu vreo prințesă franțuzoaică și-o șterg. Nu-ți fie teamă, glumesc.

— Dacă sie îsi plase, eu îsi urez sucses.

— Grand mersi ! Dar asta nu-mi ajunge. Îmi trebuie o referință de la tine. O referință semnată cu titlul tău : șeful secției culturale al organului regional etc. Pentru asta te-am chemat !

Cosmuș găsi imediat ideea salvatoare :

— Ai ghinion, nene Vasani. Însepînd de azi nu mai sînt sef al secsiei culturale. S-a comunicat de la reziune că revine idiotul ăla de Lusian.

— Ei și ! Ce-mi pasă mie ?... Pui data de ieri pe referință... Simplu ca bună ziua.

— Stiu eu dacă se poate... Să nu cumva să afle... N-ar fi mai bine să seri de la Lusian ?...

— Ascultă, boule ! Eu îți dau cu tava în cap și mă duc direct la regiune. Ai stilou ?

Singurul lucru pe care-l mai putea face Cosmuș era să spună că n-are stilou. Negă cu capul.

— Nu-i nimic. Poftim stilou și hîrtie. Scrie, nene Cosmuș !

— Se să scriu ?... Nu stiu se să scriu ?...

Cosmuș începu să scrie referința pe care i-o dicta Vașani.

— Așa, nene ! își frecă Vașani mîinile. Dacă nu te făceam eu celebru, n-avea nici o valoare semnătura ta. S-ar putea ca încă astăzi să te cheme să dai referința. Ține-o în permanență la tine. Gata ! Tu vei plăti consumația. Adio, nene Cosmuș.

Singura consolare a lui Cosmuș fu aceea că toată consumația îl costă cincisprezece lei. Se întoarse la redacție puțin abătut, puțin ușurat. Scăpase de Dan Vașani. Exact cînd nu mai avea nevoie de el. Referința pe care i-o dăduse îl cam indispunea. Dar n-avea cum să se afle. Se mai liniști puțin. Cînd ajunse în birou, găsi un bilețel sub tamponul de sugativă. Era scrisul secretarei lui Nistor. Îl înștiința că e căutat de redactorul șef.

Gorga îi relatase lui Coriolan veștile pe care le aflase la regiune :

— Tovarășul Mironescu mi le-a comunicat. Din partea biroului regional. Ce spui, tovarășe Coriolan ?

Coriolan Turturică se îmbujorase la față. Era vesel. Îi venea să țopăie de bucurie. Vrabiciu, tolănit în unicul fotoliu din secretariat, studia cu atenție gazeta. Bătrînul secretar de redacție parcă nici nu-l văzu.

— Ce să zic, Gorga ? fuf... Ce să mai zic ? Tu parcă nu știi ?... fuf... Cînd se cercetează un lucru la regiune... fuf... se cercetează serios... fuf... Dar știi ce mă bucură mai mult ?... fuf... că e și tovarășul Mironescu acolo. El știe ce vrea și știe ce trebuie. La el nu merge cu fofîrlica... fuf... fuf... fuf... Și spui că Lucian, după ce vine din concediu, își reia funcția veche ?... fuf... Ai urmărit ziarul la cabană ? Ai văzut cît suflet a pus ?... fuf... Să înveți și tu, Gorga, zău că ai de învățat... fuf...

Nu ţi-o spun aşa. Am simţit şi eu citind ce-a scris Lucian că muncitorii sînt oameni... fuf... Parcă-i vedeam. Parcă eram eu în uzină în mijlocul lor...

— Nici nu mai era nevoie să-mi spui, tovarăşe Coriolan, îl întrerupse Gorga. Am înţeles de la primele reportaje. Mai ales din cele în care vorbea despre Alexandru Severin şi despre inginerul Pîrvan. Fără multă vorbărie, fără multă descriere... De-abia aştept să mă duc în uzină în locul lui. Îmi voi schimba complet stilul...

— Asta nu, Gorga... fuf... Nu !... Tu să înveţi de la Lucian numai cum trebuia să te porţi în uzină... fuf... Tu eşti unul din puţinii ziarişti din redacţie care au personalitate în felul cum scrie... fuf... Dacă începi să imiţi...

Gorga îi dădu dreptate în sinea lui secretarului de redacţie. Nu trebuia să se gîndească la a imita. Să rămînă el. Probabil că nici n-ar fi putut. Cînd punea mîna pe stilou, simţea întotdeauna tremur, nerv, agitaţie.

— Ai dreptate, tovarăşe Coriolan. Cred că şi Lucian mi-ar fi spus la fel... Cu noul redactor şef cum vă împăcaţi ?

Coriolan evită să răspundă direct.

— Cum a fost la cabană ?... fuf... Am auzit că iarnă, vară, aprovizionarea e bună... fuf... Ţuică se găseşte ?...

Vrabiciu nu voia să piardă însă ocazia. Se sculă alene de pe fotoliu şi se opri în faţa lui Gorga :

— Mie, tovarăşe Gorga, să-ţi spun drept nu prea îmi place redactorul şef... E cam încrezut şi pare un om rău. Şi mi se pare că nici nu prea se pricepe. Dumneata îl cunoşti mai bine, vorba ceea : frumuseţea veşteşte, dar înţelepciunea creşte.

Coriolan nu-i dădu răgaz lui Gorga să răspundă. Aducîndu-şi parcă aminte de ceva, tresări şi se adresă lui Ion Vrabiciu :

— Aoleu! Era să uit, tovarășe secretar adjunct... fuf... Trebuia dat la cules materialul acesta... fuf... E foarte urgent. Te rog pe dumneata să-l duci la tipografie... fuf... la tovarășul pe care ți l-am prezentat, Birică... fuf... și spune-i că-l rog să-l culeagă repede... fuf... Poți să i-l dictezi dumneata linotipistului... fuf... chiar te rog. Poftim!

Vrabiciu n-avu încotro. Se supuse. Luă articolul și se îndreptă cu el în mînă spre tipografie. Coriolan îl urmări din ușă pînă ce-l văzu dispărînd la capătul coridorului. După ce închise ușa, se adresă lui Gorga:

— Las-că-i mai bine așa... fuf... Mie nu-mi place să mă dau pe mîna necunoscuților... fuf... N-ai văzut? Hodoronc, tronc: tovarășul Nistor e așa și așa... Mai bine să-l știu eu la tipografie. Îmi ajunge Cosmuș... fuf... Tu știi, Gorga, ce-a făcut Cosmuș în zilele cît i-a ținut locul lui Lucian?... fuf... Parcă umbla pe picioroange. A țipat la mine... fuf... M-a amenințat. S-a apucat să-i dea avertismente lui Lucian... fuf... L-am văzut și eu pe Lucian scos din fire pentru prima dată... fuf... Dar tot și-a păstrat un pic de humor. L-a luat de ureche pe Cosmuș și l-a dus așa pînă la ușă, ca pe-un vițel... fuf... fuf... fuf...

Gorga rîse cu poftă de cele ce-i spunea Coriolan. Simțea parcă o satisfacție personală. După cîteva clipe deveni serios:

— E cam gravă situația lui Cosmuș. Se bănuiește că s-a înțeles cu Vașani. A cerut de la Vașani declarația aceea, știi matale, și în schimb... N-ai citit ultimele două articole ale lui Cosmuș?...

Coriolan oftă o clipă, apoi se hotărî:

— Eu, Gorga, am mirosit de la primul articol... fuf... dar n-am vrut să mă bag. Eu ghicesc omul după stil, și nu prea mă înșel... fuf... Pun mîna în foc că ambele articole semnate de Cosmuș au fost scrise de Vașani.

— Asta-i și părerea tovarășului Mironescu — adăugă Gorga. Așa spunea și el. Și dacă Vașani îi scrie articolele nu i le scrie degeaba. Îl plătește ! Se va institui o comisie de anchetă, tovarășe Coriolan, special pentru Cosmuș. Dumneata...

— Eu ți-am spus, Gorga ! fuf... Nu mă bag.

În acea clipă intră pe ușă Vrabiciu :

— L-am dat la cules, tovarășe Coriolan, dar cînd i-am spus linotipistului că i-l dictez eu, s-a rățoit la mine, zicînd c-ar fi mai bine să vînd ciorapi și bretele... Nu știi cum îl cheamă ?... Lucrează la mașina a treia. Eu îl reclam la regiune.

Coriolan nu reuși să-și stăpînească rîsul. Ca să nu-l înfurie prea tare pe Vrabiciu, se prefăcu că continuă o istorisire veselă :

— Cum îți spuneam, dragă Gorga... fuf... Nu-i nimic, tovarășe Vrabiciu, are vreme linotipistul să uite... fuf... Vine la redacție într-o zi un student cam jerpelit... fuf... Lucram pe atunci la un ziar de seară în București... fuf... Face scandal la secretariat c-a fost arestat pe degeaba și ne cere să-i publicăm un articol împotriva poliției Capitalei... fuf... Asta ar fi însemnat suprimare, și am căutat să-l facem să înțeleagă... fuf... El și mai dîrz : că a fost arestat degeaba, că n-a avut nici o vină... fuf... L-am întrebat ce a făcut... fuf... El : „Domnule, am băut un pahar de vin mai mult... fuf... și am trecut de două ori pe sub Arcul de Triumf... fuf... o dată în pas de defilare și a doua oară călare pe un băț... fuf... Și pentru asta m-au ținut trei zile și m-au bătut ca pe-un hoț de cai... fuf... Eram beat și nu comisesem nici un delict... fuf... Unde scrie că n-ai voie să treci pe sub Arcul de Triumf în pas de defilare ?“... fuf... Noi i-am spus să reclame la prefectul poliției... fuf... El a spus c-a reclamat, dar că l-au amenințat cu alte trei zile de arest, adică din nou cu mardeală...

fuf... Noi am dat din umeri... fuf... Atunci el a spus că se va răzbuna singur. Singur și cumplit... fuf... Și s-a răzbunat, Gorga, dar s-a răzbunat cumplit... fuf... Știi ce a făcut ?... Vreo lună de zile și-a pregătit planul... fuf... A aflat că nevasta prefectului poliției are un amant și că se întîlnește de trei ori pe săptămînă cu amantul... fuf... într-o casă pe lîngă Arcul de Triumf... fuf... A urmărit-o de cîteva ori, a văzut-o că are ore fixe... fuf... și a intrat în vorbă cu gardianul din cartier... fuf... Își pusese ochelari, ca să nu fie mai tîrziu recunoscut... fuf... De la o țigară, de la un pahar de vin, de la un salut... fuf... pînă a ajuns să-i povestească gardianului că știe el o muiere mișto... fuf... puțin cam isterică... fuf... care n-are condicuță, dar e curată, elegantă și sănătoasă... Nu se culcă decît cu granguri și pentru bani mulți... fuf... și că scapă întotdeauna de poliția de moravuri pentru că are un tupeu grozav... fuf... se dă drept nevasta prefectului poliției... fuf... și e o muiere, domnule, zice el, ori știe carte, ori nu !... fuf... Gardianului i se făcuseră ochii cît cepele... fuf... „Zău, domnule, arată-mi-o și mie, zău, că eu nu uit cînd cineva îmi face un serviciu“... fuf... După ce-l roagă vreo oră gardianul și se jură că n-o dă pe mîna poliției de moravuri... fuf... tînărul se lasă convins... fuf... Numai să nu te înfricoșeze, domnule... fuf... Gardianul, țanțoș : „Pe mine, nene ? Nu mă cunoști. Poate să zică ea că e regina și tot n-o las“... fuf... Și tînărul i-o arătă exact cînd intra la amant... fuf... Gardianul o așteaptă bîțîind. Era ceva mișto, ce mai... fuf... tînărul se prefăcuse că pleacă, dar pîndea de undeva... fuf... Și după ce muierea iese și merge vreo sută de metri, gardianul îi strigă din spate : „Cucoană, ia stai nițeluș !“... fuf... Cucoana nici nu se uită înapoi... fuf... Gardianul se înfurie : „Hei, cucoană ! Dumneata cu pălăria verde ! N-auzi ? Ești surdă ?“... fuf... Și o apucă de

mînă. Muierea se zbate, ţipă... fuf... Gardianul îi astupă gura şi o trage după el la secţie... fuf... Lume nu prea era... fuf... Pe drum ea ameninţă, urlă că-i nevasta prefectului poliţiei, gardianul că ştie el mai bine... fuf... Pînă o duce la secţie... fuf... Îşi înştiinţase mai de mult superiorii... fuf... Întîi îi cere condicuţa, pe urmă buletinul... fuf... N-are nimic la ea. O pun să dea declaraţie... fuf... Ea începe să ţipe... Ce mai... şi comisarul, şi ajutorii, şi gardienii de serviciu, unul după altul, toată noaptea... fuf... o poştă de zile mari... fuf... Şi a doua zi, dis-de-dimineaţă, ţuşti cu ea în maşină la prefectură... fuf... la poliţia de moravuri, să-i facă condicuţă... fuf... Ce cutremur a fost, dragă Gorga !... Şi ce scandal ! Şi cîte arestări şi cîte demisii !... Să fi văzut pe reporterul nostru de fapte diverse... fuf... Dar nu s-a scris nici un cuvînt... fuf... Numai cînd am auzit cum s-a petrecut povestea şi de Arcul de Trumf... fuf... am priceput eu că era vorba de studentul care se răzbunase... fuf... Ca să vezi, Gorga. Ce răzbunare ! A păţit-o şi întreaga secţie care-l arestase... fuf... şi prefectul poliţiei care nu-i luase-n seamă declaraţia... Dintr-o dată doi iepuri... fuf...

Vrabiciu, care-l ascultase cu o atenţie deosebită pe Coriolan, adăugă rîzînd :

— Ha, ha, ha ! Ca la Cana Galilei... Iepuri şi mov...

Cosmuş intrase în biroul lui Nistor cu convingerea că-şi va auzi sunînd ceasul de pe urmă. Rămase înţepenit lîngă uşă, aşteptînd sentinţa de execuţie. Nistor îi ghicise starea şi parcă-l cuprinse mila :

— Altădată să nu mai uiţi să-ţi spui numele. Nu de alta, dar oricine te poate recunoaşte. Ia loc, tovarăşe Cosmuş. O să trec cu vederea pentru că e prima dată...

Cosmuș se prăbuși în fotoliu :

— Vă mulsumesc, tovarăse redactor sef. Stisi, am crezut c-asi închis... Dacă stiam...

Nistor nu luă în seamă minciuna lui Cosmuș. Auzise distinct zgomotul receptorului așezîndu-se în furcă după ce pusese întrebarea.

— Puteai să te interesezi direct, tovarășe Cosmuș. Comitetul Regional l-a numit pe Gorga șeful secției economice și a considerat... favorabil activitatea... ăluia... Eu am vrut să te mențin în continuare pe dumneata șef al secției, dar nu mi-a stat în putere... Nu știu ce au cu dumneata cei de la regiune... Poate... nu cumva ai scris dumneata declarația în locul lui Vașani ?... Sau poate i-ai smuls-o cu amenințări ?

— Eu ?... Dar...

Ar fi vrut să spună că fusese obligat să aducă declarația, dar n-avu curajul. Nistor îi sezisă gîndurile și interveni imediat :

— Dumneata ai declarat aici în fața mea că ai văzut semnătura redactorului pe articol și te-ai oferit singur să aduci declarația. Eu ți-am atras de la început atenția că e un lucru cît se poate de grav și că ar fi mai bine să te gîndești. Ți-am spus chiar aceste vorbe : „N-am nevoie să te grăbești, tovarășe Cosmuș. Gîndește-te bine pentru că e în joc situația dumitale profesională și de partid". Cred că-ți amintești.

Nistor știa că momentele de spaimă sînt cele mai propice pentru a convinge pe cineva. Instinctul de conservare era însă prea puternic la Cosmuș.

— Dumneavoastră mi-asi serut să vă aduc...

Nistor îl opri cu o lovitură de pumn în birou :

— Gîndește-te bine cît mai ai timp ! Pe mine nu mă interesează dacă declarația e falsă sau nu. De asta răspunzi dumneata !... Eu vreau să-ți amintești ce am discutat mai înainte de a-mi aduce declarația. Dacă nu-ți amintești, domnule Cosmuș,

înseamnă că ești un om necinstit, un mincinos ordinar, și asemenea elemente nu au ce căuta în redacție. Nici o secundă, după ce sînt descoperite.

Cosmuș uitase într-o clipă tot ce discutase cu Nistor în prima zi. I se făcuse un gol în cap. Era pe cale să fie dat afară. Atît înțelese.

— Îmi amintesc, tovarăse redactor sef... mi-asi spus să nu mă grăbesc cu declarasia, să mă gîndesc bine, pentru că e în zoc situasia mea profesională si de partid...

— Mi se pare — interveni Nistor — c-am spus că e în joc numai situația dumitale de partid. Exact. Ți-am vorbit despre ancheta de partid.

— Îmi amintesc, tovarăse redactor sef. Asa asi spus !

Nistor chemă secretara în birou, și înainte de a-i spune ceva, îl făcu pe Cosmuș, parcă involuntar, să repete ultimele fraze. După ce își dădu seama că martora înregistrase spusele lui Cosmuș, îi ceru să amîne cu o oră ședința de colegiu. Apoi se adresă lui Cosmuș :

— N-am reușit să te mențin în post, tovarășe Cosmuș, cu toată stăruința mea. Dacă nu ți se va găsi nimic neclar la dosar... dacă vei dovedi sinceritate... dacă mă voi convinge pe bază de fapte că meriți încredere, atunci mă voi strădui să-ți găsesc o funcție corespunzătoare... poate șeful unei secții noi... Ni s-a cerut de la regiune să mai înființăm două secții noi...

Lui Cosmuș îi veni inima la loc. Poate că va reuși să scape de Lucian și de Gorga.

— Vă mulsumesc, tovarăse redactor sef, si vă zur că voi fi sinstit.

— Bine, bine... Mai aveam o sarcină pentru dumneata... O sarcină urgentă și confidențială... adică confidențială din punct de vedere redacțional... Te-aș ruga s-o cauți pe tovarășa Cernat Cor-

nelia... Nu-i știu numărul de telefon... E sigur acasă... Adresa...

— Stiu unde stă, tovarăse redactor sef... Pe strada Avram Iancu.

— Foarte bine !... Trebuia să dea un răspuns redacției cu privire la... la demisia ei. Să-i spui te rog, că aștept un telefon urgent de la dînsa... E foarte urgent... trebuie să definitivez lista membrilor redacției... Dumneata ești încă trecut șef de secție, provizoriu... E foarte urgent !

— Mă duc imediat, tovarăse redactor sef. Imediat. Si vă mulsumesc foarte mult.

Cosmuș părăsi imediat biroul și după cîteva minute alerga pe stradă spre locuința Corneliei. Locuința nu se afla prea departe de redacție și Nistor îi spusese că e foarte urgent.

Nistor voia s-o forțeze pe Cornelia. Să-i dea un termen de cîteva zile. Orice așteptare era în defavoarea lui. Avea presimțiri nu prea bune. Și toate i se păreau că vin din direcția Corneliei. I se părea că de Iulieș scăpase. Era caraghios să piardă o luptă al cărui început îl cîștigase. Nu putea să-și încline capul și să se dea la o parte în fața unei femei. O dorea, o voia a lui, o înconjurase cu un laț sigur. O va trage. Brusc. hotărît, pentru a nu se trezi și a-și despresura lațul.

Secretara îl trezi din gînduri. Îl anunță pe Lucian. Trebuia să-l primească. La regiune, activitatea acestuia fusese apreciată favorabil. Primise chiar felicitări din partea primului-secretar, și un om care e felicitat de primul-secretar poate foarte ușor pătrunde la el.

— Ia loc ! îl invită Nistor pe Lucian, cînd acesta intră în birou. Am apreciat cum se cuvine activitatea dumitale din ultima perioadă și chiar am comunicat părerea mea tovarășului Zaharia.

Mi-a spus că va ține cont de ea cînd va cerceta cazul dumitale.

Lucian fu surprins cînd îl auzi pe Nistor. Îl surprinse mai ales tonul cu care îi vorbea. Era un ton rece, al unui om care parcă recunoaște ceva și se străduiește să fie obiectiv. Dacă i-ar fi vorbit cu căldură, l-ar fi considerat prefăcut și interesat să șteargă o anumită impresie veche, aceasta în urma discuțiilor de la Comitetul Regional. Numai ultima frază a lui Nistor îl indispunea. Lucian însă nu-i mulțumi redactorului șef și acest lucru îl cam enervă pe Nistor. Nu-i mulțumi pentru că nu-și considera activitatea sa din ultima vreme ca o punte de legătură între dînsul și Nistor, cum dăduse a înțelege acesta, ci ca o datorie elementară, pe care o avea ca om, ca ziarist și comunist.

— Am venit pentru o problemă aparent personală, spuse Lucian. Este vorba de concediul meu. L-am amînat pînă acum forțat de împrejurări...

Mai mult nu spuse. Nu avea tăria sufletească de a i se adresa lui Nistor sub formă de rugăminte, mai ales după ce căpătase aviz prealabil de la Comitetul Regional. Venise să-l anunțe pe Nistor sub impulsul celei mai elementare discipline.

— Unde vrei să-ți petreci concediul? întrebă surprinzător Nistor.

Lucian ezită. Întrebarea i se părea nefirească.

— Scuzați-mă, tovarășe redactor șef. Considerați că încă nu m-am hotărît.

Nistor se simți dintr-o dată cuprins de furie. Reuși totuși să se stăpînească.

— Consideră la rîndul dumitale că nu te înțeleg.

— E o problemă intimă a mea, și cum n-am ajuns la relații intime cu dumneavoastră...

Nistor își înfipse degetele în lemnul biroului.

Cum de nu pricepea ăla din fața lui că e un șoarece. Dacă ar fi vrut, și-ar fi băgat imediat

colţii în el. Nu înţelegea cum poate să-şi ascundă furia, ura şi setea de răzbunare.

— Poate că va fi nevoie de dumneata la redacţie... Sînt posibile evenimente neprevăzute... Cred că e un... un lucru elementar ca să se ştie la redacţie unde poţi fi găsit.

Lucian înţelese că Nistor are dreptate. Nu procedase disciplinat faţă de redactorul şef. Dar i se părea atît de intim refugiul la Crîng împreună cu Cornelia, încît nu putea să-l strige în gura mare oricărui om de pe stradă, mai ales cuiva care arătase permanent faţă de dînsul rea intenţie.

— Consideraţi că nu m-am hotărît, repetă Lucian. Îi voi comunica mîine tovarăşului Coriolan. Dacă va fi nevoie de mine, puteţi să vă adresaţi tovarăşului Coriolan.

— Cînd vrei să pleci ? mai întrebă Nistor.

— Chiar mîine ! răspunse Lucian. Am predat totul tovarăşului Gorga !

În clipa aceea sună telefonul. Nistor ridică receptorul şi cînd auzi vocea se strădui să nu se trădeze prin nimic. Figura lui rămase impasibilă cînd vorbi.

— Da... Bună ziua !... Nu se mai poate aştepta !... Imposibil !... Sînt ferm hotărît să acţionez !... Chiar acum !... Nu !... E ultimul meu cuvînt... Mai aştept douăzeci şi patru de ore !... Bună ziua !

După ce aşează receptorul la loc, Nistor se uită la Lucian :

— Mîine ?!... Am o rugăminte la dumneata... Aştept... cîteva comunicări importante. Ştii că va avea loc, nu peste mult timp, Conferinţa regională de partid... Te-aş ruga să mai întîrzii o zi... S-ar putea să te privească şi pe dumneata... Poimîine poţi pleca... Nu cred să se ivească ceva atît de important care să te reţină... E vorba la mijloc de o singură zi.

Lucian acceptă.

Iulieș simțise mai multă emoție decît bucurie într-una din zile cînd Nicolae Iușcă îl oprise, încurcat, pentru a face cîteva reflecții asupra vremii, însă cu scopul vădit de a-i spune la sfîrșit că-l găsește mai întinerit ca niciodată. Bătrînul portar îi adăugase parcă cu subînțeles :

— Cam toată uzina a întinerit, dar matale i-ai întrecut pe toți. Mare putere are mașina asta a lui Severin !

Iulieș simțea nevoia să se uite mai atent în oglindă dimineața cînd se bărbierea. Era adevărat că nu-și descoperea riduri și zbîrcituri de moșneag pe față, dar nici nu vedea semnele de întinerire care îi săriseră în ochi lui Nicolae Iușcă. De aceea preferase să se adreseze într-o zi femeii care-i făcea curat în casă :

— Greu, mătușă Minodora. Greu cu anii... Ce să vezi ! Eu îți spun mătușă de parcă n-aș fi și eu un moșneag...

— Dumneata vrei să mă mîngîi cu vorbele sau vrei să afli de la mine că nu ești moșneag. Să știi una de la mine. Cînd omul își îndreptă spatele fiindcă vrea și-și însenineză ochii fără să vree, atunci are în sufletul lui mai multă tinerețe decît un flăcău.

Era deci în viața omului — gîndise Iulies — o a doua tinerețe. Îi spusese și Domnicăi într-o seară. Dar ea tăcuse. Ea nu voia să-i spună că nu trăise nici prima tinerețe.

Iulieș îi destăinuise totul lui Mironescu. Erau amîndoi în biroul acestuia la Comitetul Regional. Mironescu îl ascultase emoționat și multă vreme după ce Iulieș terminase nu scoase nici un cuvînt. I se părea caraghios să-i dea dreptate, să-și arate bucuria, sau chiar să facă o glumă cum îi trecuse o clipă prin minte. De abia într-un tîrziu murmură ca pentru dînsul :

— Știu, Iulieș. Am trăit și eu clipe din acestea și din fericire le trăiesc și astăzi... Vezi tu, oamenii tot se întîlnesc pînă la urmă, tot se găsesc în imensitatea acestei lumi dacă li se aseamănă gîndurile și simțirile... Știi la ce mă gîndesc ?... Ai să rîzi, poate. La întîlnirea dintre Pîrvan și Severin... Ai văzut cum s-au întîlnit ?... Ei doi împreună cu tine... Adică, la drept vorbind, tu i-ai luat de umăr pe cîte unul... De ce ?... Ca să puneți o lume întreagă în mișcare... Dac-ați ști ce bine vă împliniți unul pe altul...

Vorbele lui Mironescu îi aduseră în minte lui Iulieș o seamă de gînduri. De cîte ori se gîndea la mașina lui Severin se gîndea și la Sbîrcea în ultimul timp. Spusele lui Iușcă cu privire la schimbarea observată în purtarea lui Sbîrcea și mai ales acea revenire a lui Sbîrcea pentru a-și justifica întîrzierea, îl nelinișteau pe Iulieș. Exista undeva un lucru nelămurit, încă întunecat, dar Iulieș nu era în stare să-l deslușească. Nu era încă în stare să-l deslușească. Pentru că nu voia să renunțe la căutare. Avea parcă în mînă un obiect pe care de ce-l învîrtea, de ce i se părea că undeva nu i se potrivește ceva. Acel amănunt care nu se potrivea cu restul trebuia să-l afle. Cînd îl duse din nou gîndul la Iușcă, își aminti și de ceea ce-i spusese acesta cu privire la Nistor și la Căciulă.

— Era să uit, Mihaile, tresări Iulieș. Am aflat un lucru pe care mă străduiesc să-l pricep. Nistor l-a descoperit cu mult timp înainte pe Căciulă, pe hoțul de la noi din hală, furînd. Și cu toate acestea nu l-a demascat. L-a lăsat să lucreze mai departe. Îmi bat mereu capul și nu ajung la o explicație. Tu ce crezi ?

Mironescu mai ceru cîteva amănunte. Iulieș îi relată isprăvile lui Căciulă de la furtul sculelor pînă la furtul pieselor. Îi vorbi și despre ceea ce-i povestise Iușcă.

— Cine știe, Iulieș... Și Pîrvan, după cum spui tu, l-a tăinuit o vreme și era să-l tăinuiască și pe viitor dacă nu s-ar fi întîmplat atentatul iar Căciulă n-ar fi acuzat un om nevinovat.

— Pîrvan era convins că-i leagă mîinile.

— Fii sigur că și Nistor a crezut la fel. Tu singur ai spus că de la o vreme furturile de scule au încetat cu desăvîrșire în hală. Și se pare că de atunci de cînd l-a prins Iușcă și l-a dus la Nistor.

— Nu-i totuna, Mihaile. La Pîrvan eu pot să-mi închipui un asemenea gest. Dar la Nistor... Un om ca el, dacă e așa cum ni-l închipuim noi, nu arată milă în asemenea cazuri. Ar fi putut foarte bine să-și crească popularitatea în rîndurile muncitorilor predîndu-le hoțul... Ori greșim noi cu privire la Nistor, ceea ce nu-mi prea vine să cred, ori e ceva care l-a făcut pe Nistor să nu denunțe hoțul... ceva mult mai serios dacă a preferat să piardă ocazia de a se ridica în ochii oamenilor. Ție nu-ți trece nici un gînd prin cap ?

Mironescu nu era încă hotărît :

— Cam înțeleg eu la ce vrei tu să te referi... De... Crezi că a vrut să-și lase în hală un om de-al lui pe care avîndu-l în mînă să-l poată împinge la orice ?...

— Atunci ce altceva ? întrebă la rîndul său Iulieș. Și cu ce scop să-l aibă ?... Adică... cu ce scop, că scopul l-ai arătat tu... Înseamnă că Nistor avea și ceva concret în cap în vremea aceea...

— Să nu greșim, Iulieș... să nu exagerăm cu presupunerile noastre... Ce-ar fi să-l întrebi pe Nistor ?

— Pe Nistor ? se miră Iulieș. Pe Nistor ?... Poate pe Căciulă... La asta nu m-am gîndit... Trebuie să-l văd pe Căciulă la miliție... Să-l întreb direct despre asta... Ajutăm și cercetările. El neagă mereu, după cîte am auzit. Numai în povestea atentatului a dat înapoi. Spune că numai i s-a părut că Sbîrcea

a aruncat. Pesemne o fi aflat că Sbîrcea are martori. Vreo opt oameni au declarat că Sbîrcea era lîngă ei cînd s-a aruncat asupra lui Pîrvan... La ce s-o fi gîndit Nistor, că lui Căciulă nu cred eu să-i fi spus ?... La ce putea el să se gîndească ?.. Cine-l stingherea în hală ?... Oare Pîrvan ?... Era după ce se împăcase cu Pîrvan...

— Cine știe unde ajungi, Iulieș dacă dai prea liber frîu gîndurilor.

— Stai, Mihaile. Chiar dacă-l lăsăm pe Căciulă. Să chibzuim puțin... Noi ne-am făcut o anumită părere despre Nistor. Și tu și eu am ajuns, nu fiindcă am vrut noi, la aceeași părere, ci pentru că acolo ne-a dus capul și inima. Să procedăm bătrînește. Un om vrea să ajungă într-un loc. Vrea să ajungă cu orice preț în acel loc, să zicem în vîrful unui deal. Ce face ?

— Urcă !... Dar dacă pe drum întîlnește oameni care au aceeași țintă... ?

Iulieș tresări :

— Asta-i, Mihaile. Un asemenea om, dacă ne gîndim la Nistor, va încerca mai întîi să-și curețe drumul de cei care, după el, au aceeași țintă. Adică de oamenii cinstiți, care prin puterile lor cinstite urcă spre vîrf. Puterea și cinstea lor îi împinge acolo. El pe ăștia trebuie să-i doboare. Cu orice mijloace. Lovindu-i pe la față, prin spate...

— Încercînd să-i convingă...

— Da, da... asmuțind tot felul de animale asupra lor... Adică încercînd să-i înfricoșeze... să-i facă să nu urce, pentru a avea drumul liber... Vezi, Mihaile, de ce partidul cere să luptăm și să demascăm fără cruțare asemenea oameni ?... Pentru că fac rău, pentru că fac nedreptăți și fărădelegi. Cum am mai spus noi : „Pentru că acoperindu-se cu steagul partidului, îl împroșcă, îl murdăresc cu

balele lor scîrboase..." Tîlharii !... Iar încep să mă înfurii !... Va să zică vor să-şi facă drum liber...

— Să ne punem în situaţia lui... Cine-i stătea în cale ?...

— Cum cine ?... Toţi ! Toţi oamenii cinstiţi... Şi tu i-ai stat în cale...

Lui Mironescu îi răsări o idee în cap, pe care însă n-o destăinui imediat lui lulieş. Acesta continuă.

— Cine-i împiedica drumul la noi în uzină ? Eu. De mine s-a ferit. Dar el ştia că pe mine nu mă bat gînduri de a ajunge. Ştia că eu fusesem trimis pe linie de partid. De mine se ferea fără să-i fie teamă că-l împiedic. Se ferea să nu-i descopăr gîndul, pentru că atunci ştia c-o să-l împiedic... Pîrvan... Pe Pîrvan a şi vrut să-l înfunde... Cum se limpezesc acum toate !... Îmi amintesc de şedinţa pe care o convocase pentru a-l doborî pe Pîrvan... Cum a ştiut s-o întoarcă atunci !... Nu-i prost, Mihaile. E şiret ca o vulpe, şi ambiţios, şi dîrz ca nu ştiu ce... O să-l întreb pe Alexandru Severin...

— Severin nu i-ar fi stat în cale ? întrebă într-o doară Mironescu.

— Stai că n-am terminat cu Pîrvan. Dar Nistor nu prea avea de ce să se teamă de Pîrvan. Ştia el că Pîrvan nu-l poate ameninţa cu nimic. Are meseria lui. Postul n-o să i-l ia... Ştia că dacă Pîrvan s-ar fi gîndit să fie director, s-ar fi gîndit mai întîi să-şi reia cursurile... Nu, nu, de Pîrvan nu prea se temea...

— Tu crezi că-i era frică să nu-şi piardă postul ?... Adică, da. De-aici am şi plecat. El s-a scos în evidenţă tocmai ca director în timpul lipsei lui Sîngurel... Articolele pe care le-a scris... Acţiunea de raţionalizare pe care demonstra că el o descoperise şi o susţine... Cînd v-a ajutat pe voi să vă faceţi planul cu privire la acţiunea lui Severin n-a făcut decît să repete planul lui vechi... Ce e ?

Iulieș se ridicase în picioare.

Încremenise într-o atitudine care arăta că se concentrează la maximum.

— Nici o clipă nu m-am gîndit la asta, Mihaile.. Exista totuși un cui, un cui primejdios în calea lui. Și totuși nu-mi vine să cred... Pentru că n-a făcut nimic... Stai să-ți spun !... Cînd ne-a vizitat ministrul Bogdan, l-a descoperit pe Alexandru dintr-o privire. Îmi amintesc că i-a adus laude pentru priceperea lui tehnică. Chiar a spus că Alexandru are în el stofă de conducător tehnic... Cam așa a spus Bogdan... Nu știu dacă era și Nistor cu mine, sau poate eram singur cu Bogdan. Dar nu se poate să nu-i fi spus și lui Nistor dacă mi-a spus mie... Și atunci Nistor...

— După cum zici tu, înseamnă că Severin era cuiul cel mai primejdios... Severin ?

— Măi Mihaile !... De cînd e în uzina noastră, Alexandru n-a suferit decît două nedreptăți... Una i-a făcut-o chiar băiatul lui și a doua voi... Aia cu băiatul e veche... Dar voi ce-ați avut cu el ?... Ce a avut Gorga ăla cu Severin ?... De ce l-a împroșcat cu noroi, așa, tam-nesam ?... Ăla e un om cinstit ?

— Cinstit e, Iulieș ! Ți-o spun fără să mă îndoiesc. La ce te gîndești ?...

Iulieș se codi. Își frecă bărbia a nehotărîre :

— Știu eu ?... Ce s-a apucat Gorga ăla să scrie fără să schimbe un cuvînt cu Alexandru ?... Așa, din senin... Tu nu l-ai întrebat ?...

— Numai asta n-am făcut-o, Iulieș. L-am criticat pentru superficialitate, pentru lipsă de răspundere, ce i-ai făcut tu nu mai vorbesc... Poate din cauza intervenției tale am uitat să-l întrebăm... L-ai pocnit și tu pe el cum l-a pocnit el pe Severin.

— Eu am avut un motiv. Dar el ?... Din senin, poc în capul omului. A trecut de cîteva ori prin hală și tocmai despre Severin să scrie !... Ce i-a venit ?

— Să-l întrebăm, Iulieș !

— Să-l întrebăm !... Și dacă-i așa cum gîndesc eu, Mihaile, atunci nu mai am nici o urmă de îndoială. Îmi pun capul sub tăietor. Și mă bat și cu dumnezeu din cer pentru dreptate.

Preocupat de evenimentele din uzină, Pîrvan uitase un timp de Orhideea. Uitase în sensul de gîndire activă, cum analiză dînsul cînd se gîndi s-o viziteze. Prezența ei existase într-însul tot timpul. Amintirea acelei nopți, cu voluptatea ei unică, nu se despărțise de el nici o clipă. Orhideea trăia în el ca o prezență prin acea amintire. Îi umpluse parcă un gol.

Amintirea îl făcu să tremure cînd degetul său apăsă butonul soneriei. Nu se anunțase, nu-i dăduse nici un telefon. Un timp îi fusese teamă că n-o va găsi acasă. Dar cînd zărise de pe stradă camera ei luminată puternic — Orhideei îi plăcea lumina amplă, bogată, strălucitoare — își risipi teama și se lăsă cuprins de emoție. Îi ieși în întîmpinare chiar Orhideea. Pîrvan îi sărută prelung mîna, își dezbrăcă paltonul și-i solicită brațul. Orhideea i-l oferi cît se poate de firesc. Era îmbrăcată într-un capot lung, de mătase, strîns pe corp. De-abia cînd se despărțiră și ea se așeză în

fotoliu zări prin țesătura fină a capotului toată goliciunea ei.

— Scuză-mă, Orhideea, te rog — se stăpîni Pîrvan — m-au copleșit treburile. Sau pentru a fi sincer m-au subjugat. Anii de inactivitate s-au răzvrătit, m-au tras la răspundere și m-au îndemnat cu o forță de care nu mă credeam capabil. M-am regăsit, Orhideea! M-am regăsit cu totul. Cu tinerețea, cu visurile și cu tine! Pentru a realiza armonia...

Orhideea îl întrerupse prin impasibilitatea ei. Pîrvan renunță la convenințe și se așează pe speteaza fotoliului în care se afla dînsa. Mîinile lui alunecară de-a lungul brațelor Orhideei. Cînd se întoarseră înapoi, se opriră pe gîtul ei. Atingerea cărnii îl cutremură pe Pîrvan. Se lăsă în genunchi în fața ei, îi cuprinse mijlocul cu brațele și-și lipi fața de pieptul ei. Simți zvîcnete lîngă obraji.

— Scoală-te, Eugen, îi spuse Justiția cu voce înceată. Îmi repugnă gesturile de teatru... Să nu mă înțelegi greșit... Dar amintirea atîtor scene caraghioase din filme și din piese...

Pîrvan se simți ofensat, rănit. Gestul său fusese atît de spontan, încît îl descoperise după înfăptuire. Fusese făcut împotriva voinței ei și a lui. Îl ofensa luciditatea Orhideei. Îl rănea destăinuirea acestei lucidități. Își simți obrajii înfierbîntați cînd se așeză în fotoliul pe care-l părăsise.

— Nu te supăra, Eugen. Și anii mei s-au răzvrătit. S-au răzvrătit, cred, mai crud decît la tine. Tu ai dus la paroxism răzvrătirea lor. Din fericire îmi mai rămîne puterea de a mă supune de bună voie răzvrătirii lor... Vrei un coniac, Eugen?

Pîrvan nu pătrunse sensul spuselor ei. Nici Justiția nu voise să descopere sensul. Nu voise să grăbească descoperirea. Neprimind nici un răspuns din partea neașteptatului și așteptatului oaspete se îndreptă spre sufragerie. Pîrvan ar fi vrut să

adreseze un refuz, dar nu reuși să-l rostească. Văzu statuia de sub voalul de mătase. Încercă să se gîndească la altceva, dar nu reuși.

Justiția se întoarse în cameră împingînd o măsuță mobilă pe care se aflau cîteva sticle de coniac și cîteva pahare de cristal. Orhideea își îmbrăcase deasupra capotului de mătase o anvelopă subțire, dar impenetrabilă.

— Servește-te, Eugen. De care preferi? Eu voi lua cîteva picături de Hennessy.

Purtarea ei părea cît se poate de firească... Dacă nu s-ar fi întîmplat, dacă nu s-ar fi produs întîlnirea... Trebuia să se supună dispoziției pe care o impunea Orhideea.

— Mulțumesc, Orhideea. Și îți cer mii de scuze. Iartă-mă.

În loc de orice răspuns, Orhideea se așează pe speteaza fotoliului în care stătea Pîrvan, îi trecu mîinile prin păr, mîngîindu-l blînd. Se aplecă apoi cu mișcări de felină, își lipi obrazul de obrazul lui și-l sărută lung. Pîrvan rămase nemișcat. Orhideea se dezlipi într-un tîrziu de dînsul, reluîndu-și locul obișnuit. Era senină, calmă, stăpînă.

— Iar sîntem în contratimp, Eugen, spuse ea cu o voce nostalgică. De astă dată eu sînt cea care iubește. M-am ferit, dar n-am reușit. A fost mai presus de puterile mele. De aceea m-am dăruit, Eugen. Dar poate n-aș fi făcut-o. Am sperat, deși înțelesesem. Iubirea ta a existat odată... Nu poate reînvia a doua oară... E o lege, Eugen.

Pîrvan era emoționat de destăinuirea care i se făcea. Crezuse că Orhideea îl acceptase dintr-o convingere de femeie lucidă. Ea îi vorbea însă de dragoste.

— Sînt puține legi în lumea noastră, Orhideea, replică dînsul. Toate țin de domeniul fizicii. O lege a dragostei nu poate exista. Pentru că dra-

gostea nu ţine de fizică. Poate, dacă ne gîndim la legea atracţiei corpurilor cereşti şi o acceptăm la modul ideal.

— Nu, Eugen. E greu să mă înşel în această privinţă. Mi s-au răzvrătit anii. Prea mulţi s-au răzvrătit. Dacă n-aş iubi, aş accepta totul. Dar iubind, nu pot. Nu vreau să mă cheltuiesc tragic, să mă cheltuiesc unui final tragic. E prea multă sete de viaţă în mine. Ai rupt toate zăgazurile. Îmi voi ascunde durerea sub lumini. Mă supun răzvrătirii pentru a-i da direcţia pe care o vreau eu. Nu va fi o direcţie tragică. Voi pleca!

Pîrvan se înfioră. Îi pieri tot sîngele din faţă. Nu reuşi să articuleze nici un cuvînt.

— Nu te înspăimînta, Eugen. Nu joc teatru N-am jucat niciodată. Nici atunci cînd te-am aşteptat şi ţi-am arătat că nu te aştept. Urăsc şi disprețuiesc teatrul jucat de femei. E un strigăt de îndurare, e cerşetorie, Eugen. Nu cheamă atenţia, ci mila. E groaznic!... Nu. Voi fi a ta! Acum, oricînd, cînd vei vrea tu. Pentru că te iubesc. Şi dacă ştii asta, nu trebuie să mă ascund. Nu mă dăruiesc ca o desperată care îşi va pierde în curînd visul, ci ca o femeie care îşi ia dreptul său. Pentru că voi fi a ta numai atîta timp cît vei crede că mă iubeşti. Atît, Eugen. Voi pleca înainte de a descoperi eroarea. Şi va fi foarte repede. Nu vreau să trăiesc momentul cînd vei descoperi că numai ai crezut că mă iubeşti... Decît să mă îngrozesc permanent la gîndul că într-o zi vei descoperi eroarea, mai bine să-mi falsific sentimentele, dincolo, sub lumini orbitoare, avînd mereu un refugiu într-o amintire superbă. Îmi vei da dreptate, Eugen... Eşti omul celui mai lucid raţionament. Transformă toată această poveste într-o ecuaţie şi încearcă s-o rezolvi. Va fi *da*!

Pîrvan o ascultă cu atenţie pe Justiţia şi vorbele sale avură darul să-i nască dubii. Sezisă

imediat că tot raționamentul ei era copilăros. Toată povestea unui final tragic, a descoperirii unei erori... El o va iubi mereu, va fi mereu a lui, chiar dacă...

Justiția îi pătrunse parcă gîndurile :

— Nu, Eugen. Tu nu vei recunoaște niciodată că ai greșit. Știu că eu constitui singura problemă pe care tu o vei rezolva întotdeauna la modul care mi-ar conveni mie. Tu nu poți să mă jignești conștient. N-ai făcut aceasta nici atunci cînd eu, în al meu *fin fond,* mă rugam s-o faci. Cînd te-am părăsit dintr-o cauză pe care astăzi pot să ți-o destăinui. Dar eu voi simți și îmi cunosc prea bine valoarea, Eugen, ca să mă pot consola cu gîndul cavalerismului și nobleții tale. Prefer să mă consolez cu gîndul că am avut puterea să întrerup o mare dragoste.

Pîrvan veni în fața Justiției, îi apucă mîinile și o ridică încet în picioare. Îi înlătură haina de casă și o luă în brațe. Justiția închise ochii șoptind :

— Nu mă prefac, Eugen. Te doresc. Cu toată pasiunea.... Dar mai mult te iubesc, Eugen...

Pîrvan se plimbă cu ea în brațe prin salon.

— Iartă-mă, Orhideea, dar e stupid tot ceea ce spui. E un raționament fals, feminin, copilăros Nici nu încerc să-l combat. N-am ce, Orhideea. Mai ușor pot să combat teoria cuantelor decît raționamentul tău. Pentru că raționamentul tău susține o nulă.

— Pentru că susține adevărul — ripostă Orhideea.

— În matematica speculativă nu există adevăr, Orhideea. Orice se poate afirma sau anihila, adăugînd încă un șir de necunoscute. Mai ales în domeniul infinitului de necunoscute. Nu, Orhideea. Certitudinea e una singură : ești în brațele mele, te port prin camera aceasta luminată, te port goală și vei fi a mea. Acesta e unicul adevăr.

— Te porți ca un îndrăgostit, Eugen.

— Ai rostit adevărul, Justiția. Pentru prima dată îți rostesc primul nume și ți-l voi rosti mereu de acum înainte, Justiția.

— Mă predau, Eugen. Mă predau pentru această noapte și pentru toate nopțile și zilele în care mă vei căuta. Te iubesc și nu voi juca niciodată teatru. Dar nu vei avea timp să descoperi eroarea, Eugen. Nu-ți voi lăsa eu vreme s-o descoperi. Vei nega!

— Nu neg, Justiția! A nega înseamnă a te apăra.

— A nega înseamnă a crede! Vreau să crezi! Acest gînd mă trimite în brațele tale. Acest gînd mă smulge din brațele tale.

— Nu neg! Sîntem amîndoi o singură certitudine, Justiția. *Existența.* Mîine vom merge amîndoi în Capitală. Vom fi numai cîteva ore separați. Dar certitudinea nu se va diviza în două.

— Vom merge amîndoi, Eugen... Odihnește-ți brațele... Ești ca un îndrăgostit și sînt fericită că-mi voi aminti de aceste clipe.

— Le vom trăi, Justiția

Pîrvan n-o lăsase o clipă din brațe. Se plimbase tot timpul cu dînsa prin cameră. Cînd Justiția îi citi în ochi dorința, murmură cu o voce pe care și-o închipui însoțind-o în tot viitorul ei.

— Ai fost un îndrăgostit, Eugen.

În timp ce se bărbierea, Pîrvan se gîndi la cele ce-i spusese Justiția. Zîmbi în fața oglinzii. Problemele pe care el le credea false și în care intrau și cele de psihologie feminină nu era capabil să le rezolve. Erau aidoma celor scornite de Zenon Descoperise și el o asemenea problemă irezolvabilă, de o stupiditate revoltătoare, falsă în tot conținutul ei și totuși o problemă. Cu asemenea probleme, eronate de la început pînă la sfîrșit, Pîrvan

nu se putea bate. Justiția îl iubea. El o iubea. A plus B nu puteau să dea decît un singur rezultat : certitudinea. Amîndoi formau o certitudine. Atunci de ce să adauge problemei necunoscute inutile ! Nu era nevoie. Problema și rezultatul ei erau limpezi și certe.

Pîrvan se gîndi că poate în acel *fin fond* al Justiției se cuibărise nesiguranța din cauza întîrzierii sale și a lipsei sale de atenție. Într-adevăr la prima vedere părea că o uitase pe Justiția. Nu-i mai dăduse nici un semn de viață. Dar aceasta era o aparență, și dacă pînă la urmă constituia o problemă stătea numai în puterea lui să o rezolve, pentru că el era singurul care poseda cheia, adică adevărul. El știa că n-o uitase, că o avusese permanent în el ca o prezență. Poate că Justiția confunda dragostea cu manifestările de cavalerism, cu acele dovezi convenționale de atenție cu care bărbații obișnuiesc femeile. Era o părere eronată. Atenția, gîndea Pîrvan amintindu-și de cavalerismul său, probabil îi suplinea întotdeauna lipsa sentimentului major. Era cazul său, nu generalizat. Tocmai lipsa de atenție la un bărbat care se purtase întotdeauna ca un cavaler dovedea un sentiment profund. La cazul dat și în situația dată. O știa pe Justiția a lui și cînd găsise primul răgaz se dusese la dînsa. Mai mult, prezența ei era dovedită și de gîndul de a face împreună călătoria la București. Îi luase bilet fără s-o întrebe, fără să-și închipuie nici o clipă că ea nu-l va însoți. Niciodată nu procedase astfel cu o femeie. Și totuși nu făcuse aceasta dintr-un spirit de posesie sau dictatură. Nici nu putea să-i treacă prin cap acest gînd. Justiția nu era femeia căreia i se putea impune un lucru. Nu. O avea atît de mult în el, încît gîndul de a merge împreună era cît se poate de firesc. Era firesc. Și firescul corespunde întotdeauna unei iubiri sigure, calme, profunde, definitive. Toată

problema ridicată de Justiția era copilăroasă, absurdă, stupidă. Era scornirea unei psihologii feminine aparte. Îi va spune încă în tren acest lucru și o va convinge.

Pîrvan era gata pregătit. Nu pleca în Capitală decît pentru cîteva ore. Nu va lipsi din uzină decît o zi. Totul fusese pus la punct în hală. Marele plan de atac fusese organizat pînă în cele mai mici amănunte. Nu mai era nici un gol. Existau și armele, și munițiile. Într-un timp scurt, totul putea fi strîns și unit pentru a se declanșa atacul. Cu alte cuvinte putea să intre în funcțiune linia automată. Pentru aceasta pleca el la București. Pentru a discuta cîteva ore — precum își închipuise dînsul — cu funcționarii de la minister în vederea aprobării devizelor, a proiectelor, a punerii în funcțiune a liniei. Și mai ales pentru a preda un proiect detaliat, un studiu prin care se solicita reprofilarea producției uzinei. Își planifică să termine totul în cîteva ore, pentru a avea o după-amiază liberă cu Justiția și pentru a se reîntoarce cu expresul de noapte. La ora zece ajungea în București. Pînă la ora două, cel mult trei, va termina la minister. Restul programului îl va discuta cu Justiția în tren, după ce-i va demonstra eroarea de fond a problemei sale.

Gerul se întețise spre dimineață. Pîrvan avusese de gînd să meargă pe jos la gară împreună cu Justiția. Gerul însă îl determină să-și schimbe gîndul. Opri un taxi, fixîndu-i șoferului ora cînd trebuie să sosească în fața locuinței de la numărul 143 de pe strada principală. Își continuă drumul pe jos refăcînd încă o dată raționamentul despre relațiile dintre el și Justiția. Cînd ajunse în fața locuinței, o găsi pe Justiția în poartă :

— Ca întotdeauna punctual, Eugen. Chiar acum am ieșit. M-am gîndit să mergem pe jos pînă la

gară. Dar să pornim mai repede, ca să nu pierdem trenul.

— Am comandat o mașină, Justiția, îi replică Pîrvan. Și eu aș vrea să mergem pe jos. Dar...

Fură nevoiți să aștepte mașina, pe care însă o expediară goală spre gară. Numai după aceasta, Pîrvan descoperi că nu mai au vreme să prindă trenul.

— Mai sînt zece minute, Justiția, pînă la plecarea trenului. Dacă nu găsim o mașină...

— Fii sigur că nu, Eugen. N-avem decît o șansă : să fugim.

Justiția îl luă de braț pe Pîrvan și porniră amîndoi în goană către gară. Se opriră numai de două ori în drum, pentru cîteva clipe, spre a-și potoli respirația. Nu scoaseră nici un cuvînt. Ajunseră la gară în clipa cînd impiegatul de mișcare se pregătea să dea drum liber expresului. Pîrvan o luă în brațe pe Justiția, ridicînd-o pe scara primului vagon. Sări repede și el. Trenul pornise. Nimeriseră tocmai în vagonul în care aveau locurile. Conductorul le indică încă speriat compartimentul.

— Ca-n filme, Eugen, zise Justiția. Parc-am fi doi tineri îndrăgostiți în drum spre... În drum spre...

Culoarul era în întuneric. Cîte o lumină palidă la capetele lui. Pîrvan își apropie obrazul de obrazul Justiției. Erau chiar în fața compartimentului. Cineva îi privi o clipă prin geamul ușii, dar își întoarse repede capul. Jenați, cei doi își dezlipiră fețele. Pîrvan deschise ușa :

— Scu...

Făcu un efort să termine fraza :

— ...zați... Ne permiteți să ne ocupăm locurile ?...

Hurmuzaki se uita la ei clipind des din ochi. Aduna parcă elementele unei combinații chimice, cîntărind cu miligramul. Cînd realiză combinația, răspunse celor doi care așteptau în picioare :

— Voi ? Eugen și Justiția ?... De ce... de ce... nu stați ?... Și... și cum ați aflat că plec ?...

— Cum ai aflat... tu... că plecăm ? rîse Justiția, dezbrăcîndu-și paltonul de blană.

Era aprinsă la față și respira încă greu. Pîrvan de asemeni gîfîia. Fruntea îi era plină de broboane de sudoare. Hurmuzaki făcea ochii din ce în ce mai mari.

— Nu te speria, Emanuel. Nu-i nimic. N-am găsit mașină și am alergat doi kilometri pe jos ca să prindem trenul... În ultima clipă...

— Voi erați deci ! descoperi Hurmuzaki. Ciudat... Și eu era să pierd trenul... Taxiul comandat nu mi-a venit... Noroc c-am întîlnit o mașină în drum... O rablă... Nu știam că-i chiar atît de nesuferit mirosul de benzină...

— Mașina noastră, Eugen, rîse din nou Justiția. Dacă am fi luat-o...

Pîrvan înțelese ce vrea să spună Justiția. Dacă n-ar fi expediat mașina, ar fi fost singuri în compartiment.

— Îți aduci aminte, Eugen, i se adresă Hurmuzaki. Cînd ai fost la mine, ți-am vorbit despre o combinație chimică senzațională... I-am adăugat cîțiva compuși... Mă întărîta mereu... Știi la ce am ajuns ?

Justiția se uită fioroasă în direcția lui Hurmuzaki. Acesta însă avu curajul să termine :

— O grupă întreagă de medicamente... Altă grupă... Pe bază de...

— Ah, Emanuel, insistă Justiția. Ce păcat că n-ai descoperit și somnifere printre ele...

— Ba da ! Ba da ! se repezi Hurmuzaki. Mai bune și decît bromizovalerianilureele și decît ciclohexeniletilobarbituricele... Și fără...

Justiția rîse cu atîta poftă, încît Hurmuzaki întrebă uluit :

— Nu crezi ?... Dar Eugen știe... I-am arătat și formula...

— Știu, Emanuel !... Dar e prea cald în compartiment.

— Să deschid geamul ?... Se pot întrebuința și împotriva răcelii.

— Nu, nu deschide geamul, Emanuel — îl rugă Justiția. Mai bine ieșim noi pe culoar.

Justiția și Pîrvan ieșiră pe culoar. Hurmuzaki rămase singur în compartiment. Se războia cu formulele chimice, dar mai ales cu gîndul că nu va putea să evite întîlnirea... Picioarele îi bîțîiau fără încetare. Poate că nu-l va întîlni... Dar dacă... Deodată tresări. În cap îi apăru o nouă formulă care-i cuceri dintr-o dată toate gîndurile. Degetele lui desenau hexagoane benzenice fără încetare. Nu-și auzi prietenii reîntorcîndu-se. Nici nu-i vedea, deși se uita uneori minute întregi la ei.

Cu cît se apropia de clădirea Academiei, cu atît Hurmuzaki simțea că-l copleșește emoția. Gîtlejul parcă-i era sugrumat. Începu să-și oprească pașii în fața vitrinelor dintr-un instinct de apărare. Voia să mai întîrzie. Și pentru a-și îndepărta gîndurile chinuitoare încercă să deosebească fiecare obiect din vitrină. Întîrzie mai mult în fața unui magazin cu unelte de pescuit. Vedea undițe, cîrlige, muște, plase. Căuta să-și închipuie la ce servesc. Nu știa cum se prind peștii cu undița. Nu fusese niciodată la pescuit. I se părea caraghios că un pește nu poate să deosebească o muscă adevărată de una artificială. De cîteva ori voi să plece. Dar după primul pas se întorcea. Descoperea un nou cîrlig și căuta să-l memoreze. Probabil că peștele, lacom, se repede asupra lui și-l înghite fără să observe. Dar cum știa pescarul că s-a prins peștele în undiță ?...

Vînzătorul rezistă mult timp ispitei. Dar considerînd că omul din fața vitrinei era un pensionar din provincie, intimidat, care nu are curajul să intre într-un magazin bucureștean, se hotărî pînă la urmă să-i înfrîngă sfiala și să-l atragă în prăvălie.

— Avem unelte și mai perfecționate înăuntru, auzi Hurmuzaki. Nu doriți să le vedeți ?... Poftiți, vă rog.

Hurmuzaki pătrunse în magazin fără voia lui. Îi apăruse din nou în minte imaginea lui Irimescu și credea că astfel se poate feri de ea. După zece minute părăsi magazinul ducînd cu sine două undițe de ultimul tip, pe care nu știa cum să le țină, cîteva sute de metri de fir nylon rezistent și la pescuitul sturionilor, cutii pline cu cîrlige și muște pentru toate speciile de pești din apele Romîniei. Nu făcu însă nici zece pași și auzi în urma lui vocea vînzătorului :

— Hei, bade... moșule... domnule... am găsit într-un raft momeală specială pentru lostrițe și lipani...

Hurmuzaki însă nu se mai întoarse. Își adună tot curajul și se îndreptă grăbit spre Academie. Numai cînd pătrunse în curte simți cum i se moaie picioarele. Îl va întîlni sigur pe Irimescu. Zări o bancă în grădină și se duse întins acolo. Răsuflă ușurat cînd își rezemă spatele de bara de fier... Era hotărît. Peste cinci minute se va duce la el. S-ar putea chiar să nu fie. Numai cinci minute...

Irimescu, marele specialist în chimie organică, fusese profesorul lui Hurmuzaki. Acesta urcase treptele carierei universitare sub pulpana lui. Asistent, docent, profesor suplinitor, titular, mereu în colectivul lui Irimescu. Lucraseră împreună și la catedră și la laborator. Irimescu era de o severitate excesivă. Cînd apărea el, tremurau nu numai studenții și asistenții, dar chiar colegii de

catedră, unii mai bătrîni decît el. Și dintre toți profesorii care-i trecuseră prin mînă, pe care-i crescuse alături de el, Irimescu și-l alesese drept succesor pe Hurmuzaki. Îl anunțase cu mulți ani înainte pentru a avea timpul să se pregătească.

— Eu nu vreau să las în locul meu un simplu profesor — îi spusese Irimescu lui Hurmuzaki. Vreau să las un laborator. Capul dumitale, colega, e un laborator. Îți dau răgaz să-ți aranjezi într-o ordine desăvîrșită toate eprubetele și toate borcanele cu elemente și compuși. Cînd vei veni la mine și voi verifica acest lucru, ies imediat la pensie.

Hurmuzaki nu se mai prezentase la „examenul" cerut de Irimescu. Bătrînul nici nu mai consideră că trebuie verificat. Îl înștiințase pe Hurmuzaki că-și va pregăti pensionarea.

— La începutul anului viitor te voi prezenta chiar eu studenților. Ca să nu mai zîmbească nimeni cînd te bîlbîi. Voi băga atîta spaimă în ei, ca să rămînă pentru toate generațiile care le vor urma !

Și fără măcar să discute cu Irimescu, fără măcar să-l vadă, fără să-i anunțe descoperirea pe care o făcuse... se refugiase în provincie. Hurmuzaki îi urmărea toate lucrările, dar n-avea curajul să-i scrie. Era bătrîn. Îi cunoștea seriozitatea cu care-și pregătea fiecare curs, ajungînd pînă la pedanterie ; știa că repetă fiecare experiență cu mîna lui și că nu-i scapă nimic din specialitatea sa fără să citească și să se informeze, dar tot nu avusese curajul să-i scrie. Se interesa uneori dacă își indicase un alt succesor și aflase că nu. Cînd Hurmuzaki începuse să lucreze referatele la volumele trimise spre recenzare din Capitală și făcuse noile descoperiri pe care le considera senzaționale, se gîndise iarăși să-i scrie lui Irimescu. Dar îl părăsise

din nou curajul. Și se pomenise dintr-o dată, peste noapte, cu o scrisoare oficială, care-l invita la o dată precisă, însă fără oră, la Academie, la secția științelor fizico-chimice pentru comunicări. De data aceasta, Hurmuzaki nu mai ezitase.

Hurmuzaki stătea pe bancă, amînîndu-și secundă cu secundă intrarea. Număra în gînd pînă la trei, cu hotărîrea de a se ridica și a porni, dar mereu repeta numărătoarea. Ajunsese poate a suta oară la trei cînd auzi un glas lîngă dînsul :

— Căutați secția de științe naturale ?... E la etaj.

După înfățișare, bătrînul care-l întrebase părea portarul instituției. Hurmuzaki tresărise. Uitase că are în brațe uneltele de pescuit. Se ridică și-i răspunse portarului :

— Nu... Secția de științe fizico-chimice...

— Tot la etaj, dar pe stînga.

Hurmuzaki era hotărît. Tot ajunsese cu numărătoarea la trei cînd îl întrebase portarul. Urcă scările fără să se grăbească și se opri în fața unei uși pe care citise firma. Îi năvălise tot sîngele în obraji. De abia avu puterea să bată în ușă.

— Intră ! se auzi de dincolo o voce.

Fără să-i treacă prin minte că un singur om putea să aibă un auz atît de ascuțit, Hurmuzaki intră. În toată încăperea plină de fotolii și măsuțe se afla un singur om : Irimescu. Hurmuzaki își ascunse mîinile la spate, pentru a nu i se vedea tremurul degetelor, și salută cu capul fără să scoată un cuvînt.

— Degeaba îți feresti mîinile, colega, îl ținti Irimescu. Tremuri tot ! Ia loc !

Hurmuzaki se așează pe un fotoliu la o masă ascunsă într-un colț al încăperii. Nici nu descoperi că stabilind o astfel de depărtare într-o cameră în care se găseau numai doi oameni devenea și mai caraghios.

— Vrei o cafea, colega ? îl întrebă Irimescu.

Hurmuzaki încuviinţă cu capul. Ţinea în fiecare mînă cîte o undiţă. Firele de nylon se deşiraseră şi atîrnau pe parchet.

— În situaţia în care te afli — accentuă Irimescu — ai fi în stare să accepţi să-ţi mănînci propriile-ţi undiţe. Parcă te-aş fi chemat la pescuit, colega, nu la o discuţie extrem de importantă.

Nici Irimescu nu se mişcase de la locul său. Stătea şi el la o măsuţă, însă în colţul diametral opus celui în care stătea Hurmuzaki.

— N-ai nimic de zis, colega ?...

Apariţia unei tinere îmbrăcate în halat alb, care rămase uimită văzînd atitudinea celor doi chimişti, îl întrerupse pe Irimescu.

— Nu mai trebuie cafea ! spuse bătrînul.

Bufetiera holbă ochii :

— Iertaţi-mă, dar nu ştiu să fi comandat...

— Foarte bine ! spuse tăios savantul. N-ai nimic de zis, colega ?... Nimic, nimic... ?

— Ştiţi — încercă Hurmuzaki — am descoperit...

— Nu mă refer la descoperirile dumitale, colega. Ştii bine la ce mă refer !

Hurmuzaki tăcu. Ce putea să-i spună ?... Orice scuză i se părea caraghioasă. Şi să se autoinsulte... Era mai bine să tacă.

— Tăcerea dumitale e un răspuns, colega. Accepţi deci tot ce-mi trece prin gînd cu privire la dumneata...

— Accept ! se repezi Hurmuzaki, pentru a scăpa de tăişul verbal al lui Irimescu.

Irimescu dădu din cap cam dispreţuitor :

— Eşti un infatuat, colega ! Un infatuat de categorie majoră !... Ştiu tot despre dumneata !

Hurmuzaki se înfioră. Nu înţelegea ce vrea să spună Irimescu. Întotdeauna acesta proceda astfel. Scotea cîte o frază, pentru a da la sfîrşit lovitura crîncenă.

— Știu tot, colega!... În fiecare săptămînă îmi scria regretatul entomolog Serafim Toporaș.

Hurmuzaki nu se așteptase la așa ceva. Îl privi pe Irimescu și uluit și înspăimîntat.

— Nu mi-a omis nici un amănunt. Și dacă ai fi fost atent la felul cum îți vorbea, ai fi descoperit mustrările mele, colega. Te-am frecat prin el fără încetare. Ca pe ultimul chiulangiu.

— Știți... că... eu... știți... se bîlbîi Hurmuzaki.

— Îți repet încă o dată că știu tot, colega. Absolut totul. Tot ce te privește pe dumneata. Și unele lucruri în plus pe care dumneata nu le cunoști. Tot care te privesc pe dumneata... Ia loc... pardon... Ce te-a apucat, colega, să vii la Academie cu unelte de pescuit?... Regretatul Toporaș nu mi-a scris că te-ai făcut pescar. E singurul lucru pe care l-a omis. Mai mult. Odată, referindu-se la felul dumitale de a lucra, de a te închide în casă, spunea că nu ești în stare să deosebești o știucă de un cărăbuș.

— Nu! încercă Hurmuzaki să apere memoria dispărutului. N-a omis. Eu... nu pescuiesc... N-am pescuit niciodată... Știți... nici nu știu...

— Ți-ai pus poate în gînd să pescuiești pe-aici, colega. Sau vrei să te ascunzi în vreo peșteră și te-ai aprovizionat cu unelte pentru trai!

Hurmuzaki era prea speriat ca să-și dea seama că Irimescu trecuse la ironii. Și-ar fi amintit că dacă bătrînul începe să ironizeze...

— Ești un infatuat, colega, care joci rolul unui timid. Lucrările dumitale au fost trimise la tipar. Vor apărea foarte curînd.

— Lucrările mele? întrebă uluit Hurmuzaki.

— Dumneata ești pescar sau chimist, colega? Referatele dumitale n-au nimic comun cu volumele. Sînt lucrări originale. Așa au fost considerate aici! Dumneata crezi că noi ți-am trimis vo-

lumele care să faci referate ? Asta-i treabă pentru profesorași, colega, nu pentru laboratoare.

Hurmuzaki simți noduri în gîtlej. Scăpase undițele din mînă.

— Sînt uimit, colega. Cum ți-ai putut închipui că profesorul dumitale nu-ți cunoaște toate mărunțaiele și toate apucăturile dacă a avut curajul să te propună succesor ? Crezi că eu am vrut să scot de la dumneata referate ?... Sînt mîhnit, colega, de părerea pe care o ai față de antecesorul dumitale... Volumul va apare foarte curînd. Comunicarea o vei face la sfîrșitul săptămînii. Asta-i tot, colega !

— Vă rog... dar... știți...

— Știu tot, colega. Te-am avertizat de la început. Deși era să omit un amănunt. Volumul dumitale a fost propus de colectivul nostru pentru Premiul de Stat... Unde sînt undițele, colega ?...

Hurmuzaki era năucit. Încercă să spună ceva, să mulțumească, să se scuze. Nu fu în stare. Se ridică dintr-o dată de pe fotoliu și înaintă spre Irimescu :

— Nu poate să apară volumul... Azi-dimineață, în tren, am descoperit o nouă combinație senzațională... cu aplicații industriale... am plecat de la un lanț benzenic de tipul...

Irimescu se uita la Hurmuzaki, care desena febril pe sticla aburită a ferestrei un lanț benzenic nesfîrșit.

Justiția și Pîrvan porniseră pe jos de la gară. Era o zi de iarnă călduroasă, cu soare. Calea Griviței era plină de lume. Numai zăpada lipsea de pe străzi și de pe trotuare.

— Parc-am fi doi provinciali, Eugen. Ar fi trebuit să intrăm la Sora și pe urmă să căutăm un local de dejun cu iaurt și covrigi. Sau, ca niște provinciali care se respectă, să fi angajat o mașină

care să ne lase în fața Palatului. Tu ai avut ideea să luăm micul dejun în tren.

Pîrvan căută să zîmbească la spusele Justiției:

— Și crezi că nu sîntem niște provinciali? Cîte din ceea ce vedem nu vedem pentru prima oară?... Să trecem mai repede pe lîngă politehnică, Justiția! Să nu mă zărească cineva.

Un văcsuitor de ghete le aținu calea:

— Poftiți, domnu'! Poftiți!... Aaaa! Să trăiți, domnu' profesor! Să vă trăiască doamna!

Pîrvan se descotorosi repede de el. Prinse brațul Justiției și i se adresă acesteia vinovat:

— Te-am smuls pe neprevăzute, Justiția. De abia acum mă întreb ce vei face în vreme ce eu voi lipsi?

— Mă voi plimba, Eugen. Ca o provincială. Cunoștințele nu mă atrag. Sînt plictisitoare, pun întrebări. Curiozitate și invidie. Mă voi plimba fără țintă. La ce oră îți termini treaba?

— Cred că la două. Mai precis la două te aștept...

Pîrvan nu voia să hotărască singur. O invită pe Justiția.

— În față la Athenée Palace. Eu voi fi acolo la două și două minute. Punctualitatea obligatorie, ca la bridge... Ne despărțim, Eugen.

— Pentru trei ore și jumătate. Voi fi punctual, Justiția.

Se despărțiră la întîlnirea Căii Griviței cu Calea Victoriei. Justiția coti pe Calea Victoriei. Pîrvan o urmări cîtva timp cu privirile. Știa că nu va întoarce capul. Se îndreptă apoi cu mersul său obișnuit spre clădirea mare a ministerului. Gîndul că va trebui să treacă pe la cîteva direcții, să pledeze pentru aprobarea liniei îi displăcea. Se gîndise un timp să apeleze direct la Bogdan, dar i se păruse că ar obține o favoare. Totuși nu putea să treacă pe la minister fără să-i facă o vizită lui

Bogdan. Fusese invitat și mai ales promisese. Înainte de a intra în minister căută un telefon public pentru a-l înștiința pe Bogdan. Descoperi telefonul în interiorul unui debit. Ceru cabinetul lui Bogdan. Acesta nu era în minister. Secretara voi să știe cine întreabă. Cînd își spuse numele, secretara îl anunță că Bogdan se întoarce la ora douăsprezece și un sfert.

Pîrvan se hotărî să se ducă direct la Bogdan. Era sigur că va scăpa de pledoarii și argumentații. Dar pînă se va întoarce Bogdan... Lui Pîrvan îi părea rău că se despărțise de Justiția. Erau amîndoi liberi și totuși hoinăreau fiecare pe alte străzi. Gîndul unei hoinăreli fără rost îi repugnă lui Pîrvan. Fără să ezite opri mașina, indicînd șoferului să-l lase în fața politehnicii. Nu simțea nici o emoție. Era o datorie elementară să-și viziteze colegii. Dar cînd pătrunse în curtea instituției și trecu printre grupurile de studenți fără să fie salutat, fără să i se facă loc în mod special, simți despărțirea, durata despărțirii.

Bătrînul portar îl salută uimit. Îl auzi șoptind studenților :

— Profesorul Pîrvan !... Ehei !... Ce-o fi căutînd ?...

Mai mult nu auzi. Străbătu culoarul întunecos ca întotdeauna și se opri în fața unei uși pe care se afla aceeași tăbliță veche. Ciocăni și intră conform vechiului obicei fără să aștepte răspunsul. Nimerise în pauză. Trei din colegii săi se aflau în cancelarie : Calistrat, Mugur și Crăiescu.

— Pîrvan ! sări Calistrat de pe scaun. Pîrvan !... Ha, ha ! Ai întinerit, Pîrvan.

Îi veniră și ceilalți doi în întîmpinare. Ca întotdeauna, Mugur îl primi zeflemitor :

— Am văzut că ți-ai pregătit reluarea carierei. Ai procedat iscusit. Teribil de iscusit ! Te felicit !

Crăiescu încercă să aplaneze conflictul sau măcar să întîrzie izbucnirea lui :

— Noi am îmbătrînit, Pîrvan. Nu înţeleg cum te-ai păstrat atît de bine. Dă-ne şi nouă leacul.

Pîrvan îşi potrivi paltonul în cuier. Îi simţiră toţi siguranţa. Nu voi să răspundă imediat nici lui Mugur, nici lui Crăiescu. Nu-i va lăsa însă fără răspuns.

— Despre mine cred c-aţi aflat... începu Pîrvan.

— Cu tărăboiul care s-a făcut — îl întrerupse Mugur. Mă mir că nu s-au pus şi afişe pe stradă.

— O idee bună ! rîse Calistrat. M-am bucurat mult, Pîrvan. Visul tău vechi. Ştii c-am căutat teza ta veche cînd am citit ziarele ?... M-a uimit ingeniozitatea inventatorului... mi se pare că se numeşte Alexandru Severin...

— Ai procedat iscusit, Pîrvan — reluă Mugur — deşi eu în locul tău aş fi făcut petiţie direct la rectorat. E nevoie de profesori... Cum ai aflat că e postul liber pe schemă ?

— Ce vrei să insinuezi ? interveni Calistrat. E nepoliticos, Mugur. Pîrvan e în vizită la noi. Sper că deocamdată... E nevoie nu de profesori, Pîrvan. E nevoie de tine !... Tu, după experienţa pe care ai acumulat-o...

Pîrvan îl lăsă pe Calistrat să termine. Nu voia să-l întrerupă. Dar nu lui voia să i se adreseze.

— Mulţumesc, Calistrat, şi regret sincer că am fost despărţiţi. Mulţumesc. Încă nu m-am hotărît.

Mugur îşi scutură cu un gest leneş pipa :

— Cum de ţi-a venit în gînd să faci erou pe troglodítul ăla ?... I-am văzut fotografia. De ce n-ai căutat altul mai...

— Te rog să te explici, Mugur, îl invită calm Pîrvan.

— Înţelegi, Pîrvan ! Nu mai e nevoie să-ţi explic. Înţelegi foarte bine !

— Aș vrea să nu greșesc, Mugur. Aș vrea să cred că te gîndești la altceva.

— Nu greșești, precum nici eu nu greșesc. Ai vrut să-ți ridici statuie... Placă veche, Pîrvan. Puteai să te întorci la catedră printr-o simplă petiție. De ce n-ai vorbit cu noi mai înainte ? Te-ai compromis.

— În ochii cui s-a compromis ? întrebă Crăiescu.

— Trebuie neapărat să se compromită în ochii cuiva ? se retrase Mugur. Și-a compromis ținuta și demnitatea cu care ne-a pălmuit întotdeauna.

Pîrvan se strădui să-și păstreze calmul, deși insultele erau grosolane. Poate de aceea reuși. Încercă chiar să salveze situația :

— Te-au subjugat prea puternic probabilitățile, Mugur. Începi să crezi în fiecare ca într-o certitudine. Nu e științific...

— Și nu e colegial, interveni Calistrat. Te situezi în afara spiritului de gazdă. Dar să lăsăm asta...

— Întotdeauna v-ați formalizat în fața lui — se încăpățînă Mugur. Probabil că și-a pus în gînd să ajungă rector și a ales o cale mai sigură.

— Mugur ! rosti tăios Pîrvan. Demonstrezi prin cuvintele tale nu impoliteţea și lipsa de colegialitate. Aceasta m-ar lăsa indiferent din partea unei persoane ca tine. Demonstrezi însă lipsă de logică și, ceea ce-i mai grav, spirit neștiințific. Nu e la nivelul unui profesor, unui matematician, să repudieze faptele, fără să le cerceteze și să le analizeze sub toate aspectele.

— Aceleași acuzații sterile, Pîrvan. M-am obișnuit cu ele în decursul anilor și m-am dezobișnuit de ele după plecarea ta. Tu ai fost singurul care mi le-ai pus mereu în față. N-am nevoie de ele !

Pîrvan înțelese insinuarea lui Mugur.

— Dacă ai rămas la vechile tale cursuri, e trist, Mugur. E dureros.

— Prefer rutina decît circul. Prezintă-l pe ăla la circ, nu la Academie.

Pîrvan se calmase. Scoase din buzunar o hîrtie pe care i-o întinse lui Mugur. Acesta nici nu se uită la ea.

— E una din formulele de bază ale automaticii, Mugur. Intră în ea și probabilitățile tale... Mai bine că nu te uiți la ea. Te-ar depăși. Tu ai rămas la vechituri... Cerceteaz-o, Calistrat! Cercetează mai ales rezolvarea. E în întregime opera lui Alexandru Severin. Alătur cuvîntul meu de onoare!

Crăiescu și Calistrat studiară formula. Mugur pufăia indiferent din pipă. El fusese acela care manevrase scoaterea lui Pîrvan din conducerea comisiei de examinare.

— E stupid, Pîrvan, să transformi mașina care face piese în obiect științific. Din clipa în care produce a încetat să mai fie obiect de știință. E o unealtă care învechește. Într-un mod indirect, tu trimiți savanții în uzină, la strung. E un atentat! E o răzbunare împotriva noastră. Vrei să ne obligi să ne facem și noi stagiul în uzină. E un atentat, Pîrvan.

— Eu nu te oblig, Mugur. Dar aș fi fericit dacă te-ai obliga singur. Ai descoperi acolo ce înseamnă să fii om de știință și om. Te-ai elibera de rugină. Ai găsi exact ceea ce-ți lipsește.

— Prefer această rugină... decît să mă apuc să șterg rugina mașinilor... Nu zîmbi superior, Pîrvan. Nu vreau să trădez știința...

— Tocmai din cauza asta o trădezi, Mugur!

Calistrat și Crăiescu îi înapoiară, uimiți, foaia de hîrtie lui Pîrvan.

— De necrezut! exclamă Calistrat. Acum te înțeleg perfect, Pîrvan. Și te felicit.

Pîrvan descoperi că se apropie ora întrevederii cu Bogdan.

— Îți mulțumesc, Calistrat. Vă mulțumesc la amîndoi. Dar în primul rînd ar fi trebuit să-i mulțumesc lui Mugur. Reconsideră mulțumirile în această ordine, Mugur. Tu ai fost factorul determinant. Îmi voi relua locul la catedră. Printr-o petiție, Mugur.

Bogdan bănuise că-l va vizita Pîrvan. Știa că trebuie o aprobare prealabilă a ministerului pentru instalarea liniei automate în uzină și era convins că inginerul va fi acel care va veni la minister pentru a susține proiectul și a căpăta aprobarea. Se întorsese la minister la douăsprezece și cinci. Cînd secretara îl anunță că fusese căutat de Pîrvan, își închipui pentru ce venise acesta în Capitală. La douăsprezece și zece, directorii de resort erau convocați în cabinetul lui Bogdan.

— V-am convocat — le explică Bogdan — pentru discutarea proiectului de instalație a unei linii automate la uzina „Drapelul Roșu". Cred că v-ați informat din ziare și din referatul directorului uzinei pe care vi l-am trimis în copii separate.

Directorii încuviințară. Nici n-avură timpul să înceapă comentariile. La douăsprezece și cincisprezece minute Pîrvan intră în birou. Bogdan îi ieși în întîmpinare zîmbind :

— Vă așteptam, tovarășe profesor. Ca să nu pierdem timp, am convocat directorii responsabili. Luați loc ! Cred că ar fi bine să ne faceți mai întîi o expunere verbală.

Bogdan știa ce înseamnă expunerile verbale ale lui Pîrvan. În cazul de față însemna proiectul liniei în toate amănuntele sale tehnice și științifice.

Neprevăzuta situație îl încurcă pe Pîrvan. La ora două trebuia să se întîlnească cu Justiția și în plus după expunere ar fi trebuit să mai schimbe

cîteva cuvinte cu Bogdan. Nu putea fi nepoliticos cu ministrul. Simţea chiar obligaţia de a sta de vorbă cu dînsul. Bogdan fusese primul care-i atrăsese atenţia asupra lui Alexandru Severin şi în plus demonstra un interes, aproape particular, pentru ceea ce se întîmplase în uzină. Aşteptarea lui şi convocarea şedinţei constituiau probe evidente în acest sens. Era pus deci în situaţia de a face o expunere amănunţită într-un timp redus. O expunere care să ţină locul proiectului şi devizelor. Fixă durata expunerii la 40 de minute, cu hotărîrea de a respecta termenul şi de a nu omite nici un amănunt esenţial. Ştia că trebuie să treacă un examen greu.

Pîrvan se uită la ceas şi începu expunerea. Era douăsprezece şi douăzeci. Vorbi clar, limpede, sigur, repetă o serie de date şi formule pentru a fi verificate de cei care notau în carnete, nu uită să amintească nici despre eforturile muncitorilor de a evita golurile în producţie. Nu se grăbi şi mai ales nu trecu cu vederea nimic din ceea ce ar fi putut produce lacune şi discontinuitate în expunere. Cînd termină, ceasul lui Pîrvan arătă exact unu. Nici un minut mai mult.

Cîteva clipe în birou domni tăcerea. Directorii erau uimiţi, dar mai cu seamă mulţumiţi de seriozitatea şi claritatea expunerii lui Pîrvan. Tot ceea ce unora li se păruse la un moment dat exagerare sau imprudenţă ştiinţifică fusese risipit în cele patruzeci de minute. Pîrvan reuşise să aducă discuţiile aşa cum îşi propusese, la aprobări verbale. Sperase acest lucru şi trăi momentul cînd în prezenţa lui directorii din minister îşi dădeau unul după altul aprobarea pentru proiect. Bogdan îl simţi emoţionat şi se strădui să grăbească sfîrşitul şedinţei. Înmînă fiecărui director dosarul respectiv, întocmit de Pîrvan.

— Avînd în vedere urgența, în ce termen puteți da aprobarea oficială ? întrebă Bogdan.

Directorii se uitară unii la alții. Erau toți specialiști, unii din ei îl cunoscuseră pe Pîrvan la catedră... Cel mai bătrîn dintre ei, Bărbulescu, consideră că răspunde în numele tuturor :

— Singura problemă e cea a verificării datelor, tovarășe ministru. Și nu atît problema verificării datelor, pe care o considerăm ca rezolvată dacă ținem seama de persoana pe care o reprezintă autorul proiectului. Nu punem nici o clipă la îndoială autoritatea și seriozitatea caracteristice tovarășului profesor Pîrvan. E vorba de răspunderea noastră personală. Cred că în douăzeci și patru de ore proiectul și devizele vor putea fi aprobate oficial cu toată responsabilitatea.

Bogdan se uită la Pîrvan, dar cînd îl văzu pe acesta străduindu-se să-și ascundă bucuria nu mai avu nevoie de alt răspuns. Se ridică în picioare, înclinînd capul :

— Vă mulțumesc pentru participarea dumneavoastră și pentru bucuria pe care cred că o simțiți o dată cu... noi... față de această acțiune temerară. Vă mulțumesc.

Directorii părăsiră biroul gravi, pentru ca de abia ajunși în anticameră să-și lepede aerul solemn și să înceapă comentarii care indicau fără greș că ministrul sezisase adevărul cînd vorbise de o anumită bucurie.

Bogdan părăsi ținuta oficială.

— Ca la catedră, tovarășe profesor. Am avut impresia unui bulgăre de piatră care devine în fața noastră un cub perfect, cu toate simetriile sale exterioare și interioare. Luați loc !... Aș avea chef acum să vizitez fabrica !... Am muncit prea puțin în uzină.

Pîrvan se așeză într-un fotoliu, dar imediat se ridică în picioare :

— Scuzați-mă, tovarășe ministru. Vă mulțumesc...

— Uitați formalitățile, tovarășe profesor. Dac-ar fi să mulțumească cineva, eu ar trebui să fiu acela.

— Nu accept ! zîmbi Pîrvan, încurajat de tonul prietenesc al lui Bogdan. O datorie am. Mai degrabă o scuză. Cînd ați vizitat uzina...

— Tovarășe profesor, azi sînt nepoliticos. Nu în calitate de ministru, doamne ferește. Sînt nepoliticos în calitate de om care se bucură. Nu pot să spun : „Scuzați-mă, domnilor" și pe urmă să-mi pun mîinile la burtă și să încep să rîd. Vreți să vă spun că am fost sigur, așa cum sînt sigur că mă cheamă Bogdan, că vă veți întîlni cu Severin ? Nu de alta, dar vă provoca el la întîlnire, așa cum s-a întîmplat. Și am știut că în loc de duel veți lua fiecare de cîte un braț arbitrul, pentru că este și un arbitru în povestea asta, și veți constitui împreună un grup de șoc invincibil. Ceea ce la urma urmei s-a întîmplat.

Pîrvan își reluă locul în fotoliu.

— Mă simt obligat să fiu și eu nepoliticos, tovarășe Bogdan.

— Eram sigur că o veți face din obligație...

— Prefer să fac însă gestul la plecare de teamă să nu-l repet.

— Nu mă opun, mai ales că nu pot să descopăr despre ce e vorba. Voiam să vă întreb dacă vă gîndiți mai departe ? Extraoficial. Tot în calitate de om care se bucură.

Pîrvan părea cuprins de îndoială. Își schimbase dintr-o dată atitudinea.

— Rațional mi se pare totul limpede. Sentimental însă... E o problemă...

— Surprinzător și incredibil ! Profesorul Pîrvan a ajuns un sentimental ! Nu m-ar crede nici un coleg. Nu vă apărați ! Vă apăr eu singur. Mă refer

la sentimentalism pe linie profesională. Sine ira et studio ! Vă mai amintiți, tovarășe profesor ?...

— E problema opțiunii, tovarășe ministru. A opțiunii sentimentale.

— Vă înțeleg, redeveni Bogdan serios. Vă gîndiți la catedră ? Mi-am închipuit.

— Nu ! Am depășit această perioadă a gîndirii.

— V-ați hotărît ?

— Într-un moment de raționament excesiv. Care totuși a avut la bază și un sentiment.

—Nu se pot despărți, tovarășe profesor. Obiectivismul total e o teorie falsă, și cei care o lansează fac aceasta din interes, adică dintr-un sentiment egoist.

— Nu vreau să mă complic în probleme de psihologie, se retrase Pîrvan. Sînt profan și incompetent.

— Mă îndoiesc, tovarășe profesor, dar să trecem peste aceasta. Dacă v-ați hotărît ?

— Mi-a fost impusă hotărîrea, tovarășe ministru !

— Surprinzător și incredibil. Nu văd eu cine ar putea să vă impună o hotărîre.

Pîrvan dădu din cap gînditor. Nici nu se uită la Bogdan cînd vorbi :

— Sentimentul datoriei !

Ministrul rămase un timp tăcut. Pîrvan se crezu dator să dea explicații :

— Studenții au nevoie și de altceva, nu numai de formule. Nu la formule m-am gîndit cînd m-am hotărît să-mi preiau cursurile. Deși le voi demonstra formule noi. Studenții au nevoie și de certitudini morale și mai ales de conștiința omului pe care-l vor reprezenta mîine, de conștiința răspunderii pe care o au în calitate de oameni. Aceasta trebuie să urmărească lecția paralelă. Pentru că trebuie introdusă în facultăți o lecție paralelă. Legile științei și legile vieții, simultan.

Pîrvan se uită la ceas. Se apropia ora plecării. Bogdan crezu că e momentul să-și destăinuie gîndul :

— Îndrăznesc să vă fac o invitație, tovarășe profesor. Soția mea ar fi fericită să vă cunoască. Vă știe din spusele mele, de pe vremea cînd eram amîndoi colegi de cămin.

— Regret din inimă, dragă Bogdan. Te rog să mă crezi. Voi veni special pentru aceasta.

Bogdan nu insistă. Pîrvan știa însă că nu răspunsese în întregime la întrebarea ministrului :

— M-am gîndit mai departe, tovarășe ministru. Toți ne gîndim mai departe. Ne-a obligat Alexandru Severin. E un proiect temerar, de perspectivă. Ne gîndim la automatizarea întregii secții, la transformarea ei într-o uzină automată de construit mașini automate. Sînt sigur că v-ați gîndit și dumneavoastră.

— M-am gîndit, de cînd v-am citit articolul. Într-adevăr temerară.

— Exact ceea ce căutați dumneavoastră, comuniștii.

— Nu-mi dă pace gîndul. Parcă am ajunge din urmă viitorul, cum spune un poet, dar parcă l-am ajunge înainte. Voi căpăta într-o zi curaj și-i voi povesti și tovarășului Faur.

— Lucrul de care pot să vă asigur e că atunci cînd se va decide, planurile uzinei vor fi gata.

— Vechea teză de doctorat, spuse parcă nostalgic Bogdan.

— Noua teză, tovarășe ministru !... Îi datorez atît de mult uzinei, încît nu o voi părăsi niciodată. Declar aceasta în fața omului care se bucură.

Bogdan se sculă în picioare. Pîrvan se apropie de el spre a săvîrși gestul nepoliticos. Îl îmbrățișă cu putere și adăugă cu o voce emoționată :

— Nu din obligație !

Bogdan înțelese într-o clipă cine este de fapt omul care se bucură.

Pîrvan ajunse la locul de întîlnire exact în clipa cînd Justiția apăru de după colț. Punctualitatea ei era numai aparentă. Sosise înainte de ora întîlnirii cu cîteva minute și se plimbase în așteptarea lui Pîrvan pe Calea Victoriei. Deși repudia teatrul, Justiția trebui să interpreteze un anumit rol mai firesc decît orice actriță. Rolul de femeie fericită, veselă. În al său *fin fond* era neliniștită. Își scosese pașaportul. Îl mai avea pe Eugen cîtva timp. Sezisă de la prima privire neobișnuita stare a lui Eugen și înțelese că-i va veni extrem de greu să-și joace rolul.

Pîrvan își pierduse pentru o clipă politețea obișnuită. Aproape că o prinse în brațe pe Justiția în fața intrării hotelului. Portarul se uită la el cu o privire nu prea favorabilă. Îl întrebă imediat pe funcționarul de la biroul locatarilor pe care îl văzuse salutîndu-l pe inginer :

— Cine e tipul ?... Ăla înalt care a intrat la brat cu muierea aia cumplită ?

— Profesorul Pîrvan. Și ea e... cea mai frumoasă femeie pe care am văzut-o.

Pîrvan pătrunse în restaurant urmat de Justiția. Un chelner îl recunoscu și-l invită în colțul său.

— Cînd v-ați întors, domnule profesor ? Tot la Paris ați fost ?

— Nu ! răspunse Pîrvan zîmbind.

— Rămîneți mai multă vreme ?... Pe mine mă găsiți permanent aici... Doriți, ca de obicei, la început...

— Îți las dumitale întreaga inițiativă.

Pîrvan atinse cu degetele mîna Justiției, care se odihnea pe marginea mesei. Îi alintă încet, tremurător, vîrfurile degetelor și o privi în ochi :

— Vom veni tot mai des aici, Justiția...

— Extraordinar, Eugen! îl întrerupse brusc Justiția. Cum poți tu să-ți impui un lucru și să-l respecți cu atîta tenacitate! Extraordinar! Aseară mi-ai spus pentru prima dată Justiția și te-ai decis să nu mă mai numești decît astfel. Cum ai putut să te debarasezi de vechiul nume?... Îți intrase doar în obișnuință... Încep să mă gîndesc că n-aș fi putut simți niciodată faptul că ai descoperit eroarea.

— Nu vei simți, Justiția, pentru că nu există și nu va exista eroare. Există numai certitudine. O singură certitudine. Și e atît de simplu. Nici n-ar trebui să-ți mai explic.

— Nu trebuie. E inutil.

— Eram sigur că vei ajunge tu singură la concluzia reală. Era atît de copilărească teoria ta... Iartă-mă, Justiția. Era stupidă ca o problemă falsă de matematică. Te concentrezi ani de zile s-o rezolvi, fără succes, ca să descoperi dintr-o dată că toate datele sînt greșite. Și atunci, din cauza oboselii, plictiselii și desperării stîrnite de efortul inutil, nu mai ai puterea să pornești la rezolvarea unor probleme reale. *Fugit irreparabile tempus*... Și aici cu unele amendamente... Mai bine zis cu un amendament. Cînd descoperi tu singur maxima, mai poți să recuperezi... Parcă te-ai întristat, Justiția?

Pîrvan îi observă tresărirea. Se întorcea parcă dintr-o amintire sau dintr-o viziune care-o furase. Justiția zîmbi fără motiv și se uită în ochii lui Pîrvan cu o privire ciudată.

— Să nu ne mai gîndim, Eugen. Să trăim. Să nu ne mai confruntăm teoriile... Te-am pierdut odată... ca să salvez viața unui om. O poveste groaznică. Omul acela era însă tatăl meu. Gesturi de eroină de teatru nu voi putea face niciodată... deși... Dacă ai ști cu siguranță că te părăsesc, Eugen, că plec?

Pîrvan încercă să pătrundă gîndurile Justiției.

— Dacă aș ști că pleci ?... Nu te-aș ierta, Justiția ! De astă dată nu. Te-aș disprețui, convins că e singurul lucru pe care-l meriți. Ar însemna că toată viața ta a fost purtată sub semnul ipocriziei.

Justiția schimbă subiectul discuției :

— Am o idee, Eugen. Să ne facem un program caraghios pentru după amiază. Să ne considerăm doi îndrăgostiți provinciali veniți pentru prima dată în Capitală... sau mai bine doi amanți. Tot provinciali.

— Parcă ai vrea să te ascunzi, Justiția ?

— De ce să mă ascund. Nu ne cunoaște nimeni. Să considerăm că nu ne cunoaște nimeni.

Justiția juca teatru. Înțelese ce urmărea Pîrvan cu întrebarea. Acesta sezisase fuga ei de la discuția principală și voia să se clarifice. Justiția dăduse însă întrebării sale un alt înțeles, pentru a-i risipi orice dubiu.

— Propune tu, Justiția. Eu n-am fost în această postură niciodată.

— Nici eu ! Dar să ne încercăm imaginația. Mai întîi, mai întîi... nu ne vom săruta pe stradă !

— Asta în orice situație !

— Greșești, Eugen. Dacă nu-mi declari că ești în pielea unui amant provincial venit pentru prima dată în Capitală, te sărut chiar aici.

Pîrvan se uită lung la ea. Trăia o zi neobișnuită. În jurul său nu se uită :

— Nu sînt, Justiția. Nu sînt un provincial și mai ales nu vom fi. Am înmînat cererea de reîncadrare rectorului. Și el mi-a sărit de gît. În holul amfiteatrului.

Justiția se sculă de pe scaun, înconjură masa, se apropie de Pîrvan și îl sărută pe tîmplă. După ce se așeză la loc, își aținti din nou privirile în ochii lui.

— Eu rămîn totuși o provincială, Eugen. Vreau un program stupid! Cel mai plictisitor și mai idiot.

— Să mergem la un cinema, propuse Pîrvan. Păcat că nu mai sînt filme cu Dorothy Lamour.

— Nu sînt hotărîtă... Mai întîi să mergem în Cișmigiu... Nu! Iarna, Cișmigiul nu poate fi ținta nici unui provincial.

— Nu înțeleg de ce cauți cu tot dinadinsul un program stupid. Am putea, de pildă...

Justiția îl întrerupse:

— Vreau să treacă repede timpul, Eugen. Să nu-l mai simt obosit. Și să uit orice gînduri. Să vină seara... trenul... în tren vom stinge lumina și dacă adorm rezemîndu-mă de tine nu mă mai interesează nimic.

— Ești foarte ciudată, Justiția. Iartă-mă, atîtea nonsensuri în ceea ce spui.

— Dar nu înțelegi că vreau... să treacă timpul. Dacă ar fi vară, am găsi mult mai ușor ceva de făcut. Dar iarna?... Pînă la urmă tot la cinema vom merge. La un cinema de cartier. Vom vedea filmul de două ori. În centru nu sînt bilete... Cînd pleacă trenul și cînd ajunge?

— La opt seara. Ajungem exact la miezul nopții.

— Cinci ore!... Dar nu ne mai întoarcem pe jos acasă... Ce facem cinci ore, Eugen?

Pîrvan remarcă din nou neliniștea interioară a Justiției. Se întîmplase ceva cu dînsa.

— Justiția! Răspunde sincer! Ce s-a întîmplat?... Ce urmărești?

— Te iubesc, Eugen. Atît! Vrei să mai viu o dată să te sărut? Nu înțelegi că te iubesc? Vrei să mă scol și să strig cu voce tare?...

Declarația Justiției era mai degrabă o explozie decît o mărturisire.

— Iartă-mă, Eugen. E prea devreme. Mai bine să rămîn o provincială. Găsim o comedie, o vedem

de două ori sau pur și simplu mergem la întîmplare. Hoinărim... M-am liniștit ! M-am liniștit... Femeile prea lucide sînt plictisitoare. Iar celelalte sînt prea plictisite.

— Tot te mai gîndești la teoria ta, Justiția ? Îți reclam toată sinceritatea !

În clipa aceea în restaurant pătrunse Hurmuzaki. Justiția se înveseli deodată :

— Am găsit, Eugen ! Ne transformăm în călăuze și-l conducem pe Emanuel în Capitală !

Hurmuzaki se așează la masa lor ! Era și el vesel :

— Știi cum m-am despărțit de Irimescu, Eugen?... La vară mergem împreună la pescuit... pe marginea lacurilor... Mi-a confiscat și undițele... și cîrligele... și ața... și mușchele... totul... Păcat că n-am cumpărat momeala specială pentru lostrițe... și lipani...

Balasan își apropiase scaunul de fereastră. Privea afară. Nu vedea nimic decît albul zăpezii. Alb, alb, nimic. Nimic. Nu mai putea lucra. De mult timp nu mai putea lucra. Făcuse eforturi cumplite ca să se concentreze. Închidea ochii, își strîngea pumnii, își încorda tot trupul. Reușea să-și alunge gînduri, idei. Se liniștea totul. Textele curgeau ca niște șuvoaie subțiri, transparente, cristaline. Vedea șuvoaiele, vedea prin ele. Le direcționa cu grijă în capitole speciale, le închidea, le zăgăzuia. Dar era de ajuns să-l întărîte o singură vorbă și șuvoaiele se prefăceau în torente, în cascade, în avalanșe. Nu mai vedea nimic. Valurile opace îi acopereau memoria. Iar vorba care-i declanșa potopul îi aprindea fulgere absurde, îi crea asociații de idei stranii. Gîndurile îi goneau la întîmplare. Nu trebuie să i se împlînte în creier decît o singură vorbă pentru a-i provoca dezechilibrul. Un singur cuvînt... O secundă în plus de aprofundare a cuvîntului în loc să-i stabilească precizia termenului, evoluția, stabilitatea

lui, îl trimitea aiurea prin asociații de idei fantastice. Cuvîntul *floare* dintr-un text îl trimise dintr-o dată într-un parc veștejit, în care florile muriseră de mult. Revăzu o statuie veche, pe care se odihneau cîteva vrăbii. Urmări zborul vrăbiilor. Descoperi un pui golaș căzut din cuib, spre care se repezea o pisică. Dacă pisica ar mînca șoareci de cîmp, din acei care se hrănesc cu bondari aurii, aceștia n-ar mai fecunda trifoiul. Văzuse portretul lui Darwin într-o galerie engleză. Alături de el, portretul lui Newton. Toată povestea mărului era o farsă. Nu-i căzuse nici un măr în cap. Nu văzuse căzînd nici un măr. Odată sărise gardul unui vecin pentru a fura mere. Se repeziseră asupra lui trei cîini. Noroc că se urcase într-un copac. Cîinii lătrau în jurul copacului. Vecinul sosise în grădină cu o bîtă în mînă. Dar el sărise din copac în stradă, ca la circ. Dacă ar fi existat un trapez !... Era la circ cînd se prăbușise acrobatul Belino. Se răsucise în aer în triplu salt mortal, dar nu reușise să apuce trapezul. Întîrziase o fracțiune de secundă... Secunda. Nici nu se vedea mișcarea ei pe pendulă. Doar dacă ar fi o pendulă uriașă. Dar cea din casa veche era mică... Găsise una din chei în mașinăria pendulei. Piciorul îi era fracturat. Parcă auzea apropiindu-se trenul. Trebuia să-l prindă. Niciodată nu pierduse trenul. Într-un compartiment întîlnise odată o tînără care dormea ca un înger. Fusta i se ridicase deasupra genunchilor. Își aruncase jos ziarul pentru a se apleca, pentru a-i vedea pulpele. Erau albe ca marmura, ca zăpada. Voise de atîtea ori să-și plimbe mîinile pe coapsele de piatră ale lui Venus din Milo. Dacă toți cîți ar fi vrut și-ar fi plimbat mîinile, coapsele i s-ar fi tocit. Ar fi arătat ca o infirmă. Infirmă. A infirma. Infirmă. Infirmieră. Informă. Infirmă. In-

formă. Amorfă. Formată. Informată. Formulă. Formală. Forlamă.... Forlamă !... Forlamă !?... Ce i se întîmplase... Unde ajunsese cu comentarea textului ?... Ce înseamnă forlamă ?... De unde plecase ?... Își aminti o poezie absurdă : L'amiral Larima... Procedase la fel ?... Se oprise la Remi Belleau..

Îi analiza poezia „Avril". Ajunsese cu analiza la strofa a unsprezecea. La al patrulea vers :

„Volleter de fleurs en fleurs [1]

urmau versurile... un trisilabic :

Pour l'odeur [2]

și finalul strofei, un vers lung :

O'ils mussent en leurs cuissettes" [3]

Nu mai putea să lucreze. Îl părăsea memoria. Îi fugea memoria. Va trebui să intre sub teroarea cărților. Să-l hipnotizeze ca altădată cuvîntul scris. Să-i închidă orice poartă pe care ar putea evada. Să rămînă între rînduri, între paqini, între coperte. În închisoarea cărților. Să-și facă din fiecare pagină o celulă, din fiecare carte o temniță. Să intre voluntar în închisoare... Își aranjă volumele pe masă. În ordinea în care știa că le va cerceta. Deschidea paginile. Citea. Citea ore întregi. Pînă ce începea să citească cu voce tare și cu ochii închiși. Întorcea și paginile în gînd. Philippes Desportes... Chanson... Strofa a treia... Ultimul vers...

„Pour l'envoyer du lict au monument" [4]

Momument !... Unii comentatori s-au înșelat. I-au respectat sensul direct. Eroare ! Desportes folosise cuvîntul în sens de „mormînt". *Tombeau !* [5] Acesta

---

[1] Zburînd din floare în floare
[2] Pentru mireasma
[3] Pe care o ascund în piciorușele lor.
[4] Pentru a-l trimite din leagăn în mormînt.
[5] Mormînt.

era sensul pe care-l înțelegea Desportes. *Tombeau !* Din pat în mormînt ! Văzuse mormîntul unui sinucigaș... Sinucigașii se încadrează în două categorii. Două categorii ! Aceea a oamenilor care ajung la clipe de nebunie și aceea a nebunilor care ajung la clipe de luciditate. Cînd își descoperă nebunia... Nebunul pe care-l întîlnise în Bois de Boulogne era docil. Nu ataca pe nimeni. Se considera șarpe. Șarpe decapitat. Se tîra prin iarbă, încolăcindu-se. Nu mușca pe nimeni. Nu putea. Era decapitat. Dar dacă s-ar fi considerat un cap de viperă ?... Văzuse o viperă încolăcită pe piciorul unui viței. Mai văzuse una introducîndu-și capul după o broască, sub o lespede. Numai capul îi era sub lespede. Un om a venit cu sapa. A lovit o singură dată. Apoi s-a întors liniștit la lucru. Asfalta șoseaua... Pe asfalt, mașina parcă plutește. Iar pe pavaj suedez tremură de parc-ar trece peste niște strune lipite una de alta... La orice curbă periculoasă întîlnea un cap de mort cu două oase încrucișate sub el. Ca pe sticlele cu otravă. SO_4H_2... acid sulfuric... AzO_3H... acid azotic... CAzH... acid prusic. Hurmuzaki poate obține sute, mii de otrăvuri... La Paris, Hurmuzaki purta papillon. Ca un boem din cartierul latin... Cartierele Parisului !... Bercy ! Aproape de Sorbona, între străzile Saint-Jacques, Cluny, Sommerard și Écoles, s-au odihnit în timpul secolelor Villon, Baudelaire, Verlaine și în ultimul timp Carco... Trebuie să fi îmbătrînit Carco... Purta papillon cu picățele și hoinărea pe cheiurile Parisului... Un boem... „La bohême et mon coeur"... Dacă nu l-ar fi cunoscut, nu i-ar fi citit nici un vers.... Dintre toți fanteziștii numai Toulet și Derême... Poeții contrarimelor și contraasonanțelor... Ce idee ! Contraasonanțe !... Cea mai splendidă asonanță a găsit-o în limba romînă într-o poezie populară... De fapt era și o contraasonanță în catren... *Tristă... muscă... prispă...* O pregătire inge-

nioasă pentru cumplita rimă... Nu-i plăceau femeile goale. Nu-şi etalau frumuseţea, ci defectele. Fiecare femeie are un defect fizic... La urma urmei, o infirmitate... Numai că şi-o ascund sub rochii... Rochia nu e decît o mască... Dar cea mai perfectă mască e întunericul... Iar orbii sînt nedreptăţiţi. Posedă această mască fără s-o impună altora. Orbii ciocănesc cu bastonul. Un baston cu cap de metal. Buljoi avea un cui în vîrful bastonului. Nu trebuia să se aplece. Înfigea cuiul în chiştoace şi le culegea fără să-l vadă nimeni... Purta un joben spart... Se urca în copac cînd trecea... Credea că-i va vedea prin joben creierii... Iar vara se ascundea sub poduri şi se uita prin crăpături cînd treceau femeile... O ţigancă l-a observat... Pe-atunci putea să fugă... Odată a fugit pe ploaie, cu groaza că-l va atinge în spate trăsnetul... L-a atins pe un băiat din urma lui... Trăsnet... Fulger... Tunet... Ploaie... Grindină... Zăpadă... Viscol... Lupi... Colţi... Fildeş... Biliard... Verde... Iarbă... Barbă... Soarbă... Oarbă... Arbă... Ardă... Rdă... D... A... A!A!... Ajunsese la prima literă a alfabetului... Cum?... De ce?... A!... De ce A?... Şi ce căutau cărţile pe masa lui?... Pentru ce-i trebuiau cărţile?... Philippe Desportes?... Pentru ce-i trebuia opera?... I-o cunoştea pe dinafară... Nici o carte nu-i trebuia... Cunoştea fiecare pagină, fiecare rînd... Ce nevoie avea de cărţi?... Nu de cărţi avea nevoie...

„La chair est triste, hélas! et j'ai lu tous les livres" [1].

Nu mai putea să lucreze... De ce să lucreze? Pentru cine să lucreze? Pentru ce să lucreze? N-avea nevoie de monumente. Nici de bronz, nici de piatră, nici de aur, nici de zăpadă, nici de apă, nici de aer. Singurul monument e omul. Cu carnea

[1] Mi-e trupul ostenit, vai! şi am citit toate cărţile.

și oasele lui. Un monument al nimicului. Al neantului. Al infinitului. O ironie... O batjocură. Un hohot de rîs. Infinitul își rîsese de el. Îl făcuse să se creadă o parte a infinitului. Era un simplu hohot de rîs... *Fuir ! là-bas, fuir !* [1]... Poate și va reveni... Poate e frig afară... Poate e vînt, e viscol, e ger... Carnea îi ardea. Capul îi era un vulcan. Ochii își trimiteau fulgere înăuntru. *Je partirai !* [2]... Afară !... Oriunde... Dincolo de cărți. Dincolo de monștrii care se răzvrăteau în capul lui. Să scape de teroarea lor. Să scape numai un timp. Pe urmă se vor îmblînzi, iarăși. Și după ce se vor îmblînzi, se va întoarce docil în închisoarea lor. Va fi blînd. Îi va mîngîia din nou. Numai cîteva ore să scape de dînșii... Se va retrage încet, ca să nu-l observe. Nici nu se va auzi scîrțîitul ușii... Va păși în vîrfurile picioarelor... Se va sprijini de ziduri... ca să nu-și simtă infirmitatea... și cînd va fi afară...

Aerul rece îl lovi cu cruzime pe Balasan. Parcă era o bulă de aer cald scăpată în frig. O bulă infimă. Treptat simți pătrunzîndu-i răcoarea în interior. Era mai liniștit. Se va lăsa în voia pașilor, în voia gîndurilor. Descoperi parcă pentru prima dată curtea și casa. Aici copilărise !... Cine copilărise oare prin aceste locuri ?... Cine era copilul cu păr negru, care se ascundea la umbra copacilor și plîngea în cărți ?... Nu era el !... Nu putea să-și amintească parcă nimic cu gîndurile lui proprii.

Nu ! nu ! Să nu-și mai amintească nimic. Nu-și putea aminti prin amintirile lui. Oare nu mai avea amintiri ?... Nu se putea ! Dar va fugi de ele. Trebuia să se liniștească definitiv. Total. Să uite cărțile. Nici n-avea nevoie de ele. Nu mai avea nevoie de nimic. Să se plimbe. Să se liniștească. Să-și alunge clocotul din cap... Deci avea nevoie

[1] Fugi ! Într-acolo fugi !
[2] Voi pleca.

de ceva. Avea nevoie de el. De el. Pentru ce?... La ce mai folosea?... Dar avea nevoie să mai fie o dată *el*. Să nu-și fugă din propria-i ființă. Să-și regăsească totul ca la început. Ca odată. Să-și regăsească fiecare os, fiecare organ, fiecare fir de păr, fiecare gol din creier pe care să-l umple iar. Să-l umple altfel. Pentru că avea nevoie de el... De ce fel de el?... Nu! Să nu se mai gîndească! Să descopere din nou totul. Să uite totul și să descopere totul. Din nou... Cine descoperise totul din nou? Tot ce era pe lume?... Da! Uriașul! El descoperise totul de la început și ajunsese geniu... Va uita și el totul. Se va forța să uite. Își va impune. Să se uite dacă va putea la fiecare atom. Să deosebească dacă ar putea și compoziția aerului. Nu! Să se uite la lucrurile, la ființele, la obiectele din jur... Se va uita în vitrine. Va înregistra sec totul pentru a fugări gîndurile străine. Se va uita la fiecare vitrină... După ce va reuși să se regăsească... Începînd cu prima vitrină... Va înregistra totul sec, ca un om care descoperă totul pentru prima dată. Ca un copil. Ce-ar putea să facă un copil în fața unei vitrine?... Ar repeta fiecare obiect... Și-ar aminti la ce servește... Numai să scape de gînduri străine. E un copil care nu știe nimic... Nu va vorbi cu voce tare... În gînd... Ce multe lucruri... La singular... Așa vorbesc copiii.... Lingură. Furculiță. Cuțit. Solniță. Farfurie. Ceașcă. Lingură... singură... Nu!... Lingură. Castron. Linguriță... Nu poate să știe că linguriţele acestea plastice sînt pentru mustar. Dar nu va întreba. Se va întreba pe sine. Copilul e singur. Nu e cu mama lui... Altă vitrină... Beretă!... Întîi bereta... Copilul vrea întotdeauna o beretă... Pantaloni. Haină. Palton. Pantofi. Ciorapi... Înăuntru, o vînzătoare. Îl privește. Știe că-l privește. Trebuie

să-l privească. Îl privește atent... *La marchande d'habits...* [1]

Gol ! Nu ! Sînt oameni și e frig. Nici pantofii nu poate să și-i scoată din picioare... I-a plăcut întotdeauna să meargă cu picioarele goale... Ura ciulinii, dar iarba era moale și colbul ca vata. Mai fin, mai mîngîietor. Îi cucerea picioarele. Și iarba umedă, după ploaie, i le cucerea.

Dar dacă se va lăsa copleșit de gînduri străine ?... Dacă nu se va mai împotrivi lor ?... Poate vor fugi singure ? Împotrivirea atrage întotdeauna. Cetățile au fost întotdeauna cucerite. Cîmpurile care au lăsat să treacă în voie pașii soldaților au rămas întotdeauna fertile. Nu le-a cucerit nimeni. Cetățile au fost cucerite și distruse. Și au fost refăcute ca să fie din nou distruse. Împotrivirea atrage nimicirea, distrugerea. Poate că de aceea se pierde. Pentru că se împotrivește. Nu se va mai împotrivi. E atît de simplu... „Veniți, gînduri și amintiri străine ! Treceți prin mine ca pașii soldaților prin iarbă ! Nu mă împotrivesc ! Veniți !" Simțea o învălmășeală de gînduri. Îi va face explozie capul. Nu ! Trebuia să arunce provocarea pe rînd. Să cheme numai cîte un gînd. Altfel nu le va putea stăpîni.

„Tous les mots que j'avais à dire se sont changés en étoiles". [2]

Stele ! De ce-și refugiază poeții cuvintele, gîndurile, amintirile, sentimentele în stele ?... Pentru că sînt atît de îndepărtate ?... Pentru că sînt eterne ?... Pentru că sînt atît de strălucitoare ?... Pentru că înălțîndu-și capul le întîlnesc mereu ?... Stelele... orice se refugiază în stele... Poate pentru că în jurul lor se agită sumedenie de lumi necu-

---

[1] Negustoreasa de haine.

[2] Toate vorbele pe care le aveam de spus sa-u preschimbat în stele.

noscute... Pentru că sînt necunoscute! Pentru că rămîn necunoscute!... Și orice necunoscută se poate transforma în valoarea care i se dă. Aceasta e calitatea necunoscutului... Devine valoarea proprie a oricui... Stelele... Cum de nu s-a gîndit nimeni la un asemenea motto pentru o carte de dragoste?...

„Et j'ai vu perler des larmes d'amour
qui dureront plus longtemps que les étoiles
du ciel...“ [1]

Deci și stelele au un sfîrșit. Și orice lucru finit devine cunoscut. Numai infinitul nu poate fi pătruns, pentru că e unic.Nu poate fi pătruns decît de sine însuși. Infinitul nu dezvăluie decît lucrurile finite. Pe sine însuși nu se dezvăluie. Se apără. Instinctul omului de a-și ascunde gîndurile și sentimentele e un instinct de apărare. E singura rămășiță a infinitului într-însul. Orice instinct de apărare... Dar viața oare nu e o apărare împotriva morții?... Nu e și ea o urmă a infinitului?... Viața... Viața!... Unde e viața lui?... Și-a pierdut-o? Și-a pierdut singura rămășiță a infinitului?... Totuși trăiește... Pentru că gîndește... Pentru că simte... și totuși în urma lui e gol. Nu e nimic în urma lui. E întuneric. Întunericul e o mască. Cea mai perfectă. Ce și-a ascuns el cu această mască?... Și-a ascuns ceva dacă e întuneric în urma lui... Dar ce anume?... Acolo în întuneric a fost el cîndva. Întunericul acela este el. Trecutul lui. De cine s-a ascuns? Ce anume și-a ascuns? De ce și-a pus mască?... S-a ferit de cineva?... De cine s-a ferit?... Pe cine a părăsit?... Trebuie să profite de liniștea din capul lui... Trebuie să se adîncească în acest moment de luciditate!... Să scoată

---

[1] Și am văzut strălucind lacrimi de dragoste
care vor dăinui mai mult decît stelele cerului.

masca de pe fața trecutului său. Să facă lumină acolo în întuneric...

E liniștit. În întregime liniștit. E stăpîn pe gîndurile lui. Știe pe ce străzi a mers. Știe pe unde a trecut. Dacă ar cunoaște oamenii după nume, ar spune pe lîngă cine a trecut. Și totuși nu l-au mai năpădit gînduri străine și nici nu i s-au mai încîlcit propriile-i gînduri. E perfect lucid. Dacă ar putea să-și mențină luciditatea ! Trebuie să profite însă de momentul prin care trece. Să dezlege enigma măștii. De cine s-a ferit ?... Nimeni nu a încercat să-l atace. Și totuși s-a ferit de cineva. I-a fost frică de cineva. De aceea s-a ascuns sub mască. A făcut cuiva rău și n-a vrut să fie recunoscut. Cui i-a făcut rău ? Nimănui... A făcut rău părăsind... A fugit din mijlocul unor oameni. I-a părăsit. De ei s-a ascuns. S-a ascuns pretutindeni. În cărți, în cursuri, în genialitate, în izolare. S-a ascuns într-o lume străină. S-a înstrăinat. Nu s-a înstrăinat. A dezertat... A trădat...

„...Știu că am trăit demn, slujind viața. N-am trădat viața ca tine sau ca alții... Sînt milioane de oameni în lumea asta, zeci de milioane, mă, la picioarele cărora ar trebui să te tîrăști. Anonimi. Trăiesc demn și slujesc viața. Fac haine, nasturi, ghete, pîine, mașini, tipăresc cărți, pavează străzi, învață copiii să scrie, aprind lumini în parcuri, fac sănii, cratițe, locuințe, țigări. Nu-i cunosc. Dar mă închin în fața lor. Și-ar trebui să facem asta la fiecare pas. Ei slujesc viața. Cu puterea lor. Cu demnitate... Și tu ?... Tot ce-i pe tine, tot ce-i în tine, mă, fiecare fir de păr, fiecare por, fiecare celulă se datorește lor. Crezi că te-ai născut și ai crescut din nimic ? Încă înainte de a ieși în lume, prin cei care te-au zămislit, ai fost dăruit acestei solidarități, acestui colectiv uman. Fiecare pas al tău, de la primul pe care l-ai făcut pe podea pînă la cel care te-a urcat la catedra Sorbo-

nei, ţi-a fost susţinut de aceste milioane de anonimi. Ai crescut pe spinarea lor. Şi cîţi din ei n-au ştiut, poate, că te poartă în spinare?.. Dar te-au susţinut cu gîndul că-ţi vei aminti odată şi vei veni în mijlocul lor să-i mîngîi... Şi tu...?"

De ei s-a ferit! De ei s-a ascuns!... N-a făcut-o dinadins. Dar a făcut-o. S-a ascuns din instinct. Dintr-un instinct de apărare. Exista o vină în el. N-a vrut s-o vadă. N-a vrut s-o descopere. În loc de aceasta s-a ridicat făţiş împotriva lor. Nu le-a dat înapoi nimic din ce a luat. A fost ca o sămînţă. A fost dăruit pămîntului şi a devenit un arbore. L-au pus în pămînt oamenii. L-au îngrijit oamenii. L-au crescut ei. El însă nu i-a primit la umbra lui. A alungat şi păsările care voiau să-şi facă într-însul cuib şi să se odihnească după ce cîntau. Cînd a devenit uriaş, în loc să aţină calea vînturilor, a îndreptat vînturile asupra lor. Genialul Balasan!... În trei decenii n-a pătruns niciodată, nici pentru o clipă, în casa vreunuia din cei care l-au crescut. S-a întîlnit cu unul singur din ei. Dar acesta a venit în casa lui. A venit nu să înveţe, ci să-l uimească. A venit să-i arate de cine s-a înstrăinat. Şi el n-a înţeles... Enigma întunericului, enigma măştii... Nici nu ştie dacă aceşti oameni iubesc, dacă ştiu să mîngîie pulpele şi sînii unei femei, dacă simt minunea sărutului. Nu ştie nimic despre dînşii. Constituie o lume necunoscută. Noutatea acestei lumi îi este străină... Nici nu ştie dacă ar mai avea nevoie de dînsul!... Nici nu ştie dacă dînsul ar mai putea avea nevoie de această lume... Întrebările acestea nu şi le-a pus niciodată... Groaznică luciditate!...

Balasan zări firma unei şcoli. „Şcoala medie numărul 4". Se opri o clipă. Îşi duse mîna la frunte. Respiră adînc de cîteva ori. Intră apoi cu paşi hotărîţi în curtea şcolii. La o singură fereastră a clădirii era lumină. Într-acolo se îndreptă Balasan.

Lumina venea dintr-o cameră care se lipise ca un apendice de clădirea școlii. Balasan se opri în fața ușii. Era emoționat. Bătu încet, de cîteva ori, în ușă. Îi deschise un bătrîn, care îl salută respectuos, adresîndu-i-se din obișnuință:

— Poftiți, poftiți! Intrați, tovarășe profesor!

Balasan pătrunse în încăpere. O odaie mică, îngrijită. Pe un pat mare, de lemn, se odihnea o bătrînică. Probabil nevasta portarului.

— Aș vrea să vorbesc cu directorul, spuse Balasan.

— Tovarășa directoare e plecată — îi răspunse calm bătrînul. Mîine dimineață la opt o puteți însă găsi.

Balasan se-ntristă dintr-o dată.

— Regret foarte mult. Nu mai vine sigur în astă-seară?

— Păi nu mai cred să vină. Dar de, știu eu? Cine să-i spun că a întrebat de dumneaei?

— Profesorul Constantin Balasan, Doctor magna cum laude la Sorbona. Profesorul universitar Constantin Balasan. N-am obișnuit niciodată carte de vizită. Cred însă că a auzit de mine.

— Vai de mine, se scuză portarul. Cum să nu fi auzit? Păi cine n-a auzit de dumneavoastră în oraș!

— Să-i comunici, te rog, că îmi ofer serviciile mele de profesor, dacă are nevoie de mine.

— Chiar în astă-seară mă duc să-i spun. O caut acasă... Să-i spun că vreți să veniți profesor aici la noi?

— Da! răspunse sec Balasan.

Și fără să mai adauge vreun cuvînt părăsi camera. De abia cînd ajunse la poartă își aminti că uitase să spună „bună ziua". Omul era probabil jignit. Cum putuse să omită acest lucru elementar?... Bătrînul era unul din oamenii lui Toporaș. Unul din anonimii care-l însămînțaseră. Făptuise o

nouă nelegiuire. Fără să mai ezite, se întoarse înapoi. Portarul îl privi și mai uimit. Femeia i se alăturase. Stăteau amîndoi încremeniți în mijlocul odăii.

Balasan se înclină mai întîi în fața bătrînei. Îi luă mîna și i-o sărută. Bătrîna nici nu avu vreme și putere să se împotrivească. După ce scutură mîna portarului, Balasan rosti cu voce gravă :

„Âme curieuse qui souffres
Et vas cherchant ton paradis,
Pleins-moi !... Si non, je te maudis !" [1]

Își mai înclină o dată capul, după care părăsi definitiv încăperea. Se opri din nou la poartă. Se uită în toate părțile. Cine l-a urmărit ? Cine a rîs de gesturile lui ?... Nu era nimeni. Și totuși i s-a părut că aude un rîs ironic. Întrebă cu voce tare :

„Qui donc a ri dans le soir qui s'offense... ?" [2]

Cine rîsese ?... Întunericul ?... Întunericul ! Masca !... Nu-l lăsa !... Îl urmărea, îl hărțuia !... Îi trimitea iarăși gînduri străine... Dar nu-l vor mai putea stăpîni ! Nu-și vor mai exercita teroarea asupra lui. Li se va împotrivi. Își va aduna toate puterile... Fusese undeva. Făptuia un mare gest. *Le grand geste* [3] ! Unde fusese ? Unde era ?... Văzuse doi bătrîni... Un bărbat și o femeie... O femeie bătrînă... I-o descrisese Ronsard... Ronsard îi făcuse cunoștință cu ea. De mult. Îl depășise de mult pe Ronsard. Bătrîna lui Ronsard, oare nu era micuța Casandra ?... Mignonne... Din ce în ce mai scundă. Ca Nibelungii. Wagner ! Cînd va ajunge la perioada wagneriană din Franța ?... Nu ! Drama mu-

---

[1] Suflet ciudat — chinuit
care-ți cauți Paradisul.
Plînge-mă ! Altminteri te blestem.

[2] Cine a rîs oare în noapte, supărînd-o ?

[3] Marele gest.

zicală a fost dăruită prea devreme omenirii de către Wagner. Era planificată către mijlocul celui de al treilea mileniu. Melodia infinită... Melodia infinită !... Wagner pătrunsese în infinit. Doborîse zeii și se înălțase în infinit cu Parsifal. De ce-l alesese tocmai pe Parsifal ? De ce nu l-a ales pe Merlin ? Sau pe Lancelot ? Sau chiar pe Regele Arthur ?... Parsifal !... N-ar fi existat fără Iosif din Arimateia... Iar Iosif n-ar fi existat fără cupă... Cea mai frumoasă cupă o văzuse în Elveția în muzeul unui colecționar din Geneva. Era și un pumnal acolo. Durendal... Durendal... Achile nu-și plînsese armele. Nici nu încercase să și le sfărîme ca Roland. Ajax se ucisese. Ulysse cîștigase. Dedalus se rătăcise prin Dublin. Nimeni nu-l întîlnise în primele capitole. Capitoliul îl chemase pe Jupiter să vadă cum sînt zvîrliți trădătorii. Cît îl urîse pe Ephialte ! Trebuia aruncat de pe stînca Tarpeiană. „Vino singur să iei armele !" În tabloul lui David, Leonida e gol. Ține scutul în mîna stîngă. În limba italiană : sinistra. Droit. Avant. Marș. Marchand. Negustor. Hermes. Mercur. Hydrargir. Barometru. Torricelli. Galileu. Galia. Rubiconul. Conul. Cornul ! Con. Corn. Similitudine. Atitudine. Altitudine. Gratitudine. Udine. Udine. U... d... i... n... e... Nu ! Nu mai poate ! Gata ! Nimic... Nimic ! Silence ! Silence !... Liniște. Multă liniște. Numai liniște. Li-niș-te... Încet... Unde e ?... E noapte... E întuneric. Zăpadă. Nici o lumină. E pe cîmp. Afară. Un pod. Răscruce... Răscrucea !... Aici trebuia să fie o cîrciumă... Un han... L-ar fi lătrat cîinii... Al cui ar fi fost hanul ?... Cineva plîngea în fiecare zi aici... Un bătrîn... În cîrjă... Îl doare piciorul... E cîmp. Zăpadă. Trebuie să se întoarcă... Clopoței... Zurgălăi... Uitase cuvîntul. Nu mai sînt aritmici... Se apropie... Se aud... Trebuie să se liniștească... E tîrziu... Să-și strîngă pumnii. Să-și frece fruntea

cu zăpadă. E multă. Nimeni nu va ști că a furat un pumn de zăpadă. E rece. E bine. E liniște. Va chema din nou cîte un singur gînd. Cîte unul singur. Numai răscruce nu. Nici cîrciumă. Nici părinți. Nici infirmitate. Nici bani. Nici student. Nici cheie. Nici lacăt. Nici cîine. Nici pendulă. Nici statuetă. Nici vază. Nici tren. Nici gară. Nici profesor. Nici spital. Nici doctor. Nici telegramă. Nici sinucidere. Nici „cine?" Nici „cum?" Nici femeie. Nici restaurant. Nici pîine. Nici vin. Nici examene. Nici geniu. Nici Paris. Nici Sorbona. Nici viață. Nici moarte. Nici om. Nici dumnezeu. Nici pămînt. Nici cer. Nici stele. Nici cosmos. Nici infinit... Nici iertare... Nimic... Nici nimic... Gata! E liniște. Ritm. Clopoței. Sanie. Cai. Oameni.

— Bună seara!

Trebuie să se stăpînească. Oameni! Om! Trebuie să fie om! Să se învingă! Să învingă! Să răspundă.

— Bună seara!

Poate! A învins! S-a liniștit! E om!

— Spre oraș?

— Spre oraș...

— Apoi urcați-vă în sanie. Că loc, slavă domnului, avem berechet. Trrrrr! Trrrrr! Urcați-vă!

— Mulțumesc.

A mulțumit. A vorbit. E om. Se va urca în sanie. Sînt numai doi oameni. Numai doi. O femeie și un bărbat. I se face loc... A învins!... Vede. Pipăie. Aude. Simte. Înțelege.

— Veniți de la gospodărie?... Cum de v-au lăsat pe jos pe vremea asta! Brrr. Ce ger! Doamne! Și ce viscol!... Și lupii se-ncumetă pe așa o vreme.

— Lupii?...

— Lupii... Foiesc prin pădurile de pe aici. Da' pesemne că au ce mînca. Au dat de iepuri. Alt-

minteri s-ar fi înhăitat și ar fi pîndit animale sau chiar oameni.

— Oameni ?...

— Ehei ! Cînd îi îndeamnă foamea, își uită frica. Că altminteri sînt mai fricoși decît iepurii...

— Iepurii ?...

— Da, da !... S-au înmulțit toamna asta ca șoarecii... Ce zic eu ! Mai ceva. Ca puful de păpădie, ca broaștele după ploaie.

— Ploaie ?...

— Da' mi se pare mie că dumneavoastră ați cam înghețat... Ilinco, ia dă-i tu șuba dumnealui și pune-ți blana ceea pe tine. Că șuba-i caldă... Așa ! Îmbrăcați-o ! Ca să vă mai veniți în fire.

— E cald... cald...

— Așa-i cînd vă prinde gerul ! Nu-l mai simțiți. Vă apucă fierbințeala și toropeala... Nu vi-i somn ?...

— Somn ?...

— Eu zic c-ar fi bine să vă frec puțin cu zăpadă și pe urmă să vă învelesc în șubă. Trrrrr !...

Cineva îi freca fruntea și fața cu zăpadă. Îi freca mîinile. Îi ajuta să se urce în sanie. Îl învelea cu o șubă goasă. Îl răcorea. Da. Era răcoare.

— Nu-i așa că-i mai bine ?... Ilinco !... Ia scoate șipul cu țuică...

— Nu ! Mulțumesc. Nu-mi place alcoolul...

Alcoolul... Alcools !... Apollinaire... Nu ! E cu oameni. Trebuie să fie om !

— Dacă nu doriți... Eu nu vă forțez. Da, să știți că e țuică.

— E tot alcool. Obținut pe cale naturală. Aceeași formulă chimică...

Își amintea formula. Era lucid. N-avea nici un rost să spună formula. Ar fi caraghios... Era lucid ! Sania luneca pe zăpadă...

Se trezise. Era complet lucid. Ajunsese în oraș. Va merge singur. Pe jos.

— Mulțumesc. Mă dau jos aici. Mulțumesc. Mulțumesc.

Rezistase. Era lucid. Își amintea fiecare amănunt din drum. Fiecare vorbă care i se spusese, fiecare vorbă pe care o spusese... Era treaz. Nimerise din nou în viață. În lume. Printre oameni.

„Le vent se lève !... Il faut tenter de vivre !" [1]

Avea pentru ce să trăiască. Pentru cine să trăiască.

„Adieu, Narcisse... Meurs ! Voici le crepuscule..." [2]

Iar era întuneric... Cu cîtă perfidie i se infiltrau din nou gîndurile străine... Voiau să-i dea dreptate. Dar nu cu glasul lui. Le va alunga. Se va refugia în amintiri. În primele amintiri... Parcă i le aducea în jur cornul din Simfonia a zecea a lui Șostakovici. Acel corn care despica drumul spre amintirile senine ale copilăriei... Ale tinereții... Tot orașul îl arăta cu degetul. Terminase liceul în șase ani. Era un tînăr... Un copil... O chema Elena... Se întîlneau la poarta parcului... Ajunsese chiar la poarta parcului. Amintirea îl adusese aici... Nu-și chemase el amintirea. Amintirea îl chemase... Mergeau pe alee. Își amintește fiecare cuvînt pe care i l-a spus, pe care l-a auzit... Era timidă. Vorbea încet. Purta cozi. Se înroșea mereu. Mergea cu pași mici. Trebuie să și-i potrivească și pe ai lui. O lua la braț cînd știa că nu-i vede nimeni. N-a sărutat-o niciodată. Dar i-a spus. I-a spus că o va săruta. În ziua cînd se vor întîlni în același loc... La cei trei copaci gemeni... În ziua cînd va veni acolo, cînd vor veni acolo. Amîndoi. Cînd el va putea să-i recite în întregime Chanson de Roland. Ea se

---

[1] Pornește vîntul. Trebuie să-ncercăm a trăi.

[2] Adio, Narcis ! Mori ! Iată amurgul !...

înroșise. Simțea sărutarea. Și el o simțea... La cei trei copaci gemeni... A ajuns ! N-au mai crescut. Sînt la fel ca atunci.

...Să se apere cu amintirile. Cu amintirile pure din vremea cînd trăia... Cum era ea ?... Era timidă. Vorbea încet. Purta cozi. O chema Elena. O lua la braț cînd știa că nu-i vede nimeni. N-a sărutat-o niciodată. Dar i-a spus. I-a spus că o va săruta. În ziua cînd se vor întîlni în același loc. Aici. La cei trei copaci gemeni. Cum era ea ? Era timidă. Vorbea încet. Purta cozi. O chema Elena. O lua la braț... Dar a mai auzit toate acestea !... Le-a auzit !... Cine i le-a spus ?... Cînd i le-a spus ?... O chema Elena. I-a spus că o va săruta. În ziua cînd se vor întîlni în același loc. Cînd el va putea să-i recite în întregime Chanson de Roland... ! Oare îl așteptase ?... Dar el nu venise. De ce nu venise ?... Cunoștea cîntecul lui Roland, dar nu venise. Îl recitase de atîtea ori. Dar nu aici. Nu în fața ei. Nu la locul de întîlnire. Și n-o sărutase. Nu sărutase pe nimeni. Trăise fără să sărute pe nimeni.

„Mais moi Narcisse aimé..." [1]

Nu ! Se va opune din nou... O chema Elena... Dar nu venise. N-o sărutase. Poate o sărutase atunci. Se rușinase. Da ! Se uita la el... Era aici... Îl privea mută... Uimită... Speriată... Am venit !... Eu sînt, Elena !... N-auzi cornul englezesc ?... Eu sînt... M-am reîntors aici... Crezi că a trecut prea mult timp ?... Nu !... Sînt tînăr... Nu vezi ce tînăr sînt ?... Tu ai cozi... Ești la fel de timidă... Sîntem *atunci*... Nu te speria... Am dreptul să te sărut... Poți să aștepți ?... Nu te sărut înainte... *Puis*. Stai

[1] Dar eu, Narcis iubit...

jos. Vreau să-ţi aduci cozile pe piept... Ascultă-mă ! Încep :

„Carles li reis, nostre emperere magnes
Set anz tuz pleins ad estet en Espaignes :

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Pluret des oilz, sa barbe blanche tiret.
Ci faft la geste que Turoldus declinet.“ [1]

Unde sînt... E dimineaţă !... E lumină !... Sînt oameni !... Oameni ! Se uită la mine ?... Da... Nu ! Nu mai e nimic... Eu... Cine e ?... Oameni. Numai cîteva clipe... Umbre... Întuneric... Nu mai e nimic. Nicăieri. Gol... Oameni... Numai cîteva clipe... Voi putea !... Merg... Trec pe lîngă oameni... Se uită undeva... Merg... Numai cîteva clipe !... Voi rezista... Unde am fost ?... Nu !... Dacă mă gîndesc... Nu... Nu rezist... Trebuie să ajung... Sînt oameni... Merg... Stradă... Pot !... Rezist... Pînă la capăt... Un om. Îl cunosc. Îl salut. Cine e ?... Cine e ?... Nu ştiu... Mai bine. Să nu ştiu nimic pînă acolo. Trebuie să ajung... Acolo. Să ajung om... Sînt Constantin Balasan... Am ajuns... Sînt profesorul Constantin Balasan... Doctor magna cum laude la Sorbona... Profesorul Dinu... Mulţumesc... Merg... Urc scările... Sînt profesorul Constantin Balasan... Profesorul Dinu... Scoateţi-l !... Ce vor ei ?... Repet... Scoate-

---

[1] Carol, rege, împăratul nostru cel mare
Şapte ani împliniţi a rămas în Spania.
Ochii lui varsă lacrimi şi alba barbă-şi smulge.
Aici se termină cîntarea pe care o povesteşte Turold.

ți-l ! E întuneric... Numai o clipă... O singură clipă... El e...

— Dragă Dinule... iartă-mă... Îți comunic o veste foarte gravă. Am înnebunit...

Profesorul Dinu și asistenții săi de abia avură timpul să-l prindă pe Balasan în brațe. Îl auziră murmurînd. Apoi vocea îi deveni țipăt :

„Je suis hanté." L'Azur ! l'Azur ! l'Azur ! l'Azur ! [1]

Intrase din nou sub teroarea gîndurilor străine.

---

[1] Sînt obsedat ! Senin ! Senin ! Senin ! Senin !

Cornelia se trezi înaintea lui Lucian. Deschise ochii, dar simţindu-l pe Lucian lipit de ea, simţindu-i respiraţia urcînd ca un abur cald pe gîtul ei, se strădui să stea nemişcată. Lucian dormea liniştit. Nu-i vedea ochii, nu-i putea vedea faţa. Îl revăzu cu închipuirea. De atîtea ori îl privise dormind. Din cînd în cînd i se mişcau pleoapele şi buzele, probabil sub presiunea visurilor. Ar fi vrut să-l vadă în visul acestei dimineţi. Dar nu putea să fie decît un vis calm, reflectat în acel aer de seninătate şi fericire pe care ea i-l cunoştea. Lucian muncise mult în zilele din urmă. De multe ori întîlnirea dintre zi şi noapte îl găsea treaz. Îşi scria reportajele şi după ce le termina, noaptea, noaptea tîrziu, se adîncea într-un fotoliu şi stătea ore întregi nemişcat. Îşi aduna gîndurile, amintirile, le însăila fără încetare pe idei directoare. Îşi construia romanul. Începuse să şi-l împartă pe capitole. Îl văzuse însemnînd în carnet, după asemenea perioade de meditaţie, doar cîteva cuvinte. Nume legate prin linii, rareori cîte

o explicație, atît de generală însă, încît nu înțelegea nimic. Ghicea însă în ochii lui, pe fața lui dacă orele fuseseră fructuoase. Iar cînd o vedea pe ea trezindu-se, începea să fredoneze melodii ciudate, compuse din crîmpeie de cîntece cunoscute. Nu trebuia să-i mai spună nimic. Era o înțelegere tacită. Înaintase cu construcția romanului, descoperise idei noi. Curajul și încrederea în reușită sporiseră. Cînd nu-i auzea glasul, cînd îl găsea adormit pe fotoliu, sau treaz, dar cu ochii închiși, mișcîndu-și nervos degetele, știa că nu-i reușise ceva. Ea făcea un zgomot ușor, se întorcea sau murmura cîteva cuvinte, se prefăcea din nou adormită. Lucian îi aștepta acest semnal pentru a veni lîngă ea, pentru a-i șopti că are nevoie de dînsa. Ea răspundea printr-o mișcare leneșă a capului. Întotdeauna nega. Era o înțelegere tacită. Lucian se lipea de ea, o înconjura cu brațele, îi căuta ochii cu buzele și fără să-i vorbească o convingea. Mîngîierile lui erau calde, amețitoare, noi...

Lucian o căuta cu mîinile în somn. Palmele lui înaintau întotdeauna timide spre pieptul ei. Tremurau cîteva clipe, apoi se retrăgeau. Se retraseră și de astă dată. Cornelia nu voi să-l trezească. Era liber. Era prima lui zi de concediu... La redacție se va duce tîrziu. Amintirea coșmarurilor o năpădi iarăși. Știa de ce-l oprise Nistor încă o zi pe Lucian în redacție. Pentru a afla răspunsul ei...

Cornelia se cutremură... Astăzi se căsătoreau. La prînz... Nistor îi aștepta răspunsul pînă la prînz. Știa că nu va da înapoi. Îi va vorbi lui Lucian. Îl va opri în redacție pe Lucian și dacă pînă la prînz ea nu-i va telefona...

Lucian o căuta din nou... Îi simți dorința în palmele care o mîngîiau... Nu putea să renunțe la Lucian. Era unica dorință pe care voia să și-o înfăptuiască. Teama că l-ar putea pierde o îngrozi. Lucian era al ei... Își ridică întîi capul, pentru a-l

privi. Zîmbea. Renunță la orice joc. Se ghemui la pieptul lui și se abandonă total în brațele lui...

Cornelia se opri în fața oglinzii. Se trudea din greu să-și împletească părul încă scurt. Cozile erau mici și ascuțite și-i împungeau umerii. Cînd se prezentă în fața lui Lucian și se roti lent ca un manechin pentru a-i auzi părerea, își recîștigase stăpînirea de sine :

— Mă acceptați sub această formă ?... Sau doriți să ridic vîrfurile cozilor în sus ?...

Lucian o prinse de umăr și o obligă să se mai rotească o dată. Încă o dată și încă o dată.

— Mai repede, mai repede ! comandă el. Ca un titirez. Poate nu mai văd nici o urmă din urîțenia cu care te-a înzestrat natura.

— Eu nu mai văd nimic, spuse ea cînd se opri din învîrtit și se clătină amețită.

Lucian o prinse în brațe și o duse în fața oglinzii :

— Să închidem amîndoi ochii. Să nu ne uităm noi în oglindă. Să se uite oglinda la noi.

— Prostule ! Dacă închidem ochii, nici oglinda nu se poate uita la noi. Cel mult putem să ne uităm unul la altul cu ajutorul oglinzii. Eu să știi că mă strîmb la tine.

— Eu... ca să te salvez, voi plînge. Dacă plîng aici, poate reușesc să fiu numai furios în fața ofițerului stării civile... Nu mișca nasul !... Tu chiar plîngi ?...

Lucian renunță să se mai uite în oglindă. Își întoarse privirile spre Cornelia. Ochii ei erau plini de lacrimi. Dar de ciudă că fusese descoperită reuși să se stăpînească.

— Am vrut să te încerc. Să te fac să tremuri puțin. Ce ai cu nasul meu ?... Ah ! Mă voi răzbuna pe tine în așa fel, ca să cauți scăpare în infern.

Tonul ei era forțat. Se apropie de Lucian și-și potrivi fruntea în bărbia lui. Îi căută mîinile și i le strînse cu toată puterea.

— N-am știut că ai asemenea putere! se miră Lucian. Dar dacă vreau te transform în fulg.

— Nu!... Tu chiar vrei să ne căsătorim astăzi?...

— Eu?... Nici nu mă gîndesc... Ce nume să-ți dau eu ție în roman?... Pînă acum ești singurul personaj însemnat cu X. Toate celelalte personaje au nume. Tu ești o necunoscută. Nu-ți găsesc numele.

— Necunoscută?... Sînt o necunoscută, Lucian. Sînt plină de necunoscute. Nici nu știi.

Lucian rîse. O atrase la pieptul său.

— Ești atît de cunoscută, Cornelia! Îți cunosc fiecare fir de păr. Ți-am numărat și genele. Știu și de cîte ori clipești într-o oră. Și cum respiri. Cînd dormi, cînd visezi, cînd te gîndești... Dar n-am nevoie de toate acestea în roman. Am nevoie de un nume.

— Tu chiar crezi că mă cunoști de tot, Lucian?

— Pe tine da, Cornelia! Nu știu cum ai curajul să mai mă întrebi... Tu știi că e tîrziu?

Cornelia cotrobăia prin șifonier. Lucian îi auzi numai vocea.

— Azi nu poate fi tîrziu... Am o idee, Lucian!... Nu te mai du la redacție!... Spune-i lui Gorga să-ți lase răspuns dacă e ceva urgent, sau dacă e nevoie de tine... Sau chiar să-l invităm după-masă la noi. Înainte de a pleca... Dar cu condiția să nu-i spunem nici lui.

— Trebuie să mă duc! Dacă m-aș fi gîndit de ieri... Așa... am lăsat cîteva lucruri nerezolvate.

Cornelia insistă. Își scoase capul din șifonier și se uită poruncitor la Lucian:

— Ba nu! Să nu te duci! Să plecăm la Crîng! Și să-i spui numai lui Gorga unde sîntem.

— Și pentru asta trebuie să mă duc... Iar Nistor mi-a declarat ieri că are observații la un material... Nu prea îmi dau seama ce fel de observații poate să aibă. Dar trebuie să le rezolv.

— Tu crezi că Nistor e în stare să facă observații ?

Lucian se uită surprins la Cornelia.

— Ce vrei să spui ?... Orice om poate să facă observații. Darul acesta sau, dacă vrei, dreptul acesta aparține fiecărui om de pe pămînt... Calitatea observațiilor e cu totul altceva.

— De ce vrei să te duci ?

— Trebuie, Cornelia. Mă duc direct la Nistor și cum termin cu el viu să te iau... Nici nu ne-am cumpărat schiuri... Deși pentru tine ar fi mai nimerită o săniuță cu funie colorată... Te-aș plimba toată ziua... Te-ai întristat pentru că te-am amenințat cu săniuța ? Dacă ai ajuns atît de copilă, chiar ai merita...

Cornelia se trîntise pe pat. Nici nu-și întoarse capul spre Lucian.

— Aș fi vrut atît de mult să fim toată ziua împreună și să plecăm repede la Crîng.

— Știi ce, Cornelia ?... Haidem împreună ! Intrăm împreună și la Nistor. Deși nu prea îmi face plăcere... dar dacă vrei să fim împreună...

Cornelia nu răspunse. Își înfundase fața în pernă. Auzise totul. Inima îi zdruncina pieptul.

— Stai, stai !... Uitasem... Tu nu vrei să știe nimeni... Atunci, mă aștepți în anticameră... Dacă nu răspunzi, plec. Număr pînă la trei. Încep : Unu... doi... trei !... La revedere.

Lucian părăsi încăperea, dar se întoarse după cîteva clipe. O găsi pe Cornelia în același loc. Nu se mișcase. Se apropie în vîrful picioarelor de ea, îi prinse capul în mîini și i-l întoarse spre el cu toată rezistența pe care dînsa o opunea.

— Am plecat, Cornelia. Fug! Ca să mă reîntorc cît mai repede.

Cornelia nu deschise ochii. Lucian consideră gestul ei o invitație și o sărută pe ochi. O amenință apoi din pragul ușii:

— Dacă nu te găsesc aici, în același loc, spun „nu".

Cornelia rămase mult timp așa cum o lăsase Lucian. Era incapabilă să ia o hotărîre. Nistor nu-l va lăsa pe Lucian să plece din redacție pînă ce ea nu-i va da telefon. Lucian o cunoștea! Nu era nimic necunoscut pentru dînsul! O cuprinse iarăși groaza. Îl înșelase pe Lucian. Îi ascunsese un fapt extrem de important din viața ei. Lucru pe care ar fi trebuit să i-l destăinuie din prima clipă. Lucian ar fi înțeles-o. Dar oare ar fi înțeles-o? Gîndea egoist. Nu aceasta era problema... De ce nu a avut ea tăria să-i declare totul lui Lucian? Problema era a ei, nu a lui Lucian. Nu trebuia să se gîndească la ce ar fi putut spune Lucian, la atitudinea pe care dînsul ar fi luat-o, ci la datoria pe care ea o avusese față de dînsul. De ce, de ce tăcuse?... De ce nu-și deschisese sufletul?... Trecuse peste cea mai elementară datorie. Aceea de a fi cinstit, sincer... Fusese mai sinceră cu Nistor decît cu Lucian... Era groaznic. Cîtă putere i-a dat lui Nistor asupra lui Lucian!... Prin tăcerea ei... Prin nesinceritatea ei... A ucis și ea ceea ce era frumos, ceea ce îi era drag... A fost slabă, nehotărîtă... Și n-are nici acum puterea să îndrepte totul... Unde va ajunge?... Gîndul care-i veni în minte era lugubru... Aceasta ar fi distrus totul, și în primul rînd pe Lucian... Iar peste cîteva ore... Peste cîteva ore... Nu actul în sine... Nici nu va putea ajunge pînă acolo... Era singurul lucru cinstit pe care-l mai putea face. Să oprească totul... Dar cum?... Cum?... Era singură... Dacă ar fi trăit mama ei!... I-ar fi spus de la început totul. Ea nici

nu-l cunoscuse pe Lucian... A rămas singură... Singură. Doar cu Lucian...

Cornelia se ridică încet de pe pat. Nu era singură. Se hotărîse. Își va duce gîndul pînă la capăt! Va găsi acolo totul. Orice s-ar întîmpla. Trebuia să-și mențină hotărîrea...

Surprinderea Siminei cînd o văzu pe Cornelia se transformă repede în bucurie. Nici nu-și dădu seama că avea mîinile pline de făină. Îi sări în întîmpinare, apucînd-o de umeri:

— Nici nu știi ce bucurie mi-ai făcut, Cornelia. Vă așteptam pentru după-masă... Ei, nu! Lasă la o parte tristețea! Nu știu ce le-o fi apucînd pe femei să plîngă înainte de a se căsători?... N-am rîs nici eu. Dar eram atît de bucuroasă, că toți întorceau capul după mine pe stradă.

Cornelia se dezbrăcase. Simina îi descoperi cozile și o pufni rîsul.

— Mi-a fost teamă că n-o să-ți lași cozi. Eu, din ziua aceea, mă chinuiesc cîte un ceas pe zi ca să mi le fac. Vrei să le vezi?

Și fără să aștepte răspunsul Corneliei își desfăcu broboada de pe cap. Înfățișarea Siminei se schimbase ca prin farmec. Părea o copilă. La aceasta mai contribuia și figura ei, care aștepta întrebătoare și cu teamă parcă răspunsul Corneliei.

— Am știut c-ai să arăți ca o elevă, Simina, îi spuse Cornelia. Ia întoarce-te!... Întocmai ca ale mele. Nu-i așa că-ți înțeapă umerii?

— Las-că ne răzbunăm noi. Peste cîteva luni de zile cînd o să ieșim amîndouă la plimbare... Să vezi cum o să întoarcă toți capul după noi... Alexandru o să creadă că după el... sau nici n-o să observe... În ce rochie te îmbraci?... Eu am îmbrăcat atunci o rochie... Hai să ți-o arăt.

Cornelia se duse după Simina. Parcă-i pierise curajul. Avusese de gînd să-i povestească totul. Dar

felul cum fusese primită, bucuria Siminei, îi topea hotărîrea.

— Îți place?... N-o îmbrac decît în ziua cînd sărbătorim căsătoria... Alexandru nu s-a gîndit la asta, dar eu am făcut un obicei. Acum mă anunță el cu cîteva săptămîni înainte... Știi cum se înroșește?... De ce nu scoți nici o vorbă?... Nici nu mi-ai spus dacă-ți place... Și nici... Hai să mă ajuți la mîncare, poate-ți trece supărarea... Și poate n-o să mai rămîi mută... Tot o să mă întrebi cum se face cutare sau cutare lucru.

Simina era veselă că are cui să-i povestească amintirile sale. Îi dădu Corneliei de lucru, treburi ușoare, ca să n-o încurce. După un timp însă, văzîndu-și prietena atît de gînditoare, își încetă și ea lucrul.

— Văd eu că n-o scoatem la capăt, draga mea. Dacă merge așa, ne rămîn bărbații flămînzi. Te frămîntă ceva?... Spune-mi!... Nu te mai codi!

Cornelia încercă să închege o poveste despre o prietenă a ei care i-a ascuns viitorului soț o anumită taină din trecut și care nici în ziua căsătoriei n-a avut curajul să-i mărturisească. Era ceva vag, confuz, inoportun. Nu se putea înțelege nimic din ce spusese ea.

Simina tăcu o vreme. Părea că se gîndește la ceva. Nu se uita la Cornelia, care se simți parcă mai ușurată, neștiindu-se privită. Își pironise privirile în pămînt. Nu și le ridică nici cînd începu să vorbească:

— Cornelia... Ai făcut bine că ai venit la mine... Eu nu știu nimic... Nici Alexandru nu știe nimic... Dar mi-a spus de la început că în tine e ceva... Puțină vreme după ce ați plecat. Spunea că e arșiță în sufletul tău. Eu nu l-am crezut... Dar acum îl înțeleg... Pricep ce voia să spună... Nici nu mă uit în ochii tăi... Dar am o rugăminte... Istorisește-mi tot... Nici lui Alexandru nu-i voi spune...

Nici Cornelia nu-și ridică ochii din pămînt. Rămase nemișcată. Nu se mai gîndea la nici o hotărîre, la nici o datorie. Lîngă ea era o ființă care-i aștepta mărturisirea. Prima ființă căreia îi va spune. Nu-i ascunse nici un amănunt. Îi înfățișă totul, îi povesti totul pînă la ultimul telefon pe care i-l dăduse lui Nistor. Parcă spusese povestea altcuiva. Numai fapte. Nu încercase să le interpreteze. Era mai bine, ca să le judece singură Simina. Cînd sfîrși, ridică ochii din pămînt și înțelese că Simina o privea de multă vreme.

Privirea Siminei nu arăta nici ură, nici compătimire, nici mustrare. Simina părea a fi pradă unor gînduri nelămurite. Deodată tresări și o întrebă pe Cornelia :

— Știi să cureți cartofi ?... Dar să frigi un pui ?... Bine !... Acum să-ți spun și eu... Mai întîi ai fost o proastă... Doamne, ce proastă !... Să nu pătrunzi tu în sufletul unui om !... Și pe urmă... pe urmă iar ai fost o proastă... Doamne ! Învățați atîta carte și nu puteți să pricepeți sufletul oamenilor !

Cornelia întrebă cu privirile ce are de făcut. Simina se sculă de la masă, cotrobăi cîteva clipe prin bucătărie, aranjă oale, crătiți, pregăti focul, cuptorul, apoi se opri în fața Corneliei :

— Trebuie să faci mîncare. Cartofi și pui. Altceva n-o să avem azi. Dacă te taie capul la o prăjitură, încearcă. Găsești în rafturi tot ce-ți trebuie.

Văzînd-o nedumerită în continuare pe Cornelia, încercă să-i explice :

— Dacă ai fost proastă în două rînduri, a treia oară nu te mai las... Lui Lucian nu poți să-i spui acum... Pricep eu ca femeie că nu-i bine. Nu-i chiar ziua cea mai nimerită... Și dacă e și el ca taică-so... Aici deocamdată nu-i nici un necaz... O să ne mai sfătuim noi ce trebuie să faci... Și o să găsim drumul cel bun... Unde-ai fi ajuns tu dacă

n-ai fi venit la mine ?... Și dacă nu mi-ar fi deschis ochii Alexandru... Am un bărbat, Cornelia... !

Cornelia încă nu se liniștise. Știa că e acum sub aripa Siminei, dar nu-i aflase toate gîndurile. Îndrăzni cu timiditate s-o întrebe :

— Tu crezi... ?

Simina n-o lăsă să-și termine fraza :

— Ce să cred ?... Deocamdată azi vă căsătoriți. Asta-i lege... Am învățat și eu cîte ceva de la Alexandru... Vorbește dînsul rar, puțin, dar într-o vorbă a lui afli zece adevăruri, sau măcar unul dar bun... Hai cu mine dincolo mai întîi...

Simina deschise din nou șifonierul. Își trecu degetele peste cîteva rochii, apoi o întrebă pe Cornelia :

— Ia spune ce rochie să îmbrac ?

— Unde vrei să pleci ? se înspăimîntă Cornelia.

— Păi n-ai spus tu că te așteaptă ?... Înseamnă că o să-l găsesc acolo... O să-i răspund eu în locul tău... Îți închipui c-o să-l las pe lupul ăla să-și mai zbîrlească părul ?... Îi jupoi eu și năravul !

Cînd Gorga intră în birou, Coriolan începu să cotrobăiască de zor prin sertar. Găsi în sfîrșit un material și i-l întinse lui Vrabiciu cu o mină de om îndurerat, dar care n-are cum să se împotrivească...

— Tovarășe Vrabiciu... fuf... Te rog să duci și materialul ăsta la cules... fuf... așa-i la secretariat... fuf... știi și dumneata, că doar ai lucrat... fuf... alergătură, grabă, așteptare, niciodată nu poți să spui că ai terminat... fuf...

Vrabiciu luă materialul din mîna lui Coriolan nu fără a uita să adauge :

— Știu, tovarășe Coriolan, ehei, parcă eu n-am trăit prin redacții ! Întotdeauna vine ceva nou, vorba ceea : păunul să tacă dacă vrea să placă !...

— I-l dai tot tovarășului Birică... fuf... Dar să nu-i mai spui că-i urgent ca să nu se înfurie... fuf...

Știi dumneata ce se întîmplă cînd se înfurie tipografii... fuf... Urgența a treia...

— Știu, tovarășe Coriolan, cum să nu știu... Zor, zor pentru un topor... Văd că-i vorba despre examenele de sfîrșit de an... Cealaltă era cu deschiderea noului an școlar... Ha, ha, ha!... Cine are carte, are parte.

Coriolan așteptă să iasă Vrabiciu, ca să-și dea drumul rîsului :

— Ha, ha, ha! De astă dată a potrivit-o... fuf... Rar am întîlnit un asemenea specimen... fuf... Măi Gorga, ăstuia dacă-i spui ridichi în loc de verzale zice... fuf... „da, cum să nu știu, doar am lucrat în redacție"... fuf... și arde, mă, cîte un proverb de-ți vine să-l ții numai pentru asta în redacție... fuf... Ia zi-i! Ce vînt te-aduce încoa' ?... Te pomenești că ți s-a făcut dor de Vrabiciu... fuf... Nu mi-a mai rămas nimic prin sertare... fuf... Tot ce-am găsit, apărut, neapărut, vechi, nou, am trimis sus... fuf... Da' să-ți spună Birică, mă Gorga, cum intră Vrabiciu în tipografie... fuf... Cică se uită ca un inspector și întreabă pe cîte unul... fuf... „Dumneata ești tovarășul Cezar ?"... fuf... „Nu ?... Pardon! Eu sînt secretarul de redacție Ion Vrabiciu"... fuf... A făcut asta pînă acum cu vreo cinci oameni... fuf... Al șaselea i-a răspuns că el e Cezar, nebunul de Corpaci... fuf... „Dumneata ești Brutus ?" l-a întrebat Corpaci... fuf... „Eu sînt secretarul de redacție", răspunse Vrabiciu... fuf... „Vă numiți poate Cleopatra ?" zice Corpaci... fuf... „Nu, Ion Vrabiciu", răspunde Vrabiciu și întinde mîna... fuf... Și ăla i-o strînge și-i spune pe urmă că are o pată pe obraz... fuf... Și Vrabiciu se șterge, mînjindu-se și pe un obraz și pe altul... fuf... Și pe urmă Corpaci zice : „Tovarășe secretar, noi avem aici nume speciale la toate" :... fuf... „aldine, cursive, verzale, cuadrați, calandru... fuf... Noi, tipografii, ne numim zețari, iar pe secretarii de redacție ad-

juncți îi numim Cleopatra"... fuf... „pe secretarii plini-Turturică și așa mai departe..." fuf... „La dumneavoastră, la București, știu că se spune la fel"... fuf... Și el : „Da, da, cum să nu, vorba ceea : pentru un cui pierzi o potcoavă"... fuf... și cum a intrat în birou, primul lucru să se convingă... fuf... În loc de tovarășe Coriolan îmi zice tovarășe Turturică... fuf... Eu nu știam nimic, îi răspund și discut mai departe cu el... fuf... și să vezi, mă Gorga, mă roagă să-i spun de-acum înainte tovarășe Cleopatra... fuf... De abia după ce a rîs toată tipografia... fuf... și-a dat seama Vrabiciu... fuf... Nu știu ce proverb a trîntit acolo... fuf... ceva cu vizitiul sau cu un porc mistreț, sau mi se pare cu un calorifer... fuf... Ai terminat nota, Gorga ?... Numai două rînduri... fuf... că s-a întors tovarășul Vrabiciu...

Gorga nu-l văzuse pe Vrabiciu intrînd și nici nu-l auzise. Luă la repezeală o hîrtie și scrise pe ea cîteva cuvinte în legătură cu o expoziție de îmbrăcăminte. Coriolan o citi, îi dădu litera respectivă, trecu pe ea urgența a doua și i-o întinse lui Vrabiciu :

— N-ai noroc, tovarășe Vrabiciu... fuf... Eu ți-am spus de la început că-i multă alergătură... fuf... de, dar nu cred eu să mai vină ceva pentru azi... s-ar putea să fie ultima... fuf...

Vrabiciu citi hîrtia, dar cînd văzu scris pe ea „urgența a doua" se înseninâ :

— În sfîrșit și o urgență a doua. De dimineață numai a treia și a treia... Peste cît timp am dreptul să mă ocup și de urgența întîia ?...

— În două-trei săptămîni — răspunse serios Coriolan — ajungem și la întîia... fuf... fuf... fuf... hî, hî... hî.

Gorga însă nu-și putu ascunde rîsul. Vrabiciu se uită la el contrariat. Coriolan îl scoase din încurcătură :

— E urgența a doua, tovarășe Vrabiciu... fuf...

Vrabiciu înțelese că trebuia să predea nota urgent la tipografie. Părăsi camera. Coriolan se apropie însă de ușă și o deschise brusc. Vrabiciu rămase încremenit. Se îndoise ca un semicerc pentru a ajunge cu ochiul la gaura cheii.

— Știți, tovarășe Coriolan — se scuză el — căutam... căutam...

— Un proverb, îl ajută Coriolan.

— Da! răspunse ușurat Vrabiciu. La plăcinte înainte, la război înapoi. Urgența a doua...

Coriolan reveni la birou:

— Oare-i tîmpit, Gorga? Sau o face pe tîmpitul ca să nu i se dea atenție?... fuf... Ce-o fi cu el?... Că eu mă distrez de minune cu dînsul... fuf... În viața mea n-am întîlnit un asemenea specimen... fuf... Noroc, Lucian... Dar de fapt n-ai avut noroc... fuf... Ne-am distrat cu Vrabiciu, tu nici nu știi...

Lucian intrase la secretariat pentru a-l găsi pe Gorga și a mai discuta cu el despre uzină. Nistor îl anunțase prin secretară că e extrem de ocupat și nu-l poate primi imediat.

— Ce-i cu Cosmuș? întrebă mai întîi Lucian. Spune că i-a murit maică-sa sau că e pe moarte.

— Frecuș mare, Lucian! răspunse Coriolan. Dacă ar fi numai frecuș... fuf... L-au chemat la regiune pentru anchetă... fuf... O mulțime de lucruri. Am spus eu că-i o canalie... fuf... Pînă acum a murit maică-sa de vreo zece ori... fuf... Mi-a telefonat și mie adineauri o voce de femeie... fuf... să-mi spună că e pe moarte mama lui Cosmuș... fuf... dar eu cred că era chiar ea, că nu putea să spună cum trebuie *ș* și *ț*... fuf... Lasă-l să plătească. Știu eu pentru cîte trebuie să plătească... fuf... Cînd pleci, Lucian?...

— După-masă... Gorga! Dacă e ceva, eu sînt la Crîng. Îmi trimiți telegramă sau îmi telefonezi. Dar nimeni altcineva să nu știe, nea Coriolan!

— Mormînt, Lucian. Cavou... fuf... Nici un cuvînt. Să ne spună nouă, că te găsim noi... fuf... Redactorului şef i-ai spus?... M-a întrebat dacă nu cumva ştiu unde te duci în concediu... fuf... dar eu am răspuns că nu ştiu...

— Nu! Nu i-am spus. L-am anunţat doar că atunci cînd va avea nevoie de mine să apeleze la Gorga... Am vorbit la telefon cu uzina, Gorga. A venit aprobarea de la minister.

Gorga sări de pe scaun:

— Cînd?... Dimineaţă însă nu sosise aprobarea, cînd am întrebat eu.

— Deocamdată s-a dat aprobare telefonică. Oficială însă. Referatele sînt pe drum. Acum să te văd, Gorga. Mie, zău că-mi pare rău.

— Oricum, trebuie să te desparţi de uzină, Lucian... fuf... Secţia culturală... Ai vorbit cu Stoian?...

— Am vorbit. Am făcut împreună planul secţiei pe timpul absenţei mele... Tu, Gorga, ţi-ai făcut vreun plan?

Gorga îşi scoase carnetul din buzunar:

— Am făcut un plan provizoriu. Ascultă şi matale, nea Coriolan, că fără dumneata... M-am gîndit la o rubrică permanentă, zilnică, pe pagina întîia. Ştiri în legătură cu construcţia liniei. Ce s-a făcut în fiecare zi.

— Ştii ce-am observat eu, Gorga? îl întrerupse Lucian. Oamenii sînt dornici să comenteze. După fiecare schimb se adună şi vorbesc. Ce-ar fi să iei ştirile prin ei. În fiecare zi, altul să trimită ştirea. În fiecare zi, un nou corespondent. S-ar simţi şi mai angajaţi.

— E bună ideea, Lucian! se înveseli Coriolan. Fiecare corespondent e doar unul din cei care construieşte linia... fuf... Facem rost şi de fotografii... La sfîrşitul corespondenţei îl semnăm şi cu fotografia... fuf... ca şi cum şi-ar spune fruntaşii

părerea despre felul cum se lucrează la instalarea liniei... fuf...

— Dacă-i planifici dinainte, Gorga, nu se poate să nu reușești. Ei de abia așteaptă să-și spună cuvîntul. Și nimeni nu știe mai bine decît ei ce se petrece în uzină!

— De acord, de acord! se înveseli Gorga. Ideea cu fotografia e grozavă! Facem o rubrică pe cinste!... Pe urmă m-am gîndit să organizăm, noi, ziarul, o consfătuire aici cu fruntașii. Și să publicăm stenograma.

— Bun!... Dar uzitat, Gorga... fuf... Merge însă, merge... fuf... Pot să iasă la lumină lucruri mari... fuf... Dar poate găsim ceva și mai interesant... fuf... Știu, ai în plan articole, interviuri, colaborări, dar ceva care să iasă din comun... fuf... Tu n-ai nici o idee, Lucian?

Lucian nu avea în vedere ceva special. Propuse doar ca foarte necesar un articol sau o convorbire cu Răduca, întocmirea unor grafice care să demonstreze marele randament al liniei automate și obținerea unor colaborări, sub formă de păreri personale, cu privire la automatizare, de la diferiți oameni de știință.

— Mai întîi, Gorga — rezumă Lucian — nu trebuie scăpată din mînă acțiunea Răduca. Greul în munca uzinei cade în seama raționalizatorilor. Tovarășul Iulieș spunea că ar putea să scrie și el în această direcție... Pe urmă... ce zici, tovarășe Coriolan? Dacă am trimite cîte un număr de ziar cu articolul lui Pîrvan la diferiți specialiști și oameni de știință, cerîndu-le părerea asupra problemelor ridicate de inginer, n-ar fi o acțiune...

— Asta-i Lucian! se aprinse Coriolan. Asta-i!... fuf... Problema e importantă, autorul e competent... fuf... Nu se poate să nu ne răspundă!... fuf... Pssst! Știi ce ar putea să iasă de aici?! Numai nume mari, competente... fuf... fuf... fuf...

Prinse și Gorga ideea. Bucuria i se citea în ochi :

— E grozav, Lucian ! Pentru că nu s-ar limita numai la problemele liniei noastre. În jurul ei s-ar dezbate tot felul de idei... Ar putea să iasă o acțiune științifică de mare răsunet !

— Să vorbești și cu tovarășul Mironescu, adăugă Lucian.

— Gorga ! Ai terminat cealaltă notă ?... fuf... Trebuie și aprobarea redactorului șef, Lucian... fuf... fuf... fuf...

Lucian nu înțelese. Era cu spatele la ușă :

— Pur și simplu nu mă îndeamnă inima să-i spun, nea Coriolan. Nu-l simt aproape de ziar. Iar față de mine...

— Fuf... fuf... fuf... Să vă spun una cu percepto rul într-un sat... fuf... Tocmai bătea darabana...

— Ha, ha, ha ! rîse Vrabiciu. Cum spunea ăla, danezul : tobe ori nu-s tobe.

Lucian întoarse capul. Cînd îl văzu pe Vrabiciu, tresări. Acesta însă holbă ochii și părăsi biroul în goană, fără să mai aștepte nota lui Gorga, pe care Coriolan ar fi trecut singur „urgența întîia".

— Cine-i ăsta, nea Coriolan ? Ce caută aici ?...

— Ăsta-i adjunctul meu, Lucian... fuf... Un cretin. Nistor zice că e recomandat de sus... fuf... c-a fost ilegalist. Dar n-a lucrat în viața lui într-o redacție... fuf...

— Ilegalist ?... Recomandat ?... Extraordinar !... Ăsta-i un escroc ! Un escroc ordinar ! N-ați văzut cum a șters-o ?... Dar nu-l las !

Vrabiciu se duse glonț la Nistor. Nici nu luă în seamă starea acestuia. Spuse tremurînd :

— M-a văzut ! M-a recunoscut ! Trebuie să-l dai afară ! Să nu facă scandal ! Boii ară și caii mănîncă !

— Ai înnebunit ? Ce-i cu tine ? Cine te-a văzut ? Și ce ai cu boii ?... Boule !

— Te bag în mă-ta !... Să nu dai !

Nistor nici nu se gîndise să dea. Rămăsese cu gura căscată, înmărmurit.

— S-a uitat la mine și m-a recunoscut, îl luă repede Vrabiciu. Ăla-i nebun. Era să-mi rupă mîna. M-a dat pe mîna miliției. Dacă n-aveam hîrtie de la spațiu o păţeam. Dar mă cunoaște. Știe de la aia c-am vrut să-i iau camera... Știe că nu-s nimic... Și dintr-o dată mă vede Cleopa... secretar de redacție adjunct. Dacă nu-l dai afară, o păţim amîndoi. Că eu nu tac.

Nistor se sculă de pe scaun. Uimirea îi trecuse. Își dădea seama că Vrabiciu e pe cale să se răzvrătească. Și atunci ar fi pierdut tot. Cea mai mică slăbiciune din partea lui putea să fie fatală. Mai întîi se duse și încuie ușa. Apoi se apropie liniștit de Vrabiciu, prefăcîndu-se că se uită în tavan. Cînd ajunse lîngă el, îi trăsni o palmă peste faţă cu atîta putere că Vrabiciu zbură cîţiva metri, după care se prăbuși pe podea. Nu-l lăsă cu atît. Se apropie din nou de el și-l lovi de cîteva ori, în spate, puternic, cu vîrful pantofului. Apoi îi astupă cu talpa gura pentru a nu mai avea timp să ţipe. Vrabiciu închise ochii, așteptînd moartea. Nistor însă nu-l mai lovi. Îi mai apăsă o dată cu putere gura, apoi îi porunci să se scoale.

Vrabiciu devenise o zdreanţă. Tremura din tot corpul, îngrozit, cu spaima morţii pe figură.

— Pe mîna miliției încă nu te dau, îi spuse Nistor. Stai jos !... Acum vorbește !

Vrabiciu amuţise. Dinţii îi clănţăneau în gură. Nistor îl mai lovi o dată peste faţă. Și încă o dată.

— Vorbește !

Vrabiciu mai mult mugi decît vorbi. Voia să scoată un sunet, să arate că vrea să vorbească, să scape de lovituri. Încetul cu încetul îi reveni vocea, îi reveniră gîndurile. Începu să vorbească.

— Fără proverbe! îl întrerupse Nistor. Şi cît mai repede! Cine? Cum? Unde?

Nistor se lămuri repede. Situaţia era cît se poate de primejdioasă. Trebuia să hotărască imediat.

— Să declari că ai venit singur! Auzi? Şi-ai spus că te recomandă Comitetul Regional. Tovarăşul... spui şi tu un nume... Mironescu. Dacă ţip la tine, cauţi alt nume. Eu îţi voi cere actele. Vei spune că te duci să le aduci din birou. Şi o ştergi. Nu mai ieşi în oraş o lună. Faci ce ştii. Pe mîna miliţiei nu te dau. Să te razi în cap, să-ţi laşi barbă, plete, urechi, ce ştii... Auzi?... Nu m-ai cunoscut niciodată... Stai!

Nistor scoase o foaie de hîrtie pe care i-o întinse lui Vrabiciu.

— Scrie. Ţine stiloul!... Nu... Scrie cu tocul ăsta... Gata?... Scrie: Subsemnatul Ion Vrabiciu declar că am jefuit... scrie acolo ce ziare ai jefuit, la ce dată şi de ce sume... Ai scris?... Am vrut să jefuiesc şi ziarul „Drapelul Roşu", dar am fost prins de redactorul şef Mihail Nistor. I-am dat această declaraţie scrisă de mîna mea... în afară de dată, pe care a scris-o dumnealui în faţa mea. Gata? Semnează! Dă hîrtia! Eşti în mîna mea. Eşti legat de mîini şi de picioare. Auzi?... Ai înţeles ce ţi-am spus?... Ţine!

Nistor scoase din buzunar toţi banii pe care-i avea la el. Nici nu-i numără. Era un teanc de bancnote. Nici Vrabiciu nu-i numără. Îi băgă în buzunar. Acţiona ca un robot.

— Ai înţeles?... Te ascunzi sau te duci în alt oraş. Dacă o să ai vreodată nevoie de mine, îmi scrii. Acasă. Cu alt nume. Pantelimon. Declaraţia n-o folosesc decît dacă vorbeşti... Stai acolo!

Nistor se duse la uşă, o descuie şi-i spuse secretarei să-l cheme pe Lucian. Îşi reluă apoi locul la birou. Parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. Mîinile i se odihneau nemişcate pe masă.

— Șterge-te la gură !... Ține o batistă !... Vei spune exact cum te-am învățat.

Lucian intră în birou. Cînd îl văzu pe Vrabiciu, făcu ochii mari.

— Ia loc, tovarășe Severin !... Dumneata poți să pleci !

Vrabiciu încercă să se scoale de pe scaun. Lucian interveni :

— Stai numai o clipă, tovarășe Vrabiciu... Tovarășe redactor șef, individul ăsta e un escroc ordinar. L-am prins eu într-o escrocherie și l-am dat pe mîna miliției.

Nistor părea extrem de surprins. Simulă chiar o tresărire.

— Imposibil !... Cine te-a recomandat pe dumneata de la regiune ?...

Vrabiciu răspunse imediat ;

— Tovarășul Mironescu.

— Cine ?... Tovarășul Mironescu ?... Nu se poate! Nu era vocea tovarășului Mironescu. Poate altcineva.

— Aaaa, da ! Tovarășul Bălan era cu tovarășul Mironescu, răspunse Vrabiciu.

— Un tovarăș înalt, cu părul blond ? întrebă Nistor.

— Da, da, se repezi Vrabiciu. Exact, tovarășul Bălan. Nu știam cine e Mironescu și cine e Bălan.

— Arată-mi te rog carnetul de partid. Mi-ai spus că ești membru de partid din 1937. Dă-mi carnetul te rog... Poate îl confunzi, tovarășe Severin ?

— Imposibil... Nu-ți mai amintești, domnule Vrabiciu ?...

— Scuzați... Carnetul e în servietă, în birou, la secretariat. Din 1937. Din Capitală.

— Te rog să mi-l aduci imediat !

După ce Vrabiciu părăsi biroul, Nistor se adresă lui Lucian :

— Există vreun tovarăș Bălan la regiune?... Eu l-am întrebat numai să văd dacă spune adevărul. Nu cunosc nici un tovarăș înalt cu părul blond și cu numele Bălan. Vrei, te rog, să dai un telefon la regiune? De aici de la mine.

În timp ce Lucian telefona la cadre la regiune, Nistor chemă secretara. O pofti să se așeze pe fotoliu.

— Nu există nici un tovarăș Bălan — îi aduse Lucian la cunoștință. V-am spus eu. E un excroc.

— Și totuși mi-a vorbit cineva de la regiune despre el. Mi-a telefonat, m-a întrebat ce mai fac, chiar mi-a atras atenția să nu întîrzie apariția ziarului și la sfîrșit mi l-a recomandat pe Vrabiciu. Foarte ciudat!

— N-ați întrebat cine e la telefon?

— Nu mi-a trecut prin gînd. Am crezut că e tovarășul Mironescu sau Istrate. El e înalt cu părul blond. Poate știe tovarășa secretară... Spune, tovarășă, cum s-a prezentat Vrabiciu aici?

Secretara istorisi cu destule amănunte felul cum apăruse Vrabiciu și cum se comportase.

— Am crezut că-i cine știe ce personalitate.

— Mulțumesc, tovarășă. Spune-i să intre!... Poate e o confuzie... Să fi încercat un escroc să pătrundă la ziar?... Nu văd pentru ce?... În redacție, oricum l-am fi pus la probă... Să fi dat chiar el telefon ca din partea regiunii?... Am fost sigur că e la telefon cineva...

Secretara se înapoie pentru a anunța că Vrabiciu nu-i în anticameră.

— Caută-l, te rog, în birou și spune-i să vină imediat.

— Nu e nici în birou. Am întrebat. Tovarășul Coriolan spune c-a ieșit.

Nistor așteptă să plece secretara. Părea cuprins de îngrijorare.

— M-ai pus pe gînduri, tovarășe... Severin. Totuși nu-mi vine să cred. Tocmai aici să se cuibărească un escroc ? Să dea telefon în numele regiunii ?... Nu mi s-a întîmplat niciodată așa ceva... Dacă totuși e un escroc... Dar nu se poate !

Se repezi totuși la telefon și formă un număr.

— Alo ! Poarta ?... Tovarășe portar, dacă-l vezi ieșind pe tovarășul Vrabiciu, să-l oprești și să mă anunți imediat... Cum... a ieșit ?... Cînd ?... Era grăbit ?... Nu-l mai poți ajunge ?... Mulțumesc !...

Nistor puse receptorul în furcă și lovi cu pumnul în masă. Fața i se congestionase.

— A plecat !... Ori a plecat să-și aducă actele, ori e un escroc într-adevăr.

Se duse apoi la ușă și trimise secretara după Coriolan. Acesta pătrunse în birou foarte calm :

— M-ați chemat, tovarășe redactor șef ?...

— Înainte de a pleca n-a spus nimic Vrabiciu ? N-a căutat prin servietă ?...

— În servietă ?... fuf... Păi n-are servietă. Și-a îmbrăcat paltonul, și-a pus pălăria pe cap... fuf... și a șters-o ca din pușcă. Nici nu s-a uitat înapoi.

— Și n-a spus nici un cuvînt ?... Că se duce să-și aducă actele...

— Nu... adică... fuf... a zis parcă așa : știința cu sudoare te pune pe picioare... fuf...

— Mulțumesc, tovarășe Coriolan... Ești liber...

— Și mai bodogănea el ceva, spuse Coriolan înainte de a pleca. Zicea că-i trebuie un Fiat de lux sau un Chevrolet... fuf...

Nistor rămase cu ochii mari. Își reveni însă repede. Mai precis se îngrijoră din nou.

— Trebuie să luăm măsuri pentru întărirea vigilenței. Voi discuta imediat cu Comitetul Regional !... Să vorbească la telefon din partea regiunii!... Nemaipomenit... Dacă pînă la prînz nu se întoarce...

— E un escroc, tovarășe redactor șef... insistă Lucian. Nici o urmă de îndoială. Nu uit eu ușor o figură ca a lui. Pur și simplu a încercat să ne escrocheze. Dacă aș fi plecat eu în concediu...

Nistor știa că sosise momentul cheie. Nu trebuia să pară slab. Ar fi dat de gîndit. Trebuia să atace Fără să se grăbească. Dar ferm.

— Te înșeli, tovarășe Severin. L-am chemat special aici, înainte de a veni dumneata, pentru a-i cere actele. Am învățat din fabrică ce înseamnă vigilența. Astăzi, oricum, se hotăra soarta lui! I-am spus să-mi aducă actele încă azi. Nu te grăbi cu aprecierile.

— N-am știut că ați discutat, spuse Lucian. Am crezut c-a venit el la dumneavoastră.

— I-am fixat oră încă de dimineață. L-am întîlnit pe coridor. Nu mi-a inspirat încredere mutra lui.

Nistor își dădu seama că se apără. Nu mai putea continua astfel :

— Dacă l-ai recunoscut, era de datoria dumitale să mă anunți de ieri.

— Ieri nu l-am văzut, îl puse la punct Lucian. Ieri a discutat doar cu dumneavoastră și v-a înmînat recomandațiile de la regiune.

— Dumneata vrei cu orice preț să provoci ?... Ai scris un articol prost !

— Nu puteți să argumentați ?

— Nu cred că e necesar... E prost. E slab, mai bine zis.

— E foarte ușor să se dea verdicte neargumentate. Nu mă pot opune unei aprecieri. Dar să fie argumentată.

— Ce să argumentezi ? Cînd vezi o mîrțoagă slabă, buboasă și jigărită, trebuie să mai vorbești ?

Lucian simți din plin insulta. Nistor își dădea iarăși frîu liber. Reuși totuși să rămînă calm :

— Sînt cazuri cînd caii buni sînt consideraţi mîrţoage, dacă vă place să folosiţi asemenea exemple.

— Cînd ? întrebă Nistor. De către cine ? De către chiori ?

— Nu, orbii au o scuză. Dar miopii care nu-şi pun ochelari şi totuşi fac aprecieri... şi rău-voitorii.

— Cu alte cuvinte, dumneata...

— Argumentaţi, tovarăşe redactor şef !

— Nu vei pleca în concediu !

— Acesta-i argumentul ?... În cazul acesta vă anunţ că plec ! Imediat ! Vreau să vă informez însă că am cerut şi avizul regiunii asupra concediului.

— Ameninţi ?... Unde te trezeşti ?... Uită-te la mine !... Nu vei pleca în concediu !... Ştii ce eşti ?...

Nistor era hotărît. Cornelia nu-i telefonase. Trecuseră cele douăzeci şi patru de ore. Oricum, dacă va vorbi, ăsta n-o va mai avea. Îi va spune mult mai mult decît adevărul. Îi va spune c-ar fi putut să aibă un copil, că a fost o stricată. Îl va tăvăli pe şoarecele din faţa lui prin toate colburile şi mocirlele. Îl va sfărîma os cu os. Îi va vorbi obscen. O va înfăţişa pe ea în cele mai urîte culori. Putea să spună atîtea pe socoteala ei ! Ea nu va putea nega un anumit lucru. Şi dacă nu va nega esenţialul, totul va putea fi crezut, sau în cel mai rău caz pus la îndoială. O va tăvăli şi pe ea prin noroi în faţa lui. Ca să se scîrbească de ea... Nu, nu va ţipa... Îi va vorbi calm, cu voce domoală. Ca să rămînă, să asculte totul. Îi va spune cele mai urîte lucruri despre ea cu un fel de regret pentru dînsul. Numai aşa putea să-l lovească. Îl va considera un prieten care-i destăinuie un adevăr. Îl va putea mult mai uşor convinge. Îl va umple încetul cu încetul de dezgust. Ca s-o scuipe cînd o va întîlni. Să fugă de ea. Să verse. Va începe astfel : „Iartă-mă, tovarăşe Lucian, dar trec şi eu printr-o situaţie grea. A venit şi chestia asta

cu Vrabiciu în plus... Am și eu ceva pe suflet... Am auzit că vrei să te căsătorești cu Cornelia... Aș vrea să discutăm ca doi prieteni, ca doi oameni care au același drept... Cred că ți-a vorbit și dînsa... Mie mi-a vorbit despre dumneata... Eu am crezut foarte mult în cinstea ei... Cînd ne-am culcat prima dată"... Așa va începe! Și va continua cu același ton. Ca și cum ar vrea să-i ceară sau să-i dea o părere. Îi va distruge dintr-o dată pe amîndoi... El probabil că se va împotrivi... Și atunci îi va spune calm să o cheme și pe dînsa la discuție... Și dacă ar veni ea, ar spune cu aceeași voce calmă, îndurerată, și mai multe. La început nu va nega. Acesta va fi lucrul cel mai de seamă. Pe urmă orice negare va însemna o apărare... Dar nu va ajunge pînă acolo... Șoarecele va rămîne... Pisica îi va da iluzia că e liber... Și nu va face decît să se joace și mai mult cu dînsul. Să-l chinuiască cu încetul. Va fi mai plăcută pentru el durerea. Mai ales că va încerca să-l compătimească, să-l consoleze. Îi va scorni tot felul de amănunte... Îi va spune ca unui prieten... ca și cum n-ar ști că femeia despre care vorbește va fi viitoarea lui soție... Nu! Nu va fi. Nici un bărbat nu poate rezista la amănuntele pe care el le va spune cu voce calmă, puțin îndurerată, puțin nostalgică... Poate chiar în ziua căsătoriei... N-ar rezista un bărbat nici dacă femeia i-ar fi vorbit... Dar ea nici măcar nu i-a vorbit... Se lăsase în mîinile lui și-i dăduse ocazia să-și înfigă ghearele și în șoarecele prăpădit din fața lui. Cît de repede îi pot trece prin minte atîtea gînduri! Cît de repede și-a schimbat planul, găsindu-și un altul mult mai eficace. Numai așa putea să-l țină pe ăla acolo și să-l prefacă în zdreanță...

Lucian îl privea calm pe Nistor. Îi aștepta cuvintele. Nu înțelegea de ce tace de atîta timp și de ce privește cu atîta fixitate nodul cravatei sale.

— Iartă-mă, tovarășe Lucian — începu brusc Nistor — dar trec și eu printr-o situație grea. Și s-a mai întîmplat și povestea asta cu Vrabiciu... Am și eu pe suflet...

Nistor se opri. Văzuse clanța mișcîndu-se. Uitase să încuie ușa. Simțea că-l cuprinde furia. Dar trebuia să se stăpînească. Cu toate puterile. Fără calm ar fi putut pierde totul. De la început îi va propune s-o cheme și pe ea. Ca să nu i se pună nici o clipă la îndoială spusele. Și va căuta să fie prietenos. El s-a și prins în cursă. Parcă s-a înroșit. S-a așezat pe fotoliu. De ce n-a încuiat ușa ?...

Clanța se mișca de parcă i-ar fi încercat cineva mobilitatea. Dar ușa nu se deschidea. Nistor se ridică de pe scaun și se duse la ușă. Secretara se scuză :

— Am încercat să-i explic tovarășei că sînteți ocupat. Dar dumneaei vrea să vorbească numaidecît.

Nistor se uită mirat la femeia înaltă și frumoasă din fața lui. Emana din ea forță și hotărîre.

— Cine sînteți dumneavoastră ? întrebă el binevoitor.

— Nevasta lui Alexandru Severin... Vreau să vorbesc cu dumneata numaidecît.

Era și poruncă, și impolitețe în glasul ei. Luat prin surprindere, Nistor nu mai fu în stare să se retragă, să se împotrivească. Era nevasta lui Alexandru Severin ! Alexandru Severin ! Numele îi aduse în față o imagine copleșitoare. Severin devenise o forță înfricoșătoare.

Simina îl descoperi pe Lucian și înțelese din atitudinea lui că nu sosise prea tîrziu. Luă loc într-un fotoliu chiar în fața lui Lucian.

— Tovarășe Severin, se scuză Nistor, o vizită neprevăzută. O să ne continuăm discuția numaidecît.

În clipa cînd Lucian părăsi camera, Simina se sculă în picioare. Se schimbase dintr-o dată la faţă. Înălţimea o făcea şi mai ameninţătoare. Nu ţipă. Vorbi cu calmul cu care-i vorbea Alexandru :

— Eu ştiu tot... Eşti un nemernic... Un cerşetor... Un borfaş... Dacă-ţi mai arăţi colţii vreodată, dacă mai crîcneşti o vorbă... Uită-te la mine !... Nu te feri !...

Simina înaintă spre el. Nistor nu avu îndrăzneala să se ferească... Palma ei îl asvîrli pe scaun. Simina nu mai spuse nici un cuvînt. Părăsi biroul cu aceeaşi siguranţă cu care intrase. Secretara se uită lung după ea.

Nistor rămase în continuare ţintuit pe scaun... Cornelia vorbise... îi va spune şi lui... Fusese pălmuit. Se întîmplase cu el ceea ce se întîmplase cu Vrabiciu. Fusese lovit... Fusese doborît. Dar nu pe femeia care-l lovise se va răzbuna... Era încă sub teroarea întîlnirii cu femeia aceea... Îl subjugase. Nu putea să se gîndească mai departe...

Lucian îl găsi pe Nistor la birou, sprijinit în coate, cu faţa în palme. Înaintă spre birou şi fără să se aşeze pe scaun îi spuse lui Nistor :

— Nu vreau să părăsesc redacţia în mod nedisciplinat. E datoria mea să vă anunţ. Dacă e neapărată nevoie de mine, vă adresaţi tovarăşului Gorga. Cît despre articol...

Nistor parcă auzea o voce îndepărtată :

— Ce articol ?...

— V-aţi manifestat o opinie defavorabilă, tovarăşe redactor şef. Părerea mea este să supuneţi articolul discuţiei colegiului de redacţie. Eu nu pot să accept observaţii generale, neargumentate.

Nistor nu se gîndi decît la faptul că se află într-o situaţie jalnică. Cum putea să-şi scuze starea ? Oare nu cumva Cornelia îi vorbise şi lui ?... Dar nu acest lucru interesa acum. N-avea putere să ajungă imediat la o concluzie... Amintirea femeii

care fusese în fața lui și-l pălmuise îi domina gîndurile. Din prima clipă de cînd o văzuse, simțise că-l va stăpîni, că va putea să facă din el orice. Întocmai ca și cealaltă. Mai mult decît cealaltă. Pentru că avea în ea putearea de a stăpîni. Și pentru că era o adevărată femeie. Parcă îi vedea trupul gol, puternic, rotunzimile, pulpele... Îl pălmuise. Era nevasta lui Alexandru Severin !... Și ăsta ce voia ?... Articol, concediu, amenințări... Ce voia ?... Ce-și închipuia despre dînsul ?... Nistor se trezi pentru cîteva clipe :

— Da... înțeleg... Pleci... Bine... Dacă va fi nevoie ?... Bine... Încă nu-mi poate ieși din cap... escrocul ăsta... Cum a reușit să se strecoare în redacție ?... Dacă e un dușman ?... Nu-mi poate ieși din cap... Ce-a urmărit ?... Și cum am putut să-i dau măcar o clipă crezare ?... Să telefoneze în numele regiunii !... Trebuie să-l dau pe mîna miliției.

— Dacă sînteți ocupat, pot să vă ajut eu, se oferi Lucian, oarecum impresionat de starea lui Nistor.

Instinctul de conservare birui însă la acesta :

— Mulțumesc... Mă voi ocupa eu personal... E o lipsă a mea... Eu trebuie s-o repar.

— Atunci nu-mi rămîne decît să vă salut, tovarășe redactor șef. Bună ziua !

Lucian îl părăsi pe Nistor fără să-i întindă mîna și fără să aștepte de la dînsul gestul. Nimic nu-l putea apropia de acest om, care părea guvernat de instincte. În toate întîlnirile cu el nu auzise decît insulte, amenințări și fraze fără logică... Era tîrziu. Trebuia să se grăbească. Cornelia îl aștepta probabil de multă vreme. Vor merge singuri. O formalitate și totuși...

Cornelia era exact în aceeași poziție. Parcă nu se mișcase de cînd o părăsise Lucian. Acesta se opri în mijlocul camerei și rosti cu voce teatrală :

— Pentru că ai început să te supui dinainte voinței bărbatului, eu voi spune „nu".

Cornelia nu se mișcă. Lucian se simți pătruns de un fior. Se aplecă deasupra ei și o supraveghe cîteva clipe. Nu sezisă decît o ușoară mișcare a mîinii stîngi. Dar aceasta îi fu de ajuns. Atinse încet cu degetele gambele Corneliei, și începu să-și înainteze degetele spre pulpe ca pașii unei pisici. Cornelia nu rezistă multă vreme. Se întoarse brusc, dar rămase în continuare nemișcată cu fața spre Lucian. Era aprinsă la față, ochii îi sticleau, îi rîdeau. Iradiau o fericire adîncă și definitivă.

La început, Lucian rămase ca hipnotizat. Era aplecat asupra ei, brațele îi rămăseseră suspendate în aer. Cornelia făcu însă prima mișcare. Își duse încet mîinile spre gîtul lui, îl înlănțui și-l trase apoi spre dînsa cu o forță sălbatică. Lucian se prăvăli peste ea. Cornelia îl strîngea cu puterea desperării sau a fericirii. Îi atinse cu obrajii gura și apăsă pînă la sufocare. Îl respinse apoi și sări din pat. Lucian rămase lungit. Nemișcat. Era în poziția în care o găsise pe dînsa.

— Să stai așa pînă cînd îți voi spune eu. Nici o mișcare! Altminteri... te oblig să spui „nu".

Numai cînd ghici după foșnete că a rămas goală, Lucian lovi cu pumnii în pat ca și cum s-ar fi întors și ar fi privit-o. Neauzind însă nici un cuvînt de protest, îndrăzni chiar să se uite la dînsa. Era goală. Era cu spatele la el. Știa că Lucian nu se va uita. El își găsi însă cu ajutorul pernei o poziție din care să nu i se descopere privirea și-i urmări toate mișcările. Nu-și închipuise niciodată că o femeie poate să împrăștie atîta farmec îmbrăcîndu-se. Îi arăta fiecare cută a corpului, fiecare rotunjime; fiecare mișcare dezvăluia o minune nouă. Și totuși regretă cînd corpul își acoperi încetul cu încetul frumusețile. Numai o clipă însă. Parcă fericit că

toate minunile Corneliei se întunecaseră. Rămîneau numai ale lui.

— Te-am văzut, Cornelia, îi mărturisi el. Te-am urmărit de la început. Și mi-am imprimat totul atît de adînc în memorie, încît te-aș putea îmbrăca oricînd, cu mișcările tale. Știu și cînd închizi ochii, și cînd îți mîngîi sînii, și cînd îți plimbi degetele pe coapse, și cînd îți ridici cozile ca să nu-ți mai împungă umerii goi, și cînd te așezi obosită pe scaun ca să te încalți...

Cornelia se îndreptă amenințătoare spre el:

— Nu m-ai văzut! N-ai voie! Vrei să mă provoci?... Ai stat cu capul în pernă...

— Te-am văzut!... Stai!... Dacă vrei să te convingi... pot să-ți spun că la un moment dat, la început, ai pus ciorapii pe scaun și te-ai înălțat în vîrfurile picioarelor, desfăcîndu-ți mîinile ca niște aripi... Te-ai uitat spre mine și ai închis ochii...

Cornelia se înroși. Tot nu-i venea să creadă.

— Și pe urmă?... Pe urmă ai închis tu ochii... și ți-ai înfundat capul în pernă!

— Da, Cornelia! I-am închis, mi-am înfundat capul în pernă și cînd m-am uitat din nou îți prinseseși mijlocul cu mîinile... Atît am pierdut... Coborîrea mîinilor spre mijloc... Nu!... Nu protesta și nu mai întreba!... În fiecare zi va fi cineva conducător între noi. Astăzi e ziua mea... pentru că e prima zi... Deschide brațele!... Apleacă-ți puțin capul!... Nu, nu în față... pe spate... o idee spre stînga... Coboară încet pleoapele... fără să le atingi... Așa... Spune: dragul meu, înainte de a pleca...

— ...Dragul meu, înainte de a pleca... te urăsc și mă răzvrătesc. Și pentru că te iubesc... Nu! Nu te iubesc!

Nu numai cu puterea dragostei se aruncă în brațele lui Lucian.

— Oamenii sînt proşti, Lucian. Eu voi izola această zi de restul zilelor. O voi ascunde undeva. Sau n-o voi ascunde. Voi face din ea un astăzi... Nu mă ascund, Lucian... Nu mă ascund de tot... Întotdeauna mi-a venit greu să spun cele două vorbe : sînt fericită. Fiecare le-a rostit cel puţin o dată în viaţă... Voiam să spun ceva care să fie numai al meu... să nu mai fi fost rostit de nimeni, niciodată... Pe urmă m-am apropiat de aceste cuvinte. M-am apropiat de ele încet, literă cu literă. Am străbătut prin ele. Astăzi pot să le spun, Lucian, aproape în întregime. Le spun chiar în întregime : sînt fericită... Iar peste cîtva timp le voi rosti cu ochii închişi... Cred că le voi rosti. Va însemna că sînt şi mai fericită... Şi pe urmă... Eu cred că s-a închis.

— Ce să se închidă ? întrebă uimit Lucian.

— Mergem direct la Simina. Sîntem invitaţi la ea la masă... Nu mai avem timp să trecem şi prin altă parte... Chiar dacă am fugi...

Lucian o apucă de mînă şi o obligă să fugă după el. Într-adevăr depăşiseră ora. Dar cînd ajunseră acolo se liniştiră. Ultima pereche încă nu ieşise din sală.

— Tu ştii că eu am plîns puţin ? îi spune Cornelia lui Lucian după ce părăsiră şi ei sala festivă. Puţin, puţin de tot. Nici n-ai observat. Dar nu vreau să-ţi mai ascund nimic.

— Eşti un copil prostuţ, Cornelia.

— Nu mai sînt ! Am fost ! Dar de azi începînd... Hai, că ne aşteaptă cu masa.

— Eu nu vreau să mă grăbesc... Dacă nu mă înşel sîntem pe strada principală... Vreau să intrăm în parc şi să ne plimbăm pe o anumită alee... E un loc undeva... Mergem acolo. În fiecare an ne vom duce în acel loc. În fiecare iarnă,

într-o anumită zi... Și dacă vom simți întotdeauna ca atunci...

Porniră amîndoi spre parc. Văzduhul se umplu dintr-o dată cu fulgi. Erau atît de mari și de deși, încît nu mai vedeau nimic în fața ochilor.

— Pînă acolo devenim oameni de zăpadă, Lucian. Și voi fi atît de grea, încît nu mă vei putea ridica în brațe. Mai bine încearcă acum.

Lucian o ridică în brațe și străbătu astfel cîțiva metri cascada de zăpadă. Înaintau într-o întunecime albă. Se ciocniră de cineva, Lucian descoperi în acel cineva pe Gorga. Acesta însă nu-i recunoscu. Nistor, care mergea alături de Gorga, văzu numai un bărbat ducînd în brațe o femeie. Cînd auzi vocea femeii, se opri locului. N-auzise decît două cuvinte: „Gata, Lucian!" Și Gorga întoarse capul cînd auzi numele lui Lucian. Dar nu reuși să zărească nimic prin perdeaua de zăpadă.

— Iartă-mă, tovarășe Gorga — se scuză Nistor — trebuie să mă duc întîi în altă parte... Ne întîlnim la regiune, peste jumătate de oră.

Aproape alergă printre oameni. Se ciocni de cîțiva, înjură, apoi își încetini mersul. La cîțiva pași înaintea lui se aflau cei doi. Dacă întindea mîna, îi putea atinge. Le deosebea foarte greu siluetele. Zăpada se prăbușea parcă și mai deasă din ceruri. În schimb nu-i scăpa nici un cuvînt. Îi venea să ia un bolovan de pe stradă și să arunce în ei. Cuvintele pe care le rostea Cornelia ar fi trebuit să-i fie adresate lui. Nu-i rămînea decît răzbunarea.

Cînd Lucian și Cornelia se urcară în tren, viscolul de abia începuse. Lucian deschise geamul compartimentului și privi împreună cu Cornelia peronul. Alexandru Severin depăși cu un singur pas linia care-l despărțea de tren și se opri în dreptul geamului la care apăruseră tinerii. Părea neliniștit.

— Să fii prevăzător, Lucian!... Dacă se înteţește viscolul, rămîneţi la gară... Pînă în sat sînt aproape doi kilometri... Nu rîde, Lucian... Pe viscol, doi kilometri înseamnă prea mult... Cornelia...

Cornelia nu mai auzi nimic. Trenul se puse în mișcare. Făcu doar un semn de despărțire cu mîna spre Simina, dar desimea zăpezii îl ascunse.

— Să închidem geamul, Lucian!...

Erau singuri în compartiment. Timpul trecu încet. Sau poate prea repede. La una din opririle trenului, Lucian deschise fereastra și de abia reuși să zărească prin vîltoarea de zăpadă o mogîldeață cu un felinar în mînă.

— Crîngul?

— Crîngul! răspunse mogîldeața, înfruntînd viscolul nemilos.

Cei doi tineri coborîră. De abia atunci simțiră puterea viscolului. Tot văzduhul mugea. Furtuna de zăpadă îi îndoia și le lua vederea. Erau însă odihniți, încălziți, echipați bine. Păreau doi sportivi nerăbdători să-și atingă ținta. Simțeau chiar dorința să se bată cu viscolul. Trenul plecase. Mogîldeața cu felinar apăru din nou în calea lor.

— Unde vreți să mergeți?

— La Crîng! urlă Lucian, ca să poată fi auzit.

Căutară tustrei un loc mai ferit în spatele clădirii. Șeful gării ridică felinarul pentru a-i vedea mai bine.

— Rămîneți aici astă-noapte... Dacă o ține așa, nici trenul nu pleacă din stația cealaltă. Nu vedeți? Prăpădul lumii... Și mi-i teamă că o să se întețească furtuna.

— În zece, cincisprezece minute ajungem... răspunse Lucian.

— Rămîneți aici, oameni buni. Pe viscolul ăsta nici o companie nu s-ar încumeta la drum. Tare mi-i teamă că o să rămînem izolați cîteva zile...

— Noi plecăm! se hotărî Lucian. Ce spui, Cornelia?... Doi kilometri...

— Mergem, Lucian! Chiar mă atrage ideea...

— Dumneavoastră nu știți ce înseamnă doi kilometri pe un viscol ca ăsta!... Rămîneți aici!... Că eu îs singur cuc.

— Drumul e drept? întrebă Lucian.

— Oh! Că nu vreți să mă ascultați... E drept drumul și-l puteți recunoaște, că e străjuit de copaci de o parte și de alta. Pînă la pod. De acolo, vreo două sute de metri nu mai sînt copaci. Dar pînă în sat nu mai e mult. Cam cinci sute de metri... Da' eu tot zic să rămîneți! N-auziți cum vuiește? De cînd sînt eu n-am trăit o asemenea vijelie.

— Dacă nu-i pericol să ne rătăcim, spuse Cornelia.

— Păi nu asta-i primejdia... Rămîneţi mai bine.

— Am plecat şi-ţi mulţumim pentru gîndurile bune, îi răspunse Lucian şefului de gară. Hai, Cornelia !

Porniră amîndoi vitejeşte la drum. Cornelia mergea în spatele lui Lucian şi simţea mai puţin puterea viscolului care lovea chiar din faţă. Lucian se opri înfigînd beţele de la schi în zăpadă pentru a nu fi doborît de furtună. Îşi încordă toate puterile. Îşi lipi buzele de capul Corneliei şi-i spuse :

— Eu nu pot să văd nimic, Cornelia. Eu tai drum. Tu uită-te în dreapta şi vezi să nu mă îndepărtez de copaci. Mă loveşti cu mîna peste braţ pentru a-mi indica direcţia. Da ?

Cornelia îşi lipi la rîndul ei buzele de urechea lui Lucian :

— Da !... Numai să văd şi eu... Crezi că am înaintat puţin ?...

Lucian nu-i mai răspunse. Îşi reluă mersul. Viscolul era atît de turbat, încît i se părea că spintecă un corp greu, nesfîrşit cu trupul lui. Îşi aplecase capul şi cîştiga fiecare metru cu preţul unor eforturi supreme. După un timp iar se opri. Cornelia înţelese şi-şi duse urechea spre gura lui.

— Cornelia !... Din cînd în cînd să mă atingi, să mă loveşti. Să ştiu că n-ai căzut... Nu pot să mă uit în urmă. Dacă nu faci semn...

O rafală de vînt îl izbi cu atîta putere, încît se prăbuşiră amîndoi. Lucian mai avu timp să evite să se prăvălească peste Cornelia. Se ridică repede, sprijinindu-se în bastoane, şi o ajută şi pe Cornelia să se ridice. Viscolul sufla şi mai groaznic. Nu se mai vedea nimic. Nici plopii uriaşi de pe marginea drumului nu se mai zăreau. Tinerii nu puteau înainta decît încovoiaţi.

Lucian o trase de mînă pe Cornelia. Aceasta își apropie capul de Lucian:

— Întoarce-te din cînd în cînd cu spatele, Cornelia, și caută să vezi copacii. Dacă ne rătăcim... Hai!

Porniră din nou la drum. Fiecare pas era un chin. Lucian se împotrivea viscolului cu furia desperării. Își închipuia ce rezultat ar fi putut să aibă orice ezitare. O oprire de cîteva minute i-ar fi îngropat în zăpadă. Căzu de cîteva ori în genunchi, se ridică, se îndîrji, atingînd parcă mereu limita rezistenței. Aștepta din clipă în clipă să se spargă ceva într-însul. Cornelia îl opri. Îi spuse în șoaptă:

— Dragul meu...

Lucian își retrase cu brutalitate capul. Orice oprire i se părea mai grea decît minute întregi de mers prin viscol. Îi păru însă imediat rău, dar nu mai avu curajul să se oprească. Înainta, aplecat, orb, încordat. Din cînd în cînd se întorcea cu spatele spre viscol pentru a răsufla. Se întorcea și Cornelia cu spatele. La un moment dat i se păru că viscolul își domolise puterea. Se opri. Căută capul Corneliei, îi sărută fruntea și-i șopti:

— Acum! Acum, Cornelia! În goană!

Cîteva minute, singurul obstacol în înaintarea lor îl constituia zăpada. Erau cufundați în ea pînă la brîu. Uneori straturile de zăpadă le ajungeau pînă la piept. Își făceau drum cu trupurile. Din fericire, șoseaua era netedă și nu avea pe margini movile de pietre. Aglomerările de zăpadă s-ar fi transformat în bariere de netrecut. Zăpada era moale pe șosea. Puteau să răzbată prin ea cu toată înălțimea straturilor. Mergeau cu spor, cînd deodată un vuiet îndepărtat și șuierături amenințătoare anunțară reînceperea viscolului.

— Stai mereu în spatele meu, Cornelia, și uită-te la copaci! mai apucă Lucian să strige.

Vijelia îi azvîrli înapoi și-i doborî. Zăpada îi acoperi. Lucian se întoarse. Se propti în patru labe și încercă să se ridice. Bețele schiurilor îi scăpaseră din mîini. Nu le mai căută. Rămase în genunchi și o dezgropă pe Cornelia din zăpadă. Nu-i mai spuse nimic. Orice clipă era prețioasă. Cornelia parcă îl înțelese. Se ridică și-l urmă. De abia putea să zărească siluetele plopilor. Lucian pășea din instinct drept înainte. Nu pășea. Parcă sfredelea cu trupul un deal. Știa că făcuse o imprudență, dar era prea tîrziu pentru a-și schimba hotărîrea. Se împotrivea uraganului, găsind parcă mereu ultimele forțe într-însul. Nici nu voia să se gîndească mai departe. Cornelia era în spatele lui. Dacă ar fi fost singur... L-ar fi părăsit puterile. S-ar fi prăbușit, și l-ar fi înmormîntat imediat zăpada.

Cornelia îl lovi de cîteva ori în ceafă. Lucian înțelese, se opri. Se întoarse spre ea. Vîntul îl îndoi. Rezistă.

— Nu mai văd copaci, Lucian... Nu ne-am rătăcit?... Parcă au dispărut dintr-o dată.

Intrară din nou sub forța unei rafale. Se aplecară amîndoi în zăpadă. Simțiră cum se depune ninsoarea pe spatele lor. Se ridicară încet. Cornelia, ascunsă de trupul lui Lucian, încercă să distingă ceva. Făcu un pas în stînga, încă un pas, întinse mîna. Dintr-o dată Lucian n-o mai văzu. Dispăruse. Parcă o înghițise pămîntul. Lucian își mușcă buzele pînă la sînge. Orice gînd îi dispăru din minte. Deveni de o luciditate crudă. Își scoase rucsacul din spate și-și eliberă schiurile. Nu se mișcase din loc. Întinse mîna și înfipse un schi în locul unde dispăruse Cornelia. Își închipuia că trebuie să fie o groapă acolo. În cîteva clipe în jurul rucsacului se formase un deal de zăpadă. Era ca o pavăză împotriva furtunii. Scoase dintr-un buzunar al rucsacului o funie. Nu pleca

niciodată la drum fără funie. Tatăl său îl obișnuise cu acest lucru. Se lăsă pe burtă și se tîrî spre locul unde dispăruse Cornelia. Își pipăia cu mîinile drumul. Parcă zări în dreapta ceva. Își duse mîna într-acolo, sfredelind zăpada. Dădu peste ceva tare. Se prinse cu mîna și-și tîrî corpul. Era un par. Mai înaintă puțin. Mîna dreaptă îmbrățișă parul... Ajunsese la pod... Lemnul de care se agățase era unul din parii podului... Cornelia căzuse în albia rîului !... Nici nu se întrebă cît de adîncă poate să fie rîpa, dacă era apă, dacă era gheață, dacă o va mai găsi pe Cornelia... Nu avea timp de întrebări. Îi treceau ca niște fulgere prin cap... Trebuia să acționeze. Atît... Legă un capăt al frînghiei de capătul podului. Cu celălalt capăt își prinse mijlocul. Se lungi pe burtă. Se întoarse. Se tîra cu picioarele înainte. Simți golul și-și dădu încet, încet drumul. Nu se prăbuși. Prinsese muchea malului. Alunecă. Nu-și dădu seama cît durează alunecarea. Știa numai că-și dăduse drumul în gol în locul unde înfipsese schiul. Ar fi vrut să simtă corpul Corneliei. Ar fi salvat-o... Atinsese oare fundul ?... Căută cu picioarele... Zăpada îl îngropase. Știa. Dar avea funie... Căută din nou. Piciorul întîlni un obstacol. Era Cornelia... Era trupul ei.

Lucian nu mai pierdu nici o clipă. Trase de funie pînă o simți încordată. Se lăsă apoi în genunchi. O prinse pe Cornelia de picioare, o trase spre dînsul, o apucă în brațe. Nu se întrebă în ce stare e Cornelia. Simțea numai că e imobilă, inertă. O ridică în picioare și o sprijini de dînsul. Își desfăcu la iuțeală funia din jurul pieptului, o atrase pe Cornelia lîngă el, o lipi de el, apoi încolăci capătul funiei în jurul corpurilor lor. Își trecu brațul stîng peste trupul ei, spre a o fixa și mai bine, și începu ascensiunea. I se păru mai ușoară decît înfruntarea viscolului. Malul nu era

abrupt în locul pe unde urca el cu trupul Corneliei în braţe. Avea o înclinaţie care-i întări încrederea în reuşită. Funia nu-i mai servea la cățărat, dar îi dădea siguranţă că nu-l vor mai surprinde neprevăzute. Își făcea drum cu trupul prin zăpadă. Respira greu, rar. Înainta tîrîndu-se pe o coastă. Ghici după golul pe care-l descoperi cu mîna dreaptă că ajunsese sus. După cîţiva paşi se înălţă. Ieşise în aer, în viscol. Cornelia era în braţele lui. Era în braţele lui.

Lucian se opri numai cîteva clipe, pentru a respira şi a-şi aduna puterile. Vîntul vuia sălbatic. Ei însă erau la adăpost. Se ridicase un deal de zăpadă. Erau la adăpostul dealului de zăpadă format în jurul rucsacului. O dezlegă pe Cornelia, o ridică pe umăr şi urmă direcţia frînghiei. Ajunse din nou la capătul podului. Trecuseră deci podul. Atît voia să ştie. Mai erau cîteva sute de metri pînă în sat. Cinci sute de metri. Vîntul se abătea şi mai tare asupra lor. Cornelia rămînea în continuare nemişcată. Lucian îi cuprinse bine picioarele şi mai îngenunche o dată pentru a răzbate la rucsac. În sfîrşit îl atinse cu mîna. Nu avea de gînd să-l ia cu dînsul. Era o imposibilitate. Scoase dintr-un buzunar al rucsacului lanterna. Zăpada începuse să-l acopere. Era timpul să pornească. Băgă lanterna în buzunar şi îşi reluă drumul. Fu doborît de la primii paşi. Se ridică pentru a mai parcurge cîţiva paşi şi a fi doborît din nou. Era viu. Cornelia era pe umărul lui. Atîta ştia. Restul : gînduri, simţăminte, puteri, vorbe, toate trebuiau să se înece în efortul groaznic pe care-l făcea. Mergea şi cădea. Se ridica şi mergea. Şi iar cădea şi iar se ridica şi iar înainta cîţiva paşi. Mergea drept înainte. Nu se ferea de viscol, nu căuta refugii. Orice abatere de la directia dreaptă putea să-l aducă înapoi la locul de unde pornise fără să-şi dea seama. Gîndise aceasta

înainte de a părăsi podul. Drept înainte, înainte, înainte, va ajunge în sat, într-o casă. Nu putea să-și păstreze direcția decît înfigînd în zăpadă fiecare pas înaintea celuilalt. Și cînd era doborît de viscol, îngenunchea, se străduia să nu-și miște piciorul din locul în care pășise ultima dată. Se ridica sprijinindu-se în mîini, revenind în locul vechi. De-abia atunci îndrăznea să cucerească încă un pas.

Nu știa de cît timp înaintează. Nu putea să vadă și să audă nimic. Viscolul bătea cu furie, dar parcă puterea lui slăbise. Șuierăturile deveniseră mai rare. Huietul văii răsuna parcă îndepărtat. În clipa aceea, Lucian auzi. Și singurul gînd care-l mulțumi era acela că nu auzise si Cornelia. De mult timp, de cînd simțise puterea turbată a viscolului, se cutremurase prima dată cînd îl fulgerase gîndul. Și-l îndepărtase însă repede din minte pentru a fi preocupat numai de țintă. Cînd făcuseră primul popas, cînd viscolul se domolise pentru cîteva clipe, își ciulise urechile, dar nu auzise nimic. De data aceasta însă auzise distinct. În depărtare urlau lupii...

Lucian se repezi în viscol fără să piardă din minte gîndul direcției. Era o singură salvare. Să ajungă în sat. Dar înainte de a-i ajunge lupii. Știa că și ei înaintează greu prin zăpadă mare și viscol. Dar mult, mult mai repede decît omul. Strînse cu și mai mare putere pulpele Corneliei. Îl ajuta parcă să nu-și piardă nici puterile, nici speranța. Sfredeli cu forța unui nebun dealul de zăpadă. Nu mai auzea nimic decît vuietul viscolului. Dar simțea parcă în vuiet și urletele lupilor apropiindu-se. Nu-și dădu seama cît timp sau cîtă distanță parcursese. Nu vedea nici o lumină în față, nu auzea nici un lătrat de cîini. Nu se rătăcise. Dacă s-ar fi gîndit la acest lucru, s-ar fi prăbușit. Nu se rătăcise. Înainta greu. De aceea

nu pătrunsese încă în sat... Sau poate... Dacă ajunsese în sat?... O clipă de răgaz îl făcu să deschidă ochii. Vedea, nu departe, în stînga, o siluetă uriașă, negricioasă. O casă!... De ce negricioasă?... Fațada pe care o vedea nu era acoperită de zăpadă.

Lucian se abătu din drum, îndreptîndu-se în direcția acelei siluete uriașe pe care o considera un adăpost. Îi simți apropierea. Viscolul îl ocolea. Îl înconjura. Trecea pe lîngă el. Lucian îndrăzni să deschidă ochii. Era o casă. O casă în construcție. Neterminată. Dar nu mai avea putere. Trebuia să se oprească.

Clădirea nu avea nici uși, nici ferestre. Ziduri de cărămidă și acoperiș. În locul ușilor și geamurilor se căscau goluri. Lucian pătrunse înăuntru, intră în prima cameră din dreapta. Scoase lanterna din buzunar. Era singura lui armă. Lumină. Era o încăpere goală. Nu oferea nici o posibilitate de apărare. Într-un perete zări scobitura altei uși. Se îndreptă într-acolo. O încăpere mai mică. Probabil bucătăria. În peretele din fund, Lucian zări însă o ușă de scîndură. O întinse pe Cornelia jos și se îndreptă spre ușă. Era ferecată cu un lacăt mare. Două gînduri i se iviră în minte lui Lucian. Dacă ușa e încuiată, înseamnă că poate deveni un refugiu sigur. Deci trebuie să sfărîme lacătul. La altceva nu se gîndi. Clipele erau numărate. Știa.

Își revărsă lumina lanternei în încăpere. Zări într-un colț cîteva leațuri. Se repezi într-acolo, ridică un leaț și se îndreptă spre ușa ferecată. Atinse întîi lacătul cu leațul. Apoi ridică parul încet în sus, pînă deasupra capului, și-l prăvăli cu toată puterea. Înțelese că belciugele nu cedaseră. Mai ridică o dată parul și izbi cu și mai mare putere. Nici nu mai simți rezistența lacătului. Parul se prăbuși parcă în gol. Forța loviturii

îl făcu să-și piardă echilibrul. Căzu în genunchi. Mai mult se lungi în direcția Corneliei. Auzise urletele lupilor în apropiere. O trase spre dînsul sări în picioare și deschise ușa. Pătrunse dincolo împiedicîndu-se de ceva tare. O scăpă pe Cornelia din brațe. O lăsă acolo. Împinse ușa și se repezi cu spatele în ea. În aceeași clipă scoase lanterna din buzunar și lumină încăperea. Întîi privi zidurile. Într-un singur loc peretele era găurit. Sus. O gaură strîmtă, prin care nu s-ar fi putut strecura nici un copil.

Era într-o cameră care servea de depozit zidarilor. Se aflau aruncate acolo, alandala, tot felul de materiale. Cărămizi, saci de ciment, troace, pari, sape, lopeți, hîrlețe. Lucian auzi hîrșîitul produs de ghearele lupilor în ușă. Parcă simțea ghearele înfigîndu-i-se în spate. Gaura aceea de aerisire din perete nu-i dădea pace. Prinse cu picioarele un par și-l trase spre el. Îl apucă în mîini și-l propti în ușă fără să-și dezlipească însă spatele de ușă. Numai cînd încercă de cîteva ori, apăsînd cu toată puterea, fixitatea parului, părăsi ușa. Mai căută un par, pe care-l propti în ușă, întărind siguranța rezistenței. Era liber. Putea să se ocupe de mica deschizătură. Lucian înțelese că pentru a preîntîmpina orice posibilitate de pătrundere prin gaură trebuia să-i reducă numai cu cîteva degete spațiul. Si făcu acest lucru trecînd prin gaură o sapă. Îi veni greu să scoată sapa afară. Dar cînd partea de metal a sapei ajunse afară, cînd prinse coada uneltei și o potrivi în așa fel încît să atîrne în jos și să transforme capătul de metal de afară într-un scut, Lucian se prăbuși, sleit, vlăguit, alături de corpul inert al Corneliei. Numai atingerea aceasta îi trezi din nou voința și luciditatea. Scăpase de viscol, scăpase de lupi, îi auzea urlînd de jur împrejurul casei. Dar nici nu știa ce e cu Cornelia. Și nu scăpase de

ger. Cîteva minute dacă se va lăsa pradă oboselii, îl va fura somnul, gerul şi moartea... Cornelia era lîngă el. Zăcea nemişcată. Nu ştia dacă scosese din mormîntul de zăpadă o fiinţă vie sau un cadavru.

Lucian se ridică în picioare, clătinîndu-se. Aprinse din nou lanterna şi-i fixă raza asupra Corneliei. Cornelia zăcea pe pămînt. Din pricina rucsacului, capul îi atîrna în gol. Se apropie de ea. Îşi scoase mănuşile şi le azvîrli într-un colţ. Faţa şi mîinile îi erau reci ca de mort. Lucian trase fermoarul hanoracului şi-şi strecură mîna pe sub pulover spre trupul Corneliei. Înainte de a o atinge simţi căldura trupului ei. Îi încheie hanoracul la loc, căută faţa Corneliei cu mîinile şi începu s-o maseze pe frunte. Îi desprinse apoi rucsacul din spate pentru a i-l aşeza ca o pernă. Înainte de a face însă acest lucru, Lucian descheie rucsacul şi căută în el fără să ştie ce anume. Degetele lui întîlniră o sticlă. Era ceea ce căuta Lucian. O sticlă cu colonie. Îi deşurubă dopul, îşi umplu mîinile cu lichid. Îşi spălă faţa, mîinile, îşi turnă din nou colonie pe palmă. Faţa îl ustura cumplit. O împroşcă pe Cornelia, pe faţă, cu colonie, şi începu să-i frece obrajii, fruntea şi tîmplele. Îi desfăcu apoi braţele pentru a-i dilata pieptul şi repetă de cîteva ori mişcările. Atinse cu degetul ceasul Corneliei şi în clipa aceea avu ideea să se întrebe ce oră este. Se uită mai întîi la ceasul ei. Sticla era spartă în bucăţi. Ceasul pesemne se oprise în timpul prăbuşirii. Se oprise la opt şi zece minute. Se uită la ceasul lui. Era opt şi douăzeci. Secundarul se mişca. Ceasul lui mergea. Nu-i venea să creadă... Trecuseră numai zece minute de la prăbuşirea Corneliei !! Numai zece minute. I se părea o veşnicie.

Lucian începu s-o maseze din nou pe Cornelia. De astă dată cu regularitate, viguros, aproape bru-

tal. Îi prinse din nou brațele și începu să i le miște. Apoi o ridică în picioare, o sprijini de dînsul, o înlănțui cu brațele și începu s-o scuture tot mai des și mai puternic. Trupul Corneliei își pierdea inerția. Mușchii începeau să se trezească. Lucian o întoarse cu fața spre dînsul. Încercă să-i dea drumul. Încă nu putea să stea în picioare. O lovi de cîteva ori cu palma peste obraji și-i simți tresăririle. Cornelia se agăță de brațele lui. Se trezise. Îi reveniseră instinctele. O mai scutură de cîteva ori. O ținea de umeri și o învîrtea în toate părțile. Își desprinse brusc mîinile de pe umeri și le ridică în sus spre gîtul Corneliei. Cornelia rămase în picioare. Se clătină și se lăsă pe spate încet, ca și cum ar fi vrut să cadă. Lucian o prinse de gît. Gîtul ei era cald. Își revenise. O simți cum se apropie de el, cum se ghemuiește la pieptul lui. În clipa aceea Lucian își pierdu orice urmă de luciditate. O strînse sălbatic la piept și începu s-o sărute ca un nebun. Se împiedică însă într-un par și căzu cu Cornelia în brațe. Nu simți nici o durere.

Cornelia încercă să-și amintească. Văzuse parcă ceva și cînd încercase să pună mîna se prăbușise în gol. Își aminti și alunecarea în zăpadă. Ultimul lucru pe care și-l amintea era o lovitură primită în cap... Se trezise în brațele lui Lucian.

— Unde am căzut, Lucian? Unde sîntem?... Ce s-a întîmplat?... De ce-i întuneric?... Ce se aude afară?

Lucian rîse în marea lui bucurie:

— Nu pot să-ți răspund la toate o dată, Cornelia mea. Ai căzut în pîrîu, chiar lîngă pod. La cîțiva centimetri de pod. Asta a fost norocul...

— Și cine m-a lovit? De atunci nu-mi mai amintesc nimic.

— Cred că te-ai lovit în vreun lemn al podului. Dar te-am găsit... N-ai reușit să scapi de mine.

Cornelia se îngrozi. Lucian coborîse după ea și o scosese din groapă. Dacă ar fi rămas și el acolo ! Îi căută mîinile și începu să i le sărute.

— Unde sîntem, Lucian ?

— Nu știu, Cornelia. Într-o casă neterminată. Într-o cămară. În singura încăpere cu ușă. Dacă zidarii nu și-ar fi făcut aici depozit de materiale și scule...

— Oricum ar fi însemnat un adăpost, Lucian. Cînd îmi amintesc de groaza vijeliei... Deși am stat tot timpul în spatele tău... Ce se aude la ușă ?... Cine-i ?...

Lucian redevenise calm :

— Tot îți voi răspunde, Cornelia... Întîi gîndește-te că sîntem în deplină siguranță. Poți să-ți închipui lucrul acesta ?... Nu ne amenință absolut nici o primejdie. Ușa e solidă, ferestruica e astupată, nu mai e în altă parte nici o deschizătură. Da, Cornelia ?

— Da !... Și de ce să mă conving ?... Ai vreun gînd ascuns ?... Nu te înțeleg...

— Nu-i nimic, Cornelia. Am vrut să-ți pătrundă bine această convingere... Jumătate din colonie cred că s-a și dus. Și ne-ar mai trebui... Ai ceva de mîncare ?...

Cornelia căută să-și amintească :

— Absolut nimic, Lucian. Nici măcar... Ba da !... Niște ciocolată... Știam că-ți place și am luat vreo cinci bucăți mari.

Lucian o sărută de bucurie. O ridică în brațe.

— De ce te bucuri, Lucian ? Nu te înțeleg... Nu vrei s-o mănînci toată dintr-o dată.

— Nici nu mă gîndesc... Acum hai să facem ordine aici... Tu aprinde lanterna și luminează-mi calea.

Lucian îngrămădi toate sculele și materialele din cameră în colțul în care se găseau cărămizile.

Sacii de ciment îi răsturnă și-i apropie unul de altul, făcînd din ei un fel de pat.

— Acum avem loc, Cornelia. Putem să dansăm cît vrem. Toată noaptea și toată ziua de mîine dacă va fi nevoie. Pregătește-te !... Mai ai puteri ?...

— Tu vorbești serios ?

— Foarte serios ! Nu e prima noastră noapte de căsătorie ?... Și nu se obișnuiește întotdeauna să se danseze ? Am devenit și eu convențional, Cornelia. Pentru că sînt... cum ai spus tu azi la prînz.

Lucian o prinse pe Cornelia în brațe și o sărută lung :

— Sînt fericit, Cornelia. Sînt groaznic de fericit... Vreau să dansez...

— Dar tu nici nu știi să dansezi, Lucian...

— Nu-i nimic. Trebuie să dansez. Pentru că n-avem ce face, Cornelia. Și dacă ne prinde gerul... ne adoarme și nu ne mai sculăm niciodată... Și eu nu vreau !... Să fim romantici... E prima noastră noapte... Să combinăm nevoia cu plăcerea.

— Ce se aude mereu la ușă, Lucian ?... Cine lovește ușa ?...

— Niște oaspeți nesuferiți. Dar nu le dăm drumul.

Cornelia se clătină. Înțelese. Îl căută cu mîinile pe Lucian. Acesta o prinse în brațe și începu să se învîrtească aprig cu dînsa. Îl cuprinsese oboseala. Simțea cum i se strecoară gerul în oase. Știa că dacă se va mișca va scăpa. Paznicii de la ușă nu-i vor părăsi pînă nu vor simți oameni în apropiere. Cine știe cît timp va trece pînă se vor încumeta oamenii la drum ?

Dansau împreună. Pînă se încălzeau. Apoi se opreau din dans pînă simțeau frigul. Și iar începeau să danseze. Și pe măsură ce trecea timpul, Cornelia descoperea în tăcerea lui Lucian, în îmbrățișările sale neașteptate, în gesturile sale

uneori sălbatice amintirea infernului prin care trecuse.

Vijelia se abătuse cu furie turbată și asupra orașului. Mai ales spre miezul nopții furia ei nu mai cunoscu nici o opreliște. Copaci fuseseră scoși din rădăcină, garduri dărîmate, case acoperite. Străzile blocate, deveniseră inutile. Oamenii nu îndrăzneau să înfrunte vijelia. Unii rămăseseră în restaurante, alții în săli de spectacole, alții intraseră la cunoscuți sau necunoscuți pentru a aștepta sfîrșitul viscolului. Pînă și cei mai bătrîni locuitori din oraș, în jurul cărora se strîngeau toți membrii familiilor, erau nevoiți să spună că nu apucaseră în toți anii lor asemenea grozăvie. Oarecum satisfăcuți că li se dă din nou atenție, începeau să depene amintiri cu viscole și lupi, și spre sfîrșit încheiau cu aceeași frază rostită cu voce mirată :

— Dară asemenea orcan nu s-a mai pomenit... Să bîntuie asemenea crivăț și să se potrivească la o asemenea ninsoare... Ehei, cu furia hăului nu te poți pune... Sfîrșitul lumii, nu alta.

Vijelia urla mai departe din toate gurile. Nu-și contenea nici o clipă înfricoșatul muget. Troienele creșteau cît dealurile, blocau străzile, uneau casele dintr-o parte și dintr-alta a străzilor pînă la etaj. Cine se încumeta să iasă din casă pe o vreme atît de cumplită ?!

Alexandru Severin nu reuși să adoarmă. Pe la miezul nopții se sculă, se îmbrăcă și se așeză la masa lui de lucru. Simina, trează, îi urmărea din pat mișcare cu mișcare. Rareori îl văzuse pe Alexandru atît de neliniștit. Îi ghicea starea după felul cum se așezase la masă, după îndîrjirea cu care-și stăpînea mișcările, dar mai ales după plimbările pe care le făcea regulat la ușa locuinței. Din jumătate în jumătate de oră se ducea la

ușă, o deschidea și privea afară. Simina se înfiora numai la urletul pe care-l auzea pătrunzînd în casă cînd Alexandru deschidea ușa.

— Amarnică vreme, Simino, rupse tăcerea Alexandru. M-au prins și pe mine vijelii... Sînt obișnuit cu ele... dar una ca asta... Nici copacul nu-și mai găsește rădăcinile... darămite un om.

— O să treacă, Alexandre...

— O să treacă... Asta-i vreme care-l face și pe lup îndrăzneț... Își arată colții la geamul caselor... Numai să fi rămas în gară... Doi kilometri pe cîmp...

Simina înțelese care-i izvorul neliniștii lui Alexandru:

— Tu crezi că Lucian a pornit la drum?...

Severin își strînse fruntea între degete. Se sculă de pe scaun și se duse iar la ușă. Simina auzi din nou vîntul mugind. Se gîndi să se scoale și ea, dar văzîndu-l pe Alexandru întorcîndu-se rămase nemișcată în pat.

— Tare mi-i teamă, Simino!... Lucian s-a schimbat mult în ultima vreme... Parcă ar fi un om care vrea să-și încerce puterea... Tare mi-i teamă...

— E mult pînă-n sat, Alexandre?

— Tu știi ce putere are vijelia pe cîmp?... Nimic n-o oprește... După o sută, două de metri îți rupe inima... Nu vezi nimic, Simino... Știi ce fac oamenii?... Se trîntesc în zăpadă și așteaptă... Îi găsești la dezgheț dacă nu-i fugăresc din spate lupii...

Simina se înfioră. Sări din pat și se așeză lîngă Alexandru. Acesta îi puse mîna pe cap și începu s-o mîngîie.

— Lucian e prevăzător, Alexandre... Mai ales că o are pe Cornelia lîngă el...

— Asta-mi dă și mie nădejdi... Că s-o fi gîndit și la dînsa... Lucian dacă știe că are în seamă pe cineva... Știi cum e, Simina?... E treaz ca un cea-

sornic... E aproape crud... Numai să fie așa... Să nu-l zgîndărească ea... Pe o vreme ca asta nu scapă nimeni... Și lupii se mănîncă între ei... Tu du-te și te culcă... Măcar tu să te odihnești.

Simina se întoarse în pat, dar nu se încumetă să se culce. Nici n-ar fi putut adormi. Alexandru încercă să se liniștească lucrînd. Își scosese caietele din sertar și se apucase să le răsfoiască. Uneori chiar începea să scrie și să se cufunde în socoteli. Dar la fiecare jumătate de oră se ducea să cerceteze puterea viscolului. Știa că Simina nu doarme, dar știa că un om nu poate fi convins să doarmă. Părăsi masa de lucru și se așeză pe pat. Simina se apropie încet de el. Alexandru îi prinse capul și i-l așeză pe genunchii lui. Mîinile lui mari se plimbau fără încetare pe fața ei. Simina îi simțea degetele ca niște adieri. Îi ghicea mîna încordată, iar degetele abia îi atingeau fața.

Timpul trecea încet. Către ora cinci lui Alexandru Severin i se păru că vijelia își slăbise puterea. Ninsoarea încetase, iar viscolul bătea cu mai mică putere.

— Eu plec, Simino... Îmi iau o sticlă cu țuică în buzunar și plec... Ca să răzbați pe stradă, îți trebuie timp... Mai ales cînd ești primul...

— Du-te, Alexandre... Și ia-ți ceva de mîncare... Cine știe, după-masă poate ieșiți în oraș, să dați oamenilor o mînă de ajutor...

Alexandru își schimbă costumul. Nu voia să-și îmbrace palton. Voia să fie mai liber în mișcări. Îmbrăcă haine groase, cizme și deasupra o scurtă făcută din foaie de cort. Părea și mai înalt, și mai puternic. Simina nu putu rezista și veni lîngă el.

— Hai du-te mai repede!... Că pe urmă te opresc.

Îl îmbrățișă pe Alexandru, îl conduse pînă la ușă și-l privi un timp cum se războiește cu nămeții. Cînd o pătrunse frigul, se înapoie în pat, adormind într-o clipă.

Severin ajunse la poartă. Pe umăr avea o lopată uriașă, făcută cu mulți ani în urmă de mîna lui. Despresurase casa de zăpadă și terminase pîrtia de la casă la poartă. Vîntul îi șfichiuia obrajii. Viscolul nu încetase. Dar nu mai mîna decît pulberi ușoare de zăpadă. Nu mai ningea. Casa lui era ferită de un șir de copaci. De abia cînd ajunse în stradă își dădu seama de grozăvia vijeliei. Rare erau locurile unde zăpada nu-i ajungea pînă la umeri. Troienele se înălțau cît casele. I-ar fi fost ușor să răzbată prin ele... Cîteva clipe, Severin cumpăni. Apoi se hotărî. Va merge spre uzină pe strada principală, deși calea era mai lungă. De multe ori alegea un drum mai scurt. Dar pentru gîndul său era mai important să meargă spre uzină pe strada principală.

Era cinci dimineața. Viscolul încă șuiera pe toate străzile. În locul întunericului obișnuit se lăsase asupra orașului lumina unei aurori de vară cum rareori se întîmplă iarna. Parcă retrasă undeva sus, vijelia își contempla isprava pe care-o înfăptuise în timpul nopții. În întreg orașul, un singur om ieșise pe stradă. Lopata lui uriașă azvîrlea zăpada din cale, făcînd pîrtie. În unele locuri trebuia să taie tunele. La fiecare pas pe care-l făcea lopata prăvălea movile de zăpadă. Înainta tăcut, dîrz, fără să se oprească nici o clipă. Ochiul lui alegea locurile cele mai bune pentru pîrtie, acolo unde zăpada era mai puțină. De cîteva ori fu nevoit să îndepărteze din cale adevărate dealuri de zăpadă.

Alexandru Severin ajunsese pe strada principală și înainta mereu. Nu întorcea niciodată capul înapoi. Nu simțea nici o oboseală. Știa că lucrul cel

mai greu e prima pîrtie. Pe ea vor veni oameni care o vor bătători, vor veni muncitorii spre uzină. Își economisea cu strășnicie forțele. Trebuiau să-i ajungă pînă la uzină. Din cînd în cînd se înălța pe cîte un morman de zăpadă pentru a vedea cum e mai bine să-și croiască drumul. Înconjura mult, dar nu-i rămînea nici o porțiune cu zăpadă mai puțină care să nu devină pîrtie. Nu se uita în urmă. Numai înainte.

La etajul unei case, un curajos deschise geamul. Rămase cu gura căscată cînd văzu înălțimea troienelor, dar uimirea lui fu și mai mare cînd zări un om făcînd pîrtie fără să se oprească.

— Vino să vezi un nebun! îi strigă nevesti-si. S-a apucat să facă pîrtie pentru oameni. Parcă pe vremea asta se mai duce cineva la slujbă... Ha, ha, ha... Nebunul!... Azi, în sfîrșit, pot să ascund deșteptătorul... Să nu mă trezești.

În fața intrării parcului, Alexandru Severin se opri cîteva clipe. Și-l aminti pe Lucian, își aminti întîlnirile mute dintre ei și un gînd venit pe neașteptate aproape îi aduse lacrimi în ochi.

„Nu se poate! gîndi el. Nu e singur! Are pe cineva în seamă... Nu se poate!"...

Scoase din buzunar sticla cu țuică și sorbi cîteva înghițituri. Apoi își reluă cu și mai multă îndîrjire treaba la care pornise. Oamenii aveau nevoie de astă dată de forța lui, de puterea lui. Dar nici el nu-și închipuise că poate fi atît de uriașă.

Cînd ajunse în fața uzinei Severin se uită la ceas. Era șapte fără douăzeci și cinci. Știa că e primul. Nu văzuse nici o urmă de pași nicăieri pe unde trecuse. Descongestionă poarta. Clădirea mică în care stătea Iușcă fusese acoperită în întregime de zăpadă.

Nicolae Iușcă de abia reușise, deschizînd mica ferestruică, să bortelească un tunel lung de vreo

doi metri, prin care să pătrundă aer. Noroc că găsise un măturoi în odăiță. Ferestrele și ușa nu se puteau deschide, pentru că se deschideau în afară și le apăsa dealul de zăpadă. Pe neașteptate, Iușcă se pomeni cu intrarea deschisă. Nici nu simțise cînd fusese prăvălit troianul. Îl văzu pe Severin și-i veni să țipe de bucurie. Dar îl ghici după salutul pe care i-l adresă, preocupat, frămîntat și se feri să-l stinghereaască. Îl urmări doar cu privirea și se minună multă vreme de puterea lui. Lopata lui Severin azvîrlea metri cubi de zăpadă dintr-o singură mișcare.

— Ai văzut? se adresă Nicolae Iușcă mîndru și cu vocea tare unui interlocutor imaginar. Ai văzut? Dacă eu nu-l dădeam exemplu la ședință, ar fi întîrziat azi la lucru. Ehei, știu eu cum să iau oamenii!

— Știi, moș Culaie, știi! Mai ales în sufletul lor știi să pătrunzi.

Bătrînul tresări. În pragul odăiței apăruse Iulieș.

— Ia spune, moș Culaie, cine te-a dezgropat?... Pui rămășag că știu?

Iușcă își reveni, cînd descoperi bucuria lui Iulieș:

— El e, tovarășe Iulieș. Crezi că altcineva ar fi izbutit? Adineauri a intrat în hală. E îmbrăcat ca un vînător și mi se pare tare îngîndurat...

— Îngîndurat?... Eu nu știu cum de mai rezistă... Știi de unde face pîrtie?... De-acasă!... Cred c-a azvîrlit din cale mii de metri cubi de zăpadă...

Lui Nicolae Iușcă nu-i venea să creadă.

— Da, moș Culaie... Ei, azi să vedem! Azi ne încercăm puterea! Vin sau nu oamenii la lucru?...

— De... se feri Iușcă să răspundă direct. Pe viscolul ăsta nu prea iese omul din găoace... Auzi cum mugește... Iar a pornit-o!... Are și el familie...

Are griji... Se gîndește la de-ale gurii... Ia uită-te numai ce nămeți !

Iușcă amuți dintr-o dată și parcă i se scurse sîngele din față. Cineva trecuse prin fața porții. Era ora șapte fără șase minute. Iulieș se uită mirat la el :

— Ce s-a întîmplat, moș Culaie ?...

— Gîndește-te și matale, tovarășe Iulieș... M-am făcut de rîs... Nu i-am răspuns tovarășului inginer Pîrvan.

Iulieș nu luă însă în seamă remușcarea bătrînului. Se uită pe geam și mai avu timp să zărească silueta înaltă a lui Pîrvan strecurîndu-se printre nămeții despicați de lopata lui Alexandru Severin.

— Cu bine, moș Culaie... Lasă că-l rog eu să te scuze... Îi spun eu că erai ocupat cu mine...

— Ți-aș mulțumi foarte mult, tovarășe Iulieș. Uite, n-o să mai refuz nici o sarcină...

Iușcă știa că angajamentul său e gratuit. Nici pînă atunci nu refuzase vreo sarcină. Dar ce altceva putea să spună ? Numai să nu uite secretarul...

Iulieș îl găsi pe Pîrvan discutînd cu Severin în mijlocul halei. Ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic, cei doi revedeau împreună planul zilnic. Pîrvan îl salută primul pe Iulieș, întrebîndu-l imediat :

— La cît timp apreciezi dumneata întîrzierea, tovarășe Iulieș ? Trebuie să revedem planul de azi prin prisma acestei întîrzieri... Tocmai îi ceream părerea și tovarășului Severin.

Iulieș părea că se gîndește. Apoi spuse cu o voce foarte sigură :

— Cam o oră, tovarășe inginer. La opt cred că sînt toți în hală.

— Toți ?! se miră Pîrvan. Pînă la opt am avea timp să refacem planurile pentru a umple ziua.

Dar dacă nu vin toți pînă la opt?... N-ar fi mai bine să punem ora zece?... Și să apreciem la două treimi numărul prezenților? Am putea recupera întîrzierea în cîteva zile... Dacă ne îndepărtăm cu probabilitățile prea mult de certitudini riscăm să dăm planul peste cap. E o problemă de răspundere.

Iulieș înțelegea că inginerul se abține. În alte împrejurări și-ar fi manifestat cu fermitate opinia. De astă dată însă se simțea în vocea lui o anumită nesiguranță. Iulieș își dădea seama că răspunsul său însemna o răspundere. Putea să dea peste cap și planul celorlalte zile. Dacă nu s-ar fi întîmplat cu Severin... Nu se putea!... Oamenii simțeau datoria, oamenii căpătaseră încrederea și mai ales chemarea spre un lucru mare.

— La opt, tovarășe inginer. Întregul colectiv.

— Bine, tovarășe Iulieș. Mă retrag să calculez probabilitatea recuperării orei chiar în această zi.

— Numai o clipă! îl opri Iulieș. Stai și tu, Alexandre!... Am o propunere... M-am gîndit mai de mult. Nu s-ar putea să punem în funcțiune linia cu ocazia Conferinței regionale de partid?

Iulieș rămase uimit cînd îl auzi pe inginer.

— Cu patru zile mai devreme?!... reflectă Pîrvan. Cred că e cu neputință. Trebuie totul recalculat... Dar nu aceasta ar fi principala greutate... E un examen prea greu pentru muncitori... Puterea nu mai ajută la un asemenea ritm.

— Dar sufletul, tovarășe inginer?...

Pîrvan se uită adînc în ochii lui Iulieș:

— Tovarășe Iulieș! Dacă muncitorii vă dau dreptate astăzi, am curajul să încerc!... Și acum, iertați-mă. Trebuie să revizuiesc planurile.

Pîrvan se îndreptă spre birou. Iulieș nu se uită după el. Se uită spre ușa halei. Ceasul arăta șapte fix. Pătrunsese Costinaș. Uită să salute. Se duse în goană direct la mașină și-i dădu drumul. Omul

de la sirenă încă nu sosise. Nimeni nu anunţase începerea schimbului. În hală însă se auzea zgomotul unui strung. Cu alte cuvinte începuse lucrul.

După cîteva minute intră pe uşă Valer. Părea ruşinat. Se duse şi el direct la strung. Sosiră apoi Domnica, Ferenţi, Răduca, Sbîrcea şi alţi cîţiva muncitori. Veniseră probabil în grup.

Iulieş nu mai aşteptă. Părăsi cu paşi sprinteni hala. După jumătate de minut răsună pînă în depărtări, despicînd vuietul viscolului, strigătul sirenei. Niciodată nu răsunase parcă atît de puternic, atît de triumfător.

Cînd inginerul Pîrvan ieşi din birou, exact la opt, înţelese din zgomotul maşinilor că nu lipsea nimeni de la lucru. O clipă rămase nemişcat. Refăcuse planul zilnic plecînd de la trei probabilităţi. Începerea lucrului cu efectivul total la ora opt, la ora nouă şi la ora zece... Alese cîteva hîrtii din cele pe care le avea în mînă. Restul hîrtiilor îl băgă în buzunar. Se duse apoi la fiecare maistru şi şef de linie, înmînîndu-i fiecăruia planul personal. Muncise timp de o oră cu o încordare neobişnuită. Îşi cheltuise inutil eforturile. Dar pe faţa lui se putea citi bucurie.

Pîrvan îl găsi pe Iulieş în biroul său. Acesta tocmai terminase o convorbire telefonică. Aşezase receptorul în furcă. Părea îngîndurat.

— Eu îmi voi face datoria, tovarăşe Iulieş, spuse Pîrvan. În cîteva zile voi recalcula planurile. Vă rog să mă credeţi însă că mergem spre limită. Nu trebuie să forţăm prea mult... deşi... evenimentul de astăzi îmi dă unele speranţe.

— Sînt cazuri, tovarăşe inginer, cînd omul ştie să se dăruiască, sau mai degrabă cînd vrea să se dăruiască. Sînt momente în viaţa omului. Azidimineaţă am trăit un asemenea moment. Am văzut

un om, care, fără să-i spună nimeni... adică îndemnat de inimă, a deschis pîrtie cu lopata de acasă de la el pînă la uzină... Dumneavoastră știți unde stă Alexandru Severin?

Pîrvan părea jenat de întrebarea lui Iulieș, dar nu se feri să răspundă:

— Regret foarte mult. Ar fi trebuit să știu.

— Stă în celălalt capăt al orașului...

De abia acum Pîrvan înțelese ce urmărea Iulieș cu întrebarea sa. Îl cuprinse uimirea:

— Pîrtia pe care am venit eu?...

— Da, tovarășe inginer. Severin a făcut-o!

— Cînd am ieșit afară din casă, am fost sigur că voi întîrzia, dar am descoperit pe neașteptate pîrtia.

— Această faptă a lui Alexandru mi-a dat încredere în colectiv, tovarășe inginer. Sînt în oameni tării pe care nici nu le poți bănui... Noi le bănuim, tovarășe inginer... Și mai mult, căpătăm încredere în ele și apelăm la ele.

Pîrvan se pregăti să părăsească biroul:

— Înțeleg, tovarășe Iulieș, deși ne aflăm în fața unei probleme care depășește o anumită convenție generală cu privire la caracterul uman. Eu voi miza pe acest lucru. E un risc, știu, dar riscurile nu sînt excluse din activitatea științifică. Pot duce la rezultate neașteptate, dar... și la eșecuri. Voi face tot ce stă în puterile mele!

— Vă mulțumesc, tovarășe inginer... Eu am toată încrederea și-n dumneavoastră și-n muncitori. Nu e vorba de mine ca nu știu ce...

— Nu vă declinați responsabilitatea și mai ales rolul, tovarășe Iulieș, îl întrerupse Pîrvan. Pot să vă declar că sînt încă uimit de vitalitatea și mai ales de răspunderea pe care le demonstrați în funcția dumneavoastră. E mai mult decît o datorie. E un sacrificiu...

— E o bucurie, tovarășe inginer... Intotdeauna mi-i frică să rostesc cuvinte mari. E o fericire. Ca a grădinarului care vede crescînd florile sub ochii lui...

Pîrvan era tulburat:

— Totuși eu cred că greșești, tovarășe Iulieș. E vorba de sacrificiu. De un sacrificiu... emoționant. Vă mulțumesc.

Iulieș iar își simți inima zvîcnindu-i. Dacă inginerul i-ar bănui bucuria:

— Tovarășe inginer!... O să mai discutăm problema aceasta. Dar chiar astăzi o să aveți ocazia să mai cunoașteți sufletul oamenilor. Comitetul Regional a apelat la noi. Să facem echipe de voluntari pentru deszăpezirea orașului. În timpul pauzei de prînz mă voi adresa colectivului.

Figura lui Pîrvan se întunecă brusc:

— E prea mult, tovarășe Iulieș. Oamenii nu vor putea rezista. Nu putem să-i tragem din două părți. Îi putem frînge!... Dacă nu ar fi fost această revizuire a planului...

— Eu cred în puterea lor și mai ales în tăria lor sufletească.

— Eu îmi mențin părerea. E un efort uriaș. Deszăpezirea ar putea dura cîteva zile.

— Asta cred și eu. Dar nu uitați că vom cere voluntari.

— Muncitorii vă stimează prea mult pentru a nu răspunde apelului dumneavoastră.

— Nu e vorba de stimă, tovarășe inginer. Iarăși nu ne înțelegem.

— Eu vă atrag atenția. Nu mă adresez unui simplu om, ci responsabilului politic. Aș cere să mă înțelegeți.

— Și eu vă cer același lucru. Gîndiți-vă la fapta lui Severin și la ora începerii lucrului...

— Mă gîndesc în permanență, tovarășe Iulieș. Recunosc că totul m-a uimit... dar...

Cu acest „dar" pe buze Pîrvan îl părăsi pe Iulieș. Aproape imediat pătrunse în birou Alexandru Severin. Lui Iulieș nu-i fu prea greu să descopere frămîntarea uriașului.

— Alexandre, îți mulțumim toți...

Severin nu-i luă în seamă mulțumirea :

— Lasă, Iulieș...

Ușa biroului se deschise din nou. Apăru de astă dată Sîngurel.

— Vin de la regiune, se repezi el. Bine că te-am găsit aici, tovarășe Severin. Alături de delegații noștri, de Iulieș, Domnica și Costinaș, vei participa și dumneata la Conferința regională. Ca invitat al comitetului... Asta era ! Biroul ne trimite felicitări, Iulieș. Am început lucrul înaintea tuturor celorlalte uzine din regiune... A fost o pacoste, Iulieș, viscolul ăsta... S-a înzăpezit totul. Nici trenurile nu mai circulă. S-au întrerupt și legăturile telefonice cu Capitala... Am auzit, tovarășe Severin...

Severin se împotrivi cu hotărîre :

— Eu nu mai vreau să aud... fiecare vine la mine... Gata !... Dacă știam... Mai bine rămîneam în bîrlog ca ursul... dacă nu l-o fi degerat și pe el vijelia asta...

— Spune, Alexandre ! îl îndemnă Iulieș, care înțelese de la început că Severin are ceva pe suflet.

— Uite ce-i ! se hotărî Severin. Lucian a plecat aseară la Crîng. L-a prins viscolul. Nu știu dacă a rămas în gară sau a pornit spre sat... Dacă a pornit...

Și Iulieș și Sîngurel simțiră teama lui Severin. Îi cuprinse și pe ei înfiorarea. Sîngurel se oferi numaidecît. Se adresă cu o voce plină de înțelegere uriașului :

— Chiar acum mă duc în birou să telefonez, Alexandre. N-ai nici o grijă.

Sîngurel îi spusese pentru prima dată pe nume lui Severin. Acestuia nu-i trebui mai mult. Îi părăsi pe cei doi fără să mai adauge o vorbă. Iulieș era frămîntat.

— Du-te repede, Marine. Nu știu ce poți să faci, dar fă tot ce poți... Eu o să caut să-mi scot din cap gîndul acesta, deși îmi rîcîie inima.

Sîngurel ieși la repezeală din birou. Severin îl văzu trecînd pe lîngă el în goană. Îi comunică secretarei că e ocupat și ceru să-i elibereze telefonul direct. Chemă mai întîi gara Crîng. Cînd șeful de gară îi spuse că cei doi coborîseră în stație și cu toată împotrivirea lui porniseră către sat, Sîngurel scăpă receptorul din mînă. Făcu eforturi să se stăpînească. Chemă Sfatul Popular din Crîng. Nu răspunse nimeni. Mai chemă o dată și sună îndelung. Iarăși nu răspunse nimeni. Ce putea să mai facă?... Să încerce poate la gospodăria colectivă?... Chemă încă o dată oficiul și ceru legătura telefonică cu gospodăria colectivă din Crîng. Auzi la celălalt capăt al firului o voce.

— Da! Gospodăria colectivă „Ștefan cel Mare"... Președintele Ion Cozma! Cine e?

— Uzina „Drapelul Roșu", răspunse mecanic Sîngurel. Directorul Marin Sîngurel.

— Noroc, noroc! Mai trăiți?... Pe la noi și copacii au fost scoși din rădăcini. Lupii au năvălit în hoarde, nu în haite... Mi se pare că ne-am văzut la partid.

— Tovarășe Cozma! N-au sosit aseară în sat doi tineri de la gară?

Sîngurel aștepta cu sufletul la gură.

— Aseară?... Nu-mi vine a crede... Cine să se încumete pe o asemenea vijelie?... Noi sîntem cu gospodăria chiar la marginea satului. Ar fi ajuns întîi la noi... Dar nu cred să fi plecat din gară...

— Au plecat, tovarășe Cozma! Am vorbit cu șeful gării.

Sîngurel nu mai auzi nimic. Doar după cîteva clipe Cozma reluă convorbirea.

— Atunci... I-o fi îngropat zăpada... Ce putem face noi ?

— E vorba de băiatul lui Alexandru Severin, dac-ați auzit...

— Am auzit, dar oricine ar fi... eu nu mai nădăjduiesc... Ce să facem ?... Drumul spre gară e numai troiene... Nu-i ca pe străzi în oraș. Ca să răzbești, numai cu tancul...

— Tovarășe Cozma ! Gîndește-te și dumneata...

— Eu mă gîndesc... Dar să vă spun drept... Nădejde, dac-au plecat din gară, nu mai este... Noi sîntem prima casă... Mai e una la vreo trei sute de metri, dar n-are nici uși... De...

— Eu, toată uzina, te rugăm...

— Ce să mă rugați... O să vedem și noi... Și-ar fi bine să nu mai pierdem timpul.

— Să ne telefonați...

Sînqurel închise telefonul. Nici nu mai avea curajul să coboare în uzină. Îl apucă groaza cînd se gîndea la Alexandru Severin. Vorbi și cu primul-secretar al regiunii. Acesta îi comunică peste cîteva minute că chemase gospodăria agricolă din Crîng, dar nu-i răspunsese nimeni. Îl asigură că va repeta chemarea din jumătate în jumătate de oră.

De cîte ori vedea pe cineva intrînd în hală, Severin se uita dacă nu cumva e Sîngurel. Trecuse prea mult timp de cînd acesta se dusese în birou și totuși nu-i trimisese nici un răspuns. Cînd îl văzu intrînd, se duse în întîmpinarea lui. Sîngurel căută să-l liniștească.

— Am vorbit și la regiune, cu tovarășul primsecretar... Dar... s-au întrerupt legăturile telefonice cu Crîngul... Se lucrează la repararea lor. Tovarășul Zaharia mi-a promis că va încerca din jumătate în jumătate de oră.

Aproape imediat după întoarcerea lui Severin la mașină, apăru lîngă el Sbîrcea.

— S-a întîmplat ceva, tovarășe Severin ?

Era primul muncitor care-l întreba.

— Un necaz... un necaz de-al meu... Mai bine spune dac-ai izbutit piesa...

— Cum să nu !... Vezi și dumneata.

Sbîrcea era cît pe-aci să se trădeze... Scosese din buzunar ciulinele de metal pe care-l ținea întotdeauna pregătit. Noroc că Severin nu-l văzuse. Părea absent la tot ceea ce se întîmpla în jurul său.

„Trebuie să aibă un mare necaz dacă nici nu mă vede" — gîndi Sbîrcea în sinea lui și-i întinse piesa.

Severin luă piesa în mînă, o cercetă pe toate părțile și încă înainte de a o verifica în șablon își dădu părerea. Se străduí să nu pară supărat pe Sbîrcea :

— Ai greșit puțintel... Dar nu-i nici un necaz... Mai trebuie să iei... cred... vreo doi microni.

Era exact rezultatul pe care-l dădu și verificarea.

— Doi ! repetă Severin. Ne trebuie chiar azi... Și nu te grăbi... Încet și precis.

Sbîrcea se întoarse la mașină. Înainte de a reface piesa se gîndi dacă n-ar fi bine să strecoare în timpul pauzei de prînz ciulinele în cutia de comandă a mașinii lui Severin. Uriașul era peste măsură de îngîndurat și frămîntat. Nici n-o să-l observe. Și cînd va da drumul mașinii... După cîteva minute de chibzuială, Sbîrcea își schimbă gîndul. Nu mai era mulțumit numai cu distrugerea mașinii lui Severin. Putea să împuște doi iepuri dintr-o dată. Și-ncă unul și mai barosan, care ar fi adus la neputință întreaga uzină. Camera de comandă a întregii linii. În lecțiile informative la care participase aflase punctul slab și la camera de telecomandă și telecontrol. Era tot o cutie în

care roiau tot felul de mecanisme complicate, mai mare decît cutia de la maşina lui Severin. Un ciuline mai mărişor acolo, şi la prima probă va sări în aer întreaga linie. Le va strecura de cu seară şi la camera mare şi la maşina lui Severin. Iar dimineaţa la începutul schimbului... Sbîrcea simţi un fior de satisfacţie trecîndu-i prin trup... Nimeni nu-l mai putea bănui. Ultima lovitură o dăduse de dimineaţă. Iulieş îl văzuse cu ochii lui intrînd în hală. Hala era goală. Numai cîţiva oameni veniseră înaintea lui. Dovedise din nou, nesilit de nimeni, devotament... Sbîrcea dădu drumul maşinii, dar nu introduse în strung piesa pe care i-o verificase Severin. Ci un cilindru de metal care trebuia să se transforme într-o sferă şi apoi într-un ciuline cu vîrfuri ascuţite şi dure.

Cînd sună pauza de prînz, oamenii nu voiră să se depărteze de maşini. Erau hotărîţi să recupereze minutele pierdute. Se anunţă însă din gură în gură o şedinţă fulger de cîteva minute.

Iulieş se urcase pe masa lui Severin. Muncitorii se îndreptară în grupuri într-acolo. Era şi Sîngurel. Severin îi căuta privirile cu ochii, dar directorul i le evita. Cînd Iulieş îşi dădu seama că se adunaseră toţi muncitorii, începu să vorbească :

— Mai întîi vreau să vă spun că tovarăşii din conducerea regiunii vă trimit cele mai calde felicitări şi ne anunţă că pe întreaga regiune noi am început cei dintîi lucrul.

Nu se auzi nici o exclamaţie de surpriză. Numai de undeva răzbătu vocea lui Valer :

— Eu am întîrziat.

Iulieş îl descoperi şi-l ameninţă zîmbind cu degetul. Apoi continuă.

— Comitetul Regional apelează la noi, la membrii şi la nemembrii de partid... Ştiţi ce prăpăd e în oraş. Aţi văzut cu ochii voştri... Trebuiesc

echipe de voluntari pentru deszăpezit străzile, fabricile, magazinele, calea ferată, șoselele. Voluntari !

O clipă, hala fu cuprinsă de liniște. Cînd toți se pregăteau să izbucnească, se auzi o voce care-i amuți :

— Mă ofer și eu, voluntar...

Era vocea lui Pîrvan.

— Și eu mă ofer voluntar !

Era vocea lui Sbîrcea, care se repezise imediat, rupînd uimirea pentru a nu pierde momentul.

Pe urmă nu se mai auzi nici o voce. Se contopiră toate într-un singur cuvînt :

— Toți ! Toți ! Toți.

Iulieș nu-l mai zări pe Pîrvan în hală. Inginerul intrase în birou, considerînd că-și dăduse în întregime răspunsul.

La sediul gospodăriei se strînseseră vreo zece oameni. Aproape toți aveau arme. Erau vînătorii gospodăriei. După ce așezase receptorul în furcă, Ion Cozma se uitase la ei cu înțeles :

— Cred că ați auzit toți. Au plecat aseară de la stație. Cum era vremea la sosirea trenului ?...

Oamenii se uitară unul la altul.

— Prăpăd.. Mugea vijelia că nici moș Sandu nu-și amintea să fi apucat așa ceva. Nu cred eu să fi ajuns pînă la pod... Nici pînă la plopul strîmb, la jumătate.

— E o vorbă... Pînă nu vezi cu ochii să nu crezi... Pînă nu-i găsim tot mai e o nădejde...

— Adică, vrei să spui, măi Ioane, că pînă nu-i găsim sfîrtecați sau nu dăm peste încălțările lor... Păi atunci să ne apucăm să măturăm zăpada de pe cîmp...

Ion Cozma se înfurie :

— O s-o măturăm dacă o fi nevoie. Și s-o lăsăm cu sporovăiala. Pornim !

Vînătorii părăsiră sediul gospodăriei. Ion Cozma mai auzi sunetul telefonului, dar nu se întoarse. Își închipui că trebuie să fie cineva care se interesează de același lucru. Porniră în lanț unul după altul, cu armele pregătite și cu țevile îndreptate spre pămînt.

Zăpada se mai bătătorise pe alocuri. Înaintau totuși cu cazmă prin nămeții care le ajungeau pînă la piept. Pe alocuri se ridicau adevărate dealuri de zăpadă.

— Da' cînd a răsărit, bre, dealul acela ?...

— E casa lui Hurduban, mă Ioane. Vălelei ! Cum îți închipui tu că a mai rămas ceva din tineri ? Eu cred că o piatră în calea viscolului ajungea o movilă.

— Uite-i, mă ! Pușlile !

— Lupii !... Vălei, da' mulți îs !

— Ca la armată ! În linie !

Vînătorii formau o linie dreaptă. Înaintau încet. Lupii îi văzuseră, dar nu se înfricoșaseră într-atît încît s-o ia la goană. Cînd ajunseră la mai puțin de o bătaie de pușcă, vînătorii își pregătiră armele. Lupii parcă simțiseră pericolul. Deveniseră neliniștiți. Se adunau în haită, în cete.

— Acum, mă. La trei... Unu... doi... trei...

Detunătura salvei răscoli toate ecourile.

— Unu, doi, trei.

A doua salvă. Cîțiva lupi reușiseră să scape Cei mai mulți însă zăceau pe locul unde se adunaseră în haită ca să fugă. Vînătorii țintiseră în plin și la momentul cel mai bun. Roiul concentrat de alice mari împrăștiase moartea în dihănii.

— Să știți că am făcut ispravă bună. Numai vreo patru ne-au scăpat.

— Dar ce-au căutat ei la casă pustie ?

— Nu-i lucru curat... Ne abatem ?

Lanțul de vînători se apropie de clădire.

— Ia uite, bre !... Parc-a trecut cineva pe-aici...

Ori mi-s eu chior... Te pomenești... Chiar aici să-i fi înhățat ?...

— Or fi crezut tinerii că-i casă adevărată... Mămăliga lui de Hurduban ! Nu putea să-și termine casa...

— Puturosul !... Să-l dăm afară din colectivă !... Scăunelul mamei lui !

— Auzi, mă ! Să nu pună uși și ferestre !... Eu nu-i mai dau bună ziua cîte zile oi avea.

— Ia stai, bre ! Ia veniți încoace !... Urmele duc într-acolo.

Oamenii se luară pe urmele pașilor. Intrară în bucătărie. Zăriră ușa de scîndură.

— Mă, oameni buni ! Te pomenești... Hei ! E careva acolo ?...

Se auziră voci și zgomote de după ușă.

— Uite, mă. A sfărîmat careva lacătul. Or fi ei.

— Ai văzut, mă Hurduban. Om cu scaun la cap. Tot a pus o ușă.

— Da, bre ! Cine știe la ce s-o fi gîndit... Hei, care-i acolo ?

Oamenii împinseră ușa și rămaseră încremeniți. În fața lor se aflau doi... Parcă erau niște draci. Fețele, mîinile, hainele, încălțămintea erau totuna. Praf de var, cărămidă și ciment. Cînd văzură vînătorii în fața lor, și Lucian și Cornelia se întinseră, amîndoi în același timp, pe podea. Nu mai aveau putere. Erau înghețați, sleiți, sufocați.

— Ce-i cu dumneavoastră aici ?... Nu cumva sînteți ai lui Severin ?

— Da ! spuse Lucian, care-și mai reveni în fire. De la opt seara jucăm fără întrerupere... fără muzică... numai cu tobe... Au bătut lupii cu ghearele în ușă... de credeam că tot o vor sparge pînă la urmă...

— Acum gata cu vorbe !... Prea multă cale nu-i... Da' dac-ajungem, vă înzdrăvenesc eu.

Viscolul încetase de tot. Pîrtia făcută de picioarele vînătorilor ușura drumul. Cozma și încă vreo trei porniră cu tinerii spre sat. Ceilalți vînători rămaseră să caute lupii căzuți pe cîmp.

Cînd ajunseră în dreptul gospodăriei, Ion Cozma se adresă unuia :

— Du-te și dă un telefon, Gîtlane, la uzina „Drapelul Roșu". Spune că tinerii au ajuns cu bine în sat.

Porniră mai departe spre locuința lui Ion Cozma. La toate gardurile se iteau capete care urmăreau cu ochii mari neobișnuitul convoi. Bineînțeles că Natalia Cozma aflase înainte de sosirea grupului de tot ceea ce se întîmplase. Cînd Lucian și Cornelia pătrunseră în casă, găsiră două bălii umplute cu apă rece și un vraf de frunze de varză murată.

— Întîi vă spălați ! porunci ea. Că sînteți ca niște diavoli de murdari. Și degerați pe deasupra. Și pe urmă... Ia stați puțin !... Sînteți căsătoriți, sau să despart băliile ?...

Cornelia îl apucă de gît pe Lucian și începu să-l sărute.

— Apoi dacă-i pe-așa eu mă duc. Cînd terminați, bateți în perete.

Amîndoi erau vineți de frig. Nici nu erau în stare să scoată o vorbă. Le clănțăneau dinții în gură. Se spălară unul pe altul cu săpun, se clătiră, apoi se înfășurară în niște cearșafuri uscate pregătite de Natalia Cozma. Lucian se duse spre perete și bătu cu toată puterea. Foamea și setea îi chinuiau de seara trecută.

— Gata ? năvăli Natalia. Va s' că ați fost cuminți. Aa ! Cred că nu prea vi-i foame ?... Mai degrabă sete...

Ion Cozma apăru cu o ulcică de vin și cu o sticlă. Natalia așeză o masă cu brînză, slănină, ceapă, cîrnați și ouă. Puse în mijlocul mesei și mămăligă aburindă și pîine.

Patul era făcut în camera cealaltă. Înfășurați în aceleași cearșafuri, tinerii se duseră, după ce terminară masa, într-acolo și se furișară goi în pat. Natalia Cozma veni cu sticla în mînă după ei.

— Vă frecați unul pe altul. Dar cu forță ! Ca și cum ați da unul în altul.

Intră și Ion Cozma :

— Dar du-te, femeie, și prinde puii pentru deseară !... Și lasă copiii să doarmă.

Abia plecă bătrîna și Ion Cozma le șopti confidențial :

— Să nu cumva să vă frecați cu țuica. Așa crede ea. Da' eu dac-am vindecat pe cineva, numai dacă i-am turnat-o pe gît... De-ar ști ea !... Dacă o beți toată, în zece ore o iau și dracii la goană, nu numai microbii.

Cornelia fu aceea care bău mai întîi. Tăria țuicii îi aprinse gîtlejul. Dar Ion Cozma pusese atîta convingere în vorbele sale, încît trecu peste arsură și bău aproape un sfert din conținutul sticlei. Lucian o imită. Ion Cozma plecă mulțumit că mai era ceva în sticlă. Pînă la bucătărie însă nu mai rămase nici un strop.

Cornelia simți un vîrtej în cap. Se lipi de Lucian, dar nu mai avu timp să-l îmbrățișeze. Capul îi căzu pe pernă ca plumbul. Lucian îi cuprinse mijlocul și adormi și el numaidecît.

Natalia Cozma mai deschise o dată ușa. Dar văzîndu-i pe cei doi dormind și simțind mirosul puternic de țuică se retrase mulțumită.

În fiecare zi după terminarea schimbului, muncitorii plecau în cete vesele în oraș pentru deszăpezire. Grupurile se formaseră din prima zi. Își aleseseră responsabili, care n-aveau altă sarcină în plus decît aceea de a munci mai mult decît ceilalți. Dacă pentru Alexandru Severin lucrul acesta nu însemna nici un efort, pentru inginerul Pîrvan, pe care vreo zece oameni și-l aleseseră responsabil, această sarcină îl obliga la eforturi mari. Inginerul nu voia ca grupul său să fie mai prejos decît celelalte grupuri. În momentul cînd se hotărîse să participe voluntar la curățirea orașului, făcuse aceasta dintr-un spirit de solidaritate colectivă. Știa că muncitorii vor răspunde toți apelului și neparticiparea lui ar fi însemnat o retragere de la o datorie generală. N-ar mai fi împărțit egal eforturile cu întregul colectiv. De aceea luase hotărîrea. Voia să lucreze ca oricare altul. N-ar fi putut suporta gîndul ca după orele de lucru comun în secție toți ceilalți să-și cheltuiască eforturile pentru o cauză

generală, și el să se odihnească acasă. Cînd fusese însă ales responsabil, pricepuse că sarcina îi va crea noi obligații. Oamenii îl aleseseră spontan, probabil influențați de gestul său. El trebuia să răspundă încrederii lor. Nu se gîndea nici o clipă că totul era o joacă. Nici nu putea fi. După munca din uzină și sarcinile suplimentare primite de muncitori în vederea realizării mai devreme a liniei automate, cele cinci sau șase ore de lucru la zăpadă erau ore de eforturi mari. Chiar a doua zi izbucni o întrecere între grupurile din secție care lucrau alături la deszăpezire. Oamenii din grupul lui Pîrvan îi arătau acestuia, cu părere de rău parcă, înaintarea vijelioasă a grupului condus de Alexandru Severin. Orgoliul lui Pîrvan era atins... Spre seară, ambele grupuri ajunseseră cam la aceleași rezultate. Inginerul renunțase la munca brută, obișnuită. Făcuse un plan al porțiunii care trebuia deszăpezită de grupul său, îl împărțise prin linii imaginare în diferite figuri geometrice, stabilise o nouă ordine de împărțire a oamenilor și declanșă asaltul. Organizarea ingenioasă inițiată de inginer dusese imediat la rezultate evidente. Toți se minunau observînd rapida înaintare a grupului lui Pîrvan, dar nu înțelegeau în ce constă cheia succesului. Oamenii păreau împrăștiați la întîmplare, din cînd în cînd doar inginerul schimba ordinea de bătaie, fixînd alte posturi de lucru pentru fiecare muncitor în parte. Mîndria celor din grupul lui Pîrvan nu mai avea margini. Se confundă repede cu entuziasmul, izbucniră cîntece și lucrul se desfășura parcă și mai spornic. Numai Alexandru Severin era nedumerit. Bănuia el că e ceva la mijloc. De aceea urmări în cîteva rînduri activitatea grupului vecin, mai ales în momentul schimbării locurilor de către oameni.

A treia zi, adică a doua zi după ce Severin remarcase randamentul sporit al grupului vecin, imediat

la începerea lucrului, fixă și el o ordine nouă de bătaie. Prinsese cheia. După jumătate de oră fu rîndul grupului lui Costinaș, apoi al grupului lui Iulieș, al lui Răduca, al lui Valer. Spre seară în tot orașul se lucra altfel. Astfel s-a făcut că numai în cîteva zile, străzile, calea ferată, șoselele, pe anumite porțiuni erau descongestionate de zăpadă. Circulația, aprovizionarea, starea generală a orașului și a oamenilor începuseră să se normalizeze. Din nou întrecerea își dovedise valabilitatea și necesitatea în ochii inginerului.

Oboseala nu-l ocolea însă pe inginer. După orele de muncă voluntară se simțea frînt. Dar și orele de somn păreau mai reconfortante ca niciodată. Dormea liniștit și profund și pofta de a-și măsura puterile îi creștea în fiecare dimineață. Pîrvan era bucuros. Se apropiase de muncitori, simțea nu numai prețuirea, dar și dragostea și încrederea lor și acest lucru îl făcea să se emoționeze de cîte ori încerca să se gîndească la ei. În secție se muncea într-un ritm neobișnuit. Dar nu ritmul muncii, ci siguranța ritmului îl bucura pe Pîrvan. Oamenii nu mai ajungeau la imprudențe. Nu mai puteau ajunge. Spiritul de răspundere crescuse într-înșii. Știau că fac un lucru mare. Și mai știau că întreaga lor muncă poate deveni un lucru mare dacă e făcută cu răspundere.

De abia după patru zile de muncă voluntară la deszăpezit, cînd totul ajunsese la normal, Pîrvan o vizitase pe Justiția. Îi povestise vesel toate întîmplările prin care trecuse, îi vorbise despre întrecere, despre frumusețea și tăria nebănuită a unor suflete. Justiția îl ascultase atentă, apoi condusese discuția spre lucruri banale. Pălăvrăgiseră împreună cîteva ore. Noaptea pe care o petrecuse Pîrvan cu dînsa fusese una din cele mai frumoase nopți din viața lui. Justiția i se dăruise cu pasiune.

Dimineața, cînd Pîrvan se trezi, o văzu pe Justiția îmbrăcată, privindu-l de pe un scaun pe care-l alăturase patului.

— Te-ai sculat de mult ? o întrebă Pîrvan.

— De mult, Eugen. Te privesc fără întrerupere. Ciudat ! N-am privit niciodată bărbați dormind.

— Astă-seară va fi rîndul meu, Justiția ! se oferi Pîrvan. Voi veghea eu. Nici eu n-am văzut femei dormind.

Justiția nu răspunse imediat. Își jucă degetele pe fruntea lui, apoi îi spuse brusc :

— Te iubesc, Eugen ! Te iubesc. Vreau să știi. Vreau să fii convins.

— Știu, Justiția, rîse Pîrvan.

— Nu rîde ! Eu nu rîd ! M-ai ofensat.

Pîrvan înțelese după privirile Justiției că nu glumește. Într-adevăr părea întristată. Întreaga schimbare a Justiției i se părea bizară și nemotivată.

— Ești un copil !... Dar te vreau așa !... După ce terminăm linia îmi iau concediu și ne închidem undeva pentru o lună de zile. Nici nu vom ieși din casă.

Justiția fu aceea care rîse de astă dată. Un rîs trist.

— Și tu ești un copil. Un copil cu capricii. Cînd ți se face dor de-o jucărie, te repezi s-o găsești. Dar jucăriile nu subjugă pentru multă vreme copiii, Eugen. Nici măcar n-au vreme să rămînă pentru mai mult timp amintiri. Se uită repede... E și un avantaj. Pot fi înlocuite ușor cu altele.

— Sper că e o reflecție gratuită, Justiția. Un gînd care se aseamănă cu o trăsătură de creion și care se poate șterge ușor cu guma. Nu cred că se transformă în cută pe fața ta. Reflecții din acestea ne îmbîcsesc viața și din nefericire unii oameni pot să creadă cîteva zile în ele.

— Ești un capricios, Eugen. Ești un produs al științei tale. Știu că ești un matematician de calibru. Transformi lucrurile care te înconjoară în ci-

fre cu valoare relativă. Dai valoare cifrelor după capriciile tale.

— Te opresc, Justiția! Știința aceasta are anumite axiome care se pătrund foarte greu. Dar ceea ce e mai interesant e că un simplu om de pe stradă poate să descopere la un moment dat o axiomă, s-o înfățișeze, dar fără să știe cum a ajuns la ea. Asta nu înseamnă că e un om de știință și cu atît mai puțin un matematician.

— Deci eu sînt omul de pe stradă?

— În această privință, da!... Dar în celelalte multe privințe ești unică. Pot să ți le enumăr cu ochii închiși.

— Nu vreau, Eugen. Mi-i frică să nu devii banal sau... convențional.

— E și teama mea... Deși, Justiția, valoarea cuvintelor, a frazelor depinde de momentul și starea în care sînt rostite... Cel mai banal cuvînt..

— Te opresc eu! Înțeleg ce vrei să spui... Tu mă mai iubești?...

— Nu e o întrebare banală, convențională?....

— Nu e, Eugen. Cel puțin pentru mine, acum. Aș vrea să știu foarte sigur... Deși niciodată nu poți fi sigur de răspunsurile la această întrebare. Nici cel care răspunde nu știe... Aș fi vrut să răspunzi mecanic, poate ar fi fost răspunsul cel mai sincer.

— Răspunsurile mecanice nu-s sigure, Justiția. Un copil care răspunde că doi ori doi fac patru nu exprimă nici certitudine, nici emoție, nici reflecție... Dacă cineva l-ar fi învățat să răspundă cinci...

— Vreau să-mi răspunzi! Mă iubești?

— Da!

— Nici n-ai închis ochii...

— Pentru că e vorba de o prezență permanentă, nu de o descoperire în anumite momente... E o pătrundere, o stăpînire calmă, definitivă. Ești a mea, Justiția. E o certitudine. Pentru cel care spune.

— Pentru cel care spune, repetă Justiția. Numai pentru cel care spune ! Dar niciunul nu poate vorbi cu vocea celuilalt...

Pîrvan se pregătea de plecare.

— Permanența se compune la urma urmei din azi... existența... Mi se pare că Schopenhauer... Astăzi n-ar mai fi făcut două parale. Un filozof trebuie să fie mai întîi un mare matematician... Și fizician... Și... conștient de răspunderea care-i revine ca om... Spre seară te vizitez, Justiția.

Justiția nu răspunse. Îl îmbrățișă lung pe Pîrvan, îi cuprinse gîtul cu brațele și închise ochii. Lacrimile multe își găsiră însă loc printre pleoape.

— Dacă femeile n-ar plînge niciodată !... Alungă fleacurile, Justiția. Caută certitudini.

— Există una, Eugen — murmură Justiția. Adio !

— La revedere, Justiția. Pe deseară !

Justiția nu răspunse. Pîrvan își grăbi mersul pentru a nu întîrzia.

Cînd ajunse la poarta uzinei, Nicolae Iușcă îi ieși în întîmpinare. Deși părea încurcat, bătrînul nu se codi să întrebe :

— Tovarășe inginer ! Nu știu dacă v-a spus tovarășul Iulieș... Știți, în ziua aceea cînd nu v-am răspuns la salut... eram ocupat să-i arăt niște hîrtii.

Pe Pîrvan îl cuprinse fără voia lui rîsul. Dar parcă înțelese dintr-o dată că pentru bătrînul din fața lui răspunsul său însemna ceva mare. Și-l cuprinse emoția. În scuza aceea se afla adunat tot sufletul omului. Nu-i răspunse nimic. Îi întinse mîna și strînse mîna bătrînului cu toată puterea

Pîrvan pătrunse vesel în hală. Raita sa nu mai dura, ca înainte, cîteva minute. Se oprea la mașini, discuta cu muncitorii, dădea indicații, sfaturi. Nu depășea însă niciodată în scurtele convorbiri limitele cadrului profesional. Erau ore de producție și Pîrvan nu voia cu nici un chip să dezobișnuiască muncitorii de disciplina producției. După ce se convinse că munca se desfășoară conform prevederilor

supra-planului, se retrase împreună cu Constant în camera de conducere a liniei automate și lucră acolo, fără întrerupere, pînă la terminarea schimbului. O defecțiune observată în timpul lucrului îl obligă să facă o nouă verificare de ansamblu în calculele sale. Termină tîrziu, după ora nouă. Se bărbieri repede, își schimbă costumul și se îndreptă spre locuința Justiției. Fu nevoit să sune de cîteva ori pînă cînd auzi zgomot în casă și văzu aprinzîndu-se lumina în vestibul. Nu-i ieși în întîmpinare Justiția, ca întotdeauna, ci o bătrînă slujnică.

— Doamna a plecat, spuse ea.

— N-a lăsat răspuns cînd se întoarce? întrebă Pîrvan.

Servitoarea îl privi mirată:

— Dumneavoastră nu v-a spus?... A plecat de tot. Nu se mai întoarce niciodată... Mi-a zis că știți dumneavoastră...

— La ce oră a plecat? mai avu putere Pîrvan să întrebe.

— Cu trenul de opt.

Pîrvan înclină capul și mulțumi. Se întoarse apoi cu o mișcare scurtă, îndreptîndu-se grăbit spre poartă.

Justiția plecase! Deci tot ceea ce spusese ea nu era o simplă vorbărie. Totuși nu putea să se împace cu gîndul. Probabil că era la mijloc o încercare, sau o farsă, cum obișnuiesc uneori femeile. Deși Justiția nu era femeia farselor și gesturilor teatrale. Totuși nu putea să plece! Imposibil!

Pîrvan ajunse acasă, se izolă în camera de lucru și începu să mediteze. Își aminti cuvînt cu cuvînt ultimele convorbiri pe care le avusese cu Justiția. Și pe măsură ce-și termina amintirile, creștea în el neliniștea și teama. Crezuse atît de mult în artificialitatea spuselor Justiției, încît nici nu căutase să i le spulbere. Nu căutase s-o convingă. Deși tot ceea ce îi spusese el era la urma urmei o acțiune de convingere. Încercă să gîndească practic. Tre-

buia să se ducă după ea în Capitală. S-o caute. Nu se întrebă încă unde trebuie s-o caute. O va găsi și o va convinge să se întoarcă. Se vor căsători imediat dacă ea va fi de acord...

Inginerul tresări. Nu se gîndise nici o clipă la gîndul căsătoriei, nu vorbise niciodată cu Justiția despre căsătorie. Dar nu putea să-și închipuie că Justiția își crease o anumită stare de nesiguranță din această cauză. Dacă s-ar fi gîndit la acest lucru, l-ar fi întrebat... Deși... Pîrvan își păstră o doză de optimism. Niciodată nu părăsea o problemă pînă nu-i încerca toate căile de rezolvare. Știa că atîta timp cît nu rezolvase problema o cale spre rezolvarea ei exista. Atît timp cît Justiția nu părăsise încă țara mai exista o posibilitate s-o oprească. O va găsi! Și dacă o va găsi, va reuși s-o determine să rămînă. Nu avea nici un dubiu în puterea lui de a convinge pe cineva de un adevăr.

Primul tren care pleca spre Capitală era expresul de dimineață cu care călătorise împreună cu Justiția. Se va scula mai devreme și va lua trenul. În București o va găsi!... Pîrvan izbuti să doarmă cîteva ore liniștit. Se trezi cu mai bine de o oră înainte de plecarea trenului. Chemă telefonic un taxi, apoi se îmbrăcă. Auzi claxonul taxiului. Ceru șoferului să treacă întîi pe la fabrică. Opri mașina pentru a-l anunța pe portar despre plecarea sa.

Portarul moțăia. Pîrvan îl trezi lovind puternic în ușă. Cînd îl văzu pe Pîrvan, făcu ochii mari.

— La ce oră te schimbi dumneata? întrebă inginerul.

— La șase vine tovarășul Iușcă, răspunse portarul căscînd.

— Roagă-l să comunice direcției și tovarășului Iulieș că probleme personale extrem de urgente m-au determinat să plec pe neașteptate în Capitală.

Portarul încuviință dintr-o mișcare a capului. Nici nu înțelesese prea bine ce-i spusese ingine-

rul. Moţăi din nou, şi cînd sosi Nicolae Iuşcă, se grăbi să plece acasă, uitînd să spună vreun cuvînt despre vizita inginerului.

Gara era înţesată de lume. Reluarea de curînd a circulaţiei mărise aglomerarea la trenuri.

Pîrvan n-avea însă timp de pierdut. Se duse direct la şeful gării şi se recomandă, rugîndu-l să-i rezerve un loc în expres.

— E aproape imposibil, tovarăşe inginer — îi răspunse şeful gării. Voi face tot ce pot... Îmi închipui eu că vă mînă spre Capitală treburi importante din partea uzinei.

— E o chestiune personală extrem de urgentă — accentuă Pîrvan. Şi extrem de importantă.

Şeful gării fu atît de uimit de neaşteptatul răspuns al inginerului, încît se duse imediat să cerceteze diagrama care sosise chiar în acel moment. Veni cu hîrtia în mînă la Pîrvan :

— Extraordinar ! Un singur loc şi la clasa a doua. Şi avem poate o sută de cereri... Vi-l cedez dumneavoastră, tovarăşe profesor.

— Vă mulţumesc ! răspunse calm Pîrvan.

Străpunse apoi masa de oameni şi se urcă în tren. Îşi luă în primire locul, gîndidu-se la cea mai importantă întrebare : Unde o va găsi pe Justiţia ?

La ora şapte fără şase minute, Nicolae Iuşcă se sculă de pe scaun şi-şi aranjă ţinuta. Rămase aproape două minute în picioare. Dar nu-l văzu pe inginer. Portarul era intrigat. Poate că nu mergea bine ceasul. La şapte fără un minut însă nu mai avea nici îndoială. Se întîmplase ceva cu Pîrvan.

Întîrzierea inginerului fu imediat remarcată în secţie. Muncitorii erau obişnuiţi cu punctualitatea lui de ceasornic. După ora şapte însă se liniştiră. Îşi închipuiră toţi că primise o sarcină neprevă-

zută, care-l obligase să întîrzie de la uzină și de care ei nu aflaseră.

Iulieș era obișnuit ca Pîrvan să treacă în fiecare zi la sosirea sa în secție pe la dînsul. Era prima dată că inginerul abandonase obiceiul. După un sfert de oră se duse el în biroul lui Pîrvan, dar nu-l găsi decît pe Ferenți.

— Unde-i tovarășul inginer ? întreabă Iulieș.

Ferenți dădu din umeri :

— Eu credeam că știți dumneavoastră... Pînă la ora asta n-a sosit în secție. Poate e la tovarășul director.

Iulieș îi telefonă lui Sîngurel, dar acesta îi răspunse uimit că nu știe nimic. După cîteva minute, Iulieș poposi în biroul directorului. Sîngurel îl aștepta :

— Nu mi-a lăsat nici un răspuns. Poate o simplă întîrziere.

— La Pîrvan întîrzierea nu e un lucru simplu. Sînt încredințat că ar anunța dinainte chiar dacă ar ști că n-o să întîrzie decît două sau trei minute... Dar ce poate fi ?

— Să i se fi întîmplat ceva ?... Cine știe, s-o fi îmbolnăvit și a rămas acasă...

— Nu se poate ! se încăpățînă Iulieș. Cu atît mai mult ne-ar fi telefonat, sau ar fi pus pe cineva să ne telefoneze.

Iulieș formă numărul lui Pîrvan de acasă. Nu răspunse nimeni. Mai sună de cîteva ori. Nici un răspuns.

— Dacă pînă la opt nu vine... Dar nu văd ce s-ar fi putut întîmpla...

— Să mai așteptăm, Iulieș. Neprevăzute apar multe în viața omului. Ție nu ți s-a întîmplat niciodată ?

— Mai puțin în viața lui Pîrvan. Mai ales dacă-l judecăm după purtarea din ultimul timp... Nu, Marine... Lui Pîrvan chiar dacă i s-ar întîmpla nu

știu ce accident grav, primele lui cuvinte... sau chiar ultimele... ar fi acestea: „Anunțați, vă rog, că voi întîrzia, sau că nu voi mai veni la lucru." Cel puțin pînă aici am ajuns să-l cunosc.

Iușcă răspunse la telefon cu o voce neliniștită că inginerul nu sosise. Toată nădejdea lui că Pîrvan fusese trimis undeva în vreo delegație dispăruse.

— Să mai așteptăm puțin, Marine... Știu eu?... Și tocmai azi!... Orice zi pierdută ne poate da înapoi cu o săptămînă...

Secretara îl anunță pe Gorga.

— Să vină! răspunse Sîngurel.

Gorga intră vesel în birou dar rămase încurcat văzîndu-i pe cei doi îngîndurați. Sîngurel îl pofti să ia loc.

— Azi urmează să ne scrie Severin, tovarășe Iulieș. Și voiam să vă întreb dacă va fi ceva nou. Tovarășul Nistor spune să-i dăm o fotografie mai mare.

Iulieș nu auzise prea bine ce spusese Gorga. Se gîndea încă la absența inginerului:

— Ce fotografie?

— Tovarășul Nistor — repetă Gorga, zîmbind ca la școală — spune să publicăm o fotografie mai mare a tovarășului Alexandru Severin... Știți, e rîndul lui să scrie corespondența.

Iulieș înțelese. Asociația Nistor-Severin îi deschise parcă o amintire. Se uită la Gorga:

— Dumneata ai vorbit în ultimul timp cu tovarășul Mironescu?...

— Cu tovarășul Mironescu?... N-am reușit să dau de el... E ocupat cu pregătirea conferinței regionale. Am vorbit în schimb cu tovarășul secretar Istrate. Ne-a aprobat planul propus de Lucian. Am și expediat ziarele, deși ne-a fost greu să găsim exemplare.

Iulieș fusese sigur că Mironescu vorbise cu Gorga. Probabil că era prins în treburi pînă peste cap.

— Tovarășe Gorga, n-ai un sfert de oră liber ?... Aș vrea să vorbim... E ceva important...

Gorga, care nu uitase frecușul lui Iulieș la apariția articolului său despre Severin, fu cuprins de un fel de teamă. I se părea că despre acest lucru va fi întrebat. Trebuia să treacă însă peste amintirea aceea neplăcută :

— Cum să nu, tovarășe Iulieș. Am chiar mai mult timp și aș vrea să vă răpesc cu el timpul dumneavoastră.

Se duseră amîndoi în biroul lui Iulieș. Acesta intră fără ocolișuri în subiect :

— Tovarășe Gorga, e vorba despre vechiul articol cu atitudinea lui Alexandru Severin.

Gorga se înroși pînă în vîrful urechilor și lui Iulieș nu-i scăpă acest lucru.

— Nu mă gîndesc să te mai critic — continuă Iulieș — de atunci s-au schimbat multe. Mi se pare că și dumneata te-ai schimbat. Alta aș vrea. Numai că trebuie să-ți bați puțintel capul și mai ales să cauți să fii cît mai nepărtinitor.

— E vina mea ! răspunse brusc Gorga.

— E vina dumitale — întări Iulieș. Oricum am lua-o, e vina dumitale. Știm !... Dar cum ți-a venit dumitale ideea să scrii articolul ? Nici nu știu dacă ai schimbat două cuvinte cu Severin ?

Gorga își aminti parcă prin ceață de prima convorbire pe care o avusese cu Nistor. Dar Nistor nu-l îndemnase să scrie articolul. Dimpotrivă, la a doua convorbire îi ceruse să fie atent și să nu cumva să se pripească. Nu ! Ar fi însemnat să fugă de vină și de răspundere.

— Nu pot să-mi dau seama nici eu — răspunse Gorga. E în întregime vina mea.

— Eu totuși mă mir. N-ai vorbit cu nimeni despre Alexandru Severin? Cine ți-a spus despre Simina... despre nevasta lui... poveștile pe care le-ai scris în articol?... Și de unde știai dumneata că muncitorii nu-l simt aproape de sufletul lor?... Cu cineva tot a trebuit să vorbești ca să afli toate acestea...

— Aaaa! se dumiri Gorga. Tovarășul director m-a informat.

Iulieș se stăpini cu toată energia. Orice tresărire ar fi putut să-l influențeze pe Gorga. Avea nevoie de relatarea seacă a faptelor. De aceea întrebă cu indiferență:

— Directorul?... Care din ei?... Aaaa! Marin era plecat...

Tăcu. Aștepta să-l audă pe Gorga. Acesta nu se lăsă îndemnat prea mult:

— Tovarășul Nistor... chiar în prima zi cînd am venit în fabrică... Dar stați... parcă m-a rugat să consider totul o convorbire confidențială... Da, da! Îmi amintesc. Mi-a spus că sînt lucruri care n-au nici un rost să intre în ziar... Chiar m-a asigurat că se bizuie pe absoluta mea discreție.

Iulieș schimbă brusc metoda:

— Dragă tovarășe Gorga! Mai întîi vreau să mă bizui și eu pe absoluta dumitale discreție. Închipuiește-ți că am din partea partidului, din partea Comitetului Regional, sarcina să limpezesc acest lucru. Nu vreau să abuzez, dar fii sigur că-mi îndeplinesc în fața dumitale o sarcină de partid. N-am vrut să te influențez la început, dar cînd am înțeles care-i adevărul îți cer să te gîndești cu toată răspunderea și să-mi istorisești, sau cum spuneți voi în termen gazetăresc, să-mi relatezi discuția pe care ai avut-o.

Gorga nu ezită. Aflase prea multe despre trecutul, cinstea și probitatea lui Iulieș după neplăcuta întîlnire cu dînsul. Se străduí să-și amintească și relată, fără să înflorească, discuția pe care o avu-

sese cu Nistor. Iulieș ascultă atent fără să intervină cu vreun comentariu și fără măcar să schițeze vreun gest. După ce termină, Iulieș tăcu o vreme, apoi îi puse o nouă întrebare :

— N-a mai discutat, cu altă ocazie, cu dumneata despre Severin ?

Gorga își aminti cea de a doua convorbire. Povesti. Iulieș îi mulțumi, dîndu-i a înțelege că nu vrea să-l mai rețină. Înainte ca Gorga să părăsească biroul îi mai aminti o dată :

— Tovarășe Gorga ! ! Ai discutat cu un membru al Comitetului Regional de partid despre un fapt care mai devreme sau mai tîrziu nu va mai fi un secret. Pînă atunci însă va fi considerat ca un secret de partid. Dumitale nu trebuie să-ți dau alte explicații.

— Înțeleg, tovarășe Iulieș. Sînt membru de partid.

— Îți mulțumesc, tovarășe Gorga.

Iulieș de abia aștepta să plece Gorga. Își încordase tot trupul, ca să nu explodeze. Se așteptase ca Nistor să-l fi influențat pe Gorga, să-i fi deschis ochii lui Gorga. Dar nu-și închipuise că o va face cu atîta perfidie, încît pînă la urmă să-l poată trage chiar el la răspundere pe redactor. Nistor calculase totul. Fiecare vorbă, fiecare gest. Nu lăsase nimic la întîmplare. Își bătea joc de cinstea tuturor. De aceea reușise să se ridice. Necinstea lui profita de cinstea celor din jur. Era un om capabil de orice în tendința lui de parvenire. Iulieș își închipui că nu s-ar da în lături de la cele mai josnice și mai odioase fapte... Dacă de la Căciulă nu reușise să afle nimic, Gorga în schimb îi autentifica prin spusele lui părerea pe care și-o făcuse despre Nistor. Nu mai era o părere. Era un lucru sigur. Era al doilea fapt pe care-l ținea în mînă și care-i întărea convingerea că în partid se strecurase un element primejdios, care pentru atingerea scopurilor sale ar fi fost capabil de orice.

Apariția inginerului Constant îi întrerupse firul gîndurilor.

— Tovarășe Iulieș — îi spuse Constant — e ora opt, și tovarășul inginer Pîrvan n-a venit la lucru... Noi nu putem face nimic fără coordonarea lucrărilor de pe linie cu cele de la masa de comandă... Sînt probleme științifice de mare răspundere... Spuneți și dumneavoastră ce-i de făcut ?

Iulieș reveni cu gîndurile la problemele cele mai urgente. Pîrvan nu sosise. Se întîmplase un lucru neobișnuit cu inginerul și gîndul acesta îl întărîta cel mai mult pe Iulieș. Mai mult decît atît. Absența inginerului, bruscă și neobișnuită, îl neliniștea. Dacă i s-a întîmplat ceva ?

— O să mă sfătuiesc și cu directorul, tovarășe Constant. Vă înștiințez eu numaidecît.

Cîteva clipe mai tîrziu, Sîngurel intră în biroul lui Iulieș. Era alb ca varul.

— Mi-a telefonat directorul de la „Zimbrul", Iulieș... A fost dimineață în gară... Nu s-a putut urca în tren... Un singur om s-a urcat... Pîrvan... Am vorbit și cu șeful gării... Mi-a spus că Pîrvan i-a cerut bilet... și l-a întrebat pe inginer dacă are o sarcină din partea uzinei... Pîrvan i-a răspuns că e vorba de o chestiune personală extrem de urgentă și de importantă... Zicea că gravitatea lui Pîrvan l-a făcut să-i dea lui singurul bilet...

Iulieș se plimbase prin cameră tot timpul cît Sîngurel vorbise. Cînd directorul termină și izbuti să-i vadă fața, îl văzu nu neliniștit, ci vesel, bucuros. Iulieș își freca mîinile de bucurie.

— Va s' că nu i s-a întîmplat nimic !... Să-ți spun drept, Marine, m-au trecut de cîteva ori frigurile... M-am gîndit tot timpul numai la ce putea fi mai rău...

— Dar de ce nu ne-a înștiințat ?... Tocmai el să ne părăsească nedisciplinat și într-un asemenea

vîrtej... Le-am spus muncitorilor că l-am trimis noi la București, ca să se liniștească. Știi ce muțenie și priviri erau în secție... Acum lucrează, furtună, nu alta.

— Ceva necurat e la mijloc, Marine. Nu în plecarea lui Pîrvan. Dacă a plecat într-o vreme ca asta, nu-i mai trebuie nici o scuză. El își cunoaște răspunderea și datoria. Necurat este faptul că n-am fost înștiințați... Uite, Marine, eu aș fi în stare să-mi pun capul că n-a plecat fără să ne anunțe...

— După cum vezi, dacă nu-mi telefona Corbu... Și ce ar fi putut să aibă atît de important, personal, ca să ne lase tocmai acum ?

— Sînt multe, Marine... Sînt unele... După om... Acum, dacă ne-am liniștit, să vedem ce-i de făcut în hală. Măcar să nu pierdem toată ziua. Ia, hai jos !

În hală, muncitorii accelerașeră într-adevăr ritmul. Răduca nici nu mai avea nevoie să intervină. Cum îi văzu pe Iulieș și pe Sîngurel alergă în întîmpinarea lor :

— Se lucrează repede și sigur !... Dacă e nevoie, pot să vă dau o mînă de ajutor la linie... M-am pregătit și eu între timp... Mai pe ascuns, mai pe față, dar n-am vrut să mă las depășit... Așa că...

— Avem nevoie de tine, Răduca ! îl înveseli Iulieș. Avem, avem. Dacă am putea să-i dăm drumul....

Se duseră toți la mașina lui Severin. Era și inginerul Constant acolo.

— Nu vreau să vă îndemn să vă urcați unde nu se poate — spuse Iulieș. Fiecare om își cunoaște puterea... adică e bine să și-o cunoască. Știe dacă mai poate face un pas sau nu... Situația e asta !... Putem să continuăm lucrările la linie ?... Dacă tu, Alexandre, și dumneata tovarășe inginer, ați putea să vă luați răspunderea lucrărilor... Eu zic răspundere... nu încercare...

Severin părea că chibzuiește. De cîteva zile oamenii îl simțeau că trăiește o mare bucurie, dar nu izbutiseră să pătrundă izvorul ei. Numai Iulieș și Sîngurel îl înțelegeau, dar ei știau că lui Alexandru nu-i place să se vorbească despre lucrurile sale intime.

Constant nu îndrăznea să deschidă gura. Îl îndemna ceva. Iulieș însă accentuase că nu-i vorba de încercare, ci de răspundere. Singur n-avea curajul să pornească. Îi trebuia un sprijin.

Era o insulă de tăcere la mașina lui Severin. Nu dură însă mult tăcerea.

— Uite, ce-i, Iulieș... Puiul cînd încearcă să zboare, răspunde... Dacă-i prea devreme, răspunde cu viața... Îl pîndesc la tot pasul primejdii dacă se prăvale... Dacă-i prea tîrziu, îi pare rău de timpul pierdut... Răspunde tot cu viața... Că la urma urmei i se scurtează oleacă adevărata viață... Așa că... Eu, tovarășe inginer, răspund.

— Răspundem amîndoi, tovarășe Severin! adăugă Constant.

Iulieș nu mai avea nici o teamă. Cînd Severin scotea un cuvînt... dar el nu rostise un cuvînt. Rostise un adevăr. De aceea nici nu manifestă semne de prea mare bucurie ca Sîngurel. Voia să păstreze atmosfera firească pe care încercase să o infiltreze Alexandru Severin prin vorbele lui.

Se constituiră imediat trei grupe. Una condusă de Constant urma să lucreze la camera de telecomandă și telecontrol, alta condusă de Alexandru Severin făcea lucrările de coordonare dintre linie și camera de comandă, iar ultima condusă de Costinaș și întărită cu Răduca lucra la mașini.

Sbîrcea se oferise singur în grupa lui Severin. Nu lucra nici la masa de comandă, nici la mașina lui Severin. Deci era ultimul care ar fi putut fi bănuit. Dar prin munca lui se va deplasa și la masa de comandă, și la mașina lui Severin. Era

coordonator. În buzunarul stîng avea un ciuline gros de metal dur. În buzunarul drept un ciuline identic ca înfățișare și compoziție, dar mai mic. Dreapta — stînga. Inginerul Pîrvan lipsea, oamenii erau prea preocupați ca să-l observe. La sfîrșitul schimbului va azvîrli fiecare ciulin în punctele cele mai delicate ale instalațiilor. De abia aștepta sfîrșitul schimbului. A doua zi va auzi exploziile cu urechile lui și va fi primul care va alerga chiar dacă va risca să fie rănit.

Cele trei grupuri lucrau de zor. Severin și Constant luaseră cu răspundere în seama lor conducerea operațiunilor. Se întîlneau amîndoi aproape la fiecare minut, schimbau cîteva cuvinte și-și reluau posturile pentru a se întîlni din nou. Costinaș și Răduca supravegheau și chiar puneau mîna la montajul mașinilor vechi. Adaptau mașinilor dispozitive pentru automatizare.

Muncitorii renunțară la pauza de prînz. Aveau de recuperat lîncezeala de la începutul schimbului. Nimeni nu propuse aceasta. Dar cînd răsunase sirena, nimeni nu se dezlipise de la mașină.

Spre sfîrșitul schimbului, lui Sbîrcea i se ivi un nou gînd. Poate că ar fi bine să-și pregătească un cuțit și să stea în apropierea instalațiilor. Cînd va auzi exploziile, să sară spre instalații și să-și înfigă cuțitul în pulpă. Nu să se zgîrie. Ci adînc. Să și-l înfigă și să sfredelească. Toți vor crede c-a fost rănit sărind în ajutorul celor de la instalații. Adică în ajutorul lui Pîrvan și a lui Severin. Se va duce la camera de comandă. Trupul lui Pîrvan era mai ușor de tîrît.

Severin își oprise mașina. Se îndrepta spre inginerul Constant. Sbîrcea așteptă un minut. Apoi se strecură spre mașina lui Severin. Se aplecă. Ciulinele era în buzunarul drept. Îi dădu drumul încet în cutia de comandă. Auzi numai zgomotul slab al ciulinului prăbușindu-se printre mecanisme.

Chiar dacă ar fi avut Severin ideea să deschidă cutia și să inspecteze n-ar fi zărit nimic.

Sbîrcea se furișă pe aplecate spre altă mașină. Nu-l văzuse nimeni. Erau ultimele minute. Muncitorii erau toți preocupați să mai scoată cîte ceva din mașini. Cabina de telecomandă era goală. Fusese totul oprit și acolo. Sbîrcea intră foarte calm înăuntru, ridică capacul unei cutii, îl deschise numai de două degete și azvîrli înăuntru al doilea ciuline. Se retrase cu spatele, aruncă din pragul ușii o privire ca și cum ar fi căutat pe cineva și se duse spre inginerul Constant, care discuta cu Severin în mijlocul halei. Întrebă dacă mai este ceva de făcut. Severin îl liniști, spunîndu-i că planul a fost aproape realizat. În proporție de șaptezeci la sută.

La sunetul sirenei, oamenii răsuflară fericiți. Făcuseră față. Erau toți veseli. Și Sbîrcea.

Pîrvan repetă exact drumul pe care-l făcuse cu Justiția. Porni pe jos de la gară, merse înainte pe Calea Griviței pînă la Calea Victoriei. Aici se despărțise de Justiția. Ea își continuase drumul pe Calea Victoriei. Făcu același lucru și dînsul. Merse pe Calea Victoriei pînă la capăt în Piața Senatului. Apoi se întoarse și refăcu drumul pînă la gară. Privea mereu înainte, cercetînd fiecare siluetă feminină. N-avea alt mijloc de a o întîlni pe Justiția. Singura lui speranță era ca dînsa să se plimbe prin locurile pe care le străbătuseră împreună. Era o speranță copilăroasă. Își dădea seama de acest lucru. Trebuia să se plimbe pînă la ora două. La ora două...

Pîrvan se plimbă în continuare pe Calea Victoriei, înconjură Ateneul, trecu de cîteva ori prin fața Palatului. Era ora două fără trei minute. Inima îi bătea cu putere. Se apropia ora cînd data trecută se întîlniseră în fața hotelului. Se îndreptă spre intrarea hotelului. Ajunse exact la ora două. Zăbovi

numai jumătate de minut. Se plimbă apoi de cîteva ori prin fața hotelului de la un capăt la altul. Era două și cinci. Se întoarse brusc privind spre intrare. Justiția nu venise.

Îi mai rămăsese o șansă. Intrase poate în restaurant fără s-o observe, sau înainte de ora două. Ceasurile pot să meargă înainte. Intră calm în hotel, își lăsă paltonul la garderobă, răspunse la salutul portarului și se îndreptă spre restaurant, oprindu-se exact la masa la care se așezase cu Justiția. Masa era goală. Chelnerul îl zări și se apropie de Pîrvan, salutîndu-l politicos.

— Ca data trecută ! comandă Pîrvan.

— Pentru o singură persoană ? întrebă chelnerul.

Pîrvan ezită o fracțiune de secundă. Apoi se hotărî :

— Pentru o singură persoană !

Justiția nu venise ! Nu venea ! Nu îndrăznea să-și spună că nu va veni. Mai avea o speranță. Mîncă liniștit, fără să se grăbească, și numai cînd ceasul indică ora trecutei plecări părăsi restaurantul. Repetă drumul pe care-l făcuse cu Justiția și Hurmuzaki. Intră mai întîi la biroul oficial de voiaj și-și cumpără bilet. Traversă apoi Piața Palatului spre strada Academiei. Se opri ca și atunci în fața vitrinei anticariatului. În vitrină erau aceleași cărți pe care le văzuse împreună cu Justiția și Hurmuzaki. Justiția însă nu mai era alături de el.

Pîrvan opri un taxi și-i indică stradă cu stradă drumul spre stadionul 23 August. Lăsă cuvînt șoferului să aștepte. Urcă fără să se grăbească treptele stadionului. Stadionul era gol ca și atunci. Nici un om pe bănci, nici un om pe teren. Se întoarse în mașină. Se opri în fața Teatrului Muzical. Plăti cursa. Teatrul era închis. Îl înconjură și se întoarse în piața Sfîntul Elefterie. Porni pe bulevard. Se abătu în curtea Facultății de Științe Juridice,

citi inscripţiile, înconjură clădirea şi ieşi din nou în bulevard. În piaţa Mihail Kogălniceanu intră într-o cofetărie şi comandă un cataif. Era singur. Justiţia nu venise.

În Cişmigiu se plimbă pe aceleaşi alei. Paşii i se înfundară în zăpadă. Totul era mort. Se strădui chiar să audă cuvintele Justiţiei :

„Cel mai nesuferit loc din Bucureşti, Eugen. Vara e plin, iarna e mort. Cînd voi fi tristă, mă voi plimba iarna aici... Dar cred că nu mă voi plimba".

Pîrvan părăsi Cişmigiul prin Ştirbei Vodă. Se întuneca.

„Emanuel Hai la circ !... Nu, nu pentru spectacol. Să vedem menageria ! Mergem, Eugen ?"

Porni spre circ pe acelaşi drum. Cînd ajunse în faţa circului, se opri. Întîi citi afişele. Nu reuşea însă să rîdă. Apoi se urcă pe trepte şi privi spre universitate.

„De la geamul acela, Eugen... îl vezi ? la etajul doi... aruncam cu fructe în capetele cetăţenilor. Cu schimbul. Cînd unele aruncau, altele priveau în stradă... Vezi ?... A rămas acelaşi loc de întîlnire ca pe vremea noastră !"

Era tîrziu. Se grăbi şi el ca atunci. Vizită menajeria fără să-l tragă nimeni de mînă. Tigrul îi reţinu mai mult atenţia... Justiţia îşi amintise o poezie a lui Rilke, „Pantera", dar nu fu în stare să recite nici un vers. Lovea cu piciorul în pămînt :

„N-am memorie... Niciodată n-am putut să reţin versuri... N-am simţul ritmului. Să nu întîrziem, Eugen. Vreau să mergem pe jos la gară. Pe drumul pe care am venit".

Ajunse în Calea Victoriei prin strada Biserica Enei. Se opri în faţa unei vitrine cu articole de sport, căută cu ochii o undiţă. Era acolo. Emanuel cumpărase două. Justiţia era veselă şi rîdea. Îi luase braţul. Îşi rezemase capul de umărul lui.

Străbătu Calea Victoriei. În faţa lui Nestor îşi îndreptă ţinuta. Justiţia îşi înălţase capul. Îl ţinea numai de braţ. Intră în cofetărie şi comandă cîteva pacheţele de bomboane. Pachetul îl ţinea el de astă dată. Atunci Justiţia i-l predase lui Hurmuzaki. Merse înainte. Nu se opri decît în faţa unei vitrine cu parfumuri. Cîteva clipe...

„Nu mă interesează, Eugen. Nu folosesc parfum. Dar ce ambalaj pretenţios ! De ce nu se descoperă farmecul simplităţii... Sobrietatea... Ah !... Cît e ceasul ?..."

Pîrvan opri o maşină. Îi indică străzile pe care să meargă la gară. Aşteptă să fie călcat pe picior şi să audă cuvinte de scuză. Era singur în maşină.

Mai erau cinci minute pînă la plecarea trenului.

„Vreau să mă urc în tren ca dimineaţa, Eugen. În ultima clipă. Ce facem ?"

Trei minute privi o expoziţie de flori de pe peronul gării. Cumpără apoi un ziar... O luase pe Justiţia de braţ şi o obligase să alerge după el de-a lungul trenului. Emanuel îi privea de la geam.

Trenul pornise. Pîrvan nu ridică pe nimeni de mijloc. Se prinse de scări cu ambele mîini. Îşi căută vagonul. Îşi căută compartimentul. Îşi găsi locul. Era singur în compartiment... Era singur. Justiţia nu venise. N-o văzuse. N-o întîlnise. Era singur.

Nu venise ! Avusese certitudinea că refăcînd drumul o va întîlni. Respectase întocmai orele. Nu întîrziase şi nu depăşise niciodată secunda. Şi totuşi Justiţia nu venise... Era undeva în Capitală, în Bucureştiul pe care-l străbătuseră amîndoi, dar pe ea n-o întîlnise nicăieri... În nici un loc... Plimbarea fusese numai a lui. Şi atunci. Justiţia nu venise. O căutase pretutindeni. Fusese şi atunci singur, nu numai acum.

Pîrvan căută să-şi înrădăcineze această convingere. Altminteri n-ar fi putut rezista. Justiţia îl

părăsise. Îl anunțase, dar n-o crezuse. N-o condamna. Poate că prin tot gestul ei voise să-și răscumpere o vină din trecut pe care el nu i-o atribuia. Nu el era acela care credea că nu iubește. Ci ea. Ea era. Altfel nu se putea. Era singurul adevăr care-l putea menține. Descoperise că nu-l iubește și plecase. Ca el să nu simtă că nu-l mai iubește. Spusese acest lucru, dar inversase rolurile. Ca să nu-l mai lovească a doua oară. Numai acest adevăr îl putea menține. Nu putea să impună nimănui sentimente. Indiferent de durere, de groază, de spaimă, de deznădejde. Știa să se retragă, cum s-a mai retras altădată. Știa să se învingă, cum s-a mai învins odată. Știa să-și trăiască mai departe viața, demn. Nu putea să-i impună Justiției sentimente. Numai gîndul părea odios și monstruos. Ea voise să-i dea iluzia femeii care poartă povara unei prea mari iubiri, irezistibile. N-o condamna. Justiția nu-l iubea. Dacă l-ar fi iubit, în acea mare zi a despărțirii, ar fi repetat drumul pe care-l făcuse el. O parte din drum. Un moment din drum. De aceea plecase la București. Pentru a afla certitudinea. O găsise. Era din nou singur ca altădată. Justiția nu-i apăruse în cale. N-o condamnă. Nu putea să ceară nimănui sentimente. Se va învinge ca înainte. Avea certitudinea.

Justiția nu refăcuse drumul. Era singură într-o cameră de hotel și-și privea pașaportul. Nu vedea litera. Vedea imagini. Vedea lumini orbitoare. Se vedea pe sine plimbîndu-se, tînără și zveltă. Zîmbea. Se duse în fața oglinzii pentru a-și descoperi zîmbetul. Rîse ușor, vesel. Pentru zîmbetul dinainte. Numai ea și-l recunoștea. Poate și acel bătrîn general care o asemuise cu o viperă. Pentru că zîmbetul ei anterior avea în el satisfacția reptilei care mușcase puternic a doua oară.

Pîrvan era singur în compartiment. Își refăcea fără încetare raționamentul. Își stabilea premize

și concluzii. Se autosugestiona. Trebuia să păşească în lume demn. Oamenii aveau nevoie de el. El simţea însă mai mare nevoie de dînşii... Nu putea să plece de la încercări. Ci de la hotărîri.

Iulieş discutase cu Domnica despre absenţa lui Pîrvan. Ea fusese aceea care-i dăduse ideea :

— Poate că a trecut pe la fabrică şi i-a lăsat vorbă paznicului de noapte... Pîrvan nu-i omul care să plece fără să anunţe... Dacă spui că şi la gară...

— Da, Domnica ! Am rămas şi eu uimit cînd am auzit... O chestiune personală... Dacă şi în asemenea cazuri, că trebuie să fi fost la mijloc ceva neobişnuit, nu a abuzat de situaţia lui... Sigur a lăsat răspuns... Şi s-ar putea să ai dreptate... deşi nu prea cred...

— O fi uitat paznicul, Iulieş.

— Nu se poate, Domnico !... Cineva care-l cunoaşte pe inginer nu uită aşa repede o rugăminte a lui... Totuşi o să verific... N-aş putea dormi liniştit...

— Vrei să te duci la fabrică ?

— Nu vreau cu tot dinadinsul, dar trebuie.... Gîndeşte-te şi tu !... Dacă într-adevăr a lăsat vorbă, poate a spus şi altceva... Nu cred, dar trebuie să verific... Plec, Domnica.

— Tu ştii mai bine ce ai de făcut, Iulieş. Dacă asta-i hotărîrea ta...

Iulieş ajunse la fabrică după ora zece noaptea. Paznicul îl recunoscu şi-i dădu drumul.

— Bună seara, tovarăşe Iulieş !

— Bună seara !... La ce oră vine moş Culaie să-ţi ia locul ?...

— Tovarăşul Iuşcă ?... Cu cîteva minute înainte de şase... Cum pe la... fără un sfert.

Trenul de Bucureşti pleca la ora şase fix. Dacă Pîrvan trecuse pe la fabrică, dăduse peste paznicul din faţa lui.

— Dumitale îți spune Tiron ? întrebă Iulieș. Tiron Gheorghe, nu ?

— Da, tovarășe Iulieș.

— Noaptea trecută ai fost tot dumneata de serviciu ?...

— Eu, tovarășe secretar. La șase fără zece a venit tovarășul Iușcă să mă înlocuiască.

— Și înaintea lui n-a venit nimeni azi-dimineață ?

— Înaintea lui ?... Staţi, staţi o clipă... Mi se pare... Ba da !... S-a oprit o mașină și a coborît din ea tovarășul inginer Pîrvan. Cu vreo jumătate de oră, ba mai puțin, înainte de a sosi tovarășul Iușcă. Dar n-a intrat în fabrică. A intrat aici și mi-a spus nu știu ce...

— Ce ți-a spus ?...

— Păi, de, ceva... că... Am uitat și eu... Ceva cu personal...

Iulieș își păstră calmul.

— Poți să dormi și-n noaptea asta. Du-te-acolo pe bancă !

— Eu ?... Păi de ce ?...

— Mai întrebi de ce ?

— Păi ce-am făcut ?...

Iulieș se înfurie :

— Ce-ai făcut ?... Ai dormit, asta ai făcut. În loc să păzești fabrica, ai dormit !... Orice se poate trece cu vederea. Lucruri care par mai grave. Dar un paznic care doarme în timpul slujbei... nu e un dușman, mă nătărăule !... E mai rău... e un trădător... Cum putem să mai avem încredere în tine ? O să rămîn și eu în noaptea asta aici.

Rușinat și amărît, paznicul se așează pe banca de lîngă perete.

— Vă rog... să mă iertați, tovarășe Iulieș... de fapt n-am dormit... numai...

— O să lămurești asta cu conducerea...

Paznicul rămase îngîndurat pe bancă. Iulieș se străduí să-și potolească furia. De mult timp nu se mai înfuriase în asemenea hal. Să încapă averea statului pe mîinile unor derbedei !... Și să nu-i controleze nimeni !... Atît ar fi trebuit. Să-l încerce cineva într-o seară și să vadă că are obiceiul să doarmă... Să găsească dușmanii calea deschisă... Și nici nu știa măcar ce-i spusese inginerul...

Ca să-și treacă timpul mai repede, Iulieș începu să se gîndească la ziua inaugurării liniei. Îi trecea prin minte să-l invite și pe tovarășul Faur. Sau poate că va veni el singur la Conferința regională de partid. Aici gîndurile lui Iulieș se opriră. Pînă la Conferința regională va limpezi toată activitatea lui Nistor. Îi va reface pas cu pas drumul străbătut. Îl durea că va mai da și peste alte fărădelegi. Și în sinea lui își făcu o severă mustrare. Niciodată nu-l simțise apropiat pe Nistor. De cîte ori vorbise cu el. Dar întotdeauna se ferise să răspundă și întotdeauna făcea caz de cinstea lui. Era un nelegiuit. Lovise cu atîta răutate și prefăcătorie de care nu credea că e capabil un om... Îl va ținti în fața întregului partid.

Iulieș simțea atîta ură, încît gîndul că se apropie ceasul socotelilor îi întări hotărîrea de a lovi fără milă... În ziua aceea va intra în funcțiune și linia... Visul lui Alexandru, al lui Pîrvan... Și el visa întotdeauna să se înfăptuiască un lucru mare, ceva care să arate puterea muncitorilor, a comuniștilor. Era și visul lui. Poate era mai mult decît al tuturor. Dar nu voia să-i nedreptățească pe ceilalți.

Iulieș auzi zgomotul unei mașini oprindu-se și se simți cuprins de emoție. Bătea cineva în ușă. Se duse să deschidă. Păși încet. Trase zăvorul.

Pe ușa deschisă intră Pîrvan. Inginerul nu reuși să-și ascundă un gest de mirare :

— Dumneata, tovarăşe Iulieş ?... Bună seara... Adică e noapte. E miezul nopţii. Încă o dată simt nevoia să cer scuze... A fost o problemă extrem de urgentă şi de neprevăzută. Strict personală !

— A fost ?... întrebă Iulieş.

Pentru o clipă, faţa lui Pîrvan se întunecă. Un fior crud îl săgetase.

— A fost, tovarăşe Iulieş... E de domeniul trecutului. Trebuie să fie de domeniul trecutului. Oamenii au nevoie de certitudini, ca să poată trece demni prin viaţă... Vom discuta, poate, cu altă ocazie... Cred că aţi fost înştiinţat de plecarea mea neprevăzută.

— Din păcate, paznicul a dormit. Am aflat întîmplător, mai tîrziu.

Faţa lui Pîrvan deveni albă ca varul. Abia atunci îl descoperi şi pe paznic în încăpere :

— Nu vi s-a adus la cunoştinţă ?... Dar e o... o...

— Vă înţeleg tovarăşe inginer. Eu am fost sigur că aţi lăsat vorbă. De aceea am şi trecut pe aici ; să întreb paznicul de noapte. Cînd am aflat că a dormit, n-am putut să mai am încredere în el. Aşa că am rămas şi eu în noaptea asta la poartă.

— Aţi procedat cît se poate de corect, aprobă Pîrvan. Un paznic care doarme...

— N-am stat nici o clipă la îndoială... Dumneavoastră ?

— Sînt cîteva lucrări urgente la cabina de comandă. Nici nu le-am trecut în plan. Astăzi trebuiau să fie gata... Te rog să mă ierţi că nu-ţi voi putea ţine companie. Sînt foarte urgente.

Pîrvan îl părăsi pe Iulieş, îndreptîndu-se grăbit spre hală. Cînd pătrunse înăuntru, înţelese dintr-o privire că se lucrase în timpul lipsei sale. Făcu mai întîi o inspecţie amănunţită la fiecare maşină în parte. Se lucrase bine, mai bine decît se aşteptase el. Aproape şaptezeci la sută din planul zilnic era realizat. Îşi lăsă apoi paltonul în birou,

îmbrăcă deasupra hainelor un halat de lucru și se întoarse în hală. Îl interesa îndeosebi stadiul lucrărilor în cabina de comandă. Descoperi imediat că se înaintase și aici. Dar nu se putea mulțumi numai cu constatarea. Trebuia să inspecteze fiecare lucru în parte. Tot ce nu era făcut de mîinile lui îl îngrijora întotdeauna. Se apucă să verifice fiecare porțiune a instalației în parte. Ajunse și la cutia minune. Observă o anumită neregularitate. Cîteva fire erau ușor despărțite. Umblase cineva. Cineva care nu era obișnuit cu asemenea lucrări. Nu era vorba deci nici de inginerul Constant, nici de Alexandru Severin. Dar care altă mînă avea posibilitatea și dreptul de a lucra acolo ?

Înciudat, Pîrvan făcu o investigație amănunțită a creierului instalației. Degetele lui întîlniră la un moment dat un obiect dur, cu ghimpi ascuțiți. Îl apucă cu grijă și-l scoase afară. Cînd văzu ciulinele, simți că-l cuprinde amețeala. Îl introduse în buzunarul halatului și rămase multă vreme nemișcat. N-avea însă timp de pierdut. Mai făcu o revizie generală a întregii instalații. Cercetă mai ales punctele sensibile. În alte porțiuni, chiar dacă s-ar fi introdus obiecte asemănătoare celui găsit de dînsul, stricăciunile ar fi fost cu totul parțiale și neînsemnate. Nu mai descoperi nimic.

Era ora unu și jumătate. Pîrvan munci fără întrerupere pînă la șase fără un sfert. Își terminase lucrul. Părăsit de încordarea care nu-l slăbise nici o clipă în timpul lucrului, Pîrvan se lăsă în voia gîndurilor. Se descoperi singur în hala goală și mută. Se descoperi singur. Justiția plecase. Se străduise să facă primul pas. Izbutise. Căpăta încetul cu încetul siguranța că va reuși să învingă și de astă dată.

Pîrvan intră îmbrăcat în halatul de lucru în ghereta de la poartă. Iulieș era singur. Înțelese

după figura inginerului că se petrecuse un lucru extrem de grav. Pîrvan îi întinse un obiect. Iulieș îl luă în mînă, îl cîntări, îl suci pe toate fețele, dar nu înțelese despre ce este vorba :

— E o piesă pentru instalație? Pare bine lucrată.

— E foarte bine lucrată, tovarășe Iulieș. Țepii nu pot fi striviți nici cu ciocanul. Am găsit-o în punctul cel mai sensibil și mai important al instalației. Imaginează-ți rotindu-se un asemenea obiect într-un creier uman. Ar fi sfărîmat totul, cu pericolul unei explozii generale.

Iulieș păli. Se ridică în picioare :

— Vreți să spuneți...

Nici nu îndrăzni să termine fraza. Pîrvan adăugă cît se poate de calm :

— Cînd am descoperit-o, am simțit și eu că se prăbușește hala peste mine... Totul se făcea praf, tovarășe Iulieș. Dar în primul rînd încrederea oamenilor.

Iulieș lovi cu atîta putere în masă, cu pumnul, încît își simți degetele zdrelite.

— Iertați-mă, tovarășe inginer. Mi se învîrte capul... Și dumneavoastră greșiți. Încrederea oamenilor nu s-ar fi făcut praf... Încrederea nu... Dar sufletele... Și le-ar fi simțit sfîșiate.

— E un fapt de o gravitate care întrece orice închipuire.

— Dumneavoastră ce credeți ?

— Ce-ai spus dumneata o dată. Că e un dușman printre noi. E cert. Ne pîndește. Pot să vă înfățișez cîteva din caracteristicile lui. E un muncitor excepțional. Are cunoștințe sumare de electronică. Lucrează la o mașină V.I.R.

— Vă gîndiți poate la un anumit om.

Pîrvan ezită :

— Nu, tovarășe Iulieș. Nu am în vedere un anumit muncitor. Deși deducînd forma cuțitului și

o anumită neregularitate abia perceptibilă la unele operații... Nu, tovarășe Iulieș. Nu !

— Tovarășe inginer — insistă Iulieș — o bănuială...

— Tovarășe Iulieș, faptul e de o gravitate ieșită din comun. În acest caz nu-mi pot permite simple bănuieli. Numai dacă aș avea siguranța...

Iușcă își luase postul în primire. Inginerul Pîrvan și Iulieș porniră împreună spre hală.

— Vă înțeleg, tovarășe inginer. Nu vreau să vă influențez.

— Dar vă asigur că voi căuta să ajung la un deznodămînt !

Iulieș se retrase în biroul său. Nici nu aprinse lumina. Nu aștepta intervenția inginerului. Se gîndea la fiecare om din hală. Își mușca pumnii de durere că gîndurile lui lovesc atîția oameni nevinovați. Dar trebuia să se gîndească la fiecare. Tocmai ca să nu le mai pună nici măcar cu gîndul cinstea la îndoială.

CAPITOLUL 4

Nistor rămînea la redacţie pînă noaptea tîrziu. Venea dimineaţa înainte de opt şi nu părăsea biroul decît după miezul nopţii. Avea grijă să aprindă toate becurile din încăpere, pentru a se vedea lumina puternică din stradă.

Îşi aranja întotdeauna pe birou tot felul de colecţii de ziare, le deschidea la întîmplare, îşi trecea cîteva însemnări pe un carnet. Titluri de articole, titluri de rubrici, nume de autori etc. După ce termina cu toată punerea în scenă, se adîncea într-un fotoliu şi stătea ore întregi nemişcat.

Era înfuriat. Din cauza unei femei îşi pierduse capul. Din cauza unei femei care nu merita nimic, o femeie pe lîngă care bărbaţii puteau trece nepăsători. Cornelia nu era ca nevasta lui Alexandru Severin... Fugise după Cornelia. De aceea ajunsese aici, în redacţie. Crezuse că o va înşfăca şi-l va doborî pe ăla. Părăsise fabrica... Oricum trebuia s-o părăsească. Avea mereu impresia că oamenii îl suspectau. Nu se mai simţea în largul său, la locul său. Dar gîndul lui iniţial fusese acela de a se

cuibări în secția industrială a Comitetului Regional și de a ajunge în cîtva timp în conducerea secției... Îi venea să-și dea cu pumnii în cap. Tot ceea ce se întîmplase în uzină în ultimul timp ar fi putut să pară un merit al lui. Și ar fi știut el cum să tragă spuza pe turta lui, în așa fel ca să nu simtă nimeni. Ar fi săltat imediat mai sus... S-ar fi dus mai întîi la București, găsea el destule motive, și ar fi atras și mai mult atenția asupra persoanei sale. Ar mai fi scris cîteva articole... Toată acțiunea din uzină ar fi fost considerată drept opera lui. Merite din toate părțile i s-ar fi atribuit în primul rînd lui... Scăpase cel mai bun prilej pentru afirmare. Ar fi săltat nu cu o treaptă, ci cu cinci, șase deodată. Avusese în mînă totul... Și din cauza unei femei...

Redacția începea să-l înspăimînte. Ar fi vrut să muncească, dar își dădea seama că nu are ce face, că nu este pregătit pentru funcția pe care o deținea. Întotdeauna propunerile redactorilor îl găseau nepregătit. Nu știa ce să le răspundă. Amîna răspunsurile cu o zi sau două pînă se ducea la regiune, chipurile, să le discute. De cîteva ori fusese primit de secretarul pentru problemele de propagandă și agitație. Secretarul se purtase cu dînsul atent, dar după un timp îl îndemnase să discute problemele ziarului cu Mironescu. N-avea ce face. Se ducea la Mironescu. Acesta, cu toate că era permanent ocupat cu alte treburi, își făcea mereu timp liber pentru a discuta cu el.

Nistor înțelegea că fiecare nouă discuție cu Mironescu îi dezvăluia acestuia lipsa lui de pregătire politică și profesională. Dar n-avea ce face. Se gîndea că poate Mironescu, în dorința de a ajuta ziarul, nu va sezisa mai sus observațiile sale cu privire la pregătirea redactorului șef. Cu toate acestea, cînd fusese chemat la regiune și înștiințat de planul prezentat acolo de Gorga în vederea

susținerii de către ziar a acțiunii din uzină, Nistor se declarase nemulțumit. Arătase că în asemenea condiții nu-și poate duce la capăt sarcinile.

— Eu nu am pregătire de ziarist, spusese Nistor. Încerc, cum pot, să fac față. După ce pleacă toți din redacție rămîn uneori pînă dimineața pentru a răsfoi colecțiile de ziare și a citi materialele cele mai importante. Am toată dorința să învăț, dar trebuie să mă ajute și redacția. Dacă și un asemenea plan de muncă pe care în mod normal ar fi trebuit să-l văd și eu... dacă ajunge aici, fără să-mi fie prezentat mai întîi mie, înseamnă că n-am ce căuta în redacție, n-am ce căuta în munca pe care dumneavoastră mi-ați încredințat-o. Eu n-am cerut-o. Voi supune biroului regional cererea de a fi repartizat la secția industrială.

Mironescu încercase să-l liniștească:

— Ai dreptate, tovarășe Nistor. L-am criticat și noi pe Gorga. Și a recunoscut în fața noastră că a comis un act de indisciplină. Gorga e un tovarăș bun, dar cam pripit...

Nistor, care fusese informat prin Vrabiciu de părerea exprimată de Lucian cu privire la redactorul șef, nu voi să piardă prilejul, mai ales că se afla în birou și secretarul pentru problemele de propagandă.

— Nu de la Gorga pleacă povestea, tovarășe Mironescu. Nu e un secret pentru nimeni că unul din redactorii gazetei răspîndește anumite păreri defavorabile cu privire la mine. E vorba de șeful secției culturale.

— Tovarășul Lucian Severin? se miră secretarul. Am stat de vorbă cu el. Chiar am discutat despre dumneata și cu toate acestea n-am avut nici o clipă impresia că părerile sale depășesc limitele relațiilor dintre tovarăși. Mai mult, a recunoscut că ar fi prematur să-și stabilească o părere înainte de a te cunoaște mai bine. Tovarășul Gorga

a procedat într-adevăr nedisciplinat. Nu vreau să-l scuz. Dar fiindcă a venit la partid cu propunerile și nu în altă parte și fiindcă, oricum, am ajuns să le discutăm împreună, n-are nici un rost să mai creăm o problemă din asta. Și așa avem destule pe cap.

Nistor fusese nevoit să se retragă. Se gîndea că poate secretarul va aminti biroului despre cererea lui de a fi trecut la secția industrială, economică. El nu putea să facă acest lucru după o perioadă atît de scurtă petrecută în redacție. Trebuia să mai rabde încă mult timp. Pe de altă parte însă, Nistor se simțea înlănțuit. Crezuse că va avea mai multă libertate în noua funcție, că va putea să se afirme mai ușor. Comitetul Regional se preocupa însă îndeaproape de activitatea ziarului. Cu Vrabiciu reușise să scape ca prin urechile acului. Primise o critică aspră din partea biroului regional, dar din fericire scăpase numai cu atît. Faptul că venise el singur la regiune și relatase întîmplarea, fără ascunzișuri, îndepărtase orice bănuială cu privire la o presupusă legătură între el și Vrabiciu. De critică însă nu scăpase. Iar Cosmuș... Biroul îi comunicase oficial că acesta va fi scos din redacție pentru imoralitate, necinste și lipsa oricărui spirit de partid. Era sigur că va fi și exclus din partid. Ancheta continua. Din fericire, el își luase măsurile de prevedere dinainte. Secretara lui fusese martoră la cele pe care le spusese Cosmuș cu privire la declarația lui Vașani... Nu avea nici un om în care putea să se încreadă. Se simțea înlănțuit. Și toate acestea din cauza unei femei. Fusese de ajuns să-și piardă o singură dată capul... Îi venea să se lovească.

Dacă ar fi avut cu cine să se sfătuiască... Dar nu era nici un om căruia ar fi putut să-i destăinuiască gîndurile și frămîntările sale. Niciunul. N-avea nici un prieten. Iar pentru asemenea măr-

turisiri nu-i ajungeau simpli prieteni. Îi trebuiau... Ce-i trebuiau ?...

Nistor simți pentru prima dată nevoia să-și deschidă sufletul cuiva. Și iarăși îl cuprinse ura împotriva femeii. Dacă ea nu i-ar fi apărut în cale, situația lui ar fi fost alta. Cine știe unde ar fi ajuns pînă acum ! Iar dacă s-a întîmplat s-o întîlnească, ar fi trebuit să vină alături de el, să fie a lui, să aibă cui să-și deschidă sufletul. Ceea ce gîndea și simțea el nu se putea spune oricui. Nici unui prieten. Nici unui... Dar cui ?... Numai ei ar fi putut să-i spună dacă ar fi fost a lui. Și totuși nu mai putea răbda singur atîta foc înăuntru. Și mai ales avea nevoie de o vorbă. De un simplu da, de un simplu nu. Nu-i trebuia mai mult. Numai atît... Unde să se ducă ?... La cine ?

Unui singur om putea să-i spună totul ! Lui Vrabiciu. Acesta nu se sfiise la rîndul lui să-i înșire tot ceea ce făcuse în viața lui aventuroasă. Se va duce la Vrabiciu. Îi va spune totul. Să audă măcar o vorbă. Vrabiciu era sigur. Îl avea la mînă. Declarația semnată de Vrabiciu era în buzunarul lui. Îl va obliga să-l asculte, dacă nu se va oferi de bună voie. Îl va obliga cu ajutorul declarației, și dacă va fi nevoie cu ajutorul altor declarații pe care le va scoate oricînd va dori de la Vrabiciu.

Nistor părăsi redacția și se îndreptă spre locuința lui Vrabiciu. Era noapte. Străzile erau curate, oamenii se plimbau veseli. Se feri pentru prima dată de ei. În loc să-i aștîte, să le cheme privirile cum făcea altă dată, căută să-i evite. Îl cuprinse o teamă nelămurită. Parcă vedea în fiecare un inamic gata să se repeadă asupra lui. Ocoli drumul drept. Merse pe străzi întunecate, nepopulate. Urcă pe furiș scările, se uită în toate părțile spre a vedea dacă nu-l observă cineva și sună. Sună de cîteva ori. Nu-i răspunse nimeni. Mai sună încă

o dată, prelung. Nici un răspuns. Nici un zgomot. Vrabiciu plecase deci.

Nistor coborî scările. Ajunse din nou în stradă. Era singur. Merse în neștire. Se pomeni într-un parc. Se așeză pe o bancă. Mai era cineva lîngă el. O pereche. Doi tineri. Îi auzi șoptind. Îi văzu sculîndu-se și părăsind banca.

Era singur. Nu simți frigul. Era întuneric... Nu simți tăcerea. Era singur. Însoțit de un singur gînd. Acela de a se răzbuna.

La Crîng viața intrase în normal. Deszăpezirea se terminase repede. Aproape tot satul ieșise la muncă voluntară. În cîteva zile se deschisese drum liber circulației atît spre gară, cît și spre oraș, pe șosea. La pod fuseseră descoperite, sub zăpadă, schiurile celor doi tineri și rucsacul lui Lucian. Lupii nu mai putuseră ajunge la rucsac. Fusese repede îngropat de zăpadă.

Lucian și Cornelia își reveniseră. Destul de greu. Două zile nu avuseseră putere să se dea jos din pat. Răceala și temperatura fuseseră însă înlăturate de țuica lui Ion Cozma. Natalia se lăuda pe toate drumurile că are o țuică, medicament nu alta, cu care dacă te freci, sari și din sicriu. Bărbatul îi dădea dreptate și în sinea lui îi părea rău că tinerii nu mai zăcuseră o zi. Pentru că medicamentul Nataliei se împărțea cu sfințenie în trei părți egale.

Odată restabilit, Lucian se gîndise să-și reia lucrul la roman. Își adusese toate caietele cu însemnări. Era într-o stare de agitație neobișnuită. Simțea că va sosi repede momentul cînd primele fraze ale romanului se vor așterne pe hîrtia albă. Cornelia îl supraveghea tăcută. Își întrerupea deseori lectura pentru examene și-l urmărea pe Lucian în mersul său neîntrerupt prin cameră sau îi asculta frînturile de frază rostite în șoaptă. Se ferea să-l tulbure, să-și facă simțită prezența. Lucian o des-

coperea însă, se oprea în fața ei și-i spunea aproape mereu același lucru :

— Sînt gata să încep, Cornelia. Sînt atît de aproape, încît mă cuprinde teama, emoția... Cînd mă voi debarasa de starea aceasta nervoasă, mă voi așeza imediat la masa de scris...

— Dacă te vei debarasa, Lucian, nu vei scrie nici un rînd...

— Crezi ?... Și eu cred... Voi începe imediat...

Lucian era hotărît să înceapă. Tocmai cînd se așezase la masa de scris, Ion Cozma îl anunțase că e căutat de cineva. Se dusese în tindă să vadă ce vrea neașteptatul oaspete. Dar nu zăbovise mult acolo. Se întorsese numaidecît, pentru a o anunța pe Cornelia că trebuie să plece neapărat în sat.

— E un lucru foarte important, Cornelia. Mă voi întoarce repede.

— Și romanul ? se opusese Cornelia.

Lucian nu mai avusese vreme să răspundă. Plecase imediat, făcîndu-i un semn cu mîna Corneliei, care îl privea uimită.

În așteptarea lui Lucian, Cornelia își reluă lectura. Nici ea nu avea timp de pierdut. Examenele se apropiau și voia să se prezinte fără gîndul că va putea măcar să ezite la vreo întrebare. Dacă la început citise primele pagini ca o obligație, cu timpul lectura o pasionă. Nici nu-și dădu seama cînd termină cartea. Nu scosese nici o însemnare, nu se oprise nici o clipă din citit. Înregistrase însă în memorie aproape fiecare rînd. Închise cartea și o așeză în fața ei pe masă. Își mai aruncă o dată privirea asupra titlului : „Așezările dacice din munții Orăștiei". O pagină veche de istorie scrisă cu litere încîlcite, încețoșate, devenise clară, lesne de descifrat, datorită arheologilor.

Numai cînd întunericul puse în întregime stăpînire pe cameră, Cornelia înțelese că trecuse prea

mult timp de la plecarea lui Lucian. Mult prea mult. Se simți cuprinsă de neliniște. De ce întîrzia Lucian ? Un fior de teamă începu să o răscolească. Lucian nu era întru totul restabilit. Dacă i se întîmplase ceva ? Și cum putuse să uite de el ?

În casă nu era nimeni. Rămăsese ea singură. Aprinse lumina. Se hotărî să se îmbrace și să se ducă în căutarea lui Lucian. Încercă să raționeze, să se convingă că nu se putuse întîmpla nimic. Lucian întîrziase. De ce o neliniștea o simplă întîrziere ? Ea ar fi putut la repezeală să găsească zeci de motive... Dar mai puternic decît raționamentul era în ea o teamă care creștea încetul cu încetul.

Cornelia era gata îmbrăcată cînd sosi Lucian. Închise ochii și se aruncă repede în brațele lui. Acesta începu s-o mîngîie liniștitor. Cornelia își reveni. Dar cînd văzu figura lui Lucian, se sperie. Paloarea și nervozitatea acestuia trădau o frămîntare deosebită.

— Ce s-a întîmplat, Lucian ?... Ce ți s-a întîmplat ?...

Lucian se așeză obosit pe un pat. Vocea lui tremura :

— Un lucru grav, Cornelia. Foarte grav. Nici nu știu ce să fac... De fapt știu... Știu bine ce trebuie să fac.

Cornelia se sperie și mai tare. Se lipi de Lucian.

— Mi-i teamă, Lucian. Spune-mi !

— Am vorbit cu cîțiva țărani. Am fost pe rînd la fiecare. M-au trimis unul la altul. Știau că sînt de la ziar. La început s-au codit. Dar pînă la urmă mi-au spus. Sînt cîțiva tîlhari în sat. Doi lucrează la cooperativă. Jefuiesc țăranii și-i terorizează. Nu-i nevoie să-ți dau amănunte. Poate unul singur. Fostul gestionar i-a mirosit. Dar înainte ca să-i demaște, cei doi au aranjat în așa fel lucrurile încît fostul gestionar a fost condamnat pe ne-

drept... Îți dai seama, Cornelia?... Un om condamnat pe nedrept!... De aceea oamenii au prins frică... Unii au reclamat totuși la sfat. S-a verificat gestiunea și s-a raportat că n-ar fi nici o neregulă. Oamenii spun însă că individul care a verificat gestiunea face parte din bandă. Spun mai mult. Că ar mai fi cineva care-i susține și-i ocrotește. N-am izbutit să scot de la ei numele acestuia. Se feresc. M-au îndemnat însă să trec pe la procuratură. Au făcut acolo reclamații care încă nu s-au cercetat. De ce atîta întîrziere?... Trebuie să se lămurească lucrurile Cornelia...

Pe măsură ce Lucian vorbea, Cornelia parcă se însenina. Cînd Lucian termină de povestit, Cornelia se simți pe deplin liniștită:

— Dac-ai ști ce teamă mi-a fost!

— Dar e foarte grav, Cornelia. Nu-ți dai seama? Mie îmi vine să explodez de mînie. Din cauza unor pungași, din cauza unor tîlhari, oamenii pot să-și zdruncine încrederea în cinstea noastră. Nu mă gîndesc numai la hoție. Mă gîndesc la urmările ei.

Ion Cozma pătrunsese pe nesimțite în încăpere. Auzise ultimele vorbe ale lui Lucian.

— Fii cu ochii în patru, tovarășe Severin, îl avertiză dînsul. Tîlharii ăștia nu se dau în lături de la nimic.

— Și romanul? întrebă în șoaptă Cornelia.

— Romanul!... tresări Lucian. Romanul mai poate aștepta, Cornelia... Dar ăștia... Nu. Nu mai pot pierde nici o clipă.

Cornelia simți din nou încolțind în ea teama și neliniștea.

Iulieș simțea parcă pe umeri greutatea răspunderii care-i revenea. În mintea sa putea să bănuiască pe unul sau pe altul din hală, putea să-i pună unuia sau altuia la îndoială cinstea. Dar de greșit n-avea voie să greșească. N-avea voie într-o situație atît de gravă să meargă pe linia bănuie-

lilor și să indice suspecți. El trebuia să afle vinovatul, dușmanul. Nu putea să fie decît același care ațintase spiritele atunci cînd Alexandru Severin își descoperise mașina. Pe acela trebuia să-l găsească fără să facă rău unor oameni nevinovați.

Erau trei oameni în toată hala asupra cărora Iulieș se oprise. Trei. Din aceștia trei unul singur era dușmanul. Iulieș se gîndea la Tonciu, la Sbîrcea și la Ioachim. Sbîrcea îl intriga cel mai mult. Dar de la apariția mașinii lui Severin și mai ales după arestarea lui Căciulă, Iulieș se interesase de comportarea lui Sbîrcea și ea părea aceea a unui om care nu vrea să se lase mai prejos decît cei mai buni muncitori din uzină. Se oferise singur în colectivul liniei automate, în timpul viscolului fusese printre cei dintîi care sosiseră la uzină, fusese printre primii voluntari la deszăpezire. Întîmplător căzuse în aceeași echipă cu dînsul și-l observase cu cît avînt lucrase. Mai mult, îi îndemnase și pe ceilalți care mai lîncezeau și avusese ideea să cheme la întrecere cele mai bune echipe. Părea cu trup și suflet alături de uzină.

Ioachim era suspect pentru gestul pe care fusese pe cale să-l facă în ziua atentatului. Se repezise cu ochii închiși și cu cleștele în mînă fără să știe ce face. Din instinct. De fapt, acesta era Ioachim. Era un muncitor liniștit, conștiincios, care nu se băga niciodată în scandaluri și în discuții. Dar dacă cineva îl călca prea des pe bătătură, își pierdea complet firea și devenea violent. Atunci punea mîna pe ce găsea în cale și lovea fără să știe unde. Nu era un om calculat, care să pregătească pe ascuns un plan de răzbunare. Și nici n-avea de ce și pe ce să se răzbune. Vorbise cu dînsul a doua zi după întîmplare. Posomorît, cu ochii în pămînt, Ioachim îi spusese că pe el nu-l interesează nici norme, nici mașini automate, nici

altele. Pe el îl interesează munca lui și strungul lui și cere să fie lăsat în pace.

Mai rămînea Tonciu. Iulieș credea că-l cunoaște. Într-un timp își pusese nădejdi în ei. Era isteț, priceput în meserie și ambițios. Avea și el metehnele lui. Era cam ușuratic, îi umblau ochii după femei și vorbea de multe ori fără să cîntărească ce spune. De la vederea mașinii lui Severin se schimbase însă. Poate chiar mai dinainte. Devenise rău, nervos, neliniștit. În acele zile cînd muncitorii se frămîntau, gura lui fusese cea mai spurcată, rostise lucrurile cele mai negîndite, cele mai prostești. Avea ceva pe suflet. Ce putea să aibă? Ură împotriva cui? Voia să se răzbune pe Severin? Niciodată nu-l simțise potrivnic cu adevărat lui Severin. E drept că-i turuia gura. Dar nu făcea asta din convingere, ci ca să fie împotriva părerii generale. Putea să fie Tonciu capabil de o asemenea acțiune dușmănoasă? Într-un asemenea hal să-l aducă ura?... Dar pe cine ura?...

Iulieș își aminti că Tonciu încercase să se apropie de Domnica. Poate că Domnica reușise să pătrundă mai adînc în sufletul său. O chemă pe Domnica în birou și fără să piardă timpul o puse la curent cu ceea ce descoperise Pîrvan.

— Mă îngrozesc, Iulieș. Parcă simt ciulinul acela intrînd în creierul meu...

— Gîndește-te bine! Tu crezi că Tonciu ar fi capabil de o asemenea ispravă?

Domnica nu se gîndi mult. Răspunse imediat:

— Cum se poate să-ți treacă așa ceva prin cap?... Tonciu e tot ce vrei, dar bandit, nu!... Mai mult gura e de el.

— Mă gîndeam că în ultimul timp s-a schimbat mult în rău.

— S-a schimbat, acceptă Domnica. Are el un motiv al lui. Și din pricina asta nu-și mai dă seama ce face. Dar ca să ajungă la crimă, nu, Iulieș.

— Poate c-a prins ură pe Severin din cauza mașinii — își dădu Iulieș cu părerea.

— Nu, Iulieș. Dacă vrei să știi cu tot dinadinsul, îți spun. Tonciu a simțit că eu... că noi... Adică, el avusese gînduri serioase cu mine... Și cînd și-a dat seama că nu mai e nici o nădejde, l-au prins slăbiciunile... Tu n-ai observat că întotdeauna vorbea după ce luam eu cuvîntul și mereu mă jignea pe mine... De tine îi e teamă... Și fiindcă îi luam partea lui Alexandru Severin, vorbea urît și despre el... Eu sînt încredințată că în adîncul sufletului său plînge după mașină... Dacă n-o să ceară el să lucreze la linia automată, să nu-mi spui pe nume.

— Asta era! se dumiri Iulieș. Nu știam care-i pricina schimbării. Eu la început am avut nădejde în Tonciu. O să-l lămuresc eu... Nici mie nu prea-mi venea să cred... Dar într-o situație ca asta... Mi-ai luat o piatră de pe suflet, Domnica... pentru că, la urma urmei, nătărăul ăsta are ceva bun într-însul.

Iulieș n-o mai reținu pe Domnica. Rămase din nou singur. Tonciu nu putea fi dușmanul. Dacă-i analiza purtarea din ultimul timp în lumina celor spuse de Domnica, totul i se părea limpede... Iar Ioachim... Nu! Hotărît. Ioachim nu avea în el trăsăturile pe care le demonstrase dușmanul. Șiretenia, iscusința, perfidia, ura concretă, calculul. Mai ales calculul... Iulieș mai simți nevoia să se sfătuiască cu cineva. Poate cu Severin. Alexandru pătrundea lesne în sufletul omului. Foarte rar se înșela.

Alexandru Severin lucra împreună cu Constant în cabina principală... Pîrvan nu ieșise din birou. Cei doi, considerînd că inginerul avea lucrări importante de rezolvat, îl înlocuiră din nou, fără să-i mai ceară aprobarea. Severin nici nu trecuse din această cauză pe la mașină. Nu pără-

sise nici o clipă cabina... Iulieș îl rugă pe Severin să vină numai pentru cîteva minute în birou. Severin își aranjă materialele în ordine și porni apoi pe urmele lui Iulieș. Acesta îl luă prin surprindere.

— Alexandre! Ce părere ai tu despre Sbîrcea?... Ca să nu ne pierdem timpul cu ocolișuri.

— Sbîrcea? repetă Severin. Ce cred eu despre el?... Păi... muncitor bun... nu fără greșeală, dar dintre cei mai buni... Ba chiar cred că știe mai mult decît arată... Uneori mi se pare că greșește dinadins... Cum să-ți spun eu? Știi tu cum fac unele animale iarna pe zăpadă, ca să nu li se dea de urmă?... Lasă dinadins urme greșite... Dacă nu te pricepi, te poartă prin toate hăurile...

— Cum ai ajuns tu aici?...

— Vezi tu, Iulieș... Eu i-am dat să-mi facă două piese... Și el mi-a adus-o pe prima cu greșeală... M-a mirat... și la a doua l-am încercat fără să observe... Și-am simțit eu c-a greșit dinadins ...Poate că nu vrea să arate că știe mai mult... Că vezi tu, greșelile pe care le-a făcut arată o pricepere... mai ceva ca a lui Răduca... Nu piesele... greșelile... acolo-i toată dibăcia... Ca să faci asemenea greșeli, trebuie să cunoști mașina pînă în măruntaie... Dar, vezi tu, omul a dibuit de mult șiretenia vulpilor... Nu-l mai plimbă ea pe urme greșite... se duce drept pe urma adevărată... Degeaba se feresc....

Iulieș își dădu seama că în vorbele lui Alexandru se află anumite înțelesuri.

— Tu ai vrea să spui, cu alte cuvinte...

— Eu ți-am spus ce cred, Iulieș. Mai mult n-am ce-ți spune. Asta-i!

— Știu că ai treabă. Du-te, Alexandre, și-ți mulțumesc. M-ai ajutat foarte mult.

Într-adevăr, spusele lui Severin îi alungaseră parcă lui Iulieș niște cețuri care-i pluteau în cap. Alexandru, care-și cîntărea fiecare vorbă, îi dă-

duse a înțelege că Sbîrcea e în același timp un om calculat, șiret, prefăcut și mai ales că e mai mult decît ceea ce arată. Ultima frază era foarte precisă : „Dar, vezi tu, omul a dibuit de mult șiretenia vulpilor... Nu-l mai plimbă ele pe urme greșite. Se duce drept pe urma adevărată... Degeaba se feresc..." Alexandru nu azvîrlea vorbe la întîmplare. Vulpile formau în mintea lui Alexandru imagini precise, cu identitate. Alexandru îi spusese că vulpile se feresc de vînători, lăsînd urme greșite, care să-i ducă aiurea...

Iulieș se limpezise. Severin nu se referea la Sbîrcea numai ca la un lucrător. Îl zugrăvise în totul... Sbîrcea de fapt îi ticluise urme greșite ca să abată de la urma adevărată. Ascundea deci ceva. Ascundea ceva rău. Un trecut, un gînd, o intenție, o hotărîre. Urmele pe care le lăsase puteau fi luate bune. Era un muncitor conștiincios, iscusit, își arătase de cîteva ori devotamentul, conștiința. Toate acestea, care-i săriseră în ochi lui Iulieș, erau urme rele. Ca să împiedice găsirea urmelor adevărate. Fuseseră presărate cu dibăcie și șiretenie. În așa fel că reușiseră să-l poarte pentru o vreme aiurea... Nu se putea însă mulțumi numai cu atît. Trebuia să răscolească în trecutul lui Sbîrcea. Era sigur că va afla lucruri noi sau că lucrurile vechi i se vor înfățișa sub o altă formă. Îi va cerceta trecutul.

Dacă Sbîrcea era dușmanul, însemna că tot el fusese acela care ațintase oamenii din hală cînd aceștia văzuseră mașina lui Severin. Poate de aceea nici nu-l demascase pe Căciulă. Pentru că fapta acestuia îi servea. Numai după ce auzise că se vorbește despre un dușman strecurat printre muncitori, se hotărîse să-l denunțe, cu gîndul că Silviu Căciulă, datorită faptei lui, ar putea fi considerat acel dușman. Era tot o urmă falsă pe care voia s-o lase în jurul lui. Deci numai el

putea fi cel care aţîţase oamenii... Cine fuseseră cei mai vehemenţi împotriva maşinii lui Severin ?... Tonciu şi Ioachim... Nu mai trebuia să piardă vremea. Tonciu şi Ioachim ar putea să-i dea dovezile de care avea nevoie.

Îl găsi pe Tonciu lucrînd la maşină. Acesta se înroşi cînd îl văzu pe Iulieş. Îl aştepta mai de multă vreme. Îi părea rău de felul cum se purtase, dar n-avea curajul să se ducă singur la Iulieş. Iulieş îi ghici starea :

— Dacă-ţi pare rău pentru felul cum te-ai purtat, tot e bine, Tonciule. Înseamnă că a mai rămas ceva bun în tine... Dar să ştii că ţi-ai pierdut mult din cinste.

— Am greşit şi eu, tovarăşe Iulieş. Parcă mi-a pus diavolul un văl negru peste ochi. Dac-ai şti ce remuşcări am... M-am făcut şi de rîs, am rămas şi-n urmă...

— Asta-i pedeapsa, Tonciule !... Numai că mai ai vreme să îndrepţi lucrurile...

Cuvintele lui Iulieş parcă-l înseninaseră pe Tonciu.

— Adică matale crezi că şi eu aş mai putea lucra la linie...

— Nu rămînem noi c-o singură linie, Tonciule. Şi dacă dai dovezi bune...

Tonciu tăcu. Îl păli din nou ruşinea.

— Ţi-aş cere ceva, Tonciule, continuă Iulieş. Numai să chibzuieşti bine... Cine ţi-a băgat ţie zîzanie în cap împotriva maşinii ...Ştiu... cu Domnica e altă poveste... Dar cu maşina ce-ai avut ? ...În ziua aceea cînd Căciulă a azvîrlit în inginer...

— Capul meu prost, răspunse Tonciu. Am zis şi eu aşa... Parcă mai ştiam ce zic ?...

— N-ai vorbit cu nimeni înainte ?... N-a venit nimeni să-ţi ceară părerea ?...

— N-a venit nimeni... Am schimbat doar cîteva vorbe cu Sbîrcea. Venise să-mi ceară un vîrf de

vidia... Nici nu știu ce mi-a spus... Mi s-a părut la început că-i împotriva mașinii... dar cînd am spus nu știu ce, mi s-a părut că-i ia apărarea lui nea Alexandru... Pe urmă s-a dus. L-am văzut mai tîrziu vorbind cu Ioachim.

— Și spui că ai vrea să lucrezi la linie ? schimbă Iulieș vorba.

— Aș fi vrut eu mai de mult... dar... de... am și eu rușine... nu-s chiar așa.

— Lucrează liniștit. O să vorbesc eu cu inginerul Pîrvan.

De bucurie, Tonciu nici nu se mai uită după Iulieș. Reluă cu și mai mult zor lucrul.

Iulieș se opri la mașina lui Ioachim. Îl întrebă direct :

— Ioachime ! Ce-a vrut Sbîrcea de la tine în ziua cînd Căciulă a azvîrlit în tovarășul inginer ?

— Sbîrcea ?... Aha ! a venit să-mi ceară un vîrf de vidia... dar mie nu-mi place să împrumut.

Lucrurile se clarificau. După ce obținuse de la Tonciu metalul, Sbîrcea îi ceruse și lui Ioachim.

— Și altceva n-ai vorbit cu el ?

— Altceva ?... Păi mai știu eu ?... Știu că m-am înfuriat... Nici n-am putut să mai lucrez pe urmă. Era să-i dau și lui cu ceva în cap...

— De ce ? Ce ți-a făcut ?...

— Mai știu eu ?!... Pare-mi-se că spunea ceva despre norme. Ba nu... Nu-ș' ce-am spus eu despre nea Alexandru... și el i-a ținut partea... Dar știu că mai întîi m-a făcut să văd negru înaintea ochilor...

— Ți-a vorbit despre norme ?...

— S-ar putea... Ba da... Dar nu pot pune mîna în foc... O sucea el parcă... Știu numai că m-a orbit furia... Și, nu te supăra, tovarășe Iulieș, dar eu cînd vorbesc nu pot să lucrez...

Iulieș îl părăsi pe Ioachim. Era limpede totul. Sbîrcea îi atîțase pe amîndoi... El era dușmanul.

Putea să se ducă deci la Pîrvan pentru a-și risipi orice urmă de îndoială.

Cum se retrase în birou, Pîrvan înțelese că-i va fi greu să se stăpînească. Gîndurile lui luară o altă direcție, se roteau în jurul unui nou centru de gravitate. Îi apăru iarăși Justiția în fața ochilor. Știa că nu-i va fi ușor să se despartă de ea. Se despărțea pentru totdeauna. Se împăcase prea ușor cu gîndul fericirii și al stabilității fericirii. Nu-și închipuise nici o clipă că Justiția va pleca din nou. Dacă s-ar fi gîndit la acest lucru, nici nu s-ar fi întîlnit cu Justiția. S-ar fi retras o dată cu desființarea cercului de bridge. Iar dacă s-ar fi gîndit după prima întîlnire...

Pîrvan își impuse cu fermitate să ocolească asemenea întrebări. Era convins că în clipa cînd își va găsi o vină personală în provocarea noii despărțiri, întregul său raționament se va prăbuși și o dată cu el o seamă de certitudini pe care viața i le oferise în ultima vreme. Se întîmplase ceea ce trebuia să se întîmple.

Purtarea lui nu fusese aceea a unui bărbat capricios, cum încercase să demonstreze Justiția. Fusese aceea a unui om sigur de fericirea, dragostea și femeia lui. Crezuse în Justiția și-n dragostea ei. Crezuse în corespondența sentimentelor. Nici un om nu este absolvit de asemenea credințe. Uneori dau iluzia fericirii. Și iluzia, atît timp cît nu e descoperită, e însăși adevărul. Nu putea să-și facă remușcări pentru acest fapt. Nu putea să-și facă decît o singură remușcare. Mai mult decît o remușcare. Mult mai mult... Dar aceasta în cazul cînd Justiția l-ar fi iubit cu adevărat și el nu ar fi reușit s-o convingă de reciprocitatea sentimentului. În acest caz, da. Fiecare dragoste are nevoie de un plus rațional. Acest plus ar fi căzut în sarcina lui. Dacă iubirea ei ar fi fost adevărată,

și el n-ar fi utilizat plusul rațional, ar fi însemnat că-și provocase catastrofa propriei vieți... Dar Justiția nu-l iubea cu adevărat. Nu-l iubise cu adevărat. Acesta trebuia să fie adevărul. Altminteri n-ar fi plecat. Era clar.

Pîrvan descoperi în gîndurile sale unele contradicții. Dar nu le luă în seamă. Nu voia să analizeze cu întreaga luciditate a omului de știință. Își găsise o scuză. Nu era un psiholog. Își permitea să fie mai larg, mai puțin strict. Indiferent că poate făcea acest lucru împins de instinctul de conservare. Avea voie să-și creeze singur arhitectura unei perioade din viața lui. Căuta linii drepte, sigure. Evitase o prăbușire. Îi trebuiau din nou linii drepte pentru a evita o a doua prăbușire.

În clipa cînd auzi sunetul sirenei, Pîrvan îl văzu pe Ferenți pătrunzînd în birou. Se angajă imediat într-o convorbire cu Ferenți, pentru a-și face introducerea directă în ziua de muncă.

— Ai făcut controlul matinal? Mă interesează în special raționalizatorii, stadiul producției în perspectiva zilei de azi. Dacă nu echilibrează progresul care are loc în cadrul liniei, dovedim noi slăbiciuni.

Ferenți nu prea era în apele lui. Așteptase de mult să discute liniștit cu inginerul.

— Se lucrează numai în supraplan, răspunse dînsul. Nu vom avea greutăți... Aș vrea să-mi acordați cîteva minute. O discuție particulară, tovarășe inginer.

— Regret, răspunse Pîrvan. Înainte de a începe lucrul am de rezolvat o problemă foarte importantă.

— Vă rog insistent, tovarășe inginer, se încăpățînă Ferenți. De multă vreme aștept un moment de răgaz.

— Încă n-a sosit momentul, domnule Ferenți — căută să-l pună la punct Pîrvan, adoptînd un ton

sever. Mai tîrziu! Știi că nu-mi place să repet. Problema pe care trebuie să o rezolv e de o gravitate deosebită.

În loc să părăsească încăperea, Ferenți înaintă spre inginer:

— Și problema pe care eu vreau s-o discut cu dumneavoastră începe să devină gravă.

— Sînt uimit de atitudinea dumitale, domnule Ferenți! Disciplina în producție e un lucru elementar... Nu-mi place să discut probleme personale în timpul producției.

Ferenți nu se retrase. Ar fi vrut să-i spună inginerului că absența lui de la uzină se datora tot unei probleme personale. Dar nu voia să-l jignească.

— La urma urmei e o problemă profesională, se hotărî Ferenți. Orice problemă profesională are laturile ei personale.

În sinea lui, Pîrvan îi dădu dreptate lui Ferenți. Descoperise de mult acest lucru.

— În aceste condiții, te rog să fii foarte scurt!

— Sînt foarte scurt, tovarășe inginer. Nu înțeleg de ce m-ați exclus de la lucrările liniei automate?... Nu sînt cel din urmă maistru și nici nu mi-am pus pavăză la cap, ca să mă feresc de noutățile tehnice.

— Știu, tovarășe Ferenți — se îndulci Pîrvan — nu te-am exclus.

— Totuși...

— Da... aparent... Am datoria să-mi cer scuze. Trebuia să discut cu dumneata... Tovarășe Ferenți... prin această excludere aparentă ți-am încredințat, ca și lui Răduca, o sarcină de sacrificiu... În mod temporar. Și pentru felul cum ți-o îndeplinești îți prezint toate mulțumirile.

Ferenți se emoționă. Își dăduse seama de răspunderea sa, dar nu crezuse că inginerul procedase în mod conștient cu dînsul. Crezuse că in-

ginerul îl exclusese de la linie, negîndu-i prin aceasta priceperea și valoarea.

— Vă mulțumesc și eu, tovarășe inginer.

— Nu te grăbi, tovarășe Ferenți. Munca încă nu s-a terminat. Iar la lucrările celei de a doua linii vei primi o sarcină de răspundere. Îți promit solemn!

Pîrvan se ridică de pe scaun și-i întinse mîna lui Ferenți. Acesta i-o strînse cu putere și părăsi în grabă încăperea, uitînd să mai mulțumească.

Inginerul avea într-adevăr o problemă extrem de importantă și de urgentă de rezolvat. Nici nu voia să-și reia lucrările pînă la rezolvarea ei. Descoperind ciulinele de metal, își întărise certitudinea cu privire la ceea ce spusese odată Iulieș cu privire la existența unui dușman în secție. Dar nu aceasta era problema. Studiind cu atenție obiectul care trebuia să provoace distrugerea întregii instalații, notase acele observații pe care i le transmisese lui Iulieș. Observațiile sale puteau să se refere la cîțiva muncitori din secție. Prin eliminare îi rămîneau doi sau trei oameni care prezentau în munca lor particularitățile descoperite de el la studierea ciulinelui de metal. Nu mai putea să considere problema, ca altă dată, drept o simplă speculație științifică, un mijloc de exercițiu cerebral, ca acel care-l dusese la demascarea hoțului. Rezolvarea problemei i se impunea ca o datorie elementară. Era un dușman în secție, care urmărea să distrugă fără milă nu o instalație mecanică, ci un vis, un ideal al întregului colectiv.

Pîrvan consideră că are în mîna sa toate datele problemei. Trebuia să le înmănuncheze în așa fel, încît să-i dezvăluie fără nici o putință de eroare dușmanul. N-avea voie să comită erori. Totul era prea grav. Și cu toate că problema conținea mult mai puține date ca altele, fiind deci mult mai ușor de rezolvat, își concentră întreaga

sa atenție pentru a elimina orice eroare posibilă. Delimită particularitățile observate la acel obiect, le puse în raport cu cei trei muncitori cărora li se potriveau și începu să facă ultimele eliminări. Era imposibil să greșească. Cel care confecționase obiectul distrugător nu putea fi altul decît Sbîrcea. Suci problema în toate felurile, dar ajunse la același rezultat.

Obiectul, așa cum și-l amintea dînsul, era o operă de mare precizie. Această constatare era singura care nu se potrivea cu restul cercetărilor care-l indicau pe Sbîrcea drept autorul ciulinelui. Nici Răduca nu putea fi capabil de o asemenea operă tehnică. Numai Severin. Dar Alexandru Severin nu putea să intre în discuție. Dacă Sbîrcea era autorul ciulinelui, conform tuturor probelor, calculelor și verificărilor făcute, însemna că puterea și capacitatea sa profesională erau cu mult deasupra celor pe care le arăta. Cu acest amendament, Sbîrcea era cel care confecționase ciulinele.

Pîrvan tocmai se pregătea să părăsească biroul, cînd îl văzu pe Iulieș intrînd înăuntru.

— Tovarășe inginer — îi spuse Iulieș — vreau să vă pun o întrebare. Eu am ajuns la o părere definitivă în ceea ce mă privește. E vorba despre persoana dușmanului.

— Și eu cred că am descoperit identitatea lui, tovarășe Iulieș. Sînt gata să răspund.

— Numai dacă aveți siguranța, tovarășe inginer. Nu vreau să vă impun... E vorba de Sbîrcea Ștefan ?

Pîrvan nu părea mirat. Răspunse cît se poate de calm :

— Am ajuns la aceeași concluzie și eu. Însă cu un amendament. Un singur om e capabil să confecționeze cu ușurință un asemenea obiect. Cel puțin la noi în uzină. Alexandru Severin. Dacă Sbîrcea este autorul ciulinelui, înseamnă că pre-

gătirea sa tehnică, nu ştiinţifică, e superioară celei pe care o demonstrează. Deci Sbîrcea nu este cel care pare a fi. Lucrează sub posibilităţile sale. Acesta-i amendamentul.

Iulieş nu părea nici el mirat .

— E şi părerea lui Alexandru, tovarăşe inginer. Fără să vadă ciulinele.

— Atunci nu mai am nici o îndoială. Dacă autorul obiectului e aceeaşi persoană cu duşmanul strecurat în secţia noastră, numele lui este Sbîrcea. Afirm acest lucru cu toată răspunderea.

— Vă mulţumesc, tovarăşe inginer. Mi-aţi spulberat şi mie orice urmă de îndoială... Nu mă mai călăuzesc acum după sentimente, ci după cap şi după fapte.

Iulieş ieşi o dată cu Pîrvan din hală. Se duseră împreună spre cabina de comandă.

— Cred că sîntem cu planul la oră, îi întîmpină inginerul Constant. Poate cu cîteva minute în minus.

Pîrvan se uită la ceas, după ce inspectă cu o privire circulară stadiul lucrărilor :

— Sau cu cîteva minute în plus, tovarăşe inginer. Mai precis cu trei minute în avans. Vă mulţumesc.

Constant rămase în cabină cu Iulieş şi Pîrvan. Severin se îndreptă spre maşină. Se abătu cîteva clipe în locul unde lucra Costinaş. Severin îl urmărea pe Costinaş mai mult decît pe ceilalţi. Nu uita niciodată să treacă pe la dînsul şi să-i controleze lucrul.

— E bine, Costinaş ! îl îmboldi Severin. Ai putea chiar să mai dai o mînă de ajutor şi la alţii.

— Păi cam toţi lucrează la fel, se scuză Costinaş. Poate... Ce-ar fi să aducem altul nou ?...

— N-ar fi rău... Mai e pe aici o oaie rătăcită... şi mi se pare că-i fug ochii după turmă... Să vor-

bești cu tovarășul inginer... Cînd omul are un gînd bun, e bine să tragi de el.

— Cine, nea Alexandre ?

— Parcă tu nu știi !... Nu ți-a dat și ție tîrcoale ?... De mine însă îi este rușine... Tonciu.

Severin se îndreptă rîzînd spre mașină. Dar observă cum Costinaș îi face cu mîna în semn de complicitate lui Tonciu. Acesta se duse de-a dreptul la Iulieș. Nu mai avu timp să deschidă gura.

— Nu l-ai văzut pe Sbîrcea ?... Pînă mai adineauri se învîrtea parcă prin preajma cabinei...

— Mi-a scăpat din vedere, răspunse Tonciu. Voiam, tovarășe Iulieș...

— Fugi la poartă, Tonciule — îi spuse Iulieș — fugi repede și spune să nu fie lăsat Sbîrcea să plece. Aleargă !

Tonciu fugi ca un bezmetic prin hală spre ieșire. Iulieș se apropie de Pîrvan :

— Mă gîndesc, tovarășe inginer, să nu mai fi strecurat pe undeva vreun ciuline.

Pîrvan încercă să-l liniștească :

— Aici, nu. Am controlat fiecare porțiune sensibilă... În altă parte...

Același gînd îi fulgeră în aceeași clipă și pe Iulieș, și pe Pîrvan. Privirile lor fugiră spre mașina lui Alexandru Severin. Acesta dădea tocmai atunci drumul la mașină. Nu mai avură timp să-l oprească.

Severin dădu drumul mașinii, dar în aceeași clipă o opri. Auzul său interceptase un țăcănit scurt, neobișnuit. Țăcănitul venea de la cutia de comandă. Deschise capacul și văzu ciulinele. Îl prinse cu degetele, îl suci pe o parte și pe alta și se îndreptă cu el în mînă spre Iulieș și Pîrvan, care-l priveau uimiți.

— A vrut să-mi distrugă mașina, Iulieș... Eu numai o palmă îi dau... una singură... Unde-i ?

Iulieș îl văzu pentru prima dată pe Severin tremurînd de ură și furie. O singură palmă... Nu i-ar mai fi trebuit nimic altceva lui Sbîrcea.

Sbîrcea se foise tot timpul prin preajma cabinei de comandă. Aștepta din clipă în clipă catastrofa. De cîteva ori, văzîndu-l pe Constant manipulînd diferite mecanisme ale instalației, își băgase iute mîna în buzunar, apucînd cuțitul. Vîrful cuțitului îi înțepase de fiecare dată pulpa. Dar cum nu se întîmplase nimic, își scotea mîna din buzunar, încercînd să-și găsească ceva de lucru. Privirile sale nu se dezlipeau însă nici o clipă de la cabină. Momentul catastrofei trebuia să-l găsească pregătit. Numai atunci cînd Severin îi ceruse să-i aducă o piesă confecționată de el fusese nevoit să se despartă pentru cîteva secunde de cabină. În timp ce se îndreptase spre strung aștepta din clipă în clipă să audă zgomotul distrugerii. Se grăbise ca un purtător de ștafetă. Îi dăduse piesa lui Severin, care o studiase cu atenție și-i arătase cîteva mici greșeli în execuție, care însă nu stricau piesa. Știa bine acest lucru. Greșelile sale erau intenționate. Dacă ar fi făcut piesa fără greșeli, și-ar fi trădat poate pregătirea sa superioară în domeniul tehnicii. Se chinuise enorm să găsească niște greșeli care să nu aibă efect asupra calității piesei. Și pînă la urmă reușise. Severin băgase piesa în buzunar și-și reluase lucrul alături de Constant. Mai tîrziu îl văzuse pe Iulieș plecînd împreună cu Severin. Îi fusese teamă să nu dea cumva Severin drumul la mașina sa. Dacă întîi s-ar fi distrus mașina uriașului, precis că Pîrvan ar fi inspectat cabina de comandă și ar fi găsit ciulinele. Dar Severin nu se oprise la mașină. Intrase pentru cîteva minute în biroul lui Iulieș, apoi revenise în cabină.

Sbîrcea era mirat că deși cei doi lucrează în cabină, fac probe, încearcă mereu mecanismele, catastrofa nu se produce. Să fi descoperit cineva ciulinele ?... Cînd ?... Dimineața venise printre primii la lucru și nu văzuse pe nimeni făcînd inspecție în cabina de comandă... Nu voise anume să intre primul în fabrică, pentru a nu da cumva de bănuit. Privise de după un colț, și numai după ce înregistrase intrînd pe poarta uzinei pe Costinaș, pe Domnica, pe Sîngurel, pe Răduca, pe Valer, alergase și el. Era ciudat că nu-l observase pe Pîrvan apărînd în hală. Și nici pe Iulieș. Să fi venit înaintea lui ?... El se ascunsese la pîndă pe la șase și un sfert... Abia după jumătate de oră de așteptare îl zărise pe Costinaș intrînd... Probabil că nu observase el cînd sosiseră Pîrvan și Iulieș. Cu ochii mereu la cabină putuse să scape din vedere apariția celor doi...

Timpul totuși trecea, și catastrofa nu se producea. Sbîrcea își luase inima în dinți și într-o clipă, cînd îl prinse singur pe inginerul Constant, îl întrebă într-o doară :

— Tovarășul inginer s-a întors, tovarășe inginer ?... Parcă era plecat.

Constant îi răspunse mecanic :

— S-a întors în cursul nopții. A lucrat toată noaptea aici.

Sbîrcea înghetase. Pîrvan lucrase în timpul nopții la cabină ! Dacă instalația era neatinsă, însemna că inginerul descoperise ciulinele. Își pierduse sîngele rece. Dacă se făceau cercetări ?... În loc să se mai uite spre cabina de comandă, Sbîrcea se uita pe furiș spre sediul organizației de partid... Îl văzuse pe Iulieș ieșind din birou, îl văzuse îndreptîndu-se spre Tonciu. Dacă ar fi putut să tragă cu urechea la ce discutau cei doi !

Dar n-aveau ce să discute amîndoi despre dînsul. Îi era frică degeaba. De ce tocmai el să fie bănuit?... Nu-și demonstrase de atîtea ori în ultimul timp devotamentul său?... Nu pierduse nici o ocazie, nici un prilej fără să se scoată în evidență.. De ce tocmai pe el?... Poate că Iulieș îl bănuiește pe Tonciu? Acesta făcuse destulă gălăgie împotriva mașinii lui Severin. Fusese dintre cei mai gălăgioși.

Sbîrcea încercă să se liniștească. Se amestecă printre muncitorii care lucrau la adaptarea mașinilor, mai schimbă cîteva cuvinte cu ei, se plînse că-l doare ficatul.

— O meteahnă veche, spuse el. De cînd eram flăcău. Și cînd mă apucă, nu mă lasă cu lunile.

— De aceea ești așa de tras la față, îi răspunse unul. Dintr-o dată te-a schimbat durerea. Dimineață parcă erai mai vesel ca oricînd...

— Așa-i cu blestematul ăsta de ficat. Te pocnește criza pe neașteptate. Au, au...

Sbîrcea îl văzuse pe Iulieș părăsindu-l pe Tonciu. Îl urmărise cum se strecoară printre mașini. Unde se mai ducea?... La cine se ducea?... Din ce în ce îl cuprindea teama... Dacă îl bănuia pe el? Și numai din cauza lui Căciulă. Sau la drept vorbind din cauza lui, că nu-l arătase imediat pe Căciulă cu mîna. Nu i-ar mai fi fost nici o frică acum... Iulieș se oprise la mașina lui Ioachim. Începuse să vorbească cu Ioachim... Mai întîi discutase cu Tonciu... De la Tonciu la Ioachim!... Nu mai avea vreme de pierdut... Precis că era vorba despre el... Tonciu-Ioachim... În ziua aceea vorbise cu ei... Îi îndemnase să strige împotriva mașinii...

Pînă la ușa halei, Sbîrcea mersese normal. Prin vestiar alergă. Prin curtea uzinei merse cu pași

iuți fără să lase impresia că aleargă. Cînd ajunse în fața porții, își schimonosi fața de durere și-și duse mîna spre pîntece. Iușcă făcu ochii mari:

— Ce te-a apucat, tovarășe Sbîrcea? De ce nu te duci la dispensar?...

— Ficatul... Ficatul... La spital! spuse Sbîrcea și ieși pe poartă.

Iușcă se uită în urma lui și-l văzu de-abia tîrîndu-se pe picioare. Îl urmări cu privirile pînă la colț.

Imediat ce coti colțul, Sbîrcea porni într-o goană nebună. De cîteva ori alunecă pe gheață, gata să se prăbușească. Reuși să-și mențină echilibrul și să-și reia de fiecare dată goana. Locuia într-o casă mică, în apropierea gării. Ajunse acasă ud leoarcă. Își dezbrăcă hainele de lucru, rufăria de corp și se îmbrăcă cu altele noi. Își scoase dintr-un ascunziș banii strînși cu grijă și-i băgă în buzunarul de la piept. Nu putea să-și ia decît o singură valiză, pentru a fi cît mai liber în mișcări.

Sbîrcea se gîndi o clipă să se ascundă în oraș. I se dăduse o adresă pentru cazuri de forță majoră. Dan Vașani, strada Parcului nr. 7. Dar era prea departe strada și-i era teamă să nu fie recunoscut pe drum. Se duse direct la gară. Tocmai intra un tren în stație. Un accelerat cu direcția spre vestul țării. Își scoase la repezeală un bilet pînă la stația terminus. Un bilet de clasa întîia. Trebuia să se poarte ca un personaj important. Să nu pară muncitor. Nu-i va fi greu. Nu va juca un rol străin, ci propriul său rol. Avea loc în vagonul numărul patru. Se duse direct spre vagonul numărul patru. Înainte de a se urca în vagon se uită spre biroul de mișcare. Impiegatul tocmai ieșea din birou. Peste un minut va putea să răsufle

ușurat. Cînd întinse piciorul spre scara vagonului, auzi în spate o voce:

— Numai un moment, vă rog!

Se întoarse. În spatele său se afla un miliţian. Trenul încă nu pornise. Dar nici nu era prins.

— Un moment, vă rog! repetă miliţianul. Dumneavoastră sînteţi domnul Sbîrcea Ştefan?

Nu mai era nici o confuzie! Se telefonase de la fabrică. Miliţia îl căuta. Trenul pornise.

— E o eroare la mijloc, spuse Sbîrcea. Numele meu e Dragomir.

— Actele!...

Sbîrcea îşi făcuse planul. Lăsă valiza jos, fără grabă, şi îşi duse mîna la buzunar. Dar în loc să-şi scoată actele, se răsuci brusc şi cu un salt fulgerător se prinse de scara unui vagon. Auzi fluierături în urma lui. Zgomote, voci. Traversă în goană culoarul vagonului, ajungînd în capătul celălalt. Trenul se oprise brusc. Sbîrcea sări, fără să mai ezite, afară din tren, pe partea opusă celei pe care se urcase. Fugi de-a lungul trenului, se amestecă printre nişte garnituri de marfă, se strecură pe sub vagoane, sări peste linii, se opri cîteva clipe să răsufle în spatele unei magazii, fugi din nou, pînă se pomeni pe şosea. Depăşise bariera oraşului. Mai era un mijloc de scăpare. Numai dacă i-ar apare mai repede în cale.

Cînd văzu înaintînd camionul, Sbîrcea se postă în mijlocul şoselei. Şoferul opri.

— N-am loc decît sus, tovarăşe. Şi cu viteza cu care merg, o să îngheţi.

— Nu-i nimic — răspunse Sbîrcea — cînd n-o să mai pot rezista o să bat în cabină.

— Da' unde vă grăbiţi aşa?

Sbîrcea indică numele unui sat. Apoi se căţără pe platforma camionului şi se cuibări printre nişte

lăzi. Nici nu simți frigul. Era scăpat. Milițienii răscoleau trenul cu fundul în sus, iar el pornise înaintea trenului pe șosea. Scăpase. Scăpase din nou. Dacă nu s-ar fi prefăcut că scoate actele și nu ar fi sărit imediat în tren, ar fi fost înhățat. Cînd milițianul îl văzuse punînd valiza jos și ducînd liniștit mîna la buzunar, își închipuise pesemne că greșise. Atît așteptase el. O secundă de neatenție. Știa că bruscheța gestului său îl va uimi pe milițian. Bănuia că trenul va fi oprit. De aceea se grăbise să sară din tren, să sară peste linii, să se strecoare printre vagoane. Își închipuia că va fi căutat mai întîi în tren... Se întîmplase exact așa... Scăpase din nou.

Camionul gonea cu viteză. Sbîrcea tremura. Frigul începea să-l pătrundă. Și nu numai frigul. Îl pătrundea și teama că s-ar putea să se telefoneze posturilor de miliție și să se controleze autovehicolele. Numai cînd văzu trenul departe, în urmă, Sbîrcea își schimbă gîndul. Se apropia un sat mai mare, în care acceleratul oprea un minut. Gara era în afara satului. Sbîrcea bătu cu pumnii în cabina șoferului. Camionul se opri.

— Mă dau jos aici, tovarășe șofer, spuse Sbîrcea. Cînd te întorci dumneata ?

— Spre seară.

— Nu știi pe la ce oră ?...

— Cam pe la șapte. Nu-i chiar sigur, dar cam în jurul lui șapte.

— Eu te aștept aici. Și o să te răsplătesc c-o sticlă cu țuică tare. Că-s învățător aici. De cîteva zile.

Șoferul salută și dădu drumul camionului. Sbîrcea voia să-și piardă urma. Oricine l-ar fi întrebat pe șofer dacă a transportat pe cineva străin cu mașina, ar fi răspuns că a avut un pasager, dar că e învățătorul din comuna în care se dăduse jos. Nimeni n-ar mai fi insistat.

Sbîrcea se îndreptă spre gară, dar se feri să intre în stație. Se ascunse în cabina de frînă a unui vagon de marfă. Nimeni nu-l văzuse urcîndu-se acolo. Acceleratul opri mai departe, în dreptul stației. Sbîrcea sări jos din cabină, alergă în spatele trenului printre șine și se urcă în ultimul vagon. Peste cîteva secunde, acceleratul porni. Era același tren pe care fusese nevoit să-l părăsească numai cu trei sferturi de oră în urmă. Înaintă liniștit pe culoarele vagoanelor și se opri în vagonul restaurant. Comandă masa și o sticlă mică de palincă. Mîncă liniștit, fără să se grăbească, golind din cînd în cînd cîte un păhărel de palincă. După ce făcu plata și oferi chelnerului un bacșiș substanțial, își luă paltonul pe braț și își continuă drumul spre vagonul numărul patru. Locul său era ocupat de un bătrîn.

— E locul dumneavoastră ? întrebă Sbîrcea.

— Nu, se scuză bătrînul. Al meu e la mijloc, dar dacă nu vă supărați... Sînt cam bolnav.

— Și eu sînt bolnav. Sînt bolnav de ficat...

Bătrînul se sculă, cedîndu-i locul. Sbîrcea adormi aproape imediat, răspîndind în jurul său duhoarea băuturii. Răsufla greoi și din cînd în cînd tresărea.

— Înțeleg eu ce boală de ficat are... se dumiri bătrînul.

Sbîrcea se trezi spre seară pentru a prezenta biletele la control. Adormi apoi din nou. Cînd ajunse la capătul drumului, își luă un nou bilet și se urcă în alt tren. Mai schimbă încă două trenuri în curs de două zile. A treia zi poposi într-un orășel din nordul țării. Își vînduse hainele pe drum contra unora vechi și a unui plus de bani. Pentru a-și pierde orice urmă, se angajă pe un mare șantier de construcții ca ferar betonist. Își pusese în gînd să-și schimbe complet identitatea. Să amețească un muncitor, să-i ia actele,

să i le pună pe ale lui în loc și pe urmă să-l strivească, prăvălind asupră-i un bolovan. Dar după o săptămînă de lucru pe șantier fu arestat pe cînd își cumpăra țigări de la un debit improvizat într-o baracă de scînduri. Trînti de ciudă pachetele de țigări la pămînt și le strivi cu bocancii. Erau trei în jurul lui. Spuse atît :

— Păcat că n-ați mai întîrziat două zile. Sau măcar o zi.

Dar i se păru că printre cei trei recunoaște pe bătrînul care se așezase pe locul lui în tren.

CAPITOLUL 42

După adunarea în care li se adusese la cunoștință încercarea de sabotaj a lui Sbîrcea, muncitorii își reluară cu și mai mare îndîrjire lucrul. Înțelegeau toți cît de mare faptă e munca lor dacă atrăseseră furia unui dușman strecurat și ascuns cu iscusință printre dînșii, ca Sbîrcea. Iulieș îi liniștise, încredințîndu-i că Sbîrcea nu va scăpa de pedeapsa pe care o merită. Miliția pornise pe urmele lui.

Văzînd hotărîrea muncitorilor, Pîrvan se crezu dator să-i spună lui Iulieș :

— Deși nu sînt un psiholog, tovarășe Iulieș, pot să afirm, numai dacă mă uit la fețele muncitorilor, că ne vom îndeplini sarcina. Nu mai am nici un dubiu.

— Da, tovarășe inginer. Fiecare își dă seama că muncind apără ceva.

Sabotajul încercat de Sbîrcea îl schimbase parcă și pe Iulieș. Crescuse și îndîrjirea lui. Se gîndea tot mai insistent la Nistor. Și acesta reprezenta

o mare primejdie, cu atît mai mare cu cît își ducea acțiunile sale la adăpostul partidului. Se gîndi să-l înfrunte direct, să-i ceară socoteală asupra unor fapte pe care le comisese și care nu erau încă limpezi pentru dînsul. Nu-i dădea pace mai ales întrebarea pe care și-o pusese împreună cu Mironescu : Ce urmărise Nistor cu Silviu Căciulă ?... De ce nu-l demascase ?... Silviu Căciulă tăcea. Nu voia să recunoască nimic. Nici că furase scule, nici că-și însușise piese străine, nici că azvîrlise cu roata dințată în Pîrvan. Tăcea. Și totuși Nistor îl prinsese furînd. Iar Căciulă totuși tăcea.

Iulieș nu mai trecu pe la Mironescu. Îl știa ocupat. Lucra la întocmirea raportului secției de propagandă pentru Conferința regională. Se duse direct la redacție.

Portarul îl anunță, înainte ca Iulieș să deschidă gura, că nu mai e nimeni în redacție.

— Nu cred să ardă degeaba lumina, îi răspunse Iulieș.

— Nu-i decît tovarășul redactor șef. Rămîne întotdeauna pînă la miezul nopții. Dar cred că are treabă.

— Cu el vreau să vorbesc — îl lămuri Iulieș. Spune-i, te rog, că-l caută tovarășul Livede.

Portarul, după ce se codi o clipă, puse mîna pe telefon și-l anunță pe Nistor :

— Tovarășul Livede... Daaa !... Da, da, cum să nu...

După ce puse receptorul în furcă, își schimbă atitudinea.

— Poftiți, tovarășe Iulieș.

Vestea că e căutat de Iulieș îl năuci pe Nistor. Fără măcar să-i telefoneze înainte. Simțea cum se strecoară în el spaima. Ce căuta Iulieș ?... De cîte ori se întîlnea cu dînsul îl cuprindea teama... N-avea de ce să-i fie frică. Rupsese orice legătură

directă cu uzina, iar ziarului nu i se putea reproșa nimic... Dar dacă venea pentru un anumit lucru în legătură cu acțiunile din uzină? Gorga îi adusese la cunoștință că se pregătește punerea în funcțiune a liniei automate în cinstea Conferinței regionale. Înainte de termenul stabilit inițial... Probabil că pentru acest lucru venea Iulieș. N-avea de ce să se teamă. De ce să se teamă la urma urmei?... Iulieș nu știa nimic despre Vrabiciu, despre Cornelia, despre Severin... Cînd îi auzi pașii, se duse în întîmpinarea lui.

— Îți place dumitale să faci surprize, tovarășe Iulieș. Dar știi că puteai să nu mă găsești aici? Era mai bine să-mi fi dat un telefon dinainte.

— Te găseam altădată, îi răspunse Iulieș.

Răspunsul lui Iulieș îl neliniști pe Nistor. Vocea lui nu era prietenoasă, nu era a unui om care vine să ceară sprijin sau să anunțe un eveniment important. Și mai ales cuvintele lui. Iulieș nu venise cu un scop precis. Ba poate venise cu un scop precis, dar nu îndemnat de grabă. Venise probabil să discute cu dînsul alte lucruri care nu aveau nici o legătură cu ziarul... Cine știe ce-i mai trecea prin cap?... Nistor simți o ură de moarte împotriva lui Iulieș... Din cauza lui părăsise uzina. Și nici după ce o părăsise acesta nu-i dădea pace, nu-l lăsa liniștit.

— Cam îmi închipui eu pentru ce ai venit, tovarășe Iulieș, încercă Nistor. Am mirosit noi ceva prin uzină și cred că asta te-a trimis încoace.

Era mai bine așa. Să nu bănuiască nici o clipă Iulieș că el s-ar aștepta la altceva. Să pună în legătură vizita lui neașteptată cu ceea ce-i spusese Gorga. Dacă l-ar fi întrebat cum se gîndise la început: „Ce vînt te-aduce încoace, tovarășe Iulieș?", ar fi putut să-i dea de bănuit.

Iulieș se uită drept în ochii lui Nistor. Nu voia să abordeze imediat subiectul care-i determina vizita:

— Și ce-ți închipui?... Ce-ați mirosit prin uzină?

Nistor avu îndrăzneala să-i facă cu ochiul și să vorbească pe un ton confidențial:

— Am auzit noi ce-ați pus la cale... Ziaristul care nu află asemenea lucruri nu e ziarist... Vreți să puneți linia în funcțiune cu ocazia Conferinței regionale...

— E adevărat! aprobă Iulieș. Nu vrem s-o punem, ci o vom pune. E lucru sigur.

Nistor simulă o mare bucurie. Începu să-și frece mîinile, să-și caute parcă un loc, să-l amenințe cu degetul pe Iulieș. Dacă Iulieș nu și-ar fi menținut încruntarea pe față, l-ar fi luat în brațe.

— Deci putem să dăm știrea?... Dacă spui că e un lucru sigur...

— Puteți s-o dați liniștiți. Acum nu știu dacă mai e timp.

Nistor știa că paginile fuseseră încheiate, calandrate și trimise la tipografie. Introducerea știrii ar fi întîrziat cu cîteva ore ziarul și ar fi cerut schimbarea paginii întîia și a patra. În afară de pagubele materiale. Se prefăcu totuși agitat și începu să telefoneze la zețărie, la zincografie, cerînd, rugînd și insistînd pentru apariția știrii. După convorbirile telefonice avute, se întoarse spre Iulieș și ridică deznădăjduit brațele. Părea îndurerat:

— N-avem ce face, tovarășe Iulieș. Dacă veneai cu o oră mai devreme... Sau dacă mi-ai fi telefonat... Ar însemna să dăm peste cap tot ziarul.

— Nu-i nimic — îl domoli Iulieș — mai e și mîine timp. Nu moare nimeni din pricina asta. Și la drept vorbind n-am venit pentru asta.

Nistor se duse să deschidă geamul. Avea nevoie de aer rece și nu trebuia să-i vadă Iulieș fața. Îl cuprinse din nou tremurul acela vechi. Crezuse un timp că Iulieș venise pentru a-i aduce știrea. Probabil că dinadins îl lăsase Iulieș să creadă acest lucru. Nu venise cu gînduri bune. Îl cunoștea bine. Dacă nu deschidea vorba imediat, însemna că-l preocupă un lucru important. Trebuia deci să se stăpînească și să fie atent. Să se gîndească bine înainte de a-i răspunde, să nu se ferească, să nu dea impresia că se ferește, să rămînă mai ales calm. Dar cine știe ce putea să-l întrebe? Nu venise degeaba...

— Să-ți spun drept, Nistore, mie nu mi-i prea cald... Dar dacă tu te-ai încălzit...

— Nu, nu-i vorba de căldură — se scuză Nistor — dar s-a cuibărit atît praf în colecțiile astea... De cîte ori întorc o pagină simt cum îmi pătrunde praful în plămîni.

Nistor închise geamul și se așeză la locul lui la birou. Iulieș își aruncă o privire asupra colecțiilor, apoi se așeză și el pe un fotoliu, cu gestul unui om obosit.

— Va să zică înveți... Nu-i rău... Numai să înveți ce trebuie, Nistore... În fiecare număr de gazetă găsești și lucruri bune, și lucruri rele... Tu știi mai bine decît mine.

— Acum văd cu alți ochi ziarul, ocoli Nistor discuția. Îl văd nu cu ochii omului care citește, ci cu ochii omului care scrie, care scoate ziarul. E o deosebire, tovarășe Iulieș.

— De bună seamă că-i o deosebire, Nistore... Tu de ce nu l-ai demascat pe Căciulă dacă l-ai prins asupra faptului? Cînd ți l-a adus Iușcă?...

Nistor tocmai se prefăcea că întoarce foaia unui ziar. Foaia parcă-i înțepenise în mînă... Căciulă! Iușcă! Își amintea. Uitase... Îi luase o declarație

lui Căciulă. Acesta vorbise probabil. Nu trebuia să întîrzie cu răspunsul.

— Povestea aceea veche?... Îmi aduc aminte... Nenorocitul! Mi s-a făcut milă de el... S-a rugat că nu mai pune mîna... Că nu fură el... că l-a văzut pe Severin furînd... că e întîia dată... Mi s-a făcut milă... I-am spus că dacă-l mai prind îl dau pe mîna miliției...

— Și de ce nu ne-ai spus și nouă?... Ți-a fost teamă că noi n-o să-l iertăm?... Sigur că nu l-am fi iertat!

Nistor era prins la strîmtoare. Își aminti dintr-o dată disputa pe care-o avusese cu Iulieș la distribuirea unor premii. Iulieș îl propusese pe Căciulă, și el nu fusese de acord. Avea cum să se apere!

— Eu am crezut că se schimbă! răspunse Nistor foarte calm. M-am gîndit că e totuși un muncitor... Și cînd am văzut că a început să producă mai mult...

— Fura de la ceilalți...

— Am auzit, continuă Nistor. Am auzit și asta... Dar pe atunci nici dumneata nu aflaseși... Știu că chiar l-ai propus pentru premiu... Cînd m-am împotrivit eu... A trebuit să treacă atîta timp ca să afli de ce m-am împotrivit... De aceea m-am opus... M-am bucurat atunci că lucrează mai bine și am crezut că e pe cale să se îndrepte. Dar nu puteam să dau premiu unui om care totuși furase.

Iulieș își amintea. Era exact cum spunea Nistor. Acesta se opusese ca Silviu Căciulă să fie premiat.

— Îmi amintesc... Totuși n-ai procedat bine, Nistore.

— Mi-a fost milă, îl întrerupse Nistor. Și cînd s-a jurat că nu mai fură... Ca să fiu sigur, i-am luat o declarație și i-am atras atenția că dacă mai lipsește ceva în hală...

Nistor își scoase portofelul din buzunarul dinăuntru al hainei. Nu căută printre hîrtii. Scoase

dintr-un compartiment o hîrtie împăturită pe care i-o întinse lui Iulieș.

— Asta-i declarația lui. Dacă e nevoie de ea la cercetări...

Iulieș băgă hîrtia în buzunar fără s-o citească. Era încredințat că va folosi la cercetări. Din nou i se strecura o îndoială printre gînduri. Să se fi înșelat asupra lui Nistor?... Era cu neputință!

În acea clipă zbîrnîi telefonul. Nistor era invitat la o ședință la Comitetul Regional. Părăsiră împreună redacția. Înainte de a se despărți, Iulieș se adresă lui Nistor:

— Aș vrea să mai stăm de vorbă, Nistore...

— Zilele acestea o să fie greu. Ai văzut și dumneata. Să așteptăm pînă după conferință.

— După conferință? repetă Iulieș vorbele redactorului șef.

Nistor simți o amenințare în întrebarea lui Iulieș.

Lucian își continuase fără întrerupere cercetările. Cornelia îl vedea foarte rar acasă. Și de fiecare dată îl ghicea preocupat, neliniștit. Lucian se ferea să fie subiectiv sau superficial. Din această cauză se străduia să culeagă cît mai multe amănunte, să le verifice, să le analizeze, să le cîntărească cu grijă. Problema i se părea prea gravă pentru a accepta cea mai mică eroare sau îndoială. Înțelegea că-i datoria sa de comunist, de redactor al unui ziar comunist, să meargă pînă la capăt. Adică să demaște tîlharii și să repare nedreptățile făcute de aceștia. Discutase cu aproape toți oamenii din sat, cu unii în mai multe rînduri, le confruntase în capul său spusele fără să descopere vreo contradicție. Fusese la cooperativă, la sfatul popular pentru a-i cunoaște și pe cei în cauză. Fusese și la procuratura raională; stătuse de vorbă cu primul procuror și cu alți procurori, cerîndu-le părerea în unele probleme. Sezisată,

procuratura își propusese la rîndul ei să ia în cercetare situația de la Crîng.

După ultima vizită la procuratură, Lucian văzu lucrurile cît se poate de clar. În drum spre casă căută să înmănuncheze toate amănuntele. Mergea liniștit cu pași înceți prin zăpada mare... Președintele cooperativei din Crîng, Toader Ichim, gestionarul cooperativei, Morișcă, și locțiitorul secretarului sfatului, Grigore Plămadă, formau împreună o bandă. Printr-o serie de mijloace ingenioase jefuiau țăranii, la adăpostul cooperativei. Dacă s-ar fi pus la socoteală numai casele pe care aceștia și le ridicaseră în ultima vreme în oraș, jaful se ridica la sute de mii de lei... Sute de mii de lei !... Dar mai era cineva care lua parte la împărțirea prăzii. Un personaj pe care cei trei și-l aleseseră cît se poate de bine. Un magistrat vechi, care se strecurase în procuratura raională. Postul pe care-l avea acesta îi permitea să sustragă reclamațiile oamenilor sau să le claseze, iar cînd era vorba de vreo anchetă să îndrume cercetările într-o direcție greșită. În această complicitate reușiseră cei trei să bage în închisoare pe fostul gestionar al cooperativei, Nicolae Căpățînă, și prin aceasta să bage în unii țărani spaima sau credința că au oameni sus care-i protejează și-i scapă în orice ocazie.

Mînia făcu să se răzvrătească sîngele în Lucian. Se opri locului și-și încleștă pumnii. Se înserase de mult. Cele cîteva lumini palide făceau parcă și mai evidentă bezna. Lucian zări la un moment dat trei umbre îndreptîndu-se spre el. În același timp auzi și din spate pași. Cele trei siluete se opriră în fața lui. Și omul pe care-l auzise în spate se opri.

— Bună seara ! spuse acesta cu o voce groasă de bas.

Unul din cei trei răspunse cu voce slabă :

— Bună seara ! S-a făcut cam frig...

Cele trei siluete cotiră spre stînga. Lucian întoarse capul. În spatele lui se afla o adevărată namilă de om.

— Știi cine era, tovarășe ziarist?... Tîlharii... Ți-au aținut calea... Dumnezeul lor... Dacă nu-i făceam plachie pe tustrei... Păcat că n-am întîrziat oleacă...

— Dumneata ești, tovarășe Podoabă?

— Chiar eu... Și cum avem același drum...

Porniră amîndoi tăcuți. Podoabă nu-i spuse lui Lucian că oamenii din sat îl sfătuiseră să nu-l scape seara din ochi pe ziarist, spre a-l feri de vreun atac din partea tîlharilor. „Dacă te văd pe tine în prejma lui, își duc mîna la pîntece, nu la cuțit, mama lor." Lucian se despărți de Podoabă în fața casei. De-abia atunci îi spuse acesta:

— Au vrut să te atace, tovarășe ziarist. Le luceau mîinile... Noapte bună.

Lucian o găsi pe Cornelia trează. Îi expuse concluzia la care ajunsese.

— E totul clar, Cornelia. Mîine dimineață, disde-dimineață, îi voi telefona tovarășului Zaharia. E necesară o anchetă urgentă și oficială de partid.

Nistor era în biroul lui Zaharia cînd acesta vorbi la telefon cu Lucian. Înțelese doar din întrebările primului-secretar că în sat se întîmplase un eveniment grav, în care era amestecat și Lucian. După ce termină convorbirea, primul-secretar se adresă lui Nistor:

— Un fapt grav, tovarășe Nistor. Pentru că e în joc cinstea sau necinstea unor oameni. Și numai cu un sfert de oră înainte, cineva de la procuratura raională îmi comunicase că tovarășul Lucian Severin întărîtă țăranii împotriva autorităților. Ciudat! Cu toate acestea organele locale de partid nu au comunicat nimic regiunii.

— Poate că n-au avut timp — sugeră Nistor.

Zaharia negă cu o mișcare a capului:

— Cînd e ceva grav, nu întîrzie organele de partid. Mai degrabă autorităţile... Trebuie să plece cineva urgent acolo!

— Neapărat! sublinie Nistor. Poate nu-i nimic important, poate e un lucru foarte grav.

— Şi peste zece minute intrăm în şedinţă. La cine pot să renunţ?...

— Dacă sînteţi de acord, mă pot repezi eu. Vă ţin la curent telefonic... dacă e ceva grav...

Primul-secretar păru că chibzuieşte. La cine altcineva putea să renunţe?... De Mironescu era neapărată nevoie la şedinţă. Şi Mironescu putea foarte bine să-l suplinească pe Nistor la dezbateri.

— Bine! acceptă Zaharia. Un singur lucru, tovarăşe Nistor. Procedezi cu toată răspunderea. Dacă descoperi cine ştie ce manevră duşmănoasă, acţionezi pe loc. Să nu te intimideze persoanele şi funcţiilor lor...

Nistor înregistră bine în minte cuvintele primului-secretar. Acesta îi ceruse să procedeze cu răspundere, să acţioneze imediat şi să nu se intimideze de persoane şi de funcţiile lor.

— Voi proceda întocmai, tovarăşe prim-secretar. Plec imediat. Îl voi ruga pe tovarăşul Stoian să se ocupe de ziar. De fapt numărul de azi e aproape gata.

Nistor telefonă din alt birou lui Stoian, cerîndu-i să-şi ia răspunderea numărului, apoi coborî în goană treptele sediului regional. În faţa sediului îl aştepta maşina, un GAZ închis.

— Tovarăşe şofer cu toată viteza la Crîng! Orice secundă pierdută poate să coste.

În mai puţin de jumătate de oră maşina ajunse în Crîngul Mic, oprindu-se în dreptul clădirii sfatului popular.

Nistor intră la sfat. În biroul secretarului găsi trei persoane care se recomandară imediat. Procurorul Vasile Mărculescu, Grigore Plămadă, loc-

țiitorul secretarului, Toader Ichim, președintele cooperativei.

— Relatați concret ceea ce s-a întîmplat — ceru cu glas poruncitor Nistor.

Procurorul se apucă să închege o istorie confuză, depănată în termeni pretențioși, juridici, din care reieșea că un redactor de la ziarul regional aținase, sub pretextul unei anchete, unul după altul, oamenii împotriva autorităților locale.

— Cine ?... Lucian Severin ?... Nu e la prima lui abatere și acțiune dușmănoasă.

Nistor spusese special aceste cuvinte pentru a-i încuraja pe cei trei în a-l acuza pe Lucian. Atîta așteptaseră cei trei. Fiecare se străduí să născocească pe seama lui fapte grave.

— Eram cu tovarășul secretar al sfatului, cînd redactorul a venit la cooperativă și ne-a dat a înțelege că dacă-i oferim vreo zece mii de lei întrerupe ancheta... Îți amintești, tovarășe Plămadă ?... Mai era de față și tovarășul Ion Morișcă, gestionarul cooperativei.

— Dați imediat declarații în acest sens, spuse Nistor. Și dumneata, tovarășe procuror. Nu-mi trebuiesc însă vorbe, ci fapte. Trebuie să ne lămurim odată pentru totdeauna dacă e un dușman sau nu.

Plămadă se apropie de Nistor spunîndu-i încet:

— Dacă o să aveți nevoie de vreun împrumut, nu ne dăm la o parte. Zece, douăzeci de mii...

Nistor se prefăcu că nu dă ascultare celor spuse de Plămadă.

— Terminați-vă declarațiile ! Cît mai degrabă !

Apoi începu să se plimbe prin cameră. Va trebui să se ferească. Să nu dea de bănuit că procedase părtinitor. De aceea ceru să fie chemat imediat secretarul organizației de partid.

Vasile Dobridor, secretarul organizației, de abia păși pragul încăperii și Nistor se repezi asupra lui. Trebuia să-l intimideze.

— E o lipsă de răspundere din partea dumitale, o adevărată abatere de la linia partidului. Cum ai putut permite dușmanului să aţîţe oamenii împotriva statului ?!...

— Păi eu n-am crezut că-i aţîţă — răspunse Dobridor. Le-a cerut părerea... Nu știu să-i fi îndemnat la ceva rău. Mi-a cerut și mie părerea mai demult...

— Tovarășii de-aici susţin că a cerut douăzeci de mii de lei de la președintele cooperativei ca să întrerupă ancheta ! continuă Nistor... Dacă e adevărat, nu va putea scăpa de judecată... De altfel se pare că nu e la prima lui acţiune dușmănoasă... Secretar de organizaţie ești dumneata sau complicele dușmanului ?

Luat prin surprindere, Dobridor încercă să-i explice.

— Eu n-am știut nimic — spuse el. N-am avut de unde să știu. Dar să nu mă faceţi părtaș la fărădelegi.

— Dacă nu ești complice, atunci scrie ! Declară pe hîrtie. Ajută la demascarea dușmanului.

Dobridor dădu din umeri :

— Păi ce să scriu ?... Eu nu l-am văzut, nu l-am auzit... Cum să scriu că-i dușman ?... Eu nu pot să scriu decît că a vorbit cu oamenii din sat despre niște tîlhării...

— Acesta a fost pretextul ! interveni Mărculescu. A urmărit de fapt să bage zîzanie, să aţîţe, să incite.

— Scrie că l-ai auzit incitîndu-i pe oameni ! porunci Nistor.

— Adică... spuneţi-mi ce-nseamnă asta ? întrebă Dobridor.

— Adică l-ai auzit vorbind cu oamenii despre tîlhării — se grăbi procurorul. Scrie așa : „L-am auzit cu urechile mele incitîndu-i pe săteni. Dar știind că vine de la partid, de la regiune n-am vrut să mă amestec."

Nistor nu avu timp mult de așteptat. Luă declarațiile, le citi, se prefăcu că reflectează și-i ceru la sfîrșit părerea procurorului :

— În fața unor asemenea dovezi cum procedați dumneavoastră ?

Procurorul îi răspunse fără nici o ezitare :

— Mandat de arestare provizorie. Pînă la anchetă...

Nistor se pregătea să dea ultima lovitură :

— Parcă-mi spuseși ceva confidențial, tovarășe Plămadă...

Acesta arătă cu ochiul spre Dobridor.

— Nici o grijă — îl încurajă Nistor. Ce sumă spuneai că-mi poți oferi ?

Lui Plămadă îi convenea că Nistor se demasca în fața tuturor.

— Cam la vreo douăzeci de mii... dacă se întrerupe orice anchetă...

— Nu-i puțin ?

— Încă vreo cinci mii...

Cînd procurorul își dădu seama despre ce-i vorba, fu prea tîrziu ca să mai poată interveni.

— Ai auzit, tovarășe procuror ?! Încercare de mituire ! Ai auzit cu urechile dumitale ! Mandat de arestare ! Și pentru dușman și pentru hoț !

Procurorul încercă să protesteze. Nistor bătu cu pumnul în masă.

— Orice întîrziere te demască drept complice !... Sau vrei să telefonez direct la...

— Voi emite ambele mandate imediat, se supuse procurorul.

— Să-ți faci datoria pînă la capăt ! spuse sever Nistor. Eu nu mă amestec în treburile dumitale. Eu voi raporta conducerii partidului. Dumneata îți faci datoria de slujbaș al statului !... Eu nu pot să-ți dau ordine dumitale.

— Eu procedez pe baza faptelor — spuse procurorul. Am în mînă dovezi. Să-mi permiteți nu-

mai să copiez declarațiile. Vi le înapoiez în jumătate de oră.

— Bagă de seamă, tovarășe procuror. Dumneata răspunzi pe linie de stat!

— Răspund pentru fiecare fapt! sublinie procurorul.

Mărculescu voia să-l aresteze cu orice preț pe redactor. Aceasta îl interesa în primul rînd. Pe Plămadă va reuși el să-l scape pînă la urmă. Trebuia mai întîi să scape însă el și aceasta era posibil numai arestîndu-l pe redactor. Oamenii se vor înfricoșa, nu vor mai face reclamații, nu vor mai avea curajul să răspundă la anchetă. Vor lăsa totul baltă, convinși că nu se va face niciodată dreptate. Acuzațiile împotriva redactorului erau cît se poate de grave. Dacă Ichim va reuși să mai scoată cîteva declarații de la oamenii lui, rechizitoriul va putea cere o pedeapsă serioasă.

Pe Nistor nu-l interesa complicitatea pe care o bănuia între cei trei. El luase declarații împotriva lui Lucian. Procedeul legal nu-l interesa. Nu putea interveni cînd declarațiile îl acuzau atît de grav pe redactor. Pentru a nu fi pusă la îndoială imparțialitatea lui de către Comitetul Regional, trebuia să provoace arestarea unuia din cei trei. Ceea ce se întîmplase. Va înainta regiunii ambele cazuri. Va spune că nu a putut să se împotrivească măsurilor legale luate de autorități cu privire la Lucian, dar deasemeni nu a putut să-l lase liber pe cel care-i oferise mită. Ceruse arestarea lui imediată. Își închipuia că procurorul va face tot ce-i va sta în putință pentru a dovedi vinovăția gravă a redactorului. Altminteri îl va băga redactorul pe dînsul la pușcărie. Lucian nu mai putea să scape de astă dată. Cu atîtea dovezi împotrivă, care mergeau de la cerere de mită, pînă la incitare și organizare de rebeliune, soarta lui era pecetluită. Și a ei... Iar el ieșea basma

curată. Anchetase, luase declarații, băgase în pușcărie pe unul care-i oferise mită, nu se amestecase în treburile organelor locale, dimpotrivă le declarase răspunzătoare pentru acțiunile și măsurile pe care urmau să le ia.

Procurorul se înapoie peste jumătate de oră cu un mandat de arestare și însoțit de un milițian. Plămadă fu ridicat imediat. Se supuse fără să crîcnească. Știa că Mărculescu va avea grijă de cazul lui.

— Am emis și celălalt mandat, se adresă Mărculescu lui Nistor. Am trimis milițienii după dușman.

— Răspunzi singur, tovarășe procuror. Dacă legea te-a obligat să procedezi astfel...

— Legea m-a obligat, tovarășe. Altminteri aș fi intrat eu în pușcărie.

Pe neașteptate se auzi vocea lui Dobridor :

— Dumneavoastră chiar credeți că tovarășul ziarist e vinovat ? Eu nu l-am auzit spunînd vorbe rele, continuă Dobridor. Părea foarte cumpătat.

Uitîndu-se pe fereastră, Nistor o văzu pe Cornelia. Aceasta se îndrepta spre intrarea sfatului. Părea mai degrabă calmă decît tulburată. Cînd îi văzuse pe milițieni cu mandatul de arestare, pe Lucian îl pufnise rîsul. Se uitase la semnătura emitentului. Aparținea lui Mărculescu.

— Asta mi-a mai trebuit, spuse Lucian. S-a terminat cu el. Și-a demascat în întregime complicitatea... Nu te speria, Cornelia, în jumătate de oră se lămurește totul.

Lucian plecase discutînd amical cu milițianul.

Aflînd că sosise cineva din conducerea Comitetului Regional la sfat, Cornelia se hotărîse să se ducă pînă acolo. Siguranța și liniștea lui Lucian o molipsise și pe dînsa. Dar cînd deschise ușa și-l descoperi pe Nistor, simți că amețește. Reuși totuși să se stăpînească.

Nistor o luă deoparte și începu să-i explice:

— E foarte grav, Cornelia!... A fost peste puterile mele. Sînt zeci de acuzații și de dovezi împotriva lui. Uite numai cîteva. N-am putut să împiedic autoritățile.

— Ba cred că tu le-ai îndemnat! se trezi Cornelia. Sînt convinsă că tu ai făcut totul! Mă duc și eu la regiune.

Nistor nu se înfricoșă:

— Mergem amîndoi. Te iau cu mașina regiunii. Dacă vrei, mergem împreună la primul-secretar. Vreau să-ți dovedesc că n-am nici un amestec și că nu mă feresc. Îți jur!...

Cornelia nu știa dacă Nistor e sincer sau nu. Acesta parcă înțelese dubiul Corneliei:

— Mergem amîndoi la primul-secretar. Așa cum ți-am promis... Dar, crede-mă, îți jur, nu m-am putut opune împotriva măsurilor legale. Dacă ți-ai da seama de gravitatea dovezilor... Procurorul nu crede că va scăpa sub cinci-șase ani...

— Cum?! întrebă Cornelia. Nu-ți dai seama de ceea ce spui? Mergem împreună la partid.

Cornelia luă loc alături de Nistor în mașină. Aproape tot drumul tăcură. Numai cînd se văzu orașul, Nistor deschise gura. Vorbi în șoaptă:

— Nu știu cum să-l scăpăm... Doar să nu-mi fac datoria... Nu știu... Eu încă nu prezint raportul... Nu-l prezint imediat... Mai aștept... Stau acasă pînă la cinci...

Cornelia nu spuse nimic. Lucian era nevinovat. Se dădu jos din mașină fără să răspundă la salutul lui Nistor.

Cornelia se duse direct la uzină. Atitudinea oarecum binevoitoare a lui Nistor o descumpănise. Începea să creadă că arestarea lui Lucian nu se datora intervenţiei lui Nistor, ci unui complot organizat de către tîlharii din comună. Nistor îi vorbise de mărturii şi declaraţii luate de la diferite persoane din comună şi propusese el însuşi să meargă la primul-secretar împreună. Nici o clipă nu se înfricoşase. Dimpotrivă, insistase de mai multe ori să se prezinte amîndoi la regiune. Se organizase în mod limpede — gîndi Cornelia — un complot împotriva lui Lucian. Poate că sub presiunea faptelor, adică a mărturiilor şi declaraţiilor, organele locale fuseseră nevoite să procedeze la arestarea lui Lucian, iar Nistor nu avusese putere să se împotrivească. Sau nu încercase din cauza gravităţii acuzaţiilor. Nu ar fi avut altminteri curajul s-o invite la regiune.

Prima ei datorie era să-l înştiinţeze pe tatăl lui Lucian. De aceea se duse direct la uzină.

Iuşcă o cercetă cu privirea, şi cînd auzi cine e, se grăbi să-i dea drumul în uzină. Cornelia nu

luă în seamă agitația din curtea uzinei. Muncitorii din schimbul doi, organizați în echipe voluntare, pavoazau exteriorul halei și curtea uzinei. Peste două zile urma să se inaugureze linia automată. Prima probă a liniei era stabilită la terminarea completă a lucrărilor, seara la ora șapte. Pentru acea oră se angajase colectivul condus de inginerul Pîrvan.

Cornelia pătrunse în hală și-l descoperi repede pe Alexandru Severin. Statura lui uriașă atrăgea dintr-o dată privirile celui care trecea pragul secției.

Severin nu-și putu reține surprinderea cînd o văzu pe Cornelia alături de el:

— Cornelia!... Ce vînt te-a abătut încoace?... Vreo furtună?...

Cornelia dădu din cap. Lui Severin nu-i trebui mai mult. Se îndreptară amîndoi spre biroul lui Pîrvan. Maistrul Ferenți, cînd îi văzu intrînd, se grăbi să părăsească biroul. Cornelia rupse imediat liniștea. Îi relată lui Severin tot ceea ce i se întîmplase lui Lucian în Crîng. Severin n-o întrerupse și nu-i puse nici o întrebare. Pe fața lui apăruseră în schimb cîteva cute care-i oglindeau îngrijorarea. De-abia după ce Cornelia termină, Severin spuse primele cuvinte:

— Nu-i șagă, Cornelia... Eu îmi dau seama... Vor să cîștige timp... să înspăimînte satul și pe urmă pot ei scoate destule mărturii de la cei slabi de înger... Asta urmăresc... Hoții întîi pălesc în paznici, îi doboară și pe urmă fură... De aceea unora le e frică să se bage paznici... Tu du-te acasă... Du-te la Simina... Să nu-ți fie teamă... Omului cinstit poți să-i torni noroi cu găleata... tot curat rămîne.

Severin o conduse pe Cornelia pînă la ușa halei. Apoi se îndreptă cu pași uriași spre biroul lui Iulieș.

Severin îi dezvălui acestuia tot ce-i relatase Cornelia. Nu-i scăpase nici o vorbă. Cînd auzi cine făcuse ancheta din partea regiunii, Iulieș sări în sus :

— E și vina mea, Alexandre. Dar n-ai nici o teamă. Nu se pătează cinstea unui om cu declarații mincinoase. Voi cum stați ?...

Severin nu-l înțelegea pe Iulieș. Nu înțelegea ce vină poate să aibă Iulieș în întîmplările de la Crîng și mai ales nu înțelegea de ce îl întreba tocmai în clipa aceea despre producție.

— Așa cum e hotărît, răspunse morocănos Severin.

— Atunci puteți să vă lipsiți de mine pentru puțină vreme... Nu de alta, Alexandre, dar timpul poate să fie prielnic multor nedreptăți.

— Așa-i, Iulieș, aprobă Severin mai înseninat. Dacă nu strivești la timp ouăle... trebuie caznă mare apoi ca să ucizi șerpii... Unii se strecoară și fug...

— Să nu-ți faci griji, Alexandre. Gîndește-te mai bine la linie... Peste două zile... Două zile, Alexandre !... Tocmai astea două zile, ultimele, își numără fiecare clipă...

— Știu și eu, Iulieș, răspunse oarecum neliniștit Severin.

Iulieș pricepu teama lui Severin.

— Măi Alexandre, primul pahar cu Lucian n-o să-l ciocnești tu !... Eu o să-l ciocnesc... Ține minte !...

— Mai bine tustrei, Iulieș...

— Nu vrei să te lași ?... O să fie și cum vrei tu... Da' timpul nu vreau să-l mai pierd. Gata !... Fiecare la treburile lui... Și să știi, Alexandre, că ori tu, ori eu... n-o să fie nici o deosebire...

Alexandru Severin își reluă calm lucrul. Nu era întru totul liniștit, dar ultimele vorbe ale lui Iulieș îi risipiră gîndurile negre.

Iulieș îi ceru lui Sîngurel mașina. Se grăbea. Voia să termine totul pînă la prînz.

Primul-secretar îl primi imediat pe Iulieș. Își închipuia că trebuie să fie ceva important la mijloc dacă Iulieș venise fără să dea în prealabil un telefon.

— Să mă iertați, tovarășe prim-secretar, că am venit așa, neanunțat... Ați citit raportul lui Nistor de la Crîng?

— Pentru asta ai venit?... Eu credeam că cine știe ce s-a întîmplat la uzină... Dacă ești atît de curios, să-mi răspunzi și dumneata dacă angajamentul...

— La ora șapte seara, tovarășe prim-secretar, îl întrerupse Iulieș... Nici o clipă mai tîrziu.

— Te-a trimis Severin aici? întrebă pe neașteptate Zaharia.

— Nu el m-a trimis. Eu am venit.

Zaharia nu mai întîrzie răspunsul.

— S-au încurcat rău lucrurile, Iulieș. La Crîng. În loc să se descurce. Eu am cerut organelor de stat să urgenteze cercetările... Dar știi și tu că atunci cînd e o răspundere gravă la mijloc se cîntărește și se sucește fiecare amănunt. Nu pot să influențez procedura legală... Deși eu, în sinea mea, sînt convins că e la mijloc o neînțelegere, sau poate o înțelegere... Asta-mi dă de gîndit... De cinstea lui Lucian Severin îmi vine greu să mă îndoiesc.

— Eu supun o propunere Comitetului Regional — spuse Iulieș. Să se facă o contraanchetă de partid.

Zaharia îl privi pe Iulieș cu curiozitate.

— Cred că nu mai e nevoie să-ți spun că propunerea ta ridică o problemă gravă, Iulieș.

— Știu, tovarășe prim-secretar. Eu am motive întemeiate care mă fac să nu cred în obiectivitatea lui Nistor, ca să nu spun în cinstea lui. Mai

am de cules unele date. Și ceea ce s-a întîmplat la Crîng mă va ajuta în această direcție.

— Vrei să te duci tu la Crîng ?

— Da ! Dacă mi se încredințează sarcina. Nu-i vorba numai de Lucian Severin. E vorba și de Alexandru. E vorba de noi toți. Tocmai în ziua inaugurării liniei băiatul lui Alexandru să fie arestat ca dușman al poporului !... Eu spun foarte rar vorbe mari, tovarășe prim-secretar. Aici a lucrat un dușman. Și nu unul singur. S-au întîlnit cîțiva pe drum.

— Iulieș ! Încă n-am primit raport scris de la Nistor. Mi-a făcut numai o relatare și mi-a înmînat declarațiile... Toată povestea mi se pare neclară... Tocmai pentru că e prea clară... Ia declarațiile cu tine... Propunerea ta o voi supune imediat biroului... Ai mașină ?...

— Am ! răspunse Iulieș. Mașina uzinei.

— Nu mai ai nevoie de delegație. Să nu mai pierdem vremea. Voi da eu telefon la Crîng. Numai nu trebuiesc forțate autoritățile.

Iulieș plecă imediat. Înainte ca mașina să părăsească orașul, Iulieș se adresă șoferului :

— Cu mine nu prea te-ai plimbat. Eu întotdeauna sînt grăbit, de aceea nu iau mașina.

Șoferul înțelese și făcu haz. Apăsă acceleratorul și mașina părea că zboară pe șosea.

Iulieș se gîndi la Nistor. Ce putea să aibă acesta cu Lucian ?... Sau pur și simplu fusese forțat de împrejurări și de dovezi să ia o atitudine ostilă față de dînsul. Scoase din buzunar declarațiile și le citi pe îndelete. Toate susțineau aceleași lucruri, cu excepția declarației secretarului organizației de partid din Crîngul Mic. În toate celelalte se arăta că Lucian Severin îndemnase oamenii la rebeliune împotriva autorităților și că ceruse mită pentru a întrerupe ancheta. Ichim și Plămadă se indicau martori reciproc. Declarația lui Mărcu-

Iescu, a procurorului, era mai degrabă o categorisire a infracțiunilor lui Lucian pe baza mărturiilor celor doi. Declarația lui Dobridor era cea mai săracă. Spunea numai că Lucian Severin incitase oamenii. Altceva nimic. Iulieș își dădu seama că lipsește un lucru de bază în acțiunea intentată redactorului. Declarații de la oamenii pe care acesta îi atîțase la revoltă. Ichim și Plămadă susțineau numai că auziseră, nu spuneau în declarații că Lucian discutase cu ei. În schimb arătau că Lucian le ceruse bani pentru a opri cercetările. Acesta era lucrul care-l intriga cel mai mult pe Iulieș și care-l făcu să ajungă la concluzia că Ichim și Plămadă se înțeleseseră în a-l acuza pe Lucian.

Cînd băgă înapoi în buzunar declarațiile, Iulieș mai dădu peste o hîrtie. O despături. Nu era o singură hîrtie. Erau două jumătăți de coli. Una din ele era declarația lui Silviu Căciulă. Cealaltă era tot o declarație, a unui oarecare Ion Vrabiciu. Iulieș o citi cu atenție. Rămase uluit. O mai citi o dată. Lipsa datei pe declarație și mențiunea lui Vrabiciu cu privire la dată îl lămuri. Nistor îi smulsese lui Ion Vrabiciu o declarație sau pentru a-l șantaja, sau pentru a se apăra de dînsul. Dar cine era Ion Vrabiciu?... Cum ajunsese el în redacție?... De unde cunoștea Nistor escrocheriile lui?... Dacă nu le-ar fi cunoscut, nu i-ar fi fost impuse în declarație. Nici un escroc nu-și spune de bună voie isprăvile sale dacă nu-i sînt cunoscute.

Iulieș nu avu timp să reflecteze mai mult. Mașina intră în Crîngul Mare.

— La tribunal, la procuratură! îi spuse Iulieș șoferului.

Mașina opri în fața tribunalului. Iulieș se îndreptă spre aripa unde era instalată procuratura.

Întrebă direct de Mărculescu, și un tînăr îl duse în biroul acestuia.

— Tovarășe procuror — începu de-a dreptul Iulieș — sînt trimis pentru o contraanchetă de către biroul Comitetului Regional de Partid.

— Dumneavoastră sînteți tovarășul Iulieș Livede ?

— Da ! poftiți legitimația mea.

Procurorul se uită cu atenție la legitimație, după care i-o înapoie lui Iulieș :

— Sînt la dispoziția dumneavoastră.

— Mulțumesc. Vreau să vă pun o singură întrebare. E legală arestarea tovarășului redactor numai pe baza celor trei declarații ? Dacă e la mijloc un complot împotriva lui ?... Nu încerc să vă influențez. Numai întreb.

— Arestarea e mai mult decît justificată, răspunse calm procurorul.

— Chiar dacă declarațiile sînt mincinoase ?

— Declarațiile au fost date în fața organelor de stat...

— Foarte curios — spuse el. S-ar putea afla în ce zi a cerut redactorul mită ?... În declarații nu se specifică data.

Mărculescu nu se aștepta la o asemenea întrebare :

— E adevărat, dar...

— Vă rog să-l întrebați imediat, chiar acum, în fața mea, la telefon pe președintele cooperativei.

— Dumneavoastră dați ordine ?...

— Dau ordine ! Dacă dumneavoastră ați trecut cu vederea peste un asemenea fapt !

— Eu primesc ordine numai de la forurile superioare.

Iulieș puse mîna pe telefon și ceru cooperativa. Îi răspunse președintele. Îi puse direct întrebarea. Președintele se bîlbîi, apoi rosti o dată. Iulieș notă data pe o bucată de hîrtie. Ceru apoi sfatul

popular. I se răspunse că secretarul sfatului a fost arestat pentru că i-a oferit mită lui Nistor. Se înfurie. Aproape trînti receptorul în furcă.

— Dumneavoastră puneţi preţ pe declaraţia unui tîlhar ?... Unde-i acest Plămadă ?

— A fost eliberat provizoriu.

— Cum ?... Cine l-a eliberat ?

— La cererea lui... pînă la proces... E un drept al fiecărui acuzat.

— Atunci de ce nu-l eliberaţi şi pe redactor ?

— Pentru că e un caz de o gravitate neobişnuită. Şi pentru că sînt probe.

Chiar atunci pătrunse Plămadă în biroul procurorului.

— Vă mulţumesc, tovarăşe procuror, interveni Plămadă. Eu de fapt am glumit atunci cînd i-am propus bani tovarăşului de la partid...

Procurorul nu reuşise să-i facă semn lui Plămadă. Iulieş se întoarse brusc spre el :

— Dumneata te numeşti Plămadă ?... Trece aici pe declaraţia dumitale data cînd redactorul a cerut mită. Ai uitat s-o treci.

Plămadă luă declaraţia şi trecu o dată. Ca să pară mai sigură, adăugă şi ora exactă : nouă şi douăzeci de minute. Şi Ichim îi spusese lui Iulieş o oră : cinci şi un sfert după-masă. Datele nu coincideau. Era o diferenţă de două zile între ele.

— Cine se poate opune eliberării provizorii ? întrebă Iulieş.

Procurorul evită să răspundă direct. Îi atrase atenţia lui Iulieş că stînjeneşte aplicarea legilor şi-şi asumă rolul unui organ superior de stat.

— Va veni şi acesta, nici o grijă ! îl anunţă Iulieş. Dumneata susţii deci că arestatul nu poate fi eliberat provizoriu.

— Nu ! răspunse ferm Mărculescu. Pînă nu avem concluziile anchetei.

— Cine se ocupă de caz ?

— Eu, anunță Mărculescu. Din partea procuraturii.

Iulieș părăsi biroul lui Mărculescu. Nu mai avea nici o îndoială. Era la mijloc un complot împotriva lui Lucian. Îl mira numai faptul că procurorul nu verificase declarațiile celor doi. Se sui în mașină și indică șoferului direcția Crîngul Mic. La începutul satului luară în mașină un băietan, care-i conduse la sediul organizației de partid. Secretarul era în sediu. Iulieș îi arătă declarația.

— De unde știi dumneata că tovarășul redactor a aţîţat oamenii la rebeliune?

— Păi eu n-am spus asta!

— N-ai scris dumneata declarația asta?

— Ba da! Dar eu n-am scris acolo c-a aţîţat oamenii. Am scris că a stat de vorbă cu ei. Atîta știu eu. Și mai știu c-a stat de vorbă ca un adevărat tovarăș.

— Bine, omule — se înfurie Iulieș — de ce n-ai trecut asta pe hîrtie? De ce-ai scris c-a incitat oamenii?...

— Tovarășul de la regiune și procurorul mi-au cerut să scriu așa. Eu m-am împotrivit să spun mai mult.

Iulieș pricepu confuzia. Deci totul fusese provocat, premeditat.

— Tovarășe Dobridor! îi spuse Iulieș. Dumneata știi că pe baza declarației dumitale a fost arestat redactorul?

Dobridor se îngălbeni:

— Eu n-am știut... Dar am simțit că e ceva necurat... Că tovarășul n-a îndemnat pe nimeni la răsmeriță... Și după ce-am plecat de la sfat, am făcut un memoriu către regiune... în care am spus adevărul... și l-au semnat pînă acum optzeci și patru de oameni.. cei mai cinstiți din comună... Cum era să-l lăsăm noi să fie închis nevinovat și tîlharii să rămînă liberi?...

— Unde-i memoriul ?...

— Chiar acum voiam să-l trimitem cu motocicleta la regiune... Dumneavoastră sînteţi tovarăşul Iulieş Livede ?...

— Nici nu m-ai legitimat.

— Păi vă cunosc de la şedinţe... Nu greşesc eu chiar întotdeauna... Sînt delegat la conferinţă..

Iulieş luă memoriul şi-l parcurse... Semnatarii trecuseră în dreptul numelui lor tot felul de date : vîrsta, apartenenţa politică, studiile, decoraţiile. Unul adăugase : „Fost voluntar în divizia Tudor Vladimirescu". Alţii, care n-aveau decoraţii şi studii cu care să-şi întărească cinstea, însemnară în dreptul numelui : „Niciodată condamnat", „luptător pentru reforma agrară", „înscris printre primii în colectivă".

— Ai procedat ca un secretar de partid — îi mulţumi Iulieş. Altădată însă...

— Am tras eu bună învăţătură de minte... dar, vedeţi dumneavoastră, cînd l-am auzit şi pe tovarăşul de la regiune că redactorul e un vechi duşman... începusem să mă îndoiesc... Da' tot nu m-am lăsat... Dacă nu era povestea cu vorba aceea... de-acum o ţin minte toată viaţa... Nu-i lăsam eu aşa uşor...

Iulieş ceru procuratura şi aduse primului-procuror la cunoştinţă lucrurile pe care la aflase. Acesta mulţumi şi-l anunţă că va schimba procurorul la cazul lui Lucian Severin. Mai mult nu putea să facă pînă la confruntarea şi verificarea datelor.

Răspunsul nu-l mulţumi pe Iulieş. El îşi închipuise că Lucian va fi imediat eliberat.

Telefonă apoi la fabrică şi-l chemă pe Severin. Îi spuse că deşi Lucian nu putea fi pus încă în libertate avea dovada nevinovăţiei sale în mînă. „O să se afle în oraş, Iulieş — răspunse Severin — şi ştii tu cum e lumea... Unii aruncă cu pietre în apă numai să vadă cît de mari cresc cercurile în

locul unde s-a aruncat piatra... Pînă se pierd, lumea le vede"...

Acest gînd îl înfuria și pe Iulieș. Nistor procedase cu ușurință în ancheta lui. Acceptase fără rezervă dovezile false și după mărturia lui Dobridor insistase chiar ca Lucian să fie arestat. Nu procedase cu ușurință, ci intenționat. Dacă ar fi analizat cu grijă declarațiile și ar fi discutat cu oamenii din sat, ar fi putut împiedica arestarea arbitrară a lui Lucian. Nistor prin toată comportarea sa nu urmărise descoperirea adevărului, ci arestarea lui Lucian. Era limpede. El era principalul autor al arestării. Cu scopul vădit de a-l compromite pe Lucian. Nu putea fi atît de orb, încît să creadă în vinovăția redactorului. Pe altul, care nu-i cunoștea adevărata față, l-ar fi putut induce în eroare. Nistor se ascunsese în spatele legalității. Dar cel care-l cunoștea cu adevărat nu putea ajunge decît la conculzia că procedase intenționat, că provocase el arestarea.

Iulieș nu mai avea timp de pierdut. Hotărîrea lui era luată. Se urcă în mașină grăbit. Șoferul nu mai așteptă indicații. Porni cu toată viteza.

— La ce oră pleacă al doilea avion către București ? îl întrebă pe șofer Iulieș.

— La treisprezece... adică peste jumătate de oră.

— Și ce crezi ?...

Șoferul apăsă pe accelerator. Mașina ajunse la aeroport cu șapte minute înainte de plecarea avionului. Locuri nu mai erau. Șeful aerogării puse la dispoziția lui Iulieș un scaun. Iulieș mai avu vreme să dea telefon la regiune. Zaharia nu era în birou. Îl chemă pe Mironescu. Îl rugă să-l anunțe pe primul-secretar că fusese nevoit să plece la București. Îl întrebă apoi dacă a auzit de un oarecare Ion Vrabiciu.

— Dar repede, Mihaile ! Repede.

Mironescu îl puse la curent în cîteva cuvinte cu întîmplarea din redacţie în versiunea pe care o relatase Nistor.

— Ai vorbit ca un adevărat ziarist, Mihaile, îi mulţumi Iulieş. Într-un minut, esenţialul. Rămîi cu bine.

Avionul tocmai se pregătea să decoleze. Iulieş se urcă repede şi-şi găsi scaunul la coada avionului. Un tînăr de la regiunea U.T.M. îl recunoscu şi-i propuse să schimbe locurile. Iulieş acceptă imediat. Nu se gîndea să doarmă. Nici n-avea nevoie. Avea în schimb nevoie să gîndească.

Situaţia lui Lucian se limpezise. Fusese la mijloc o provocare pe care Nistor o acceptase îndemnat de anumite sentimente. Totul era ca Lucian să fie imediat eliberat, pentru ca zvonul să nu ia proporţii în oraş. Alexandru avea dreptate. Oamenii puteau să scornească vrute şi nevrute pe socoteala arestării lui Lucian. Va face totul ca să împiedice acest lucru... Toată vina acestui fapt o purta Nistor. Oportunismul lui îl adusese într-o stare cumplită de decădere. Căciulă, Vrabiciu, Ichim şi Plămadă, toţi aceştia cu care se înhăitase Nistor erau nişte tîlhari. Ajunsese pînă la urmă să fie folosit de duşmani ori să folosească duşmani. Era soarta fiecărui carierist. Ca să parvină cît mai repede sus, ajungea să uzeze de mijloace necinstite, şi pentru aceasta avea nevoie de oamenii cei mai de jos. La fărădelegi nu se angajau oameni cinstiţi. Numai necinstiţi : hoţii, escrocii, tîlharii, duşmanii. Pînă la urmă, dacă ar fi rămas în uzină, ar fi pactizat şi cu Sbîrcea... Cine ştie cîte alte fărădelegi avea Nistor la activul său. Reuşise să scape, să se strecoare, să înceapă să urce. C-o mînă îmbrăţişa, şi cu alta lovea. Se ferise cît putuse şi tocmai lucrul acesta atrăsese atenţia asupra lui. Îşi calculase fiecare gest, fiecare vorbă, fiecare mişcare, îşi aranjase

pînă și loc special în portofel pentru declarații smulse de la cei pe care îi avea la mînă și pe care îi folosise pesemne în manevrele lui. Dacă ar fi avut declarația lui Căciulă rătăcită printre celelalte hîrtii și nu pusă la loc special, probabil că nu i s-ar fi întîmplat greșeala. Cei care-și pregătesc totul pînă în ultimul amănunt au nevoie numai de un singur moment de uitare pentru a-și încurca totul. Nistor trecuse printr-un asemenea moment și-i înmînase cel mai grav act de acuzare. Era cu neputință să evite un asemenea moment. Se întîmplase și cu el ceea ce se întîmpla întotdeauna cu cei mai iscusiți tîlhari și escroci. Autodemascarea pricinuită de prea marea preocupare de a se ascunde.

Iulieș nici nu-și dăduse seama cînd trecuse timpul. Avionul aterizâ. Se grăbi să coboare printre primii. Avu norocul să prindă o altă mașină a TARS-ului, care tocmai atunci pleca. Șoferul binevoitor, opri la Statuia Aviatorilor. Cînd ajunse în fața clădirii Comitetului Central, se simți cuprins de emoție. Nu-l mai văzuse pe tovarășul Faur de multă vreme. Treaba pentru care venise el ar fi putut fi rezolvată și prin regiune. Însă nu cu aceeași promptitudine. Dar nu numai pentru aceasta venise Iulieș în Capitală. Voia să-l vadă pe tovarășul Faur și mai ales voia să-l roage ceva.

Iulieș urcă agale treptele clădirii. Ajuns în cabinetul tovarășului Faur, îi înmînă secretarului legitimația sa. Acesta părăsi cabinetul și se întoarse după cîteva clipe surîzînd:

— Numai un moment, tovarășe Livede. Pînă atunci v-aș întreba și eu ceva. Cînd inaugurați linia ?

— Peste două zile la șapte seara. La șapte precis !

În clipa aceea se deschise ușa cabinetului. Iulieș nu se uită la cei care ieșeau. Fără să-l mai aștepte

pe secretar, se apropie de ușă. Cînd ultimul dintre oaspeți părăsi cabinetul, apăru în pragul ușii tovarășul Faur.

— Așa, în loc să vii ca orice om normal, vrei cu orice preț să-mi faci emoții ? Iulieș, Iulieș... Ai rămas la fel... ba parcă ai întinerit !

Convorbirea lui Iulieș cu tovarășul Faur dură aproape două ore.

După plecarea lui Iulieș, tovarășul Faur dădu cîteva dispoziții secretarului. Acesta, după ce notă dispozițiile, anunță vesel :

— Au sosit academicianul Irimescu și profesorul Hurmuzaki.

Irimescu pătrunse în birou :

— El e, tovarășe Faur. Dumnealui !... Și-a pus în gînd să revoluționeze chimia... înaintează, colega, nu te intimida, că n-ai undițele la tine...

Cornelia nu se dusese imediat la Simina. Se plimbase fără țintă prin oraș, se abătuse pentru un timp acasă și numai spre prînz se hotărîse să treacă pe la Simina. Se gîndea tot timpul la Lucian. Era sigură că lucrurile se vor limpezi repede. Acuzațiile despre care-i vorbise Nistor nu erau adevărate. Din cînd în cînd se simțea totuși cuprinsă de neliniște.

Simina nu se așteptase la vizita Corneliei. Rămase cît se poate de surprinsă cînd o văzu deschizînd ușa.

— Cornelia !... Unde-i Lucian ?... Să ne faceți voi una ca asta ?... Toată noaptea n-a dormit Alexandru... Am tremurat și eu o dată cu dînsul... Doamne !... Ce vijelie !... Dar ce-i cu tine ?...

Cornelia se străduise să-și ascundă neliniștea, dar nu izbutise. Era a treia oară cînd venea la Simina. De fiecare dată venise cu sufletul înspăimîntat, dar de fiecare dată își recîștigase calmul și seninătatea. Gîndul acesta o făcea să fie mai încrezătoare. Îi povesti Siminei cele ce i se întîm-

plaseră lui Lucian. Simina nu părea că dă vreo gravitate faptului :

— Nu te necăji, Cornelia !... N-ai pentru ce. Se descurcă totul repede. Lucian nu-i mut, și nici la partid nu se iau așa de ușor faptele. Mai bine ajută-mă la gospodărie, că am o groază de treburi.

Simina voia dinadins să-i dea de lucru Corneliei, pentru a o scoate din gîndurile sale. Dar cînd sosi Alexandru acasă, amîndouă îi ieșiră nerăbdătoare în întîmpinare.

— S-a dus Iulieș în anchetă, le răspunse el.

— Dacă s-a dus Iulieș — se bucură Simina — se limpezește totul repede. El merge pînă în adînc.

— Mi-a și vorbit de la Crîng... Spunea că s-au limpezit apele... Nu cred c-a făcut-o ca să-mi dea curaj... Dar pe Lucian n-a putut să-l elibereze... Asta-i !

— Dar e nevinovat ! se înciudă Cornelia. Și dacă și ancheta a ajuns la concluzia aceasta...

Severin dădu din cap :

— Tocmai din pricina asta nu te necăji, Cornelia... Dacă Iulieș a ajuns la credința asta... Adică, vezi tu, Iulieș nu s-a îndoit o clipă de cinstea lui Lucian... Înseamnă că s-au găsit dovezi... că i-a dibuit pe tîlhari... Și dacă i-a dibuit... Tu știi cum e el? E în stare să dărîme cerul... Nu lasă el neosîndit un dușman... Eu îl cunosc, Cornelia... Mie mi s-a risipit orice teamă... Norii de multe ori ne amăgesc... Îi alungă lumina înainte de a începe să bubuie...

Cornelia încercă să-și alunge gîndurile. Îi veni însă greu. Aproape că nu se atinse de mîncare. Aștepta cu nerăbdare să se termine masa. Ghicindu-i și înțelegîndu-i starea, gazdele se grăbiră.

Cornelia se sculă de la masă și se pregăti de plecare. Simina o privi nedumerită :

— Unde vrei să te duci, Cornelia !... Rămîi cu noi !... E mai ușor pentru toți dacă stăm împreună.

Tocmai de acest lucru nu era ea încredințată, Cornelia.

— Mă duc să mă plimb puțin, Simina... Am nevoie de aer, de...

Nu știa ce să adauge. De ce mai avea nevoie ?... De liniște ?... De singurătate ?... De...

— Parcă te-ai asemăna și tu cu Lucian, îi spuse Severin. El de cîte ori avea ceva pe suflet... hoinărea pe străzi... Numai că-n ultima vreme s-a mai dezbărat de vechiul obicei... Dacă vrei cu orice chip să hoinărești...

— Rămîi cu noi, Cornelia ! insistă Simina. Aici măcar ai cui să-ți destăinui frămîntările... Cînd ai gînduri prea grele, nu-i bine să fii singur... Așa spune Alexandru...

Cornelia totuși plecă.

— Mă întorc spre seară — spuse ea înainte de a părăsi locuința.

Severin rămase un timp tăcut. Apoi se adresă brusc Siminei :

— Ia spune-mi ce-i cu voi !

Simina se codi.

— Vino aici, Simino, lîngă mine și spune-mi — o invită Severin.

Simina nu se așeză lîngă Alexandru. Se înroși toată. O durea, o mîhnea, o înfuria gîndul că-i ascunsese ceva bărbatului ei.

Nistor își terminase de scris raportul către Comitetul Regional. Nu făcuse altceva decît să repete în scris ceea ce-i comunicase lui Zaharia. Cu singura deosebire că în final adăugase o frază prin care își exprima îndoiala cu privire la vinovăția redactorului și posibilitatea unei înțelegeri necinstite între Ichim și Plămadă. Voia să se pună la adăpost. Introduse colile scrise în sertarul biroului și se îndreptă spre fereastră. O aștepta pe Cornelia. Era convins că va veni. Întîi va căuta

s-o înspăimînte. O va anunța că s-au strîns zeci de declarații împotriva ăluia. Apoi îi va spune că a uitat ceva.

„Am uitat ceva, Cornelia... Unul din cei care au declarat împotriva lui... mi-a propus mită... Sînt singurul care știu acest amănunt... Dacă-l declar la regiune, se schimbă imediat totul... Dar... știi că un singur lucru m-ar putea obliga să declar... Un singur lucru... Imediat se va schimba totul..."

Va fi în spatele Corneliei. Nici nu va încerca s-o mîngîie. Își va duce încet mîinile spre nasturii de la bluza ei... îi va descheia bluza fără să se grăbească... Nu va întîlni nici o rezistență... N-o va poseda cu dorință, ci cu ură. Nici nu mai simte dorință pentru ea... După aceea... După aceea o va așeza în fața lui și-i va spune că a declarat totul la regiune, îi va arăta ultima frază din raportul scris și-i va adăuga cu o voce cît se poate de calmă :

„Încă nu m-am răzbunat de tot... Dar nu mă mai feresc de tine... Ești ca un aluat în mîna mea... Pot să fac din tine ce vreau... Nu mă mai feresc de tine..."

Nistor se așezase pe un scaun. Și-o închipuia pe Cornelia în fața lui, ascultîndu-l.

„Ăla va fi eliberat nu pentru că l-am demascat eu pe mituitor. Știam dinainte că n-are nici o vină. Nimeni nu-l va găsi vinovat... Te-am adus aici ca să-i pot spune ăluia că te-am... Să mă duc la el cînd va fi eliberat și să-i spun. Numai pentru asta te-am adus. Nu mai simt împotriva ta decît ură... Nici nu înțeleg cum am putut odată... cum eram să-mi pierd capul pentru tine... Numai pentru asta te-am adus... Ca să-i spun ăluia totul... Nu te mai chem a doua oară..."

În cameră era întuneric. Se întunecase mai de mult. Nistor nici nu observase. El o vedea în fața sa pe Cornelia. Era convins că va veni. Atît de

convins, încît nici nu se mai uită la ceas să vadă dacă trecuse ora fixată. Cînd auzi țîrîitul soneriei, nici măcar nu tresări. Se sculă alene de pe scaun, aprinse lumina și se duse fără grabă la ușă. În timp ce apăsă clanța, simți totuși un fior. Dacă îl va subjuga din nou?... Nu... Era cu neputință...

Privirile lui Nistor nu îndrăzniră să se ridice. Rămaseră fixe. Se ațintiră în pieptul unui om care astupa cadrul ușii. Cu toate acestea parcă un trăsnet îl zgudui pe Nistor din creștet pînă în tălpi. Își aminti de raport, de ultima frază, de demascarea mituitorului...

— Poftim, tovarășe Severin! se strădui Nistor să zîmbească. Poftim. Chiar voiam să trec pe la dumneata. E o fărădelege... dar să n-ai nici o grijă.

Își dădu seama că zîmbește. Ar fi trebuit să se prefacă înfuriat. Își încruntă figura. Cum de nu și-a dat seama?...

— Poftim, tovarășe Severin! sînt bucuros că te văd. Și mai ales sînt bucuros că-ți pot spune cu toată siguranța...

Își dădu seama că e încruntat... Oare înnebunise?... Își pierduse oare controlul?...

Alexandru Severin pătrunse în biroul lui Nistor. Nu rosti nici un cuvînt. Nici bună seara nu spuse. Rămase în picioare, nemișcat, în mijlocul camerei.

— Numai un moment, tovarășe Severin, se scuză Nistor.

Ieși din birou. Intră în dormitor. Dar nu rămase acolo. Deschise o ușă care-l duse într-un coridor. Mergea ca un automat. Se opri în fața unui bufet. Scoase din bufet un șir de farfurii și cu ele în mînă se duse în baie. Închise ușa băii cu spatele. Apoi ridică farfuriile deasupra capului și le trînti cu toată puterea pe mozaicul încăperii. Gestul, sgomotul, puzderia de cioburi îl liniștiră dintr-o

dată. Simți cum se trezește. Răsuflă adînc de cîteva ori.

Se înapoie în birou. Severin era tot în mijlocul camerei. Îl privi pe Nistor îndelung. Acesta își revenise. Deschise sertarul biroului, scoase raportul, alese ultima filă și i-o întinse lui Alexandru Severin.

— Aceasta e concluzia mea, tovarășe Severin. E o fărădelege la mijloc. Fiul dumitale n-are nici o vină. S-au înțeles cîțiva tîlhari să-l acuze pe el... Pentru mine e limpede...

Alexandru Severin nu scoase nici un cuvînt. Nistor nu știa ce să mai spună. Ce voia uriașul ?... Pentru ce venise ?... Ba avea ce să-i spună !

— Din păcate, tovarășe Severin, ai căzut la un moment cam nepotrivit. Trebuie să mă grăbesc. Trebuie să predau urgent raportul la regiune. Să se revină imediat... Și așa am întîrziat cam mult...

De ce nu vorbea uriașul ?... Nici nu-l salutase... Ce căuta la el ?...

Nistor își îmbrăcă la repezeală paltonul. Făcu sul colile de hîrtie care alcătuiau raportul, dar nu le băgă în buzunar. Le ținea în continuare în mînă.

Severin vorbi cu o voce care parcă depăna o poveste :

— Eu nu m-am înfricoșat niciodată de trăsnete, Nistore. Trăsnetele lovesc la nimereală. Copaci, case, pustiuri, oameni... Dar să știi, Nistore, eu dacă ajung să trăsnesc, n-o s-o fac la întîmplare. Nici n-o să-mi tremure mîna, nici n-o să-mi pară rău c-am trăsnit. De aceea nu mă grăbesc...

Cornelia îl văzu pe Alexandru Severin ieșind de la Nistor și o cuprinse o durere sfîșietoare. Simina îi spusese deci totul lui Alexandru. Nu-i era rușine că un anumit moment al vieții sale devenise cunoscut. Momentul acela reprezenta la urma urmei întruchiparea unei concepții false despre viață.

O durea faptul că acel moment declanșase atîtea suferințe, atîtea frămîntări în sufletul acelor oameni. Răspunderea fusese a ei. Datoria de a îndrepta acel moment, de a-l șterge fusese tot a ei. Nu a acelor oameni. Greșise la început. N-ar fi trebuit să persiste în greșeală. Avusese o datorie. N-o îndeplinise. Simțea numai durere. Cum se va mai uita în ochii lui Lucian ?... Sau... nu se va mai uita în ochii lui... Totul i se părea de o inutilitate desperată. Totul, viața, totul... Rătăci un timp pe străzi. Se pomeni fără să-și dea seama în fața casei. În ciuda inutilității se uită la ceas și înregistră ora. Era șapte și jumătate. Deschise ușa apartamentului fără să știe ce face. Intră înăuntru fără să înregistreze că lumina e aprinsă. Numai cînd ajunse în mijlocul camerei o cuprinse o senzație ciudată. Cineva îi sărise în spate. Se simți apucată în brațe și ridicată în sus. Era gestul și puterea lui Lucian.

— Te-ai speriat ?... M-am întîlnit cu tata pe drum... Mi-a dat mîna și a rîs... Dar tu... parcă ai ieșit dintr-un mormînt.

Trebuia să mai reziste.

— Sînt obosită...

Lucian se așeză pe pat. Cornelia se întoarse și-și îngropă fața în pernă. Rămase nemișcată.

— Nu înțeleg cum de-ai putut să te sperii !... Vrei să-ți povestesc cum a decurs totul ?...

Lucian o obligă pe Cornelia să se întoarcă.

— Nu te oblig să ții ochii deschiși. Dar de ascultat te oblig să mă asculți.

— Te ascult...

— Știi ce am făcut ?... L-am rugat pe șeful miliției să-mi dea hîrtie. L-am rugat apoi să aștepte cîteva ore... Am scris, Cornelia, o groază de pagini. Un memoriu uriaș. L-am predat șefului miliției. Pe la cinci a sosit și un civil care a citit și el memoriul. Mi-a strîns mîna și mi-a mulțumit. La

șapte fără cinci, șeful miliției m-a anunțat că au fost arestați toți. În cap cu Mărculescu. Și s-a oferit să mă conducă el cu mașina în oraș.

Cornelia îl ascultase pe Lucian cu ochii închiși.

— Ești obosit, Lucian ?... Culcă-te !

— Și tu ? Tu parcă nici nu te-ai bucura... Am fost totuși despărțiți douăsprezece ore...

Cornelia schiță un zîmbet :

— Mă bucur, Lucian. Mă bucur mult, fără vorbe. Ești din nou aici... Ești vesel...

— Sînt din nou cu tine.

Cornelia tăcu. Se duse spre birou. Își pregăti biroul pentru lucru. Lucian se apropie de ea. Se întoarse și-i spuse cu voce poruncitoare :

— Nu !... Stai cuminte... Ești obosit... Ai nevoie de odihnă.

Lucian era mirat :

— Ce s-a întîmplat cu tine ?... Parcă e altcineva în locul tău ? Ai devenit dintr-o dată alta.

Cornelia își domoli vocea :

— Te rog să te culci, Lucian... Vreau să te odihnești... Eu am atîta de învățat ! Te rog...

Lucian acceptă :

— Cu condiția să mă trezești cînd termini cu învățatul. Vreau să te controlez.

Cornelia așteptă ca Lucian să părăsească pentru cîteva clipe camera. Sări de pe scaun și făcu la repezeală patul. Își reluă apoi locul la birou înainte de a reintra Lucian.

Nistor voia să fie printre primii la conferință. De treizeci și șase de ore nu închisese ochii. Mai întîi își scrisese discursul. Aproape șapte pagini scrise mărunt. Nu vorbea aproape nimic despre sarcinile presei în discursul său. Era consacrat în întregime evenimentelor din uzină. Citise toate articolele publicate în care era vorba despre mașina lui Severin, despre inițiativa de a se construi o linie automată, despre părerile oamenilor de știință în legătură cu această inițiativă. Citise toate reportajele scrise de Lucian despre evenimentele din uzină și toate corespondențele organizate de Gorga. Din fiecare material extrăsese cîte ceva. Cel mai mult extrăsese din articolul lui Iulieș, care sublinia importanța mișcării lui Răduca în realizarea liniei automate. Aceasta voia el să demonstreze în discurs. Că fără Răduca, fără mișcarea acestuia, înainte și după apariția mașinii lui Severin, n-ar fi fost posibilă construirea liniei automate. Voia mai ales să accentueze că mașina lui Severin înseamnă o singură floare, o floare a viitorului, cum spusese Gorga

într-un articol, dar că greul muncii în uzină cădea tot în seama raționalizatorilor. Știa că vor participa la conferință conducători ai partidului și spera că discursul lui va însemna un strigăt de alarmă, care va atrage imediat atenția asupra lui. Cine își va mai aminti atunci că această problemă fusese ridicată de Iulieș, și de Lucian, și de Pîrvan și de alții în articole. Va părea ca o descoperire a lui și va crește imediat în ochii conducătorilor. Tot ceea ce spuseseră ceilalți în articole despre această problemă, toate ideile lor fuseseră încheiate de către dînsul în ultima parte a discursului. Era sigur că va da lovitura. Toți se vor lăsa probabil furați de frumusețea acțiunii lui Severin, de însemnătatea tehnică și științifică a liniei automate. Toți vor vorbi numai despre aceste lucruri. El va fi singurul care va ridica noua problemă. Conducătorii îi vor da dreptate, se vor uita la dînsul și în pauze vor intra cu el în discuție. Va ști să facă în așa fel, încît să i se propună sau să ceară el o altă muncă. Va scăpa și de ziar, și de Comitetul Regional, și de Iulieș. Îi va părăsi pe toți.

După multă vreme, Nistor începuse să devină din nou optimist. Îl enerva numai faptul că se tăcea la regiune în legătură cu felul cum își dusese ancheta la Crîng. Raportul scris îl dăduse a doua zi după ce Lucian fusese eliberat. Mai avusese timp să schimbe o serie de concluzii în raport. Dăduse a înțelege, fără să precizeze, că Lucian ar fi nevinovat și s-ar afla în postura de victimă a unui complot tîlhăresc. Poate că din această cauză nimeni nu se mai interesase de dînsul. Nici nu fusese felicitat, nici nu fusese criticat, sau poate că toți erau prea preocupați cu pregătirea conferinței pentru a mai avea vreme să se ocupe și de alte treburi. De cînd se întorsese de la Crîng nu mai avusese posibilitate să se întîlnească nici cu primul-secretar, nici cu Mironescu. De cîteva ori

fusese chemat la regiune Stoian în locul său. El anunţase dinainte că e ocupat. Avea nevoie de timp liber, pentru a-şi învăţa discursul pe dinafară. Nu trebuia să citească. Trebuia să demonstreze conducătorilor că e la curent cu toate problemele industriale, că le cunoaşte pînă în cele mai mici amănunte, că nu s-a despărţit nici o clipă de ele. Ca să pară şi mai pregătit, notase cîteva observaţii făcute de un colaborator de la Bucureşti în legătură cu maşina lui Severin. Nu înţelegea prea bine despre ce este vorba în observaţii. La fiecare pas întîlnea cuvîntul electronică şi ionică. Conducătorii însă nu-l vor întreba în pauză ce urmărise el cu acele observaţii. Numai le vor înregistra. Şi mai ales vor înregistra pregătirea lui superioară. Se încuiase în birou şi repetase cu glas tare şi cu ochii închişi fiecare frază a discursului. După ce-l învăţase pe dinafară, îl repetase în gînd, pentru a nu se pomeni la tribună că-i lipseşte vreun cuvînt. Nu făcuse altceva tot timpul decît să-şi rostească fără voie propriul discurs. Nu-i mai era nici frică. Discursul i se întipărise pentru totdeauna în minte. Îi va ului pe toţi. Îi va obliga din nou să aplaude. Îşi va recîştiga faima. Şi prin faimă îşi va cîştiga şi un alt loc, sus. Acolo unde rîvnea de mult să ajungă.

Cu aceste gînduri pătrunsese Nistor în sala conferinţei dis-de dimineaţă. Crezuse că va fi printre primii. Sala era însă pe trei sferturi plină. Recunoscu figuri şi salută fără umilinţă în dreapta şi-n stînga. Ştia că va primi saluturile înapoi, înzecit. Intră în vorbă cu cîţiva delegaţi necunoscuţi. Privirile sale nu se abăteau însă nici o clipă de la prezidiu. Îl remarcă la un moment dat pe Iulieş. Apăruse în sală printr-o uşă din apropierea scenei şi se aşezase, fără să se uite în jur, în primul rînd de scaune. Îl zări şi pe Lucian. Îl zări sus, într-o lojă, împreună cu alţi ziarişti. Îi venea să

rîdă. Dar nu avea vreme pentru așa ceva. Era mai bine să-și repete încă o dată discursul în gînd. Se așeză într-un rînd de scaune din mijlocul sălii, spre margine. În stînga lui se afla un țăran îmbrăcat în costum național. În dreapta, un muncitor tînăr, care-l recunoscu și-l salută.

— Luați cuvîntul, tovarășe Nistor? îl întrebă tînărul.

Țăranul se întoarse special cînd îi auzi numele.

— Dumeavoastră sînteți tovarășul Nistor?... Îmi pare bine. Ion Frasin.

Nu fusese deci uitat. Dădu mîna cu cei doi. Îl cuprindea din nou mîndria. Răspunse că va lua cuvîntul și scoase din buzunar un carnet, prefăcîndu-se că-și notează idei. Încremenise cu privirea în tavan, și cînd îi simțea pe cei din jur uitîndu-se la el, desfăcea meticulos și meditativ capacul stiloului și începea să scrie cîteva fraze. Apoi din nou își arunca ochii în tavan.

— Cine-i? auzi voci șoptite în jurul său.

— Tovarășul Nistor! se răspundea în șoaptă.

Își rostea din nou discursul în gînd. Dintr-o dată auzi însuflețire în jur. Privirile tuturor se îndreptară spre ușă. Intrase Alexandru Severin. Toată sala izbucni spontan în aplauze.

Severin nici nu știa că-i sînt adresate lui. Venise în ultimul moment. Trecuse mai întîi pe la uzină. Se așeză pe un scaun, în fund, și-și pironi privirile în tavan. Cei din jurul lui Nistor își frîngeau gîtul tot uitîndu-se la Severin. Nimeni nu-i mai dădea atenție lui Nistor. Acesta se stăpîni. Se va răsbuna el! Îi va obliga să se scoale în picioare cînd va termina de vorbit. Va vorbi rar, cu voce tare, iar spre sfîrșit va ridica glasul și va gesticula... Nistor se trezi dînd din pumni. Se întîmplase ceva. Îl trezise ceva din gînduri...

În sală se lăsase tăcere. Prim-secretarul regiunii apăruse la tribună. Propunea prezidiul. Primul fu propus tovarășul Faur.

Nistor îi descoperi pe conducători printre membrii prezidiului. Nu va trece mult timp și va da mîna cu dînșii. Nici nu mai auzi ce spune primul-secretar. Ordinea de zi: rapoartele comisiilor. El își repeta în gînd discursul. Observă numai apariția la tribună a lui Mironescu. Se străduí să fie atent. Mironescu dădea citire raportului Comisiei de validare. Înainte ca Mironescu să părăsească tribuna, îl văzu pe Iulieș ridicîndu-se în picioare și-i auzi vocea:

— Am de făcut o observație la raport.

Primul-secretar îl invită la tribună. Iulieș se urcă pe scenă. Toată sala îi sezisă tremurul vocii:

— Fac contestație împotriva participării unui delegat... Prezența lui în mijlocul nostru se datorează numai lipsei noastre de vigilență... adică... s-a strecurat un dușman în rîndurile noastre și trebuie arătat cu degetul, și trebuie izgonit, și trebuie să tragem toți învățătură de minte. Uitați-vă la el!... E în mijlocul sălii... spre margine, în stînga... Ridică-te în picioare, Nistore, să-ți vadă toți fața!... N-ai curaj?... O să ți-o zugrăvesc eu, în culorile ei adevărate, nu lustruită cu lacuri și vopsele.

Iulieș nu dădu răgaz sălii să răsufle. Vorbi în continuare cu o vehemență care-i impresionă pe toți participanții. Demască întreaga activitate a lui Nistor. Cum se furișase în partid, cum abuzase de cinstea tuturor, cum își pregătise ascensiunea, cum lovise în oameni nevinovați. Arătă cum se purtase Severin cu dînsul, cum îl îngrijise, cum încercase să-l facă muncitor și om de omenie și cum îl răsplătise Nistor pe Severin, încercînd să-l împroaște cu noroi, să-l îndepărteze de partid, să-i distrugă încrederea în adevăr, să-i tăvălească cinstea, să-i batjocorească tovarășa de viață.

— Nu-i adevărat! strigă Nistor.

— E adevărat! spuse ministrul Bogdan, ridicîndu-se în picioare de la masa prezidiului. Exact

așa mi l-ai descris pe Severin! Ai încercat să mă convingi că e un om imoral, înapoiat, că nu iubește partidul... Îmi amintesc perfect!... Deoarece spusesem că un om ca el e în stare să conducă o uzină.

Nistor tăcu. Simțea în jurul lui priviri dușmănoase. Se trezi cu carnetul în mînă. Îl băgă iute în buzunar și se chirci în scaun.

Iulieș continuă și mai aprins. Dezvălui intenția lui Nistor de a-l compromite și de a-l da afară din fabrică pe Pîrvan, de a băga spaima prin aceasta în ceilalți ingineri.

— Numai pentru a îngenunchea un om, pentru a lovi în el, pentru a scăpa de împotrivirea lui, care-i stingherea planurile de parvenire, a fost în stare să primejduiască activitatea și viața unui întreg colectiv. El e autorul moral al accidentului petrecut în fabrică, el a îndemnat muncitorii spre demența în producție... Și eu, și eu sînt vinovat, dar eu cel puțin am greșit ca un om cinstit... Recunosc aici în fața tuturor...

— Și eu recunosc că am greșit, strigă Nistor din sală.

— Nu-i adevărat! se ridică din fundul sălii Costinaș. Tovarășul Iulieș a venit la noi, la mine, să mă întrebe dacă nu cumva greșesc, dacă nu e mai bine să mă gîndesc la ceea ce mi-a spus tovarășul inginer Pîrvan, dar... el ne aţîța mereu, ne îndemna pe șleau să-l învățăm minte pe Pîrvan.

Sala asculta înmărmurită vorbele lui Iulieș. Acesta arătă mai departe cum izbutise Nistor să înșele vigilența multor membri de partid și să se strecoare în aparatul regional, într-o funcție importantă.

— Unde putea să ajungă un astfel de om?... se înfurie din nou Iulieș. Întrebați-l! Întrebați-l dacă are măcar un prieten!... Dacă se ridică numai un tovarăș de aici din sală și spune că Nistor e prietenul lui, sînt gata să recunosc că am greșit. S-a

ferit să-și spună orice gînd, s-a ferit de toți, de frică să nu se trădeze. N-a făcut decît să se ascundă și să pîndească. N-a lovit decît pe la spate, ca toți mișeii... Unde putea să ajungă un astfel de om ? Să se înhăiteze numai cu lepădături, cu borfași, cu dușmani. Erau singurii care puteau să-l ajute, pe care putea să se sprijine. Pentru că locul lui e în lumea lor, nu în lumea oamenilor cinstiți. Și-a făcut complice din Silviu Căciulă. L-a prins furînd și i-a luat o declarație ca să-l aibă la mînă. A ajuns pînă acolo încît a introdus în redacție un escroc urmărit de miliție pentru nenumărate fraude...

— A telefonat în numele regiunii...

— Și declarația lui — întrebă Iulieș — tot în numele regiunii ți-a fost telefonată ?... N-o mai căuta degeaba ! Mi-ai dat-o singur, fără să-ți dai seama. Uite-o aici ! Să v-o citesc !

Iulieș citi și reciti declarația, pentru ca participanții să-i înțeleagă adevăratul sens.

— Iar cînd a fost însărcinat de Comitetul Regional să facă anchetă în raionul Crîng, a dat de la început mîna cu dușmanii, cu tîlharii care terorizau satul, ajungînd pînă acolo încît să ceară arestarea unui ziarist comunist, care descoperise firul tîlhăriilor...

— Autoritățile... încercă să protesteze Nistor.

— Ba nu ! se auzi vocea lui Dobridor. Dumneata l-ai îndemnat pe procuror. Și el atît aștepta... Eram acolo de față... N-ai încercat să mă forțezi și pe mine să declar că tovarășul redactor a atîțat oamenii ?

— Ce interes aveam ?... se apără Nistor.

— Nici o grijă ! Vom afla !

Vorbise tovarășul Faur. Pentru o clipă, sala fu cuprinsă de liniște. Iulieș se pregătea să termine :

— Vedeți... Oamenii au simțit întotdeauna nevoia să iubească. Dragostea se naște în om o dată

cu viața. În fiecare clipă simțim că iubim ceva. La început părinții. Pe urmă dragostea crește mereu. Devine mai încăpătoare. Ne iubim tovarășa de viață, copiii, țara... Noi, comuniștii, mai iubim ceva. Iubim partidul. Așa cum ne iubim părinții, soțiile, copiii și țara. Prin asta, dragostea noastră este mai curată și mai adîncă. Eu cînd apăr partidul apăr dragostea noastră. De aceea supun conferinței contestația mea.

Iulieș se dădu jos de la tribună și se așeză la locul său pe scaun. Zaharia se ridică în picioare :

— Rugăm pe tovarășii participanți să aprobe cîteva minute de răgaz prezidiului conferinței pentru discutarea contestației făcute de tovarășul Iulieș.

Toți participanții aprobară prin ridicare de mîini. Membrii prezidiului părăsiră sala. Toți ceilalți rămaseră la locurile lor, în așteptare. Nu se auzi nici o șoaptă. Nimeni nu clipi... După cîteva minute de așteptare, membrii prezidiului își făcură apariția. Zaharia rămase la tribună :

— Prezidiul conferinței consideră ca întemeiată contestația făcută de tovarășul Iulieș și o supune spre aprobare Conferinței Regionale.

Numai Nistor nu ridică mîna.

— În urma votului dumneavoastră se impun următoarele măsuri : mai întîi cerem instituirea unei comisii de anchetă de partid, sub conducerea tovarășului Iulieș, pentru cercetarea activității antipartinice și dușmănoase a lui Mihail Nistor ; în al doilea rînd, punerea cazului său în discuția organizației de bază a redacției noastre ; și, în sfîrșit, ultima măsură : Mihail Nistor să părăsească imediat sala conferinței !

— Sînt nevinovat ! strigă Nistor. E o răzbunare ! M-a pîndit întotdeauna !

Se auzi din nou vocea tovarășului Faur :

— Vei părăsi imediat sala !

Nistor se mai opri o dată la ușă. Totul era pierdut. Nu mai era nici o scăpare ! Începu să urle :

— Am greșit... Am greșit... M-ai distrus... Am greșit...

Voia să plîngă, să ceară iertare, să nu se cruțe. Nu știa ce anume vrea. Greșise... Fusese distrus... Pentru că greșise... Greșise... Trebuia de mult să-l ucidă...

Se pomeni în stradă. Singur... Nu mai era nimic... Un băiețaș se uită curios la el.

— Ce vrei, mă banditule ?... Ce vrei ?...

Și-l lovi cu piciorul în spate.

La ora șapte fără șase minute, Nicolae Iușcă ieșise în întîmpinarea lui Pîrvan :

— Vă salut, tovarășe inginer. Azi e ziua cea mare ?

Pîrvan își scoase pălăria și înclină ca de obicei capul :

— Azi e, tovarășe Iușcă. Te rog să comanzi o mașină pentru ora șase.

— Ce bine că sînt liber după-masă ! își frecase portarul mîinile.

Pîrvan se grăbise să intre însă în hală. Îl descoperise pe Severin la mașină. Se duse drept la dînsul.

— Încă n-am terminat, tovarășe inginer — se scuzase Severin. Mai am vreo trei ore de lucru.

— Nu-i nimic, tovarășe Alexandru. Mașina va fi pusă la punct. Te-aș ruga să te grăbești.

Severin nu se hotărîse. Nu-i venea să se miște de lîngă mașină. Cine o va pune la punct ?

Pîrvan își făcuse planul :

— Nu mai poți întîrzia, tovarășe Severin. Conferința se deschide la opt.

— Și-n afară de mașina mea, mai sînt cîteva treburi.

— Le voi face eu — se oferise Pîrvan. Te rog să te grăbești.

Severin plecase. Aproape două ore, Pîrvan nu ieșise din cabina de comandă. Lucrase acolo împreună cu Constant. La ora nouă adună întreg colectivul care lucra la linia automată.

— Îmi pare rău că voi face din nou apel la dumneavoastră, începu inginerul. E ultimul efort pe care vi-l cer... Spre mîndria dumneavoastră, trei membri ai secției participă ca delegați la Conferința Regională. Din păcate, acest lucru nu l-am prevăzut. A fost o scăpare gravă din partea mea. Inaugurarea liniei e stabilită pentru ora șapte.

Muncitorii înțeleseseră. Trebuiau să-i înlocuiască pe cei trei delegați la conferință.

— De asemenea — continuă Pîrvan — o elementară regulă a bunei-cuviințe ne impune să terminăm totul, cel mai tîrziu, pînă la ora șase. La ceilalți muncitori nu putem face apel. Ar fi inadmisibil ca tocmai în ziua inaugurării liniei secția să nu-și realizeze planul. Aceasta este situația.

— Vom face totul, tovarășe inginer ! spuse Valer în numele tuturor. Vom termina mai repede.

— Aceasta nu e de ajuns, ripostă Pîrvan. Trebuie să înlocuim în mod concret pe cei plecați. Eu, întrucît mi-am terminat lucrările personale și întrucît am toată încrederea în colegul meu, inginerul Constant, voi putea să iau locul lui Alexandru Severin.

Valer se oferi să ia locul Domnicăi :

— Dacă termin în trei ore, pînă la șase... Mă angajez, tovarășe inginer. Nici nu voi fuma.

Pîrvan căuta cu privirile pe cineva. Cînd îl descoperi pe Tonciu, tresări :

— Dumneata ai lucrat lîngă tînărul Costinaș ?

Tonciu sezisa pauza intenționată pe care o făcuse Pîrvan și nu mai ezită :

— Am lucrat, tovarășe inginer... Dacă dumneavoastră aveți încredere... eu pot să-i țiu locul.

Știu ce mai are de făcut. Cîteva legături și reglarea...

— Sînt de acord, dar nu cu încercări, îi atrase atenția Pîrvan. Să te gîndești bine înainte de a începe.

— M-am gîndit bine, tovarășe inginer. Nu fac încercări. O să lucrez!

— Vă rog să vă reluați imediat lucrul!... Cel mai tîrziu pînă la ora șase! Nici o secundă mai mult.

Pîrvan era ferm convins că muncitorii vor pune la punct instalația pînă la ora șapte. Acea oră în minus pe care o ceruse îi dădea temeri. Fără lipsa celor trei delegați, smulgerea orei n-ar mai fi constituit o problemă. Lipseau însă cei mai buni membri ai colectivului: Severin, Costinaș și Domnica. Și totuși avea nevoie de acea oră... Mai trecu o dată prin cabina de comandă. Îl găsi pe Constant în plin lucru:

— Te-aș ruga, tovarășe Constant, să răspunzi singur de lucrările din cabină. De altfel îți va reveni mai tîrziu în mod integral această răspundere. N-aș vrea să fiu deranjat.

— Vă mulțumesc, tovarășe profesor, îi răspunse Constant. Îmi voi asuma întreaga răspundere.

Pîrvan era mai liniștit. Se opri la mașina lui Alexandru Severin. Severin calculase bine. Mai erau trei ore de lucru la mașină. Și mai erau cîteva lucruri de făcut. Înțelese ce voise să spună inventatorul. Dorea să-și aranjeze mașina. Să și-o lustruiască. Să-i scoată în relief întreaga minune. Va face întocmai ca Severin.

Înainte de a se apuca de lucru, Pîrvan mai cercetă o dată stadiul în care se afla mașina. Erau cîteva operații de făcut, din nefericire fără să aibă vreo legătură una cu alta. Dacă le-ar fi putut sincroniza, dacă ar putea sincroniza măcar două din ele... Făcu un calcul rapid în gînd. Își punea o

problemă de fizico-matematică superioară. Va pierde cu rezolvarea ei zece-cincisprezece minute. Dar dacă o va rezolva, va cîștiga aproape o oră. Ora de care avea nevoie. Nu ezită decît o secundă. Luă brusc hotărîrea.

Muncitorii îl priviră nedumeriți pe inginer. Stătea nemișcat lîngă mașina lui Severin. În jurul său era un ritm de muncă amețitor. Renunțaseră toți la fumat. Nu scoteau nici un cuvînt. Nici măcar nu se uitau unii la alții. Inginerul în schimb încremenise lîngă mașina lui Severin. Dar nu-l mai priviră nici pe el. Le distrăgea atenția. Și aveau nevoie, în ritmul în care lucrau, în primul rînd de atenție.

De-abia după zece minute observară ca prin ceață mișcarea inginerului.

Pîrvan părăsise mașina și se îndrepta grăbit spre cabina de comandă. Se opri în fața unui sector. Schimbă o sumedenie de fire, interveni în mecanisme, transformă comenzile de pe tablou. Lucra pe formule. Rezolvase problema. Putea să sincronizeze toate cele trei operații. Cînd stabili noua ordine a tabloului, se adresă lui Constant :

— Mai am o rugăminte, tovarășe inginer. Să te dispensezi pentru două ore de tabloul de comandă de la mașina lui Alexandru Severin. Schimbă ordinea în plan. Înlocuiește etapa a treia cu etapa a șaptea. Cred că nu-ți stînjenesc prin aceasta lucrările.

Inginerul Constant chibzui o clipă :

— Aș prefera s-o înlocuiesc cu etapa a opta. Valer înaintează sigur și bine. Dacă nu vă opuneți...

— Mulțumesc. E foarte bine !

Pîrvan începu lucru la mașina lui Severin. Lucra trei operații deodată. Nimeni nu-l vedea. Mîinile lui alergau ca niște rîndunele. Parcă de abia atingeau piesele și mecanismele. Mișcarea lor nu înceta nici o clipă. Numai Ferenți îl des-

coperi după un timp și rămase cîteva minute înmărmurit, cu ochii holbați. În viața lui nu văzuse o asemenea minune. Inginerul stătea drept, în locul pe care-l ocupa de obicei Severin. Brațele și degetele lui păreau însă ale unui dirijor. Nu se întîlneau niciodată, nu se stînjeneau nici o clipă și totuși mișcările lor erau total deosebite. Mîna stîngă se mișca altfel decît cea dreaptă. Uneori brațele se încrucișau, treceau unul deasupra altuia, în direcții opuse. Inginerul Pîrvan sincroniza toate trei operații.

Ferenți n-avea însă timp de pierdut. Își continuă cutreierul său neobosit printre mașini.

Dacă un ochi străin ar fi urmărit în ziua aceea felul cum se muncea în hală, ar fi descoperit multe lucruri. Erau două colective deosebite în secție. Colectivul liniei și colectivul raționalizatorilor. Unul mic, o mînă de oameni, celălalt cuprinzînd aproape toți muncitorii din hală. Colectivul liniei automate voia să cîștige o oră și trebuia să suplinească lipsa celor mai buni muncitori. Ritmul amețitor al muncii sale era frapant. Atît de amețitor, încît ochii nu-l puteau urmări. Dar și în restul halei munca ajunsese la același ritm. Ferenți și Răduca treceau de la mașină la mașină, de la muncitor la muncitor. Se întîmplase ceva neobișnuit și în sînul colectivului mare. Vorba trecuse din gură în gură la începerea schimbului. Două cuvinte șoptite : zi record. Ele însemnau totul. Mîndrie, hotărîre, conștiință. Colectivul lui Răduca era hotărît să realizeze în acea zi cea mai mare producție din istoria uzinei. Era singurul răspuns pe care-l putea da tovarășilor de la linia automată. Cînd Ferenți se ciocni de Răduca, auzi de la acesta o frază rostită în fugă :

— Bursucul e în frunte ! Ioachim ! Parcă i-au mai crescut două mîini. Să nu te duci la el, că-ți dă cu ceva în cap...

Pîrvan terminase lucrările la mașina lui Severin. O ferchezuise. Reglase și tabloul de comandă. Mașina strălucea. Părea nouă. Severin ar fi fost mulțumit. Pîrvan mai pierdu cîteva minute cu privirile ațintite spre mașină. Era o minune. Dar nu văzu mașina în acele minute. Văzu un bărbat înalt, uriaș, parcă o statuie care întruchipa forța, privind nemișcat tavanul. Inginerul înclină capul, apoi își reluă lucrul în cabina de comandă.

Inginerul Constant îl anunță pe Pîrvan că-și terminase lucrările în sectorul său. Sirena sună încetarea schimbului. Fără să se uite la ceas, Pîrvan murmură :

— Un sfert de oră ! Un sfert de oră... Da, tovarășe inginer. Ajută-l te rog pe Valer. Eu voi termina etapa a noua.

Pîrvan mai trebuia să cîștige un sfert de oră. Inspectă dintr-o privire tabelele de comandă. O singură mașină rămăsese în urmă. Mașina la care lucra Tonciu. Era normal. Pîrvan înțelese. Răspunderea îi cerea prudență. De acolo putea să vină surpriza. Se duse acolo. Îi repartiză lui Tonciu un sector mai puțin însemnat.

— Fără prudență, dar nu imprudent îi ceru Pîrvan.

Tonciu înțelese. La început se simți stingherit de prezența inginerului. Dar cînd trase cu ochiul și-l văzu pe Pîrvan pierdut complet în lucru, se năpusti și el. Era în largul lui. Și era vesel. Nici nu înregistra trecerea timpului. Îi venea să cînte. Și chiar cîntă. Fără voce, fără sunete. Dar cînta.

Cînd Pîrvan termină treaba la mașina lui Costinaș, se pomeni cu Valer și Constant în fața lui.

— Adică ?... întrebă inginerul nedumerit.

— Sîntem gata ! rîse Valer. Și ne-am constituit în grup de șoc. Așteptăm dispoziții.

Lui Pîrvan îi venea să-i îmbrățișeze. Dar n-avea timp pentru asta. Nici n-ar fi trebuit să se gîndească.

— Iertați-mă — spuse Pîrvan. Vă încredințez o sarcină ingrată sau mai bine zis inadecvată. Înfățișarea mașinilor. Face parte tot din inaugurare.

Cei doi tineri nu mai așteptară alte vorbe. Pîrvan nici nu izbuti să le mulțumească. Îi văzu printre mașini. Ștergeau, curățau, lustruiau. Cîntau și ei. Dar asta nu știa Pîrvan.

Se apropia ora șase. Se simțea în aer ceva neobișnuit. Dar nu în aer. În sufletele oamenilor. Lucrările se încheiaseră. Muncitorii deveniseră, din ceasornicari, bijutieri. Își găteau mașinile. Și le împodobeau. Le dădeau strălucire. Nu aveau timp să contemple și să admire. Mîngîiau cu mîinile.

Urma etapa cea mai grea. Controlul. Pîrvan nu mai făcu controlul pe mașini. Îl făcu direct din cabina de comandă. Aparatele îi indicară, cu precizia unei formule algebrice, un singur rezultat: linia automată era gata să intre în funcțiune. Se uită la ceas. Era șase fără cinci minute. Membrii colectivului veneau spre cabina de comandă și control. Așteptau toți proba. Erau siguri că pentru aceasta la ceruse Pîrvan ultimul efort. Urma proba. Pîrvan le ghici gîndurile.

— Proba s-a făcut. Linia funcționează!

Uimirea îi încremeni pe toți. Nu se făcuse nici o probă. Nimeni nu scoase însă un cuvînt. Pîrvan se văzu dator să dea cîteva explicații:

— Dacă proba științifică nu e bună, atunci nu mai e nimic de făcut. Totul devine inutil. Calculele îmi indică însă exactitatea lucrărilor. Nu înfrunt riscuri. Nu fac imprudențe. Accept și mă supun legilor științifice... Vă mulțumesc și vă rog să vă pregătiți pentru inaugurare. Încă o dată vă mulțumesc.

Pîrvan traversă grăbit hala și curtea uzinei. Mașina comandată de Iușcă îl aștepta la poartă. Era ora șase fix.

Cornelia era singură. Stătea la birou cu capul sprijinit în mîini. În fața ei se afla o coală de hîrtie albă. Era singură. Din cînd în cînd cobora mîna dreaptă pe birou și apuca stiloul. Nu ajungea să scrie. Ce putea să scrie? Orice frază era inutilă.

Afară se întunecase. Era întuneric și în cameră. N-avea nevoie de lumină. N-avea nevoie de timp. N-avea nevoie de nimic. Își plimbă mîinile pe coala de hîrtie. Rămăsese albă. Dacă ar fi scris, ar fi simțit cu vîrfurile degetelor literele. Ar fi descifrat cuvintele.

Întunericul parcă o apăsa. Nu simțea nici o frică. Numai povara întunericului. Mai era puțină lumină. Nu e numai tăcere restul. E și întuneric. Mai era puțin lumină. Se sculă de la birou. Aprinse toate luminile. Locuința fu inundată de lumină.

Își aduse scaunul lîngă pat. Se așeză pe scaun. Patul era gol. Cîndva fuseseră doi acolo. Pe urmă rămăsese unul singur. Îl privise numai noaptea. Și-l întipărise pentru totdeauna în minte. Nu mai trebuia să se gîndească la el. Nu mai avea voie să se gîndească la el.

Casa începuse să se înstrăineze. Patul era străin. Biroul era străin. Numai un scaun rămăsese al ei. Se sculă și-l duse la birou. Îl înstrăină. Mai era ea. Mai era lumina. Dar lumina va dispare fără s-o stingă. Cînd va deveni și ea străină.

Fusese soare cîndva. Fuseseră și fulgi. Fulgi mari. Undeva era un parc. Erau alei. Erau străzi. Erau doi. Unul spusese o poezie. Cineva întrebase cu voce tremurîndă. Întrebase: „Vom avea și o primăvară? De ce întrebase? De ce întrebase? Era încă iarnă.

Era un cuvînt pe care nu-l mai putea rosti. Nu avea voie să-l rostească. Tăcerea nu voia să-l primească rostit de gura ei. Cuvîntul acela se rostogolea din văzduh ca fulgii. Îl vedea. Dar nu putea să-l rostească. Era un nume. Era numele lui. Nu-l va mai rosti.

Nimic nu mai era ciudat. Nici viaţa ei. Nici amintirile. Mai ales amintirile. Erau ca nişte păsări care se pierdeau una după alta în zare. Nici gîndurile nu mai erau ciudate. Le simţea în degete. În mîini. Ultimele gînduri vor fi rostite cu ajutorul degetelor.

De ce o chema patul? O chema. Putea să se ducă. Era atît de străin. Va cuprinde patul. Îl va cuprinde cu tot trupul. Cu braţele. Se va prăbuşi pe el ca o cruce. O pernă îi va îngropa capul. Patul o chema. Se prăbuşi pe pat. Se prăbuşi cu braţele întinse.

De ce să se gîndească?..

Se duse din nou la birou. Scaunul ajunsese acolo. Se aşeză pe scaun. Coala de hîrtie era la locul ei. Ar fi vrut să scrie numai trei cuvinte. Dar nu reuşea niciodată. Va încerca din nou. Luă stiloul. Apropie penița de coala de hîrtie. O ţintui pe hîrtie.

Nu reuşi nici de data aceasta să scrie. Nu va reuşi niciodată. Va rosti cele trei cuvinte la sfîrşit. Nu le va scrie. Le va ţine cu ea pînă la urmă. Îşi plimbă încă o dată mîinile pe coala de hîrtie. Era albă. Lăsase o pată. Atît. Stiloul nu voise să scrie nici un cuvînt.

Deschise sertarul biroului. Erau acolo sute de coli albe, nescrise. Îşi trecu degetele prin ele, îşi trecu degetele de multe ori. Le mîngîia. Odată vor fi pline. Un scris mărunt şi drept. Un scris

străin. Așează coala de hîrtie deasupra celorlalte. Rămăsese albă.

Cineva o căutase la telefon. Îi spusese că are nevoie de ea. Că nu mai are nimic. Că nu mai are pe nimeni. De-acolo venea întunericul. Nu-i răspunsese. Lăsase receptorul jos. Încet. Fără zgomot. De-acolo venea întunericul. Întunericul avea nevoie de ea.

Timpul devenise străin. Devenea străin. Îl va mai opri puțin. Nu putea să-l oprească mai mult. Îl trădase. Și fusese neîndurător. Nimeni n-are voie să trădeze timpul. Era încă iarnă. Cineva întrebase odată : „Vom avea și o primăvară ?..."

Va pleca. Va pleca pentru totdeauna. Nu mai putea rămîne cu Lucian. Se opri însă. Își aminti un vis ciudat.

Parcă îi făcuse patul lui Lucian.

Parcă se dusese apoi în mijlocul camerei și înconjurase cu privirile totul.

Își oprise privirile asupra patului.

Patul era gol.

Rostise în șoaptă cele trei cuvinte :

Dragul meu Lucian.

Se dusese în baie și dăduse drumul apei.

Intrase în cadă.

Își tăiase cu o lamă vinele de la mîini.

Nu simțise nici o durere.

Fusese un vis. Părăsi încăperea în vîrful picioarelor. Lucian era atît de departe.

Afară, un vînt cald parcă vestea primăvara.

Pîrvan se uită la ceas. Trecuseră patruzeci și patru de minute. Făcuse un duș cald, se bărbierise, îmbrăcase un costum nou. Îi mai rămăsese un singur lucru de făcut. Deschise un sertar al biroului și scoase din el un sul de hîrtie pînzată. Era diploma lui de doctor magna cum laude în știin-

țele mecanice. O înfășură într-un ziar. Se uită pe geam. Mașina sosise. Coborî imediat scările.

La ora șapte fără cinci minute, Pîrvan pătrunse pe poarta uzinei. Parcă pătrunsese într-un parc. Hala era înconjurată de o puzderie de lumini. Auzi în stradă clacsoanele mașinilor. Și pentru prima dată, Nicolae Iușcă îl văzu pe inginerul Pîrvan alergînd prin curtea uzinei.

Într-o oră se schimbase parcă și interiorul secției. Hala era inundată de lumini și culori. Toate celelalte mașini fuseseră acoperite cu prelate roșii. În întreaga hală nu se vedea decît un singur șir de mașini. Străluceau ca niște minuni în lumina bogată. Era grupul de mașini care constituia linia automată. Muncitorii îl salutară pe Pîrvan cu privirile. Îi revăzu pe toți. Parcă erau palizi. Poate din cauza luminii prea strălucitoare. Îi făcură loc. În cabina de comandă nu era nimeni. Nimeni nu îndrăznise să intre. Pătrunse el singur. Inspectă dintr-o privire aparatajul. La prima vedere, cabina părea o îngrămădire încîlcită de aparate, fire, ceasornice, busole, manete, lămpi, ecrane, butoane, semnalizatoare, becuri colorate, siguranțe și relee. Ochiul lui Pîrvan înregistră pînă la amănunt totul. Știința electronică era compartimentată acolo. Era în stadiul de știință. Peste cîteva minute va depăși acest stadiu... Peste cîteva minute se va transforma în energie, în forță, în creație. Avea certitudinea transformării. Dar inima nu voia să asculte de ea... Auzi aplauze, urale, voci. Nu văzu pe nimeni. Cineva însă se strecură în cabină. Se repezi de-a dreptul în brațele lui Pîrvan. Inginerul îl recunoscu. Era Bogdan.

— Dacă nu mă grăbeam, nu mai veneam la timp — îi șopti ministrul. Mă vedeau toți... Nici nu vreau să mă uit, tovarășe profesor. Mai tîrziu. Fug ! Să nu se observe lipsa mea.

Oaspeții pătrunseră în hală. Bogdan își reluă locul lîngă Sîngurel. Tovarășul Faur păși între

Iulieș și Severin. Pîrvan le ieși în întîmpinare. Își înclină adînc capul în fața oaspeților. Era îmbrăcat în costum negru, de o croială impecabilă. Cămașa albă, scrobită, scînteia în lumina halei.

— Tovarășul profesor Eugen Pîrvan ! îl prezentă Bogdan.

Cînd dădu mîna cu tovarășul Faur, simți o strîngere viguroasă.

— Frumos curaj ! spuse acesta. Strălucitor ! Să faci creație științifică în uzină. Vă felicit, tovarășe profesor.

Pîrvan mulțumi plecîndu-și capul.

Oaspeții vizitară cabina de comandă. Mai mult din curiozitate. Se interesară asupra unor principii electronice, priviră tablourile și aparatura, apoi părăsiră cabina.

Toți muncitorii din secție se adunaseră în șiruri strînse în fața liniei de mașini. Așteptau. Pe un panou mare anunțau cu litere scrise în grabă că secția realizase în ziua inaugurării liniei cea mai mare producție din istoria uzinei. Dar uitaseră și ei acest lucru. Șirul de mașini fusese tot timpul mut și nemișcat. Oaspeții se apropiară de prima mașină. Pe o masă uriașă se aflau sute de bucăți de metal. Aruncate la întîmplare. Parcă răscolise cineva prin ele.

Bogdan făcu un semn pe furiș lui Pîrvan. Inginerul privea de la fereastra cabinei de comandă. Observase semnul lui Bogdan. Apăsă pe un buton.

Pe masa uriașă bucățile de metal începură să se miște. În cîteva secunde îngrămădirea dezordonată se transformă în cîteva șiruri perfect simetrice și aliniate.

Pîrvan nu vedea nimic. Era departe în cabină. Nici nu se uita în hală. Ochii lui urmăreau aparatele. Știa din mișcările acelor, din stingerile și aprinderile dese ale becurilor, din liniile care apăreau pe ecranele luminate ceea ce se întîmplă în

hală. Cîteva secunde și știința va deveni energie și creație. Numără în gînd pînă la trei. O singură învîrtire de manetă și toate aparatele intrară în funcțiune.

Ochii tuturor urmăreau minunea. Bucățile de metal intrau în mașini. Brațe automate le suceau, le ridicau și le potriveau între cuțite. Treceau din mașină în mașină, schimbîndu-și de fiecare dată înfățișarea. Oaspeții înaintau o dată cu ele. Se opriră lîngă masa depozit de la capătul șirului. Curînd după oprirea lor apărură primele piese. Se alăturară unor bucăți de metal anume puse pentru a se putea vedea mai bine deosebirea. Erau piese finite, trecute prin zeci de operații. Piese din cele mai complicate cu putință, care ar fi cerut îndemînarea unor muncitori de frunte.

Pîrvan interveni din nou la mecanismele din cabină. Schimbă poziția inițială și adoptă o nouă poziție. Mașinile răspunseră imediat la apelul cabinei de comandă. Bucățile de metal sufereau alte operațiuni și se transformau în alte tipuri de piese.

Pe masa depozit apăru noul tip de piese. Una, două, trei. A patra luă altă direcție. Nu merse pe urma celorlalte. Severin uită de orice și luă piesa în mînă. O cercetă cu atenție și strigă spre Pîrvan :

— Rebut, tovarășe inginer... cred că la mașina a șasea...

Vocea îndepărtată a lui Pîrvan îl liniști :

— Rebut intenționat ! Pentru verificarea aparaturii de control !... Mașina a șasea. Mulțumesc.

Tovarășul Faur rîse :

— Dacă ați fi dus campanie de economii... cea mai importantă economie ați fi realizat-o prin suprimarea aparaturii de telecontrol...

— Cu condiția ca să nu se îmbolnăvească niciodată tovarășul Severin, glumi Bogdan la rîndul său.

— Eu nu sînt obișnuit cu bolile, răspunse foarte serios Severin.

După care își pironi privirile în tavan de parcă ar fi văzut acolo imaginea liniei automate.

Demonstrația era gata. Linia automată funcționa. Linia automată fusese inaugurată. Uzina fără oameni începea să fie construită. Oamenii țintiseră cu îndrăzneală asupra viitorului. Nu numai cu îndrăzneală. Și cu încredere. Și cu hotărîre. Îl nimeriseră. În plin. Făcuseră un pas sigur către viitor. Cu alte cuvinte, proletariatul își continua marșul cadențat.

Sala de festivități a uzinei își deschisese ușile. Oamenii se împrăștiară și se regăsiră în grupuri. Tovarășul Faur se apropie de Pîrvan. Acesta discuta cu Bogdan.

— E un început mare, tovarășe profesor. Mă gîndesc la ce ne așteaptă. Mă gîndesc și la ce vă așteaptă... Avem nevoie de ingineri electroniști. Avem nevoie de ingineri mulți. Și mai ales de ingineri buni!

— Vă promit solemn, tovarășe Faur.

Tovarășul Faur îi strînse mîna lui Pîrvan.

— Dacă aveți timp, v-aș ruga să-mi prezentați succesorul.

Pîrvan îl prezentă pe inginerul Constant.

Bogdan îl întrebă în șoaptă pe tovarășul Faur:

— Ați vrut să vedeți dacă s-a hotărît într-adevăr?

— Nu numai asta. Am vrut mai multe. Mai întîi dacă are încredere în el. Și dacă e un inginer tînăr. Și dacă s-au mai gîndit și alții la înlocuitori. Chiar dacă Pîrvan și-a ales succesorul nu e numai gîndul lui. Avem nevoie de cadre, dragă Bogdan. În toate domeniile. Ia să ne abatem pe la Iulieș.

Iulieș se retrăsese într-un colț cu Severin și cu Lucian. Era liniște acolo. Din cînd în cînd, Iulieș murmura cîteva cuvinte. Mereu aceleași :

— Mă doare inima, Alexandre... Ceea ce înseamnă că n-am îmbătrînit de tot.

Severin își coborî privirile asupra lui. Și parcă descoperi dintr-o dată ce are Iulieș în suflet. Îi prinse brațul acestuia :

— Știu, Iulieș... Păsările nu pleacă niciodată de tot... Dar tot te mîhnește plecarea lor... Deși le știi că trăiesc și cîntă în alte părți...

Vocea lui Severin părea liniștită. Dar Iulieș îi simți mîna tremurînd.

Tovarășul Faur se apropie de grup :

— V-ați retras la o parte de parcă v-ați pregăti pentru despărțire... Pîrvan mi-a prezentat înlocuitorul, Iulieș.

Iulieș înțelese. Strînse pe furiș mîna lui Alexandru și porni cu tovarășul Faur prin sală.

— Avem nevoie de oameni întregi la Comisia Centrală de Control, Iulieș. Cazul lui Nistor mi-a dat de gîndit... Oameni ca el pot să se strecoare în munci de răspundere. Nu trebuie să-i lăsăm să-și bată joc de cinstea și dragostea oamenilor...

Iulieș se opri. La cîțiva pași se aflau într-un grup Costinaș, Valer, Răduca și Domnica.

— Toți ? întrebă pe șoptite tovarășul Faur.

Iulieș ezită. Se uită spre Domnica.

— Aaaa ! zîmbi Faur. Dacă nu mă înșel e în legătură cu tinerețea... De astă dată nu te mai las să te desparți... nu de alta, dar știu că nici nu ai de gînd... Ne oprim deci asupra bărbaților... Poți să lași inima să vorbească...

— Costinaș !... strigă Iulieș. Te căuta Alexandru.

Costinaș făcu o figură mirată :

— De-abia ne-am despărțit...

— Poate numai mi s-a părut — se retrase Iulieș.

Costinaș însă porni spre Severin.

— Acum du-te și îndreaptă lucrurile, Iulieș, zise tovarășul Faur și se pregăti să intre în vorbă cu cei care rămăseseră.

Oamenii își risipiseră încetul cu încetul emoția. Deveniseră veseli. Deveniseră mai ales mîndri. Se descopereau parcă atunci pentru prima dată unul pe altul. Își căutau privirile. Își spuneau parcă aceleași vorbe :

— Ehei, dacă nu eram eu !...

Spuneau adevărul.

. . . . . .

Se așezară toți la mese. Erau între ei. Fiecare simțea că își găsise locul. Erau între ei. Erau toți. Ciocniră primele pahare. Prima închinare o făcu fiecare vecinului :

— În cinstea ta !

— În cinstea ta !

— În cinstea voastră, tovarăși !

Se ridică mai întîi tovarășul Faur. Se ridicară apoi cu toții. Ciocniră încă o dată. Paharele se goliră pînă în fund.

— Așa-i obiceiul nostru !

— Adică dacă pornim, mergem pînă la capăt.

Iulieș, Alexandru și Lucian erau împreună la o masă. Pîrvan se apropie de ei și ciocni cu fiecare. Apoi înmînă un sul înfășurat în hîrtie lui Alexandru Severin.

— Îmi fac o onoare cu acest gest, tovarășe Alexandru.

Sîngurel bătu din palme, cerînd liniște. Tovarășul Faur se ridică în picioare :

— Să nu credeți că vreau să mă răzbun pentru emoția pe care mi-ați făcut-o. Prezidiul republicii noastre mi-a încredințat o sarcină pe care am primit-o cu toată bucuria. De fapt, n-a făcut decît să confirme calitatea unui tovarăș, care e aici în mijlocul nostru... Închin paharul în cinstea Eroului Muncii Socialiste Alexandru Severin !

Toți se ridicară în picioare. Toate paharele se umpluseră. Toți se uitau la Alexandru Severin. Acesta însă nu vedea pe nimeni. Privirile îi sticleau. Și le ridică în sus. Oamenii îl răsplătiră așa cum dorea el. Tăcură. Se așezară în liniște la locurile lor. Aveau și ei nevoie de liniște. Și lor le sticleau ochii. Își goliră paharele, ca să-și motiveze emoția.

— Tare-i vinul ăsta ! Îți înțeapă ochii, nu alta...

Apoi se reîntoarseră la veselia și mîndria lor. Aveau ce să-și spună. Își descoperiseră puterea și îndrăzneala. Descoperiseră cîtă minune e în munca lor. Privirile lui Lucian alergau de la unul la altul. Tatăl său îi vorbise despre ei. Erau în fața lui. Era în mijlocul lor.

Timpul trecea parcă prea repede. Pe nesimțite se formaseră din nou grupuri. Nimeni nu remarcă la început dispariția cîtorva oameni. Întîi plecase Severin și Lucian. Apoi Pîrvan. Apoi Iulieș.

Hala era goală. Lumina își pierduse din bogăția ei. Nu se auziseră unul pe celălalt. Se pomeniră unul lîngă altul în mijlocul halei. Priveau. Nu-și auzeau decît bătăile inimii. Nu se uitau decît la minunea din fața lor. Dacă s-ar fi uitat în spate, ar fi văzut că nu lipsea niciunul. Veniseră toți. Tăceau și priveau. Alexandru Severin vorbi în șoaptă :

— Mult m-a minunat zborul păsărilor, Iulieș... Nu mă înduram să-mi iau ochii de la ele... Dar omul zboară mai frumos și mai sus...

EPILOG

Era seară. Camera fusese năpădită de întuneric. Lucian încremenise la birou. Nu auzea nici un zgomot în cameră. Era singur. Nimeni nu venea să-i tulbure singurătatea. Numai amintirile. Ar fi vrut să se deschidă ușa, să audă zgomotul de pași, să-și audă rostit numele, să simtă că s-a ghemuit cineva în pat. Voia puțin. Nici n-ar fi întors capul. Ar fi rămas acolo, la birou, și ar fi umplut cu scrisul său coli după coli. Nu s-ar fi uitat dacă e zi sau dacă e noapte. Ar fi scris mereu, mereu. Răsuflarea aceea nu l-ar fi stînjenit... Dar era singur. Nu era nimeni în cameră.

Lucian se sculă de la birou. Se apropie fără zgomot de pat. Îl căută cu mîinile. Alunecă încet pe pat. Își îngropă fața în pernă. Rămase nemișcat. Nu se mai gîndea de mult la ceea ce se întîmplase. Închisese totul undeva, în adîncul său. Se trezea întotdeauna singur. Nu mai simțea lîngă el lumea. Lumea se îndepărtase de el. O luase cu dînsa.

Afară ploua. Auzea răpăitul ploii în geam. Se

înghesuia la ferestre primăvara. În curînd vor înflori pomii, vor răzbate prin scoarța pămîntului fire subțiri, care mai tîrziu se vor încununa cu flori. Se vor întoarce păsările și tatăl lui se va uita tot mai des spre cer. Va veni primăvara. Va fi primăvară. Și el va fi singur. Dar primăvara va cuceri pe nesimțite cuprinsul. Va cuceri oamenii. Vor înflori și ei. Nimeni nu va scăpa de sub stăpînirea ei. Va fi primăvară.

Ploaia îi bătea în geam. Îi bătea în geam primăvara. Îi băteau în geam florile, păsările și oamenii. Îl chemau. Îl chema lumea. Era al ei. Era a lui.

Lucian se sculă de pe pat. Aprinse lumina. Ținuse ochii închiși. Îi deschise încet, încet pînă se obișnui cu lumina... Va fi și ea acolo... Deschise geamurile. Primăvara pătrundea în cameră. Umplea camera pe nesimțite, încet și definitiv. Ploaia nu-i mai bătea în geamuri. Îi înfiora degetele și fața.

Lucian se retrase de la fereastră. Se duse la birou. Era liniște. Era singur. Deschise sertarul. Colile albe îl așteptau. Luă prima coală de hîrtie. O așeză încet pe birou și-și plimbă degetele pe ea. Era o coală albă. Într-un loc se afla o pată mică de cerneală. O privi curios. Era o pată veche. Penița stiloului se opri pe pată. Parcă nu avea curajul să scrie. Deodată tresări. Auzi ușa deschizîndu-se. Auzi zgomotul unor pași pe care-i așteptase de mult. Auzi foșnetul trupului ghemuindu-se pe pat. Nici nu întoarse capul. Fericirea era prea adîncă. Se uită din nou pe coala albă de hîrtie. Penița nu se mișcase de pe pată. Începu de acolo prima frază :

„Alexandru Severin nu-l întîlni pe Lucian în ziua aceea..."

—Sfîrșit —

4061

Redactor de carte: F. Clinca
Tehnoredactor: El. Ceauşu
Corector: Ionescu Ecat.

Dat la cules 30.06.959. Bun de tipar 10.08.959. Tiraj 10.000 ex. broşate pe hîrtie cărţi şcolare de 65 gr. m. p. şi 2050 exemplare pe hîrtie velină de 65 gr. m. p. Coli de tipar 35. Coli de editură 24,9. Format 32/84×108. Com. editurii 3247. Ediţie I. A 0809. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 (R).

Tiparul executat sub comanda nr. 1930, de Intreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918", str. Grigore Alexandrescu nr. 93—95, Bucureşti — R.P.R.

ÎNTÎLNIREA

de C. CHIRIȚĂ

„Întîlnirea" de C. Chiriță este un roman-frescă, în care se desfășoară intens și pasionant viața orașului nostru, aflat în tumultuoasă prefacere revoluționară. Îmbrățișînd medii diferite, luminînd conștiințele unor personaje de proveniență socială diferită și mentalități deosebite, C. Chiriță zugrăvește în culori vii, într-un ritm plin de nerv, imaginea orașului din care răul social este eliminat vehement și necontenit. Dîrzenia lui Alexandru Severin, strungar care muncește la uzină cu emoția cu care ar asculta un concert, patosul fiului său Lucian, tînăr intelectual comunist, care parcurge un drum greu, pînă-și cristalizează certitudinile, Iulieș Livede, secretarul organizației de partid, ponderat în manifestările sale exterioare, dăruit însă cu tot sufletul

cauzei proletare și atîția alți oameni ai muncii, asemenea lor, descoperă, dezarmează și zdrobesc uneltirile celor care ar dori să stăvilească și să nimicească opera de construire a socialismului în patria noastră.

„Intîlnirea" e o carte a tuturor celor ce și-au închinat viața viitorului, luptînd pasionat pentru el. Alexandru Severin își construiește viitorul la mașina lui, în care tovarășii săi vor descoperi o minune a tehnicii, fiul său Lucian îl întrevede în rîndurile așternute pătimaș pe hîrtie, în afirmarea ideilor comuniste. Toți aceștia poartă în ei germenele viitorului și acesta este lucrul cel mai important pentru oamenii a căror conștiință este pătrunsă de etica socialismului.

Străbătut de un puternic suflu comunist, romanul lui C. Chiriță este o întîlnire cu însuși viitorul.

Lei 9,85

EDITURA TINERETULUI